BIBLIOTHECA
SCRIPTORVM GRAECORVM ET ROMANORVM
TEVBNERIANA

PLVTARCHVS
VITAE

EDIDERVNT
CL. LINDSKOG - K. ZIEGLER
II. 2

1942

LIPSIAE
IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI

PLUTARCHI
VITAE PARALLELAE

RECOGNOVERUNT

CL. LINDSKOG ET K. ZIEGLER

VOL. II FASC. II

RECENSUIT

K. ZIEGLER

LIPSIAE IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI MCMXXXV

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEUBNERI

PRINTED IN GERMANY

PRAEFATIO

Iam eo perventum est, ut Plutarchi vitarum parallelarum, quarum volumen primum a Cl. Lindskogio curatum anno 1914, voluminis tertii fasciculus prior me curante 1915, alter 1926, voluminis secundi fasciculus prior 1932 in publicum datus est, nunc denique eiusdem fasciculus alter idemque totius operis ultimus ex prelo prodire possit, continens vitas

Philopoemenis et Titi (Flaminini)	=	II 5 (14)
Pelopidae et Marcelli	=	II 6 (15)
Alexandri et Caesaris	=	II 7 (16).

Habes igitur nunc demum in manibus ex codicibus optimis editas criticaque ratione recognitas omnes 46 vitas — id est 22 paria Graecorum et Romanorum inter se comparatorum vitasque singulares Arati et Artaxerxis —, quas renascentibus saeculo fere IX. litteris Graecis nescio qui viri docti sive Constantinopoli sive alia in urbe imperii Romani conquisiverunt et primo duobus, mox tribus illis tomis digesserunt, ex quibus plerique codices manuscripti nobis servati descripti sunt, quosque in hac quam tenes editione refinximus, cum ii, qui ante nos Plutarchi vitas imprimendas curaverunt, eum ordinem secuti essent, quem anno 1519 Fr. Asulanus editionis Aldinae moderator suo arbitrio instituerat, nempe ex ordine temporum Romanorum, sed tam neglegenter vel ignoranter, ut Coriolanum Camillo et Fabio Maximo, Aemilium Paulum Pydnensem Marcello, Catone Maiore, Tito Flaminino, quin etiam Pompeium, Caesarem, Catonem Minorem aetate inferiores fecerit

Gracchis et Cicerone. — Renascentibus dixi litteris Graecis illud corpus vitarum parallelarum collectum esse: nam si ponamus exeunte antiquitate V. fere saeculo id esse compositum, existimemus necesse est iam illo tempore eum, qui conquirendas vitas parallelas sibi proposuerat, vitas Epaminondae et Scipionis invenire non potuisse, quas tamen ut virorum prae ceteris nobilium haud rarius lectitatas et descriptas esse quam v. g. Philopoemenis et Titi vel Sertorii et Eumenis veri est simillimum. Quid quod in ea bibliotheca exeuntis antiquitatis exstiterunt, cuius librorum Plutarcheorum index ille nobis servatus est, quem Lampriae filii Plutarchi nomine ornare iniuria consuevimus (cf. Mus. Rhen. LXIII 239 sqq.; LXXVI 20 sq.). Accedit quod minus facile puto nobis persuadebimus virum doctum Plutarchi studiosum saeculi fere V. vitas Arati et Artaxerxis in numero parallelorum collocaturum fuisse quam hominem Byzantinum saeculi IX., quoniam praetor ille praeclarus Achaeorum et rex Persarum id unum habent inter se commune, quod utriusque nomen litteris *ΑΡ* incipitur: unde conicias licet vitas Plutarchi olim aliquo loco ex ordine alphabetico dispositas esse. Quamquam taceri nequit etiam in indice Lampriae Aratum et Artaxerxem in fine seriei parallelorum inter Demosthenem-Ciceronem et Demetrium-Antonium inveniri, quibuscum plane nulla ratione coniunguntur, cum in codicibus manu scriptis nobis servatis (et bipartiti et tripartiti generis) Aratus quidem haud male adversarium suum aetate aliquanto minorem Cleomenem antecedat et Artaxerxem eo quod eodem volumine continebatur secum oblivioni eripuerit.

Ceterarum vitarum, quas Plutarchum conscripsisse vel ipsius testimoniis vel Lampriae indice vel aliis rationibus compertum habemus quaeque corpori illi vitarum parallelarum non insertae sunt, duae tantum ad nos pervenerunt imperatorum Galbae et Othonis, cum forte fortuna inter illa varii generis scripta Plutarchi, quae moralia vocare solemus, excepta et servata sint. Sed cum inde ex primis editionibus impressis Plutarchi consuetudo exstiterit vitas

eas non inter moralia, sed una cum vitis parallelis lectoribus proponendi, quibuscum sane litterarum genere artius cohaerent quam cum moralibus, nos quoque gratius lectoribus facturos esse duximus amplexi illam consuetudinem quam aspernati. Prodibunt igitur intra paucos menses appendicis loco vitarum parallelarum etiam vitae Galbae et Othonis, numeris insignitae 23 a et b.

Nunc de libris manu scriptis, quibus in hoc fasciculo usus sum, nonnulla habeo iis addenda, quae de hoc argumento in praefatione voluminis II 1 explicavi; sunt videlicet idem libri, neque est quod res ibi fusius explanatas hic referamus.

1. Codex Laurentianus conventuum suppressorum nr. 206 per vitas Philopoemenis et Titi Pelopidaeque et Marcelli, item per Alexandrum perque prima 18 capita Caesaris plane idem est qui per quattuor vitarum paria voluminis II 1, scilicet fons exemplaris codicum Parisinorum 1671 et 1674 (**AD**) et exemplar editionis Iuntinae. Sed res mutatur loco c. 19, 4 (p. 314, 12/13) *μήτε αὐτὸς ὧν Μαρίου χεί(ρων)*: in haec enim verba desinit Laurentiani quaternio *MB* (fol. 331). Quod sequitur antiquae membranae folium 340, est secundum quaternionis *MΓ*, quae nota, ut quae fuerat in folio primo, nunc deest; sed fol. 347^{r}, quod est primum ultimi quaternionis totius libri, notam habet *MΔ*. Ex notis quaternionum igitur unum tantum folium excidisse putes. Sed cum textus pars multo maior desit, quam quae in unum folium quadret, nempe verba p. 314, 13 *-ρων στρατηγὸς* usque ad 351, 17 *ἑλληνιστὶ δὲ ὑπ' αὐτοῦ*, id est 828 versus nostrae editionis, cumque singula folia codicis L quinquagenos fere versus eius generis continere soleant, apparet re vera non unum folium, sed 17 folia vel duos quaterniones integros et primum folium quaternionis *MΓ* interisse. Porro cum quaternionum notae manifesto ab eadem manu pictae sint, quae ipsum textum exaravit, fieri non potest, quin res hoc modo evenerit: Librarius absoluto demum opere quaterniones, L

quos scriptura sua elegantissima compleverat, quique re vera erant XLVI ($\widetilde{M\varsigma}$), numeravit et notis insignivit. Sed nescio quo pacto interea quaterniones XLIII. et XLIV. interierant, quod tamen librarius ignorans quaternionem, qui debebat nota $\widetilde{ME}$ significari, nota $\widetilde{M\Gamma}$, quaternionem ultimum, qui re vera erat XLVI., nota $\widetilde{M\Delta}$ ornavit. Deinde etiam folium primum quaternionis $\widetilde{M\Gamma}$, quod eam notam tenebat, abscisum est et interiit. Mox cum saeculo XI. vel XII. vel XIII. aliqui librarius codicem nunc Laurentianum describeret eumque librum conficeret, ex quo postea libri
AD Parisini 1671 et 1674 (**AD**) hac quidem ex parte (id est per volumen II. vitarum) fluxerunt, observata lacuna codicis **L** ad aliud exemplar confugere coactus est, quo tum usque ad finem Caesaris usus est nec iam partem in **L** servatam (fol. 340—353 = p. 351, 17 sqq.) adhibuit. Descripto eo libro, qui postea codicibus **AD** fons fuit, etiam **L** ipse refectus est. Continet enim inter folia antiqua 331
L^2 et 340 quaternionem unum membranaceum recentiorem (fol. 332—339), qui in 16 paginis 38—48 versuum spisse, sed satis nitide exaratis omnia ea praebet, quae in 17 foliis antiquae membranae amissis scripta perierunt. Hoc supplementum saeculo fere XIV. factum esse ex scripturae formis conici potest. Rem ita se habere, ut modo exposui, eo elucet, quod inde a p. 314, 13 **AD** iam non cum **L** (quin immo **L**^{2}) ut antea consentiunt, id quod ex quavis pagina editionis meae tibi persuadebis. At ne ad ceteros quidem fontes **AD** in hac extrema Caesaris parte propius accedunt, ut in universum illic codices non ita multum inter se discrepant. — Cum **AD** facit per vitas Alexandri et Caesaris
B etiam codex Parisinus 1672 (**B**), qui cum ceterum in secundo vitarum volumine familiae **Q** sit, hoc ultimum par ex eodem atque **AD** fonte desumpsit. — Codex **L** iam suppletus erat, cum ex oriente in Italiam in abbatiam Florentinam pervenit. Unde consentaneum est et partem eius suppletam **L**^{2} Iuntinae exemplari fuisse, id quod et ipso textu et correcturis quibusdam notisque marginalibus ap-

paret a moderatore editionis ut in parte antiqua ita in supplemento adspersis. Codicis L ectypa photographica mihi praesto erant, quae mox seminario philologico Berolinensi servanda tradam. Parisinorum ABD lectiones partim ex editione maiore Sintenisii partim ex Reiskianae exemplari Kiloniensi petivi, cuius marginibus Contus olim collationes Parisinorum adscripsit quodque saepius mihi petenti a Kiloniensibus Gryphiam missum est.

Consensum codicis L cum apographis suis ut in fasciculo II 1 siglo Λ significavi. Λ

2. Codex Marcianus Venetus 386 (K) saec. XI. huius fasciculi paria primum et alterum continet. Usus sum collatione Caroli Th. Michaelis liberaliter nobis donata. Ceterum cf. vol. II 1 p. VI. K

3. Codicis Palatini Heidelbergensis (168 +) 169 (P) saec. XI. historiam et descriptionem accuratissimam in Museo Rhenano vol. LXXXIII 11—20 proposui. Unde velim corrigas, quod vol. II 1 p. VI falso rettuli primum Jannoctium Manetti, postmodo Petrum Candidum Decembrem eum librum pertractasse. Immo vero is codex a Candido iam emendatus in manus Jannoctii pervenit. Ceterum id unum monendum quaternionis ultimi foliis primo et ultimo abscisis locos Caes. 58, 8 (p. 367, 4) *τοῖς δι' ἐμπορίας*—60, 3 (p. 369, 6) *οὐκ ἔφη βασιλεὺς* et 67, 8 (p. 380, 10) *ἀμνηστίας τινὰς* usque ad finem vitae interisse. Contuli anno 1927. P

4. Codicem Parisinum 1678 (H) saec. XI./XII. per vitas Phocionis-Catonis et Dionis-Bruti apographum Laurentiani L esse iam in libro Überlieferungsgeschichte 103 sq. 180 probavi. Contra in vitis Alexandri et Caesaris, quae in H illas praecedunt, nihil habet cum L commune, sed sui est iuris ac nonnihil ad redintegranda verba Plutarchi confert. Insunt in codice misere dilacerato et male consuto, quem anno 1906 contuli, hi loci: Alex. 3, 7 (p. 178, 7) *τῶν μάγων*—10, 1 (p. 188, 3) *καὶ διαβολαί*; 11, 12 (p. 191, 6) *-ναντιωθέντας*—18, 1 (p. 200, 10) *ἀντιστάντας ᾔρει*; H

49, 2 (p. 248, 21) *-τερᾶς ἐνδείξεως*—57, 4 (p. 260, 18) *ἄνθρωπον ἐκλιπόν-*; 59, 6 (p. 263, 25) *-μένως ἀμύνοντες* ad finem; Caesar ab initio ad 15, 5 (p. 309, 1) *ἔτη*; 19, 8 (p. 315, 2) *-μῶν δίναις* usque ad finem.

Q 5. De vulgari codicum familia **Q** nihil novi commemo-
randum praeter ea, quae vol. II 1 p. VII disserui, nisi (quod
B iam supra dixi) Parisinum 1672 (**B**) in vitis Alexandri et
Caesaris ab illa secedere et **AD** sequi, moneoque eum etiam
in vita Fabii Maximi relictis priscis vestigiis nova via in-
C cedere **Z** secutum. Parisini 1673 (C) viri docti et ingeniosi
manum experti etiam in hoc fasciculo semper pro merito
rationem habui.

De ratione inter **LKPHQ** intercedente quod vol. II 1 p. IX feci iudicium, id mihi in hoc quoque fasciculo elaborando confirmatum est: nullum eorum cum altero artiore vinculo coniunctum esse; stemma quod dicunt accuratius delineari non posse; certam legem de eligendis abiciendisve lectionibus eorum constitui non posse, sed aequali iure unumquemque eorum unoquoque loco tamquam in testimonium vocandum esse.

Colligendis testimoniis locisve parallelis non minorem operam navavi quam in prioribus fasciculis et confido laborem meum lectoribus, praecipue historiae studiosis, gratum et utilem futurum esse. Plagulis diligenter emendatis ut ante Cl. Lindskog et Curtius Latte cum meam gratiam tum omnium qui Plutarchi vitas legent meruerunt.

Addenda et corrigenda ad hunc fasciculum quae mihi praesto sunt praefationi subiunxi. Addenda et corrigenda ad totum opus cum indice edentur, quem iamiam inchoatum intra biennium spero absolutum in publicum proditurum esse.

Cumque id summum editoris officium esse censeam, ut commoditati lectorum quantum potest inserviat, adiunxi duas tabulas, quarum auxilio siquis locum Plutarcheum alia ratione laudatum invenerit quam quae nobis instituta est, eum facillime in editione nostra invenire poterit:

I. tabulam vitarum alphabetico ordine dispositarum; II. tabulam paginarum editionis Francofurtanae (secundum quas e. g. Wyttenbachius in indice Graecitatis Plutarcheae, opere utilissimo, etiam vitarum locos attulit) et editionis Sintenisianae minoris et nostrae. Folium has tabulas continens siquis volet volumini huius editionis I 1 praefigendum curet.

Berolini, Kalendis Ianuariis MCMXXXV.

K. Ziegler.

ADDENDA ET CORRIGENDA

In commentatione Plutarchstudien XVI—XVIII inscripta et in Musei Rhenani vol. LXXXIII p. 211—250 edita de his locis Philopoemenis et Titi Pelopidaeque et Marcelli fusius egi et textum a me receptum vel emendatum defendere conatus sum: Phil. p. 1, 13. 2, 4. 14. 3, 1. 5, 12. 8, 11. 10, 16. 12, 5. 14. 14, 21. 17, 5. 21, 3. 23, 1. 26, 8. 27, 4. 8. 28, 4. 25. 29, 23. 30, 12. Tit. 31, 20. 34, 7. 37, 3. 39, 3. 10. 17. 40, 25. 41, 14. 43, 21. 44, 16. 45, 9. 46, 9. 47, 2. 12. 52, 14. 18. 53, 21. 61, 19. 64, 12. 65, 21. Pel. 67, 13. 68, 7. 69, 18. 70, 4. 21. 71, 6. 20. 77, 17. 80, 6. 82, 14. 86, 5. 16. 88, 24 sqq. 91, 12. 92, 6. 94, 1. 9. 96, 9. 97, 1. 103, 18. 109, 8. 113, 6. Marc. 124, 22. 125, 7. 126, 24. 135, 9. 137, 4. 140, 21. 151, 21. 154, 24. 155, 18. 167, 16. Qua commentatione perlecta A. J. Kronenberg de aliquot locis quid sentiret per litteras mecum communicavit et humaniter mihi permisit, ut hoc loco de sententia sua breviter referrem. Unde haec habeo addenda:

p. 1, 13 scr. *Ἔκδηλος καὶ Δημοφάνης*. v. Mus. Rhen. 228 sqq.

p. 8, 11 *πρὸς τὸν ἀγῶνα ⟨τῶν γονάτων τε⟩ τῇ παρεγκλίσει καὶ τῇ παραλλάξει τῶν σκελῶν* Zie. MR. 212 sq. *τῇ προβάσει καὶ τῇ παραλλάξει* Kronenberg.

p. 10, 16 *συνίστασθαι*] cf. MR. 213 sq.; sed *ὑφίστασθαι* tuetur Kronenberg, Plutarchum non de glacie, sed de insula in fluvio nascente cogitasse ratus cl. Popl. 8.

p. 17, 5 *νόμον* tuetur Kronenberg, *οὔτε νόμον οὔτε χειροτονίαν* esse *ἓν διὰ δυοῖν* pro *νομικὴν χειροτονίαν* ratus, et *κατὰ φύσιν* v. 7 in ius vocato; de *νόμον ⟨δείσαντας⟩* vel sim. cogitavi MR. 215.

p. 37, 3 *φειδομένους* in textu ponendum (MR. 219).

p. 41, 2 *προβολῆς οὐδὲ τῶν ἀρίστων ὑπομεινάντων* MR. 221 sq.

p. 52, 18 *τι σὺν καιρῷ* MR. 225 sq.

p. 64, 12 sqq. cf. MR. 227; *ἐπακμάσας* tuetur Kronenberg, 'nachblühen' interpretatus.

p. 65, 23 *ὀχυρὰ* tuetur Kronenberg cl. Pomp. 54, 2.

p. 70, 5 *στρατηγοῦ* recte tuetur Kronenberg laudata Cruserii interpretatione: nemo tum militis operam, quae discrimen trahat ducis, desideret.

p. 86, 16 de *συνταράξας ⟨πόλεμον⟩ οὐ φαῦλον οὐδὲ ῥάδιον αὐτοῖς ⟨τοῖς⟩ Σπαρτιάταις πολεμεῖν* cogitavi MR. 239, 1.

p. 97, 1 scr. *πῶλος ἐξ ἀγέλης ἀποφυγοῦσα* (MR. 243) adsentiente Kronenbergio.

p. 103, 18 scr. *ζηλωτὴς γεγονέναι ⟨τισὶν⟩ ἔδοξεν Ἐπαμεινώνδου* (cum Corae, cf. MR. 244).

p. 109, 8 fortasse praestat *ἐθαύμαζε ⟨καὶ συνηῦξε⟩ τῇ δόξῃ* (cf. MR. 244).

p. 125, 1 fortasse scr. *βουλευομένης*, cf. MR. 245.

p. 127, 1 fortasse scr. *πανοπλίαν ⟨[δια]φέρων⟩ . . . ὥσπερ ἀστραπὴν στίλβουσαν* (MR. 246).

p. 137, 5 sq. certe scr. *ὡς μηδενὶ . . . ὑπάρχον[τος]*, cf. MR. 247 sq.; iam non hiare orationem putat Kronenberg, quod probem recepto Madvigii *Μάρκελλον*.

p. 154, 24 *μεμνημένην . . . ἔχουσαν* iure tuetur Kronenberg.]

p. 256, 16 *πικρὸν καὶ βαρὺ μῖσος ἐγγενέσθαι τοῖς Μακεδόσι* Castiglioni Rendic. R. Ist. Lomb. XLIV (1931), 893

p. 261, 3 sq. aut *οὔτ' ὀσμῇ δοκοῦν οὔτε γεύσει διαφέρειν ἐλαίου* aut *ἐλαίου* del. Castiglioni ibid.

p. 278, 7 *μετ' ὀλίγον ἐν Βαβυλῶνι χρόνον ὄψεσθαι* Castiglioni ibid.

p. 286, 6 *ὅλην τὴν ⟨νύκτα τὴν⟩ ἐπιοῦσαν* Castiglioni ibid. 909

p. 354, 23 *ἐπὶ ταῖς διαλλαγαῖς* a Zonara oblatum commendat et Castiglioni ibid., iure.

p. 381, 14 non *λόγος* inserendum, sed ΕΥΘΥϹ in ΘΡΟΥϹ mutandum cl. Pyrrh. 13, 10. Pomp. 5, 1. Galb. 26, 1.

De locis aliquot Alexandri et Caesaris mox in Museo Rhenano disseram.

CONSPECTUS SIGLORUM

Λ = **L** cum apographis **AD** Iunt. et in Alex.-Caes. et **B**

L = cod. Laurentianus conv. suppr. 206

A = cod. Parisinus 1671

D = cod. Parisinus 1674

B = cod. Parisinus 1672

Iunt. = editio Iuntina anni 1517

Sed inde a p. 314, 13 **ABD** sunt sui iuris; de **L**² cf. ad p. 314, 13 et praef. p. VI.

K = cod. Marcianus Venetus 386

P = cod. Palatinus Heidelbergensis 168 + 169

H = cod. Parisinus 1678

Q = **CBMV**ᵇ aut omnes aut plures

C = cod. Parisinus 1673

B = cod. Parisinus 1672 (sed de Alex.-Caes. cf. sub ***Λ***)

M = cod. Monacensis 85

Vᵇ = cod. Vindobonensis 60

NOTAE

Am.	= Amyot	Rei.	= Reiske
Anon.	= Anonymus	Ri.	= Richards
Br.	= Bryan	Sch.	= Schaefer
Cob.	= Cobet	Sint.	= Sintenis
Cor.	= Coraes	Sol.	= Solanus
Emp.	= Emperius	Vulc.	= Vulcobius
Herw.	= van Herwerden	Wil.	= Wilamowitz
Li.	= Lindskog	Xy.	= Xylander
Mu.	= Muret	Zie.	= Ziegler

Epit. Mett. = Incerti auctoris rerum gestarum Alexandri, e codice Mettensi edidit Otto Wagner, Jahrb. f. class. Phil. Suppl.-Bd. 26, 91—167.

1. *Κλέανδρος ἦν ἐν Μαντινείᾳ γένους τε πρώτου καὶ
δυνηθεὶς ἐν τοῖς μάλιστα τῶν πολιτῶν· τύχῃ δὲ χρησά-*
S 234 *μενος καὶ τὴν ἑαυτοῦ φυγών, ἧκεν εἰς Μεγάλην πόλιν
οὐχ ἥκιστα διὰ τὸν Φιλοποίμενος πατέρα Κραῦγιν, ἄνδρα
πάντων ἕνεκα λαμπρόν, ἰδίᾳ δὲ πρὸς ἐκεῖνον οἰκείως
ἔχοντα. ζῶντος μὲν οὖν αὐτοῦ πάντων ἐτύγχανε, τελευ-* 2
τήσαντος δὲ τὴν ἀμοιβὴν τῆς φιλοξενίας ἀποδιδούς, d
*ἔθρεψεν αὐτοῦ τὸν υἱὸν ὀρφανὸν ὄντα, καθάπερ φησὶν
Ὅμηρος* (Il. 9, 442 sq. 478 sqq.) *ὑπὸ τοῦ Φοίνικος τὸν
Ἀχιλλέα τραφῆναι, γενναίαν τινὰ καὶ βασιλικὴν τοῦ
ἤθους εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς πλάσιν καὶ αὔξησιν λαμβάνοντος.
ἤδη δὲ τοῦ Φιλοποίμενος ἀντίπαιδος ὄντος Ἔκδηλος* 3
*καὶ Μεγαλοφάνης οἱ Μεγαλοπολῖται διεδέξαντο τὴν
ἐπιμέλειαν, Ἀρκεσιλάῳ συνήθεις ἐν Ἀκαδημείᾳ γεγο-
νότες, καὶ φιλοσοφίαν μάλιστα τῶν καθ' ἑαυτοὺς ἐπὶ πο-
λιτείαν καὶ πράξεις προαγαγόντες. οὗτοι καὶ τὴν ἑαυτῶν* 4
*πατρίδα τυραννίδος ἀπήλλαξαν, τοὺς ἀποκτενοῦντας
Ἀριστόδημον κρύφα παρασκευάσαντες, καὶ Νικοκλέα τὸν*

Codices: **Λ** (= **L** cum apographis **A** Iunt.); **K**; **P**; **Q** (= **CMV**^b aut omnes aut plures)

---

2 c. 1, 1–5 Pol. 10, 22, 1–4. Paus. 8, 49, 2

---

2 *κλέανδρος* **KP** Pol. Paus.: *κάσανδρος* **ΛQ** *τοῦ πρώτου* **K** 4 *φεύγων* Sint. 5 *κραῦσιν*: corr. Guar. cl. Paus. 4, 29, 8. 8, 27, 15. 49, 2. 52, 1. 6; adde tit. Delph. Fouilles de Delphes 3, 1 n. 47 = Dittenberger Syll.³ 625 9 *τὸν υἱὸν αὐτοῦ* **KQ** 13 *Ἔκδηλος* Zie. cl. Plut. Arat. 5, 1. 7, 4. 6. Paus. 8, 49, 2: *ἔκδημος* codd. et Pol. 10, 22, 2 14 *μεγαλοφάνης* (vel *-φανὴς*) **L¹PQ** Paus.: *δημοφάνης* **KCL²** Pol. 15 *ἀκαδημίαι*: corr. Sint.

e Σικυωνίων τύραννον Ἀράτῳ συνεξέβαλον, καὶ Κυρη-
ναίοις δεηθεῖσι, τεταραγμένων τῶν κατὰ τὴν πόλιν καὶ
νοσούντων, πλεύσαντες εὐνομίαν ἔθεντο, καὶ διεκόσμησαν
5 ἄριστα τὴν πόλιν. αὐτοί γε μὴν ἐν τοῖς ἄλλοις ἔργοις καὶ
τὴν Φιλοποίμενος ἐποιοῦντο παίδευσιν, ὡς κοινὸν ὄφελος
τῇ Ἑλλάδι τὸν ἄνδρα τοῦτον ὑπὸ φιλοσοφίας ἀπεργασά-
6 μενοι. καὶ γὰρ ὥσπερ ὀψίγονον ἐν γήρᾳ ταῖς τῶν πα-
λαιῶν ἡγεμόνων ἐπιτεκοῦσα τοῦτον ἀρεταῖς ἡ Ἑλλὰς
ἠγάπησε διαφερόντως, καὶ συνηύξησε τῇ δόξῃ τὴν δύ-
7 ναμιν. Ῥωμαίων δέ τις ἐπαινῶν ἔσχατον αὐτὸν Ἑλλή-
νων προσεῖπεν, ὡς οὐδένα μέγαν μετὰ τοῦτον ἔτι τῆς
f Ἑλλάδος ἄνδρα γειναμένης οὐδ' αὐτῆς ἄξιον.

2. Ἦν δὲ τὸ μὲν εἶδος οὐκ αἰσχρός, ὡς ἔνιοι νομίζου-
σιν· εἰκόνα γὰρ αὐτοῦ διαμένουσαν ἐν Δελφοῖς ὁρῶμεν·
τὴν δὲ τῆς ξένης τῆς Μεγαρικῆς ἄγνοιαν συμβῆναι λέ-
357 2 γουσι δι' εὐκολίαν τινὰ καὶ ἀφέλειαν αὐτοῦ. πυνθανο-
μένη γὰρ ἔρχεσθαι πρὸς αὐτοὺς τὸν στρατηγὸν τῶν
Ἀχαιῶν, ἐθορυβεῖτο παρασκευάζουσα δεῖπνον οὐ παρόν- S 235
3 τος κατὰ τύχην τοῦ ἀνδρός. ἐν τούτῳ δὲ τοῦ Φιλοποί-
μενος εἰσελθόντος, χλαμύδιον εὐτελὲς ἔχοντος, οἰομένη
τινὰ τῶν ὑπηρετῶν εἶναι καὶ πρόδρομον, παρεκάλει τῆς
4 διακονίας συνεφάψασθαι. καὶ ὁ μὲν εὐθὺς ἀπορρίψας
τὴν χλαμύδα τῶν ξύλων ἔσχιζεν· ὁ δὲ ξένος ἐπεισελθὼν
καὶ θεασάμενος, „τί τοῦτ'“ ἔφη, „ὦ Φιλοποίμην;“ „τί

1 Plut. Arat. 5, 1. 7, 4 sqq. **7** Paus. 8, 52, 1 **10** Plut. Arat. 24, 2 **13** cf. Paus. 8, 49, 3 **16** Pol. 10, 22, 5. 11, 10, 3

1 *σικυώνιον*: corr. Cor. **4** *αὐτοῦ* **K** *αὐτὴν* **Q** *οὗτοι* vel *οἱ αὐτοὶ* Sch. **5** *ὤφελος* **L¹P** **6** *ἀπεργασάμενοι* **LP**: *ἐργασάμενοι* **Q** *ἀπεργασόμενοι* **AK** **7** *ἐν γήρᾳ* del. Mulder **10** *Ἑλλήνων*] *ῥωμαίων* **L¹** **14** *διαφέρουσαν* **L¹** *ἑωρῶμεν* Sint. cl. Mar. 2, 1 **21** *προδρόμων* Anon. **22** *ἐφάψασθαι* **P** *ἀπορρήξας* **K** **23** *ὑπεισελθὼν* **Q**

*γὰρ ἄλλ᾽“ ἔφη δωρίζων ἐκεῖνος „ἢ κακᾶς ὄψεως δίκαν
δίδωμι;“ τοῦ δ᾽ ἄλλου σώματος τὴν φύσιν ἐπισκώπτων* 5
*ὁ Τίτος εἶπεν „ὦ Φιλοποίμην, ὡς καλὰς χεῖρας ἔχεις
καὶ σκέλη· γαστέρα δ᾽ οὐκ ἔχεις“ ἦν γὰρ ἐκ τῶν μέσων* b
στενώτερος. τὸ μέντοι σκῶμμα πρὸς τὴν δύναμιν αὐτοῦ 6
*μᾶλλον ἐλέχθη· καὶ γὰρ ὁπλίτας ἔχων ἀγαθοὺς καὶ ἱπ-
πεῖς, χρημάτων πολλάκις οὐκ εὐπόρει. ταῦτα μὲν οὖν ἐν
ταῖς σχολαῖς περὶ τοῦ Φιλοποίμενος λέγεται.*

3. *Τοῦ δ᾽ ἤθους τὸ φιλότιμον οὐκ ἦν παντάπασι
φιλονικίας καθαρὸν οὐδ᾽ ὀργῆς ἀπηλλαγμένον· ἀλλὰ
καίπερ Ἐπαμεινώνδου βουλόμενος εἶναι μάλιστα ζηλω-
τής, τὸ ⟨μὲν⟩ δραστήριον καὶ συνετὸν αὐτοῦ καὶ ὑπὸ
χρημάτων ἀπαθὲς ἰσχυρῶς ἐμιμεῖτο, τῷ δὲ πρᾴῳ καὶ
βαθεῖ καὶ φιλανθρώπῳ παρὰ τὰς πολιτικὰς διαφορὰς ἐμ-
μένειν οὐ δυνάμενος δι᾽ ὀργὴν καὶ φιλονικίαν, μᾶλλον* c
*ἐδόκει στρατιωτικῆς ἢ πολιτικῆς ἀρετῆς οἰκεῖος εἶναι.
καὶ γὰρ ἐκ παίδων εὐθὺς ἦν φιλοστρατιώτης, καὶ τοῖς* 2
*πρὸς τοῦτο χρησίμοις μαθήμασιν ὑπήκουε προθύμως,
ὁπλομαχεῖν καὶ ἱππεύειν. ἐπεὶ δὲ καὶ παλαίειν εὐφυῶς* 3
*ἐδόκει, καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἄθλησιν ἔνιοι τῶν
φίλων καὶ τῶν ἐπιτρόπων, ἠρώτησεν αὐτούς, μή τι πρὸς
τὴν στρατιωτικὴν ἄσκησιν ὑπὸ τῆς ἀθλήσεως βλαβή-
σοιτο. τῶν δὲ φαμένων, ὅπερ ἦν, ἀθλητικὸν στρατιωτικοῦ* 4
*σῶμα καὶ βίον διαφέρειν τοῖς πᾶσι, μάλιστα δὲ δίαιταν
ἑτέραν καὶ ἄσκησιν εἶναι, τῶν μὲν ὕπνῳ τε πολλῷ καὶ*

---

2 mor. 197 d 9 Paus. 8, 49, 3

---

1 *ἄλλο* om. **P** *δίκας*: corr. Zie. 5 *στενώτερος* **CL**[2]: *στενότερος* 6 *ἔχων* om. **L**[1], post *ἱππεῖς* pon. **K** 7 *εὐπορεῖτο* **P** 11 *ἐπαμινώνδου* **L**[1]**KQ** 12 *μὲν* add. Cor. 17 *ἐκ τῶν παίδων* **P** *ἐκ παιδὸς* Mulder 18 *ὑπήκουε, πρόθυμος* Rei. *προθύμως ⟨ὡς⟩* Sch. 19 *ὁπλομαχῶν καὶ ἱππεύων* Cor. *εὐφυὴς* Sch. 24 *διαφέρειν ⟨μὲν⟩* Rei. 25 *τε* om. **K**

d *πλησμοναῖς ἐνδελεχέσι καὶ κινήσεσι τεταγμέναις καὶ* S 236
ἡσυχίαις αὐξόντων τε καὶ διαφυλαττόντων τὴν ἕξιν, ὑπὸ
πάσης ῥοπῆς καὶ παρεκβάσεως τοῦ συνήθους ἀκροσφαλῆ
πρὸς μεταβολὴν οὖσαν, τὰ δὲ πάσης μὲν πλάνης ἔμπειρα
καὶ πάσης ἀνωμαλίας προσῆκον εἶναι, μάλιστα δὲ φέρειν
5 *ῥᾳδίως μὲν ἔνδειαν εἰθισμένα, ῥᾳδίως δ᾽ ἀγρυπνίαν, ἀκού-*
σας ὁ Φιλοποίμην οὐ μόνον αὐτὸς ἔφυγε τὸ πρᾶγμα καὶ
κατεγέλασεν, ἀλλὰ καὶ στρατηγῶν ὕστερον ἀτιμίαις καὶ
προπηλακισμοῖς, ὅσον ἦν ἐπ᾽ αὐτῷ, πᾶσαν ἄθλησιν
ἐξέβαλλεν, ὡς τὰ χρησιμώτατα τῶν σωμάτων εἰς τοὺς
ἀναγκαίους ἀγῶνας ἄχρηστα ποιοῦσαν.

e **4.** *Ἀπαλλαγεὶς δὲ διδασκάλων καὶ παιδαγωγῶν, ἐν μὲν*
ταῖς πολιτικαῖς στρατείαις, ἃς ἐποιοῦντο κλωπείας ἕνεκα
καὶ λεηλασίας εἰς τὴν Λακωνικὴν ἐμβάλλοντες, εἴθισεν
αὑτὸν πρῶτον μὲν ἐκστρατευόντων, ὕστατον δ᾽ ἀπερχο-
2 *μένων βαδίζειν. σχολῆς δ᾽ οὔσης ἢ κυνηγῶν διεπόνει τὸ*
σῶμα καὶ κατεσκεύαζε κοῦφον ἅμα καὶ ῥωμαλέον, ἢ γεωρ-
3 *γῶν. ἦν γὰρ ἀγρὸς αὐτῷ καλὸς ἀπὸ σταδίων εἴκοσι τῆς*
πόλεως· εἰς τοῦτον ἐβάδιζε καθ᾽ ἡμέραν μετὰ τὸ ἄριστον
ἢ μετὰ τὸ δεῖπνον, καὶ καταβαλὼν ἑαυτὸν ἐπὶ στιβαδίου
τοῦ τυχόντος ὥσπερ ἕκαστος τῶν ἐργατῶν ἀνεπαύετο.
4 *πρωῒ δ᾽ ἀναστάς, καὶ συνεφαψάμενος ἔργου τοῖς ἀμπε-*
f *λουργοῦσιν ἢ βοηλατοῦσιν, αὖθις εἰς πόλιν ἀπῄει, καὶ*
περὶ τὰ δημόσια τοῖς φίλοις καὶ τοῖς ἄρχουσι συνησχο-
5 *λεῖτο. τὰ μὲν οὖν ἐκ τῶν στρατειῶν προσιόντα κατανή-*
λισκεν εἰς ἵππους καὶ ὅπλα καὶ λύσεις αἰχμαλώτων, τὸν δ᾽

---

16 Paus. 8, 49, 3, item p. 5, 4

---

4 *πρὸς* om. **Q** *τῶν δὲ* **K** *μὲν* om. **L**[1] *ἐν πείρα* **L**[1] **5** *προσήκειν* Rei. *δὲ* om. **Q** **10** *ἐξέβαλεν* **AQ** **13** *κλωπίας* **L** *κλοπείας* **PQ** et ο s. s. **K** **15** *ὕστερον*: corr. Rei. **20** *τὸ* om. **P** *ἑαυτὸν* om. **L**[1] **23** *εἰς* om. **L**[1] **25** *στρατιῶν* **Q** *κατ-ανάλισκεν* **P**

οἶκον ἀπὸ τῆς γεωργίας αὔξειν ἐπειρᾶτο ⟨τῷ⟩ δικαιοτάτῳ
τῶν χρηματισμῶν, οὐδὲ τοῦτο ποιούμενος πάρεργον, ἀλλὰ 358
καὶ πάνυ προσήκειν οἰόμενος οἰκεῖα κεκτῆσθαι τὸν ἀλλο-
τρίων ἀφεξόμενον. ἠκροᾶτο δὲ λόγων, καὶ συγγράμμασι 6
φιλοσόφων ἐνετύγχανεν, οὐ πᾶσιν, ἀλλ᾽ ἀφ᾽ ὧν ἐδόκει
πρὸς ἀρετὴν ὠφελεῖσθαι. καὶ τῶν Ὁμηρικῶν ὅσα [τὰς] 7
S 237 πρὸς ἀνδρείαν ἐγείρειν καὶ παροξύνειν ἐνόμιζε ⟨τὰς⟩ φαν-
τασίας, τούτοις προσεῖχε. τῶν δ᾽ ἄλλων ἀναγνωσμάτων 8
μάλιστα τοῖς Εὐαγγέλου τακτικοῖς ἐνεφύετο, καὶ τὰς περὶ
Ἀλέξανδρον ἱστορίας κατεῖχε, τοὺς λόγους ἐπὶ τὰ πράγματα
καταστρέφειν ⟨δεῖν⟩ οἰόμενος, εἰ μὴ σχολῆς ἕνεκα καὶ λα-
λιᾶς ἀκάρπου περαίνοιντο. καὶ γὰρ τῶν τακτικῶν θεω- 9
ρημάτων τὰς ἐπὶ τοῖς πινακίοις διαγραφὰς ἐῶν χαίρειν, b
ἐπὶ τῶν τόπων αὐτῶν ἐλάμβανεν ἔλεγχον καὶ μελέτην
ἐποιεῖτο, χωρίων συγκλινίας καὶ πεδίων ἀποκοπὰς καὶ
ὅσα περὶ ῥείθροις ἢ τάφροις ἢ στενωποῖς πάθη καὶ σχή-
ματα διασπωμένης καὶ πάλιν συστελλομένης φάλαγγος
ἐπισκοπῶν αὐτὸς πρὸς αὑτὸν ἐν ταῖς ὁδοιπορίαις, καὶ τοῖς
μεθ᾽ ἑαυτοῦ προβάλλων. ἔοικε γὰρ οὗτος ⟨ὁ⟩ ἀνὴρ πε- 10
ραιτέρω τῆς ἀνάγκης ἐμφιλοκαλῆσαι τοῖς στρατιωτικοῖς,
καὶ τὸν πόλεμον ὡς ποικιλωτάτην ὑπόθεσιν τῆς ἀρετῆς
ἀσπάσασθαι, καὶ ὅλως καταφρονεῖν τῶν ἀπολειπομένων
ὡς ἀπράκτων.

---

12 Liv. 35, 28, 1—7

---

1 τῷ add. Zie. δικαιοτάτου Cor. 3 τὸν KQ: τῶν PL^{2} om. L^{1} 6 ὅσαι Q τὰς om. L^{1}, post ἐνόμιζε transpos. (Am.) Rei. 7 ἀνδρίαν Q 9 εὐαγγέλλου P εὐαγγέλοις Q 11 δεῖν add. Herw. 12 περαίνοιτο Λ et P, in quo tamen ν s. s. m. 1 γὰρ ⟨καὶ⟩ Zie. 13 πινακιδίοις PQ 14 τὸν τόπον L^{1} 15 συγκλίνας KP συγκλισίας C 16 περὶ] παρὰ Br. στενωποῖς ⟨φιλεῖ γίγνεσθαι⟩ vel sim. subaudiendum, non addendum, cf. Sert. 10, 3 σχίσματα K 19 ὁ add. Sch. 22 τῶν ἀπολέμων Madvig

a. 223 **5.** *Ἤδη δ' αὐτοῦ τριάκοντ' ἔτη γεγονότος, Κλεομένης*
c *ὁ βασιλεὺς Λακεδαιμονίων νυκτὸς ἐξαίφνης προσπεσὼν*
τῇ Μεγάλῃ πόλει, καὶ τὰς φυλακὰς βιασάμενος, ἐντὸς
2 *παρῆλθε καὶ τὴν ἀγορὰν κατέλαβεν. ἐκβοηθήσας δὲ Φι-*
λοποίμην, τοὺς μὲν πολεμίους οὐ κατίσχυσεν ἐξελάσαι,
καίπερ ἐρρωμένως καὶ παραβόλως διαγωνισάμενος, τοὺς
δὲ πολίτας τρόπον τινὰ τῆς πόλεως ἐξέκλεψε, προσμαχό-
μενος τοῖς ἐπιδιώκουσι, καὶ τὸν Κλεομένην περισπῶν
ἐφ' ἑαυτόν, ὡς χαλεπῶς καὶ μόλις ὕστατος ἀπελθεῖν,
3 *ἀποβαλὼν τὸν ἵππον καὶ τραυματίας γενόμενος. ἐπεὶ δὲ*
προσέπεμψεν αὐτοῖς ὁ Κλεομένης εἰς Μεσσήνην ἀπελ-
θοῦσι, τήν τε πόλιν μετὰ τῶν χρημάτων ἀποδιδοὺς καὶ
d *τὴν χώραν, ὁρῶν ὁ Φιλοποίμην τοὺς πολίτας ἀσμένως*
δεχομένους καὶ σπεύδοντας ἐπανελθεῖν, ἐνέστη καὶ διε-
κώλυσε τῷ λόγῳ, διδάσκων ὡς οὐκ ἀποδίδωσι τὴν πόλιν
Κλεομένης, προσκτᾶται δὲ καὶ τοὺς πολίτας ἐπὶ τῷ [καὶ] S 238
4 *τὴν πόλιν ἔχειν βεβαιότερον· οὐ γὰρ ἕξειν αὐτὸν ὅπως οἰ-*
κίας καὶ τείχη κενὰ φυλάξει καθήμενος, ἀλλὰ καὶ τούτων
5 *ὑπ' ἐρημίας ἐκπεσεῖσθαι. ταῦτα λέγων τοὺς μὲν πολίτας*
ἀπέτρεψε, τῷ δὲ Κλεομένει πρόφασιν παρέσχε λυμήνασθαι
καὶ καταβαλεῖν τὰ πλεῖστα τῆς πόλεως, καὶ χρημά-
των εὐπορήσαντι μεγάλων ἀπελθεῖν.

e a. 222/1 **6.** *Ἐπεὶ δ' Ἀντίγονος ὁ βασιλεὺς βοηθῶν ἐπὶ τὸν Κλεο-*
μένην μετὰ τῶν Ἀχαιῶν ἐστράτευσε, καὶ τὰς περὶ Σελ-

---

1 c. 5 Plut. Ag. Cleom. 44—46, 1. Pol. 2, 55, 5—7. 61, 2—62. Paus. 7, 7, 4. 8, 28, 7. 49, 4 **23** c. 6 Pol. 2, 66,5—68, 2. Paus. 8, 49, 5. 6. cf. et Plut. Ag. Cleom. 49 et ibi l. l.

---

5 *οὐκ ἴσχυσεν* **K** Ag. Cl. 45, 1 **9** *ὕστατον . . . ἀποβαλόντα . . . τραυματίαν γενόμενον* **Q** **10** *ἀποβαλεῖν* **L**[1] **11** *μεσήνην* **PQ** **13** *ἀσμένους* **Q** **14** *ἔστη* **P** **16** *καὶ*[1] **Q**: om. **ΛKPC** *ἐπὶ—19 πολίτας* om. **P**[1] *καὶ*[2] del. Zie. **18** *κενὰ* om. **P**[2] *φυλάξει* **P**[2]**C**: *φυλάξῃ* **ΛKQ**

λασίαν ἄκρας καὶ τὰς ἐμβολὰς κατέχοντος αὐτοῦ, πα- a. 222/1
ρέταξε τὴν δύναμιν ἐγγύς, ἐπιχειρεῖν καὶ βιάζεσθαι δια-
νοούμενος, ἦν μὲν ἐν τοῖς ἱππεῦσι μετὰ τῶν ἑαυτοῦ πο- 2
λιτῶν τεταγμένος ὁ Φιλοποίμην, καὶ παραστάτας εἶχεν
Ἰλλυριούς, οἷς τὰ λήγοντα τῆς παρατάξεως συνεπέφρακτο,
πολλοῖς οὖσι καὶ μαχίμοις. εἴρητο δ' αὐτοῖς ἐφεδρεύ- 3
ουσιν ἡσυχίαν ἔχειν, ἄχρι ἂν ἀπὸ θατέρου κέρως ὑπὸ τοῦ
βασιλέως ἀρθῇ φοινικὶς ὑπὲρ σαρίσης διατεταμένη. τῶν 4
δ' ἡγεμόνων τοῖς Ἰλλυριοῖς πειρωμένων ἐκβιάζεσθαι
τοὺς Λακεδαιμονίους, καὶ τῶν Ἀχαιῶν ὥσπερ προσετέ- f
τακτο τὴν ἐφεδρείαν ἐν τάξει διαφυλαττόντων, Εὐκλεί- 5
δας ὁ τοῦ Κλεομένους ἀδελφὸς καταμαθὼν τὸ γινόμενον
διάσπασμα περὶ τοὺς πολεμίους, ταχὺ τοὺς ἐλαφροτάτους
τῶν ψιλῶν περιέπεμψεν, ἐξόπισθεν τοῖς Ἰλλυριοῖς ἐπι-
πεσεῖν κελεύσας καὶ περισπᾶν ἐρήμους τῶν ἱππέων ἀπο-
λελειμμένους. γινομένων δὲ τούτων, καὶ τῶν ψιλῶν τοὺς 359 6
Ἰλλυριοὺς περισπώντων καὶ διαταραττόντων, συνιδὼν ὁ
Φιλοποίμην οὐ μέγ' ὂν ἔργον ἐπιθέσθαι τοῖς ψιλοῖς, καὶ
τὸν καιρὸν ὑφηγούμενον τοῦτο, πρῶτον μὲν ἔφραζε τοῖς
βασιλικοῖς· ὡς δ' οὐκ ἔπειθεν, ἀλλὰ μαίνεσθαι δοκῶν 7
κατεφρονεῖτο, οὐδέπω μεγάλης οὐδ' ἀξιοπίστου πρὸς
τηλικοῦτο στρατήγημα δόξης περὶ αὐτὸν οὔσης, αὐτὸς
ἐμβάλλει συνεπισπασάμενος τοὺς πολίτας. γενομένης 8
S 230 δὲ ταραχῆς τὸ πρῶτον, εἶτα φυγῆς καὶ φόνου πολλοῦ τῶν
ψιλῶν, βουλόμενος ἔτι μᾶλλον ἐπιρρῶσαι τοὺς βασιλι-
κούς, καὶ προσμεῖξαι κατὰ τάχος θορυβουμένοις τοῖς πο-
λεμίοις, τὸν μὲν ἵππον ἀφῆκεν, αὐτὸς δὲ πρὸς χωρία σκο- b

3 μὲν] δὲ P αὐτοῦ ΛK 7 ἄχρις codd. 8 σαρίσσης PQ διατεταγμένη L[1] διαπεπταμένη Hessius 10 ἐτέτακτο P 11 ἐφεδρίαν LQ 17 περισπόντων L περιπεσόντων Q 18 ὂν om. L[1] post ἔργον transpon. Zie. 23 γινομένης K 26 κατὰ τὸ τάχος Λ

a 222/1 λιὰ καὶ μεστὰ ῥείθρων καὶ φαράγγων πεζὸς ἐν ἱππικῷ
θώρακι καὶ σκευῇ βαρυτέρᾳ χαλεπῶς καὶ ταλαιπώρως
ἁμιλλώμενος, διελαύνεται διαμπερὲς ὁμοῦ τοὺς μηροὺς
ἑκατέρους ἐνὶ μεσαγκύλῳ, καιρίας μὲν οὐ γενομένης,
ἰσχυρᾶς δὲ τῆς πληγῆς, ὥστε τὴν αἰχμὴν ἐπὶ θάτερα διῶ-
9 σαι. τὸ μὲν οὖν πρῶτον ἐνσχεθεὶς ὥσπερ δεσμῷ, παντά-
πασιν ἀπόρως εἶχε· τὸ γὰρ ἔναμμα τῆς ἀγκύλης χαλεπὴν
ἐποίει τοῦ ἀκοντίσματος ἀνελκομένου διὰ τῶν τραυμά-
10 των τὴν πάροδον· ὡς δ' ὤκνουν οἱ παρόντες ἅψασθαι,
καὶ τῆς μάχης ἀκμὴν ὀξεῖαν ἐχούσης ἐσφάδαζεν ὑπὸ θυ-
c μοῦ καὶ φιλοτιμίας πρὸς τὸν ἀγῶνα, [τῇ παραβάσει καὶ]
τῇ παραλλάξει τῶν σκελῶν διὰ μέσου κλάσας τὸ ἀκόντισμα,
11 χωρὶς ἐκέλευσεν ἑλκύσαι τῶν ἀγμάτων ἑκάτερον. οὕτω
δ' ἀπαλλαγεὶς καὶ σπασάμενος τὸ ξίφος, ἐχώρει διὰ τῶν
προμάχων ἐπὶ τοὺς πολεμίους, ὥστε πολλὴν προθυμίαν
12 καὶ ζῆλον ἀρετῆς παρασχεῖν τοῖς ἀγωνιζομένοις. νική-
σας οὖν ὁ Ἀντίγονος ἀπεπειρᾶτο τῶν Μακεδόνων, ἐρω-
τῶν διὰ τί μὴ κελεύσαντος αὐτοῦ τὸ ἱππικὸν ἐκίνησαν.
13 τῶν δ' ἀπολογουμένων, ὡς παρὰ γνώμην βιασθεῖεν εἰς
χεῖρας ἐλθεῖν τοῖς πολεμίοις, μειρακίου Μεγαλοπολιτι-
d κοῦ προεμβαλόντος, γελάσας ὁ Ἀντίγονος „ἐκεῖνο τοί-
νυν τὸ μειράκιον“ εἶπεν „ἔργον ἡγεμόνος μεγάλου πε-
ποίηκεν.“

7. Ἐκ τούτου δόξαν ἔσχεν ὥσπερ εἰκὸς ὁ Φιλοποίμην. καὶ τοῦ μὲν Ἀντιγόνου σπουδάσαντος ὅπως στρατεύοιτο μετ' αὐτοῦ, καὶ διδόντος ἡγεμονίαν καὶ χρήματα,

---

24 Paus. 8, 49, 6. 7

---

4 ἐνὶ Sch.: ἐν codd. (del. Xy.) μεσαγκύκλω L γινομένης P 6 ἐν δεσμῶι KPC 11 τῇ παραβάσει καὶ del. Zie. παρατάσει Emp. 13 ἀκμάτων L[1] ἀμμάτων P ἀγκμάτων C 17 ἐπεπειρᾶτο P 20 μεγαλοπολεμικοῦ L[1]

παρῃτήσατο, μάλιστα τὴν ἑαυτοῦ φύσιν καταμαθὼν πρὸς
τὸ ἄρχεσθαι δυσκόλως καὶ χαλεπῶς ἔχουσαν· ἀργεῖν δὲ 2
S 240 *καὶ σχολάζειν οὐ βουλόμενος, ἀσκήσεως ἕνεκα καὶ μελέ-*
της τῶν πολεμικῶν εἰς Κρήτην ἔπλευσεν ἐπὶ στρατείαν·
κἀκεῖ συχνὸν χρόνον ἐγγυμνασάμενος ἀνδράσι μαχίμοις 3
καὶ ποικίλοις μεταχειρίσασθαι πόλεμον, ἔτι δὲ σώφροσι
καὶ κεκολασμένοις περὶ δίαιταν, ἐπανῆλθεν οὕτω λαμ- e
πρὸς εἰς τοὺς Ἀχαιούς, ὥστ' εὐθὺς ἵππαρχος ἀποδει-
χθῆναι. παραλαβὼν δὲ τοὺς ἱππεῖς φαύλοις μὲν ἱππα- 4
ρίοις ἐκ τοῦ προστυχόντος ὅτε συμβαίνοι στρατεία
προσχρωμένους, αὐτοὺς δὲ τὰς πολλὰς τῶν στρατειῶν
ἀποδιδράσκοντας, ἑτέρους δὲ πέμποντας ἀνθ' ἑαυτῶν,
δεινὴν δ' ἀπειρίαν μετ' ἀτολμίας πάντων οὖσαν, περιο-
ρῶντας δὲ ταῦτα τοὺς ἄρχοντας ἀεὶ διά τε τὸ πλεῖστον ἐν
τοῖς Ἀχαιοῖς τοὺς ἱππεῖς δύνασθαι καὶ μάλιστα κυρίους
εἶναι τιμῆς καὶ κολάσεως, οὐχ ὑπεῖξεν οὐδ' ἀνῆκεν, ἀλλὰ 5
καὶ τὰς πόλεις ἐπιών, καὶ κατ' ἄνδρα τῶν νέων ἕκαστον f
ἐπὶ τὴν φιλοτιμίαν συνεξορμῶν, καὶ κολάζων τοὺς ἀνάγ-
κης δεομένους, μελέταις τε καὶ πομπαῖς καὶ πρὸς ἀλλή-
λους ἁμίλλαις χρώμενος, ὅπου πλεῖστοι θεᾶσθαι μέλλοιεν,
⟨ἐν⟩ ὀλίγῳ χρόνῳ πᾶσι ῥώμην τε θαυμαστὴν καὶ προθυ- 6
μίαν παρέστησε, καὶ ὃ μέγιστον ἦν ἐν τοῖς τακτικοῖς, ἐλα-
φροὺς καὶ ὀξεῖς πρός τε τὰς κατ' οὐλαμὸν ἐπιστροφὰς καὶ 360
περισπασμοὺς καὶ τὰς καθ' ἵππον ἐπιστροφὰς καὶ κλίσεις
ἀπειργάσατο, καὶ συνείθισεν ὡς ἑνὶ σώματι κινουμένῳ

8 Pol. 10, 22, 6—24, 5. Paus. 8, 49, 7

7 *λαμπρῶς* **L**[1]**P** et **C**, in quo *ὁ* s. s. m. 1 13 *ἀπορίαν* **P** *ἀτολμίαν μετὰ ἀπορίας* **C** 20 *πλείστοις* **KQ** *μέλλοιεν, ⟨ἐν⟩* Sint.: *μέλλοι. ἐν* **K** *μέλλοιεν* cet. 23 *πρός τε*] *ὥστε* **Λ** *καὶ περισπασμοὺς—ἐπιστροφὰς* om. **L**[1] *πρός τε τὰς κατ' οὐλ. καὶ τὰς καθ' ἵππον ἐπιστρ. καὶ περισπ. καὶ κλ.* Sch., sed cf. Pol. 10, 23, 2. 3, ex quo *ἀναστροφὰς* pro alt. *ἐπιστρ.* Zie. *καὶ περισπασμοὺς* ante *καὶ κλίσεις* repet. **K** *καὶ κατεσπασμένους καὶ κλ.* **Q**

καθ' ὁρμὴν ἑκούσιον ἐοικέναι τὴν ὅλου τοῦ συστήματος
7 *ἐν ταῖς μεταβολαῖς εὐχέρειαν. συστάσης δὲ τῆς περὶ τὸν*
Λάρισσον αὐτοῖς ποταμὸν ἰσχυρᾶς μάχης πρὸς Αἰτωλοὺς
καὶ Ἠλείους, ὁ τῶν Ἠλείων ἵππαρχος Δαμόφαντος ὥρ-
8 *μησεν ἐπὶ τὸν Φιλοποίμενα προεξελάσας. δεξάμενος δὲ*
τὴν ὁρμὴν ἐκεῖνος αὐτοῦ καὶ φθάσας τῷ δόρατι παίει καὶ
9 *καταβάλλει τὸν Δαμόφαντον. εὐθὺς δὲ τούτου πεσόν-*
b *τος ἔφυγον οἱ πολέμιοι, καὶ λαμπρὸς ἦν ὁ Φιλοποίμην, ὡς*
οὔτε κατὰ χεῖρα τῶν νέων τινὸς οὔτε συνέσει τῶν πρε-
σβυτέρων ἀπολειπόμενος, ἀλλὰ καὶ μάχεσθαι καὶ στρα- S 241
τηγεῖν ἱκανώτατος.

8. *Τὸ δὲ κοινὸν τῶν Ἀχαιῶν πρῶτος μὲν Ἄρατος*
εἰς ἀξίωμα καὶ δύναμιν ἦρεν ἐκ ταπεινοῦ καὶ διερριμμέ-
νου, κατὰ πόλεις συναγαγών, καὶ πολιτευσάμενος Ἑλλη-
2 *νικὴν καὶ φιλάνθρωπον πολιτείαν· ἔπειθ', ὥσπερ ἐν τοῖς*
ὕδασιν, ἀρξαμένων ὀλίγων συνίστασθαι καὶ μικρῶν σω-
μάτων, ἤδη τὰ ἐπιρρέοντα τοῖς πρώτοις ἐνισχόμενα καὶ
περιπίπτοντα πῆξιν ἰσχυρὰν καὶ στερεότητα ποιεῖ δι'
3 *ἀλλήλων, οὕτω τῆς Ἑλλάδος ἀσθενοῦς καὶ εὐδιαλύτου*
c *φερομένης κατὰ πόλεις ἐν τῷ τότε χρόνῳ, πρῶτον συ-*
στάντες οἱ Ἀχαιοί, καὶ τῶν κύκλῳ πόλεων τὰς μὲν ἐκ τοῦ
βοηθεῖν καὶ συνελευθεροῦν ἀπὸ τῶν τυράννων ὑπο-
λαμβάνοντες, τὰς δ' ὁμονοίᾳ καὶ πολιτείᾳ καταμειγνύντες
εἰς ἑαυτούς, ἓν σῶμα καὶ μίαν δύναμιν κατασκευάσαι διε-
4 *νοοῦντο τὴν Πελοπόννησον. ἀλλ' Ἀράτου μὲν ζῶντος ἔτι*

2 Paus. 8, 49, 7

1 *ὅλην* **Q** **4** *δημόφαντος* **Q** Paus., item **7**, ubi et **K** **9** *τῶν*[2] om. **L**[1]**K** *τῶν προτέρων πρεσβυτέρων* vel *τῶν προτ. καὶ πρεσβ.* **Q** **13** *ἀξίαν* **Q** **16** *ὑφίστασθαι*: corr. Zie. **17** *ἐπιθέοντα* **K** **19** *ἄλλων* **L**[1] **20** *πρῶτον* om. **K**[t], add. post *συστάντες* **K**[m] *πρῶτοι* (Am.) Rei. **22** *τυράννων* **C**: *τυραννικῶν* cet. *τυραννίδων* Br. *τυραννίσκων* Rei.

τοῖς Μακεδόνων ὅπλοις ὑπεδύοντο τὰ πολλά, θερα-
πεύοντες Πτολεμαῖον, εἶτ' αὖθις Ἀντίγονον καὶ Φίλιπ-
πον, ἐν μέσαις ἀναστρεφομένους ταῖς Ἑλληνικαῖς πράξε-
σιν· ἐπεὶ δὲ Φιλοποίμην εἰς τὸ πρωτεύειν προῆλθεν, ἤδη 5
καθ' ἑαυτοὺς ἀξιόμαχοι τοῖς ἰσχύουσι πλεῖστον ὄντες, d
ἐπαύσαντο χρώμενοι προστάταις ἐπεισάκτοις. Ἄρατος 6
μὲν γὰρ ἀργότερος εἶναι δοκῶν πρὸς τοὺς πολεμικοὺς
ἀγῶνας, ὁμιλίᾳ καὶ πρᾳότητι καὶ φιλίαις βασιλικαῖς τὰ
πλεῖστα κατειργάσατο τῶν πραγμάτων, ὡς ἐν τοῖς περὶ
ἐκείνου γέγραπται· Φιλοποίμην δ' ἀγαθὸς πολεμιστὴς 7
ὢν καὶ διὰ τῶν ὅπλων ἐνεργός, ἔτι δ' εὐτυχὴς καὶ κα-
τορθωτικὸς εὐθὺς ἐν ταῖς πρώταις γενόμενος μάχαις,
ἅμα τῇ δυνάμει τὸ φρόνημα τῶν Ἀχαιῶν ηὔξησε, νικᾶν
ἐθισθέντων μετ' αὐτοῦ καὶ κατευτυχεῖν ἐν τοῖς πλείστοις
ἀγῶσι.

9. Πρῶτον μὲν οὖν τὰ περὶ τὰς τάξεις καὶ τοὺς ὁπλι- e
S 242 σμοὺς φαύλως ἔχοντα τοῖς Ἀχαιοῖς ἐκίνησεν. ἐχρῶντο 2
γὰρ θυρεοῖς μὲν εὐπετέσι διὰ λεπτότητα καὶ στενω-
τέροις τοῦ περιστέλλειν τὰ σώματα, δόρασι δὲ μικροτέ-
ροις πολὺ τῶν σαρισῶν· καὶ διὰ τοῦτο πλῆκται καὶ μά- 3
χιμοι πόρρωθεν ἦσαν ὑπὸ κουφότητος, προσμείξαντες δὲ
τοῖς πολεμίοις ἔλαττον εἶχον· εἶδος δὲ τάξεως καὶ σχή- 4
ματος εἰς σπεῖραν οὐκ ἦν σύνηθες, φάλαγγι δὲ χρώμενοι
μήτε προβολὴν ἐχούσῃ μήτε συνασπισμόν, ὡς ἡ Μακε-
δόνων, ῥᾳδίως ἐξεθλίβοντο καὶ διεσπῶντο. ταῦθ' ὁ Φι- 5

16 c. 9, 1—5 Paus. 8, 50, 1. Polyaen. 6, 4, 3

1 ⟨χρόνον μέν τινα⟩ θεραπεύοντες vel sim. Zie. 5 πλεῖον Vulc. 6 προστασίαις KV[b] 7 aut μὲν aut γὰρ om. Q εἶναι πρὸς τοὺς δοκοῦντας πολ. Q 12 γενόμενος P: γενομέναις 18 γὰρ ΛK: μὲν Q μὲν γὰρ PC μὲν om. C εὐτελέσι KP (εὐπετέσι et Paus.) στενοτέροις PV[b] 19 δόρασι] κόντοις P 20 σαρίσσων P, sim. p. 12, 2 23 σπεῖραν QL[2]: πεῖραν L[1]KPC

λοποίμην διδάξας ἔπεισεν αὐτοὺς ἀντὶ μὲν θυρεοῦ καὶ
f *δόρατος ἀσπίδα λαβεῖν καὶ σάρισαν, κράνεσι δὲ καὶ θώ-*
ραξι καὶ περικνημῖσι πεφραγμένους μόνιμον καὶ βεβη-
6 *κυῖαν ἀντὶ δρομικῆς καὶ πελταστικῆς μάχην ἀσκεῖν. πεί-*
σας δὲ καθοπλίσασθαι τοὺς ἐν ἡλικίᾳ, πρῶτον μὲν ἐπῆρε
θαρρεῖν ὡς ἀμάχους γεγονότας, ἔπειτα τὰς τρυφὰς αὐ-
7 *τῶν καὶ τὰς πολυτελείας ἄριστα μετεκόσμησεν. ἀφελεῖν*
γὰρ οὐκ ἦν παντάπασιν ἐκ πολλοῦ νοσούντων τὸν κενὸν
καὶ μάταιον ζῆλον, ἐσθῆτας ἀγαπώντων περιττάς, στρω-
361 *μνάς τε βαπτομένων ἁλουργεῖς, καὶ περὶ δεῖπνα φιλοτι-*
8 *μουμένων καὶ τραπέζας. ὁ δ' ἀρξάμενος ἐκτρέπειν ἀπὸ*
τῶν οὐκ ἀναγκαίων ἐπὶ τὰ χρήσιμα καὶ καλὰ τὴν φιλο-
κοσμίαν, ταχὺ πάντας ἔπεισε καὶ παρώρμησε τὰς καθ'
ἡμέραν περὶ σῶμα δαπάνας κολούσαντας, ἐν ταῖς στρα-
τιωτικαῖς καὶ πολεμικαῖς παρασκευαῖς διαπρεπεῖς ὁρᾶ-
9 *σθαι καὶ κεκοσμημένους. ἦν οὖν ἰδεῖν τὰ μὲν ἐργαστήρια*
μεστὰ κατακοπτομένων φιαλῶν καὶ Θηρικλείων, χρυ-
σουμένων δὲ θωράκων καὶ καταργυρουμένων θυρεῶν
καὶ χαλινῶν, τὰ δὲ στάδια πώλων δαμαζομένων καὶ νεα-
νίσκων ὁπλομαχούντων, ἐν δὲ ταῖς χερσὶ τῶν γυναικῶν
b *κράνη καὶ πτερὰ βαφαῖς κοσμούμενα καὶ * * * χιτώνων*
10 *ἱππικῶν καὶ στρατιωτικῶν χλαμύδων διηνθισμένων. ἡ δ'*
ὄψις αὕτη τὸ θάρσος αὔξουσα καὶ παρακαλοῦσα τὴν ὁρ-
μὴν ἐποίει φιλοπαράβολον καὶ πρόθυμον ἐπὶ τοὺς κιν- S 243

---

4 Pol. 11, 9. Polyaen. 6, 4, 3

---

1 *διδάξας* **KP** Polyaen.: *διατάξας* **ΛQ** 4 *δρομῆς* **Q** 5 *μεθοπλίσασθαι* Zie. 14 *κωλύσαντας*: corr. Anon. *καταπαύσαντας* Zie. 16 *καὶ* om. **L¹KP** 17 *φιαλῶν* Zie. cl. Alex. 67, 4: *κάλων* **L¹KPQ** *κυλίκων* **L²** et editt.; cf. et Aem. 33, 4 21 lac. stat. Zie. *καὶ* ⟨*σωροὺς*⟩ haud feliciter Rei.; dormitasse Plutarchum censet Cor. *καὶ χιτ.—διηνθισμένων* ante *τὰ δὲ στάδια* (19) transpon. Sch. 23 *τὴν* del. Cor. 24 *ἐνεποίει* Br.

δύνους. ἡ μὲν γὰρ ἐν τοῖς ἄλλοις θεάμασι πολυτέλεια 11
τρυφὴν ἐπάγεται καὶ μαλακίαν ἐνδίδωσι τοῖς χρωμένοις,
ὥσπερ ὑπὸ νυγμῶν καὶ γαργαλισμῶν τῆς αἰσθήσεως συν-
επικλώσης τὴν διάνοιαν· ἡ δ' εἰς τὰ τοιαῦτα ῥώννυσι 12
καὶ μεγαλύνει τὸν θυμόν, ὥσπερ Ὅμηρος ἐποίησε (Il. 19,
12 sqq.) τὸν Ἀχιλλέα τῶν καινῶν ὅπλων παρατεθέντων
ἐγγὺς ὑπὸ τῆς ὄψεως οἷον ὀργῶντα καὶ φλεγόμενον πρὸς c
τὴν δι' αὐτῶν ἐνέργειαν. οὕτω δὲ κοσμήσας τοὺς νέους ἐγύ- 13
μναζε καὶ διεπόνει ταῖς κινήσεσι, προθύμως ὑπακούοντας
καὶ φιλοτίμως. καὶ γὰρ ἡ τάξις θαυμαστῶς ἠγαπᾶτο, 14
ἄθραυστόν τι λαμβάνειν πύκνωμα δοκοῦσα, καὶ τὰ ὅπλα
τοῖς σώμασιν ἐγίνετο χειροήθη καὶ κοῦφα, μεθ' ἡδονῆς
διὰ λαμπρότητα καὶ κάλλος ἁπτομένων καὶ φορούντων,
ἐναγωνίσασθαί τε βουλομένων καὶ διακριθῆναι τάχιστα
πρὸς τοὺς πολεμίους.

10. Ἦν δὲ τότε τοῖς Ἀχαιοῖς ὁ πρὸς Μαχανίδαν πόλε- a. 207
μος τὸν Λακεδαιμονίων τύραννον, ἀπὸ πολλῆς καὶ μεγά-
λης δυνάμεως ἐπιβουλεύοντα πᾶσι Πελοποννησίοις. ὡς 2 d
οὖν εἰς τὴν Μαντίνειαν ἐμβεβληκὼς ἀπηγγέλθη, κατὰ
τάχος ὁ Φιλοποίμην ἐξήγαγε τὴν στρατιὰν ἐπ' αὐτόν.
ἐγγὺς δὲ τῆς πόλεως παρετάξαντο πολλοῖς μὲν ξένοις 3
ἑκάτεροι, πάσαις δ' ὁμοῦ τι ταῖς πολιτικαῖς δυνάμεσι.
γενομένου δὲ τοῦ ἀγῶνος ἐν χερσίν, ὁ Μαχανίδας τοῖς 4
ξένοις τοὺς τῶν Ἀχαιῶν προτεταγμένους ἀκοντιστὰς καὶ
Ταραντίνους τρεψάμενος, ἀντὶ τοῦ χωρεῖν εὐθὺς ἐπὶ τοὺς
μαχομένους καὶ παραρρηγνύναι τὸ συνεστηκός, ἐξέπεσε
διώκων, καὶ παρήλλαξε τὴν φάλαγγα τῶν Ἀχαιῶν ἐν τάξει

16 c. 10 Pol. 11, 11—18. Paus. 8, 50, 2

5 μεγαλύνει] παροξύνει P 14 τι βουλομένων Λ τοῦ βουλομένου Q 17 τὸν KC: τῶν 20 ἐξῆγε KPQ στρατείαν L¹P 27 παρήλασε Anon.

a. 207 e 5 μενόντων· ὁ δὲ Φιλοποίμην, τηλικούτου πταίσματος ἐν
ἀρχῇ γενομένου, καὶ τῶν πραγμάτων ἀπολωλέναι κομιδῇ
καὶ διεφθάρθαι δοκούντων, τοῦτο μὲν ὅμως προσεποι-
6 εῖτο παρορᾶν καὶ μηδὲν ἡγεῖσθαι δεινόν, κατιδὼν δὲ τοὺς
πολεμίους, ὅσον ἡμάρτανον ἐν τῇ διώξει, τῆς φάλαγγος S 244
ἀπορρηγνυμένους καὶ κενὴν χώραν διδόντας, οὐκ ἀπήν- 6
τησεν οὐδ' ἐνέστη φερομένοις αὐτοῖς ἐπὶ τοὺς φεύγον-
τας, ἀλλ' ἐάσας παρελθεῖν καὶ διάσπασμα ποιῆσαι μέγα,
πρὸς τοὺς ὁπλίτας εὐθὺς ἦγε τῶν Λακεδαιμονίων, ὁρῶν
τὴν φάλαγγα γυμνὴν ἀπολελειμμένην, καὶ κατὰ κέρας πα-
f ραδραμὼν ἐνέβαλε, μήτ' ἄρχοντος αὐτοῖς παρόντος, μήτε
μάχεσθαι προσδεχομένοις· νικᾶν γὰρ ἡγοῦντο καὶ κρα-
7 τεῖν παντάπασι, διώκοντα τὸν Μαχανίδαν ὁρῶντες. ὠσά-
μενος δὲ τούτους φόνῳ πολλῷ (λέγονται γὰρ ὑπὲρ τοὺς
τετρακισχιλίους ἀποθανεῖν), ὥρμησεν ἐπὶ τὸν Μαχανίδαν,
362 8 ἐκ τῆς διώξεως ἀναστρέφοντα μετὰ τῶν ξένων. τάφρου
δὲ μεγάλης καὶ βαθείας ἐν μέσῳ διειργούσης, παρεξήλαυ-
νον ἀλλήλοις ἑκατέρωθεν, ὁ μὲν διαβῆναι καὶ φυγεῖν, ὁ
9 δὲ τοῦτο κωλῦσαι βουλόμενος. ἦν δ' ὄψις οὐχ ὡς στρα-
τηγῶν μαχομένων, ἀλλ' ὥσπερ θηρίῳ πρὸς ἀλκὴν ὑπ'
ἀνάγκης τρεπομένῳ δεινοῦ κυνηγέτου [τοῦ Φιλοποίμενος]
10 συνεστῶτος. ἔνθ' ὁ μὲν ἵππος τοῦ τυράννου, ῥωμαλέος
ὢν καὶ θυμοειδὴς καὶ τοῖς μύωψιν αἱμαχθεὶς ἑκατέρωθεν,
ἐπετόλμησε τῇ διαβάσει, καὶ προσβαλὼν τῇ τάφρῳ τὸ
στῆθος, ἐβιάζετο τοῖς προσθίοις πέραν ἐρείσασθαι σκέλε-
11 σιν. ἐν δὲ τούτῳ Σιμμίας καὶ Πολύαινος, οἵπερ ἀεὶ τῷ
b Φιλοποίμενι παρῆσαν μαχομένῳ καὶ συνήσπιζον, ὁμοῦ

5.6 aut ὅσον ἡμάρτανον del. aut ἀπορρηγνύμενοι...διδόντες Zie- 7 ἀνέστη K ἀντέστη Q 11 ἐνέβαλλεν L^1KPV^b 12 μαχεῖσθαι Mulder 20 ἀλλ'—21 τρεπομένῳ om. P θηρίων...τρεπομένων: corr. Rei. 21 τοῦ Φιλοποίμενος del. Madvig (τοῦ om. P) 22 ἐνεστῶτος Br. 25 ἀνερείσασθαι Rei. 26 σιμμίας ΛQ: σιμίας KP

προσήλαυνον ἀμφότεροι, τὰς αἰχμὰς κλίναντες ἐναντίας. a. 207
φθάνει δ' αὐτοὺς ὁ Φιλοποίμην ἀπαντήσας τῷ Μαχα- 12
νίδᾳ, καὶ τὸν ἵππον αὐτοῦ μετεωρίζοντα τὴν κεφαλὴν
πρὸ τοῦ σώματος ὁρῶν, μικρὸν ἐνέκλινε τὸν ἴδιον, καὶ
διαλαβὼν τὸ ξυστόν, ἐκ χειρὸς ὠθεῖ καὶ περιτρέπει τὸν
ἄνδρα συνεπερείσας. τοῦτ' ἔχων τὸ σχῆμα χαλκοῦς ἐν 13
Δελφοῖς ἕστηκεν ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν, θαυμασάντων μάλι-
στα καὶ τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ καὶ τὴν στρατηγίαν ἐκείνην.

11. Λέγεται δὲ τῆς τῶν Νεμείων πανηγύρεως συν-
S 245 εστώσης στρατηγοῦντα τὸν Φιλοποίμενα τὸ δεύτερον καὶ
νενικηκότα μὲν οὐ πάλαι τὴν ἐν Μαντινείᾳ μάχην, τότε c
δὲ σχολὴν ἄγοντα διὰ τὴν ἑορτήν, πρῶτον μὲν ἐπιδεῖξαι
τοῖς Ἕλλησι κεκοσμημένην τὴν φάλαγγα καὶ κινουμένην
ὥσπερ εἴθιστο τοὺς τακτικοὺς ῥυθμοὺς μετὰ τάχους καὶ
ῥώμης· ἔπειτα κιθαρῳδῶν ἀγωνιζομένων εἰς τὸ θέα- 2
τρον παρελθεῖν ἔχοντα τοὺς νεανίσκους ἐν ταῖς στρα-
τιωτικαῖς χλαμύσι καὶ τοῖς φοινικοῖς ὑποδύταις, ἀκμά-
ζοντάς τε τοῖς σώμασιν ἅπαντας καὶ ταῖς ἡλικίαις
παραλλήλους, αἰδῶ δὲ πολλὴν πρὸς τὸν ἄρχοντα καὶ φρό-
νημα νεανικὸν ὑποφαίνοντας ἐκ πολλῶν καὶ καλῶν ἀγώ-
νων· ἄρτι δ' αὐτῶν εἰσεληλυθότων, κατὰ τύχην Πυλάδην 3
τὸν κιθαρῳδὸν ᾄδοντα τοὺς Τιμοθέου Πέρσας ἐνάρ- d
ξασθαι (fg. 6a Diehl)·

κλεινὸν ἐλευθερίας τεύχων μέγαν Ἑλλάδι κόσμον·

ἅμα δὲ τῇ λαμπρότητι τῆς φωνῆς τοῦ περὶ τὴν ποίησιν 4
ὄγκου συμπρέψαντος, ἐπίβλεψιν γενέσθαι τοῦ θεάτρου

6 cf. Fouilles de Delphes 3, 1 nr. 47 = Dittenberger Syll.^{3} 625
9 c. 11 Paus. 8, 50, 3

5 τὸν ξυστὸν ΛKPC 7 ἕστηκεν om. L^1 ante ἐν δελφοῖς hab. K 8 καὶ^1 om. KQ 9 νεμίων L^1KP ἐνεστώσης Br. 12 δὲ] δὴ Λ 21 εἰσελθότων L^1 εἰσελθόντων KL^2 26 οἴκου KP

πανταχόθεν εἰς τὸν Φιλοποίμενα καὶ κρότον μετὰ χαρᾶς, τῶν Ἑλλήνων τὸ παλαιὸν ἀξίωμα ταῖς ἐλπίσιν ἀναλαμβανόντων, καὶ τοῦ τότε φρονήματος ἔγγιστα τῷ θαρρεῖν γινομένων.

12. *Παρὰ δὲ τὰς μάχας καὶ τοὺς κινδύνους, ὥσπερ
οἱ πῶλοι τοὺς συνήθεις ἐπιβάτας ποθοῦντες, ἐὰν ἄλλον
φέρωσι, πτύρονται καὶ ξενοπαθοῦσιν, οὕτως ἡ δύναμις
τῶν Ἀχαιῶν ἑτέρου στρατηγοῦντος ἠθύμει, καὶ πρὸς
e ἐκεῖνον ἐπάπταινε, καὶ μόνον ὀφθέντος εὐθὺς ὀρθὴ καὶ
δραστήριος ἦν διὰ τὸ θαρρεῖν, ἅτε δὴ καὶ τοὺς ἐναντίους
αἰσθανόμενοι πρὸς ἕνα τοῦτον τῶν στρατηγῶν ἀντιβλέ-
πειν οὐ δυναμένους, ἀλλὰ καὶ τὴν δόξαν αὐτοῦ καὶ τοὔ-
2 νομα δεδοικότας, ὡς ἦν φανερὸν ἐξ ὧν ἔπρασσον. Φί-
λιππος μὲν γὰρ ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεύς, οἰόμενος ἂν
ἐκποδὼν ὁ Φιλοποίμην γένηται πάλιν ὑποπτήξειν αὐτῷ
τοὺς Ἀχαιούς, ἔπεμψεν εἰς Ἄργος κρύφα τοὺς ἀναιρή- S 246
σοντας αὐτόν· ἐπιγνωσθείσης δὲ τῆς ἐπιβουλῆς, παντά-
πασιν ἐξεμισήθη καὶ διεβλήθη πρὸς τοὺς Ἕλληνας.*

f 3 *Βοιωτοὶ δὲ πολιορκοῦντες Μέγαρα, καὶ λήψεσθαι ταχέως ἐλπίζοντες, ἐξαίφνης λόγου προσπεσόντος αὐτοῖς, ὃς οὐκ ἦν ἀληθής, Φιλοποίμενα βοηθοῦντα τοῖς πολιορκουμένοις ἐγγὺς εἶναι, τὰς κλίμακας ἀφέντες ἤδη προσερηρεισμένας τοῖς τείχεσιν ᾤχοντο φεύγοντες.*

4 *Νάβιδος δὲ τοῦ μετὰ Μαχανίδαν τυραννοῦντος Λακεδαιμονίων Μεσσήνην ἄφνω καταλαβόντος, ἐτύγχανε μὲν*

---

13 Paus. 8, 50, 4. Iustin. 29, 4, 11 **19** Pol. 20, 6, 7—12. Paus. 8, 50, 4 **24** mor. 817e Paus. 8, 50, 5. cf. Pol. 16, 13, 3

---

3 *τῶι* **KCL²**: *τὸ* **L¹P** *τοῦ* **Q** **4** *γενομένων*: corr. Cor. **5** *παρὰ*] *περὶ* **K** **11** *αἰσθανομένη* Anon. Rei. *τούτων τῶν* **L** **13** *ὡς* om. **PQ** **17** *βουλῆς* **P** et ante corr. **C** **18** *ἐμισήθη* **K** **24** *ὀνάβιδος* codd. (et postea): corr. Aldina **25** *εἰς μεσσήνην* **P** *μεσήνην* **L¹Q** *καταβαλόντος* **P**

ἰδιώτης ὢν τόθ' ὁ Φιλοποίμην καὶ δυνάμεως οὐδεμιᾶς
κύριος· ἐπεὶ δὲ τὸν στρατηγοῦντα τῶν Ἀχαιῶν Λύσιππον 363 5
οὐκ ἔπειθε βοηθεῖν τοῖς Μεσσηνίοις, ἀπολωλέναι κομιδῇ
φάσκοντα τὴν πόλιν ἔνδον γεγονότων τῶν πολεμίων, αὐτὸς
ἐβοήθει τοὺς ἑαυτοῦ πολίτας ἀναλαβών, οὔτε ⟨σύ⟩νοδον
οὔτε χειροτονίαν περιμείναντας, ἀλλ' ὡς διὰ παντὸς ἄρ-
χοντι τῷ κρείττονι κατὰ φύσιν ἑπομένους. ἤδη δ' αὐτοῦ 6
πλησίον ὄντος, ἀκούσας ὁ Νάβις οὐχ ὑπέστη, καίπερ ἐν
τῇ πόλει στρατοπεδεύων, ἀλλ' ὑπεκδὺς διὰ πυλῶν ἑτέρων,
κατὰ τάχος ἀπήγαγε τὴν δύναμιν, εὐτυχίᾳ χρήσεσθαι
δοκῶν εἰ διαφύγοι· καὶ διέφυγε, Μεσσήνη δ' ἠλευθέρωτο.

13. Ταῦτα μὲν οὖν καλὰ τοῦ Φιλοποίμενος· ἡ δ' εἰς
Κρήτην αὖθις ἀποδημία, Γορτυνίων δεηθέντων ὡς χρή- b
σαιντο πολεμούμενοι στρατηγῷ, διαβολὴν ἔσχεν, ὅτι τῆς
πατρίδος αὐτοῦ πολεμουμένης ὑπὸ Νάβιδος, ἀπῆν φυγο-
μαχῶν ἢ φιλοτιμούμενος ἀκαίρως πρὸς ἑτέρους. καίτοι 2
συντόνως οὕτως ἐπολεμήθησαν Μεγαλοπολῖται κατὰ τὸν
χρόνον ἐκεῖνον, ὥστε τοῖς μὲν τείχεσιν ἐνοικεῖν, σπεί-
ρειν δὲ τοὺς στενωπούς, περικεκομμένους τῆς χώρας, καὶ
τῶν πολεμίων σχεδὸν ἐν ταῖς πύλαις στρατοπεδευόντων·
ὁ δὲ Κρησὶ πολεμῶν τηνικαῦτα καὶ στρατηγῶν δια- 3
S 247 πόντιος, ἐγκλήματα παρεῖχε καθ' ἑαυτοῦ τοῖς ἐχθροῖς,
ὡς ἀποδιδράσκων τὸν οἴκοι πόλεμον. ἦσαν δέ τινες οἱ 4
λέγοντες, ἑτέρους τῶν Ἀχαιῶν ᾑρημένων ἄρχοντας, ἰδιώ- c
την ὄντα τὸν Φιλοποίμενα χρῆσαι τὴν ἑαυτοῦ σχολὴν ἐφ'
ἡγεμονίᾳ δεηθεῖσι τοῖς Γορτυνίοις. ἦν γὰρ ἀλλότριος 5

12 Paus. 8, 50, 6

3 ἔπεισε Sch. 5 πολίτας] nempe Megalopolitanos; πελάτας vel ὁπλίτας Rei. σύνοδον Zie.: νόμον 8 ὄναβις codd. 10 χρήσεσθαι ΛΚΡC: χρήσασθαι Q 11 μεσήνη Q 12 τὰ καλὰ KP 19 περικεκομμένης L² καὶ om. C

σχολῆς, καθάπερ ἄλλο τι κτῆμα τὴν στρατηγικὴν καὶ
πολεμικὴν ἀρετὴν ἔχειν διὰ παντὸς ἐν χρήσει καὶ τριβῇ
βουλόμενος, ὡς καὶ τῷ περὶ Πτολεμαίου ποτὲ ῥηθέντι
6 τοῦ βασιλέως ἀπεδήλωσεν. ἐκεῖνον γὰρ ἐγκωμιαζόντων
τινῶν, ὡς εὖ μὲν ἐξασκοῦντα τὸ στράτευμα καθ᾽ ἡμέραν,
εὖ δὲ γυμνάζοντα καὶ φιλοπόνως διὰ τῶν ὅπλων τὸ
σῶμα, „καὶ τίς ἄν„ ἔφη „βασιλέα θαυμάσειεν ἐν τούτῳ
d 7 τῆς ἡλικίας μὴ ἐπιδεικνύμενον, ἀλλὰ μελετῶντα;“ χαλε-
πῶς δ᾽ οὖν οἱ Μεγαλοπολῖται φέροντες ἐπὶ τούτῳ καὶ
προδεδόσθαι νομίζοντες, ἐπεχείρησαν ἀποξενοῦν αὐτόν·
οἱ δ᾽ Ἀχαιοὶ διεκώλυσαν, Ἀρίσταινον πέμψαντες εἰς
Μεγάλην πόλιν στρατηγόν, ὃς καίπερ ὢν διάφορος τῷ
Φιλοποίμενι περὶ τὴν πολιτείαν, οὐκ εἴασε τελεσθῆναι
8 τὴν καταδίκην. ἐκ δὲ τούτου παρορώμενος ὑπὸ τῶν πο-
λιτῶν, ὁ Φιλοποίμην ἀπέστησε πολλὰς τῶν περιοικίδων
κωμῶν, λέγειν διδάξας ὡς οὐ συνετέλουν οὐδ᾽ ἦσαν ἐξ
ἀρχῆς ἐκείνων, καὶ λεγούσαις ταῦτα φανερῶς συνηγωνί-
σατο, καὶ συγκατεστασίασε τὴν πόλιν ἐπὶ τῶν Ἀχαιῶν.
e 9 ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον. ἐν δὲ τῇ Κρήτῃ συνεπολέμει
τοῖς Γορτυνίοις, οὐχ ὡς Πελοποννήσιος ἀνὴρ καὶ Ἀρκὰς
ἁπλοῦν τινα καὶ γενναῖον πόλεμον, ἀλλὰ τὸ Κρητικὸν
ἦθος ἐνδύς, καὶ τοῖς ἐκείνων σοφίσμασι καὶ δόλοις κλω-
πείαις τε καὶ λοχισμοῖς χρώμενος ἐπ᾽ αὐτούς, ταχὺ παῖ-
δας ἀπέδειξεν, ἀνόητα καὶ κενὰ πρὸς ἐμπειρίαν ἀληθινὴν
πανουργοῦντας.

14. Ἐπὶ τούτοις δὲ θαυμασθείς, καὶ λαμπρὸς ἀπὸ

---

12 cf. c. 17 et ibi l. l.

---

1 *χρῆμα* **ΛC** 3 *τῷ* Vulc.: *τὸ ῥηθὲν* **QL²** 11 *Ἀρίσταινον* Sint.: *ἀρισταῖον* **KPQ** *ἀρισταίνετον* **Λ** 22 *κλωπίαις* **L¹** *κλοπείαις* **PQ** 23 *αὐτοῖς* **Q** 26 *λαμπρὸς* **K**: *λαμπρῶς ἀπὸ* Zie.: *περὶ* **ΛP** om. **KQ** *παρὰ* Br.

τῶν ἐκεῖ πράξεων ἀνακομισθεὶς εἰς Πελοπόννησον, εὗρε
τὸν μὲν Φίλιππον ὑπὸ τοῦ Τίτου καταπεπολεμημένον,
S 248 τὸν δὲ Νάβιν ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν καὶ τῶν Ῥωμαίων πολε-
μούμενον. ἐφ᾽ ὃν εὐθὺς αἱρεθεὶς ἄρχων, καὶ ναυμαχίᾳ 2 f a. 192
παραβαλόμενος, τὸ τοῦ Ἐπαμεινώνδου παθεῖν ἔδοξε, πολὺ
τῆς περὶ αὐτὸν ἀρετῆς καὶ [τῆς] δόξης ἐν τῇ θαλάσσῃ
κάκιον ἀγωνισάμενος. πλὴν Ἐπαμεινώνδαν μὲν ἔνιοι λέ- 3
γουσιν, ὀκνοῦντα γεῦσαι τῶν κατὰ θάλασσαν ὠφελειῶν
τοὺς πολίτας, ὅπως αὐτῷ μὴ λάθωσιν ἀντὶ μονίμων ὁπλι-
τῶν, κατὰ Πλάτωνα (leg. 4, 706b), ναῦται γενόμενοι καὶ **364**
διαφθαρέντες, ἄπρακτον ἐκ τῆς Ἀσίας καὶ τῶν νήσων
ἀπελθεῖν ἑκουσίως· Φιλοποίμην δὲ τὴν ἐν τοῖς πεζοῖς 4
ἐπιστήμην καὶ διὰ θαλάττης ἀρκέσειν αὐτῷ πρὸς τὸ κα-
λῶς ἀγωνίσασθαι πεπεισμένος, ἔγνω τὴν ἄσκησιν ἡλίκον
μέρος ἐστὶ τῆς ἀρετῆς, καὶ πόσην ἐπὶ πάντα τοῖς ἐθισθεῖσι
δύναμιν προστίθησιν. οὐ γὰρ μόνον ἐν τῇ ναυμαχίᾳ διὰ τὴν 5
ἀπειρίαν ἔλαττον ἔσχεν, ἀλλὰ καὶ ναῦν τινα, παλαιὰν μέν,
ἔνδοξον δέ, δι᾽ ἐτῶν τεσσαράκοντα κατασπάσας ἐπλήρω-
σεν, ὥστε μὴ στεγούσης κινδυνεῦσαι τοὺς πλέοντας.
πρὸς ταῦτα γινώσκων καταφρονοῦντας αὐτοῦ τοὺς πο- 6 b
λεμίους, ὡς παντάπασι πεφευγότος ἐκ τῆς θαλάττης, καὶ
πολιορκοῦντας ὑπερηφάνως τὸ Γύθιον, εὐθὺς ἐπέπλευ-
σεν αὐτοῖς, οὐ προσδοκῶσιν ἀλλ᾽ ἐκλελυμένοις διὰ τὴν
νίκην· καὶ νυκτὸς ἐκβιβάσας τοὺς στρατιώτας καὶ προσ- 7

---

4 c. 14, 2—15, 1 Liv. 35, 25—30. Paus. 8, 50, 7—9. Pol. 21, 9, 1. IG 5, 2, 293 = Dittenberger Syll.^{3} 600

---

2 τοῦ om. K 4 *ναυμαχίαν* vel *ναυμαχεῖν* Zie. 5 *παραβαλλόμενος*: corr. Rei. *ἐπαμινώνδου* L^1KC 6 *τῆς* del. CV^b 7 *κάκιον*—8 *κατὰ* om. L^1 15 *ἐστὶ* KPC: *ἐπὶ* ΛQ 17. 18 *ἔνδοξον μέν, παλαιὰν δὲ* Rei. 18 *τεσσαράκοντα*] *LXXX* Liv. 35, 26, 5 *κατασπάσας*—20 *γινώσκων* om. L^1 19 *πλέοντας*] *πολίτας* L^2 21 *πεφευγότος αὐτοῦ* P 24 *ἐμβιβάσας* P

a.192 αγαγών, πῦρ ἐνῆκε ταῖς σκηναῖς, καὶ τὸ στρατόπεδον κα-
8 τέκαυσε, καὶ πολλοὺς διέφθειρεν. ὀλίγαις δ᾽ ὕστερον
ἡμέραις καθ᾽ ὁδὸν ἐν δυσχωρίαις τισὶν ἄφνω τοῦ Νάβι-
δος ἐπιφανέντος αὐτῷ, καὶ φοβήσαντος τοὺς Ἀχαιούς,
ἀνέλπιστον ἡγουμένους τὴν σωτηρίαν ἐκ τόπων χαλε-
πῶν καὶ γεγονότων ὑποχειρίων τοῖς πολεμίοις, ὀλίγον
χρόνον ἐπιστὰς καὶ περιλαβὼν ὄψει τὴν τοῦ χωρίου φύ-
c σιν, ἐπέδειξε τὴν τακτικὴν τῶν ἄκρων τῆς πολεμικῆς
9 τέχνην οὖσαν. οὕτω μικρὰ κινήσας τὴν ἑαυτοῦ φάλαγγα
καὶ πρὸς τὰ παρόντα μεθαρμόσας, ἀθορύβως καὶ ῥαδίως
διεκρούσατο τὴν ἀπορίαν, καὶ προσβαλὼν τοῖς πολεμίοις S 249
10 τροπὴν ἰσχυρὰν ἐποίησεν. ἐπεὶ δ᾽ οὐ πρὸς τὴν πόλιν
ἑώρα φεύγοντας, ἀλλὰ τῆς χώρας ἄλλον ἄλλῃ διασπειρό-
μενον (ὑλώδης δὲ καὶ περίβουνος ἦν πᾶσα καὶ δύσιππος
ὑπὸ ῥείθρων καὶ φαράγγων), τὴν μὲν δίωξιν ἐπέσχε, καὶ
11 κατεστρατοπέδευσεν ἔτι φωτὸς ὄντος· τεκμαιρόμενος δὲ
τοὺς πολεμίους ἐκ τῆς φυγῆς καθ᾽ ἕνα καὶ δύο πρὸς τὴν
d πόλιν ὑπάξειν σκοταίους, ἐλλοχίζει τοῖς περὶ τὸ ἄστυ ῥεί-
θροις καὶ λόφοις πολλοὺς ἔχοντας ἐγχειρίδια τῶν Ἀχαιῶν.
12 ἐνταῦθα πλείστους ἀποθανεῖν συνέβη τῶν τοῦ Νάβι-
δος· ἅτε γὰρ οὐκ ἀθρόαν ποιούμενοι τὴν ἀναχώρησιν,
ἀλλ᾽ ὡς ἑκάστοις αἱ φυγαὶ συνετύγχανον, ὥσπερ ὄρνιθες
ἡλίσκοντο περὶ τὴν πόλιν εἰς τὰς τῶν πολεμίων χεῖρας
καταίροντες.

15. Ἐπὶ τούτοις ἀγαπώμενος καὶ τιμώμενος ἐκπρε-
πῶς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἐν τοῖς θεάτροις, φιλότιμον ὄντα
2 τὸν Τίτον ἡσυχῇ παρελύπει. καὶ γὰρ ὡς Ῥωμαίων ὕπα-

---

27 Plut. Tit. 13, 1—3. 17, 2

---

3 νάβιδος h. l. hab. L^1P 7 ὄψει om. L^1P 9 τέχνης **KQ** Rei. 13 διὰμένον L^1, σπειρο s. s. L^2 14 καὶ πᾶσα δύσιππος **Q** 18 ὑπο-τάξειν **P** 20 τῶν om. **Q**

τος ἀνδρὸς Ἀρκάδος ἠξίου θαυμάζεσθαι μᾶλλον ὑπὸ τῶν
Ἀχαιῶν, καὶ εὐεργεσίαις ὑπερβάλλειν οὐ παρὰ μι- e
κρὸν ἡγεῖτο, δι' ἑνὸς κηρύγματος ἐλευθερώσας τὴν Ἑλ-
λάδα ⟨πᾶσαν⟩, ὅση Φιλίππῳ καὶ Μακεδόσιν ἐδούλευσεν. 3
ἐκ δὲ τούτου καταλύεται μὲν ὁ Τίτος τῷ Νάβιδι τὸν πό- a. 195
λεμον, ἀποθνῄσκει δ' ὁ Νάβις ὑπ' Αἰτωλῶν δολοφονη- a. 192
θείς. τεταραγμένης δὲ τῆς Σπάρτης, ὁ Φιλοποίμην ἁρ- 4
πάσας τὸν καιρὸν ἐπιπίπτει μετὰ δυνάμεως, καὶ τῶν μὲν
ἀκόντων, τοὺς δὲ συμπείσας, προσηγάγετο καὶ μετεκό-
μισεν εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς τὴν πόλιν. οὗ γενομένου θαυμαστῶς 5
μὲν εὐδοκίμησε παρὰ τοῖς Ἀχαιοῖς, προσκτησάμενος αὐ-
τοῖς ἀξίωμα πόλεως τηλικαύτης καὶ δύναμιν (οὐ γὰρ ἦν
μικρὸν Ἀχαΐας μέρος γενέσθαι τὴν Σπάρτην), ἀνέλαβε f
δὲ καὶ Λακεδαιμονίων τοὺς ἀρίστους, φύλακα τῆς ἐλευθε-
ρίας ἐκεῖνον ἐλπίσαντας ἕξειν. διὸ καὶ τὴν Νάβιδος οἰ- 6
S 250 κίαν καὶ οὐσίαν ἐξαργυρισθεῖσαν καὶ γενομένην εἴκοσι
καὶ ἑκατὸν ταλάντων ἐψηφίσαντο δωρεὰν αὐτῷ δοῦναι,
πρεσβείαν ὑπὲρ τούτων πέμψαντες. ἔνθα δὴ καὶ διε- 7
φάνη καθαρῶς ἐκεῖνος ὁ ἀνὴρ οὐ δοκῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ
ὢν ἄριστος. πρῶτον μὲν γὰρ οὐδεὶς ἐβούλετο τῶν Σπαρ- 8
τιατῶν ἀνδρὶ τοιούτῳ διαλέγεσθαι περὶ δωροδοκίας, 365
ἀλλὰ δεδοικότες καὶ ἀναδυόμενοι, προεβάλοντο τὸν ξέ-
νον αὐτοῦ Τιμόλαον. ἔπειτα δ' αὐτὸς ὁ Τιμόλαος, ὡς 9
ἦλθεν εἰς Μεγάλην πόλιν, ἑστιαθεὶς παρὰ τῷ Φιλοποί-
μενι, καὶ τὴν σεμνότητα τῆς ὁμιλίας αὐτοῦ καὶ τὴν ἀφέ-

5 Pol. 21, 11, 10. Liv. 34, 40, 4. 35, 35—37. Paus. 8, 50, 10. 51, 1
15 Pol. 20, 12. Paus. 8, 51, 2

4 πᾶσαν add. Zie. ἐδούλευεν KPC 6 ὁ νάβις hab. L[1] (cf. ad p. 16, 24) 9 ἀκόντων ⟨κρατήσας⟩ Rei. μετεκόσμησεν ΛKPC 14 φύλακας L, sed ς expuncta 19 καθαρὸς: corr. C Steph. Aesch. Sept. 592 cft. Latte 22 προεβάλλοντο PM προσεβάλλοντο V[b] προσεβάλοντο K

λειαν τῆς διαίτης καὶ τὸ ἦθος ἐγγύθεν οὐδαμῇ προσιτὸν
οὐδ᾽ εὐάλωτον ὑπὸ χρημάτων κατανοήσας, ἀπεσιώπησε
περὶ τῆς δωρεᾶς, ἑτέραν δέ τινα πρόφασιν τῆς πρὸς αὐ-
10 τὸν ὁδοῦ ποιησάμενος, ᾤχετ᾽ ἀπιών. καὶ πάλιν ἐκ δευ-
τέρου πεμφθείς, ταὐτὸν ἔπαθε· τρίτῃ δ᾽ ὁδῷ μόλις ἐν-
b 11 τυχὼν ἐδήλωσε τὴν προθυμίαν τῆς πόλεως. ὁ δὲ Φιλο-
ποίμην ἡδέως ἀκούσας, ἧκεν αὐτὸς εἰς Λακεδαίμονα, καὶ
συνεβούλευσεν αὐτοῖς μὴ τοὺς φίλους καὶ ἀγαθοὺς δε-
κάζειν, ὧν προῖκα τῆς ἀρετῆς ἔξεστιν ἀπολαύειν, ἀλλὰ
τοὺς πονηροὺς καὶ τὴν πόλιν ἐν τῷ συνεδρίῳ καταστα-
σιάζοντας ὠνεῖσθαι καὶ διαφθείρειν, ἵνα τῷ λαβεῖν ἐπι-
12 στομισθέντες, ἧττον ἐνοχλοῖεν αὐτοῖς. βέλτιον γὰρ εἶναι
τῶν ἐχθρῶν παραιρεῖσθαι τὴν παρρησίαν ἢ τῶν φίλων.
οὕτως μὲν ἦν πρὸς χρήματα λαμπρός.

16. Ἐπεὶ δὲ πάλιν τοὺς Λακεδαιμονίους νεωτερίζειν
ἀκούσας ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀχαιῶν Διοφάνης ἐβούλετο
κολάζειν, οἱ δ᾽ εἰς πόλεμον καθιστάμενοι, διετάρασσον
c τὴν Πελοπόννησον, ἐπειρᾶτο πραΰνειν καὶ καταπαύειν
2 τὸν Διοφάνη τῆς ὀργῆς ὁ Φιλοποίμην, διδάσκων τὸν
καιρόν, ὡς Ἀντιόχου τοῦ βασιλέως καὶ Ῥωμαίων ἐν τῇ
Ἑλλάδι τηλικούτοις αἰωρουμένων στρατοπέδοις, ἐκεῖσε
χρὴ τὸν ἄρχοντα τὴν γνώμην ἔχειν, τὰ δ᾽ οἰκεῖα μὴ κι-
νεῖν, ἀλλὰ καὶ παριδεῖν τι καὶ παρακοῦσαι τῶν ἁμαρτα- S 251
3 νομένων. οὐ προσέχοντος δὲ τοῦ Διοφάνους, ἀλλ᾽ εἰς
τὴν Λακωνικὴν ἐμβαλόντος ἅμα τῷ Τίτῳ, καὶ βαδιζόντων
εὐθὺς ἐπὶ τὴν πόλιν, ἀγανακτήσας ὁ Φιλοποίμην ἔργον
οὐ νόμιμον οὐδ᾽ ἀπηκριβωμένον ἐκ τῶν δικαίων, ἀλλὰ

3 τινα om. **P** 4 ὡς ante ᾤχετο add. **ΛQ** 5 ταυτὸ **L**[1] 8 συνεβούλευεν **P** φίλους] καλοὺς Cor. 9 ἀπολαύειν ἔξεστιν **K** ἐξῆν pro ἔξεστιν **P** 11 ἐπιστομηθέντες **PV**[b] 14 μὲν ⟨οὖν⟩ Rei. 18 παράγειν καὶ καταστέλλειν **P** 19 διοφάνην **PM** 21 ἑωρουμένων **L**[1] 23 ἀκοῦσαι ante corr. **L**

μέγα καὶ μεγάλῳ φρονήματι τολμήσας, εἰς τὴν Λακεδαί- d
μονα παρῆλθε, καὶ τόν τε στρατηγὸν τῶν Ἀχαιῶν καὶ τὸν
ὕπατον τῶν Ῥωμαίων ἰδιώτης ὢν ἀπέκλεισε, τὰς δ᾽ ἐν τῇ
πόλει ταραχὰς ἔπαυσε, καὶ κατέστησε τοὺς Λακεδαιμο-
νίους πάλιν εἰς τὸ κοινόν, ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς ἦσαν. χρόνῳ 4 *a. 189*
δ᾽ ὕστερον ἐγκαλέσας τι τοῖς Λακεδαιμονίοις στρατηγῶν
ὁ Φιλοποίμην, τὰς μὲν φυγὰς κατήγαγεν εἰς τὴν πόλιν,
ὀγδοήκοντα δὲ Σπαρτιάτας ἀπέκτεινεν, ὡς Πολύβιός
φησιν (cf. 21, 32c 3), *ὡς δ᾽ Ἀριστοκράτης* (FHG IV
333), *πεντήκοντα καὶ τριακοσίους. τὰ δὲ τείχη καθεῖλε,* 5
χώραν δὲ πολλὴν ἀποτεμόμενος προσένειμε τοῖς Μεγα-
λοπολίταις, ὅσοι δ᾽ ἦσαν ὑπὸ τῶν τυράννων ἀποδεδειγ- e
μένοι πολῖται τῆς Σπάρτης, μετῴκιζεν ἅπαντας ἀπάγων
εἰς Ἀχαΐαν πλὴν τρισχιλίων· τούτους δ᾽ ἀπειθοῦντας καὶ 6
μὴ βουλομένους ἀπελθεῖν ἐκ τῆς Λακεδαίμονος ἐπώλησεν,
εἶθ᾽ οἷον ἐφυβρίζων ἀπὸ τῶν χρημάτων τούτων ἐν Με-
γάλῃ πόλει στοὰν ᾠκοδόμησεν. ἐμπιπλάμενος δὲ τῶν 7
Λακεδαιμονίων καὶ παρ᾽ ἀξίαν πεπραχόσιν ἐπεμβαίνων,
τὸ περὶ τὴν πολιτείαν ἔργον ὠμότατον ἐξειργάσατο καὶ
παρανομώτατον. ἀνεῖλε γὰρ καὶ διέφθειρε τὴν Λυκούρ- 8
γειον ἀγωγήν, ἀναγκάσας τοὺς παῖδας αὐτῶν καὶ τοὺς
ἐφήβους τὴν Ἀχαϊκὴν ἀντὶ τῆς πατρίου παιδείαν μετα- f
βαλεῖν, ὡς οὐδέποτε μικρὸν ἐν τοῖς Λυκούργου νόμοις
φρονήσοντας. τότε μὲν οὖν ὑπὸ συμφορῶν μεγάλων ὥσπερ 9
νεῦρα τῆς πόλεως ἐκτεμεῖν τῷ Φιλοποίμενι παρασχόντες,
ἐγένοντο χειροήθεις καὶ ταπεινοί, χρόνῳ δ᾽ ὕστερον αἰτη-

5 Pol. 21, 32c 3. 22, 3, 1—4. 7, 1. 10, 2—5. Liv. 38, 31—34. 39, 36. 37. Paus. 8, 51, 3

1 *μεγάλου φρονήματος* Zie. 7 *τοὺς μὲν φυγάδας* **C** Steph. *τὰς μὲν φυγάδας* **K** 16. 17 *μεγαλοπόλει* **ΛKP** 18 *πεπραγόσιν* Sch. 20 *λυκούργιον* **L**[1] 21 *καὶ τοὺς παῖδας* **K** *αὐτῶν* om. **Λ** 22 *μεταβαλεῖν* **KP**: *μεταλαβεῖν* **ΛQ** 24 *φρονήσοντας* **KPC**: *-σαντας* **ΛQ**

σάμενοι παρὰ Ῥωμαίων τὴν μὲν Ἀχαϊκὴν ἔφυγον πολιτείαν, ἀνέλαβον δὲ καὶ κατεστήσαντο τὴν πάτριον, ὡς ἦν S 252 ἄνυστον ἐκ κακῶν καὶ φθορᾶς τηλικαύτης.

366 **17.** Ἐπεὶ δὲ Ῥωμαίοις ὁ πρὸς Ἀντίοχον ἐν τῇ Ἑλλάδι συνέστη πόλεμος, ἦν μὲν ἰδιώτης ὁ Φιλοποίμην, ὁρῶν
a. 192/1 δὲ τὸν Ἀντίοχον αὐτὸν ἐν Χαλκίδι καθήμενον, περὶ γάμους καὶ παρθένων ἔρωτας οὐ καθ' ὥραν σχολάζοντα, τοὺς δὲ Σύρους ἐν ἀταξίᾳ πολλῇ καὶ χωρὶς ἡγεμόνων ἐν ταῖς πόλεσι πλαζομένους καὶ τρυφῶντας, ἤχθετο μὴ στρατηγῶν τότε τῶν Ἀχαιῶν, καὶ Ῥωμαίοις ἔλεγε φθονεῖν τῆς νίκης. „ἐγὼ γὰρ ἂν“ ἔφη „στρατηγῶν ἐν τοῖς καπη-
2 λείοις κατέκοψα τούτους πάντας.“ ἐπεὶ δὲ νικήσαντες οἱ Ῥωμαῖοι τὸν Ἀντίοχον, ἐνεφύοντο τοῖς Ἑλληνικοῖς μᾶλλον ἤδη, καὶ περιεβάλλοντο τῇ δυνάμει τοὺς Ἀχαιούς,
b ὑποκατακλινομένων αὐτοῖς τῶν δημαγωγῶν, ἡ δ' ἰσχὺς ἐπὶ πάντα πολλὴ μετὰ τοῦ δαίμονος ἐχώρει, καὶ τὸ τέλος ἐγγὺς ἦν εἰς ὃ τὴν τύχην ἔδει περιφερομένην ἐξικέσθαι,
3 καθάπερ ἀγαθὸς κυβερνήτης πρὸς κῦμα διερειδόμενος ὁ Φιλοποίμην, τὰ μὲν ἐνδιδόναι καὶ παρείκειν ἠναγκάζετο τοῖς καιροῖς, περὶ δὲ τῶν πλείστων διαφερόμενος, τοὺς τῷ λέγειν καὶ πράττειν ἰσχύοντας ἀντισπᾶν ἐπειρᾶτο
4 πρὸς τὴν ἐλευθερίαν. Ἀρισταίνου δὲ τοῦ Μεγαλοπολίτου δυναμένου μὲν ἐν τοῖς Ἀχαιοῖς μέγιστον, τοὺς δὲ Ῥωμαίους ἀεὶ θεραπεύοντος, καὶ τοὺς Ἀχαιοὺς μὴ οἰομένου

5 Plut. Tit. 16, 1. Pol. 20, 8. Diod. 29, 2. App. Syr. 16. Liv. 36, 11, 1—4. Iustin. 31, 6, 3 12 Pol. 24, 11—13. Paus. 8. 51, 4

6 ἐν τῆι χαλκίδι KC γάμων: corr. Sch. 8 ἡγεμόνων καθεζομένους ἐν ταῖς πολ. καὶ τρ. P 12 τούτους] τοὺς L[1] 14 περιέβαλλον Q 15 ἰσχὺς ⟨αὐτῶν⟩ Zie. 16 πάντας P et ante ras. L 18 κῦμα ⟨μέγα⟩ vel sim. Zie. 21 τῷ KQL[2] et in ras. P: τὸ L[1] et ante corr. P 22 Ἀρισταίνου Sint.: ἀρισταινέτου ΛKQ ἀρισταίου P, item p. 25, 4; cf. p. 18, 11 23 μέγιστον PQ: μέγα ΛK

δεῖν ἐναντιοῦσθαι μηδ' ἀχαριστεῖν ἐκείνοις, ἐν τῷ συν- 5 c
εδρίῳ λέγεται τὸν Φιλοποίμενα σιωπᾶν ἀκούοντα καὶ
βαρέως φέρειν, τέλος δ' ὑπ' ὀργῆς δυσανασχετοῦντα
πρὸς τὸν Ἀρίσταινον εἰπεῖν· „ὦ ἄνθρωπε, τί σπεύδεις
τὴν πεπρωμένην τῆς Ἑλλάδος ἐπιδεῖν;" Μανίου δὲ τοῦ 6
Ῥωμαίων ὑπάτου νενικηκότος μὲν Ἀντίοχον, αἰτουμένου
δὲ παρὰ τῶν Ἀχαιῶν, ὅπως ἐάσωσι τοὺς Λακεδαιμονίων
φυγάδας κατελθεῖν, καὶ Τίτου ταὐτὸ τῷ Μανίῳ περὶ τῶν
φυγάδων ἀξιοῦντος, διεκώλυσεν ὁ Φιλοποίμην, οὐ τοῖς
S 253 *φυγάσι πολεμῶν, ἀλλὰ βουλόμενος δι' αὑτοῦ καὶ τῶν*
Ἀχαιῶν, ἀλλὰ μὴ Τίτου μηδὲ Ῥωμαίων χάριτι τοῦτο πρα-
χθῆναι. καὶ στρατηγῶν εἰς τοὐπιὸν αὐτὸς κατήγαγε τοὺς 7 d
φυγάδας. οὕτως εἶχέ τι πρὸς τὰς ἐξουσίας ὑπὸ φρονή-
ματος δύσερι καὶ φιλόνικον.

18. *Ἤδη δὲ γεγονὼς ἔτος ἑβδομηκοστόν, ὄγδοον δὲ* a. 183
τῶν Ἀχαιῶν στρατηγῶν, ἤλπιζεν οὐ μόνον ἐκείνην τὴν
ἀρχὴν ἀπολέμως διάξειν, ἀλλὰ καὶ τοῦ βίου τὸ λοιπὸν
αὐτῷ μεθ' ἡσυχίας καταβιῶναι τὰ πράγματα παρέξειν.
ὡς γὰρ αἱ νόσοι ταῖς τῶν σωμάτων ῥώμαις συναπομα- 2
ραίνεσθαι δοκοῦσιν, οὕτως ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς πόλεσιν
ἐπιλειπούσης τῆς δυνάμεως ἔληγε τὸ φιλόνικον. οὐ μὴν 3
ἀλλὰ Νέμεσίς τις ὥσπερ ἀθλητὴν εὐδρομοῦντα πρὸς τέρ-
μασι τοῦ βίου κατέβαλε. λέγεται γὰρ ἔν τινι συλλόγῳ 4 e
τῶν παρόντων ἐπαινούντων ἄνδρα δεινὸν εἶναι δοκοῦντα
περὶ στρατηγίαν εἰπεῖν τὸν Φιλοποίμενα· „καὶ πῶς ἄξιον

---

15 c. 18—20 Pol. 23, 12, 1—3. Paus. 8, 51, 5—7. Liv. 39, 49. 50. Oros. 4, 20, 29

---

5 ἐπιδεῖν] εἰπεῖν Q et fort. ante corr. L   8 ταυτὸ L[1]P: ταυτὰ QL[2] τοῦτ' αὐτὸ K   10 φυγοῦσι P   12 ⟨ἔτος⟩ αὐτὸς vel αὐτὸς ⟨ἔτος⟩ Herw.   13 οὔτος L[1]K   21 ἐπιλιπούσης CL[2]   22 τέρματι Br.   23 κατέβαλε om. P κατέλαβεν L[1]   25 τὴν στρατηγίαν KQ

α 183 ἐκείνου λόγον ἔχειν τοῦ ἀνδρός, ὅστις ἥλω ζῶν ὑπὸ τῶν
5 πολεμίων;" μεθ' ἡμέρας δ' ὀλίγας Δεινοκράτης ὁ Μεσ-
σήνιος, ἄνθρωπος ἰδίᾳ τε τῷ Φιλοποίμενι προσκεκρου-
κώς, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπαχθὴς διὰ πονηρίαν καὶ ἀκολα-
σίαν, τήν τε Μεσσήνην ἀπέστησε τῶν Ἀχαιῶν, καὶ κώμην
τὴν καλουμένην Κολωνίδα προσηγγέλθη μέλλων κατα-
6 λαμβάνειν. ὁ δὲ Φιλοποίμην ἔτυχε μὲν ἐν Ἄργει πυρέσσων,
πυθόμενος δὲ ταῦτα, συνέτεινεν εἰς Μεγάλην πόλιν ἡμέρᾳ
f 7 μιᾷ σταδίους πλείονας ἢ τετρακοσίους. κἀκεῖθεν εὐθὺς
ἐβοήθει, τοὺς ἱππεῖς ἀναλαβών, οἵπερ ἦσαν ἐνδοξότα-
τοι μὲν τῶν πολιτῶν, νέοι δὲ κομιδῇ, δι' εὔνοιαν τοῦ
8 Φιλοποίμενος καὶ ζῆλον ἐθελονταὶ συστρατεύοντες. ἱπ-
πασάμενοι δὲ πρὸς τὴν Μεσσήνην, καὶ περὶ τὸν Εὐάν-
δρου λόφον ἀπαντῶντι τῷ Δεινοκράτει συμπεσόντες,
367 9 ἐκεῖνον μὲν ἐτρέψαντο, τῶν δὲ πεντακοσίων, οἳ τὴν
χώραν τῶν Μεσσηνίων παρεφύλαττον, ἐξαίφνης ἐπιφερο-
μένων, καὶ τῶν πρότερον ἡττημένων ὡς τούτους κατεῖ- S 254
δον αὖθις ἀνὰ τοὺς λόφους ἀθροιζομένων, δείσας ὁ Φι-
λοποίμην κυκλωθῆναι, καὶ τῶν ἱππέων φειδόμενος, ἀνε-
χώρει διὰ τόπων χαλεπῶν, αὐτὸς οὐραγῶν καὶ πολλάκις
ἀντεξελαύνων τοῖς πολεμίοις καὶ ὅλως ἐπισπώμενος ἐφ'
ἑαυτόν, οὐ τολμώντων ἀντεμβαλεῖν ἐκείνων, ἀλλὰ κραυ-
10 γαῖς καὶ περιδρομαῖς χρωμένων ἄπωθεν. ἀφιστάμενος
οὖν πολλάκις διὰ τοὺς νεανίσκους, καὶ καθ' ἕνα παρα-
b 11 πέμπων, ἔλαθεν ἐν πολλοῖς ἀπομονωθεὶς πολεμίοις. καὶ
συνάψαι μὲν εἰς χεῖρας οὐδεὶς ἐτόλμησεν αὐτῷ, πόρρω-

2 *μεσήνιος* **Q** et mox 4 *διὰ τὴν* **P** *μοχθηρίαν* **K** 6 *Κο-λωνίδα*] *Coronen* Liv. falso 9 *τετρακοσίους* ⟨*διελάσας*⟩ Zie. 11 *δι' εὔνοιαν* ⟨*δὲ*⟩ vel ⟨*τε*⟩ Rei. ⟨*καὶ*⟩ *δι' εὔνοιαν* Cor. 12 *ἐθε-λοντὶ* **P** 13 *μεσήνην* **L¹** *Εὔαν* Dacier 17 *προτέρων* **P** *ἡττω-μένων*: corr. Cor. *κατίδον* **L¹** *κατεῖδεν* **KQ** 18 *ἀθροιζομένους* **Q** 19 *κηδόμενος* **K** 22 *ἀντεμβάλλειν* Sch. 23 *ἄποθεν* **KPQ** *ἐφιστάμενος* Br. *ὑφιστάμενος* Hessius

θεν δὲ βαλλόμενος, καὶ βιαζόμενος πρὸς χωρία πετρώδη a. 183
καὶ παράκρημνα, χαλεπῶς μετεχειρίζετο καὶ κατέξαινε
τὸν ἵππον. αὐτῷ δὲ τὸ μὲν γῆρας ὑπ' ἀσκήσεως πολλῆς 12
ἐλαφρὸν ἦν καὶ παρ' οὐδὲν ἐμπόδιον εἰς τὸ σωθῆναι, τότε
δὲ καὶ διὰ τὴν ἀρρωστίαν τοῦ σώματος ἐνδεοῦς γεγονό-
τος, καὶ διὰ τὴν ὁδοιπορίαν κατακόπου, βαρὺν ὄντα καὶ
δυσκίνητον ἤδη σφαλεὶς ὁ ἵππος εἰς τὴν γῆν κατέβαλε.
σκληροῦ δὲ τοῦ πτώματος γενομένου, καί ⟨τι καὶ⟩ τῆς κε- 13
φαλῆς παθούσης, ἔκειτο πολὺν χρόνον ἄναυδος, ὥστε καὶ
τοὺς πολεμίους τεθνάναι δόξαντας αὐτόν, ἐπιχειρεῖν στρέ- c
φειν τὸ σῶμα καὶ σκυλεύειν. ἐπεὶ δὲ τὴν κεφαλὴν ἐπάρας 14
διέβλεψεν, ἀθρόοι περιπεσόντες ἀπέστρεφον αὐτοῦ τὰς
χεῖρας ὀπίσω, καὶ δήσαντες ἦγον, ὕβρει χρώμενοι πολλῇ
καὶ λοιδορίᾳ κατ' ἀνδρὸς οὐδ' ὄναρ ἄν ποτε παθεῖν ὑπὸ
Δεινοκράτους ταῦτα προσδοκήσαντος.

19. *Οἱ* δ' ἐν τῇ πόλει τῇ μὲν ἀγγελίᾳ θαυμαστῶς
ἐπαρθέντες, ἠθροίζοντο περὶ τὰς πύλας· ὡς δ' εἶδον ἑλ-
κόμενον τὸν Φιλοποίμενα παρ' ἀξίαν τῆς τε δόξης καὶ
τῶν ἔμπροσθεν ἔργων καὶ τροπαίων, ἠλέησαν οἱ πλεῖστοι
καὶ συνήλγησαν, ὥστε καὶ δακρῦσαι καὶ τὴν ἀνθρωπίνην
ἐκφλαυρίσαι δύναμιν ὡς ἄπιστον καὶ τὸ μηδὲν οὖσαν. d
οὕτω δὲ κατὰ μικρὸν εἰς ⟨τοὺς⟩ πολλοὺς φιλάνθρωπος 2
S 255 ἐχώρει λόγος, ὡς μνημονευτέον εἴη τῶν πρόσθεν εὐερ-
γεσιῶν καὶ τῆς ἐλευθερίας, ἣν ἀπέδωκεν αὐτοῖς Νάβιν
ἐξελάσας τὸν τύραννον. ὀλίγοι δ' ἦσαν οἱ τῷ Δεινοκράτει 3
χαριζόμενοι στρεβλοῦν τὸν ἄνδρα καὶ κτείνειν ἐκέλευον,
ὡς βαρὺν πολέμιον καὶ δυσμείλικτον, αὐτῷ τε Δεινο-
κράτει φοβερώτερον, εἰ διαφύγοι καθυβρισμένος ὑπ' αὐ-

2 χαλεπῶς] συνεχῶς P 4 παρ' Zie.: πρὸς 5 ἀρρωστίαν P: ἀσθένειαν 8 τι καὶ add. Zie. 12 ἀνέβλεψεν Mulder 22 τοὺς add. Cor. (*multitudo . . . integra memor pristinorum eius in civitatem meritorum* Liv.) 24 ὄναβιν codd. 28 φοβερώτατον Rei.

a. 183 4 τοῦ καὶ γεγονὼς αἰχμάλωτος. οὐ μὴν ἀλλὰ κομίσαντες
αὐτὸν εἰς τὸν καλούμενον Θησαυρόν, οἴκημα κατάγειον
οὔτε πνεῦμα λαμβάνον οὔτε φῶς ἔξωθεν οὔτε θύρας ἔχον,
e ἀλλὰ μεγάλῳ λίθῳ προσαγομένῳ κατακλειόμενον, ἐν-
ταῦθα κατέθεντο, καὶ τὸν λίθον ἐπιρράξαντες ἄνδρας ἐνό-
πλους κύκλῳ περιέστησαν.
5 Οἱ δ' ἱππεῖς τῶν Ἀχαιῶν ἐκ τῆς φυγῆς ἀναλαβόντες
αὐτούς, ὡς οὐδαμοῦ φανερὸς ἦν ὁ Φιλοποίμην, ἀλλ' ἐδόκει
τεθνάναι, πολὺν μὲν χρόνον ἐπέστησαν, ἀνακαλούμενοι τὸν
ἄνδρα, καὶ διαδιδόντες ἀλλήλοις λόγον, ὡς αἰσχρὰν σω-
τηρίαν καὶ ἄδικον σῴζονται, προέμενοι τοῖς πολεμίοις τὸν
6 στρατηγόν, ἀφειδήσαντα τοῦ ζῆν δι' αὐτούς· ἔπειτα
προϊόντες ἅμα καὶ πολυπραγμονοῦντες, ἐπύθοντο τὴν
σύλληψιν αὐτοῦ, καὶ διήγγελλον εἰς τὰς πόλεις τῶν
f 7 Ἀχαιῶν. οἱ δὲ συμφορὰν ποιούμενοι μεγάλην, ἀπαιτεῖν
μὲν ἔγνωσαν τὸν ἄνδρα παρὰ τῶν Μεσσηνίων πρεσβείαν
πέμψαντες, αὐτοὶ δὲ παρεσκευάζοντο στρατεύειν.

20. Οὗτοι μὲν οὖν ταῦτ' ἔπραττον. ὁ δὲ Δεινοκράτης
μάλιστα τὸν χρόνον ὡς σωτήριον τῷ Φιλοποίμενι δε-
δοικώς, καὶ φθάσαι τὰ παρὰ τῶν Ἀχαιῶν βουλόμενος, ἐπεὶ
νὺξ ἐπῆλθε, καὶ τὸ πλῆθος ἀπεχώρησε τῶν Μεσσηνίων,
ἀνοίξας τὸ δεσμωτήριον, εἰσέπεμψε δημόσιον οἰκέτην φάρ-
368 μακον κομίζοντα, προσενεγκεῖν καὶ παραστῆναι μέχρι
2 ἂν ἐκπίῃ κελεύσας. ἔτυχε μὲν οὖν ἐν τῷ χλαμυδίῳ κατα-
κείμενος, οὐ καθεύδων, ἀλλὰ λύπῃ καὶ θορύβῳ συνε-
χόμενος· ἰδὼν δὲ φῶς καὶ παρεστῶτα πλησίον τὸν ἄνθρω- S 256
πον ἔχοντα τὴν κύλικα τοῦ φαρμάκου, συναγαγὼν μόλις

---

4 προσαγομένῳ Zie.: παραγομένῳ **V**^{b} περιαγομένῳ cet. et editt. (*thesaurum ... saxo quadrato saeptum ... saxum ingens quo operitur machina superimpositum est* Liv.) **10** διδόντες **P** **14** διήγγειλον **KQ** **18** οὖν om. **Q** **21** ἀνεχώρησε **Q** μεσηνίων **Q** **24** οὖν om. **Q** **25** συνεχόμενος **K**: κατεχόμενος **ΛP** συγκατεχόμενος **Q**

ἑαυτὸν ὑπ' ἀσθενείας ἀνεκάθιζε. καὶ δεξάμενος ἠρώ- 2 a. 183
τησεν, εἴ τι περὶ τῶν ἱππέων καὶ μάλιστα Λυκόρτα πε-
πυσμένος ἐστίν. εἰπόντος δὲ τἀνθρώπου διαπεφευγέναι 3
τοὺς πολλούς, ἐπένευσε τῇ κεφαλῇ, καὶ διαβλέψας πρᾴως
πρὸς τὸν ἄνθρωπον, „εὖ ἔχει“ εἶπεν „εἰ μὴ πάντα κακῶς
πεπράχαμεν.“ ἄλλο δὲ μηδὲν εἰπὼν μηδὲ φθεγξάμενος 4
ἐξέπιε, καὶ πάλιν ἑαυτὸν ἀπέκλινεν, οὐ πολλὰ πράγματα b
τῷ φαρμάκῳ παρασχών, ἀλλ' ἀποσβεσθεὶς ταχὺ διὰ τὴν
ἀσθένειαν.

21. Ὡς οὖν ὁ περὶ τῆς τελευτῆς λόγος ἧκεν εἰς τοὺς
Ἀχαιούς, τὰς μὲν πόλεις αὐτῶν κοινὴ κατήφεια καὶ πέν-
θος εἶχεν, οἱ δ' ἐν ἡλικίᾳ μετὰ τῶν προβούλων συνελ-
θόντες εἰς Μεγάλην πόλιν, οὐδ' ἡντινοῦν ἀναβολὴν ἐποι-
ήσαντο τῆς τιμωρίας, ἀλλ' ἑλόμενοι στρατηγὸν Λυκόρταν,
εἰς τὴν Μεσσηνίαν ἐνέβαλον, καὶ κακῶς ἐποίουν τὴν χώ-
ραν, ἄχρι οὗ συμφρονήσαντες ἐδέξαντο τοὺς Ἀχαιούς.
καὶ Δεινοκράτης μὲν αὐτὸς αὑτὸν φθάσας διεχρήσατο, 2
τῶν δ' ἄλλων, ὅσοις μὲν ἀνελεῖν ἔδοξε Φιλοποίμενα, δι' c
αὐτῶν ἀπέθνησκον, ὅσοις δὲ καὶ βασανίσαι, τούτους ἐπ'
αἰκίαις ἀπολουμένους συνελάμβανεν ὁ Λυκόρτας.

Τὸ δὲ σῶμα καύσαντες αὐτοῦ, καὶ τὰ λείψανα συνθέν- 3
τες εἰς ὑδρίαν, ἀνεζεύγνυσαν, οὐκ ἀτάκτως οὐδ' ὡς ἔτυ-
χεν, ἀλλ' ἐπινίκιόν τινα πομπὴν ἅμα ταῖς ταφαῖς μείξαν-
τες. ἦν μὲν γὰρ ἐστεφανωμένους ἰδεῖν, ἦν δὲ τοὺς αὐτοὺς 4
καὶ δακρύοντας, ἦν δὲ τοὺς ἐχθροὺς δεσμίους ἀγομένους.

---

10 Pol. 23, 16. 17, 1. Liv. 39, 50. Paus. 8, 51, 8

---

1 *ἀνεκάθισε* Cor. 5 *εὖ ἔχει* Zie. (cl. Liv.: ***bene habet***): *εὖ λέγεις* 6 *πεπράγαμεν* Sch. 7 *ἑαυτὸν* **P**: *αὐτὸν* vel *αὑτὸν* cet. 18. 19 *δι' αὐτῶν*] per Messenios puto; *δι' αὑτῶν* **C** Steph. Cor. al. 19 *ὅσοις* **KPC**: *ὅσοι* 19. 20 *ἐπ' αἰκίαις* **LKQ**: *ἐπαιτίας* **P** 20 *ἀπολουμένους* (Am.) Sch.: *ποιούμενος* codd. (om. **K**) 23 *τινα πομπὴν* **C**: *πομπήν τινα* **ΛKP** *πομπὴν* om. **Q**

a. 183 5 αὐτὴν δὲ τὴν ὑδρίαν ὑπὸ πλήθους ταινιῶν τε καὶ στε-
φάνων μόλις ὁρωμένην ἐκόμιζεν ὁ τοῦ στρατηγοῦ τῶν
Ἀχαιῶν παῖς Πολύβιος καὶ περὶ αὐτὸν οἱ πρῶτοι τῶν
6 Ἀχαιῶν. οἱ δὲ στρατιῶται ⟨καθ⟩ωπλισμένοι μὲν αὐτοί,
d τοῖς δ' ἵπποις κεκοσμημένοις ἐπηκολούθουν, οὐθ' οἷον
ἐπὶ πένθει τοσούτῳ κατηφεῖς, οὔτε τῇ νίκῃ γαυριῶντες.
7 ἐκ δὲ τῶν διὰ μέσου πόλεων καὶ κωμῶν ἀπαντῶντες, S 257
ὥσπερ αὐτὸν ἀπὸ στρατείας ἐπανιόντα δεξιούμενοι, τῆς
ὑδρίας ἐφήπτοντο, καὶ συμπροῆγον εἰς Μεγάλην πόλιν.
8 ὡς οὖν συνανεμείχθησαν αὐτοῖς οἱ πρεσβύτεροι μετὰ γυ-
ναικῶν καὶ παίδων, ὀλοφυρμὸς ἤδη διὰ παντὸς ἐχώρει τοῦ
στρατεύματος **** εἰς τὴν πόλιν, ἐπιποθοῦσαν τὸν ἄνδρα
καὶ βαρέως φέρουσαν, οἰομένην συναποβεβληκέναι τὸ
9 πρωτεύειν ἐν τοῖς Ἀχαιοῖς. ἐτάφη μὲν οὖν ὡς εἰκὸς ἐν-
e δόξως, καὶ περὶ τὸ μνημεῖον οἱ τῶν Μεσσηνίων αἰχμάλω-
τοι κατελεύσθησαν.

10 Οὐσῶν δὲ πολλῶν μὲν εἰκόνων αὐτοῦ, μεγάλων δὲ τι-
a. 146 μῶν ἃς αἱ πόλεις ἐψηφίσαντο, Ῥωμαῖος ἀνὴρ ἐν τοῖς περὶ
Κόρινθον ἀτυχήμασι τῆς Ἑλλάδος ἐπεχείρησεν ἀνελεῖν
ἁπάσας καὶ διώκειν αὐτόν, ἐνδεικνύμενος ὥσπερ ἔτι
11 ζῶντα Ῥωμαίοις πολέμιον καὶ κακόνουν γενέσθαι. λόγων
δὲ λεχθέντων, καὶ Πολυβίου πρὸς τὸν συκοφάντην ἀντει-
πόντος, οὔθ' ὁ Μόμμιος οὔθ' οἱ πρέσβεις ὑπέμειναν
ἀνδρὸς ἐνδόξου τιμὰς ἀφανίσαι, καίπερ οὐκ ὀλίγα τοῖς
12 περὶ Τίτον καὶ Μάνιον ἐναντιωθέντος, ἀλλὰ τῆς χρείας
f τὴν ἀρετὴν ἐκεῖνοι καὶ τὸ καλὸν ὡς ἔοικε τοῦ λυσιτελοῦς

---

17 IG 5, 2, 432 = Dittenberger Syll.[3] 624. Fouilles de Delphes 3, 1 n. 47 = Dittenberger[3] 625 **18** Pol. 39, 3

---

2 ἐκόμιζεν δὲ **QL²** τῶν om. **L¹** 4 ὡπλισμένοι: suppl. Sint. **5** οὔθ' del., deinde οὐδὲ Herw. **12** lac. stat. Zie., excidit velut βαδίζοντος **15** μνημεῖον αὐτοῦ **ΛQ** μεσηνίων **Q**

διώριζον, ὀρθῶς καὶ προσηκόντως τοῖς μὲν ὠφελοῦσι μισθὸν καὶ χάριν παρὰ τῶν εὖ παθόντων, τοῖς δ' ἀγαθοῖς τιμὴν ὀφείλεσθαι παρὰ τῶν ἀγαθῶν ἀεὶ νομίζοντες. ταῦτα περὶ Φιλοποίμενος.

ΤΙΤΟΣ 369

1. *Ὃν δὲ παραβάλλομεν αὐτῷ, Τίτος Κοΐντιος Φλαμι-*
νῖνος, ἰδέαν μὲν ὁποῖος ἦν πάρεστι θεάσασθαι τοῖς βου- b
S 258 *λομένοις ἀπὸ τῆς ἐν Ῥώμῃ χαλκῆς εἰκόνος, ἣ κεῖται*
παρὰ τὸν μέγαν Ἀπόλλωνα τὸν ἐκ Καρχηδόνος ἀντικρὺ
τοῦ ἱπποδρόμου, γράμμασιν Ἑλληνικοῖς ἐπιγεγραμμένη·
τὸ δ' ἦθος ὀξὺς λέγεται γενέσθαι καὶ πρὸς ὀργὴν καὶ 2
πρὸς χάριν, οὐ μὴν ὁμοίως, ἀλλ' ἐλαφρὸς μὲν ἐν τῷ κο-
λάζειν καὶ οὐκ ἐπίμονος, πρὸς δὲ τὰς χάριτας τελεσιουρ-
γός, καὶ τοῖς εὐεργετηθεῖσι διὰ παντὸς ὥσπερ εὐεργέταις
εὔνους, καὶ πρόθυμος ὡς κάλλιστα τῶν κτημάτων τοὺς
εὖ πεπονθότας ὑπ' αὐτοῦ περιέπειν ἀεὶ καὶ σῴζειν. φι- 3
λοτιμότατος δὲ καὶ φιλοδοξότατος ὤν, ἐβούλετο τῶν ἀρί- c
στων καὶ μεγίστων πράξεων αὐτουργὸς εἶναι, καὶ τοῖς
δεομένοις εὖ παθεῖν μᾶλλον ἢ τοῖς εὖ ποιῆσαι δυναμένοις
ἔχαιρε, τοὺς μὲν ὥσπερ ὕλην τῆς ἀρετῆς, τοὺς δ' [ὥσπερ]
ἀντιπάλους πρὸς δόξαν ἡγούμενος.
Παιδευθεὶς δὲ παιδείαν τὴν διὰ τῶν ἐθῶν τῶν στρα- 4
τιωτικῶν, πολλοὺς τότε καὶ μεγάλους τῆς Ῥώμης ἀγω-
νιζομένης ἀγῶνας, καὶ τῶν νέων εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐν τῷ

---

11 Liv. 36, 32, 5

---

6 *τῖτος* plurimi codd. constanter *κοίντιος* **K** Steph.: *κόιντος* *φλαμινίνος* vel *φλαμινῖνος* **ΛKQ**: *φλαμίνιος* **PC** **9** *ἄντικρυς* **L**[1]**P** **12** *ὅμοιος*: corr. Anon. Steph. **15** *τὰ κάλλιστα* Rei. **16** *ἀεὶ* om. **L**[1], addere voluisse vid. m. 2 **20** *ὥσπερ*[1] **C**: om. cet. *τῆς* om. **C** *ὥσπερ*[2] del. Zie. **22** *δὲ*] *οὖν* **Q** *ἐθνῶν* **P**

στρατεύεσθαι στρατηγεῖν διδασκομένων, πρῶτον μὲν ἐν
τῷ πρὸς Ἀννίβαν πολέμῳ χιλίαρχος ὑπατεύοντι Μαρ-
a. 208 5 κέλλῳ συνεστρατεύσατο. καὶ Μάρκελλος μὲν ἐνέδρᾳ περι-
d πεσὼν ἐτελεύτησε, Τίτος δὲ τῆς περὶ Τάραντα χώρας καὶ
Τάραντος αὐτοῦ τὸ δεύτερον ἡλωκότος ἔπαρχος ἀπο-
δειχθείς, εὐδοκίμησεν οὐχ ἧττον ἐπὶ τοῖς δικαίοις ἢ κατὰ
a. 200/199 6 τὴν στρατείαν. διὸ καὶ πεμπομένων ἀποίκων εἰς δύο πό-
λεις, Νάρνειάν τε καὶ Κῶνσαν, ἄρχων ᾑρέθη καὶ οἰκιστής.
2. τοῦτο δ' αὐτὸν ἐπῆρε μάλιστα τὰς διὰ μέσου καὶ
συνήθεις τοῖς νέοις ἀρχὰς ὑπερβάντα, δημαρχίαν καὶ
στρατηγίαν καὶ ἀγορανομίαν, εὐθὺς αὐτὸν ὑπατείας
a. 199 ἀξιοῦν, καὶ κατῄει, τοὺς ἀπὸ τῶν κληρουχιῶν ἔχων προ-
2 θύμους. τῶν δὲ περὶ Φούλβιον καὶ Μάνιον δημάρχων ἐνι-
σταμένων, καὶ δεινὸν εἶναι λεγόντων ἄνδρα νέον εἰς τὴν
e μεγίστην ἀρχὴν εἰσβιάζεσθαι παρὰ τοὺς νόμους, οἷον S 259
ἀτέλεστον ἔτι τῶν πρώτων ἱερῶν καὶ μυστηρίων τῆς πολι-
τείας, ἡ μὲν σύγκλητος ἀπέδωκε τῷ δήμῳ τὴν ψῆφον,
ὁ δὲ δῆμος ἀπέδειξεν αὐτὸν ὕπατον μετὰ Σέξτου Αἰλίου,
καίπερ οὔπω τριάκοντ' ἔτη γεγονότα.
a. 198 3 Κλήρῳ δὲ λαγχάνει τὸν πρὸς Φίλιππον καὶ Μακε-
δόνας πόλεμον, εὐτυχίᾳ τινὶ τῶν Ῥωμαίων συλλαχὼν
πράγμασι καὶ ἀνθρώποις οὐ πάντα πολέμῳ καὶ βίᾳ χρω-
μένου δεομένοις ἄρχοντος, ἀλλὰ πειθοῖ καὶ ὁμιλίᾳ μᾶλλον
4 ἁλωσίμοις. Φιλίππῳ γὰρ ἦν στόμωμα μὲν εἰς μάχην

---

4 cf. Liv. 31, 4, 1—3. 34, 22, 5 **7** Liv. 31, 49, 6. 32, 2, 6. 7. CIL I² p. 200 n. XXXII **9** c. 2, 1. 2 Liv. 32, 7, 8—12. mor. 197a **19** cf. Pol. 18, 12, 5 **20** Liv. 32, 8, 1. 4. de vir. ill. 51, 1

---

8 *ἀρνείαν* **L¹** *ἄρνειαν* mg. **L²** *κώνσαν* codd. praeter **P** **9** *διαμέσους* **PQ** **10** *δημαρχίαν*] temere intrusit Plut. (et mor.); *iam aedilitatem praeturamque fastidiri* Liv. **12** *προθύμως* **P** **13** *μάλλιον*: corr. Xy. ex Liv. **22** *καὶ βίᾳ* om. **Q** **22. 23** *χρωμένοις καὶ δεομένοις* **Q** **24** *στόμα* **PQ**

ἀποχρῶν ἡ Μακεδόνων ἀρχή, ῥώμη δὲ πολέμου τριβὴν a. 198
ἔχοντος καὶ χορηγία καί καταφυγὴ καὶ ὄργανον ὅλως τῆς f
φάλαγγος ἡ τῶν Ἑλλήνων δύναμις, ὧν μὴ διαλυθέντων
ἀπὸ τοῦ Φιλίππου, μιᾶς μάχης οὐκ ⟨ἂν⟩ ἦν ἔργον ὁ πρὸς
αὐτὸν πόλεμος. ἡ δ' Ἑλλὰς οὔπω πολλὰ συνενηνεγμένη 5
Ῥωμαίοις, ἀλλὰ τότε πρῶτον ἐπιμειγνυμένη ταῖς πρά-
ξεσιν, εἰ μὴ φύσει τε χρηστὸς ἦν ὁ ἄρχων καὶ λόγῳ μᾶλ- 370
λον ἢ πολέμῳ χρώμενος, ἐντυγχάνοντί τε προσῆν πιθα-
νότης, καὶ πρᾳότης ἐντυγχανομένῳ, καὶ τόνος πλεῖστος
ὑπὲρ τῶν δικαίων, οὐκ ἂν οὕτως ῥᾳδίως ἀντὶ τῶν συνήθων
ἀλλόφυλον ἀρχὴν ἠγάπησε. ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ τῶν πρά-
ξεων αὐτοῦ δηλοῦται.

3. Πυνθανόμενος δ' ὁ Τίτος τοὺς πρὸ ἑαυτοῦ στρα-
τηγούς, τοῦτο μὲν Σουλπίκιον, τοῦτο δὲ Πόπλιον, ὀψὲ
τῆς ὥρας ἐμβαλόντας εἰς Μακεδονίαν, καὶ τοῦ πολέμου
βραδέως ἁψαμένους, κατατετρῖφθαι τοπομαχοῦντας καὶ
διαπληκτιζομένους ἀκροβολισμοῖς ὑπὲρ ὁδῶν καὶ σιτο-
λογίας πρὸς τὸν Φίλιππον, οὐκ ᾤετο δεῖν, ὥσπερ ἐκεῖ- 2
νοι καταναλώσαντες οἴκοι τὸν ἐνιαυτὸν ἐν τιμαῖς καὶ πολι- b
τείαις ὕστερον ἐξώρμησαν ἐπὶ τὰς στρατείας, οὕτως καὶ
αὐτὸς [ἐν τιμαῖς καὶ πολιτείαις] ἐνιαυτὸν ἐπικερδᾶναι
τῇ ἀρχῇ, τὸν μὲν ὑπατεύσας, τῷ δὲ πολεμήσας, ἀλλ' 3
ὁμοῦ φιλοτιμούμενος ἐνεργὸν τῷ πολέμῳ τὴν ἀρχὴν
S 260 παρασχεῖν, τὰς μὲν ἐν τῇ πόλει τιμὰς καὶ προεδρίας
ἀφῆκεν, αἰτησάμενος δὲ παρὰ τῆς βουλῆς τὸν ἀδελφὸν
αὐτῷ Λεύκιον ἄρχοντα νεῶν συστρατεύειν, καὶ τῶν μετὰ

---

13 Liv. 32, 9, 6. 6, 4   25 Liv. 32, 16, 2

---

3 *μὴ* om **P**   4 *ἂν* add. Herw.   *ὁ* om. aut post *πρὸς αὐτὸν* hab. **Q**   5 *πολλὰ* om. **P**   *συνηγμένη* **L**[1]   12 *αὐτῶν* Zie.   19 *πολιτείαις*] *προεδρίαις* Zie. cl. l. 24   21 *ἐν τ. καὶ πολ.* del. (Am.) Rei.   22 *τὸν δὲ πολ.* **Q**   23 *ὁμοῦ*] *δι' ὅλου* Rei.   26 *αὐτοῦ* **ΛC**   *λούκιον* **ΛKQ**

a. 198 Σκιπίωνος ἐν Ἰβηρίᾳ μὲν Ἀσδρούβαν, ἐν Λιβύῃ δ᾽ Ἀννίβαν αὐτὸν καταμεμαχημένων τοὺς ἀκμάζοντας ἔτι καὶ προθύμους ἀναλαβὼν ὥσπερ στόμωμα, τρισχιλίους γενο-
4 μένους, εἰς τὴν Ἤπειρον ἀσφαλῶς διεπέρασε. καὶ τὸν
c Πόπλιον εὑρὼν μετὰ τῆς δυνάμεως ἀντιστρατοπεδεύοντα τῷ Φιλίππῳ τὰς περὶ τὸν Ἄψον ποταμὸν ἐμβολὰς καὶ τὰ Στενὰ φυλάττοντι πολὺν ἤδη χρόνον, οὐδὲν δὲ περαίνοντα διὰ τὴν ὀχυρότητα τῶν χωρίων, παρέλαβε τὸ στράτευμα, καὶ τὸν Πόπλιον ἀποπέμψας κατεσκέπτετο τοὺς
5 τόπους. εἰσὶ δ᾽ ὀχυροὶ μὲν οὐχ ἧττον τῶν περὶ τὰ Τέμπη, κάλλη δὲ δένδρων ὡς ἐκεῖνοι καὶ χλωρότηθ᾽ ὕλης καὶ
6 διατριβὰς καὶ λειμῶνας ἡδεῖς οὐκ ἔχουσιν· ὀρῶν δὲ μεγάλων καὶ ὑψηλῶν, ἑκατέρωθεν εἰς μίαν φάραγγα μεγίστην καὶ βαθεῖαν συμφερομένων, διεκπίπτων ὁ Ἄψος
d καὶ σχῆμα καὶ τάχος ἐξομοιοῦται πρὸς τὸν Πηνειόν, τὴν μὲν ἄλλην ἅπασαν ἀποκρύπτων ὑπώρειαν, ἐκτομὴν δὲ κρημνώδη καὶ στενὴν παρὰ τὸ ῥεῖθρον ἀπολείπων ἀτραπόν, οὐδ᾽ ἄλλως ῥᾳδίαν στρατεύματι διελθεῖν, εἰ δὲ καὶ φυλάττοιτο, παντελῶς ἄπορον.

4. Ἦσαν μὲν οὖν οἱ τὸν Τίτον ἄγειν κύκλῳ διὰ τῆς Δασσαρήτιδος κατὰ Λύκον εὔπορον ὁδὸν καὶ ῥᾳδίαν ἐπι-
2 χειροῦντες. ὁ δὲ δεδοικώς, μὴ πόρρω θαλάττης ἐμβαλὼν ἑαυτὸν εἰς τόπους γλίσχρους καὶ σπειρομένους πονηρῶς τοῦ Φιλίππου φυγομαχοῦντος ἀπορήσῃ σιτίων, καὶ πάλιν ἄπρακτος ὥσπερ ὁ πρὸ αὐτοῦ στρατηγὸς ἀνα-
e χωρεῖν ἀναγκασθῇ πρὸς τὴν θάλασσαν, ἔγνω προσβα-

1 Liv. 32, 8, 2. 9, 1. 6—8 **6** Liv. 32, 5, 10—13 **20** Liv. 32, 9, 8—11

1 *σκηπίωνος* **C** **6** *Ἄψον*] *Aoum* rectius dat Liv. (et Flor.), sed noli Plutarchum corrigere **7** edebant *στενά*, sed cf. Liv. **11** *καλὰ ἢ δένδρων* **L**[1] ut vid. *χλωρότητας* Zie. **15** *τεῖχος* **P** **16** *ὑποκρύπτων* **P** *ἀποκόπτων* Zie. (cf. Phoc. 12, 2) **21** *δασσαρίτιδος* **Q** *λύγκον* **P** **24** *ἀπορήσει* **P**

λῶν ἀνὰ κράτος διὰ τῶν ἄκρων βιάσασθαι τὴν πάροδον. a. 198
ἐπεὶ δὲ τὰ ὄρη τοῦ Φιλίππου τῇ φάλαγγι κατέχοντος, ἐκ 3
τῶν πλαγίων πανταχόθεν ἐπὶ τοὺς Ῥωμαίους ἀκοντίων
καὶ τοξευμάτων φερομένων, πληγαὶ μὲν ἐγίνοντο καὶ
S 261 *ἀγῶνες ὀξεῖς, καὶ νεκροὶ παρ' ἀμφοτέρων ἔπιπτον, οὐδὲν*
δὲ τοῦ πολέμου πέρας ἐφαίνετο, προσῆλθον ἄνθρωποι 4
τῶν αὐτόθι νεμόντων, φράζοντές τινα κύκλωσιν ἀμελου-
μένην ὑπὸ τῶν πολεμίων, ᾗ τὸν στρατὸν ἄξειν ὑπι-
σχνοῦντο καὶ καταστήσειν μάλιστα τριταῖον ἐπὶ τῶν
ἄκρων. γνώστην δὲ τῆς πίστεως παρείχοντο καὶ βεβαιω- 5
τὴν Χάροπα τὸν Μαχάτα, πρωτεύοντα μὲν Ἠπειρωτῶν, f
εὔνουν δὲ Ῥωμαίοις ὄντα, καὶ κρύφα φόβῳ τοῦ Φιλίππου
συναγωνιζόμενον. ᾧ πιστεύσας ὁ Τίτος ἐκπέμπει χι- 6
λίαρχον ἕνα πεζοὺς ἔχοντα τετρακισχιλίους καὶ ἱππεῖς
τριακοσίους· ἡγοῦντο δ' οἱ νομεῖς ἐκεῖνοι δεδεμένοι. καὶ 7
τὰς μὲν ἡμέρας ἀνεπαύοντο, κοίλους προβαλλόμενοι καὶ
ὑλώδεις τόπους, ὥδευον δὲ νύκτωρ πρὸς τὴν σελήνην·
καὶ γὰρ ἦν διχόμηνος. ὁ δὲ Τίτος τούτους ἀποστείλας, 371 8
τὰς μὲν ἄλλας ἡμέρας διανέπαυε τὸν στρατόν, ὅσα μὴ
περισπᾶν τοῖς ἀκροβολισμοῖς τοὺς πολεμίους· καθ' ἣν 9
δ' ἔμελλον ὑπερφανήσεσθαι τῶν ἄκρων οἱ περιϊόντες,
ἅμ' ἡμέρᾳ πᾶν μὲν βαρὺ πᾶν δὲ γυμνητικὸν ὅπλον ἐκίνει·
καὶ τριχῇ νείμας τὴν δύναμιν, αὐτὸς μὲν εἰς ⟨τὸ⟩ στε- 10
νώτατον παρὰ τὸ ῥεῖθρον ὀρθίας ἀνῆγε τὰς σπείρας, βαλ-
λόμενος ὑπὸ τῶν Μακεδόνων καὶ συμπλεκόμενος τοῖς

---

2 Liv. 32, 10, 9—12 6 c. 4, 4—5, 2. Pol. 27, 15, 2. Liv. 32, 11. 12. Diod. 30, 5. Flor. 1, 23, 10. de vir. ill. 51, 1. App. Mac. 6. Zon. 9, 16. J. Kromayer, Antike Schlachtfelder in Griechenland II 38 sqq.

---

2 ⟨καὶ⟩ ἐκ vel ἐκ ⟨τε⟩ Zie. 11 χάροπον Q Liv. μαχάταν QL² 14 ἄγοντα Q 23 τὸ add. Rei. στενότατον KPQ 24 παρὰ] διὰ KQ ὀρθίας Rei.: ὀρθὸς L¹ ὀρθῶς P ὄρθιος KQL² βουλόμενος L¹

a. 198 ἀπαντῶσι περὶ τὰς δυσχωρίας, τῶν δ' ἄλλων ἑκατέρω-
θεν ἅμα πειρωμένων ἁμιλλᾶσθαι, καὶ ταῖς τραχύτησιν
b 11 ἐμφυομένων προθύμως, ὅ θ' ἥλιος ἀνέσχε, καὶ καπνὸς
οὐ βέβαιος, ἀλλ' οἷον ὄρειος ὁμίχλη πόρρωθεν ἀνατέλλων
καὶ διαφαινόμενος, τοὺς μὲν πολεμίους ἐλάνθανε (κατὰ
νώτου γὰρ ἦν αὐτοῖς, ἤδη τῶν ἄκρων ἐχομένων), οἱ δὲ
Ῥωμαῖοι δόξαν ἔσχον ἀμφίβολον, ἐν ἀγῶνι καὶ πόνῳ τὴν
12 ἐλπίδα πρὸς τὸ βουλόμενον λαμβάνοντες. ἐπεὶ δὲ μᾶλ-
λον αὐξανόμενος καὶ διαμελαίνων τὸν ἀέρα καὶ πολὺς
ἄνω χωρῶν ἐδηλοῦτο πυρσὸς εἶναι φίλιος, οἱ μὲν ἀλαλά-
ξαντες ἐπέβαινον ἐρρωμένως, καὶ συνέστελλον εἰς τὰ
τραχύτατα τοὺς πολεμίους, οἱ δ' ὄπισθεν ἀπὸ τῶν ἄκρων S 262
ἀντηλάλαξαν. **5.** φυγὴ μὲν οὖν ἦν εὐθὺς ὀξεῖα πάντων,
c ἔπεσον δὲ δισχιλίων οὐ πλείους· ἀφῃροῦντο γὰρ αἱ δυσ-
χωρίαι τὴν δίωξιν.

2 Χρήματα δὲ καὶ σκηνὰς καὶ θεράποντας οἱ Ῥωμαῖοι
διαρπάσαντες, ἐκράτουν τῶν Στενῶν, καὶ διώδευον τὴν
Ἤπειρον οὕτω κοσμίως καὶ μετ' ἐγκρατείας τοσαύτης,
ὥστε τῶν πλοίων καὶ τῆς θαλάσσης μακρὰν ὄντας αὐ-
τούς, καὶ τὸν ἐπιμήνιον σῖτον μὴ μεμετρημένους οὐδ'
εὐποροῦντας ἀγορᾶς, ἀπέχεσθαι τῆς χώρας ἀμφιλαφεῖς
3 ὠφελείας ἐχούσης. ὁ γὰρ Τίτος πυνθανόμενος τὸν Φί-
λιππον, ὡς ὅμοια φεύγοντι τὴν Θετταλίαν διερχόμενος,
τοὺς μὲν ἀνθρώπους ἐκ τῶν πόλεων ἀνίστησιν εἰς τὰ
ὄρη, τὰς δὲ πόλεις καταπίμπρησι, τῶν δὲ χρημάτων τὰ
d λειπόμενα διὰ πλῆθος ἢ βάρος ἁρπαγὴν προτίθεται, τρό-

16 Liv. 32, 13, 1—9. 14, 5—8. 15. Zon. 9, 16

3 ⟨*καὶ*⟩ *ὅ τε* Sch. **10** *ἀναχωρῶν* **L¹P** *ἐδήλου τὸ* Rei. *φί-λιος* ex corr. m. 1 **C**: *φίλος* **13** *εὐθὺς ἦν* **Q** **16** *σκηνὰς δὲ καὶ χρήματα* **Q** **17** *Στενῶν*] cf. ad p. 34, 7 **20** *οὐδ'*] *μηδ'* **M** Sch. **22** *ἐχούσης ὠφελείας* **Q**

πον τινὰ τῆς χώρας ἐξιστάμενος ἤδη Ῥωμαίοις, ἐφιλοτι- a. 198
μεῖτο καὶ παρεκάλει τοὺς στρατιώτας ὥσπερ οἰκείας καὶ
παρακεχωρημένης κηδομένους βαδίζειν. καὶ μέντοι καὶ 4
παρεῖχεν αὐτοῖς τὰ γινόμενα τῆς εὐταξίας αἴσθησιν εὐ-
θύς· προσεχώρουν μὲν γὰρ αἱ πόλεις ἁψαμένοις Θετταλίας, οἱ δ' ἐντὸς Πυλῶν Ἕλληνες ἐπόθουν καὶ διεπτόηντο ταῖς ὁρμαῖς πρὸς τὸν Τίτον, Ἀχαιοὶ δὲ τὴν Φιλίππου συμμαχίαν ἀπειπάμενοι, πολεμεῖν ἐψηφίσαντο μετὰ Ῥωμαίων πρὸς αὐτόν· Ὀπούντιοι δέ, καίπερ Αἰτωλῶν τότε 5
Ῥωμαίοις συναγωνιζομένων προθυμότατα, καὶ τὴν πόλιν e
ἀξιούντων παραλαβεῖν καὶ φυλάττειν, οὐ προσέσχον, ἀλλὰ μεταπεμψάμενοι τὸν Τίτον, ἐκείνῳ διεπίστευσαν
ἑαυτοὺς καὶ παρέδωκαν. Πύρρον μὲν οὖν λέγουσιν, ὅτε 6
πρῶτον ἀπὸ σκοπῆς κατεῖδε τὸ στράτευμα τῶν Ῥωμαίων διακεκοσμημένον, εἰπεῖν οὐ βαρβαρικὴν αὐτῷ φανῆναι τὴν τῶν βαρβάρων παράταξιν· οἱ δὲ Τίτῳ πρῶτον ἐντυγχάνοντες ἠναγκάζοντο παραπλησίας ἀφιέναι φωνάς.
S 263 ἀκούοντες γὰρ τῶν Μακεδόνων, ὡς ἄνθρωπος ἄρχων 7
βαρβάρου στρατιᾶς ἔπεισι, δι' ὅπλων πάντα καταστρε-
φόμενος καὶ δουλούμενος, εἶτ' ἀπαντῶντες ἀνδρὶ τήν θ' f
ἡλικίαν νέῳ καὶ τὴν ὄψιν φιλανθρώπῳ, φωνήν τε καὶ διάλεκτον Ἕλληνι, καὶ τιμῆς ἀληθοῦς ἐραστῇ, θαυμασίως ἐκηλοῦντο, καὶ τὰς πόλεις ἀπιόντες ἐνεπίμπλασαν εὐνοίας τῆς πρὸς αὐτόν, ὡς ἐχούσας ἡγεμόνα τῆς ἐλευθερίας.
ἐπεὶ δὲ καὶ Φιλίππῳ δοκοῦντι συμβατικῶς ἔχειν εἰς ταυ- 8 a. 198/7

7 Liv. 32, 19—23, 3. App. Mac. 7. Zon. 9, 16 9 Liv. 32, 32, 1—4 13 Plut. Pyrrh. 16, 7 25 Pol. 18, 1—11. Liv. 32, 32, 5—37. App. Mac. 8. Zon. 9, 16

3 φειδομένους Zie. 7 τὸν om. KQ 10 προθυμότατα—11 παραλαβεῖν καὶ om. Q 14 κατίδεν L 19 στρατείας P στρατειᾶς L[1] 22 ἐραστὴς L[1] 24 ἐχούσαις P ἐχούσης Ha. 25 ἐπεὶ] ὡς KP καὶ om. P

τὸν ἐλθών, προὔτεινεν εἰρήνην καὶ φιλίαν ἐπὶ τῷ τοὺς
372 Ἕλληνας αὐτονόμους ἐᾶν καὶ τὰς φρουρὰς ἀπαλλάττειν, ὁ δ' οὐκ ἐδέξατο, παντάπασιν ἤδη τότε καὶ τοῖς θεραπεύουσι τὰ τοῦ Φιλίππου παρέστη, Ῥωμαίους πολεμήσοντας ἥκειν οὐχ Ἕλλησιν, ἀλλ' ὑπὲρ Ἑλλήνων Μακεδόσι.

a. 197 6. Τὰ μὲν οὖν ἄλλα προσεχώρει καθ' ἡσυχίαν αὐτῷ, τὴν δὲ Βοιωτίαν ἀπολέμως ἐπιπορευομένῳ Θηβαίων ἀπήντησαν οἱ πρῶτοι, φρονοῦντες μὲν τὰ τοῦ Μακεδόνος διὰ Βραχύλλην, ἀσπαζόμενοι δὲ καὶ τιμῶντες τὸν Τίτον,
2 ὡς φιλίας πρὸς ἀμφοτέρους ὑπαρχούσης. ὁ δ' ἐντυχὼν αὐτοῖς φιλανθρώπως καὶ δεξιωσάμενος, προῆγεν ἡσυχῇ
b καθ' ὁδόν, τὰ μὲν ἐρωτῶν καὶ πυνθανόμενος, τὰ δὲ διηγούμενος καὶ παράγων ἐπίτηδες, ἄχρι τοὺς στρα-
3 τιώτας ἀναλαβεῖν ἐκ τῆς πορείας. οὕτω δὲ προάγων συνεισῆλθε τοῖς Θηβαίοις εἰς τὴν πόλιν, οὐ πάνυ μὲν ἡδομένοις, ὀκνοῦσι δὲ κωλύειν, ἐπεὶ στρατιῶταί γε μέ-
4 τριοι τὸ πλῆθος εἵποντο. καὶ μέντοι παρελθὼν ὁ Τίτος ὡς οὐκ ἔχων τὴν πόλιν ἔπειθεν ἑλέσθαι τὰ Ῥωμαίων, Ἀττάλου τοῦ βασιλέως συναγορεύοντος αὐτῷ, καὶ συν-
5 εξορμῶντος τοὺς Θηβαίους. ἀλλ' Ἄτταλος μὲν ὡς ἔοικε τοῦ γήρως προθυμότερον ἑαυτὸν τῷ Τίτῳ ῥήτορα παρασχεῖν φιλοτιμούμενος, ἐν αὐτῷ τῷ λέγειν προσπεσόντος ἰλίγγου τινὸς ἢ ῥεύματος, ἄφνω τὴν αἴσθησιν ἐπι-
c ληφθεὶς ἔπεσε, καὶ μετ' οὐ πολὺ ταῖς ναυσὶν εἰς Ἀσίαν S 264
ἀποκομισθείς, ἐτελεύτησεν· οἱ δὲ Βοιωτοὶ προσεχώρησαν τοῖς Ῥωμαίοις.

---

6 c. 6 Liv. 33, 1. 2. Zon. 9, 16

---

3 *ἤδη* **A**: *δὴ* *θεράπουσι* **ΛP** **4** *τὰ* om. **L**[1]**KP** **9** *βραχύλλην* Cor. cl. Pol. 18. 20. 22: *βραχὺ* cum lac. 5 lit. **L**[1] *βραχύλλελιν* **L**[2]**KPQ** **13** *παρῆγεν* Rei. ⟨*τοῦ*⟩ *τοὺς* Rei., sed mor. 256 d. 979 e cft. Kallenberg **14** *προσάγων*: corr. Rei. **15** *συνεισῆλθε* om. **Λ** **21** *Τίτῳ*—**22** *αὐτῷ τῷ* om. **P**

7. *Φιλίππου δὲ πρέσβεις πέμψαντος εἰς Ῥώμην, ἀπέ-* a. 197
στειλε καὶ ὁ Τίτος παρ᾽ αὐτοῦ τοὺς πράξοντας, ὅπως
ἐπιψηφίσηται χρόνον ἡ σύγκλητος αὐτῷ τοῦ πολέμου μέ-
νοντος· εἰ δὲ μή, δι᾽ ἐκείνου τὴν εἰρήνην γενέσθαι. φιλό- 2
τιμος γὰρ ὢν ἰσχυρῶς, ἐδεδίει πεμφθέντος ἐπὶ τὸν πό-
λεμον ἑτέρου στρατηγοῦ τὴν δόξαν ἀφαιρεθῆναι. δια- 3
πραξαμένων δὲ τῶν φίλων αὐτῷ, μήτε τὸν Φίλιππον ὧν
ἔχρῃζε τυχεῖν, καὶ τοῦ πολέμου τὴν ἡγεμονίαν ἐκείνῳ
φυλαχθῆναι, δεξάμενος τὸ δόγμα, καὶ ταῖς ἐλπίσιν ἐπαρ- d
θείς, εὐθὺς εἰς Θετταλίαν ἐπὶ τὸν Φίλιππον ὥρμησεν,
ὑπὲρ ἑξακισχιλίους καὶ δισμυρίους ἔχων στρατιώτας,
ὧν Αἰτωλοὶ πεζοὺς ἑξακισχιλίους καὶ ἱππεῖς τετρακοσίους
παρεῖχον· ἦν δὲ καὶ τοῦ Φιλίππου τὸ στράτευμα τῷ
πλήθει παραπλήσιον. ἐπεὶ δὲ βαδίζοντες ἐπ᾽ ἀλλήλους, 4
καὶ γενόμενοι περὶ τὴν Σκοτοῦσσαν, ἐνταῦθα διακιν-
δυνεύειν ἔμελλον, οὐχ ὅπερ εἰκὸς ἦν πρὸς δέους ἔλαβον
οἱ στρατιῶται τὴν ἀλλήλων ⟨ἔφοδον⟩, ἀλλὰ ⟨καὶ⟩ μᾶλ-
λον ὁρμῆς καὶ φιλοτιμίας ἐπληροῦντο, Ῥωμαῖοι μὲν εἰ 5
Μακεδόνων κρατήσουσιν, ὧν ὄνομα δι᾽ Ἀλέξανδρον ἀλκῆς
καὶ δυνάμεως πλεῖστον ἦν παρ᾽ αὐτοῖς, Μακεδόνες δὲ e
Ῥωμαίους Περσῶν ἡγούμενοι διαφέρειν, ἤλπιζον εἰ πε-
ριγένοιντο λαμπρότερον ἀποδείξειν Ἀλεξάνδρου Φίλιπ-

---

1 Pol. 18, 10—12. Liv. 32, 36, 3—37. Zon. 9, 16 6 c. 7, 3—8, 9 Pol. 18, 19—27. Liv. 33, 6—10. Plut. Aem. 8, 5 Strab. 9, 441. Paus. 7, 8, 7. Flor. 1, 23, 11. Oros. 4, 20, 5. 6. Amp. 16, 3. Zon. 9, 16. J. Kromayer, Antike Schlachtfelder in Griechenland II 57 sqq.

---

1 *ἐν ῥώμῃ* L^1 2 *πράξαντας* PL^2 3 *ἡ σύγκλητος χρόνον*: transpos. Zie. (*ἡ σ. ἐπ. χρ.* Sint.) 4 *τὴν εἰρήνην δι᾽ ἐκείνου* K 10 *φίλιππον* P: *πόλεμον* L^1K *φιλίππου πόλεμον* QL^2 11 *ἑξακισχι-λίους—12 πεζοὺς* om. L^1 15 *σκοτοῦσσαν* LK: *σκοτοῦσαν* Q *σκοτουσαίαν* P (cf. Pol. 18, 19, 3. 6) 16 *δέος* Rei. 17 *στρατηγοί*: corr. Sint. *στρατοὶ* Rei. *ἔφοδον* add. C *γειτνίασιν* Aldina et cet. editt. *καὶ* add. A 18 *εἰ* KCL^2: *ἐπεὶ* L^1 om. PQ

a. 197 6 πον. ὁ μὲν οὖν Τίτος παρεκάλει τοὺς στρατιώτας ἄνδρας
ἀγαθοὺς γενέσθαι καὶ προθύμους, ὡς ἐν τῷ καλλίστῳ
θεάτρῳ τῇ Ἑλλάδι μέλλοντας ἀγωνίζεσθαι πρὸς τοὺς
7 ἀρίστους τῶν ἀνταγωνιστῶν· ὁ δὲ Φίλιππος, εἴτ᾽ ἀπὸ
τύχης εἴθ᾽ ὑπὸ σπουδῆς παρὰ τὸν καιρὸν ἀγνοήσας, ἦν
γάρ τι πολυάνδριον ὑψηλὸν ἔξω τοῦ χάρακος, ἐπὶ τοῦτο
προβάς, ἤρξατο μὲν οἷα πρὸ μάχης φιλεῖ διαλέγεσθαι S 265
f καὶ παρορμᾶν, ἀθυμίας δὲ δεινῆς πρὸς τὸν οἰωνὸν ἐμπε-
σούσης, διαταραχθεὶς ἐπέσχε τὴν ἡμέραν ἐκείνην.

8. Τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ περὶ τὸν ὄρθρον ἐκ μαλακῆς καὶ
νοτίου νυκτὸς εἰς ὁμίχλην τῶν νεφῶν τρεπομένων, ἀνε-
πίμπλατο ζόφου βαθέος πᾶν τὸ πεδίον, καὶ κατῄει παχὺς
ἐκ τῶν ἄκρων ἀὴρ εἰς τὸ μεταξὺ τῶν στρατοπέδων, εὐθὺς
2 ἀρχομένης ἡμέρας ἀποκρύπτων τοὺς τόπους. οἱ δ᾽ ὑπ᾽
ἀμφοτέρων ἀποσταλέντες ἐφεδρείας ἕνεκα καὶ κατασκο-
πῆς ἐν πάνυ βραχεῖ περιπεσόντες ἀλλήλοις, ἐμάχοντο
373 περὶ τὰς καλουμένας Κυνὸς κεφαλάς, αἳ λόφων οὖσαι
πυκνῶν καὶ παραλλήλων ἄκραι λεπταί, δι᾽ ὁμοιότητα
3 τοῦ σχήματος οὕτως ὠνομάσθησαν. γενομένων δ᾽ οἵων
εἰκὸς ἐν τόποις σκληροῖς μεταβολῶν κατὰ τὰς φυγὰς
καὶ διώξεις, ἑκάτεροι τοῖς πονοῦσιν ἀεὶ καὶ ὑποχωροῦσιν
ἐπιπέμποντες βοήθειαν ἐκ τῶν στρατοπέδων, καὶ ἤδη τοῦ
ἀέρος ἀνακαθαιρομένου καθορῶντες τὰ γινόμενα, παν-
4 στρατιᾷ συνέβαλον. τῷ μὲν οὖν δεξιῷ περιῆν ὁ Φίλιπ-
πος, ἐκ τόπων ἐπιφόρων ὅλην ἐπερείσας τὴν φάλαγγα

---

3 μένοντας **P** 4. 5 ἀπὸ τύχης **KQ**: ἀπὸ τῆς τύχης **P** ὑπὸ τύχης **Λ** 5 ὑπὸ **Λ**: ἀπὸ ἀμνημονήσας Sint. 6 ὑψηλὸν om. **L**¹ χάρακος] τείχους **P** 7 προσβὰς **KPQ** πρὸ μάχης **ΛQ**: εἰς προτροπὴν **P** εἰς προτροπὴν πρὸ μάχης **K** 10 τῆς δ᾽ ὑστεραίας **Q** 11 ἀνεπιμπλᾶτο **L**¹**P** 12 βαθέως **L**¹**P** 17 τοῦ καλουμένου **K** 19 οἵων **LK**: οἷον **PQ** ⟨πυκνῶν⟩ vel ⟨συχνῶν⟩ οἷον Rei. μεταβολῶν ⟨πολλῶν⟩ Cor. 25 ἐπιφόρων **LKC**: καταφερῶν **P** ἐπικαταφορῶν vel -φερῶν **Q**

τοῖς Ῥωμαίοις, τὸ βάρος τοῦ συνασπισμοῦ καὶ τὴν τραχύ- a. 197
τητα τῆς προβολῆς ⟨καὶ⟩ τῶν ἀρίστων οὐχ ὑπομεινάντων·
τοῦ δ' εὐωνύμου διασπασμὸν ἀνὰ τοὺς λόφους καὶ πε- 5 b
ρίκλασιν λαμβάνοντος, ὁ Τίτος τὸ μὲν ἡττώμενον ἀπο-
γνούς, πρὸς δὲ θάτερον ὀξέως παρελάσας, προσέβαλε τοῖς
Μακεδόσι, συστῆναι μὲν εἰς φάλαγγα καὶ πυκνῶσαι τὴν
τάξιν εἰς βάθος, ἧπερ ἦν ἀλκὴ τῆς ἐκείνων δυνάμεως,
κωλυομένοις διὰ τὴν ἀνωμαλίαν καὶ τραχύτητα τῶν χω-
ρίων, πρὸς δὲ τὸ κατ' ἄνδρα συμπλέκεσθαι βαρεῖ καὶ
δυσέργῳ χρωμένοις ὁπλισμῷ. ζῴῳ γὰρ ἡ φάλαγξ ἔοικεν 6
ἀμάχῳ τὴν ἰσχύν, ἕως ἕν ἐστι σῶμα καὶ τηρεῖ τὸν συν-
ασπισμὸν ἐν τάξει μιᾷ, διαλυθείσης δὲ καὶ τὴν καθ' ἕνα
ῥώμην ἀπόλλυσι τῶν μαχομένων ἕκαστος διά τε τὸν τρό-
S 266 *πον τῆς ὁπλίσεως, καὶ ὅτι παντὸς ὅλου τοῖς παρ' ἀλλή-* c
λων μέρεσι μᾶλλον ἢ δι' αὑτὸν ἰσχύει. τραπομένων δὲ 7
τούτων, οἱ μὲν ἐδίωκον τοὺς φεύγοντας, οἱ δὲ τοὺς μαχο-
μένους τῶν Μακεδόνων παρεκδραμόντες ἐκ πλαγίων
ἔκτεινον, ὥστε ταχὺ καὶ τοὺς νικῶντας περισπᾶσθαι καὶ
φεύγειν τὰ ὅπλα καταβάλλοντας. ἔπεσον μὲν οὖν ὀκτακισ- 8
χιλίων οὐκ ἐλάττους, ἑάλωσαν δὲ περὶ πεντακισχιλίους.
τοῦ δὲ τὸν Φίλιππον ἀσφαλῶς ἀπελθεῖν τὴν αἰτίαν ἔλα- 9

---

21 c. 8, 9—9, 6 Pol. 18, 34, 1—5. Liv. 33, 11, 4—12, 13. App. Mac. 9, 1. 2

---

1 *τραχύτητα* om. **L**[1] *βαρύτητα* **P** **2** *προσβολῆς*: corr. Sch. *καὶ* add. Zie. *ἀρίστων*] *σαρισῶν* Rei. *ἀριστερῶν* Latte *ὑπομείνασι* Madvig **4** *ἐπιγνοὺς* **KQ** **8** *ἀνομαλίαν* **L**[1]**P** **9** *βαρεῖ* **P**: *καὶ βαρεῖ* **10** *ὠθισμῷ* **Λ** **14. 15** *πᾶν τὸ ὅλον τοῖς παραλλήλοις* Mu. Anon. *omne totum magis propter mutuum membrorum complexum quam propter singula valet* Xy. *παντὸς ὁμίλου* Br. *παντὸς ὄχλου τὸ τοῖς π. ἀ. μ. τοὺς πάντας μᾶλλον ἢ δι' αὑτὸν ἕκαστον ἰσχύειν* Rei. *γ' ὄντος ὅλου τοῖς παραλλήλοις* Cor. *τοῦ παντὸς καὶ ὅλου* Sch. *τοῦ παντὸς ὅλου* 'quamquam fortasse ne opus quidem articulo' Sint. *παντὸς ὅλου παρ' ἀλλήλων τοῖς μέρεσι μᾶλλον ἢ δι' αὑτῶν ἡ ἰσχύς ἐστι* Ri. *παντὸς ὅλου τοῖς μέρεσι παρ' ἀλλήλων μᾶλλον ἢ δι' αὑτῶν ἰσχύειν* ⟨*προσήκει*⟩ Zie. *δι' αὑτὴν* **K**

a. 197 βον Αἰτωλοί, περὶ ἁρπαγὴν γενόμενοι καὶ πόρθησιν τοῦ
χάρακος ἔτι τῶν Ῥωμαίων διωκόντων, ὥστε μηθὲν εὑ-
ρεῖν ἐκείνους ἐπανελθόντας.

d **9.** Πρῶτον μὲν οὖν ἐγένοντο λοιδορίαι καὶ διαφοραὶ
πρὸς ἀλλήλους αὐτοῖς· ἐκ δὲ τούτων μᾶλλον ἀεὶ τὸν
Τίτον ἐλύπουν, ἑαυτοῖς ἀνατιθέντες τὸ νίκημα, καὶ τῇ
φήμῃ προκαταλαμβάνοντες τοὺς Ἕλληνας, ὥστε καὶ γρά-
φεσθαι καὶ ᾄδεσθαι προτέρους ἐκείνους ὑπὸ ποιητῶν
2 καὶ ἰδιωτῶν, ὑμνούντων τὸ ἔργον. ὧν μάλιστα διὰ στό-
ματος ἦν τουτὶ τὸ ἐπίγραμμα (Anth. Pal. VII 247)·

Ἄκλαυστοι καὶ ἄθαπτοι ὁδοιπόρε τῷδ' ἐπὶ νώτῳ
Θεσσαλίης τρισσαὶ κείμεθα μυριάδες,
Αἰτωλῶν δμηθέντες ὑπ' Ἄρεος ἠδὲ Λατίνων,
οὓς Τίτος εὐρείης ἤγαγ' ἀπ' Ἰταλίης,
e Ἠμαθίῃ μέγα πῆμα. τὸ δὲ θρασὺ κεῖνο Φιλίππου
πνεῦμα θοῶν ἐλάφων ᾤχετ' ἐλαφρότερον.

3 τοῦτ' ἐποίησε μὲν Ἀλκαῖος, ἐφυβρίζων Φιλίππῳ καὶ τὸν
ἀριθμὸν τῶν ἀποθανόντων ἐπιψευσάμενος, λεγόμενον δὲ
πολλαχοῦ καὶ ὑπὸ πολλῶν, μᾶλλον ἠνία τὸν Τίτον ἢ τὸν
4 Φίλιππον. ὁ μὲν γὰρ ἀντικωμῳδῶν τὸν Ἀλκαῖον τῷ ἐλε-
γείῳ, παρέβαλλεν·

Ἄφλοιος καὶ ἄφυλλος ὁδοιπόρε τῷδ' ἐπὶ νώτῳ
Ἀλκαίῳ σταυρὸς πήγνυται ἠλίβατος·

---

1 γενόμενοι **Q**: γινόμενοι 5 ἀεὶ] αὖ Br. ἔτι Zie. τὸν om. **K** 7 καὶ om. **K** 8 τῶν ποιητῶν **K** 9 ἰδιωτῶν] Plat. Phaedr. 258d cft. Sch. 11 νώτω L^1**KP**: τύμβω **Q**L^2 Anth. 12 θεσσαλίας codd. praeter **K** et Anth. 13. 14 om. Anth. 14 ἰταλίας **PQ** 16 θοᾶν **LP** Anth. 18 θανόντων **KQ** 19 τὸν^2 om. **K** 21 παρέλαβεν **K** παρέβαλεν **Q** 22. 23 ita exhibet schol. **B** Anth.: ἄφλ. κ. ἄφ. ὁδ. τ. ἐ. βουνῷ σταυρὸς ἐπ' ἀλκαίῳ ἵσταται αὐτόματος 23 πήγνυται om. L^1 s. s. L^2 ἠλίβατος πήγνυται **K**

τὸν δὲ Τίτον φιλοτιμούμενον πρὸς τοὺς Ἕλληνας οὐ με- a. 197 5
S 267 τρίως παρώξυνε τὰ τοιαῦτα. διὸ καὶ τὰ ὑπόλοιπα τῶν
πραγμάτων ἔπραττε καθ᾽ ἑαυτόν, ἐλάχιστα φροντίζων f
τῶν Αἰτωλῶν. οἱ δ᾽ ἤχθοντο, καὶ προσδεξαμένου λόγους 6
αὐτοῦ καὶ πρεσβείαν ἐπὶ συμβάσεσι παρὰ τοῦ Μακεδό-
νος, τοῦτ᾽ ἐκεῖνο περιϊόντες ἐπὶ τὰς ἄλλας πόλεις ἐβόων,
πωλεῖσθαι τὴν εἰρήνην Φιλίππῳ, παρὸν ἐκκόψαι τὸν
πόλεμον ἄρδην, καὶ ἀνελεῖν ἀρχὴν ὑφ᾽ ἧς πρώτης ἐδου-
λώθη τὸ Ἑλληνικόν. ταῦτα τῶν Αἰτωλῶν λεγόντων, καὶ 7
διαταραττόντων τοὺς συμμάχους, αὐτὸς ὁ Φίλιππος ἐλ- 374
θὼν πρὸς τὰς διαλύσεις ἀνεῖλε τὴν ὑποψίαν, ἐπιτρέψας
[τῷ] Τίτῳ καὶ Ῥωμαίοις τὰ καθ᾽ αὑτόν. καὶ οὕτω κατα- 8
λύεται τὸν πόλεμον ὁ Τίτος· καὶ τὴν μὲν Μακεδονικὴν
ἀπέδωκεν αὐτῷ βασιλείαν, τῆς δ᾽ Ἑλλάδος προσέταξεν
ἀποστῆναι, χιλίοις δὲ ταλάντοις ἐζημίωσε, τὰς δὲ ναῦς
πάσας παρείλετο πλὴν δέκα, τῶν δὲ παίδων τὸν ἕτερον,
Δημήτριον, ὁμηρεύσοντα λαβὼν εἰς Ῥώμην ἀπέστειλεν,
ἄριστα τῷ καιρῷ χρησάμενος καὶ προλαβὼν τὸ μέλλον.
Ἀννίβου γὰρ τοῦ Λίβυος, ἀνδρὸς ἐχθίστου τε Ῥωμαίοις 9
καὶ φυγάδος, ἤδη τότε πρὸς Ἀντίοχον ἥκοντος τὸν βασι-
λέα, καὶ παροξύνοντος αὐτὸν εἰς τὸ πρόσθεν προϊέναι, τῇ b
τύχῃ τῆς δυνάμεως εὐροούσης, ἤδη καὶ καθ᾽ ἑαυτὸν ὑπὸ
πραγμάτων μεγάλων, ἃ κατεργασάμενος μέγας ἐπωνο-
μάσθη, πρὸς τὴν τῶν ἁπάντων ἡγεμονίαν ἀποβλέποντα,

---

9 Pol. 18, 34, 5. 36—39. 42. 44. Liv. 33, 13. 24, 5—7. 30 App. Mac. 9, 2. 3. Cass. Dio frg. 60. Flor. 1, 23, 12. Amp. 16, 3 de vir. ill. 51, 2. Eutr. 4, 2. Zon. 9, 16

---

6 *ἐκεῖνοι*: corr. Rei. *περιόντες* **L**[1] *ἐπὶ* **KPC**: *περὶ* 12 *τῷ* del. Cor. *τοῖς ῥωμαίοις* **K** *ἑαυτὸν* **Q** 13 *καὶ* del. Zie. *μὲν* om. **P** 17 *ὁμηρεύσαντα* **P** et ante ras. **L** 18 *χρησάμενον* **L**[1]**V**[b] 22 *εὖ ῥεούσης* Iuntina et editt. ante Sint. *καὶ* om. **QL**[2] 24 *τῶν* **K**: om. cet.

10 *μάλιστα δὲ κατὰ Ῥωμαίων ἀνιστάμενον, εἰ μὴ τοῦτο προ-*
ϊδὼν ὁ Τίτος ἐμφρόνως ἐνέδωκε πρὸς τὰς διαλύσεις,
ἀλλὰ τὸν Φιλιππικὸν ὁ Ἀντιοχικὸς κατειλήφει πόλεμος
ἐν τῇ Ἑλλάδι, καὶ συνέστησαν ὑπ' αἰτιῶν ἀμφότεροι κοι-
νῶν οἱ μέγιστοι τῶν τότε καὶ δυνατώτατοι βασιλέων ἐπὶ
τὴν Ῥώμην, ἔσχεν ἂν ἀγῶνας ἐξ ὑπαρχῆς καὶ κινδύνους
c 11 *τῶν πρὸς Ἀννίβαν οὐκ ἐλάττους. νῦν δὲ τῶν πολέμων*
μέσην κατὰ καιρὸν ἐμβαλὼν τὴν εἰρήνην ὁ Τίτος, καὶ
πρὶν ἄρξασθαι τὸν μέλλοντα διακόψας τὸν παρόντα, τοῦ S 268
μὲν τὴν ἐσχάτην ἐλπίδα, τοῦ δὲ τὴν πρώτην ὑφεῖλεν.

a. 196 **10.** *Ἐπεὶ δ' οἱ δέκα πρέσβεις οὓς ἡ σύγκλητος ἔπεμψε*
τῷ Τίτῳ συνεβούλευον, τοὺς μὲν ἄλλους Ἕλληνας ἐλευ-
θεροῦν, Κόρινθον δὲ καὶ Χαλκίδα καὶ Δημητριάδα δια-
τηρεῖν ἐμφρούρους ἕνεκα τῆς πρὸς Ἀντίοχον ἀσφαλείας,
ἐνταῦθα δὴ ταῖς κατηγορίαις λαμπροὶ λαμπρῶς τὰς πό-
2 *λεις ἀνερρίπισαν Αἰτωλοί, τὸν μὲν Τίτον κελεύοντες*
τὰς πέδας τῆς Ἑλλάδος λύειν (οὕτω γὰρ ὁ Φίλιππος εἰ-
ώθει τὰς προειρημένας πόλεις ὀνομάζειν), τοὺς δ' Ἕλ-
d *ληνας ἐρωτῶντες, εἰ κλοιὸν ἔχοντες βαρύτερον μὲν λει-*
ότερον δὲ τοῦ πάλαι τὸν νῦν χαίρουσι, καὶ θαυμάζουσι
τὸν Τίτον ὡς εὐεργέτην, ὅτι τοῦ ποδὸς λύσας τὴν Ἑλ-
3 *λάδα τοῦ τραχήλου δέδεκεν. ἐφ' οἷς ἀχθόμενος ὁ Τίτος*
καὶ βαρέως φέρων καὶ δεόμενος τοῦ συνεδρίου, τέλος
ἐξέπεισε καὶ ταύτας τὰς πόλεις ἀνεῖναι τῆς φρουρᾶς,
ὅπως ὁλόκληρος ἡ χάρις ὑπάρξῃ παρ' αὐτοῦ τοῖς Ἕλλησιν.

---

11 c. 10, 1—11, 2. Pol. 18, 44—46. Liv. 33, 31—33. Plut. Cato mai. 12, 3. mor. 197 b. App. Mac. 9, 4. Val. Max. 4, 8, 5. Flor. 1, 23, 13—15. de vir. ill. 51, 4(?). Zon. 9, 18 **19** cf. mor. 855 a

---

1 ⟨*ἂν ἐξ*⟩*ανιστάμενον* Rei.; immo ex *εἰ μὴ* incipit apodosis **3** *κατείληφε πόλεμον* **Λ** *παρειλήφει* Zie. **14** *ἐν φρουροῖς* **P** **16** *ἀνερρίπισαν* Latte cl. Demosth. 23, 1. Sull. 6, 1: *ἀνερρήγνυσαν* **19** *βαρύτερον*] *μακρότερον* mor. **23** *καὶ*[2] del. Sint.

Ἰσθμίων οὖν ἀγομένων, πλῆθος μὲν ἀνθρώπων ἐν τῷ a. 196 4
σταδίῳ καθῆστο τὸν γυμνικὸν ἀγῶνα θεωμένων, οἷα
δὴ διὰ χρόνων πεπαυμένης μὲν πολέμων τῆς Ἑλλάδος
ἐπ' ἐλπίσιν ἐλευθερίας, σαφεῖ δ' εἰρήνῃ πανηγυριζού- e
σης· τῇ σάλπιγγι ⟨δὲ⟩ σιωπῆς εἰς ἅπαντας διαδοθείσης, 5
προελθὼν εἰς μέσον ὁ κῆρυξ ἀνεῖπεν, ὅτι Ῥωμαίων ἡ
σύγκλητος καὶ Τίτος Κοΐντιος στρατηγὸς ὕπατος, κατα-
πολεμήσαντες βασιλέα Φίλιππον καὶ Μακεδόνας, ἀφιᾶσιν
ἐλευθέρους καὶ ἀφρουρήτους καὶ ἀφορολογήτους, νόμοις
χρωμένους τοῖς πατρίοις, Κορινθίους, Φωκεῖς, Λοκρούς,
Εὐβοέας, Ἀχαιοὺς Φθιώτας, Μάγνητας, Θετταλούς,
Περραιβούς. τὸ μὲν οὖν πρῶτον οὐ πάνυ πάντες οὐδὲ 6
σαφῶς ἐπήκουσαν, ἀλλ' ἀνώμαλος καὶ θορυβώδης κίνη-
σις ἦν ἐν τῷ σταδίῳ, θαυμαζόντων καὶ διαπυνθανομένων f
καὶ πάλιν ἀνειπεῖν κελευόντων· ὡς δ' αὖθις ἡσυχίας 7
s 269 γενομένης, ἀναγαγὼν ὁ κῆρυξ τὴν φωνὴν προθυμότερον
εἰς ἅπαντας ἐγεγώνει, καὶ διῆλθε τὸ κήρυγμα, κραυγὴ
μὲν ἄπιστος τὸ μέγεθος διὰ χαρὰν ἐχώρει μέχρι θαλάττης,
ὀρθὸν δ' ἀνειστήκει τὸ θέατρον, οὐδεὶς δὲ λόγος ἦν τῶν
ἀγωνιζομένων, ἔσπευδον δὲ πάντες ἀναπηδῆσαι καὶ δε-
ξιώσασθαι καὶ προσειπεῖν τὸν σωτῆρα τῆς Ἑλλάδος καὶ 375

1—p. 46, 14 hab. Phot. bibl. p. 400 2 θεωμένων PQ Phot.: θεώμενον KL[2] θεώμενος L[1] 2/3 οἷα δὴ] ἅτε δὴ P ἅτε Phot. 3 χρόνου M Anon. Steph. 3/4 Ἑλλάδος, ἐν ἐλευθερίᾳ δὲ σαφεῖ καὶ εἰρήνῃ πανηγ. Phot. 5 δὲ add. Aldina εἰς] πρὸς Phot. 6 προσελθὼν: corr. Rei. 7 κοΐντιος K: κόϊντος cet. et Phot. 9 ἀφρουρ. καὶ ἐλευθ.: transpos. Zie. cl. Pol. 18, 46, 5 (ἐλ. ἀφρ. ἀφορ.) et Liv. 33, 32, 5 *(liberos immunes)* et Cat. mai. et mor. (ἐλ. καὶ αὐτονόμους) 10 χρωμένοις Q λοκρούς· φωκεῖς: transpos. Zie. ex Pol. et Liv. λοκρ. εὐβ. φωκ. Phot. 11 Ἀχαιοὺς τοὺς Φθ. Pol. 18, 46, 5. 47, 7 (sed cf. Plut. Pelop. 31, 2. 35, 3) 12 περρεβοὺς L[1]K περαιβοὺς Q 13 ἤκουσαν Phot. (cf. Pol.) 15 εἰπεῖν Q αὖθις] ἅπαξ Phot. 17 ἐγεγώνει QL[2]: ἐγεγώνησεν L[1]KP Phot. 21 καὶ προσειπεῖν om. Phot. τὸν deleas cl. Pol. 18, 46, 12 καὶ σωτῆρα προσφωνῆσαι

a. 196 8 πρόμαχον. τὸ δὲ πολλάκις λεγόμενον εἰς ὑπερβολὴν τῆς
φωνῆς καὶ μέγεθος ὤφθη τότε· κόρακες γὰρ ὑπερπετό-
9 μενοι κατὰ τύχην ἔπεσον εἰς τὸ στάδιον. αἰτία δ᾽ ἡ τοῦ
ἀέρος ῥῆξις· ὅταν γὰρ ἡ φωνὴ πολλὴ καὶ μεγάλη φέρηται,
διασπώμενος ὑπ᾽ αὐτῆς οὐκ ἀντερείδει τοῖς πετομένοις,
ἀλλ᾽ ὀλίσθημα ποιεῖ καθάπερ κενεμβατοῦσιν, εἰ μὴ νὴ
Δία πληγῇ τινι μᾶλλον ὡς ὑπὸ βέλους διελαυνόμενα πί-
10 πτει καὶ ἀποθνήσκει. δύναται δὲ καὶ περιδίνησις εἶναι
τοῦ ἀέρος, ἑλιγμὸν οἷον ἐν πελάγει καὶ παλιρρύμην τοῦ
σάλου διὰ μέγεθος λαμβάνοντος. **11.** ὁ δ᾽ οὖν Τίτος, εἰ
μὴ τάχιστα τῆς θέας διαλυθείσης ὑπιδόμενος τὴν φο-
b ρὰν τοῦ πλήθους καὶ τὸν δρόμον ἐξέκλινεν, οὐκ ἂν ἐδόκει
περιγενέσθαι τοσούτων ὁμοῦ καὶ πάντοθεν αὐτῷ περι-
2 χεομένων. ὡς δ᾽ ἀπέκαμον περὶ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ βοῶντες
ἤδη νυκτὸς οὔσης, αὖθις οὕστινας ἴδοιεν ἢ φίλους ἢ πο-
λίτας ἀσπαζόμενοι καὶ περιπλεκόμενοι, πρὸς δεῖπνα καὶ
πότους ἐτρέποντο μετ᾽ ἀλλήλων.

3 Ἐν ᾧ καὶ μᾶλλον ὡς εἰκὸς ἡδομένοις ἐπῄει λογίζε-
σθαι καὶ διαλέγεσθαι περὶ τῆς Ἑλλάδος, ὅσους πολεμή-
σασα πολέμους διὰ τὴν ἐλευθερίαν, οὔπω τύχοι βε-
βαιότερον οὐδ᾽ ἥδιον αὐτῆς, ἑτέρων προαγωνισαμένων
c ὀλίγου δεῖν ἀναίμακτος αὐτὴ καὶ ἀπενθὴς φερομένη τὸ

1—10 cf. Plut. Pomp. 25, 12. 13

---

1. 2 *καὶ μέγεθος τῆς φωνῆς* Phot. **2** *ὑπερπετόμενοι* Rei.: *περιπετόμενοι* **ΛPQ** *πετόμενοι* **K** (*ὑπερπετόμενον κόρακα* Pomp., *supervolabant* Val. Max.) **4** *καὶ ῥῆξις* L^1 (*ῥήξει τοῦ ἀέρος καὶ διασπασμῷ* Pomp.) **9** *οἷον ἑλιγμὸν*: transpos. Zie. *παλιρρύμην* Br.: *πάλιν ῥύμην* codd. (*παλινρυ* L^1) **9/10** *τοῦ σάλου* om. Phot. (pendet ex *διὰ μέγεθος*) **11** *ὑπειδόμενος*: corr. Sch. **12** *καὶ*] del. Cor. *εἰς* **M** (*cursu prope omnes tendere* Liv. 33, 33, 1) **13** *ὁμοῦ καὶ* om. Phot. *καὶ* del. (Am.) Cor. **15** *φίλους*] *ξένους* **Q** **18** *ἡδομένους* **P**, quod si cui placet, *ὑπῄει* scribendum ut p. 47, 20 **21** post *αὐτῆς* aut addendum aut subaudiendum *ἢ νῦν* **22** *αὕτη* **LPC**

κάλλιστον καὶ περιμαχητότατον ἆθλον. ἦν δ' ἄρα σπά- a. 196 4
νιον μὲν ἀνδρεία καὶ φρόνησις ἐν ἐκείνοις, σπανιώτατον
δὲ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν ὁ δίκαιος. οἱ γὰρ Ἀγησίλαοι καὶ 5
⟨οἱ⟩ Λύσανδροι καὶ οἱ Νικίαι καὶ οἱ Ἀλκιβιάδαι πολέ-
S 270 μους μὲν εὖ διέπειν καὶ μάχας νικᾶν κατά τε γῆν καὶ θά-
6 λασσαν ἄρχοντες ἠπίσταντο, χρῆσθαι δὲ πρὸς χάριν εὐ-
γενῆ καὶ τὸ καλὸν οἷς κατώρθουν οὐκ ἔγνωσαν, ἀλλ' εἰ 6
τὸ Μαραθώνιόν τις ἔργον ἀφέλοι, καὶ τὴν ἐν Σαλαμῖνι
ναυμαχίαν, καὶ Πλαταιὰς καὶ Θερμοπύλας, καὶ τὰ πρὸς
Εὐρυμέδοντι καὶ τὰ περὶ Κύπρον Κίμωνος ἔργα, πάσας d
τὰς μάχας ἡ Ἑλλὰς ἐπὶ δουλείᾳ μεμάχηται πρὸς αὑτήν,
καὶ πᾶν τρόπαιον αὐτῆς συμφορὰ καὶ ὄνειδος [ἐπ' αὐτὴν]
ἕστηκε, τὰ πλεῖστα κακίᾳ καὶ φιλονικίᾳ τῶν ἡγουμένων
περιτραπείσης. ἀλλόφυλοι δ' ἄνδρες, ἐναύσματα μικρὰ 7
καὶ γλίσχρα κοινωνήματα παλαιοῦ γένους ἔχειν δοκοῦν-
τες, ἀφ' ὧν καὶ λόγῳ τι καὶ γνώμῃ τῶν χρησίμων ὑπάρ-
ξαι τῇ Ἑλλάδι θαυμαστὸν ἦν, οὗτοι τοῖς μεγίστοις κιν-
δύνοις καὶ πόνοις ἐξελόμενοι τὴν Ἑλλάδα δεσποτῶν χα-
λεπῶν καὶ τυράννων ἐλευθεροῦσι.

12. Ταῦτα δὴ τοὺς Ἕλληνας ὑπῄει· καὶ τὰ τῶν ἔργων
ὁμολογοῦντα τοῖς κηρύγμασιν ⟨ἦν⟩. ἅμα γὰρ ἐξέπεμπεν 2
ὁ Τίτος, Λέντλον μὲν εἰς Ἀσίαν Βαργυλιήτας ἐλευθερώ- e
σοντα, Στερτίνιον δ' εἰς Θρᾴκην τὰς αὐτόθι πόλεις καὶ
νήσους ἀπαλλάξοντα τῶν Φιλίππου φρουρῶν· Πόπλιος 3

21 Pol. 18, 48, 1—3. Liv. 33, 35, 1. 2

2 ἀνδρία KPQ ἐκείνοις Zie.: ἀνθρώποις 4 οἱ add. Sch 5 μὲν ἐνδιέπειν P 10 εὐρυμέδοντα P κιμώνια P 12 ἐπ' αὐτὴν del. Zie. 14 τραπείσης L[1] περιτραπεῖσαν Rei. ἐνάσματα P ἐν ἄσμασι τὰ Q 17 θαυμαστόν· ἦν P ἦν del. Sch. 21 ἦν add. Cor. 22 βαργυλυῖτας K βαργλυήτας Q ἐλευθερώσαντα L[1] et P, in quo ο s. s. m. 1 23 Στερτίνιον Cor.: τιτίλλιον

δ' Οὐίλλιος ἔπλει διαλεξόμενος Ἀντιόχῳ περὶ τῆς τῶν
a. 195 4 *ὑπ' αὐτὸν Ἑλλήνων ἐλευθερίας. αὐτὸς δ' ὁ Τίτος εἰς*
Χαλκίδα παρελθών, εἶτα πλεύσας ἐκεῖθεν ἐπὶ Μαγνη-
σίαν, ἐξῆγε τὰς φρουράς, καὶ τὰς πολιτείας ἀπεδίδου τοῖς
5 *δήμοις. ἀγωνοθέτης δὲ Νεμείων ἀποδειχθεὶς ἐν Ἄργει,*
τήν τε πανήγυριν ἄριστα διέθηκε, καὶ πάλιν ἐκεῖ τοῖς
6 *Ἕλλησι τὴν ἐλευθερίαν ὑπὸ κήρυκος ἀνεῖπεν· ἐπιφοι-*
τῶν τε ταῖς πόλεσιν, εὐνομίαν ἅμα καὶ δίκην πολλὴν ὁμό-
f *νοιάν τε καὶ φιλοφροσύνην πρὸς ἀλλήλους παρεῖχε, κα-*
ταπαύων μὲν τὰς στάσεις, κατάγων δὲ τὰς φυγάς, ἀγαλ-
λόμενος δὲ τῷ πείθειν καὶ διαλλάσσειν τοὺς Ἕλληνας οὐχ
ἧττον ἢ τῷ κεκρατηκέναι τῶν Μακεδόνων, ὥστε μικρό-
7 *τατον ἤδη τὴν ἐλευθερίαν δοκεῖν ὧν εὐεργετοῦντο. Ξε-* S 271
νοκράτην μὲν οὖν τὸν φιλόσοφον, ὅτε Λυκοῦργος αὐτὸν
376 *ὁ ῥήτωρ ὑπὸ τῶν τελωνῶν ἀγόμενον πρὸς τὸ μετοίκιον*
ἀφείλετο, καὶ τοῖς ἄγουσιν ἐπέθηκε δίκην τῆς ἀσελγείας,
λέγεται τοῖς παισὶν ἀπαντήσαντα τοῦ Λυκούργου „κα-
λήν γ' ὑμῶν ὦ παῖδες" φάναι „τῷ πατρὶ χάριν ἀποδί-
δωμι· πάντες γὰρ αὐτὸν ἐπαινοῦσιν ἐφ' οἷς ἔπραξε,"
8 *Τίτῳ δὲ καὶ Ῥωμαίοις, ὧν τοὺς Ἕλληνας εὐεργέτησαν,*
οὐκ εἰς ἐπαίνους μόνον, ἀλλὰ καὶ πίστιν ἐν πᾶσιν ἀνθρώ-
9 *ποις καὶ δύναμιν ἡ χάρις ἀπήντα δικαίως. οὐ γὰρ προσ-*
δεχόμενοι μόνον τοὺς ἡγεμόνας αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ μετα-
10 *πεμπόμενοι καὶ καλοῦντες, ἐνεχείριζον αὐτούς, οὐδὲ δῆ-*
μοι καὶ πόλεις, ἀλλὰ καὶ βασιλεῖς, ὑφ' ἑτέρων ἀδικού-
b *μενοι βασιλέων, κατέφευγον εἰς τὰς ἐκείνων χεῖρας, ὥστ'*

---

2 Liv. 34, 41, 1—3 **13** mor. 842b. cf. Phoc. 29, 6

---

1 *Οὐίλλιος*] *ἰούλιος* **KQ** et ut vid. **L²** **1. 2** *τῶν ὑπὸ τῶν* **P** *τῶν αὐτῶν* **Q** **5** *νεμίων* **KP** **10** *κατάγων*] *καταλύων* **Q** **13** *ξενοκράτη* **L** **15** (*τελώνου* . . .) *ἀπάγοντος* mor. **24. 25** ad *δῆμοι καὶ πόλεις* subaudi *μόνον* ex v. 21 et 23 **26** *καὶ κατέφευγον* **Λ**

ἐν βραχεῖ χρόνῳ, τάχα που καὶ θεοῦ συνεφαπτομένου, *a. 195*
πάντ᾽ αὐτοῖς ὑπήκοα γενέσθαι. καὶ αὐτὸς δὲ μέγιστον 11
ἐφρόνησεν ἐπὶ τῇ τῆς Ἑλλάδος ἐλευθερώσει. ἀνατιθεὶς
γὰρ εἰς Δελφοὺς ἀσπίδας ἀργυρᾶς καὶ τὸν ἑαυτοῦ θυ-
ρεόν, ἐπέγραψε (Preger 93)·

Ζηνὸς ἰὼ κραιπναῖσι γεγαθότες ἱπποσύναισι
κοῦροι, ἰὼ Σπάρτας Τυνδαρίδαι βασιλεῖς,
Αἰνεάδας Τίτος ὔμμιν ὑπέρτατον ὤπασε δῶρον,
Ἑλλάνων τεύξας παισὶν ἐλευθερίαν.

ἀνέθηκε δὲ καὶ χρυσοῦν τῷ Ἀπόλλωνι στέφανον, ἐπι- 12
γράψας (Preger 92)·

Τόνδε τοι ἀμβροσίοισιν ἐπὶ πλοκάμοισιν ἔθηκε c
κεῖσθαι Λατοΐδα χρυσοφαῆ στέφανον,
ὃν πόρεν, Αἰνεαδᾶν ταγὸς μέγας. ἀλλ᾽ Ἑκάεργε
ἀλκᾶς τῷ θείῳ κῦδος ὄπαζε Τίτῳ.

τῇ γοῦν Κορινθίων πόλει πρὸς τοὺς Ἕλληνας τὸ αὐτὸ 13
δὶς ἤδη συμβέβηκε· καὶ γὰρ Τίτος ἐν Κορίνθῳ τότε καὶ *a. 196*
Νέρων αὖθις καθ᾽ ἡμᾶς ἐν Κορίνθῳ παραπλησίως *a. 67 p. Chr.*
S 272 Ἰσθμίων ἀγομένων τοὺς Ἕλληνας ἐλευθέρους καὶ αὐτο-
νόμους ἀφῆκαν, ὁ μὲν διὰ κήρυκος ὡς εἴρηται (c. 10,5),
Νέρων δ᾽ αὐτὸς ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς ἀπὸ βήματος ἐν τῷ
πλήθει δημηγορήσας. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον.

---

18 mor. 567f. Suet. Ner. 24, 2. Cass. Dio 63, 11, 1. Philostr. v. Apoll. 5, 41. IG 7, 2713 = Dittenberger, Syll.^{3} 814

---

6 *Ζανὸς* Hecker *ἰὼ* **L**^{2}: *ὦ* **L**^{1}**PQ** *ὤι* **K** *κραιπνᾶσι* **L**^{1}**KQ** *γεγανθότες* **P** (quod vid. ortum esse ex *γεγάθότες*) *ἱπποσύνεσι* **L**^{1}**P** 8 *αἰνεάδες* **P** *ὑμῖν* **P** *ὑμὶν* Linde 9 *ἑλλήνων*: corr. Hecker 10 *ἀνέθηκε*] *ἀνέκαθεν* **L**^{1} *ἐπιγράψας* om. **L**^{1} 12. 13 *ἔθηκενεῖσθαι* **L**^{1} *ἔθηκεν ἧσθαι* **P** *ἔθηκε*] *γεγήθοις* Brunck *ἔοικε* Hecker cl. AP 6, 275 *ἅδηκε* Stadtmüller cl. Hippon. fr. 100 Bgk.^{4} 14 *ὃν πόρεν*] *quem tulit* recte interpr. Rei. *ὅς πόρεν* Jacobs *αἰνεδᾶν* **P** 16 *δ᾽ οὖν* Bekker *κορινθίωι* **PA** 18 *νέρωνος* **P** 20 *ἀφῆκεν* **L**^{2} 21 *ἀπὸ*] *ἐπὶ* **PQ**

a. 195 d **13.** Ὁ δὲ Τίτος τότε καλλίστου καὶ δικαιοτάτου τοῦ
πρὸς Νάβιν ἀρξάμενος πολέμου, τὸν Λακεδαιμονίων ἐξ-
ωλέστατον καὶ παρανομώτατον τύραννον, ἐν τῷ τέλει
διεψεύσατο τὰς τῆς Ἑλλάδος ἐλπίδας, ἑλεῖν παρασχὸν
οὐκ ἐθελήσας, ἀλλὰ σπεισάμενος καὶ προέμενος τὴν
2 Σπάρτην ἀναξίως δουλεύουσαν, εἴτε δείσας μὴ τοῦ πο-
λέμου μῆκος λαμβάνοντος ἄλλος ἀπὸ Ῥώμης ἐπελθὼν
στρατηγὸς ἀνέληται τὴν δόξαν, εἴτε φιλονικίᾳ καὶ ζηλο-
3 τυπίᾳ τῶν Φιλοποίμενος τιμῶν, ὃν ἔν τε τοῖς ἄλλοις
ἅπασιν ἄνδρα δεινότατον τῶν Ἑλλήνων ὄντα, καὶ περὶ
ἐκεῖνον τὸν πόλεμον ἔργα θαυμαστὰ τόλμης καὶ δεινότη-
e τος ἀποδειξάμενον, ἴσα τῷ Τίτῳ κυδαίνοντες Ἀχαιοὶ καὶ
τιμῶντες ἐν τοῖς θεάτροις, ἐλύπουν ἐκεῖνον, οὐκ ἀξιοῦντα
Ῥωμαίων ὑπάτῳ προπολεμοῦντι τῆς Ἑλλάδος ἄνθρωπον
Ἀρκάδα, μικρῶν καὶ ὁμόρων πολέμων στρατηγόν, ὅμοια
a. 194 4 θαυμάζεσθαι παρ' αὐτοῖς. οὐ μὴν ἀλλ' αὐτὸς ὁ Τίτος
ὑπὲρ τούτων ἀπελογεῖτο, καταθέσθαι τὸν πόλεμον, ὡς
ἑώρα σὺν κακῷ μεγάλῳ τῶν ἄλλων Σπαρτιατῶν ἀπο-
λούμενον τὸν τύραννον.

5 Τῶνδ' Ἀχαιῶν αὐτῷ πολλὰ πρὸς τιμὴν ψηφισαμένων,
οὐδὲν ἐδόκει πρὸς τὰς εὐεργεσίας ἐξισοῦσθαι πλὴν μιᾶς
6 δωρεᾶς, ἣν ἐκεῖνος ἀντὶ πάντων ἠγάπησεν. ἦν δὲ τοιάδε·
f Ῥωμαίων οἱ δυστυχήσαντες ἐν τῷ πρὸς Ἀννίβαν πο-

---

1 Liv. 34, 25—41. Pol. 23, 5, 2. Flor. 1, 23, 12. Oros. 4, 20, 2. de vir. ill. 51, 3. Eutr. 4, 2. Zon. 9, 18 **8** cf. infra c. 17, 2. Philop. 15, 1. 2 **16** Liv. 34, 48, 3—49, 3 **23** Liv. 34, 50, 3—7 (= Pol. 19, 2). 52, 12; mor. 197 b. Val. Max. 5, 2, 6. Oros. 4, 20, 3

---

2 ὄναβιν codd. τὸν **K**: τῶν **4** τὰς om. **P** τὰ **Q** ἐλπίδας om. **Q** παρασχὸν ex ras. **C**: παρασχὼν cet. παρὸν Xy., sed cf. Cim. 14, 3 **7** ἐλθὼν **Q** **9** ὃν **KQ**: ὧν **ΛP** **12** ἴσω **L¹P** **14** ἄνθρωπον om. **L¹** **15** πόλεων Anon. **17** κατατίθεσθαι **P** 'ad καταθέσθαι subaudi φάσκων vel λέγων quod latet in v. ἀπελογεῖτο' Rei.

λέμῳ πολλαχοῦ μὲν ὤνιοι γενόμενοι καὶ διασπαρέντες a. 194
ἐδούλευον· ἐν δὲ τῇ Ἑλλάδι χίλιοι καὶ διακόσιοι τὸ πλῆ- 7
θος ἦσαν, ἀεὶ μὲν οἰκτροὶ τῆς μεταβολῆς, τότε δὲ καὶ
μᾶλλον ὡς εἰκός, ἐντυγχάνοντες οἱ μὲν υἱοῖς, οἱ δ' ἀδελ-
φοῖς, οἱ δὲ συνήθεσιν, ἐλεύθεροις δοῦλοι, καὶ νικῶσιν
s 273 αἰχμάλωτοι. τούτους ὁ μὲν Τίτος οὐκ ἀφείλετο τῶν 377 8
κεκτημένων, καίπερ ἀνιώμενος ἐπ' αὐτοῖς, οἱ δ' Ἀχαιοὶ
λυτρωσάμενοι πέντε μνῶν ἕκαστον ἄνδρα, καὶ συναγα-
γόντες εἰς ταὐτὸ πάντας, ἤδη περὶ πλοῦν ὄντι τῷ Τίτῳ
παρέδωκαν, ὥστ' αὐτὸν εὐφραινόμενον ἀποπλεῖν, ἀπὸ
καλῶν ἔργων καλὰς ἀμοιβὰς καὶ πρεπούσας ἀνδρὶ μεγάλῳ
καὶ φιλοπολίτῃ κεκομισμένον. ὃ δὴ δοκεῖ πρὸς τὸν θρί- 9
αμβον αὐτῷ πάντων ὑπάρξαι λαμπρότατον. οἱ γὰρ ἄνδρες
οὗτοι, καθάπερ ἔθος ἐστὶ τοῖς οἰκέταις ὅταν ἐλευθερω-
θῶσι, ξύρεσθαί τε τὰς κεφαλὰς καὶ πιλία φορεῖν, ταῦτα
δράσαντες αὐτοὶ θριαμβεύοντι τῷ Τίτῳ παρείποντο. b
14. καλὴν δὲ καὶ τὰ λάφυρα πομπευόμενα παρεῖχεν
ὄψιν, Ἑλληνικὰ κράνη καὶ πέλται Μακεδονικαὶ καὶ
σάρισαι, τό τε τῶν χρημάτων πλῆθος οὐκ ὀλίγον ἦν, ὡς 2
ἀναγράφουσιν οἱ περὶ Τουδιτανὸν (HRR I 145) ἐν τῷ
θριάμβῳ κομισθῆναι χρυσίου μὲν συγκεχωνευμένου λίτρας
τρισχιλίας ἑπτακοσίας δεκατρεῖς, ἀργύρου δὲ τετρακισ-
μυρίας τρισχιλίας διακοσίας ἑβδομήκοντα, Φιλιππείους δὲ
χρυσοῦς μυρίους τετρακισχιλίους πεντακοσίους δεκατέσ-

---

15 CIL I² p. 174. act. tr. a. 560. Cic. p. Mur. 31. in Pis. 61. Liv. 34, 52, 3—11. Oros. 4, 20, 2. Eutr. 4, 2

---

12 κεκομισμένον Xy.: κεκοσμημένον **K** κεκοσμημένωι cet. 14 ἐλευθερῶσι **P** et **C**, in quo θῶ s. s. m. 1 16 αὐτῷ Cor. 17 καλὴν **K** (Sch. Bekker): καλλίω 19 σάρισσαι **PQL²** 20 Τουδιτανὸν Anon.: τουϊτανὸν **L¹Q** τὸν ἰτανὸν **KPCL²** 21 κοσμηθῆναι **P** χρυσοῦ Sch. 23 τρισχιλίας om. **P**

3 *σαρας· χωρὶς δὲ τούτων τὰ χίλια τάλαντα Φίλιππος*
a. 191 *ὤφειλεν· ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον ἐπείσθησαν Ῥωμαῖοι,*
c *μάλιστα τοῦ Τίτου συμπράξαντος, ἀφεῖναι τῷ Φιλίππῳ,*
καὶ σύμμαχον ἐψηφίσαντο, καὶ τὸν υἱὸν ἀπήλλαξαν αὐτῷ
τῆς ὁμηρείας.

a. 192 **15.** *Ἐπεὶ δ' ὁ Ἀντίοχος εἰς τὴν Ἑλλάδα ναυσὶ πολ-*
λαῖς καὶ στρατῷ περαιωθείς, ἀφίστη τὰς πόλεις καὶ διε-
στασίαζεν, Αἰτωλῶν αὐτῷ συνεπιλαμβανομένων, καὶ πά-
λαι διακειμένων πρὸς τὸν Ῥωμαίων δῆμον ἐχθρῶς καὶ
πολεμικῶς, ὑπόθεσιν τοῦ πολέμου καὶ πρόφασιν διδόν-
των ἐλευθεροῦν τοὺς Ἕλληνας, οὐδὲν δεομένους (ἐλεύ-
θεροι γὰρ ἦσαν), ἀλλ' εὐπρεπεστέρας αἰτίας ἀπορίᾳ τῷ
2 *καλλίστῳ τῶν ὀνομάτων χρῆσθαι διδασκόντων, καὶ σφό-*
d *δρα δείσαντες οἱ Ῥωμαῖοι τὴν ἀνάτασιν καὶ δόξαν αὐ-* S 274
τοῦ τῆς δυνάμεως, στρατηγὸν μὲν ὕπατον τοῦ πολέμου
Μάνιον Ἀκίλιον κατέπεμψαν, πρεσβευτὴν δὲ Τίτον διὰ
3 *τοὺς Ἕλληνας, ὧν τοὺς μὲν εὐθὺς ὀφθεὶς ἐποίησε βεβαι-*
οτέρους, τοὺς δ' ἀρχομένους νοσεῖν, ὥσπερ τις ἐν καιρῷ
φάρμακον ἐνδιδοὺς τὴν πρὸς αὐτὸν εὔνοιαν, ἔστησε καὶ
4 *διεκώλυσεν ἐξαμαρτεῖν. ὀλίγοι δ' αὐτὸν ἐξέφυγον, ἤδη*
προκατειλημμένοι καὶ διεφθαρμένοι παντάπασιν ὑπὸ τῶν
Αἰτωλῶν, οὓς καίπερ ὀργισθεὶς καὶ παροξυνθείς, ὅμως
a. 191 5 *μετὰ τὴν μάχην περιεποίησεν. Ἀντίοχος γὰρ ἡττηθεὶς ἐν*

---

2 Pol. 21, 3, 3. 11, 9. Liv. 36, 35, 13. Diod. 28, 15, 1. App. Mac. 9, 5. Syr. 20. Eutr. 4, 3 **8** Liv. 35, 12, 1—6. 33, 8. Plut. Cat. mai. 12, 3 **14** Liv. 35, 23, 1—5. 31—33. 39. 48—50. Plut. Cat. mai. 12, 4

---

1 *τάλαντα* ᾱ **KPCL²** **3** *συμπράσσοντος* **ΛQ** **4** *ἀπήλλαξεν* **P** **6** *ὁ* om. **P** *εἰς* om. **L¹K** **10** ⟨*τότε δ'*⟩ *ὑπόθεσιν* Zie. **13** *καὶ* del. (Steph.) Cor. *καὶ δείσαντες σφόδρα* **K** **14** *ἀνάστασιν*: corr. Rei. *καὶ* ⟨*τὴν*⟩ Zie. **18** *τις*] *τι* Steph. *ἰατρὸς* Hessius *τις* ⟨*ἰατρὸς*⟩ Zie. **19** *διδοὺς* **C** Br.

Θερμοπύλαις καὶ φυγών, εὐθὺς εἰς Ἀσίαν ἀπέπλευσε, a. 191
Μάνιος δ' ὁ ὕπατος τοὺς μὲν αὐτὸς ἐπιὼν τῶν Αἰτωλῶν e
ἐπολιόρκει, τοὺς δὲ τῷ βασιλεῖ Φιλίππῳ συνεχώρησεν
ἐξαιρεῖν. ἀγομένων δὲ καὶ φερομένων ὑπὸ τοῦ Μακεδό- 6
νος τοῦτο μὲν Δολόπων καὶ Μαγνήτων, τοῦτο δ' Ἀθα-
μάνων καὶ Ἀπεραντῶν, αὐτοῦ δὲ τοῦ Μανίου τὴν μὲν
Ἡράκλειαν διαπεπορθηκότος, τὴν δὲ Ναύπακτον Αἰτω-
λῶν ἐχόντων πολιορκοῦντος, οἰκτίρων τοὺς Ἕλληνας ὁ
Τίτος διέπλευσεν ἐκ Πελοποννήσου πρὸς τὸν ὕπατον.
καὶ πρῶτον μὲν ἐπετίμησεν, εἰ νενικηκὼς αὐτός, τὰ ἔπ- 7
αθλα τοῦ πολέμου Φίλιππον ἐᾷ φέρεσθαι, καὶ τριβόμενος
περὶ μιᾷ πόλει κάθηται δι' ὀργήν, ἔθνη δ' οὐκ ὀλίγα καὶ
βασιλείας Μακεδόνες αἱροῦσιν. ἔπειτα τῶν πολιορκου- 8 f
μένων ὡς εἶδον αὐτὸν ἀπὸ τοῦ τείχους ἀνακαλούντων,
καὶ χεῖρας ὀρεγόντων καὶ δεομένων, τότε μὲν οὐδὲν εἰ-
πών, ἀλλὰ στραφεὶς καὶ δακρύσας ἀπῆλθεν· ὕστερον 9
δὲ διαλεχθεὶς τῷ Μανίῳ, καὶ καταπαύσας τὸν θυμὸν αὐ-
τοῦ, διεπράξατο τοῖς Αἰτωλοῖς ἀνοχὰς δοθῆναι καὶ χρό-
νον, ἐν ᾧ πρεσβεύσαντες εἰς Ῥώμην μετρίου τινὸς τυχεῖν
ἀξιώσουσι.

16. *Πλεῖστον δ' ἀγῶνα καὶ πόνον αὐτῷ παρεῖχον* 378
αἱ περὶ Χαλκιδέων δεήσεις, πρὸς τὸν Μάνιον ἐν ὀργῇ γε-
S 275 *γονότων διὰ τὸν γάμον, ὃν παρ' αὐτῶν ἔγημεν Ἀντίο-*

---

3 Liv. 36, 13. 14. App. Syr. 17 6 Liv. 36, 22—24. 30. 34, 1 —35, 6. Pol. 20, 9, 1 21 c. 16, 1—4. Pol. 20, 3, 1. 8. Liv. 35, 51. 36, 11, 1. 2. 21, 1. 2. App. Syr. 16. 20. 21. Plut. Philop. 17, 1 et ibi l. l.

---

2 *ὁ* om. PC 5 *μαγνητῶν* Q 6 *ἀπεράντων*: corr. Cor. cl. Steph. Byz. s. v. 12 *κάθηται*] *καθάπερ* L^1 13 *βασιλείας* Br.: *βασιλεῖς αἴρουσιν* L^1 15 *καὶ χ. ὀρεγόντων* om. P 18 *δοθῆναι* KPQ: *διδόναι* A 19 *τυχεῖν* om. P 22 distinguebant post *Μάνιον* 23 *αὐτοῖς* Rei.

a. 191 χος ἤδη τοῦ πολέμου συνεστῶτος, οὐ καθ' ὥραν οὐδὲ
κατὰ καιρόν, ἀλλ' ἐρασθεὶς ἀνὴρ πρεσβύτερος κόρης, ἣ
θυγάτηρ μὲν ἦν Κλεοπτολέμου, καλλίστη δὲ λέγεται
2 παρθένων γενέσθαι. τοῦτο τοὺς Χαλκιδεῖς ἐποίησε βα-
σιλίσαι προθυμότατα, καὶ τὴν πόλιν αὐτῷ πρὸς τὸν πό-
3 λεμον ὁρμητήριον παρασχεῖν. ἐκεῖνος μὲν οὖν ὡς τάχι-
στα μετὰ τὴν μάχην φεύγων προσέμειξε τῇ Χαλκίδι, τήν
b τε κόρην ἀναλαβὼν καὶ τὰ χρήματα καὶ τοὺς φίλους, εἰς
4 Ἀσίαν ἀπέπλευσε· τὸν δὲ Μάνιον εὐθὺς ἐπὶ τοὺς Χαλ-
κιδεῖς σὺν ὀργῇ πορευόμενον ὁ Τίτος παρακολουθῶν ἐμά-
λαττε καὶ παρῃτεῖτο, καὶ τέλος ἔπεισε καὶ κατεπράϋνεν,
5 αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἐν τέλει Ῥωμαίων δεόμενος. οὕτω δια-
σωθέντες οἱ Χαλκιδεῖς τὰ κάλλιστα καὶ μέγιστα τῶν παρ'
αὐτοῖς ἀναθημάτων τῷ Τίτῳ καθιέρωσαν, ὧν ἐπιγραφὰς
ἔστι τοιαύτας ἄχρι νῦν ὁρᾶν· „ὁ δῆμος Τίτῳ καὶ Ἡρα-
κλεῖ τὸ γυμνάσιον.“ ἑτέρωθι δὲ πάλιν· „ὁ δῆμος Τίτῳ
6 καὶ Ἀπόλλωνι τὸ Δελφίνιον.“ ἔτι δὲ καὶ καθ' ἡμᾶς
ἱερεὺς χειροτονητὸς ἀπεδείκνυτο Τίτου, καὶ θύσαντες
c αὐτῷ τῶν σπονδῶν γενομένων ᾄδουσι παιᾶνα πεποιημέ-
νον, οὗ τἆλλα διὰ μῆκος ἡμεῖς παρέντες, ἀνεγράψαμεν ἃ
7 παυόμενοι τῆς ᾠδῆς λέγουσι·

Πίστιν δὲ Ῥωμαίων σέβομεν
τὰν μεγαλευκτοτάταν ὅρκοις φυλάσσειν·
μέλπετε κοῦραι
Ζῆνα μέγαν Ῥώμαν τε Τίτον θ' ἅμα Ῥωμαίων τε Πίστιν·
ἰήϊε Παιάν,
ὦ Τίτε σῶτερ.

---

4 βασιλεῦσαι **PV**[b] 8 τε Rei.: δὲ **22—27** deest et apud Bergkium et apud Diehlium **22** *πίστιν* editt., item **25** **23** *μετὰ λευκτόταταν* **LK** *μετὰ λευκτότατον* **P** *μετὰ λευκοτάταν* **Q** *μεγαλαλκεστάταν* Anon.: corr. Sint. *ὅρκους* Anon. *Ὅρκος φυλάσσει* Rei.

17. Ἦσαν δὲ καὶ παρὰ τῶν ⟨ἄλλων⟩ Ἑλλήνων τιμαὶ a. 191
πρέπουσαι, καὶ τὸ τὰς τιμὰς ἀληθινὰς ποιοῦν, εὔνοια θαυ-
μαστὴ δι' ἐπιείκειαν ἤθους. καὶ γὰρ εἴ τισιν ἐκ πραγμά- 2
των ἢ φιλοτιμίας ἕνεκα, καθάπερ Φιλοποίμενι καὶ πάλιν
s 276 Διοφάνει στρατηγοῦντι τῶν Ἀχαιῶν, προσέκρουσεν, οὐκ
ἦν βαρὺς οὐδ' εἰς ἔργα διατείνων ὁ θυμός, ἀλλ' ἐν λόγῳ d
παρρησίαν τινὰ πολιτικὴν ἔχοντι παυόμενος. πικρὸς μὲν 3
οὖν οὐδενί, πολλοῖς δ' ὀξὺς ἐδόκει καὶ κοῦφος εἶναι τὴν
φύσιν, ἄλλως δὲ συγγενέσθαι πάντων ἥδιστος καὶ εἰπεῖν
ἐπίχαρις μετὰ δεινότητος. Ἀχαιοὺς μὲν γὰρ σφετεριζο- 4
μένους τὴν Ζακυνθίων νῆσον ἀποτρέπων ἔφη κινδυνεύ-
σειν, ἂν ὥσπερ αἱ χελῶναι πορρωτέρω τὴν κεφαλὴν τῆς
Πελοποννήσου προτείνωσι· Φιλίππου δ', ὁπηνίκα περὶ 5 a. 197
σπονδῶν καὶ εἰρήνης τὸ πρῶτον εἰς λόγους συνῄεσαν, εἰ-
πόντος μετὰ πολλῶν ἥκειν ἐκεῖνον, αὐτὸν δὲ μόνον, ὑπο-
λαβὼν ὁ Τίτος „αὐτὸν γὰρ“ ἔφη „μόνον ἐποίησας, ἀπο-
κτείνας τοὺς φίλους καὶ συγγενεῖς.“ ἐπεὶ δὲ Δεινοκράτης 6 e a. 184
ὁ Μεσσήνιος ἐν Ῥώμῃ παρὰ πότον μεθυσθεὶς ὠρχή-
σατο, λαβὼν ἱμάτιον γυναικεῖον, τῇ δ' ὑστεραίᾳ τὸν Τίτον
ἠξίου βοηθεῖν αὐτῷ, διανοουμένῳ τὴν Μεσσήνην ἀφι-
στάναι τῶν Ἀχαιῶν, ταῦτα μὲν ἔφη σκέψεσθαι, θαυ-
μάζειν δ' ἐκεῖνον εἰ τηλικαύταις ἐπικεχειρηκὼς πράξεσιν,
ὀρχεῖσθαι δύναται παρὰ πότον καὶ ᾄδειν. πρὸς δὲ τοὺς 7 a. 192
Ἀχαιούς, τῶν παρ' Ἀντιόχου πρέσβεων πλῆθός τι τῆς

---

3 cf. p. 50, 8. Pol. 23, 5, 2 et de Diophane Liv. 36, 31, 1—7 10 mor. 197 b. Liv. 36, 31, 10—32, 9 13 mor. 197 a. cf. Pol. 18, 1, 8. 9. Liv. 32, 32, 15. 16 17 Pol. 23, 5, 7—13 23 mor. 197 c. Liv. 35, 48, 2—5. 49, 5—8

---

1 ἄλλων add. Br. ⟨αὐτῷ⟩ τιμαὶ Rei. 8 οὖν ⟨ἦν⟩ Rei. πολὺς M et ante corr. L 11 κινδυνεύειν Λ 15 ἑαυτὸν mor. 16 σὺ γὰρ μόνον ἑαυτὸν mor. 18 μεσήνιος Q et mox 21 σκέψασθαι: corr. Steph. (πᾶν ποιήσω τὸ δυνατὸν Pol.) 24 τι] τε Br.

*βασιλικῆς στρατιᾶς καταλεγόντων, καὶ καταριθμουμέ-
νων πολλὰς προσηγορίας, ὁ Τίτος ἔφη, δειπνοῦντος
αὐτοῦ παρά τῳ ξένῳ, καὶ μεμφομένου τὸ πλῆθος τῶν
f κρεῶν, καὶ θαυμάζοντος πόθεν οὕτω ποικίλης ἀγορᾶς εὐ-
πόρησεν, εἰπεῖν τὸν ξένον, ὡς ὕεια πάντ' ἐστί, τῇ σκευα-
8 σίᾳ διαφέροντα καὶ τοῖς ἡδύσμασι· „μὴ τοίνυν“ ἔφη
„μηδ' ὑμεῖς ὦ ἄνδρες Ἀχαιοὶ θαυμάζετε τὴν Ἀντιόχου
δύναμιν, λογχοφόρους καὶ ξυστοφόρους καὶ πεζεταίρους
ἀκούοντες· πάντες γὰρ οὗτοι Σύροι εἰσίν, ὁπλαρίοις δια-
φέροντες.“*

379 **18.** *Μετὰ δὲ τὰς Ἑλληνικὰς πράξεις καὶ τὸν Ἀν-
a 189 τιοχικὸν πόλεμον ἀπεδείχθη τιμητής, ἥτις ἐστὶν ἀρχὴ
μεγίστη καὶ τρόπον τινὰ τῆς πολιτείας ἐπιτελείωσις.* S 277
2 *καὶ συνῆρχε μὲν αὐτῷ ⟨Μάρκελλος⟩ Μαρκέλλου τοῦ πεν-
τάκις ὑπατεύσαντος υἱός, ἐξέβαλον δὲ τῆς βουλῆς τῶν
οὐκ ἄγαν ἐπιφανῶν τέσσαρας, προσεδέξαντο δὲ πολίτας
ἀπογραφομένους πάντας ὅσοι γονέων ἐλευθέρων ἦσαν,
ἀναγκασθέντες ὑπὸ τοῦ δημάρχου Τερεντίου Κουλέω-
νος, ὃς ἐπηρεάζων τοῖς ἀριστοκρατικοῖς, ἔπεισε τὸν δῆ-
μον ταῦτα ψηφίσασθαι.*

3 *Τῶν δὲ γνωριμωτάτων κατ' αὐτὸν ἀνδρῶν καὶ μεγί-
b στων ἐν τῇ πόλει διαφερομένων πρὸς ἀλλήλους, Ἀφρι-*

---

12 Liv. 37, 58, 2. 38, 28, 1—4

---

1 *βασιλικῆς* om. **KPQ** **3** *τῳ* Latte: *τῷ* *τῶ ξένω* **ΛQ**: *ἀντιόχωι* **KP** *ἐν Χαλκίδι παρὰ τῷ ξένῳ* mor. *Chalcidensis hospitis* Liv. **5** *ξένον*] *ἀντίοχον* **P** **7** *τὴν βασιλικὴν δύναμιν, λογχοφόρους καὶ καταφράκτους καὶ πεζεταίρους καὶ ἀμφιπποτοξότας ἀκούοντες· πάντες γάρ εἰσιν οὗτοι Σύροι, ὁπλαρίοις ἀλλήλων διαφέροντες* mor. *partim loricatos, quos cataphractos vocant, partim sagittis ex equo utentis* Liv. 35, 48, 3 **8** *πεζαιτέρους* **PQ** **13** *καὶ — ἐπιτελείωσις*] isdem verbis usus est Cat. mai. 16, 1 **14** *Μάρκελλος* add. Zie., nisi forte et praenomen *Μᾶρκος* excidit **16** *παρεδέξαντο* **L¹P** **18** *γεροντίου* **L¹P** *Κουλέωνος* Xy.: *τοῦ λεῶνος* **L¹P** *τοῦ λέωνος* cet.

*κανοῦ Σκιπίωνος καὶ Μάρκου Κάτωνος, τὸν μὲν προ-
έγραψε τῆς βουλῆς, ὡς ἄριστον ἄνδρα καὶ πρῶτον, Κά-
τωνι δ' εἰς ἔχθραν ἦλθε συμφορᾷ τοιαύτῃ χρησάμενος.
ἀδελφὸς ἦν Τίτῳ Λεύκιος Φλαμινῖνος, οὔτε τὰ ἄλλα προσ-* 4
*εοικὼς ἐκείνῳ τὴν φύσιν, ἔν τε ταῖς ἡδοναῖς ἀνελεύ-
θερος δεινῶς καὶ ὀλιγωρότατος τοῦ πρέποντος. τούτῳ* 5
συνῆν μειρακίσκος ἐρώμενος, ὃν καὶ στρατιᾶς ἄρχων ἐπή- a. 190
γετο, καὶ διέπων ἐπαρχίαν εἶχεν ἀεὶ περὶ αὐτόν. ἐν οὖν 6
*πότῳ τινὶ θρυπτόμενος πρὸς τὸν Λεύκιον, οὕτως ἔφη
σφόδρα φιλεῖν αὐτόν, ὥστε θέαν μονομάχων ἀπολιπεῖν,
οὔπω γεγονὼς ἀνθρώπου φονευομένου θεατής, τὸ πρὸς* c
ἐκεῖνον ἡδὺ τοῦ πρὸς αὐτὸν ἐν πλείονι λόγῳ θέμενος. ὁ 7
δὲ Λεύκιος ἡσθείς, „*οὐδὲν*" *ἔφη* „*δεινόν· ἰάσομαι γὰρ
ἐγώ σου τὴν ἐπιθυμίαν.*" *καὶ κελεύσας ἕνα τῶν κατα-
δίκων ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου προαχθῆναι, καὶ τὸν ὑπηρέτην
μεταπεμψάμενος, ἐν τῷ συμποσίῳ προσέταξεν ἀποκόψαι
τοῦ ἀνθρώπου τὸν τράχηλον. Οὐαλέριος δ' Ἀντίας* (HRR 8
I 269) *οὐκ ἐρωμένῳ φησὶν ἀλλ' ἐρωμένῃ τοῦτο χαρίσασθαι
τὸν Λεύκιον. ὁ δὲ Λίβιος* (39, 42. 43) *ἐν λόγῳ Κάτωνος* 9
*αὐτοῦ γεγράφθαι φησίν, ὡς Γαλάτην αὐτόμολον ἐλθόντα
μετὰ παίδων καὶ γυναικὸς ἐπὶ τὰς θύρας δεξάμενος εἰς
τὸ συμπόσιον ὁ Λεύκιος ἀπέκτεινεν ἰδίᾳ χειρί, τῷ ἐρω-* d
S 278 *μένῳ χαριζόμενος. τοῦτο μὲν οὖν εἰκὸς εἰς δείνωσιν εἰ-* 10
*ρῆσθαι τῆς κατηγορίας ὑπὸ τοῦ Κάτωνος· ὅτι δ' οὐκ
αὐτόμολος ἦν ἀλλὰ δεσμώτης ὁ ἀναιρεθεὶς καὶ ἐκ τῶν
καταδίκων, ἄλλοι τε πολλοὶ καὶ Κικέρων ὁ ῥήτωρ ἐν*

---

4 Plut. Cat. mai. 17, 1—6. Cic. Cat. mai. 12, 42. Liv. 39, 42, 5—43, 5. Val. Max. 2, 9, 3

---

4 *φλαμίνιος*: corr. Rei. 6 *δεινὸς*: corr. Aldina 7 *συνεπήγετο* Cat. mai. 17, 2 8 *ἐπαρχίας*: corr. Zie. (*ἡγούμενος ὑπατικῆς ἐπαρχίας* Cat. mai.) 12 *τοῦ* om. L[1] 17 *οὐαλλέριος* PC 19 *λόγωι* K: *λόγωι ᾱ* cet. 22 *Λεύκιος*, ⟨*εἶτ'*⟩ Zie. 24 *τοῦ* om. K

τῷ περὶ γήρως (12, 42), *αὐτῷ Κάτωνι τὴν διήγησιν*
a. 184 *ἀναθείς, εἴρηκεν.* **19.** *ἐπὶ τούτῳ Κάτων τιμητὴς γενό-*
μενος, καὶ καθαίρων τὴν σύγκλητον, ἀπήλασε τῆς βουλῆς
τὸν Λεύκιον, ὑπατικοῦ μὲν ἀξιώματος ὄντα, συνατιμοῦ-
2 *σθαι δὲ τοῦ ἀδελφοῦ δοκοῦντος αὐτῷ. διὸ καὶ προελθόν-*
τες εἰς τὸν δῆμον ἀμφότεροι ταπεινοὶ καὶ δεδακρυμένοι,
e *μέτρια δεῖσθαι τῶν πολιτῶν ἐδόκουν, ἀξιοῦντες αἰτίαν*
εἰπεῖν τὸν Κάτωνα καὶ λόγον, ᾧ χρησάμενος οἶκον ἔν-
3 *δοξον ἀτιμίᾳ τοσαύτῃ περιβέβληκεν. οὐδὲν οὖν ὑποστειλά-*
μενος ὁ Κάτων προῆλθε, καὶ καταστὰς μετὰ τοῦ συνάρ-
χοντος, ἠρώτησε τὸν Τίτον εἰ γινώσκει τὸ συμπόσιον.
4 *ἀρνουμένου δ' ἐκείνου, διηγησάμενος εἰς ὁρισμὸν προ-*
εκαλεῖτο τὸν Λεύκιον, εἴ τί φησι τῶν εἰρημένων μὴ
5 *ἀληθὲς εἶναι. τοῦ δὲ Λευκίου σιωπήσαντος· ὁ μὲν δῆ-*
μος ἔγνω δικαίαν γεγονέναι τὴν ἀτιμίαν, καὶ τὸν Κά-
6 *τωνα προέπεμψε λαμπρῶς ἀπὸ τοῦ βήματος· ὁ δὲ Τίτος*
τῇ συμφορᾷ τοῦ ἀδελφοῦ περιπαθῶν, συνέστη μετὰ τῶν
f *πάλαι μισούντων τὸν Κάτωνα, καὶ πάσας μὲν ἃς ἐκεῖνος*
ἐποιήσατο τῶν δημοσίων ἐκδόσεις καὶ μισθώσεις καὶ
7 *ὠνὰς ἠκύρωσε καὶ ἀνέλυσεν, ἐν τῇ βουλῇ κρατήσας, πολ-*
λὰς δὲ καὶ μεγάλας δίκας κατ' αὐτοῦ παρεσκεύασεν,
οὐκ οἶδ' ὅπως εὖ καὶ πολιτικῶς [*καὶ*] *πρὸς ἄρχοντα νό-*
μιμον καὶ πολίτην ἄριστον ὑπὲρ ἀνδρὸς οἰκείου μὲν ἀνα-
ξίου δὲ καὶ τὰ προσήκοντα πεπονθότος ἀνήκεστον ἔχ-
380 8 *θραν ἀράμενος. οὐ μὴν ἀλλὰ τοῦ Ῥωμαίων ποτὲ δήμου*
θέαν ἔχοντος ἐν τῷ θεάτρῳ, καὶ τῆς βουλῆς ὥσπερ εἴωθε

---

16 Plut. Cat. mai. 19, 2. Liv. 39, 44, 8. 9 **25** Plut. Cat. mai. 17, 6. Val. Max. 4, 5, 1

---

2 *τοῦτο* **ΛΚ** **3** *καὶ* del. Rei. **4** *μὲν* ⟨*αὐτὸν*⟩ Zie. **5** *προσελθόντες* **ΛΚ** **12** *ὁρκισμὸν* Steph. et s. s. **A** **22** *καὶ* del. **C** Sch. **26** an *ᾧπερ*?

κόσμῳ προκαθημένης, ὀφθεὶς ὁ Λεύκιος ἐπ' ἐσχάτοις που
καθήμενος ἀτίμως καὶ ταπεινῶς, οἶκτον ἔσχε, καὶ τὸ
S 279 πλῆθος οὐκ ἠνέσχετο τὴν ὄψιν, ἀλλ' ἐβόων μεταβῆναι
κελεύοντες ἕως μετέβη, δεξαμένων αὐτὸν εἰς ἑαυτοὺς τῶν
ὑπατικῶν.

20. Τὸ δ' οὖν φύσει τοῦ Τίτου φιλότιμον, ἄχρι μὲν
ἱκανὴν εἶχεν ὕλην περὶ τοὺς εἰρημένους πολέμους διατρί-
βοντος, εὐδοκίμει· καὶ γὰρ ἐχιλιάρχησεν αὖθις μετὰ τὴν
ὑπατείαν, οὐδενὸς ἐπείγοντος· ἀπαλλαγεὶς δὲ τοῦ ἄρχειν, 2
καὶ πρεσβύτερος ὤν, ἠλέγχετο μᾶλλον ἐν οὐκ ἔχοντι πρά-
ξεις ἔτι τῷ λοιπῷ βίῳ σπαργῶντα πρὸς δόξαν καὶ νεά- b
ζοντα τῷ πάθει κατέχειν ἑαυτὸν οὐ δυνάμενος· τοιαύτῃ 3
γάρ τινι καὶ τὸ περὶ Ἀννίβαν φορᾷ δοκεῖ πράξας ἐπαχθὴς
γενέσθαι τοῖς πολλοῖς. ὁ γὰρ Ἀννίβας οἴκοθεν μὲν ἐκ 4
Καρχηδόνος ὑπεκδράς, Ἀντιόχῳ συνῆν, ἐκείνου δὲ μετὰ
τὴν ἐν Φρυγίᾳ μάχην εἰρήνης ἀγαπητῶς τυχόντος, αὖθις
φυγὼν καὶ πλανηθεὶς πολλά, τέλος ἐν τῇ Βιθυνίᾳ κατέ-
στη Προυσίαν θεραπεύων, οὐδενὸς Ῥωμαίων ἀγνο-
οῦντος, ἀλλὰ παρορώντων ἁπάντων δι' ἀσθένειαν καὶ
γῆρας, ὥσπερ ἐρριμμένον ὑπὸ τῆς τύχης. Τίτος δὲ πρε- 5 a. 183/2
σβευτὴς δι' ἑτέρας δή τινας πράξεις ὑπὸ τῆς βουλῆς πρὸς c
τὸν Προυσίαν ἀφικόμενος, καὶ τὸν Ἀννίβαν ἰδὼν αὐτόθι
διαιτώμενον, ἠγανάκτησεν εἰ ζῇ, καὶ πολλὰ τοῦ Πρου-

---

12 Nep. Hann. 12. 13. Liv. 39, 50, 10. 51. 56, 7. Pol. 23,5,1. App. Syr. 11. Val. Max. 9, 2 ext. 2. Iustin. 32, 4, 8. de vir. ill. 42,6. 51,5. Zon. 9, 21, 455c

---

1 ἐν κόσμῳ Rei. προκαθημένης KC: προσκαθημένης LP προσβαλομένης Q 6 τοῦ excidit ex edd. Sint. 10 μᾶλλον ⟨τοῦ προσήκοντος⟩ e. g. Zie. 11 τῷ om. P σπαργῶντι C σπαργῶντι τὰ L² σπαργῶντι τε Rei. σπαργῶν τε Cor. νεάζοντα Zie.: νεάζοντι PQ νεανίζοντι ΛK νεανίζοντα Sint. ἀναζέοντα Madvig 13 ἐδόκει: corr. Sint. 14.15 ἐκ Καρχηδόνος del. Herw. 15 ἀποδρὰς Q 17 φεύγων K¹ Sint. 19 ἁπάντων om. L¹ 20 ἐρριμμένος L¹P

a. 183/2 σίου δεομένου καὶ λιπαροῦντος ὑπὲρ ἀνδρὸς ἱκέτου καὶ
6 συνήθους, οὐ παρῆκε. χρησμοῦ δέ τινος ὡς ἔοικε πα-
λαιοῦ περὶ τῆς Ἀννίβου τελευτῆς οὕτως ἔχοντος·

Λίβυσσα κρύψει βῶλος Ἀννίβου δέμας,

ὁ μὲν ἄρα Λιβύην ὑπενόει καὶ τὰς ἐν Καρχηδόνι ταφάς,
ὡς ἐκεῖ καταβιωσόμενος· ἐν δὲ Βιθυνίᾳ τόπος ἐστὶ θι-
νώδης ἐπὶ θαλάσσης, καὶ πρὸς αὐτῷ κώμη τις οὐ με-
7 γάλη, Λίβυσσα καλεῖται. περὶ ταύτην ἔτυχε διατρίβων
d Ἀννίβας· ἀεὶ δ' ἀπιστῶν τῇ τοῦ Προυσίου μαλακίᾳ, καὶ
φοβούμενος τοὺς Ῥωμαίους, τὴν οἰκίαν ἔτι πρότερον ἐξό-
δοις ἑπτὰ καταγείοις συντετρημένην ἐκ τῆς ἑαυτοῦ διαί-
της εἶχεν, ἄλλου κατ' ἄλλο τῶν ὑπονόμων, πόρρω δὲ
8 πάντων ἀδήλως ἐκφερόντων. ὡς οὖν ἤκουσε τότε τὸ S 280
πρόσταγμα τοῦ Τίτου, φεύγειν μὲν ὥρμησε διὰ τῶν
ὑπονόμων, ἐντυχὼν δὲ φυλακαῖς βασιλικαῖς, ἔγνω δι' αὐ-
9 τοῦ τελευτᾶν. ἔνιοι μὲν οὖν λέγουσιν, ὡς ἱμάτιον τῷ τρα-
χήλῳ περιβαλών, καὶ κελεύσας οἰκέτην ὄπισθεν ἐρείσαντα
κατὰ τοῦ ἰσχίου τὸ γόνυ καὶ σφοδρῶς ἀνακλάσαντα συν-
e τεῖναι καὶ περιστρέψαι, μέχρι ἂν ἐκθλίψαι τὸ πνεῦμα,
διαφθείρειεν αὑτόν· ἔνιοι δὲ μιμησάμενον Θεμιστοκλέα καὶ
10 Μίδαν αἷμα ταύρειον πιεῖν· Λίβιος δέ φησι (39, 51, 8—11)
φάρμακον ἔχοντα κεράσαι, καὶ τὴν κύλικα δεξάμενον εἰπεῖν·
„ἀναπαύσωμεν ἤδη ποτὲ τὴν πολλὴν φροντίδα Ῥωμαίων, οἳ
μακρὸν ἡγήσαντο καὶ βαρὺ μισουμένου γέροντος ἀναμεῖ-

---

6 *καταβησόμενος* **L¹P** **7** *ἐπὶ* Rei.: *ὑπὸ* **P** *ἀπὸ* cet. (*φρούριον Βιθυνίας ἐπιθαλάσσιον* Steph. Byz.) *οὐ* excidit ex edd. Sint. *μεγάλη· ἣ* **P** **16** *ἱμάντιον* Anon. **17** *καὶ κελεύσας*] *κελεύσαι* Sch. *ἐκέλευσεν* Zie. *οἰκέτηι*: corr. Sint. **18** *ἰνίου* Rei. an *ἀνασπάσαντα*? totus locus obscurus **19** *μέχρις* **KQ** *ἐκθλίψαι* Sint.: *ἐκθλίψας* codd. (sed *ἐκθλίψαν* **L¹**) **20** *διαφθείρειν ἑαυτὸν* **Q** **21** *Λίβιος* Steph. et m. recentissima in **P**: *λεύκιος*

ναι θάνατον. οὐ μὴν οὐδὲ Τίτος ἀξιοζήλωτον ἀποίσεται 11 a. 183/2 νίκην οὐδὲ τῶν προγόνων ἀξίαν, οἳ Πύρρῳ πολεμοῦντι καὶ κρατοῦντι τὴν μέλλουσαν ὑποπέμψαντες κατεμήνυσαν φαρμακείαν.“ **21.** οὕτω μὲν τὸν Ἀννίβαν ἀποθανεῖν λέγουσιν.

Ἀπαγγελθέντων δὲ τούτων πρὸς τὴν σύγκλητον, οὐκ ὀλίγοις ἐπαχθὴς ἔδοξεν ὁ Τίτος καὶ περιττὸς ἄγαν καὶ f ὠμός, ὥσπερ ὄρνιν ὑπὸ γήρως ἀπτῆνα καὶ κόλουρον ἀφειμένον ζῆν χειροήθη τὸν Ἀννίβαν ἀποκτείνας, οὐδενὸς ἐπείγοντος ἀλλὰ διὰ δόξαν, ὡς ἐπώνυμος τοῦ θανάτου γένοιτο. καὶ τὴν Ἀφρικανοῦ Σκιπίωνος ἀντιθέντες πρᾳό- 2 τητα καὶ μεγαλοψυχίαν ἔτι μᾶλλον ἐθαύμαζον, ὡς ἀήττητον ὄντα καὶ φοβερὸν ἐν Λιβύῃ καταπολεμήσας Ἀν- a. 202/1 νίβαν, οὔτ᾽ ἐξήλασεν οὔτ᾽ ἐξῃτήσατο παρὰ τῶν πολιτῶν, **381** ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς μάχης εἰς λόγους ἐλθὼν ἐδεξιώσατο, καὶ μετὰ τὴν μάχην σπενδόμενος, οὐδὲν ἐπετόλμησεν οὐδ᾽ ἐπενέβη τῇ τύχῃ τοῦ ἀνδρός. λέγεται δ᾽ αὖθις ἐν Ἐφέσῳ 3 a. 193 συμβαλεῖν αὐτούς· καὶ πρῶτον μὲν ἐν τῷ συμπεριπατεῖν τοῦ Ἀννίβου τὴν προήκουσαν ἐν ἀξιώματι τάξιν [εἶναι] προλαβόντος, ἀνέχεσθαι καὶ περιπατεῖν ἀφελῶς τὸν Ἀφρι- S 281 κανόν· ἔπειτα λόγου περὶ στρατηγῶν ἐμπεσόντος, καὶ τοῦ 4 Ἀννίβου κράτιστον ἀποφηναμένου γεγονέναι τῶν στρατηγῶν Ἀλέξανδρον, εἶτα Πύρρον, τρίτον δ᾽ αὑτόν, ἡσυχῇ b μειδιάσαντα τὸν Ἀφρικανὸν εἰπεῖν· „τί δ᾽ εἰ μή σ᾽ ἐγὼ νενικήκειν;“ καὶ τὸν Ἀννίβαν „οὐκ ἂν ὦ Σκιπίων“ φάναι 5

---

17 Liv. 35, 14, 5—12. App. Syr. 10. cf. Plut. Pyrrh. 8, 5

---

7 ἄγαν ⟨γεγονέναι⟩ Zie. 8 ὄρνιν excidit in edd. Sint. 10 ἐπώνυμον L¹PQ 11 ἀντιθέντες Herw. (qui et ἀντιτιθέντες): ἐκτιθέντες 12 ὡς] ὃς Iunt. et edd. ante Sint. 17 ἐπενέβη] ἐφύβρισεν K δὲ ⟨καὶ⟩ Zie. 19 προσήκουσαν: corr. Zie. εἶναι del. Zie.: ante ἐν ἀξιώματι hab. K in ἐκείνῳ mutat Rei.

a. 193 „τρίτον ἐμαυτόν, ἀλλὰ πρῶτον ἐποιούμην τῶν στρατη-
6 γῶν.“ ταῦτα δὴ τοῦ Σκιπίωνος οἱ πολλοὶ θαυμάζοντες,
ἐκάκιζον τὸν Τίτον, ὡς ἀλλοτρίῳ νεκρῷ προσενεγκόντα
7 τὰς χεῖρας. ἔνιοι δ᾽ ἦσαν οἳ τὸ πεπραγμένον ἐπαινοῦν-
τες, καὶ τὸν Ἀννίβαν ἕως ἔζη πῦρ ἡγούμενοι δεόμενον
8 τοῦ ῥιπίζοντος· μηδὲ γὰρ ἀκμάζοντος αὐτοῦ τὸ σῶμα
Ῥωμαίοις καὶ τὴν χεῖρα φοβεράν, ἀλλὰ τὴν δεινότητα
c καὶ τὴν ἐμπειρίαν γεγονέναι μετὰ τῆς ἐμφύτου πικρίας
9 καὶ δυσμενείας· ὧν οὐδὲν ἀφαιρεῖν τὸ γῆρας, ἀλλ᾽ ὑπο-
μένειν τὴν φύσιν ἐν τῷ ἤθει· τὴν δὲ τύχην οὐ διαμένειν
ὁμοίαν, ἀλλὰ μεταπίπτουσαν ἐκκαλεῖσθαι ταῖς ἐλπίσι
10 πρὸς τὰς ἐπιθέσεις τοὺς ἀεὶ τῷ μισεῖν πολεμοῦντας. καὶ
τὰ ὕστερά πως ἔτι μᾶλλον ἐμαρτύρησε τῷ Τίτῳ, τοῦτο
μὲν Ἀριστόνικος ὁ τοῦ κιθαρῳδοῦ, διὰ τὴν Εὐμενοῦς
δόξαν ἐμπλήσας ἅπασαν ἀποστάσεων καὶ πολέμων τὴν
Ἀσίαν, τοῦτο δὲ Μιθριδάτης, μετὰ Σύλλαν καὶ Φιμβρίαν
καὶ τοσούτων ὄλεθρον στρατευμάτων καὶ στρατηγῶν αὖ-
θις ἐπὶ Λεύκολλον ἐκ γῆς ὁμοῦ καὶ θαλάττης ἀναστὰς
d 11 τηλικοῦτος. οὐ μὴν οὐδὲ Γαΐου Μαρίου ταπεινότερος
Ἀννίβας ἔκειτο. τῷ μὲν γὰρ βασιλεὺς φίλος ὑπῆρχε, καὶ
βίος ἦν συνήθης καὶ διατριβαὶ περὶ ναῦς καὶ ἵππους καὶ
12 στρατιωτῶν ἐπιμέλειαν· τὰς δὲ Μαρίου τύχας Ῥωμαῖοι
γελῶντες, ἀλωμένου καὶ πτωχεύοντος ἐν Λιβύῃ, μετὰ
μικρὸν ἐν Ῥώμῃ σφαττόμενοι καὶ μαστιγούμενοι προσ-
13 εκύνουν. οὕτως οὐδὲν οὔτε μικρὸν οὔτε μέγα τῶν παρόν-
των πρὸς τὸ μέλλον ἐστίν, ἀλλὰ μία τοῦ μεταβάλλειν τε-

6 ῥιπίσοντος Cor. **9** ἀφήρει: corr. Cor. ὑπομένειν ⟨μὲν⟩ Cor. **10** post φύσιν add. ἐκείνην **Q** ἐκείνου **K** διαμένουσαν Rei. **12** πολεμοῦντας] πόλεμον ποθοῦντας vel πολεμοποιοῦντας vel sim. Zie. **17** τοσούτων **C** (Sint.): τοσοῦτον **18** λεύκουλλον **PC** **21** ἦν **KPQ**: καὶ **Λ** **22** ἐπιμέλειαν **Λ**: ἐπιμέλεια **KPQ**

λευτὴ καὶ τοῦ εἶναι. διὸ καί φασιν ἔνιοι τὸν Τίτον οὐκ ἀφ' 14
S 282 ἑαυτοῦ ταῦτα πρᾶξαι, πεμφθῆναι δὲ πρεσβευτὴν μετὰ Λευ-
κίου Σκιπίωνος, οὐδὲν ἄλλο τῆς πρεσβείας ἐχούσης ἔρ-
γον ἢ τὸν Ἀννίβου θάνατον.

Ἐπεὶ δ' οὐδεμίαν ἔτι τούτων κατόπιν οὔτε πολιτικὴν 15 e
τοῦ Τίτου πρᾶξιν οὔτε πολεμικὴν ἱστορήκαμεν, ἀλλὰ καὶ
τελευτῆς ἔτυχεν εἰρηνικῆς, ὥρα τὴν σύγκρισιν ἐπισκο-
πεῖν.

22 (1). Μεγέθει μὲν οὖν τῶν εἰς τοὺς Ἕλληνας εὐεργε- (Σύγκρισις)
σιῶν οὔτε Φιλοποίμενα Τίτῳ παραβάλλειν οὔτε πάνυ
πολλοὺς τῶν Φιλοποίμενος ἀμεινόνων ἀνδρῶν ἄξιόν ἐστι·
τοῖς μὲν γὰρ Ἕλλησι πρὸς Ἕλληνας οἱ πόλεμοι, τῷ 2
δ' οὐχ Ἕλληνι καὶ ὑπὲρ Ἑλλήνων· καὶ ὅτε Φιλοποίμην
ἀμηχανῶν τοῖς ἑαυτοῦ πολίταις ἀμύνειν πολεμουμένοις
εἰς Κρήτην ἀπῆρε, τότε νικήσας Τίτος ἐν μέσῃ τῇ Ἑλ-
λάδι Φίλιππον, ἠλευθέρου καὶ τὰ ἔθνη καὶ ⟨τὰς⟩ πόλεις f
ἁπάσας. εἰ δέ τις ἐξετάζοι τὰς μάχας ἑκατέρου, πλείους 3
Ἕλληνας Φιλοποίμην Ἀχαιῶν στρατηγῶν ἢ Μακεδόνας
Τίτος Ἕλλησι βοηθῶν ἀνεῖλε. τὰ τοίνυν ἁμαρτήματα 4
τοῦ μὲν φιλοτιμίας τοῦ δὲ φιλονικίας γέγονε, καὶ πρὸς
ὀργὴν ὁ μὲν εὐκίνητος ἦν, ὁ δὲ καὶ δυσπαραίτητος. Τίτος **382** 5
μὲν γὰρ καὶ Φιλίππῳ τὸ ἀξίωμα τῆς βασιλείας ἐφύλαξε,
καὶ πρὸς Αἰτωλοὺς εὐγνωμόνησε, Φιλοποίμην δὲ τῆς πα-
τρίδος δι' ὀργὴν ἀφείλετο τὴν περιοικίδα συντέλειαν. ἔτι 6
δ' ὁ μὲν τοῖς εὖ παθοῦσιν ἀεὶ βέβαιος, ὁ δὲ θυμῷ λῦσαι

---

23 cf. Tit. 15, 6—9. Phil. 13, 8

---

1 τὸν excidit ex edd. Sint. 12 ὁ πόλεμος L et ante corr. P
13 ὑπὲρ KL²: ὑπὸ vel ὑπ' L¹Q ὑφ' P 16 τὰς add. Rei.
21 ἦν om. A καὶ del Li. 22 ἐφύλασσε: corr. Cor. 24 ἀφεί-
λετο KPCL²: ἀφῆκε QL¹ 25 δ' om. P

χάριν ἕτοιμος· Λακεδαιμονίων μὲν γὰρ εὐεργέτης πρό-
τερον ὤν, ὕστερον καὶ τὰ τείχη κατέσκαψε, καὶ τὴν χώ-
ραν περιέκοψε, καὶ τέλος αὐτὴν μετέβαλε καὶ διέφθειρε
7 τὴν πολιτείαν. ἐδόκει δὲ καὶ τὸν βίον ὀργῇ προέσθαι καὶ S 283
φιλονικίᾳ, μὴ κατὰ καιρὸν ἀλλ' ὀξύτερον τοῦ δέοντος εἰς
Μεσσήνην ἐπειχθείς, οὐχ ὥσπερ Τίτος πάντα λογισμῷ
b καὶ πρὸς ἀσφάλειαν στρατηγήσας.

23 (2). Ἀλλὰ πλήθει γε πολέμων καὶ τροπαίων ἡ Φιλο-
ποίμενος ἐμπειρία βεβαιοτέρα. τῷ μὲν γὰρ τὰ πρὸς Φί-
λιππον ἐκρίθη δυοῖν ἀγῶνοιν, ὁ δὲ μυρίας μάχας κατορ-
θώσας, οὐδεμίαν ἀμφισβήτησιν τῇ τύχῃ πρὸς τὴν ἐπιστή-
2 μην ἀπολέλοιπεν. ἔτι δ' ὁ μὲν τῇ Ῥωμαίων ἀκμὴν ἐχούσῃ
δυνάμει χρησάμενος, ὁ δὲ τῆς Ἑλλάδος ἤδη φθινούσης
ἐπακμάσας, δόξαν ἔσχεν, ὥστε τοῦ μὲν ἴδιον τοῦ δὲ κοι-
νὸν ἔργον εἶναι τὸ κατορθούμενον· ὁ μὲν γὰρ ἦρχεν
3 ἀγαθῶν, ὁ δ' ἄρχων ἀγαθοὺς ἐποίει. καὶ μὴν τό γε πρὸς
Ἕλληνας τούτῳ γενέσθαι τοὺς ἀγῶνας οὐκ εὐτυχῆ μέν,
c ἰσχυρὰν δὲ τῆς ἀρετῆς ἀπόδειξιν παρεῖχεν· οἷς γὰρ ὅμοια
4 τἆλλα, τῷ προὔχειν ἀρετῇ κρατοῦσι. καὶ γὰρ δὴ πολε-
μικωτάτοις Ἑλλήνων Κρησὶ καὶ Λακεδαιμονίοις πολε-
μήσας, τῶν μὲν πανουργοτάτων δόλῳ, τῶν δ' ἀλκιμωτά-
5 των τόλμῃ περιεγένετο. πρὸς δὲ τούτοις Τίτος μὲν ἐξ
ὑποκειμένων ἐνίκα, χρώμενος ὁπλισμοῖς καὶ τάξεσιν αἷς
παρέλαβε, Φιλοποίμην δ' αὐτὸς ἐπεισενεγκὼν καὶ μετα-
βαλὼν τὸν περὶ ταῦτα κόσμον, ὥστε τὸ νικητικώτατον

---

1 cf. Phil. 16, 4—8 19 Phil. 13, 9 24 Phil. 7. 9

---

1 μὲν om. PC 6 μεσήνην KQ παντὶ: corr. Br. 8 γε Rei.: τε 13. 14 ⟨τῇ⟩ τῆς . . . ⟨καὶ⟩ παρακμασάσ⟨ης⟩ Zie. 16 τὸ Q: τῶι ΛΚΡ 17 τοῦτο P 19 τῷ] τοῦ P πολεμικωτάτους P 23 ὁπλισμοῖς K: πολέμοις ΛPQ

ὑφ᾽ οὗ μὲν οὐκ ὂν εὑρῆσθαι, τῷ δ᾽ ὑπάρχον βοηθεῖν.
κατὰ χεῖρα τοίνυν Φιλοποίμενος μὲν ἔργα πολλὰ καὶ με- 6
γάλα, θατέρου δ᾽ οὐδέν, ἀλλὰ καὶ τῶν Αἰτωλῶν τις αὐ-
τὸν Ἀρχέδημος ἐπέσκωπτεν, ὡς ὅτ᾽ αὐτὸς ἐσπασμένος
τὴν μάχαιραν ἔθει δρόμῳ πρὸς τοὺς μαχομένους καὶ d
[τοὺς] συνεστῶτας τῶν Μακεδόνων, τοῦ Τίτου τὰς χεῖρας
εἰς τὸν οὐρανὸν ὑπτίας ἀνατείναντος ἑστῶτος καὶ προσ-
ευχομένου.

24 (3). Καὶ μὴν Τίτῳ μὲν ἄρχοντι συνέβη καὶ πρεσβεύ-
οντι πάντα πρᾶξαι τὰ καλά, Φιλοποίμην δ᾽ οὐ χείρονα
S 284 παρέσχεν οὐδ᾽ ἀπρακτότερον ἑαυτὸν ἰδιώτην ἢ στρατη-
γὸν τοῖς Ἀχαιοῖς. ἰδιώτης μὲν γὰρ ὢν Νάβιν ἐξέβαλεν ἐκ 2
Μεσσήνης, καὶ Μεσσηνίους ἠλευθέρωσεν, ἰδιώτης δὲ Διο-
φάνην τὸν στρατηγὸν καὶ Τίτον ἐπερχομένους ἀπέκλεισε
τῆς Σπάρτης, καὶ Λακεδαιμονίους διέσωσεν. οὕτως ἡγε- 3
μονικὴν φύσιν ἔχων, οὐ κατὰ τοὺς νόμους ⟨μόνον⟩, ἀλλὰ
καὶ τῶν νόμων ἄρχειν ἠπίστατο πρὸς τὸ συμφέρον, οὐ e
δεόμενος παρὰ τῶν ἀρχομένων λαβεῖν τὸ ἄρχειν, ἀλλὰ
χρώμενος αὐτοῖς ὅπου καιρὸς εἴη, τὸν ὑπὲρ αὐτῶν φρο-
νοῦντα μᾶλλον ἢ τὸν ὑπ᾽ αὐτῶν ᾑρημένον ἡγούμενος
στρατηγόν. γενναῖα μὲν οὖν Τίτου τὰ πρὸς τοὺς Ἕλληνας 4
ἐπιεικῆ καὶ φιλάνθρωπα, γενναιότερα δὲ Φιλοποίμενος
τὰ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους †ὀχυρὰ καὶ φιλελεύθερα· ῥᾷον
γὰρ χαρίζεσθαι τοῖς δεομένοις, ἢ λυπεῖν ἀντιτείνοντα
τοὺς δυνατωτέρους.

---

12 Phil. 12, 4. 16, 3

---

1 ὂν] ἂν L^1P ὑπάρχων L^1P 4 ἀρχέδημον L^2 6 τοὺς del. Sch. 7 ἀνατείνοντος C Cor. 12 ἰδιώτης] στρατηγὸς L^2 et in ras. C ὄναβιν codd. 13 μεσήνης καὶ μεσηνίους KQ 14 καὶ τίτον om. L^1 16 μόνον add. Zie. 17 καὶ] κἀκ K. F. W. Schmidt ⟨αὐτῶν⟩ τῶν Assmann 19 αὐτὸς Rei. τὸν] τῶν L^1K, item 20 L^1 20 εἰρημένον P 23 ἰσχυρὰ Rei. ἐχθρὰ Zie. σκληρὰ K. F. W. Schmidt et Zie.

5 Ἐπεὶ δ' οὕτως ἐξεταζομένων δυσθεώρητος ἡ διαφορά,
f σκόπει μὴ τῷ μὲν Ἕλληνι τὸν ἐμπειρίας πολεμικῆς καὶ στρατηγίας στέφανον, τῷ δὲ Ῥωμαίῳ τὸν δικαιοσύνης καὶ χρηστότητος ἀποδιδόντες, οὐ φαύλως διαιτᾶν δόξομεν.

---

4 δόξωμεν ΛΚC

ΠΕΛΟΠΙΔΑΣ ΚΑΙ ΜΑΡΚΕΛΛΟΣ 277

82 S **1.** *Κάτων ὁ πρεσβύτερος πρός τινας ἐπαινοῦντας ἄν-
θρωπον ἀλογίστως παράβολον καὶ τολμηρὸν ἐν τοῖς πο-
λεμικοῖς διαφέρειν ἔφη τοῦ πολλοῦ τινα τὴν ἀρετὴν ἀξίαν
[καὶ] τὸ μὴ πολλοῦ τὸ ζῆν ἄξιον νομίζειν, ὀρθῶς ἀποφαι-
νόμενος. ὁ γοῦν παρ' Ἀντιγόνῳ στρατευόμενος *** ἰταμός,* 2
*φαῦλος δὲ τὴν ἕξιν, καὶ τὸ σῶμα διεφθορώς, ἐρομένου τοῦ
βασιλέως τὴν αἰτίαν τῆς ὠχρότητος, ὡμολόγησέ τινα νόσον* f
τῶν ἀπορρήτων· ἐπεὶ δὲ φιλοτιμηθεὶς ὁ βασιλεὺς προσ- 3
*έταξε τοῖς ἰατροῖς, ἐάν τις ᾖ βοήθεια, μηδὲν ἐλλιπεῖν
τῆς ἄκρας ἐπιμελείας, οὕτω θεραπευθεὶς ὁ γενναῖος ἐκεῖ-
νος οὐκέτ' ἦν φιλοκίνδυνος οὐδὲ ῥαγδαῖος ἐν τοῖς ἀγῶ-
σιν, ὥστε καὶ τὸν Ἀντίγονον ἐγκαλεῖν καὶ θαυμάζειν τὴν
μεταβολήν. οὐ μὴν ὁ ἄνθρωπος ἀπεκρύψατο τὸ αἴτιον,* 4 278
*ἀλλ' εἶπεν· „ὦ βασιλεῦ, σύ με πεποίηκας ἀτολμότερον,
ἀπαλλάξας ἐκείνων τῶν κακῶν δι' ἃ τοῦ ζῆν ὠλιγώρουν."*

Codices: *A* (= **L** cum apographis **AD** Iunt.); **K**; **P**; **Q** (= **CBMV**^b aut omnes aut plures)

---

2 *πρεσβύτερος* **C**: *πρεσβύτατος* **3** *πολέμοις* Rei.; sed cf. p. 85, 24; Philop. 7, 2. Pol. 10, 22, 4 al. **4. 5** *τοῦ . . . τὸ μὴ* **C**: *τοῦ . . . καὶ τὸ μὴ* cet. *τὸ . . . καὶ τὸ μὴ* Steph. **5** *ἄξιον τὸ ζῆν*: transpos. Zie. (*ἄξιον* del. Benseler) **6** lac. stat. Zie. velut *καὶ ἐν μὲν τοῖς ἀγῶσι φαινόμενος* vel solum *ἄνθρωπος* (cf. v. 14) excidisse ratus *Ἴταμος* vel *ἰταμὸς* ⟨*μὲν*⟩ Steph. Cor. *Ἰταλὸς* vel *Γάλλος* vel *Αἰτωλὸς* Rei. **7** *δὲ*] *τε* Anon. *δὲ ὢν* **C** *τὸ σῶμα καὶ τὴν ἕξιν* **Q** **8** *ὡμολόγησε* **C**: *ὡμολογῆσαι* **K** *ὁμολογῆσαι* cet. **10** *μηδὲν*] *μὴ δεῖν* **PQ** **13** *θαυμάζειν καὶ ἐγκαλεῖν* Zie. cl. e. g. 93, 2 **16** *τῶν κακῶν ἐκείνων δι' ὧν* **Q**

5 *πρὸς τοῦτο δὲ φαίνεται καὶ Συβαρίτης ἀνὴρ εἰπεῖν περὶ*
τῶν Σπαρτιατῶν, ὡς οὐ μέγα ποιοῦσι θανατῶντες ἐν
τοῖς πολέμοις ὑπὲρ τοῦ τοσούτους πόνους καὶ τοιαύτην
6 *ἀποφυγεῖν δίαιταν. ἀλλὰ Συβαρίταις μέν, ἐκτετηκόσιν*
ὑπὸ τρυφῆς καὶ μαλακίας τὴν πρὸς τὸ καλὸν ὁρμὴν
καὶ φιλοτιμίαν, εἰκότως ἐφαίνοντο μισεῖν τὸν βίον οἱ μὴ
7 *φοβούμενοι τὸν θάνατον. Λακεδαιμονίοις δὲ καὶ ζῆν* 83 S
ἡδέως καὶ θνήσκειν ἀμφότερα ἀρετὴ παρεῖχεν, ὡς δηλοῖ
b *τὸ ἐπικήδειον* (Preger 3)· „*οἵδε*“ *γάρ φησιν* „*ἔθανον*

οὐ τὸ ζῆν θέμενοι καλὸν οὐδὲ τὸ θνήσκειν,
ἀλλὰ τὸ ταῦτα καλῶς ἀμφότερ' ἐκτελέσαι.“

8 *οὔτε γὰρ φυγὴ θανάτου μεμπτόν, ἂν ὀρέγηταί τις τοῦ*
βίου μὴ αἰσχρῶς, οὔθ' ὑπομονὴ καλόν, εἰ μετ' ὀλιγωρίας
9 *γίνοιτο τοῦ ζῆν. ὅθεν Ὅμηρος μὲν ἀεὶ τοὺς θαρραλεω-*
τάτους καὶ μαχιμωτάτους ἄνδρας εὖ καὶ καλῶς ὡπλισμέ-
10 *νους ἐξάγει πρὸς τοὺς ἀγῶνας· οἱ δὲ τῶν Ἑλλήνων νομο-*
θέται τὸν ῥίψασπιν κολάζουσιν, οὐ τὸν ξίφος οὐδὲ λόγ-
χην προέμενον, διδάσκοντες ὅτι τοῦ μὴ παθεῖν κακῶς
c *πρότερον ἢ τοῦ ποιῆσαι τοὺς πολεμίους ἑκάστῳ μέλειν*
προσήκει, μάλιστα δ' ἄρχοντι πόλεως ἢ στρατεύματος.
2. *εἰ γάρ, ὡς Ἰφικράτης διῄρει, χερσὶ μὲν ἐοίκασιν*
οἱ ψιλοί, ποσὶ δὲ τὸ ἱππικόν, αὐτὴ δ' ἡ φάλαγξ στέρνῳ
καὶ θώρακι, κεφαλῇ δ' ὁ στρατηγός, οὐχ αὑτοῦ δόξειεν

---

9 mor. 110 b. Teles p. 59, 4 H.[2] **21** c. 2 cf. Marcell. c. 33

---

1 *δὲ τοῦτο* **K** **3** *πολεμίοις* **PM** **5** *τὴν πρὸς* **L**[1]: *διὰ τὴν πρὸς* **KPQL**[2] *πρὸς τὴν εἰς* **C** **7** *λακεδαιμόνιοι*: corr. Rei. **8** *ἀμφότερα* aut del. (ut ex v. 11 intrusa) aut ante *καὶ ζῆν* transpon. Zie.; cf. Phoc. 16, 7 *ἀρετῇ παρεῖχον*: corr. Rei. **9** *ἐπικήδιον* **PL**[2] *οἳ [γάρ φησιν] θάνον* Anon. *οἵδε [γάρ φησιν] θάνον οὐ [τὸ] ζῆν* Steph. *οὐ τὸ*] *οὔτε* **L**[1] *οὔτε τὸ* Tel. *οὐδὲ*] *οὔτε* Tel. **11** *τοσαῦτα* **P** *καλῶς* Aldina mor. Tel.: *κατ'* codd. **14** *γένοιτο*: corr. Cor. **17** *οὐδὲ*] *ἢ* **C** *οὐδὲ ⟨τὸν⟩* Rei. **19** *μέλλειν* **LKV**[b] **20** *προσήκειν* **L**[1]

ἂν ἀποκινδυνεύων παραμελεῖν καὶ θρασυνόμενος, ἀλλ'
ἁπάντων, οἷς ἡ σωτηρία γίνεται δι' αὐτοῦ καὶ τοὐναν-
τίον. ὅθεν ὁ Καλλικρατίδας, καίπερ ὢν τἆλλα μέγας, 2
οὐκ εὖ πρὸς τὸν μάντιν εἶπε· δεομένου γὰρ αὐτοῦ φυ-
λάττεσθαι θάνατον, ὡς τῶν ἱερῶν προδηλούντων, ἔφη
μὴ παρ' ἓν' εἶναι τὰ Σπάρτας. μαχόμενος γὰρ εἷς ἦν 3
καὶ πλέων καὶ στρατευόμενος ὁ Καλλικρατίδας, στρατη- d
γῶν δὲ τὴν ἁπάντων εἶχε συλλαβὼν ἐν αὑτῷ δύναμιν,
ὥστ' οὐκ ἦν εἷς ᾧ τοσαῦτα συναπώλλυτο. βέλτιον δ' 4
Ἀντίγονος ὁ γέρων, ὅτε ναυμαχεῖν περὶ Ἄνδρον ἔμελλεν, a. 240
εἰπόντος τινὸς ὡς πολὺ πλείους αἱ τῶν πολεμίων νῆες
εἶεν, „ἐμὲ δ' αὐτὸν" ἔφη „πρὸς πόσας ἀντιστήσεις;" μέγα 5
τὸ τῆς ἀρχῆς, ὥσπερ ἐστίν, ἀξίωμα ποιῶν μετ' ἐμπει-
ρίας καὶ ἀρετῆς ταττόμενον, ἧς πρῶτον ἔργον ἐστὶ σῴ-
ζειν τὸν ἅπαντα τἆλλα σῴζοντα. διὸ καλῶς ὁ Τιμόθεος, 6
84 8 ἐπιδεικνυμένου ποτὲ τοῖς Ἀθηναίοις τοῦ Χάρητος ὠτει-
λάς τινας ἐν τῷ σώματι καὶ τὴν ἀσπίδα λόγχῃ διακεκομ-
μένην, „ἐγὼ δ'" εἶπε „καὶ λίαν ᾐσχύνθην, ὅτι μου πο- e
λιορκοῦντος Σάμον ἐγγὺς ἔπεσε βέλος, ὡς μειρακιωδέ-
στερον ἐμαυτῷ χρώμενος ἢ κατὰ στρατηγὸν καὶ ἡγεμόνα
δυνάμεως τοσαύτης." ὅπου μὲν γὰρ εἰς τὰ ὅλα μεγάλην 7
φέρει ῥοπὴν ὁ τοῦ στρατηγοῦ κίνδυνος, ἐνταῦθα καὶ
χειρὶ καὶ σώματι χρηστέον ἀφειδῶς, χαίρειν φράσαντα

---

8 mor. 222 f 10 mor. 183 c. 545 b. Trog. prol. 27 15 mor. 187 c

---

1 ὑποκινδυνεύων: corr. Rei. ἀμελεῖν ὑποκινδ. C 1. 2 ἀλλὰ πάντων K 4 καίπερ post εἶπεν repet. L[1] 6 τὰ Σπάρτας (Xy.) Wytt.: τὰ σπάρτα L[1]K mor. τὰ σπαρτὰ P τὰν σπάρταν QL[2] τὰ ⟨τᾶς⟩ Σπ. Zie. 8 ἑαυτῷ C 9 συναπόλλυτο L[1]KV[b] 10 Ἄνδρον] Κῶν mor. 545 b, sed cf. Trog. et C. Müller FHG III 710 12 ἔφη om. K ἔφη αὐτὸν mor. 183 d ἀντιτάττεις mor. bis 17 διακεκοσμημένην L[1] 18 εἶπον L καὶ Zie.: ὡς codd. ὡς λίαν om. mor. ⟨ὑπερφυῶς⟩ ὡς [λίαν] Linde ὅτι] ὅτε Rei.

τοῖς λέγουσιν, ὡς χρὴ τὸν ἀγαθὸν στρατηγὸν μάλιστα
8 *μὲν ὑπὸ γήρως, εἰ δὲ μή, γέροντα θνήσκειν· ὅπου δὲ μι-*
κρὸν τὸ περιγιγνόμενον ἐκ τοῦ κατορθώματος, τὸ δὲ
πᾶν συναπόλλυται σφαλέντος, οὐδεὶς ἀπαιτεῖ στρατιώ-
του πρᾶξιν κινδύνῳ πραττομένην στρατηγόν.

f 9 *Ταῦτα δέ μοι παρέστη προαναφωνῆσαι γράφοντι τὸν*
Πελοπίδου βίον καὶ τὸν Μαρκέλλου, μεγάλων ἀνδρῶν
10 *παραλόγως πεσόντων. καὶ γὰρ χειρὶ χρῆσθαι μαχιμώτατοι*
γενόμενοι, καὶ στρατηγίαις ἐπιφανεστάταις κοσμήσαντες
ἀμφότεροι τὰς πατρίδας, ἔτι δὲ τῶν βαρυτάτων ἀντα-
γωνιστῶν, ὁ μὲν Ἀννίβαν ἀήττητον ὄντα πρῶτος ὡς
279 *λέγεται τρεψάμενος, ὁ δὲ γῆς καὶ θαλάττης ἄρχοντας*
11 *Λακεδαιμονίους ἐκ παρατάξεως νικήσας, ἠφείδησαν ἑαυτῶν*
σὺν οὐδενὶ λογισμῷ, προέμενοι τὸν βίον ὁπηνίκα μάλιστα
τοιούτων καιρὸς ἦν ἀνδρῶν σῳζομένων καὶ ἀρχόντων.
12 *διόπερ ἡμεῖς ἑπόμενοι ταῖς ὁμοιότησι παραλλήλους*
ἀνεγράψαμεν αὐτῶν τοὺς βίους.

3. *Πελοπίδᾳ τῷ Ἱππόκλου γένος μὲν ἦν εὐδόκιμον*
ἐν Θήβαις ὥσπερ Ἐπαμεινώνδᾳ, τραφεὶς δ' ἐν οὐσίᾳ με-
γάλῃ, καὶ παραλαβὼν ἔτι νέος λαμπρὸν οἶκον, ὥρμησε τῶν
δεομένων καὶ τῶν φίλων τοῖς ἀξίοις βοηθεῖν, ἵνα κύριος
ἀληθῶς φαίνοιτο χρημάτων γεγονώς, ἀλλὰ μὴ δοῦλος.
b 2 *τῶν γὰρ πολλῶν, ὡς Ἀριστοτέλης φησίν* (fg. 56 Rose), *οἱ*
μὲν οὐ χρῶνται [αὐτῷ] διὰ μικρολογίαν, οἱ δὲ παραχρῶνται
δι' ἀσωτίαν, καὶ δουλεύοντες οὗτοι μὲν ἀεὶ ταῖς ἡδοναῖς, 85 S

23 mor. 527 a

5 *στρατηγοῦ*: corr. Zie. 8 *παραλόγως* ⟨*δὲ*⟩ Rei. *χειρὶ χρῆσθαι* del. Madvig 12 *ἄρχοντας καὶ θαλάττης* **Q** 19 *ἐπαμινώνδα* **KQ** et postea 21 *καὶ τῶν φίλων* **P**: *καὶ τῶν* **L**[1]**K** om. **QL**[2] 22 ⟨*τῶν*⟩ *χρημάτων* Zie. 23 *πολλῶν*] *πλουσίων* Zie. cl. Sert. 5, 7 24 *αὐτῷ* del. Zie. cl. mor. *τῷ πλούτῳ* cum Aldina editt.

ἐκεῖνοι δὲ ταῖς ἀσχολίαις διατελοῦσιν. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι 3
τῷ Πελοπίδᾳ χάριν ἔχοντες, ἐχρῶντο τῇ πρὸς αὐτοὺς ἐλευ-
θεριότητι καὶ φιλανθρωπίᾳ, μόνον δὲ τῶν φίλων τὸν Ἐπα-
μεινώνδαν οὐκ ἔπειθε τοῦ πλούτου μεταλαμβάνειν· αὐτὸς 4
μέντοι μετεῖχε τῆς ἐκείνου πενίας, ἐσθῆτος ἀφελείᾳ καὶ
τραπέζης λιτότητι καὶ τῷ πρὸς τοὺς πόνους ἀόκνῳ [καὶ]
κατὰ ⟨τὰς⟩ στρατείας [ἀδόλῳ] καλλωπιζόμενος, ὥσπερ 5
ὁ Εὐριπίδου Καπανεύς (Suppl. 861),

ᾧ βίος μὲν ἦν πολύς,
ἥκιστα δ' ὄλβῳ γαῦρος ἦν,

αἰσχυνόμενος εἰ φανεῖται πλείοσι χρώμενος εἰς τὸ σῶμα c
τοῦ τὰ ἐλάχιστα κεκτημένου Θηβαίων. Ἐπαμεινώνδας 6
μὲν οὖν συνήθη καὶ πατρῴαν οὖσαν αὐτῷ τὴν πενίαν
ἔτι μᾶλλον εὔζωνον καὶ κοῦφον ἐποίησε φιλοσοφῶν καὶ
μονότροπον βίον ἀπ' ἀρχῆς ἑλόμενος· Πελοπίδᾳ δ' ἦν 7
μὲν γάμος λαμπρός, ἐγένοντο δὲ καὶ παῖδες, ἀλλ' οὐδὲν
ἧττον ἀμελῶν τοῦ χρηματίζεσθαι καὶ σχολάζων τῇ πόλει
τὸν ἅπαντα χρόνον, ἠλάττωσε τὴν οὐσίαν. τῶν δὲ φίλων 8
νουθετούντων, καὶ λεγόντων ὡς ἀναγκαίου πράγματος
ὀλιγωρεῖ, τοῦ χρήματα ⟨συν⟩άγειν, „ἀναγκαίου νὴ Δί'"
⟨εἶπε⟩ „Νικοδήμῳ τούτῳ," δείξας τινὰ χωλὸν καὶ τυφλόν.

4. *Ἦσαν δὲ καὶ πρὸς πᾶσαν ἀρετὴν πεφυκότες ὁμοί-* d
ως, πλὴν ὅτι τῷ γυμνάζεσθαι μᾶλλον ἔχαιρε Πελοπίδας,

---

3 Nep. Ep. 3, 4 12 c. 5, 4. mor. 579 e. 583 c—584 b. 585 d. Paus. 9, 13, 1. Ael. v. h. 2, 43. 11, 9. Iustin. 6, 8, 6. Nep. Ep. 2, 1 18 mor. 194 c

---

2 *αὐτοῦ* P 4 *ἔπεισε* Sch. 6 *λειότητι* L[1] *καὶ* del. Sch. 7 *κατὰ* om. P *τὰς* add. Rei. *ἀδόλῳ* del. Zie. *ἀδόλως* Sch. (*καὶ τῷ κατὰ τὰς στρ. ἀδούλῳ* Madvig) 10 *δ' ὄλβῳ* Eur.: *δὲ δι' ὄλβον* codd. 20 *συνάγειν* Zie. (cl. mor.: *χρημάτων συναγωγῆς*): *ἔχειν* Steph. al. 21 *εἶπε* add. Zie. ex mor., *ἔφη* post *Νικοδήμῳ*

τῷ δὲ μανθάνειν Ἐπαμεινώνδας, καὶ τὰς διατριβὰς ἐν
τῷ σχολάζειν ὁ μὲν περὶ παλαίστρας καὶ κυνηγέσια, ὁ δ'
2 ἀκούων τι καὶ φιλοσοφῶν ἐποιεῖτο. πολλῶν δὲ καὶ κα-
λῶν ὑπαρχόντων ἀμφοτέροις πρὸς δόξαν, οὐδὲν οἱ νοῦν
ἔχοντες ἡγοῦνται τηλικοῦτον, ἡλίκον τὴν διὰ τοσούτων
ἀγώνων καὶ στρατηγιῶν καὶ πολιτειῶν ἀνεξέλεγκτον εὔ-
3 νοιαν καὶ φιλίαν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους συμμείνασαν. εἰ
γάρ τις ἀποβλέψας τὴν Ἀριστείδου καὶ Θεμιστοκλέους,
e καὶ Κίμωνος καὶ Περικλέους, καὶ Νικίου καὶ Ἀλκιβιάδου
πολιτείαν, ὅσων γέγονε μεστὴ διαφορῶν καὶ φθόνων καὶ 86 S
ζηλοτυπιῶν πρὸς ἀλλήλους, σκέψαιτο πάλιν τὴν Πελοπί-
δου πρὸς Ἐπαμεινώνδαν εὐμένειαν καὶ τιμήν, τούτους
ἂν ὀρθῶς καὶ δικαίως προσαγορεύσειε συνάρχοντας καὶ
συστρατήγους ἢ ἐκείνους, οἳ μᾶλλον ἀλλήλων ἢ τῶν πο-
4 λεμίων ἀγωνιζόμενοι περιεῖναι διετέλεσαν. αἰτία δ' ἀλη-
θινὴ μὲν ἦν ἡ ἀρετή, δι' ἣν οὐ δόξαν, οὐ πλοῦτον ἀπὸ
τῶν πράξεων μετιόντες, οἷς ὁ χαλεπὸς καὶ δύσερις ἐμφύε-
ται φθόνος, ἀλλ' ἔρωτα θεῖον ἀπ' ἀρχῆς ἐρασθέντες ἀμ-
φότεροι τοῦ τὴν πατρίδα λαμπροτάτην καὶ μεγίστην ἐφ'
f ἑαυτῶν ἰδεῖν γενομένην, ὥσπερ ἰδίοις ἐπὶ τοῦτο τοῖς αὐ-
5 τῶν ἐχρῶντο κατορθώμασιν. οὐ μὴν ἀλλ' οἵ γε πολλοὶ
a. 385 νομίζουσιν αὐτοῖς τὴν σφοδρὰν φιλίαν ἀπὸ τῆς ἐν Μαν-
τινείᾳ γενέσθαι στρατείας, ἣν συνεστρατεύσαντο Λακε-

---

1 c. 5, 4. Ages. 27, 6. mor. 576 d. e. 585 d. Paus. 9, 13, 1. Ael. v. h. 3, 17. 7, 14. Nep. Ep. 2, 1. 2. 3, 2. 3. Iustin. 6, 8, 9 **21** Paus. 9, 13, 1

---

1 τὰς om. **P** **4** πρὸς] εἰς **C** **5** ἡγοῦντο **Q** **7** συμμεί-νασαν Rei.: ἀναμείνασαν **L^1KPQ** ἐμμείνασαν **L^2** editt. **8** ⟨εἰς⟩ τὴν Rei., sed Lucull. 26, 6 cft. Sint. **10** ὅσον **L^1KPM** **11** σκέ-ψαι **P** πελοπίδα **P** **14** ἢ[1]] οὐκ Madvig **19. 20** ἐφ' ἑαυτοῦ **P** **20** γινομένην **P** τοῖς ⟨κοινοῖς⟩ Rei. αὐτῶν] ἀλλήλων aut corrigendum aut intellegendum esse docet Cor. **22** αὐτῶν **P** μαντινία **L^1** **23** στρατιᾶς **ΛKQ** στρατειᾶς **P** λακεδαιμόνιοι **L^1P**

δαιμονίοις ἔτι φίλοις καὶ συμμάχοις οὖσι πεμφθείσης ἐκ a. 385
Θηβῶν βοηθείας. τεταγμένοι γὰρ ἐν τοῖς ὁπλίταις μετ' 6 280
ἀλλήλων, καὶ μαχόμενοι πρὸς τοὺς Ἀρκάδας, ὡς ἐνέδωκε
τὸ κατ' αὐτοὺς κέρας τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ τροπὴ τῶν
πολλῶν ἐγεγόνει, συνασπίσαντες ἠμύναντο τοὺς ἐπιφερο-
μένους. καὶ Πελοπίδας μὲν ἑπτὰ τραύματα λαβὼν ἐναν- 7
τία, πολλοῖς ἐπικατερρύη νεκροῖς ὁμοῦ φίλοις καὶ πολε-
μίοις, Ἐπαμεινώνδας δὲ καίπερ ἀβιώτως ἔχειν αὐτὸν
ἡγούμενος, ὑπὲρ τοῦ σώματος καὶ τῶν ὅπλων ἔστη προ-
ελθών, καὶ διεκινδύνευσε πρὸς πολλοὺς μόνος, ἐγνωκὼς
ἀποθανεῖν μᾶλλον ἢ Πελοπίδαν ἀπολιπεῖν κείμενον.
ἤδη δὲ καὶ τούτου κακῶς ἔχοντος, καὶ λόγχῃ μὲν εἰς τὸ 8 b
στῆθος, ξίφει δ' εἰς τὸν βραχίονα τετρωμένου, προσε-
βοήθησεν ἀπὸ θατέρου κέρως Ἀγησίπολις ὁ βασιλεὺς
τῶν Σπαρτιατῶν, καὶ περιεποίησεν ἀνελπίστως αὐτοὺς
ἀμφοτέρους.

5. *Μετὰ δὲ ταῦτα τῶν Σπαρτιατῶν λόγῳ μὲν ὡς φί-*
λοις καὶ συμμάχοις προσφερομένων τοῖς Θηβαίοις, ἔργῳ
87 8 *δὲ τὸ φρόνημα τῆς πόλεως καὶ τὴν δύναμιν ὑφορωμένων,*
καὶ μάλιστα τὴν Ἰσμηνίου καὶ Ἀνδροκλείδου μισούντων
ἑταιρείαν, ἧς μετεῖχεν ὁ Πελοπίδας, φιλελεύθερον ἅμα
καὶ δημοτικὴν εἶναι δοκοῦσαν, Ἀρχίας καὶ Λεοντίδας καὶ 2 a. 382
Φίλιππος, ἄνδρες ὀλιγαρχικοὶ καὶ πλούσιοι καὶ μέτριον
οὐδὲν φρονοῦντες, ἀναπείθουσι Φοιβίδαν τὸν Λάκωνα c
μετὰ στρατιᾶς διαπορευόμενον ἐξαίφνης καταλαβεῖν τὴν

---

22 Plut. Ages. 23, 6—11. mor. 575 f. Xen. hell. 5, 2, 25—36. Isocr. 4, 126. 14, 19. Pol. 4, 27, 4. Diod. 15, 20, 1. 2. Aristid. Leuctr. 2 init. Nep. Pel. 1, 2—2, 1

---

4 *καθ' αὐτοὺς* ΛPQ 10 *καὶ* om. P 13 *ξίφος* L[1] 21 *ἑται-ρίαν* L[1]PQ 22 *ἀρχίδας* Q *Λεοντιάδης* est Xenophonti

a. 382 *Καδμείαν, καὶ τοὺς ὑπεναντιουμένους αὐτοῖς ἐκβαλόντα,
πρὸς τὸ Λακεδαιμονίων ὑπήκοον ἁρμόσασθαι δι' ὀλίγων
3 τὴν πολιτείαν. πεισθέντος δ' ἐκείνου, καὶ μὴ προσδοκῶσι
τοῖς Θηβαίοις ἐπιθεμένου Θεσμοφορίων ὄντων, καὶ τῆς
ἄκρας κυριεύσαντος, Ἰσμηνίας μὲν συναρπασθεὶς καὶ
κομισθεὶς εἰς Λακεδαίμονα μετ' οὐ πολὺν χρόνον ἀνῃ-
ρέθη, Πελοπίδας δὲ καὶ Φερένικος καὶ Ἀνδροκλείδας
4 μετὰ συχνῶν ἄλλων φεύγοντες ἐξεκηρύχθησαν. Ἐπαμει-
d νώνδας δὲ κατὰ χώραν ἔμεινε τῷ καταφρονηθῆναι διὰ
μὲν φιλοσοφίαν ὡς ἀπράγμων, διὰ δὲ πενίαν ὡς ἀδύ-
νατος.*

6. *Ἐπεὶ δὲ Λακεδαιμόνιοι Φοιβίδαν μὲν ἀφείλοντο
τῆς ἀρχῆς, καὶ δέκα δραχμῶν μυριάσιν ἐζημίωσαν, τὴν δὲ
Καδμείαν οὐδὲν ἧττον φρουρᾷ κατέσχον, οἱ μὲν ἄλλοι
πάντες Ἕλληνες ἐθαύμαζον τὴν ἀτοπίαν, εἰ τὸν μὲν
2 πράξαντα κολάζουσι, τὴν δὲ πρᾶξιν δοκιμάζουσι· τοῖς δὲ
Θηβαίοις τὴν πάτριον ἀποβεβληκόσι πολιτείαν, καὶ κατα-
δεδουλωμένοις ὑπὸ τῶν περὶ Ἀρχίαν καὶ Λεοντίδαν, οὐδ'
ἐλπίσαι περιῆν ἀπαλλαγήν τινα τῆς τυραννίδος, ἣν ἑώ-
e ρων τῇ Σπαρτιατῶν δορυφορουμένην ἡγεμονίᾳ, καὶ κατα-
λυθῆναι μὴ δυναμένην, εἰ μή τις ἄρα παύσειε κἀκείνους
3 γῆς καὶ θαλάττης ἄρχοντας. οὐ μὴν ἀλλ' οἱ περὶ Λεον-
τίδαν πυνθανόμενοι τοὺς φυγάδας Ἀθήνησι διατρίβειν,
τῷ τε πλήθει προσφιλεῖς ὄντας, καὶ τιμὴν ἔχοντας ὑπὸ
τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν, ἐπεβούλευον αὐτοῖς κρύφα· καὶ
πέμψαντες ἀνθρώπους ἀγνῶτας, Ἀνδροκλείδαν μὲν ἀπο-* 88 S
4 *κτιννύουσι δόλῳ, τῶν δ' ἄλλων διαμαρτάνουσιν. ἧκε
δὲ καὶ παρὰ Λακεδαιμονίων γράμματα τοῖς Ἀθηναίοις*

---

1 *καδμίαν* **L¹PQ**, item v. 14   5. 6 *καὶ κομισθεὶς* om. **L¹**   8 *φυγόντες* **C**   18 *ἀρχίδαν* **KM**   24 *τά τε πλήθη* **P**   26 *ἀνδροκλείδα* **L¹**   *ἀποκτειννύουσι* **ΛP** *ἀποκτεινύουσι* **K**

προστάσσοντα μὴ δέχεσθαι μηδὲ παρακινεῖν, ἀλλ' ἐξε-
λαύνειν τοὺς φυγάδας, ὡς κοινοὺς πολεμίους ὑπὸ τῶν
συμμάχων ἀποδεδειγμένους. οἱ μὲν οὖν Ἀθηναῖοι, πρὸς 5
τῷ πάτριον αὐτοῖς καὶ σύμφυτον εἶναι τὸ φιλάνθρωπον,
ἀμειβόμενοι τοὺς Θηβαίους, μάλιστα συναιτίους γενομέ-
νους τῷ δήμῳ τοῦ κατελθεῖν, καὶ ψηφισαμένους, ἐάν τις
Ἀθηναίων ἐπὶ τοὺς τυράννους ὅπλα διὰ τῆς Βοιωτίας
κομίζῃ, μηδένα Βοιωτὸν ἀκούειν μηδ' ὁρᾶν, οὐδὲν ἠδί-
κησαν τοὺς Θηβαίους.

7. Ὁ δὲ Πελοπίδας, καίπερ ἐν τοῖς νεωτάτοις ὤν,
ἰδίᾳ τε καθ' ἕκαστον ἐξώρμα τῶν φυγάδων, καὶ πρὸς τὸ
πλῆθος ἐποιήσατο λόγους, ὡς οὔτε καλὸν οὔθ' ὅσιον εἴη 281
δουλεύουσαν τὴν πατρίδα καὶ φρουρουμένην περιορᾶν,
αὐτοὺς δὲ μόνον τὸ σῴζεσθαι καὶ διαζῆν ἀγαπῶν-
τας, ἐκκρέμασθαι τῶν Ἀθήνησι ψηφισμάτων, καὶ θερα-
πεύειν ὑποπεπτωκότας ἀεὶ τοὺς λέγειν δυναμένους καὶ
πείθειν τὸν ὄχλον, ἀλλὰ κινδυνευτέον ὑπὲρ τῶν μεγίστων, 2
παράδειγμα θεμένους τὴν Θρασυβούλου τόλμαν καὶ ἀρε-
τήν, ἵν' ὡς ἐκεῖνος ἐκ Θηβῶν πρότερον ὁρμηθεὶς κατέ-
λυσε τοὺς ἐν Ἀθήναις τυράννους, οὕτως αὐτοὶ πάλιν ἐξ
Ἀθηνῶν προελθόντες ἐλευθερώσωσι τὰς Θήβας. ὡς οὖν 3 *a. 379*
ἔπεισε ταῦτα λέγων, πέμπουσιν εἰς Θήβας κρύφα πρὸς
τοὺς ὑπολελειμμένους τῶν φίλων, τὰ δεδογμένα φράζον- b
τες. οἱ δὲ συνεπῄνουν· καὶ Χάρων μέν, ὅσπερ ἦν ἐπιφα- 4

---

10 Diod. 15, 81, 1. Nep. Pel. 2, 5 21 c. 7, 3—11 Plut. Ages. 24, 1. mor. 594 b—597 f. (1099 a). Xen. hell. 5, 4, 1—7. 7, 3, 7. Diod. 15, 25, 1. 2. Nep. Pel. 2, 2—3, 3; cf. Polyaen. 2, 4, 3

---

1 προστάσσοντος L[1] 4 τῷ] τὸ ΛP 8 βοιωτῶν P 11 τε Br.: τὸ 12 εἴη KQ: εἶναι ΛP 16 τοῖς λ. δυναμένοις: corr. Zie. 17 ἀλλὰ PC: ἀλλὰ καὶ ΛKQ 23 λελειμμένους P

a. 379 νέστατος, ὡμολόγησε τὴν οἰκίαν παρέξειν, Φυλλίδας δὲ
διεπράξατο τῶν περὶ Ἀρχίαν καὶ Φίλιππον γραμματεὺς
5 γενέσθαι πολεμαρχούντων. Ἐπαμεινώνδας δὲ τοὺς νέους πάλαι φρονήματος ἦν ἐμπεπληκώς· ἐκέλευε γὰρ ἐν τοῖς γυμνασίοις ἐπιλαμβάνεσθαι τῶν Λακεδαιμονίων καὶ παλαίειν, εἶθ' ὁρῶν ἐπὶ τῷ κρατεῖν καὶ περιεῖναι γαυρου- 89 S
μένους, ἐπέπληττεν, ὡς αἰσχύνεσθαι μᾶλλον αὐτοῖς προσῆκον, εἰ δουλεύουσι δι' ἀνανδρίαν ὧν τοσοῦτον ταῖς ῥώμαις διαφέρουσιν.

c 8. Ἡμέρας δὲ πρὸς τὴν πρᾶξιν ὁρισθείσης, ἔδοξε τοῖς φυγάσι, τοὺς μὲν ἄλλους συναγαγόντα Φερένικον ἐν τῷ Θριασίῳ περιμένειν, ὀλίγους δὲ τῶν νεωτάτων παραβαλέσθαι προεισελθεῖν εἰς τὴν πόλιν, ἐὰν δέ τι πάθωσιν ὑπὸ τῶν πολεμίων οὗτοι, τοὺς ἄλλους ἐπιμελεῖσθαι πάντας, ὅπως μήτε παῖδες αὐτῶν μήτε γονεῖς ἐνδεεῖς ἔσον-
2 ται τῶν ἀναγκαίων. ὑφίσταται δὲ τὴν πρᾶξιν Πελοπίδας πρῶτος, εἶτα Μέλων καὶ Δαμοκλείδας καὶ Θεόπομπος, ἄνδρες οἴκων τε πρώτων, καὶ πρὸς ἀλλήλους τὰ ἄλλα μὲν φιλικῶς καὶ πιστ[ικ]ῶς, ὑπὲρ δὲ δόξης καὶ ἀνδρείας ἀεὶ
3 φιλονίκως ἔχοντες. γενόμενοι δ' οἱ σύμπαντες δώδεκα,
d καὶ τοὺς ἀπολειπομένους ἀσπασάμενοι, καὶ προπέμψαντες ἄγγελον τῷ Χάρωνι, προῆγον ἐν χλαμυδίοις, σκύλακάς τε θηρατικὰς καὶ στάλικας ἔχοντες, ὡς μηδ' εἷς ὑποπτεύοι τῶν ἐντυγχανόντων καθ' ὁδόν, ἀλλ' ἀλύοντες ἄλλως

---

3 Polyaen. 2, 3, 6 16 cf. ad p. 75, 10 20 mor. 576 c. Xen. hell. 5, 4, 1. 3

---

1 Φυλλίδας Xen. et mor. 577 b sqq. passim: φιλλίδας **K** φιλίδας cet. et postea 12 θρασίωι **KV**[b] 13 προεισελθεῖν om. **P** 17 δαμοκλείδης: corr. Br. 18 πρῶτοι: corr. Aldina 19. 20 καὶ — φιλονίκως om. **P** 19 πιστικῶς: corr. Sint. ἀνδρίας **Q** 20 φιλονείκως codd. et editt. 22 Χάρωνι Iuntina: χρόνωι 23 θηρευτικὰς **L**[2]

πλανᾶσθαι καὶ κυνηγεῖν δοκοῖεν. ἐπεὶ δ' ὁ πεμφθεὶς 4 a. 379
παρ' αὐτῶν ἄγγελος ἧκε πρὸς τὸν Χάρωνα, καὶ καθ' ὁδὸν
ὄντας ἔφραζεν, αὐτὸς μὲν ὁ Χάρων οὐδ' ὑπὸ τοῦ δεινοῦ
πλησιάζοντος ἔτρεψέ τι τῆς γνώμης, ἀλλ' ἀνὴρ ἀγαθὸς
ἦν, καὶ παρεῖχε τὴν οἰκίαν. Ἱπποσθενείδας δέ τις, οὐ πο- 5
νηρὸς μὲν ἀλλὰ καὶ φιλόπατρις καὶ τοῖς φυγάσιν εὔνους
ἄνθρωπος, ἐνδεὴς δὲ τόλμης τοσαύτης, ὅσης ὅ τε καιρὸς
ὀξὺς ὢν αἵ θ' ὑποκείμεναι πράξεις ἀπῄτουν, ὥσπερ ἰλιγ- e
γιάσας πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ ἀγῶνος ἐν χερσὶ γενομένου,
καὶ μόλις ποτὲ τῷ λογισμῷ συμφρονήσας, ὅτι τρόπον
τινὰ τὴν τῶν Λακεδαιμονίων σαλεύουσιν ἀρχήν, καὶ τῆς
ἐκεῖθεν δυνάμεως ὑποβάλλονται κατάλυσιν, πιστεύσαν-
τες ἀπόροις καὶ φυγαδικαῖς ἐλπίσιν, ἀπελθὼν οἴκαδε 6
90 8 σιωπῇ, πέμπει τινὰ τῶν φίλων πρὸς Μέλωνα καὶ Πελο-
πίδαν, ἀναβαλέσθαι κελεύων ἐν τῷ παρόντι καὶ περιμέ-
νειν βελτίονα καιρόν, αὖθις ἀπαλλαγέντας εἰς Ἀθήνας·
Χλίδων ἦν ὄνομα τῷ πεμφθέντι· καὶ κατὰ σπουδὴν οἴ- 7
καδε πρὸς αὑτὸν τραπόμενος, καὶ τὸν ἵππον ἐξαγαγών, f
ᾔτει τὸν χαλινόν. ἀπορουμένης δὲ τῆς γυναικὸς ὡς οὐκ 8
εἶχε δοῦναι, ⟨καὶ κεχρηκέναι⟩ τινὶ τῶν συνήθων λεγούσης,
λοιδορίαι τὸ πρῶτον ἦσαν, εἶτα δυσφημίαι, τῆς γυναικὸς
ἐπαρωμένης αὐτῷ τε κακὰς ὁδοὺς ἐκείνῳ καὶ τοῖς πέμπου-
σιν, ὥστε καὶ τὸν Χλίδωνα πολὺ τῆς ἡμέρας ἀναλώσαντα
πρὸς τούτοις, δι' ὀργήν, ἅμα δὲ καὶ τὸ συμβεβηκὸς οἰω-

---

5 mor. 586 b—588 a

---

1 πλανᾶσθαι καὶ del. Herw. 3 αὐτὸς L^2: αὐτοῖς 4 τι KCL^2: τε L^1PQ 5 ἱπποσθενίδας: corr. Zie. (cl. et mor.) 8 εἰλιγγιάσας L^1KP 11 σαλεύουσαν Q καὶ] εἰ Sint. 15 ἀναβάλλεσθαι P 16 ἀπαλλαγέντες P 17 καὶ] ὃς Rei.; praestat καὶ ὃς 20 καὶ κεχρηκέναι add. Zie. (post καὶ χρῆσαι Rei.) cl. mor. 587 f καὶ δοῦναι Cor. 22 κακὰς ὁδοὺς κακὰς δ' ἐπανόδους mor.

a. 379 νισάμενον, ἀφεῖναι τὴν ὁδὸν ὅλως, καὶ πρὸς ἄλλο τι τρα-
282 9 πέσθαι. παρὰ τοσοῦτον μὲν ἦλθον αἱ μέγισται καὶ
κάλλισται τῶν πράξεων εὐθὺς ἐν ἀρχῇ διαφυγεῖν τὸν
καιρόν.

9. Οἱ δὲ περὶ τὸν Πελοπίδαν ἐσθῆτας γεωργῶν με-
ταλαβόντες, καὶ διελόντες αὐτούς, ἄλλοι κατ' ἄλλα μέρη
2 τῆς πόλεως παρεισῆλθον ἔθ' ἡμέρας οὔσης. ἦν δέ τι
πνεῦμα καὶ νιφετός, ἀρχομένου τρέπεσθαι τοῦ ἀέρος· ⟨ᾧ⟩
καὶ μᾶλλον ἔλαθον, καταπεφευγότων ἤδη διὰ τὸν χειμῶνα
3 τῶν πλείστων εἰς τὰς οἰκίας. οἷς δ' ἦν ἐπιμελὲς τὰ πρατ-
τόμενα γινώσκειν, ἀνελάμβανον τοὺς προσερχομένους καὶ
καθίστων εὐθὺς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Χάρωνος· ἐγένοντο δὲ
σὺν τοῖς φυγάσι πεντήκοντα δυοῖν δέοντες.

b 4 Τὰ δὲ περὶ τοὺς τυράννους οὕτως εἶχε. Φυλλίδας ὁ
γραμματεὺς συνέπραττε μὲν ὥσπερ εἴρηται πάντα καὶ συν-
ῄδει τοῖς φυγάσιν, εἰς δὲ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐκ παλαιοῦ
κατηγγελκὼς τοῖς περὶ τὸν Ἀρχίαν πότον τινὰ καὶ
συνουσίαν καὶ γύναια τῶν ὑπάνδρων, ἔπραττεν ὅτι
μάλιστα ταῖς ἡδοναῖς ἐκλελυμένους καὶ κατοίνους μεταχει-
5 ρίσασθαι παρέξειν τοῖς ἐπιτιθεμένοις. οὔπω δὲ πάνυ
πόρρω μέθης οὖσιν αὐτοῖς προσέπεσέ τις οὐ ψευδὴς μέν,
ἀβέβαιος δὲ καὶ πολλὴν ἀσάφειαν ἔχουσα περὶ τῶν 91 S
6 φυγάδων μήνυσις, ὡς ἐν τῇ πόλει κρυπτομένων. τοῦ δὲ
c Φυλλίδου παραφέροντος τὸν λόγον, ὅμως Ἀρχίας ἔπεμψέ
τινα τῶν ὑπηρετῶν πρὸς τὸν Χάρωνα, προστάσσων εὐθὺς

---

5 mor. 594 d sqq.

---

5 ἐσθῆτας τὰς Λ 7 τι del. Rei. 8 ᾧ add. Zie. (δι' ὃ Rei.) 12 ἐγένετο P 14 φιλλίδας hic et 24 L¹QK (cf. ad p. 76, 1) 16 ἔκπαλαι Herw. ἐκ πολλοῦ Mulder 18 ὅτι] ὅπως Rei. 19 κατοίνους ⟨ὄντας ῥᾳδίους⟩ μ. παρέξει Rei. 20 παρέχειν Herw. ἐπιθεμένοις K οὕτω P 25 πρὸς Aldina: περὶ

ἥκειν ⟨πρὸς⟩ αὐτόν. ἦν δ' ἑσπέρα, καὶ συνέταττον ἔνδον 7 a. 379
αὐτοὺς οἱ περὶ τὸν Πελοπίδαν, ἤδη τεθωρακισμένοι καὶ
τὰς μαχαίρας ἀνειληφότες. ἐξαίφνης δὲ κοπτομένης τῆς 8
θύρας, προσδραμών τις καὶ πυθόμενος τοῦ ὑπηρέτου
Χάρωνα μετιέναι παρὰ τῶν πολεμάρχων φάσκοντος,
ἀπήγγειλεν εἴσω τεθορυβημένος, καὶ πᾶσιν εὐθὺς παρέστη
τήν τε πρᾶξιν ἐκμεμηνῦσθαι, καὶ σφᾶς ἅπαντας ἀπολωλέναι
μηδὲ δράσαντάς τι τῆς ἀρετῆς ἄξιον. οὐ μὴν ἀλλ' ἔδοξεν 9
ὑπακοῦσαι τὸν Χάρωνα καὶ παρασχεῖν ἑαυτὸν ἀνυπόπτως d
τοῖς ἄρχουσιν, ἄλλως μὲν ἀνδρώδη καὶ βαρὺν ὄντα τῷ
θαρρεῖν παρὰ τὰ δεινά, τότε δὲ δι' ἐκείνους ἐκπεπληγμένον
καὶ περιπαθοῦντα, μή τις ὑποψία προδοσίας ἐπ' αὐτὸν
ἔλθῃ τοσούτων ἅμα καὶ τοιούτων πολιτῶν ἀπολομένων.
ὡς οὖν ἔμελλεν ἀπιέναι, παραλαβὼν ἐκ τῆς γυναικωνίτιδος 10
τὸν υἱόν, ἔτι μὲν ὄντα παῖδα, κάλλει δὲ καὶ ῥώμῃ σώματος
πρωτεύοντα τῶν καθ' ἡλικίαν, ἐνεχείριζε τοῖς περὶ Πελοπί-
δαν, εἴ τινα δόλον καὶ προδοσίαν αὐτοῦ καταγνοῖεν, ὡς πο-
λεμίῳ χρῆσθαι κελεύων ἐκείνῳ καὶ μὴ φείδεσθαι. πολλοῖς 11
μὲν οὖν αὐτῶν δάκρυα πρὸς τὸ πάθος καὶ τὸ φρόνημα τοῦ
Χάρωνος ἐξέπεσε, πάντες δ' ἠγανάκτουν, εἰ δειλὸν οὕτως e
εἶναί τινα δοκεῖ καὶ διεφθαρμένον ὑπὸ τοῦ παρόντος,
ὥσθ' ὑπονοεῖν ἐκεῖνον ἢ ὅλως αἰτιᾶσθαι· καὶ τὸν υἱὸν 12
ἐδέοντο μὴ καταμειγνύειν αὐτοῖς, ἀλλ' ἐκποδὼν θέσθαι
τοῦ μέλλοντος, ὅπως αὐτός γε τῇ πόλει καὶ τοῖς φίλοις τι-
μωρὸς ὑποτρέφοιτο, περισωθεὶς καὶ διαφυγὼν τοὺς τυράν-
νους. ὁ δὲ Χάρων τὸν μὲν υἱὸν ἀπαλλάξειν οὐκ ἔφη· 13

1 πρὸς add. Cob. (cf. mor. 594 f) 6 ἀπήγγελλεν L Q 9 post ἑαυτὸν add. δὴ codd. praeter K; δεῖν Sint. δῆθεν Rei. 11 παρὰ τὰ] πάντα P 13 ἀπολλυμένων Q ἀπολουμένων Vulc. 16 ἐνεχείριζε L^{2}: ἐνεχειρίζετο L^{1}KPQ (cf. mor. 595 d) 21 δοκεῖ τινα K τιν' ⟨αὐτῶν⟩ Zie. 23 καταμιγνύναι: corr. Sint.

a. 379 *ποῖον γὰρ αὐτῷ βίον ὁρᾶν ἢ τίνα σωτηρίαν καλλίονα τῆς
ὁμοῦ μετὰ πατρὸς καὶ φίλων τοσούτων ἀνυβρίστου τελευ-
τῆς; ἐπευξάμενος δὲ τοῖς θεοῖς, καὶ πάντας ἀσπασάμενος* 92 S
f *καὶ παραθαρρύνας, ἀπῄει, προσέχων ἑαυτῷ καὶ ῥυθμίζων
σχήματι προσώπου καὶ τόνῳ φωνῆς ἀνομοιότατος οἷς
ἔπραττε φανῆναι.* **10.** *γενομένου δ' ἐπὶ ταῖς θύραις αὐτοῦ,
προῆλθεν ὁ Ἀρχίας καὶ „φυγάδας" [καὶ] εἶπεν „ὦ Χάρων
τινὰς ἀκήκοα παρεληλυθέναι ⟨καὶ⟩ ἐν τῇ πόλει κρύπτε-*
2 *σθαι, καὶ συμπράττειν αὐτοῖς ἐνίους τῶν πολιτῶν." καὶ ὁ
Χάρων διαταραχθεὶς τὸ πρῶτον, εἶτ' ἐρωτήσας τίνες εἰσὶν
οἱ παρεληλυθότες, καὶ τίνες οἱ κρύπτοντες αὐτούς, ὡς*
283 *οὐδὲν ἑώρα σαφὲς εἰπεῖν ἔχοντα τὸν Ἀρχίαν, ὑπονοήσας ἀπ'*
3 *οὐδενὸς τῶν ἐπισταμένων γεγονέναι τὴν μήνυσιν, „ὁρᾶτε
τοίνυν" ἔφη „μὴ κενός τις ὑμᾶς διαταράττῃ λόγος. οὐ
μὴν ἀλλὰ καὶ σκέψομαι· δεῖ γὰρ ἴσως μηδενὸς καταφρονεῖν."*
4 *ταῦτα καὶ Φυλλίδας παρὼν ἐπῄνει, καὶ τὸν Ἀρχίαν
ἀπαγαγὼν αὖθις εἰς ἄκρατον πολὺν κατέβαλε, καὶ ταῖς*
5 *περὶ τῶν γυναικῶν ἐλπίσι διεπαιδαγώγει τὸν πότον. ὡς δ'
ἐπανῆλθεν ὁ Χάρων οἴκαδε, καὶ διεσκευασμένους τοὺς
ἄνδρας εὗρεν, οὐχ ὡς ἄν τινα νίκην ἢ σωτηρίαν ἐλπίζοντας,
ἀλλ' ὡς ἀποθανουμένους λαμπρῶς καὶ μετὰ φόνου πολλοῦ
τῶν πολεμίων, τὸ μὲν ἀληθὲς αὐτοῖς ἔφραζε τοῖς περὶ τὸν*

---

6 mor. 595f—596c **17** mor. 596f

---

7 *προῆλθον* **C** *καὶ „φυγάδας" [καὶ] εἶπεν* Zie. et Neef: *καὶ φιλλίδας* (*φιλίδας* **P**) *καὶ εἶπον* codd. *καὶ Φίλιππος* Br. al. *εἶπεν* iam Rei. *φύγαδας ὦ Χάρων ἀκούομεν ἐν τῇ πόλει κρύπτεσθαι παρεισελθόντας* mor. 596a, unde ⟨*φυγάδων*⟩ *τινὰς* Br.; *ἀκηκόαμεν* Cor. **8** *παρεληλυθότας* **KC** Rei. Sint. *καὶ* add. Vulc. Steph. **12** *ἀπ'*] *ὑπ'* Mulder **14** *διαταράττει* **ΛP** **15** *καὶ* om. **V**[b] Sint. **16** *φυλλίδας* **K**: *φιλλίδας* **ΛQ** *φιλίδας* **P**; item p. 81, 14. 82, 6 *παραγαγὼν* **P** **18** *τόπον* **L**[1]

Πελοπίδαν, πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους ἐψεύσατο λόγους τινὰς a. 379 b
τοῦ Ἀρχίου περὶ πραγμάτων ἑτέρων πλασάμενος.

Ἔτι δὲ τοῦ πρώτου παραφερομένου, δεύτερον ἐπῆγεν ἡ 6
τύχη χειμῶνα τοῖς ἀνδράσιν. ἧκε γάρ τις ἐξ Ἀθηνῶν παρ' 7
Ἀρχίου τοῦ ἱεροφάντου πρὸς Ἀρχίαν τὸν ὁμώνυμον, ξένον
ὄντα καὶ φίλον, ἐπιστολὴν κομίζων οὐ κενὴν ἔχουσαν οὐδὲ
πεπλασμένην ὑπόνοιαν, ἀλλὰ σαφῶς ἕκαστα περὶ τῶν
πρασσομένων φάσκουσαν, ὡς ὕστερον ἐπεγνώσθη. τότε δὲ 8
μεθύοντι τῷ Ἀρχίᾳ προσαχθεὶς ὁ γραμματοφόρος καὶ τὴν
ἐπιστολὴν ἐπιδούς „ὁ ταύτην“ ἔφη „πέμψας ἐκέλευσεν
εὐθὺς ἀναγνῶναι· περὶ σπουδαίων γάρ τινων γεγρά- c
93 8 φθαι.“ καὶ ὁ Ἀρχίας μειδιάσας „οὐκοῦν εἰς αὔριον“ 9
ἔφη „τὰ σπουδαῖα,“ καὶ τὴν ἐπιστολὴν δεξάμενος ὑπὸ
τὸ προσκεφάλαιον ὑπέθηκεν, αὐτὸς δὲ πάλιν τῷ Φυλλίδᾳ
περὶ ὧν ἐτύγχανον διαλεγόμενοι προσεῖχεν. ὁ μὲν οὖν 10
λόγος οὗτος ἐν παροιμίας τάξει περιφερόμενος μέχρι νῦν
διασῴζεται παρὰ τοῖς Ἕλλησι.

11. Τῆς δὲ πράξεως δοκούσης ἔχειν ἤδη τὸν οἰκεῖον
καιρόν, ἐξώρμων δίχα διελόντες αὑτούς, οἱ μὲν περὶ Πε-
λοπίδαν καὶ Δαμοκλείδαν ἐπὶ τὸν Λεοντίδαν καὶ τὸν Ὑπά-
την, ἐγγὺς ἀλλήλων οἰκοῦντας. Χάρων δὲ καὶ Μέλων ἐπὶ 2
τὸν Ἀρχίαν καὶ Φίλιππον, ἐσθῆτας ἐπενδεδυμένοι γυναι- d
κείας τοῖς θώραξι, καὶ δασεῖς στεφάνους ἐλάτης τε καὶ
πεύκης περικείμενοι, κατασκιάζοντας τὰ πρόσωπα. διὸ 3
καὶ ταῖς θύραις τοῦ συμποσίου τὸ πρῶτον ἐπιστάντες,

---

3 mor. 596 e. f. 619 d. Nep. Pel. 3, 2 18 mor. 596 f—597 c

---

4 τι L^1 5 Ἀρχίαν del. Madvig 7 πεπλανημένην Sint. περὶ del. Rei. 10 δοὺς Q ἀποδοὺς Zie. 14 ἐπέθηκεν K ἔθηκεν Q 15 προσέχειν L^1 16 φερόμενος K 20 λεοντίδα P cur non Ὑπάταν? 24 κατασκιάζοντες: corr. Steph. (καὶ κατ. C) 25 ἐπιστάντες KC: ἐπιστάντων

a. 379 κρότον ἐποίησαν καὶ θόρυβον, οἰομένων ὡς πάλαι προσε-
4 δόκων γυναῖκας ἥκειν. ἐπεὶ δὲ περιβλέψαντες ἐν κύκλῳ
τὸ συμπόσιον, καὶ τῶν κατακεκλιμένων ἕκαστον ἀκριβῶς
καταμαθόντες, ἐσπάσαντο τὰς μαχαίρας, καὶ φερόμενοι διὰ
τῶν τραπεζῶν ἐπὶ τὸν Ἀρχίαν καὶ Φίλιππον, ἐφάνησαν
οἵπερ ἦσαν, ὀλίγους μὲν ὁ Φυλλίδας τῶν κατακειμένων
ἔπεισεν ἡσυχίαν ἄγειν, τοὺς δ' ἄλλους ἀμύνεσθαι μετὰ
e τῶν πολεμάρχων ἐπιχειροῦντας καὶ συνεξανισταμένους
διὰ τὴν μέθην οὐ πάνυ χαλεπῶς ἀπέκτειναν.

5 Τοῖς δὲ περὶ τὸν Πελοπίδαν ἐργωδέστερον ἀπήντα τὸ
πρᾶγμα· καὶ γὰρ ἐπὶ νήφοντα καὶ δεινὸν ἄνδρα τὸν
Λεοντίδαν ἐχώρουν, καὶ κεκλεισμένην τὴν οἰκίαν εὗρον
ἤδη καθεύδοντος, καὶ πολὺν χρόνον κόπτουσιν αὐτοῖς
6 ὑπήκουεν οὐδείς. μόλις δέ ποτε τοῦ θεράποντος αἰσθό-
μενοι προϊόντος ἔνδοθεν καὶ τὸν μοχλὸν ἀφαιροῦντος, ἅμα
τῷ πρῶτον ἐνδοῦναι καὶ χαλάσαι τὰς θύρας ἐμπεσόντες
ἀθρόοι, καὶ τὸν οἰκέτην ἀνατρέψαντες, ἐπὶ τὸν θάλαμον
7 ὥρμησαν. ὁ δὲ Λεοντίδας αὐτῷ τεκμαιρόμενος τῷ κτύπῳ
f καὶ δρόμῳ τὸ γιγνόμενον, ἐσπάσατο μὲν τὸ ἐγχειρίδιον 94 S
ἐξαναστάς, ἔλαθε δ' αὐτὸν καταβαλεῖν τὰ λύχνα, καὶ διὰ
σκότους αὐτοὺς ἑαυτοῖς περιπετεῖς ποιῆσαι τοὺς ἄνδρας,
ἐν δὲ φωτὶ πολλῷ καθορώμενος, ὑπήντα πρὸς τὰς θύρας
αὐτοῖς τοῦ θαλάμου, καὶ τὸν πρῶτον εἰσιόντα Κηφισόδωρον
8 πατάξας κατέβαλε. πεσόντος δὲ τούτου, δευτέρῳ συνε-
πέπλεκτο τῷ Πελοπίδᾳ, καὶ τὴν μάχην χαλεπὴν ἐποίει καὶ

---

10 mor. 597 d—f

---

8 συνεξισταμένους P 12 κεκλειμένην L^1Q 13 καθεύδοντες L^1 14 αἰσθόμενοι L^1KP: αἰσθομένου QL^2 15 προσιόντος Zie. 16 τῷ] τὸ P ἐπιπεσόντες: corr. Sint. (cum mor.) 18 αὐτὸ A 19 γινόμενον PC 20 καταλαβεῖν Q 23 immo Καφισόδωρον 24 συνεπλέκετο KCB Sint.

δύσεργον ἡ στενότης τῶν θυρῶν, καὶ κείμενος ἐμποδὼν a. 379
ἤδη νεκρὸς ὁ Κηφισόδωρος. ἐκράτησε δ' οὖν ὁ Πελοπίδας, 9
καὶ κατεργασάμενος τὸν Λεοντίδαν, ἐπὶ τὸν Ὑπάτην 284
εὐθὺς ἐχώρει μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ. καὶ παρεισέπεσον μὲν 10
εἰς τὴν οἰκίαν ὁμοίως, αἰσθόμενον δὲ ταχέως καὶ κατα-
φεύγοντα πρὸς τοὺς γείτονας ἐκ ποδῶν διώξαντες εἷλον
καὶ διέφθειραν.

12. Διαπραξάμενοι δὲ ταῦτα, καὶ τοῖς περὶ Μέλωνα
συμβαλόντες, ἔπεμψαν μὲν εἰς τὴν Ἀττικὴν ἐπὶ τοὺς ὑπο-
λελειμμένους ἐκεῖ τῶν φυγάδων, ἐκάλουν δὲ τοὺς πολί-
τας ἐπὶ τὴν ἐλευθερίαν, καὶ τοὺς προσιόντας ὥπλιζον,
ἀφαιροῦντες ἀπὸ τῶν στοῶν τὰ περικείμενα σκῦλα, καὶ
τὰ περὶ τὴν † οἰκίαν ἐργαστήρια δορυξόων καὶ μαχαιρο-
ποιῶν ἀναρρηγνύντες. ἧκον δὲ βοηθοῦντες αὐτοῖς μετὰ 2 b
τῶν ὅπλων οἱ περὶ Ἐπαμεινώνδαν καὶ Γοργίδαν, συνει-
λοχότες οὐκ ὀλίγους τῶν νέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων τοὺς
βελτίστους. ἡ δὲ πόλις ἤδη μὲν ἀνεπτόητο πᾶσα, καὶ πο- 3
λὺς θόρυβος ἦν καὶ φῶτα περὶ τὰς οἰκίας καὶ διαδρομαὶ
πρὸς ἀλλήλους, οὔπω δὲ συνειστήκει τὸ πλῆθος, ἀλλ'
ἐκπεπληγμένοι πρὸς τὰ γινόμενα, καὶ σαφὲς οὐδὲν εἰ-
δότες, ἡμέραν περιέμενον. ὅθεν ἁμαρτεῖν οἱ τῶν Λακε- 4
δαιμονίων ἄρχοντες ἔδοξαν, εὐθὺς οὐκ ἐπιδραμόντες
οὐδὲ συμβαλόντες, αὐτὴ μὲν ἡ φρουρὰ περὶ χιλίους πεν-
τακοσίους ὄντες, ἐκ δὲ τῆς πόλεως πρὸς αὐτοὺς πολλῶν
συντρεχόντων, ἀλλὰ τὴν βοὴν καὶ τὰ πυρὰ καὶ τὸν ψόφον c
ἄνω χωροῦντα πανταχόθεν πολὺν φοβηθέντες ἡσύχα-

---

9 c. 12 mor. 598c—f. Xen. hell. 5, 4, 8—10. Nep. Pel. 3, 3

---

4. 5 καταφυγόντα: corr. Latte 13 οἰκίαν] ἀγορὰν Rei. Εὔκλειαν Wil. Pind. 30, 1 τὰ τῶν ἐγγὺς οἰκούντων ἐργαστήρια μαχαιροποιῶν mor., unde τὰ τῶν περιοικούντων Zie. 15 συνειληχότες PV[b] 22 οὐκ εὐθὺς Zie. 25 ἀλλὰ καὶ K ψόφον Sint.: ὄχλον 26 ἀναχωροῦντα: corr. Sch. χωροῦντα Cor.

a. 379 5 ζον, αὐτὴν τὴν Καδμείαν κατέχοντες. ἅμα δ' ἡμέρᾳ παρ-
ῆσαν μὲν ἐκ τῆς Ἀττικῆς οἱ φυγάδες ὡπλισμένοι, συνή- 95 S
6 θροιστο δ' εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὁ δῆμος. εἰσῆγον δὲ τοὺς
περὶ Πελοπίδαν Ἐπαμεινώνδας καὶ Γοργίδας, ὑπὸ τῶν
ἱερέων περιεχομένους, στέμματα προτεινόντων καὶ παρα-
καλούντων τοὺς πολίτας τῇ πατρίδι καὶ τοῖς θεοῖς βοη-
7 θεῖν. ἡ δ' ἐκκλησία πρὸς τὴν ὄψιν ὀρθὴ μετὰ κρότου
καὶ βοῆς ἐξανέστη, δεχομένων τοὺς ἄνδρας ὡς εὐεργέτας
καὶ σωτῆρας. **13.** ἐκ δὲ τούτου βοιωτάρχης αἱρεθεὶς μετὰ
d Μέλωνος καὶ Χάρωνος ὁ Πελοπίδας εὐθὺς ἀπετείχιζε τὴν
ἀκρόπολιν, καὶ προσβολὰς ἐποιεῖτο πανταχόθεν, ἐξελεῖν
σπουδάζων τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ τὴν Καδμείαν ἐλευ-
2 θερῶσαι πρὶν ἐκ Σπάρτης στρατὸν ἐπελθεῖν. καὶ παρὰ
τοσοῦτον ἔφθασεν ἀφεὶς ὑποσπόνδους τοὺς ἄνδρας, ὅσον
ἐν Μεγάροις οὖσιν αὐτοῖς ἀπαντῆσαι Κλεόμβροτον, ἐπὶ
3 τὰς Θήβας ἐλαύνοντα μετὰ μεγάλης δυνάμεως. οἱ δὲ
Σπαρτιᾶται, τριῶν ἁρμοστῶν γενομένων ἐν Θήβαις,
Ἡριππίδαν μὲν καὶ Ἄρκεσον ἀπέκτειναν κρίναντες, ὁ
δὲ τρίτος Λυσανορίδας χρήμασι πολλοῖς ζημιωθείς, αὐτὸν
ἐκ τῆς Πελοποννήσου μετέστησε.

e 4 Ταύτην τὴν πρᾶξιν ἀρεταῖς μὲν ἀνδρῶν καὶ κινδύνοις
καὶ ἀγῶσι παραπλησίαν τῇ Θρασυβούλου γενομένην, καὶ

---

9 mor. 598f. Xen. hell. 5, 4, 10—14. Diod. 15, 25, 2—27, 3. Dinarch. 1, 38

(*πανταχόθεν ψόφων καὶ θορύβων ἀναφερομένων* mor.; cf. Tit. 4, 12)

1 *καδμίαν* **L¹PQ**, item v. 12 **5** *ἱερῶν* **P** **7** *ὀρθὴ πρὸς τὴν ὄψιν*: transpos. Sint. **8** *δεχομένη* **C** **10** *ἀπετείχισε* Sint. **18** *Ἡριππίδαν* Br.: *ἑρμιππίδαν* codd. et mor. 598 f (sed 586 e *κριππίδας*) *μὲν* om. **P** *Ἄρκεσον* Latte cl. mor. 598f et Ditt. Syll.³ 1021, 15: *ἄρκισσον* **19** *Λυσανορίδας* Cor. (cl. mor. 575a. 576a. 577a. 598f): *δυσαορίδας* **ΛΚ** *δυσαωρίδας* **P** *χρυσαορίδας* **Q** *Λυσανδρίδας* Zie. cl. Theopomp. fg. 240 Iacoby (FGrHist. II 587)

βραβευθεῖσαν ὁμοίως ὑπὸ τῆς τύχης, ἀδελφὴν ἐκείνης a. 379
προσηγόρευον οἱ Ἕλληνες. οὐ γὰρ ἔστι ῥᾳδίως ἑτέρους 5
εἰπεῖν, οἱ πλειόνων ἐλάττους καὶ δυνατωτέρων ἐρημότεροι
τόλμῃ καὶ δεινότητι κρατήσαντες, αἴτιοι μειζόνων ἀγαθῶν
ταῖς πατρίσι κατέστησαν. ἐνδοξοτέραν δὲ ταύτην ἐποίησεν 6
ἡ μεταβολὴ τῶν πραγμάτων. ὁ γὰρ καταλύσας τὸ τῆς 7
Σπάρτης ἀξίωμα καὶ παύσας ἄρχοντας αὐτοὺς γῆς τε καὶ
θαλάττης πόλεμος ἐξ ἐκείνης ἐγένετο τῆς νυκτός, ἐν ᾗ
Πελοπίδας οὐ φρούριον, οὐ τεῖχος, οὐκ ἀκρόπολιν κατα- f
96 8 *λαβών, ἀλλ' εἰς οἰκίαν δωδέκατος κατελθών, εἰ δεῖ μετα-*
φορᾷ ⟨χρησάμενον⟩ τὸ ἀληθὲς εἰπεῖν, ἔλυσε καὶ διέκοψε
τοὺς δεσμοὺς τῆς τῶν Λακεδαιμονίων ἡγεμονίας, ἀλύτους
καὶ ἀρρήκτους εἶναι δοκοῦντας.

14. *Ἐπεὶ τοίνυν στρατῷ μεγάλῳ Λακεδαιμονίων εἰς* a. 378
τὴν Βοιωτίαν ἐμβαλόντων, οἱ Ἀθηναῖοι περίφοβοι γενό-
μενοι, τήν τε συμμαχίαν ἀπείπαντο τοῖς Θηβαίοις, καὶ τῶν
βοιωτιαζόντων εἰς τὸ δικαστήριον παραγαγόντες τοὺς
μὲν ἀπέκτειναν, τοὺς δ' ἐφυγάδευσαν, τοὺς δὲ χρήμασιν 285
ἐζημίωσαν, ἐδόκει δὲ κακῶς ἔχειν τὰ τῶν Θηβαίων πράγ-
ματα μηδενὸς αὐτοῖς βοηθοῦντος, ἔτυχε μὲν ὁ Πελοπί- 2
δας μετὰ Γοργίδου βοιωταρχῶν, ἐπιβουλεύοντες δὲ συγ-
κροῦσαι πάλιν τοὺς Ἀθηναίους τοῖς Λακεδαιμονίοις,
τοιόνδε τι μηχανῶνται. Σφοδρίας ἀνὴρ Σπαρτιάτης, 3
εὐδόκιμος μὲν ἐν τοῖς πολεμικοῖς καὶ λαμπρός, ὑπόκου-

---

16 Xen. hell. 5, 4, 19 23 Plut. Ages. 24, 4—8. Xen. hell. 5, 4, 20—21. Diod. 15, 29, 5. 6. Harpocr. s. v. *Σφοδρίας*

---

3 *δυνατωτέρων* C: *δυνατωτάτων* 5 *ταύτην*] scil. *τὴν πρᾶξιν* 10 *δεῖ*] *δὴ* L¹ *μεταφορᾶς* P 11 *χρησάμενον* add. Zie. cl. mor. 692c (adde 747 d. 803a. 1000f) 12 *τῆς τῶν* KC: *τῆς* ΛP om. Q 15 *βοιωτείαν* P 16 *ἀπείποντο* ΛP 17 *βοιωταζόντων* P *βοιωτίζοντων* Q 21 *Γοργίδου*] cf. supra p. 84, 10 et Ages. 24, 6

a. 378 φος δὲ τὴν γνώμην, καὶ κενῶν ἐλπίδων καὶ φιλοτιμίας
ἀνοήτου μεστός, ἀπελείφθη περὶ Θεσπιὰς μετὰ δυνά-
μεως, τοὺς ἀφισταμένους τῶν Θηβαίων δέχεσθαι καὶ βοη-
4 θεῖν. πρὸς τοῦτον ὑποπέμπουσιν οἱ περὶ τὸν Πελοπίδαν
b [ἰδίᾳ] ⟨Δι⟩έμπορόν τινα τῶν φίλων, χρήματα κομίζοντα
καὶ λόγους, οἳ τῶν χρημάτων μᾶλλον ἀνέπεισαν αὐτόν, ὡς
χρὴ πραγμάτων [μᾶλλον] ἅψασθαι μεγάλων, καὶ τὸν
Πειραιᾶ καταλαβεῖν, ἀπροσδόκητον ἐπιπεσόντα μὴ φυ-
5 λαττομένοις τοῖς Ἀθηναίοις· Λακεδαιμονίοις τε γὰρ οὐδὲν
οὕτως ἔσεσθαι κεχαρισμένον ὡς λαβεῖν τὰς Ἀθήνας,
Θηβαίους τε χαλεπῶς ἔχοντας αὐτοῖς καὶ προδότας
6 νομίζοντας οὐκ ἐπιβοηθήσειν. τέλος δὲ συμπεισθεὶς ὁ
Σφοδρίας, καὶ τοὺς στρατιώτας ἀναλαβών, νυκτὸς εἰς τὴν
Ἀττικὴν ἐνέβαλε, καὶ μέχρι μὲν Ἐλευσῖνος προῆλθεν, ἐκεῖ
c δὲ τῶν στρατιωτῶν ἀποδειλιασάντων, φανερὸς γενόμενος
καὶ συνταράξας οὐ φαῦλον οὐδὲ ῥᾴδιον αὐτοῖς ⟨τοῖς⟩
Σπαρτιάταις πόλεμον, ἀνεχώρησεν εἰς Θεσπιάς.

15. Ἐκ τούτου πάλιν προθυμότατα Ἀθηναῖοι τοῖς 97 S
Θηβαίοις συνεμάχουν, καὶ τῆς θαλάσσης ἀντελαμβάνοντο,
καὶ περιϊόντες ἐδέχοντο καὶ προσήγοντο τοὺς ἀποστατι-
2 κῶς τῶν Ἑλλήνων ἔχοντας. οἱ δὲ Θηβαῖοι καθ' αὑτοὺς
ἐν τῇ Βοιωτίᾳ συμπλεκόμενοι τοῖς Λακεδαιμονίοις ἑκά-

---

18 Plut. Ages. 26, 1. Xen. hell. 5, 4, 34. Diod. 15, 29, 7; ad totum c. 15 Xen. hell. 5, 4, 35—66. Diod. 15, 30—34, 2

---

2 θεσπειὰς L^2 δυνάμεως ⟨κελευσθεὶς⟩ vel sim. Zie. 5 ἰδίᾳ del. Sint. Διέμπορον C. Keil cl. Thuc. 2, 2, 1: ἔμπορον codd. ἰδίᾳ Διέμπορον Kröhling (ἀνθρώπους λακωνίζειν προσποιουμένους Ages. 24, 6) 7 μᾶλλον del. C μᾶλ in fine versus L^1 8 πειρεᾶ L^1V^b 11 αὐτοὺς PQ 16 αὐτοῖς] ὃν τοῖς ADB τοῖς Br. cet. τοῖς add. Zie. 17 πόλεμον Xy.: πολεμεῖν θεσπειὰς L^2 θεσπεσίας P 18 τοῖς Θηβαίοις Ἀθηναῖοι Zie. 19 ἀντεπελαμβάνοντο K 20 περιόντες L^1P 21 Ἑλλήνων] Λακεδαιμονίων Anon.

στοτε, καὶ μαχόμενοι μάχας αὐτὰς μὲν οὐ μεγάλας, μεγά- a. 378
λην δὲ τὴν μελέτην ἐχούσας καὶ τὴν ἄσκησιν, ἐξερριπίζοντο
τοῖς θυμοῖς, καὶ διεπονοῦντο τοῖς σώμασιν, ἐμπειρίαν ἅμα
τῇ συνηθείᾳ καὶ φρόνημα προσλαμβάνοντες ἐκ τῶν ἀγώ- d
νων. διὸ καί φασιν Ἀνταλκίδαν τὸν Σπαρτιάτην, ὡς 3
Ἀγησίλαος ἐπανῆλθεν ἐκ Βοιωτίας τετρωμένος, εἰπεῖν
πρὸς αὐτόν· „ἦ καλὰ διδασκάλια παρὰ Θηβαίων ἀπο-
λαμβάνεις, μὴ βουλομένους αὐτοὺς πολεμεῖν καὶ μάχε-
σθαι διδάξας.“ ἦν δ' ὡς ἀληθῶς διδάσκαλος οὐκ Ἀγη- 4
σίλαος, ἀλλ' οἱ σὺν καιρῷ καὶ μετὰ λογισμοῦ τοὺς Θη-
βαίους ὥσπερ σκύλακας ἐμπείρως προσβάλλοντες τοῖς
πολεμίοις, εἶτα γευσαμένους νίκης καὶ φρονήματος ἀσφα-
λῶς ἀπάγοντες· ὧν μεγίστην δόξαν εἶχεν ὁ Πελοπίδας.
ἀφ' ἧς γὰρ εἵλοντο πρῶτον ἡγεμόνα τῶν ὅπλων, οὐκ 5 e
[ἀν]ἐπαύσαντο καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἄρχοντα χειροτο-
νοῦντες, ἀλλ' ἢ τὸν ἱερὸν λόχον ἄγων ἢ τὰ πλεῖστα βοιωταρ-
χῶν ἄχρι τῆς τελευτῆς ἔπραττεν.

Ἐγένοντο μὲν οὖν καὶ περὶ Πλαταιὰς καὶ Θεσπιὰς 6
ἧτται καὶ φυγαὶ τῶν Λακεδαιμονίων, ὅπου καὶ Φοιβίδας ὁ a. 378
τὴν Καδμείαν καταλαβὼν ἀπέθανε, πολλοὺς δὲ καὶ πρὸς a. 377
Τανάγρᾳ τρεψάμενος αὐτῶν, καὶ Πανθοΐδαν τὸν ἁρμοστὴν

---

5 Plut. Ages. 26, 3. Lyc. 13, 10. mor. 189f. 213f. 217e. 227c (Polyaen. 1, 16, 2) 18 Xen. 5, 4, 41—45. Diod. 15, 33, 6 20 Xen. 5, 4, 49—53

---

7 ἢ om. Lyc. et mor. quater *καλὰ τὰ* Ages. Lyc. mor. 213f. 217e (om. codd. et mor. 189f. 227d) *διδασκάλια*] *τροφεῖα* mor. 227d *ἀντιλαμβάνεις* **Λ** *λαμβάνειν* mor. 189f *ἀπέχεις* mor. 217e. 227d 8 *αὐτοὺς μηδ' ἐπισταμένους* vel *εἰδότας* cet. test. *πολεμεῖν καὶ* om. cet. test. 11 *ἐμπείρους* **P** 12 *ἀσφαλῶν* **P** *ἀσφαλοῦς* **Q** 13 *ἀπάγοντες* Br.: *ἀγαπῶντες* 14 *ἀφ' ἧς*] scil. *ἡμέρας* 15 *ἀνεπαύσαντο*: corr. **C** *τὸν ἄρχοντα* **P** 16 *λόγχον* **PV**^{b} 18 *καὶ θεσπιὰς* om. **P** *θεσπειὰς* **L**^{2} 20 *καδμίαν* **L**^{1}**PQ** 21 *τανάγραν* **PQL**^{2} *αὐτὸν*: corr. Cor. (*καὶ αὐτὸν* Rei.) *πανθοίδην*: corr. Sch.

7 ἀνεῖλεν. ἀλλ' οὗτοι μὲν οἱ ἀγῶνες ὥσπερ τοὺς κρατοῦντας
εἰς φρόνημα καὶ θάρσος προῆγον, οὕτως τῶν ἡσσωμένων οὐ
8 παντάπασιν ἐδουλοῦντο τὴν γνώμην· οὐ γὰρ ἐκ παρα-
f τάξεως ἦσαν, οὐδὲ μάχας ἐμφανῆ κατάστασιν ἐχούσας
καὶ νόμιμον, ἐκδρομὰς δὲ προσκαίρους τιθέμενοι, καὶ
⟨κατὰ⟩ φυγὰς ἢ διώξεις ἐπιχειροῦντες αὐτοῖς καὶ συμ- 98 S
a. 375 πλεκόμενοι, κατώρθουν. **16.** ὁ δὲ περὶ Τεγύρας, τρόπον
τινὰ τοῦ Λευκτρικοῦ προάγων γενόμενος, μέγαν ἦρε [ἐν]
δόξῃ τὸν Πελοπίδαν, οὔτε πρὸς κατόρθωμα τοῖς συστρα-
τήγοις ἀμφισβήτησιν οὔτε τῆς ἥττης πρόφασιν τοῖς
2 πολεμίοις ἀπολιπών. τῇ γὰρ Ὀρχομενίων πόλει, τὰ
286 Σπαρτιατῶν ἑλομένῃ καὶ δύο δεδεγμένῃ μόρας αὐτῶν
ὑπὲρ ἀσφαλείας, ἐπεβούλευε μὲν ἀεὶ καὶ παρεφύλαττε
καιρόν, ὡς δ' ἤκουσε τοῖς φρουροῖς εἰς τὴν Λοκρίδα
γεγενῆσθαι στρατείαν, ἐλπίσας ἔρημον αἱρήσειν τὸν Ὀρ-
χομενόν, ἐστράτευσεν, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τὸν ἱερὸν λόχον
3 καὶ τῶν ἱππέων οὐ πολλούς. ἐπεὶ δὲ πρὸς τὴν πόλιν
προσαγαγὼν εὗρεν ἥκουσαν ἐκ Σπάρτης διαδοχὴν τῆς
φρουρᾶς, ἀπῆγεν ὀπίσω τὸ στράτευμα πάλιν διὰ Τε-
γυρῶν, ᾗ μόνῃ βάσιμον ἦν κύκλῳ παρὰ τὴν ὑπώρειαν·
4 τὴν γὰρ διὰ μέσου πᾶσαν ὁ Μέλας ποταμός, εὐθὺς
ἐκ πηγῶν εἰς ἕλη πλωτὰ καὶ λίμνας διασπειρόμενος, ἄπορον
ἐποίει.

b 5 Μικρὸν δ' ὑπὸ τὰ ἕλη νεώς ἐστιν Ἀπόλλωνος Τεγυραίου,

---

7 c. 16. 17. Plut. Ages. 27, 4. Diod. 15, 37, 1. 2. 81, 2 **24** mor. 412 b—d. Steph. Byz. s. v. Τεγύρα

---

4 μάχης: corr. Rei. ἐχούσας **L**: ἐχούσης **5** νόμημον **P** νόμον **Q** **6** κατὰ add. Zie. (κατὰ pro καὶ Madvig) αὑτοῖ Rei. **8** ἐν del. Cor. **9** στρατηγοῖς **P** **12** μοίρας: corr. Aldina **15** ἔρημον ἐλπίσας **K** **16** λόγχον **PV**[b] **19** τεγύρων: corr. Rei. **21** ποταμὸς] πόντος **Q** **24** ὑπὸ] ὑπὲρ Wil.

καὶ μαντεῖον ἐκλελειμμένον οὐ πάνυ πολὺν χρόνον, ἀλλ' a. 375
ἄχρι τῶν Μηδικῶν ἤκμαζε, τὴν προφητείαν Ἐχεκράτους
ἔχοντος. ἐνταῦθα μυθολογοῦσι τὸν θεὸν γενέσθαι· καὶ τὸ 6
μὲν πλησίον ὄρος Δῆλος καλεῖται, καὶ πρὸς αὐτὸ κατα-
λήγουσιν αἱ τοῦ Μέλανος διαχύσεις, ὀπίσω δὲ τοῦ ναοῦ
δύο ῥήγνυνται πηγαὶ γλυκύτητι καὶ πλήθει καὶ ψυχρότητι
θαυμαστοῦ νάματος, ὧν τὸ μὲν Φοίνικα τὸ δ' Ἐλαίαν ἄχρι
νῦν ὀνομάζομεν, οὐ φυτῶν μεταξὺ δυεῖν ἀλλὰ ῥείθρων τῆς
θεοῦ λοχευθείσης. καὶ γὰρ τὸ Πτῷον ἐγγύς, ὅθεν αὐτὴν 7
ἀναπτοηθῆναι προφανέντος ἐξαίφνης κάπρου λέγουσι, καὶ c
τὰ περὶ Πύθωνα καὶ Τιτυὸν ὡσαύτως οἱ τόποι τῇ γενέ-
σει τοῦ θεοῦ συνοικειοῦσι· τὰ γὰρ πλεῖστα παραλείπω
τῶν τεκμηρίων. οὐ γὰρ ἐν τοῖς ἐκ μεταβολῆς ἀθανάτοις 8
98 S *γενομένοις γεννητοῖς ὁ πάτριος λόγος τὸν θεὸν τοῦτον*
ἀπολείπει δαίμοσιν, ὥσπερ Ἡρακλέα καὶ Διόνυσον, [ἐκ
μεταβολῆς] ἀρετῇ τὸ θνητὸν καὶ παθητὸν ἀποβαλόντας,
ἀλλὰ τῶν ἀϊδίων καὶ ἀγεννήτων εἷς ἐστιν, εἰ δεῖ τοῖς ὑπὸ
τῶν φρονιμωτάτων καὶ παλαιοτάτων λεγομένοις τεκμαί-
ρεσθαι περὶ τῶν τηλικούτων.

17. *Εἰς δ' οὖν Τεγύρας οἱ Θηβαῖοι κατὰ τὸν αὐ-*
τὸν χρόνον ἐκ τῆς Ὀρχομενίας ἀπιόντες καὶ οἱ Λακεδαι-
μόνιοι συνέπιπτον, ἐξ ἐναντίας αὐτοῖς ἐκ τῆς Λοκρίδος d
ἀναζευγνύντες. ὡς δὲ πρῶτον ὤφθησαν τὰ στενὰ διεκ- 2
βάλλοντες, καί τις εἶπε τῷ Πελοπίδᾳ προσδραμών· „ἐκ-

---

24 mor. 194 d

---

1 *ἐκλελειμμένον δὲ καὶ μαντεῖον* Q *πολλῶν χρόνων* Q 3 *ἐνταῦθα τὸν θ. γεν. μυθολογοῦσιν* (sic) post (8) *ὀνομάζομεν* transpon. Zie. 4 *ἐκαλεῖτο* L^1P 5 *ἀναχύσεις* P 8 *δυοῖν* PC *ῥεῖθρον* L 9 *καὶ γὰρ* ⟨*καὶ*⟩ Zie. 11 *οἱ τόποι* Aldina: *οἱ τὸ ποιὸν* 12 *συνοικοῦσι*: corr. L^2 *γὰρ*] *δὲ* Cor. 14 *γε-νητοῖς*: corr. Br., qui et ⟨*ἢ*⟩ *γενν.*; praestat fort. ⟨*καὶ*⟩ *γενν.* 15. 16 *ἐκ μεταβολῆς* del. Rei. 16 *μεταβαλλόντας* Q 20 *γ' οὖν*: corr. Held 24 *ἐμπεπτώκαμεν* Anon. mor.

a. 375 πεπτώκαμεν εἰς τοὺς πολεμίους“, „τί μᾶλλον“ εἶπεν „ἢ
3 εἰς ἡμᾶς ἐκεῖνοι;“ καὶ τὴν μὲν ἵππον εὐθὺς πᾶσαν ἐκέ-
λευσε παρελαύνειν ἀπ' οὐρᾶς ὡς προεμβαλοῦσαν, αὐτὸς
δὲ τοὺς ὁπλίτας τριακοσίους ὄντας εἰς ὀλίγον συνήγαγεν,
ἐλπίζων καθ' ὃ προσβάλοι μάλιστα διακόψειν ὑπερβάλ-
4 λοντας πλήθει τοὺς πολεμίους. ἦσαν δὲ δύο μόραι Λα-
κεδαιμονίων. τὴν δὲ μόραν Ἔφορος μὲν (FGrHist. II 104)
ἄνδρας εἶναι πεντακοσίους φησί, Καλλισθένης δ' (FGrHist.
e II 646) ἑπτακοσίους, ἄλλοι δέ τινες ἐνακοσίους, ὧν Πολύ-
5 βιός ἐστι (fg. 60 B.-W.). καὶ θαρροῦντες οἱ πολέμαρχοι
τῶν Σπαρτιατῶν Γοργολέων καὶ Θεόπομπος ὥρμησαν
6 ἐπὶ τοὺς Θηβαίους. γενομένης δέ πως μάλιστα τῆς
ἐφόδου κατ' αὐτοὺς τοὺς ἄρχοντας ἀπ' ἀμφοτέρων μετὰ
θυμοῦ καὶ βίας, πρῶτον μὲν οἱ πολέμαρχοι τῶν Λακε-
7 δαιμονίων τῷ Πελοπίδᾳ συρράξαντες ἔπεσον· ἔπειτα
τῶν περὶ ἐκείνους παιομένων καὶ ἀποθνῃσκόντων, ἅπαν
εἰς φόβον κατέστη τὸ στράτευμα, καὶ διέσχε μὲν ἐπ'
ἀμφότερα τοῖς Θηβαίοις, ὡς διεκπεσεῖν εἰς τοὔμπροσθεν
8 καὶ διεκδῦναι βουλομένοις. ἐπεὶ δὲ τὴν δεδομένην ὁ Πε-
λοπίδας ⟨χαίρειν ἐάσας⟩, ἡγεῖτο πρὸς τοὺς συνεστῶτας,
f 9 καὶ διεξῄει φονεύων, οὕτω πάντες προτροπάδην ἔφυγον.
ἐγένετο δ' οὐκ ἐπὶ πολὺν τόπον ἡ δίωξις· ἐφοβοῦντο γὰρ
ἐγγὺς ὄντας οἱ Θηβαῖοι τοὺς Ὀρχομενίους καὶ τὴν δια- 100 S
10 δοχὴν τῶν Λακεδαιμονίων. ὅσον δὲ νικῆσαι κατὰ κράτος
καὶ διεξελθεῖν διὰ παντὸς ἡσσωμένου τοῦ στρατεύματος,
287 ἐξεβιάσαντο· καὶ στήσαντες τρόπαιον καὶ ⟨τοὺς⟩ νε-

---

2 πᾶσαν om. ΛP 5 ὑπερβάλλοντα P 6. 7 μοῖραι et μοῖραν PQ 9 ἐννακοσίους plerique codd. 13 καθ' αὑτοὺς codd. praeter K 19 διεκδῦναι Sint.: διεκθεῖναι codd. (διεκθῆναι L[1]) διεκθεῖν Steph. 20 χαίρειν ἐάσας post δεδομένην add. Anon., post Πελοπίδας pos. Zie. 21 διεξίει P ἔφευγον P ἔθεον K 22 δ'] γὰρ KQ 25 ἡσσομένου L[1]P 26 τοὺς add. Sch.

κροὺς σκυλεύσαντες, ἀνεχώρησαν ἐπ' οἴκου μέγα φρο- a. 375
νοῦντες.

Ἐν γὰρ τοσούτοις ὡς ἔοικε πολέμοις Ἑλληνικοῖς καὶ 11
βαρβαρικοῖς πρότερον οὐδέποτε Λακεδαιμόνιοι πλείονες
ὄντες ὑπ' ἐλαττόνων ἐκρατήθησαν, ἀλλ' οὐδ' ἴσοι πρὸς
ἴσους ἐκ παρατάξεως συμβαλόντες. ὅθεν ἦσαν ἀνυπόστατοι 12
τὰ φρονήματα, καὶ τῇ δόξῃ καταπληττόμενοι τοὺς ἀντι-
παραταττομένους, οὐδ' αὐτοὺς ἀξιοῦντας ἀπ' ἴσης δυνά-
μεως τὸ ἴσον φέρεσθαι Σπαρτιάταις, εἰς χεῖρας συνέ-
στησαν. ἐκείνη δ' ἡ μάχη πρώτη καὶ τοὺς ἄλλους ἐδί- 13
δαξεν Ἕλληνας, ὡς οὐχ ὁ Εὐρώτας οὐδ' ὁ μεταξὺ Βα-
βύκας καὶ Κνακιῶνος τόπος ἄνδρας ἐκφέρει μαχητὰς καὶ b
πολεμικούς, ἀλλὰ παρ' οἷς ἂν αἰσχύνεσθαι τὰ αἰσχρὰ καὶ
τολμᾶν ἐπὶ τοῖς καλοῖς ἐθέλοντες [ἐγ]γένωνται νέοι, καὶ
τοὺς ψόγους τῶν κινδύνων μᾶλλον φεύγοντες, οὗτοι φο-
βερώτατοι τοῖς ἐναντίοις εἰσί.

18. Τὸν δ' ἱερὸν λόχον ὥς φασι συνετάξατο Γορ-
γίδας πρῶτος ἐξ ἀνδρῶν ἐπιλέκτων τριακοσίων, οἷς ἡ πό-
λις ἄσκησιν καὶ δίαιταν ἐν τῇ Καδμείᾳ στρατοπεδευομέ-
νοις παρεῖχε. καὶ διὰ τοῦθ' ὁ ἐκ πόλεως λόχος ἐκαλοῦντο·
τὰς γὰρ ἀκροπόλεις ἐπιεικῶς οἱ τότε πόλεις ὠνόμαζον·
ἔνιοι δέ φασιν ἐξ ἐραστῶν καὶ ἐρωμένων γενέσθαι τὸ 2
σύστημα τοῦτο. καὶ Παμμένους ἀπομνημονεύεταί τι

---

17 Polyaen. 2, 5, 1. Ath. 13, 602a 23 mor. 618d. 761b

---

4 λακεδαιμόνιοι — ἐλαττόνων om. L^1 6 συμβάλλοντες: corr. Juntina 7 ἀντιπαραταττομένους Herw.: ἀντιπραττομένους ΛPQ ἀντιταττομένους (vel-τασσ-) KC et editt. 9 συνῄεσαν Madvig 11 βαβύτας Λ βαβύκτας PC 12 κνακίωνος: corr. Sint. τόπος ⟨μόνος⟩ Herw. εἰσφέρει L^1 ἐφύβρει P 14 καλῶς P ἐγγένωνται: corr. Herw. (ἐγγένονται L^1P) γεννῶνται Zie. 18 τετρακοσίων: corr. Aldina 19 ἄσκησιν] οἴκησιν Cor., sed Thuc. 5, 67, 2. Diod. 12, 75, 7 cft. Sint. καδμίαι LPQ 20 τοῦθ' ὁ (Rei.) Sint.: τοῦτο 21 ἀκροπόλεις KCL^2: πόλεις L^1PQ

c μετὰ παιδιᾶς εἰρημένον· οὐ γὰρ ἔφη τακτικὸν εἶναι τὸν
Ὁμήρου Νέστορα, κελεύοντα κατὰ φῦλα καὶ φρήτρας συλ-
λοχίζεσθαι τοὺς Ἕλληνας (Il. 2, 363),

ὡς φρήτρη φρήτρηφιν ἀρήγῃ, φῦλα δὲ φύλοις,

3 δέον ἐραστὴν παρ' ἐρώμενον τάττειν. φυλέτας μὲν γὰρ
φυλετῶν καὶ φρατόρων ⟨φράτορας⟩ οὐ πολὺν λόγον ἔχειν
ἐν τοῖς δεινοῖς, τὸ δ' ἐξ ἐρωτικῆς φιλίας συνηρμοσμένον 101 S
στῖφος ἀδιάλυτον εἶναι καὶ ἄρρηκτον, ὅταν οἱ μὲν ἀγα-
πῶντες τοὺς ἐρωμένους, οἱ δ' αἰσχυνόμενοι τοὺς ἐρῶν-
4 τας, ἐμμένωσι τοῖς δεινοῖς ὑπὲρ ἀλλήλων. καὶ τοῦτο
θαυμαστὸν οὐκ ἔστιν, εἴγε δὴ καὶ μὴ παρόντας αἰδοῦν-
d ται μᾶλλον ἑτέρων παρόντων, ὡς ἐκεῖνος ὁ τοῦ πολεμίου
κείμενον αὐτὸν ἐπισφάττειν μέλλοντος δεόμενος καὶ ἀν-
τιβολῶν διὰ τοῦ στέρνου διεῖναι τὸ ξίφος, „ὅπως“ ἔφη
„μή με νεκρὸν ὁ ἐρώμενος ὁρῶν κατὰ νώτου τετρωμένον
5 αἰσχυνθῇ.“ λέγεται δὲ καὶ τὸν Ἰόλεων τοῦ Ἡρακλέους
ἐρώμενον ὄντα κοινωνεῖν τῶν ἄθλων καὶ παρασπίζειν.
Ἀριστοτέλης δὲ (fg. 97 R) καὶ καθ' αὑτὸν ἔτι φησὶν
ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Ἰόλεω τὰς καταπιστώσεις ποιεῖσθαι
6 τοὺς ἐρωμένους καὶ τοὺς ἐραστάς. εἰκὸς οὖν καὶ τὸν λόχον
ἱερὸν προσαγορεύεσθαι, καθότι καὶ Πλάτων (Phaedr. 255 b)
e 7 ἔνθεον φίλον τὸν ἐραστὴν προσεῖπε. λέγεται δὲ διαμεῖναι
μέχρι τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ μάχης ἀήττητον· ὡς δὲ μετὰ τὴν
μάχην ἐφορῶν τοὺς νεκροὺς ὁ Φίλιππος ἔστη κατὰ τοῦτο
τὸ χωρίον, ἐν ᾧ συνετύγχανε κεῖσθαι τοὺς τριακοσίους,
ἐναντίους ἀπηντηκότας ταῖς σαρίσαις ἅπαντας ἐν τοῖς

---

16 mor. 761 d

---

2 συλλογίζεσθαι PQ 6 φράτορας ante φρατόρων add. Br. transpos. Zie. 13 ne conicias ἀποσφάττειν, cf. Anton. 76, 10 14 στέρνους P 19 τὰς om. P 21 ἱερὸν ⟨ἀπὸ τοῦ ἔρωτος vel ἐρᾶν⟩ Rei. 23 χαιρωνία L 26 ἐναντίους om. P

[στενοῖς] ὅπλοις καὶ μετ' ἀλλήλων ἀναμεμειγμένους,
θαυμάσαντα καὶ πυθόμενον, ὡς ὁ τῶν ἐραστῶν καὶ τῶν
ἐρωμένων οὗτος εἴη λόχος, δακρῦσαι καὶ εἰπεῖν· „ἀπό-
λοιντο κακῶς οἱ τούτους τι ποιεῖν ἢ πάσχειν αἰσχρὸν
ὑπονοοῦντες.“ **19.** *ὅλως δὲ τῆς περὶ τοὺς ἐραστὰς συνη-*
θείας οὐχ, ὥσπερ οἱ ποιηταὶ λέγουσι, Θηβαίοις τὸ Λαΐου
πάθος ἀρχὴν παρέσχεν, ἀλλ' οἱ νομοθέται τὸ φύσει
θυμοειδὲς αὐτῶν καὶ ἄκρατον ἀνιέναι καὶ ἀνυγραίνειν f
εὐθὺς ἐκ παίδων βουλόμενοι, πολὺν μὲν ἀνεμείξαντο καὶ
σπουδῇ καὶ παιδιᾷ πάσῃ τὸν αὐλόν, εἰς τιμὴν καὶ προεδρίαν
ἄγοντες, λαμπρὸν δὲ τὸν ἔρωτα ταῖς παλαίστραις ἐνεθρέ-
ψαντο, συγκεραννύντες τὰ ἤθη τῶν νέων. ὀρθῶς δὲ πρὸς 2
102 S *τοῦτο καὶ τὴν ἐξ Ἄρεως καὶ Ἀφροδίτης γεγονέναι λεγο-* 288
μένην θεὸν τῇ πόλει συνῳκείωσαν, ὡς ὅπου τὸ μαχητικὸν
καὶ πολεμικὸν μάλιστα τῷ μετέχοντι πειθοῦς καὶ χαρίτων
ὁμιλεῖ καὶ σύνεστιν, εἰς τὴν ἐμμελεστάτην καὶ κοσμιω-
τάτην πολιτείαν δι' Ἁρμονίας καθισταμένων ἁπάντων.
τὸν οὖν ἱερὸν λόχον τοῦτον ὁ μὲν Γοργίδας διαιρῶν εἰς τὰ 3
πρῶτα ζυγά, καὶ παρ' ὅλην τὴν φάλαγγα τῶν ὁπλιτῶν
προβαλλόμενος, ἐπίδηλον οὐκ ἐποίει τὴν ἀρετὴν τῶν ἀν-
δρῶν, οὐδ' ἐχρῆτο τῇ δυνάμει πρὸς κοινὸν ἔργον, ἅτε δὴ
διαλελυμένῃ καὶ πρὸς πολὺ μεμειγμένῃ τὸ φαυλότερον. ὁ 4
δὲ Πελοπίδας, ὡς ἐξέλαμψεν αὐτῶν ἡ ἀρετὴ περὶ Τεγύ- b

---

5 mor. 313e. 750b. Plat. leg. 8, 836b. hyp. Aesch. Sept. hyp. Eur. Phoen. schol. Eur. Phoen. 21. Ath. 13, 602f. Apollod. 3, 44. Dion Chr. 10, 24. Ael. h. a. 6, 15. v. h. 13, 5. Cic. Tusc. 4, 71. Hyg. fab. 85

---

1 *στενοῖς* del. Sch. Sint. *στεπτοῖς* Latte cl. Deubner ARW 30, 89 *τοῖς στέρνοις, ἐν ὅπλοις καὶ* Claviger Cor. *ἅπαντας ὁμαλῶς καὶ μετ' ἀλλ.* Herw. *ἀναμιγνυμένους* **ΛΡ** 4. 5 *οἱ—ὑπονοοῦντες* om. **P** 11 *ἀνεθρέψαντο* **P** 13 *ἄρεος* **Q** 17 scribebant *ἁρμονίας* 21 *δὴ* om. **Q** 22 *διαλελυμένης*: corr. Rei. (-*νος* **C** Vulc.) *πρὸς* Rei.: *παρὰ* *μεμιγμένῃ* Rei.: *μεμιγμένον ἢ* **ΛΚC** *μεμιγμένης ἢ* **PQ** *μεμιγμένων οἱ τῶν φαυλοτέρων* Anon.

*ρας καθαρῶς καὶ περιόπτως ἀγωνισαμένων, οὐκ ἔτι διεῖ-
λεν οὐδὲ διέσπασεν, ἀλλ᾽ ὥσπερ σώματι χρώμενος ὅλῳ,
5 προεκινδύνευεν ⟨ἐν⟩ τοῖς μεγίστοις ἀγῶσιν. ὥσπερ γὰρ οἱ
ἵπποι θᾶσσον ὑπὸ τοῖς ἅρμασιν ἢ καθ᾽ αὑτοὺς ἐλαυνό-
μενοι θέουσιν, οὐχ ὅτι μᾶλλον ἐμπίπτοντες ἐκβιάζονται
τὸν ἀέρα τῷ πλήθει ῥηγνύμενον, ἀλλ᾽ ὅτι συνεκκαίει
τὸν θυμὸν ἡ μετ᾽ ἀλλήλων ἅμιλλα καὶ τὸ φιλόνικον,
οὕτως ᾤετο τοὺς ἀγαθούς, ζῆλον ἀλλήλοις καλῶν ἔργων
⟨ἐμποι⟩οῦντας, ὠφελιμωτάτους εἰς κοινὸν ἔργον εἶναι
καὶ προθυμοτάτους.*

a. 371 **20.** *Ἐπεὶ δὲ Λακεδαιμόνιοι πᾶσι τοῖς Ἕλλησιν εἰρή-
c νην συνθέμενοι, πρὸς μόνους Θηβαίους ἐξήνεγκαν τὸν
πόλεμον, ἐνεβεβλήκει δὲ Κλεόμβροτος ὁ βασιλεύς, ἄγων
ὁπλίτας μυρίους, ἱππεῖς δὲ χιλίους, ὁ δὲ κίνδυνος οὐ περὶ
ὧν πρότερον ἦν Θηβαίοις, ἀλλ᾽ ἄντικρυς ἀπειλὴ καὶ κα-
ταγγελία διοικισμοῦ, καὶ φόβος οἷος οὔπω τὴν Βοιωτίαν
2 κατεῖχεν, ἐξιὼν μὲν ἐκ τῆς οἰκίας ὁ Πελοπίδας, καὶ τῆς
γυναικὸς ἐν τῷ προπέμπειν δακρυούσης καὶ παρακαλού-
σης σῴζειν ἑαυτόν, „ταῦτ᾽" εἶπεν „ὦ γύναι τοῖς ἰδιώ-
ταις [ἀεὶ] χρὴ παραινεῖν, τοῖς δ᾽ ἄρχουσιν ὅπως τοὺς
3 ἄλλους σῴζωσιν." ἐλθὼν δ᾽ εἰς τὸ στρατόπεδον, καὶ τοὺς
d βοιωτάρχας καταλαβὼν οὐχ ὁμογνωμονοῦντας, πρῶτος 103 S
Ἐπαμεινώνδᾳ προσέθετο γνώμην, ψηφιζομένῳ διὰ μάχης
ἰέναι τοῖς πολεμίοις, βοιωτάρχης μὲν οὐκ ἀποδεδειγμένος,*

---

11 Plut. Ages. 27, 5—28, 5 et ibi l. l. 17 mor. 194 d 21 cf. Diod. 15, 53, 3. Paus. 9, 13, 6. 7

---

1 *καὶ* del. Cor. *περιόπτως* Zie.: *περὶ αὑτῶν* **L¹K** et **P** (qui *αὐτ.*) *περὶ αὑτὸν* **QL²** et editt. 3 *ἐν* add. Cor. 5 *ἐκπίπτοντες* **ΛPQ** *ἐγκύπτοντες* Rei. 8 *καὶ ζῆλον* **KPQ**, unde ⟨*φιλοτιμίαν πολλὴν*⟩ *καὶ ζ.* cl. Lyc. 14, 5 Zie. *κακῶν* **P** *ἔργον* **L¹C** 9 *ἐμποιοῦντας* Zie.: *ὄντας* codd. *ἐνιέντας* Anon. *ἐμβάλλοντας* Rei. *ἐνδιδόντας* Emp. 10 *καὶ* om. **L¹KPQ** 20 *ἀεὶ* del. Rei. (ortum ex *δεῖ*, cf. mor.) 22 *βοιωτάρχους* **P**

ἄρχων δὲ τοῦ ἱεροῦ λόχου καὶ πιστευόμενος, ὡς ἦν δί- a. 371
καιον ἄνδρα τηλικαῦτα δεδωκότα τῇ πατρίδι σύμβολ' εἰς
τὴν ἐλευθερίαν. ὡς οὖν ἐδέδοκτο διακινδυνεύειν, καὶ 4
περὶ τὰ Λεῦκτρα τοῖς Λακεδαιμονίοις ἀντεστρατοπέδευον,
ὄψιν εἶδε κατὰ τοὺς ὕπνους ὁ Πελοπίδας, εὖ μάλα διατα-
ράξασαν αὐτόν. ἔστι γὰρ ἐν τῷ Λευκτρικῷ πεδίῳ τὰ σή- 5
ματα τῶν τοῦ Σκεδάσου θυγατέρων, ἃς Λευκτρίδας κα-
λοῦσι διὰ τὸν τόπον· ἐκεῖ γὰρ αὐταῖς ὑπὸ ξένων Σπαρ-
τιατῶν βιασθείσαις συνέβη ταφῆναι. γενομένης δὲ χα- 6 e
λεπῆς οὕτω καὶ παρανόμου πράξεως, ὁ μὲν πατήρ, ὡς
οὐκ ἔτυχεν ἐν Λακεδαίμονι δίκης, ἀρὰς κατὰ τῶν Σπαρ-
τιατῶν ἀρασάμενος, ἔσφαξεν ἑαυτὸν ἐπὶ τοῖς τάφοις τῶν
παρθένων. χρησμοὶ δὲ καὶ λόγια τοῖς Σπαρτιάταις ἀεὶ 7
προὔφαινον εὐλαβεῖσθαι καὶ φυλάττεσθαι τὸ Λευκτρι-
κὸν μήνιμα, μὴ πάνυ τῶν πολλῶν συνιέντων ἀλλ' ἀμ-
φιγνοούντων τὸν τόπον, ἐπεὶ καὶ τῆς Λακωνικῆς πολί-
χνιον πρὸς τῇ θαλάσσῃ Λεῦκτρον ὀνομάζεται, καὶ πρὸς
Μεγάλῃ πόλει τῆς Ἀρκαδίας τόπος ἐστὶν ὁμώνυμος. τὸ 8
μὲν οὖν πάθος τοῦτο πολὺ τῶν Λευκτρικῶν ἦν παλαιό- f
τερον. 21. ὁ δὲ Πελοπίδας ἐν τῷ στρατοπέδῳ κατακοιμη-
θείς, ἔδοξε τάς τε παῖδας ὁρᾶν περὶ τὰ μνήματα θρηνού-
σας καὶ καταρωμένας τοῖς Σπαρτιάταις, τόν τε Σκέδασον
κελεύοντα ταῖς κόραις σφαγιάσαι παρθένον ξανθήν, εἰ
βούλοιτο τῶν πολεμίων ἐπικρατῆσαι. δεινοῦ δὲ καὶ πα- 2
ρανόμου τοῦ προστάγματος αὐτῷ φανέντος, ἐξαναστὰς 289
ἐκοινοῦτο τοῖς τε μάντεσι καὶ τοῖς ἄρχουσιν. ὧν οἱ μὲν 3
οὐκ εἴων παραμελεῖν οὐδ' ἀπειθεῖν, τῶν μὲν παλαιῶν

5 mor. 773b sqq. Xen. hell. 6 4, 7. Diod. 15, 54, 1—3. Paus. 9, 13, 5. 6

7 τοῦ om. C 14 προὔφαινον K: προὔφερον ΛPQ 27 ἀπαθεῖν L¹

a. 371 προφέροντες Μενοικέα τὸν Κρέοντος καὶ Μακαρίαν τὴν
Ἡρακλέους, τῶν δ' ὕστερον Φερεκύδην τε τὸν σοφὸν ὑπὸ 104 S
Λακεδαιμονίων ἀναιρεθέντα, καὶ τὴν δορὰν αὐτοῦ κατά
τι λόγιον ὑπὸ τῶν βασιλέων φρουρουμένην, Λεωνίδαν
τε τῷ χρησμῷ τρόπον τινὰ προθυσάμενον ἑαυτὸν ὑπὲρ
τῆς Ἑλλάδος, ἔτι δὲ τοὺς ὑπὸ Θεμιστοκλέους σφαγιασθέντας Ὠμηστῇ Διονύσῳ πρὸ τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμα-
4 χίας· ἐκείνοις γὰρ ἐπιμαρτυρῆσαι τὰ κατορθώματα· τοῦτο
b δ' Ἀγησίλαον, ⟨ὃν⟩ ἀπὸ τῶν αὐτῶν Ἀγαμέμνονι τόπων ἐπὶ
τοὺς αὐτοὺς στρατευόμενον πολεμίους ᾔτησε μὲν ἡ θεὸς
τὴν θυγατέρα σφάγιον, καὶ ταύτην εἶδε τὴν ὄψιν ἐν Αὐλίδι κοιμώμενος, ὁ δ' οὐκ ἔδωκεν, ἀλλ' ἀπομαλθακισθεὶς
5 κατέλυσε τὴν στρατείαν, ἄδοξον καὶ ἀτελῆ γενομένην. οἱ
δὲ τοὐναντίον ἀπηγόρευον, ὡς οὐδενὶ τῶν κρειττόνων καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς ἀρεστὴν οὖσαν οὕτω βάρβαρον καὶ παράνομον θυσίαν· οὐ γὰρ τοὺς Τυφῶνας ἐκείνους οὐδὲ τοὺς Γίγαντας ἄρχειν, ἀλλὰ τὸν πάντων πατέρα θεῶν καὶ ἀν-
6 θρώπων· δαίμονας δὲ χαίροντας ἀνθρώπων αἵματι καὶ
φόνῳ πιστεύειν ⟨εἶναι⟩ μὲν ἴσως ἐστὶν ἀβέλτερον, ὄντων
c δὲ τοιούτων ἀμελητέον ὡς ἀδυνάτων· ἀσθενείᾳ γὰρ καὶ
μοχθηρίᾳ ψυχῆς ἐμφύεσθαι καὶ παραμένειν τὰς ἀτόπους καὶ χαλεπὰς ἐπιθυμίας. **22.** ἐν τοιούτοις οὖν διαλόγοις τῶν πρώτων ὄντων, καὶ μάλιστα τοῦ Πελοπίδου διαποροῦντος,

---

4 Herod. 7, 220   6 Plut. Them. 13, 2—4. Aristid. 9, 2
8 Plut. Ages. 6, 6—11   18 Plut. Brut. 37, 6

---

1 *προσφέροντες* vel *παραφέροντες* Rei.   *τὴν*] *τοῦ* **P**   **2** *τῶν*] *τὸν* **L**   *τε* om. **K**   **5** *χρησμῷ* ⟨*πειθόμενον*⟩ vel. sim. Rei.   **6** *ὑπὸ τοῦ θεμ.* **P**   **9** *ὃν* add. Zie.: *ὡς* ante *Ἀγησίλαον* add. **QL²**   *ἀγαμέμνονος* **L¹KP**   **11** *ἴδε* **L¹**   **12** *ἀπομαλθακωθεὶς*: corr. Cor.   **15** *ἡμᾶς* ⟨*ὄντων*⟩ Li.   **19** *εἶναι* h. l. add. Zie., post *δαίμονας δὲ* Bernardakis *εἶναι* pro *ἐστὶν* Sch. *μὲν ὡς εἰσὶν ἀβέλτ.* Madvig *ἐστὶν* om. **C**

ἵππος ἐξ ἀγέλης [καὶ πῶλος] ἀποφυγοῦσα καὶ φερομένη a. 371
διὰ τῶν ὅπλων, ὡς ἦν θέουσα κατ' αὐτοὺς ἐκείνους,
ἐπέστη· καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις θέαν παρεῖχεν ἥ τε χρόα 2
στίλβουσα τῆς χαίτης πυρσότατον, ἥ τε γαυρότης καὶ τὸ
σοβαρὸν καὶ τεθαρρηκὸς τῆς φωνῆς· Θεόκριτος δ' ὁ 3
μάντις συμφρονήσας ἀνεβόησε πρὸς τὸν Πελοπίδαν·
„ἥκει σοι τὸ ἱερεῖον ὦ δαιμόνιε, καὶ παρθένον ἄλλην μὴ
περιμένωμεν, ἀλλὰ χρῶ δεξάμενος ἣν ὁ θεὸς δίδωσιν.“ d
ἐκ τούτου λαβόντες τὴν ἵππον ἐπὶ τοὺς τάφους ἦγον τῶν 4
105 S παρθένων, καὶ κατευξάμενοι καὶ καταστέψαντες ἐνέτεμον,
11 αὐτοί τε χαίροντες, καὶ λόγον εἰς τὸ στρατόπεδον περὶ
τῆς ὄψεως τοῦ Πελοπίδου καὶ τῆς θυσίας διδόντες.

23. Ἐν δὲ τῇ μάχῃ τοῦ Ἐπαμεινώνδου τὴν φάλαγγα
λοξὴν ἐπὶ τὸ εὐώνυμον ἕλκοντος, ὅπως τῶν ἄλλων
Ἑλλήνων ἀπωτάτω γένηται τὸ δεξιὸν τῶν Σπαρτιατῶν,
καὶ τὸν Κλεόμβροτον ἐξώσῃ προσπεσὼν ἀθρόως κατὰ
κέρας καὶ βιασάμενος, οἱ μὲν πολέμιοι καταμαθόντες τὸ 2
γινόμενον, ἤρξαντο μετακινεῖν τῇ τάξει σφᾶς αὐτούς, καὶ e
τὸ δεξιὸν ἀνέπτυσσον καὶ περιῆγον, ὡς κυκλωσόμενοι
καὶ περιβαλοῦντες ὑπὸ πλήθους τὸν Ἐπαμεινώνδαν, ὁ 3
δὲ Πελοπίδας ἐν τούτῳ προεξέδραμε, καὶ συστρέψας τοὺς
τριακοσίους δρόμῳ, φθάνει, πρὶν ἀνατεῖναι τὸν Κλεόμ-
βροτον τὸ κέρας ἢ συναγ⟨αγ⟩εῖν πάλιν εἰς τὸ αὐτὸ καὶ συγ-

---

13 c. 23 Plut. Ages 28, 7. 8. Xen. hell. 6, 4, 9—15. Diod. 15, 55—56. Paus. 9, 13, 8—10. Nep. Pel. 4, 2

---

1 καὶ πῶλος del. Zie. ἵππων ἐξ ἀγ. πῶλος Cor. Sint. ἵππου ἐ. ἀ. π. Sch. 5 φωνῆς] φορᾶς vel μορφῆς Herw. 6 μάντης L¹K συμφωνήσας: corr. Steph. πρὸς om. et πελοπίδα P 10 καταστρέψαντες P ἐνέτεμνον ΛPC 12 διδόντος K διαδιδόντες Cor. 14 ἕλκοντες L¹C 15 γένηται ⟨καὶ⟩ Sch. 16 κατὰ κράτος Zie. cl. Ages. 18, 4 21 παρεξέδραμε Zie. 23 ἢ] καὶ Sch. συνάγειν: corr. Cor.

a.371 κλεῖσαι τὴν τάξιν, οὐ καθεστῶσιν ἀλλὰ θορυβουμένοις
4 δι' ἀλλήλων τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐπιβαλών. καίτοι πάν-
των ἄκροι τεχνῖται καὶ σοφισταὶ τῶν πολεμικῶν ὄντες οἱ
Σπαρτιᾶται, πρὸς οὐδὲν οὕτως ἐπαίδευον αὑτοὺς καὶ συν-
είθιζον, ὡς τὸ μὴ πλανᾶσθαι μηδὲ ταράττεσθαι τάξεως
f διαλυθείσης, ἀλλὰ χρώμενοι πᾶσι πάντες ἐπιστάταις καὶ
ζευγίταις, ὅπου ποτὲ καὶ σὺν οἷστισιν ὁ κίνδυνος καταλαμ-
βάνοι, καὶ συναρμόττειν καὶ μάχεσθαι παραπλησίως.
5 τότε δ' ἡ τοῦ Ἐπαμεινώνδου φάλαγξ ἐπιφερομένη μό-
νοις ἐκείνοις, καὶ παραλλάττουσα τοὺς ἄλλους, ὅ τε Πελο-
πίδας μετὰ τάχους ἀπίστου καὶ τόλμης ἐν τοῖς ὅπλοις γε-
νόμενος, συνέχεον τά τε φρονήματα καὶ τὰς ἐπιστήμας
αὐτῶν οὕτως, ὥστε φυγὴν καὶ φόνον Σπαρτιατῶν ὅσον
290 6 οὔπω πρότερον γενέσθαι. διὸ τῷ Ἐπαμεινώνδᾳ βοιω-
ταρχοῦντι μὴ βοιωταρχῶν, καὶ πάσης ἡγουμένῳ τῆς δυ-
νάμεως μικροῦ μέρους ἄρχων, ἴσον ἠνέγκατο δόξης τῆς
νίκης ἐκείνης καὶ τοῦ κατορθώματος.
a.370/69 **24.** Εἰς μέντοι Πελοπόννησον ἀμφότεροι βοιωταρ-
χοῦντες ἐνέβαλον, καὶ τῶν ἐθνῶν τὰ πλεῖστα προσή- 106 S
γοντο, Λακεδαιμονίων ἀποστήσαντες Ἦλιν, Ἄργος, Ἀρ-
καδίαν σύμπασαν, αὐτῆς τῆς Λακωνικῆς τὰ πλεῖστα.
2 καίτοι χειμῶνος μὲν ἦσαν αἱ περὶ τροπὰς ἀκμαί, μηνὸς
δὲ τοῦ τελευταίου φθίνοντος ὀλίγαι περιῆσαν ἡμέραι, καὶ
τὴν ἀρχὴν ἔδει παραλαμβάνειν ἑτέρους εὐθὺς ἱσταμένου
b τοῦ πρώτου μηνός, ἢ θνῄσκειν τοὺς μὴ παραδιδόντας.

---

18 cf. Plut. Ages. 31, 1 et ibi l. l. **23** cf. ad p. 100, 6

---

5 ὡς τὸ **ΛΚ**: ὥστε **PQ** ὡς **C** 7 ζυγίταις Cor. cl. p. 93, 19 ὅπου π. κ. σὺν οἷστισιν Madvig cl. Xen. rep. Lac. 11, 7: ὅποι π. κ. συνίστησιν codd. καὶ post κίνδυνος transpon. Aldina καταλαμβάνοι **ΛP**: καταλαμβάνει **Q** καταλαμβάνειν **K** Cor. Sint. 9 τότε δὴ ἡ **ΛP** 11 ἐπι- vel παραγενόμενος Rei. 12 συνέχεεν **ΛC** 21 αὐτῆς ⟨τε⟩ Br. 25 παραδόντας Sint.

οἱ δ' ἄλλοι βοιωτάρχαι, καὶ τὸν νόμον δεδιότες τοῦτον, a. 370/69 3
καὶ τὸν χειμῶνα φεύγοντες, ἀπάγειν ἔσπευδον ἐπ' οἴκου
τὸ στράτευμα, Πελοπίδας δὲ πρῶτος Ἐπαμεινώνδᾳ γε-
νόμενος σύμψηφος, καὶ συμπαρορμήσας τοὺς πολίτας,
ἦγεν ἐπὶ τὴν Σπάρτην καὶ διεβίβαζε τὸν Εὐρώταν. καὶ 4
πολλὰς μὲν ᾕρει πόλεις αὐτῶν, πᾶσαν δὲ τὴν χώραν
ἐπόρθει μέχρι θαλάσσης, ἡγούμενος ἑπτὰ μυριάδων Ἑλ-
ληνικῆς στρατιᾶς, ἧς ἔλαττον ἢ δωδέκατον ἦσαν αὐτοὶ
Θηβαῖοι μέρος. ἀλλ' ἡ δόξα τῶν ἀνδρῶν ἄνευ δόγματος 5
κοινοῦ καὶ ψηφίσματος ἐποίει τοὺς συμμάχους ἕπεσθαι
σιωπῇ πάντας ἡγουμένοις ἐκείνοις. ὁ γὰρ πρῶτος ὡς 6 c
ἔοικε καὶ κυριώτατος νόμος τῷ σῴζεσθαι δεομένῳ τὸν
σῴζειν δυνάμενον ἄρχοντα κατὰ φύσιν ἀποδίδωσι· κἂν 7
ὥσπερ οἱ πλέοντες εὐδίας οὔσης ἢ παρ' ἀκτὴν ὁρμοῦντες
ἀσελγῶς προσενεχθῶσι τοῖς κυβερνήταις καὶ θρασέως,
ἅμα τῷ χειμῶνα καὶ κίνδυνον καταλαμβάνειν πρὸς ἐκεί-
νους ἀποβλέπουσι, καὶ τὰς ἐλπίδας ἐν ἐκείνοις ἔχουσι. καὶ 8
γὰρ Ἀργεῖοι καὶ Ἠλεῖοι καὶ Ἀρκάδες, ἐν τοῖς συνεδρίοις
ἐρίζοντες καὶ διαφερόμενοι πρὸς τοὺς Θηβαίους ὑπὲρ
ἡγεμονίας, ἐπ' αὐτῶν τῶν ἀγώνων καὶ παρὰ τὰ δεινὰ τοῖς
ἐκείνων αὐθαιρέτως πειθόμενοι στρατηγοῖς ἠκολούθουν. d
ἐν ἐκείνῃ τῇ στρατείᾳ πᾶσαν μὲν Ἀρκαδίαν εἰς μίαν δύ- 9
ναμιν συνέστησαν, τὴν δὲ Μεσσηνίαν χώραν νεμομένων

---

23 mor. 540e. Diod. 15, 66, 1. 6. Paus. 4, 26, 5. 6. 27, 5—9. 9, 14, 5. Isocr. 6, 28. Nep. Ep. 8, 5. Ael. v. h. 13, 42

---

1 *δ'*] *μὲν* Br. *μὲν οὖν* Zie. **4** *παρορμήσας* **Q** **5** *διεβίβασε* Sint. **7** *θαλάττης* **K** **8** *στρατείας* **ΛP** **13** *κἂν*] *καὶ* **K** **14** *εὐδίας* ⟨*καὶ γαλήνης*⟩ Zie. cl. v. 16 et mor. 662c. 686b (610b) *ὁρμῶντες* **PC** **16** *κίνδυνον*] *γαλήνην* **K** **17** *ἀποβλέπωσι*: corr. Steph. *ἔχωσι* **ΛDQ** **21** *ἠκολούθουν* om. **L**^{1}**P** *διετέλουν* Zie. **22** *ἐν* ⟨*οὖν*⟩ Br. *ἐν* ⟨*δ'*⟩ Li. *στρατειᾶι* **P** *στρατιᾶ* cet. **23. 24** *μεσηνίαν . . . μεσηνίους* **KQ**

a. 369 *Σπαρτιατῶν ἀποτεμόμενοι, τοὺς παλαιοὺς Μεσσηνίους*
10 *ἐκάλουν καὶ κατῆγον, Ἰθώμην συνοικίσαντες. ἀπιόντες*
δ' ἐπ' οἴκου διὰ Κεγχρεῶν, Ἀθηναίους ἐνίκων, ἐπιχει- 107 S
ροῦντας ἀψιμαχεῖν περὶ τὰ στενὰ καὶ κωλύειν τὴν πο-
ρείαν.

25. *Ἐπὶ δὲ τούτοις οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ὑπερηγά-*
πων τὴν ἀρετήν, καὶ τὴν τύχην ἐθαύμαζον, ὁ δὲ συγγενὴς
καὶ πολιτικὸς φθόνος ἅμα τῇ δόξῃ τῶν ἀνδρῶν συναυ-
e *ξόμενος, οὐ καλὰς οὐδὲ πρεπούσας ὑποδοχὰς παρεσκεύα-*
2 *ζεν αὐτοῖς. θανάτου γὰρ ἀμφότεροι δίκας ἔφυγον ἐπαν-*
ελθόντες, ὅτι τοῦ νόμου κελεύοντος ἐν τῷ πρώτῳ μηνὶ
παραδοῦναι τὴν βοιωταρχίαν ἑτέροις, ὃν Βουκάτιον ὀνο-
μάζουσι, τέτταρας ὅλους προσεπεβάλοντο μῆνας, ἐν οἷς
τὰ περὶ Μεσσήνην καὶ Ἀρκαδίαν καὶ τὴν Λακωνικὴν
3 *διῴκησαν. εἰσήχθη μὲν οὖν πρότερος εἰς τὸ δικαστήριον*
Πελοπίδας, δι' ὃ καὶ μᾶλλον ἐκινδύνευσεν, ἀμφότεροι δ'
4 *ἀπελύθησαν. τὸ δὲ συκοφάντημα καὶ τὴν πεῖραν Ἐπα-*
μεινώνδας ἤνεγκε πρᾴως, μέγα μέρος ἀνδρείας καὶ μεγα-
f *λοψυχίας τὴν ἐν τοῖς πολιτικοῖς ἀνεξικακίαν ποιούμενος·*
Πελοπίδας δὲ καὶ φύσει θυμοειδέστερος ὤν, καὶ παροξυ-
νόμενος ὑπὸ τῶν φίλων ἀμύνασθαι τοὺς ἐχθρούς, ἐπε-
5 *λάβετο τοιαύτης αἰτίας. Μενεκλείδας ὁ ῥήτωρ ἦν μὲν εἷς*
τῶν μετὰ Πελοπίδου καὶ Μέλωνος εἰς τὴν Χάρωνος οἰ-
κίαν συνελθόντων, ἐπεὶ δὲ τῶν ἴσων οὐκ ἠξιοῦτο παρὰ
τοῖς Θηβαίοις, δεινότατος μὲν ὢν λέγειν, ἀκόλαστος δὲ

---

2 Xen. hell. 6, 5, 49—52. Diod. 15, 67, 1. Paus. 9, 14, 6. 7 **6** Paus. 9, 14, 5. 7. Nep. Ep. 7, 3—8, 5. App. Syr. 41. Ael. v. h. 13, 42 **22** cf. mor. 542b. 805c. Nep. Ep. 5, 2—6

---

2 *συνοικήσαντες*: corr. Steph. **3** *κεγχρειῶν* **L** *κεγχριῶν* **K** **13** *προσεβάλοντο* **PC** **14** *μεσήνην* **KQ** *τὴν* om. **Q** **16** scribebant *διὸ* **22** *μενεκλείδης* h. l. codd. praeter **K** **24** *συνεισελθόντων* **C**

καὶ κακοήθης τὸν τρόπον, ἐχρῆτο τῇ φύσει πρὸς τὸ συ- 291 κοφαντεῖν καὶ διαβάλλειν τοὺς κρείττονας, οὐδὲ μετὰ ⟨τὴν⟩ δίκην ἐκείνην παυσάμενος. Ἐπαμεινώνδαν μὲν οὖν ἐξέ- 6 κρουσε τῆς βοιωταρχίας καὶ κατεπολιτεύσατο πολὺν χρόνον, Πελοπίδαν δὲ πρὸς μὲν τὸν δῆμον οὐκ ἴσχυσε διαβαλεῖν, ἐπεχείρει δὲ συγκροῦσαι τῷ Χάρωνι· καὶ κοινήν 7 τινα τοῦ φθόνου παραμυθίαν ἔχοντος, ὧν ἂν αὐτοὶ μὴ δύνωνται βελτίους φανῆναι, τούτους ⟨ἐὰν⟩ ἁμῶς γέ πως ἑτέρων ἀποδείξωσι κακίους, πολὺς ἦν πρὸς τὸν δῆμον
108 8 αὔξων τὰ τοῦ Χάρωνος ἔργα, καὶ τὰς στρατηγίας τὰς
11 ἐκείνου καὶ τὰς νίκας ἐγκωμιάζων. τῆς δὲ πρὸς Πλαταιὰς 8 b ἱππομαχίας, ἣν πρὸ τῶν Λευκτρικῶν ἐνίκησαν ἡγουμένου Χάρωνος, ἐπεχείρησεν ἀνάθημα τοιόνδε ποιῆσαι. Ἀνδρο- 9 κύδης ὁ Κυζικηνὸς ἐκλαβὼν παρὰ τῆς πόλεως πίνακα γράψαι μάχης ἑτέρας, ἐπετέλει τὸ ἔργον ἐν Θήβαις. γενο- 10 μένης δὲ τῆς ἀποστάσεως, καὶ τοῦ πολέμου συμπεσόντος, οὐ πολὺ τοῦ τέλος ἔχειν ἐλλείποντα τὸν πίνακα παρ' ἑαυτοῖς οἱ Θηβαῖοι κατέσχον. τοῦτον οὖν ὁ Μενεκλείδας 11 ἔπειθεν ἀναθέντας ἐπιγράψαι τοὔνομα τοῦ Χάρωνος, ὡς ἀμαυρώσων τὴν Πελοπίδου καὶ Ἐπαμεινώνδου δόξαν. ἦν δ' ἀβέλτερος ἡ φιλοτιμία, παρὰ τοσούτους καὶ τηλι- 12 κούτους ἀγῶνας ἑνὸς ἔργου καὶ μιᾶς νίκης ἀγαπωμένης, c ἐν ᾗ Γεράδαν τινὰ τῶν ἀσήμων Σπαρτιατῶν καὶ τεσσαράκοντα μετ' αὐτοῦ πεσεῖν, ἄλλο δ' οὐδὲν μέγα πραχθῆναι λέγουσι. τοῦτο τὸ ψήφισμα γράφεται Πελοπίδας 13

2 τὴν add. Cor. 6 Χάρωνι] χρόνωι L^1KP κενὴν Rei. 7 ὧν ἂν QL^2: ὧν L^1KP ἂν ὧν Steph. et editt. 8 δύνανται Anon. ἐὰν add. Zie. ἄλλως: corr. Rei. 13 ἀνάθεμα: corr. Lobeck 17 τέλος K et e ras. P: τέλου L^1 τέλους L^2P^1Q 18 τοῦτο νῦν P 19 ἔπεισεν: corr. Zie. 20 ἀμαυρῶσαι Q 22 ἀγαπωμένων K ἀγαμένης Mur. ἀναρτωμένης Rei. 23 γεράνδαν: corr. Br. cl. Plut. Lyc. 15, 17 et mor. 228c (ubi Γεραδάτας) 24 προαχθῆναι PV^b

παρανόμων, ἰσχυριζόμενος ὅτι Θηβαίοις οὐ πάτριον ἦν
ἰδίᾳ κατ' ἄνδρα τιμᾶν, ἀλλὰ τῇ πατρίδι κοινῶς τὸ τῆς νί-
14 κης ὄνομα σῴζειν. καὶ τὸν μὲν Χάρωνα παρὰ πᾶσαν τὴν
δίκην ἐγκωμιάζων ἀφθόνως διετέλεσε, τὸν δὲ Μενεκλεί-
δαν βάσκανον καὶ πονηρὸν ἐξελέγχων, καὶ τοὺς Θηβαίους
15 ἐρωτῶν, εἰ μηδὲν αὐτοῖς καλὸν πέπρακται**** †ὃ μὴ
d Μενεκλείδαν ζημιῶσαι χρήμασιν, ἃ μὴ δυνάμενος ἐκτεῖσαι
διὰ πλῆθος, ὕστερον ἐπεχείρησε κινῆσαι καὶ μεταστῆσαι
τὴν πολιτείαν. ταῦτα μὲν οὖν ἔχει τινὰ καὶ τοῦ βίου****
ἀποθεώρησιν.

a. 369 26. Ἐπεὶ δ' Ἀλεξάνδρου τοῦ Φερῶν τυράννου πολε-
μοῦντος μὲν ἐκ προδήλου πολλοῖς Θεσσαλῶν, ἐπι-
βουλεύοντος δὲ πᾶσιν, ἐπρέσβευσαν εἰς Θήβας αἱ πόλεις,
στρατηγὸν αἰτούμεναι καὶ δύναμιν, ὁρῶν ὁ Πελοπίδας
τὸν Ἐπαμεινώνδαν τὰς ἐν Πελοποννήσῳ πράξεις ⟨προελό-
μενον⟩ διοικεῖν, αὐτὸς ἑαυτὸν ἐπέδωκε καὶ προσένειμε
τοῖς Θεσσαλοῖς, μήτε τὴν ἰδίαν ἐπιστήμην καὶ δύναμιν 19 S
ἀργοῦσαν περιορᾶν ὑπομένων, μήθ' ὅπου πάρεστιν Ἐπα-
e 2 μεινώνδας ἑτέρου δεῖσθαι στρατηγοῦ νομίζων. ὡς οὖν
ἐστράτευσεν ἐπὶ Θεσσαλίαν μετὰ δυνάμεως, τήν τε Λάρισ-
σαν εὐθὺς παρέλαβε, καὶ τὸν Ἀλέξανδρον ἐλθόντα καὶ
δεόμενον διαλλάττειν ἐπειρᾶτο καὶ ποιεῖν ἐκ τυράννου
3 πρᾷον ἄρχοντα τοῖς Θεσσαλοῖς καὶ νόμιμον. ὡς δ' ἦν
ἀνήκεστος καὶ θηριώδης, καὶ πολλὴ μὲν ὠμότης αὐτοῦ

---

11 c. 26 Diod. 15, 67, 3. 4

---

2 τῇ] τὸ Q 6 lac. ind. Sint. ὥστε pro ὃ μὴ Br. ὁ μὲν Μενεκλείδας ζημιοῦται Palmerius ὁ δὴ Μ. ζ. Rei. καὶ ὁ Μ. ζ. Cor.; certe ὃ μὴ delenda ut v. l. pro ἃ μὴ 9 τοῦ ἀνδρὸς inser. G. Hermann παντὸς θεώρησιν Sauppe 14 ὁρῶν δὲ PQ 15 προελόμενον add. Rei. (qui et ταχθέντα) διοικοῦντα C 18 ὁρᾶν Q 20 λάρισαν L[1] 22 καὶ om. Q 23 νόμιμον] τιμώμενον Q 24 αὐτὴ ut vid. L[1] αὐτῷ ADB

πολλὴ δ' ἀσέλγεια καὶ πλεονεξία κατηγορεῖτο, τραχυνο- a. 369
μένου τοῦ Πελοπίδου πρὸς αὐτὸν καὶ χαλεπαίνοντος,
ἀποδρὰς ᾤχετο μετὰ τῶν δορυφόρων. ὁ δὲ Πελοπίδας 4
ἄδειάν τε πολλὴν ἀπὸ τοῦ τυράννου τοῖς Θεσσαλοῖς ἀπο-
λιπὼν καὶ πρὸς ἀλλήλους ὁμόνοιαν, αὐτὸς εἰς Μακεδονίαν f
ἀπῆρε, Πτολεμαίου μὲν Ἀλεξάνδρῳ τῷ βασιλεύοντι τῶν
Μακεδόνων πολεμοῦντος, ἀμφοτέρων δὲ μεταπεμπομένων
ἐκεῖνον, ὡς διαλλακτὴν καὶ δικαστὴν καὶ σύμμαχον καὶ
βοηθὸν τοῦ δοκοῦντος ἀδικεῖσθαι γενησόμενον. ἐλθὼν δὲ 5
καὶ διαλύσας τὰς διαφορὰς καὶ καταγαγὼν τοὺς φεύγοντας,
ὅμηρον ἔλαβε τὸν ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως Φίλιππον καὶ
τριάκοντα παῖδας ἄλλους τῶν ἐπιφανεστάτων καὶ κατέ- 292
στησεν εἰς Θήβας, ἐπιδειξάμενος τοῖς Ἕλλησιν, ὡς πόρρω
διήκει τὰ Θηβαίων πράγματα τῇ δόξῃ τῆς δυνάμεως καὶ
τῇ πίστει τῆς δικαιοσύνης. οὗτος ἦν Φίλιππος ὁ τοῖς 6
Ἕλλησιν ὕστερον πολεμήσας ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, τότε
δὲ παῖς ὢν ἐν Θήβαις παρὰ Παμμένει δίαιταν εἶχεν. ἐκ δὲ 7
τούτου καὶ ζηλωτής ⟨τισιν⟩ ἔδοξεν Ἐπαμεινώνδου γεγονέναι,
τὸ περὶ τοὺς πολέμους καὶ τὰς στρατηγίας δραστήριον
ἴσως κατανοήσας⟨ιν⟩· ὃ μικρὸν ἦν τῆς τοῦ ἀνδρὸς ἀρετῆς 8
μόριον· ἐγκρατείας δὲ καὶ δικαιοσύνης καὶ μεγαλοψυχίας
καὶ πρᾳότητος, οἷς ἦν ἀληθῶς μέγας ἐκεῖνος, οὐδὲν οὔτε
φύσει Φίλιππος οὔτε μιμήσει μετέσχε. b

27. Μετὰ δὲ ταῦτα πάλιν τῶν Θετταλῶν αἰτιωμένων a. 368
110 S τὸν Φεραῖον Ἀλέξανδρον ὡς διαταράττοντα τὰς πόλεις,

---

11 Diod. 15, 67, 4. 16, 2, 2. 3. Just. 7, 5, 1—3 24 c. 27 Diod. 15, 71, 2. Paus. 9, 15, 1. Nep. Pel. 5, 1. Demosth. 23, 120

---

4 τυράννου τοῖς Sint.: τυραννοῦντος 5 λακεδαιμονίαν: corr. L[2] 8 ἐκείνων P 10 συμφορὰς P 18 τισιν h. l. add. Zie., post γεγονέναι Cor. γεγ. ἔδ. ἐπαμ.: transpos. Sint. 20 κατανοήσας: corr. Cor. 21 καὶ[2] om. Q 22 λαμπρότητος Q 23 παρέσχε P

a. 368 ἀπεστάλη μετ' Ἰσμηνίου πρεσβεύων ὁ Πελοπίδας, καὶ
παρῆν οὔτ' οἴκοθεν ἄγων δύναμιν, οὔτε πόλεμον προσ-
δοκήσας, αὐτοῖς δὲ τοῖς Θετταλοῖς χρῆσθαι πρὸς τὸ
2 κατεπεῖγον τῶν πραγμάτων ἀναγκαζόμενος. ἐν τούτῳ
δὲ πάλιν τῶν κατὰ Μακεδονίαν ταραττομένων, (ὁ γὰρ
Πτολεμαῖος ἀνῃρήκει τὸν βασιλέα καὶ τὴν ἀρχὴν κατέ-
σχεν, οἱ δὲ φίλοι τοῦ τεθνηκότος ἐκάλουν τὸν Πελοπί-
3 δαν), βουλόμενος μὲν ἐπιφανῆναι τοῖς πράγμασιν, ἰδίους
c δὲ στρατιώτας οὐκ ἔχων, μισθοφόρους τινὰς αὐτόθεν
προσλαβόμενος, μετὰ τούτων εὐθὺς ἐβάδιζεν ἐπὶ τὸν
4 Πτολεμαῖον. ὡς δ' ἐγγὺς ἀλλήλων ἐγένοντο, τοὺς μὲν
μισθοφόρους Πτολεμαῖος χρήμασι διαφθείρας ἔπεισεν
ὡς αὐτὸν μεταστῆναι, τοῦ δὲ Πελοπίδου τὴν δόξαν αὐ-
τὴν καὶ τοὔνομα δεδοικώς, ἀπήντησεν ὡς κρείσσονι, καὶ
δεξιωσάμενος καὶ δεηθείς, ὡμολόγησε τὴν μὲν ἀρχὴν τοῖς
τοῦ τεθνηκότος ἀδελφοῖς διαφυλάξειν, Θηβαίοις δὲ τὸν
αὐτὸν ἐχθρὸν ἕξειν καὶ φίλον· ὁμήρους δ' ἐπὶ τούτοις
τὸν υἱὸν Φιλόξενον ἔδωκε καὶ πεντήκοντα τῶν ἑταίρων.
5 τούτους μὲν οὖν ἀπέστειλεν εἰς Θήβας ὁ Πελοπίδας,
d αὐτὸς δὲ βαρέως φέρων τὴν τῶν μισθοφόρων προδοσίαν,
καὶ πυνθανόμενος τὰ πλεῖστα τῶν χρημάτων αὐτοῖς καὶ
παῖδας καὶ γυναῖκας ἀποκεῖσθαι περὶ Φάρσαλον, ὥστε
τούτων κρατήσας ἱκανὴν δίκην ὧν καθύβρισται λήψε-
σθαι, [καὶ] συναγαγὼν τῶν Θεσσαλῶν τινας ἧκεν εἰς
6 Φάρσαλον. ἀρτίως δ' αὐτοῦ παρεληλυθότος, Ἀλέξανδρος ὁ
τύραννος ἐπεφαίνετο μετὰ τῆς δυνάμεως, καὶ νομίσαν-
τες οἱ περὶ τὸν Πελοπίδαν ἀπολογησόμενον ἥκειν, ἐβάδι-
ζον αὐτοὶ πρὸς αὐτόν, ἐξώλη μὲν ὄντα καὶ μιαιφόνον εἰ-

---

5 ταραττόντων **Q** **10** προσλαβόμενος om. et καὶ μετὰ hab. **L**[1] ἐπὶ **ΛΚ**: εἰς **P** πρὸς **Q** **23** καθύβριστο Rei. **24** καὶ del. Rei. ἧκεν] ἦγεν Anon. **28** ἐξώλην **PQ**

δότες, διὰ δὲ τὰς Θήβας καὶ τὸ περὶ αὐτοὺς ἀξίωμα καὶ a. 368
δόξαν οὐδὲν ἂν παθεῖν προσδοκήσαντες. ὁ δ' ὡς εἶδεν 7 e
ἀνόπλους καὶ μόνους προσιόντας, ἐκείνους μὲν εὐθὺς
111 8 *συνέλαβε, τὴν δὲ Φάρσαλον κατέσχε, φρίκην δὲ καὶ φό-*
βον ἐνειργάσατο τοῖς ὑπηκόοις πᾶσιν, ὡς μετά γε
τηλικαύτην ἀδικίαν καὶ τόλμαν ἀφειδήσων ἁπάντων, καὶ
χρησόμενος οὕτω τοῖς παραπίπτουσιν ἀνθρώποις καὶ
πράγμασιν, ὡς τότε γε κομιδῇ τὸν ἑαυτοῦ βίον ἀπε-
γνωκώς.

28. *Οἱ μὲν οὖν Θηβαῖοι ταῦτ' ἀκούσαντες ἔφερόν*
τε βαρέως, καὶ στρατιὰν ἐξέπεμπον εὐθύς, δι' ὀργήν
τινα πρὸς τὸν Ἐπαμεινώνδαν ἑτέρους ἀποδείξαντες ἄρ-
χοντας. τὸν δὲ Πελοπίδαν εἰς τὰς Φερὰς ἀπαγαγὼν ὁ 2
τύραννος, τὸ μὲν πρῶτον εἴα τοὺς βουλομένους αὐτῷ f
διαλέγεσθαι, νομίζων ἐλεεινὸν γεγονέναι καὶ ταπεινὸν
ὑπὸ τῆς συμφορᾶς· ἐπεὶ δὲ τοὺς μὲν Φεραίους ὁ Πελο- 3
πίδας ὀδυρομένους παρεκάλει θαρρεῖν, ὡς νῦν μάλιστα
δώσοντος τοῦ τυράννου δίκην, πρὸς δ' αὐτὸν ἐκεῖνον
ἀποστείλας ἔλεγεν, ὡς ἄτοπός ἐστι, τοὺς μὲν ἀθλίους πο-
λίτας καὶ μηδὲν ἀδικοῦντας ὁσημέραι στρεβλῶν καὶ φο-
νεύων, αὐτοῦ δὲ φειδόμενος, ὃν μάλιστα γινώσκει τιμω-
ρησόμενον αὐτὸν ἄνπερ διαφύγῃ, θαυμάσας τὸ φρόνημα 4
καὶ τὴν ἄδειαν αὐτοῦ, „τί δὲ" φησὶ „σπεύδει Πελοπίδας 293
ἀποθανεῖν;" κἀκεῖνος ἀκούσας „ὅπως" εἶπε „σὺ τάχιον

---

10 mor. 797a. Diod. 15, 71, 2—7. Paus. 9, 15, 1. 2. Polyaen. 2, 3, 13. Nep. Epam. 7, 1. 2

---

2 τὴν δόξαν Q   ἴδεν L¹P   5 ὡς μετά γε Sch.: ὥστε μετὰ codd. ὥς γε μετὰ Steph. ὡς μετὰ Cor. ὡς τότε γε μετὰ Sint. 6 τὴν τηλικαύτην ADB   8 ὡς τότε γε ΛQ: ὡς τόγε K ὥστε τόγε P τότε γε del. Rei. Sint.   τὸν om. P   11 τε om. KQ 12 ἀποδείξοντες L¹   13 σφέρας L¹ σφερὰς L²   19 ἄτοπος K: ἄτοπον ΛPQ   23 ἀδειλίαν PQ

a. 368 ἀπολῇ, μᾶλλον ἢ νῦν θεομισὴς γενόμενος.“ ἐκ τούτου
5 διεκώλυσεν ἐντυγχάνειν αὐτῷ τοὺς ἐκτός. ἡ δὲ Θήβη,
θυγάτηρ μὲν Ἰάσονος οὖσα, γυνὴ δ' Ἀλεξάνδρου, πυν-
θανομένη παρὰ τῶν φυλαττόντων Πελοπίδαν τὸ θαρρα-
λέον αὐτοῦ καὶ γενναῖον, ἐπεθύμησεν ἰδεῖν τὸν ἄνδρα
6 καὶ προσειπεῖν. ὡς δ' ἦλθε πρὸς αὐτόν, ἅτε δὴ γυνὴ
τὸ μὲν μέγεθος τοῦ ἤθους οὐκ εὐθὺς ἐν τοσαύτῃ συμ-
φορᾷ κατεῖδε, κουρᾷ δὲ καὶ στολῇ καὶ διαίτῃ τεκμαιρο-
b μένη λυπρὰ καὶ μὴ πρέποντα τῇ δόξῃ πάσχειν αὐτόν,
7 ἀπεδάκρυσε. τὸ μὲν ⟨οὖν⟩ πρῶτον ἀγνοῶν ὁ Πελοπίδας τίς
εἴη γυναικῶν, ἐθαύμαζεν· ὡς δ' ἔγνω, προσηγόρευσεν αὐ-
τὴν πατρόθεν· ἦν γὰρ τῷ Ἰάσονι συνήθης καὶ φίλος. 112 S
8 εἰπούσης δ' ἐκείνης „ἐλεῶ σου τὴν γυναῖκα“, „καὶ γὰρ
ἐγώ σε“ εἶπεν „ὅτι ἄδετος οὖσα ὑπομένεις Ἀλέξανδρον.“
9 οὗτος ἔθιγέ πως ὁ λόγος τῆς γυναικός· ἐβαρύνετο γὰρ
τὴν ὠμότητα καὶ τὴν ὕβριν τοῦ τυράννου, μετὰ τῆς ἄλλης
ἀσελγείας καὶ τὸν νεώτατον αὐτῆς τῶν ἀδελφῶν παιδικὰ
10 πεποιημένου. διὸ καὶ συνεχῶς φοιτῶσα πρὸς τὸν Πελο-
c πίδαν, καὶ παρρησιαζομένη περὶ ὧν ἔπασχεν, ὑπεπίμ-
πλατο θυμοῦ καὶ φρονήματος καὶ δυσμενείας πρὸς τὸν
Ἀλέξανδρον.

29. Ἐπεὶ δ' οἱ στρατηγοὶ τῶν Θηβαίων εἰς τὴν Θετταλίαν ἐμβαλόντες ἔπραξαν οὐδέν, ἀλλὰ δι' ἀπειρίαν ἢ δυστυχίαν αἰσχρῶς ἀνεχώρησαν, ἐκείνων μὲν ἕκαστον ἡ πόλις μυρίαις δραχμαῖς ἐζημίωσεν, Ἐπαμεινώνδαν δὲ

---

17 cf. Xen. hell. 6, 4, 37   22 cf. ad p. 105, 10 et Diod. 15, 75, 2

---

3 ἰάσωνος L^1V^b 4 τὸν πελοπίδαν **K**   6 καὶ ante ἅτε add. QL^2 7 ἤθους **P**: εἴδους **ΛKQ**   9 λυπηρὰ **P**   10 οὖν add. Zie. (καὶ τὸ μὲν Steph.)   12 ἰάσωνι L^1V^b 13 καὶ γὰρ ⟨καὶ⟩ Zie.   16 τὴν² om. **P**   18 πεποιημένον PV^b 19 καὶ περὶ ὧν **ΛP**   25 μυρίων δραχμῶν **Q**   ἐζημίωσαν **ΛK**

μετὰ δυνάμεως ἀπέστειλεν. εὐθὺς οὖν κίνησίς τε με- 2 a. 367
γάλη Θετταλῶν ἦν, ἐπαιρομένων πρὸς τὴν δόξαν τοῦ
στρατηγοῦ, καὶ τὰ πράγματα τοῦ τυράννου ῥοπῆς ἐδεῖτο
μικρᾶς ἀπολωλέναι· τοσοῦτος ἐνεπεπτώκει φόβος τοῖς 3
περὶ αὐτὸν ἡγεμόσι καὶ φίλοις, τοσαύτη δὲ [πρὸς] τοὺς
ὑπηκόους ὁρμὴ πρὸς ἀπόστασιν εἶχε καὶ χαρὰ τοῦ d
μέλλοντος, ὡς νῦν ἐποψομένους δίκην διδόντα τὸν τύραννον.
οὐ μὴν ἀλλ' Ἐπαμεινώνδας τὴν αὑτοῦ δόξαν ἐν ὑστέρῳ τῆς 4
Πελοπίδου σωτηρίας τιθέμενος, καὶ δεδοικὼς μὴ τῶν
πραγμάτων ταραχθέντων ἀπογνοὺς ἑαυτὸν Ἀλέξανδρος
ὥσπερ θηρίον τράπηται πρὸς ἐκεῖνον, ἐπηωρεῖτο τῷ πο- 5
λέμῳ, καὶ κύκλῳ περιϊὼν τῇ παρασκευῇ καὶ τῇ μελλήσει
κατεσκεύαζε καὶ συνέστελλε τὸν τύραννον, ὡς μήτ' ἐντεῖ-
ναι τὸ αὔθαδες αὐτοῦ καὶ θρασυνόμενον, μήτε τὸ πικρὸν
καὶ θυμοειδὲς ἐξερεθίσαι, πυνθανόμενος τὴν ὠμότητα 6
καὶ τὴν ὀλιγωρίαν τῶν καλῶν καὶ δικαίων, ὡς ζῶντας e
μὲν ἀνθρώπους κατώρυττεν, ἑτέροις δὲ δέρματα συῶν
ἀγρίων καὶ ἄρκτων περιτιθείς, καὶ τοὺς θηρατικοὺς ἐπά-
113 8 γων κύνας, διέσπα καὶ κατηκόντιζε, παιδιᾷ ταύτῃ χρώ-
μενος, Μελιβοίᾳ δὲ καὶ Σκοτούσσῃ, πόλεσιν ἐνσπόνδοις 7 a. 371
καὶ φίλαις, ἐκκλησιαζούσαις περιστήσας ἅμα τοὺς δορυ-
φόρους, ἡβηδὸν ἀπέσφαξε, τὴν δὲ λόγχην, ᾗ Πολύφρονα 8
τὸν θεῖον ἀπέκτεινε, καθιερώσας καὶ καταστέψας, ἔθυεν
ὥσπερ θεῷ, καὶ Τύχωνα προσηγόρευε. τραγῳδὸν δέ ποτε 9

---

20 Diod. 15, 75, 1. Paus. 6, 5, 2. 3 24 Ael. v. h. 14, 40

---

1 τε Λ: τις **KPQ** 3 καὶ ῥοπῆς **KPQ** 5 πρὸς del. **C**, qui καὶ τοσαύτη τοὺς 6 χαρὰν: corr. Steph. 7 νῦν] οὖν **Q** νῦν γ' οὖν Zie. (νῦν γε δὴ Rei.) ἐποψομένοις Λ 10 ὁ ἀλέξανδρος **K** 12 περιὼν **L¹P** 13 ἐντεῖναι Rei. (qui et συντεῖναι vel ἀνεγεῖραι): ἀνεῖναι codd. ἐνεῖναι Madvig 15 πυνθανόμενος οὖν **PQ** 16 ὡς] ὃς Rei. 18 θηρευτικοὺς **L¹** 19 καὶ διέσπα **ΛK** 20 μελιβύα libri praeter **CL¹** σκοτούσῃ: corr. Cor. 21 φιλίαις Mulder ἅμα] ἄφνω Herw. 23 καταστρέψας **P**

θεώμενος Εὐριπίδου Τρῳάδας ὑποκρινόμενον, ᾤχετ'
f ἀπιὼν ἐκ τοῦ θεάτρου, καὶ πέμψας πρὸς αὐτὸν ἐκέλευε
10 θαρρεῖν καὶ μηδὲν ἀγωνίζεσθαι διὰ τοῦτο χεῖρον. οὐ γὰρ
ἐκείνου καταφρονῶν ἀπελθεῖν, ἀλλ' αἰσχυνόμενος τοὺς
πολίτας, εἰ μηδένα πώποτε τῶν ὑπ' αὐτοῦ φονευομένων
ἠλεηκώς, ἐπὶ τοῖς Ἑκάβης καὶ Ἀνδρομάχης κακοῖς ὀφθή-
11 σεται δακρύων. οὗτος μέντοι τὴν δόξαν αὐτὴν καὶ τοὔ-
νομα καὶ τὸ πρόσχημα τῆς Ἐπαμεινώνδου στρατηγίας
καταπλαγείς,

ἔπτηξ' ἀλέκτωρ δοῦλος ὣς κλίνας πτερόν (Phryn. fr. 17 N^2)

12 καὶ τοὺς ἀπολογησομένους ταχὺ πρὸς αὐτὸν ἔπεμπεν. ὁ
294 δὲ συνθέσθαι μὲν εἰρήνην καὶ φιλίαν πρὸς τοιοῦτον ἄν-
δρα Θηβαίοις οὐχ ὑπέμεινε, σπεισάμενος δὲ τριακονθη-
μέρους ἀνοχὰς τοῦ πολέμου, καὶ λαβὼν τὸν Πελοπίδαν
καὶ τὸν Ἰσμηνίαν, ἀνεχώρησεν.

α. 367 **30.** Οἱ δὲ Θηβαῖοι παρὰ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ
τῶν Ἀθηναίων αἰσθόμενοι πρὸς τὸν μέγαν βασιλέα πρέ-
σβεις ἀναβαίνοντας ὑπὲρ συμμαχίας, ἔπεμψαν καὶ αὐτοὶ
Πελοπίδαν, ἄριστα βουλευσάμενοι πρὸς τὴν δόξαν αὐτοῦ.
2 πρῶτον μὲν γὰρ ἀνέβαινε διὰ τῶν βασιλέως ἐπαρχιῶν
ὀνομαστὸς ὢν καὶ περιβόητος· οὐ γὰρ ἠρέμα διΐκτο τῆς
Ἀσίας οὐδ' ἐπὶ μικρὸν ἡ δόξα τῶν πρὸς Λακεδαιμονίους
b ἀγώνων, ἀλλ' ὡς πρῶτος ὁ περὶ τῆς ἐν Λεύκτροις μάχης
ἐξέδραμε λόγος, ἀεί τινος καινοῦ προστιθεμένου κατορ-
θώματος, αὐξανομένη καὶ ἀναβαίνουσα πορρωτάτω κα-

10 Plut. Alcib. 4, 3. mor. 762e 16 c. 30 Xen. hell. 7, 1, 33—37. Plut. Artax. 22, 8—10. Demosth. 19, 137. Nep. Pel. 4, 3

6 τοῖς] τῆς L^1 8 τὸ om. P 10 ἔπτηξεν LQ δοῦλον Anon. mor. et plur. codd. Alcib. ὣς] ὃς P 11 ἀπολογησαμένους ΛQ 13 Θηβαίοις neglegenter dictum 21 διΐκτο K: διῆκτο 23 ὁ περὶ Zie.: ἐπὶ codd. (ὁ πρῶτος περὶ Rei. πρῶτον περὶ Haitinger) τῆς] τοῖς L et ante corr. P

τέσχεν· ἔπειτα τοῖς ἐπὶ θύραις σατράπαις καὶ στρατηγοῖς 3 a. 367
114 S καὶ ἡγεμόσιν ὀφθείς, θαῦμα καὶ λόγον παρέσχεν, ὡς οὗ-
τος ἀνήρ ἐστιν ὁ γῆς καὶ θαλάσσης ἐκβαλὼν Λακεδαιμο-
νίους, καὶ συστείλας ὑπὸ τὸ Ταΰγετον καὶ τὸν Εὐρώταν
[καὶ] τὴν Σπάρτην τὴν ὀλίγον ἔμπροσθεν βασιλεῖ τῷ
μεγάλῳ καὶ Πέρσαις δι' Ἀγησιλάου τὸν περὶ Σούσων καὶ
Ἐκβατάνων ἐπαραμένην πόλεμον. ταῦτ' οὖν ὁ Ἀρταξέρξης 4
ἔχαιρε, καὶ τὸν Πελοπίδαν ἔτι μᾶλλον ἐθαύμαζε τῆς δόξης, c
καὶ μέγαν ἐποίει ταῖς τιμαῖς, ὑπὸ τῶν μεγίστων εὐδαιμο-
νίζεσθαι καὶ θεραπεύεσθαι βουλόμενος δοκεῖν. ἐπεὶ δὲ 5
καὶ τὴν ὄψιν εἶδεν αὐτοῦ, καὶ τοὺς λόγους κατενόησε, τῶν
μὲν Ἀττικῶν βεβαιοτέρους, τῶν δὲ Λακεδαιμονίων
ἁπλουστέρους ὄντας, ἔτι μᾶλλον ἠγάπησε, καὶ πάθος βα-
σιλικὸν παθών, οὐκ ἀπεκρύψατο τὴν πρὸς τὸν ἄνδρα τι-
μήν, οὐδ' ἔλαθε τοὺς ἄλλους πρέσβεις πλεῖστον νέμων
ἐκείνῳ. καίτοι δοκεῖ μάλιστα τῶν Ἑλλήνων Ἀνταλκίδαν 6
τιμῆσαι τὸν Λακεδαιμόνιον, ᾧ τὸν στέφανον ὃν πίνων
περιέκειτο βάψας εἰς μύρον ἀπέστειλε. Πελοπίδᾳ δ' 7 d
οὕτω μὲν οὐκ ἐνετρύφησε, δῶρα δὲ λαμπρότατα καὶ μέ-
γιστα τῶν νομιζομένων ἐξέπεμψε, καὶ τὰς ἀξιώσεις ἐπε-
κύρωσεν, αὐτονόμους μὲν εἶναι τοὺς Ἕλληνας, οἰκεῖσθαι
δὲ Μεσσήνην, Θηβαίους δὲ πατρικοὺς φίλους νομίζεσθαι
βασιλέως. ταύτας ἔχων τὰς ἀποκρίσεις, τῶν δὲ δώρων 8
οὐδὲν ὅ τι μὴ χάριτος ἦν σύμβολον καὶ φιλοφροσύνης

16 mor. 713 e. Ath. 2, 48 e

4 τὸ Ταΰγετον Sint. (post Ταΰγετον Xy.): τὸν γέταν 5 καὶ del. Aldina τὴν[2] om. L[1] 7 ⟨διὰ⟩ ταῦτ' vel Ἀρταξ. ⟨ἀκούων⟩ Rei. ταῦτά τ' οὖν Cor. 8 ἔτι μᾶλλον del. Sint. τῇ δόξῃ: corr. Rei. ἐπὶ τῇ δ. Cor. συνηῦξε τῇ δόξῃ Zie. 11 αὐτοῦ εἶδε: transpos. Zie. (αὐτοῦ del. Sint.) 17 ᾧ Cor. (Kronenberg): ὅτι codd. ᾧγε Zie. 18 πελοπίδαν P 22 μεσήνην KQ ὀνομάζεσθαι Zie. 23 παρὰ βασιλέως KQ

a. 367 *δεξάμενος, ἀνέζευξεν· ὃ καὶ μάλιστα τοὺς ἄλλους πρέ-*
9 *σβεις διέβαλε. Τιμαγόραν γοῦν Ἀθηναῖοι κρίναντες ἀπέ-*
κτειναν, εἰ μὲν ἐπὶ τῷ πλήθει τῶν δωρεῶν, ὀρθῶς καὶ
10 *δικαίως· οὐ γὰρ μόνον χρυσίον οὐδ' ἀργύριον ἔλαβεν,*
e *ἀλλὰ καὶ κλίνην πολυτελῆ καὶ στρώτας θεράποντας, ὡς*
τῶν Ἑλλήνων οὐκ ἐπισταμένων, ἔτι δὲ βοῦς ὀγδοήκοντα
καὶ βουκόλους, ὡς δὴ πρὸς ἀρρωστίαν τινὰ γάλακτος
11 *βοείου δεόμενος. τέλος δὲ κατέβαινεν ἐπὶ θάλασσαν ἐν*
φορείῳ κομιζόμενος, καὶ τέσσαρα τάλαντα τοῖς κομίζουσι
12 *μισθὸς ἐδόθη παρὰ βασιλέως. ἀλλ' ἔοικεν οὐχ ἡ δωρο-* 115 S
δοκία μάλιστα παροξῦναι τοὺς Ἀθηναίους· Ἐπικράτους
γοῦν ποτε τοῦ σακεσφόρου μήτ' ἀρνουμένου δῶρα δέξα-
σθαι παρὰ βασιλέως, ψήφισμά τε γράψειν φάσκοντος ἀντὶ
τῶν ἐννέα ἀρχόντων χειροτονεῖσθαι κατ' ἐνιαυτὸν ἐννέα
f *πρέσβεις πρὸς βασιλέα τῶν δημοτικῶν καὶ πενήτων, ὅπως*
13 *λαμβάνοντες εὐπορῶσιν, ἐγέλασεν ὁ δῆμος· ἀλλ' ὅτι Θη-*
βαίοις ἐγεγόνει πάντα, χαλεπῶς ἔφερον, οὐ λογιζόμενοι
τὴν Πελοπίδου δόξαν, ὅσων ἦν ῥητορειῶν καὶ λόγων
κρείττων παρ' ἀνθρώπῳ θεραπεύοντι τοὺς ⟨διὰ⟩ τῶν ὅπλων
ἀεὶ κρατοῦντας. **31.** *ἡ μὲν οὖν πρεσβεία τῷ Πελοπίδᾳ*
295 *προσέθηκεν οὐ μικρὰν εὔνοιαν ἐπανελθόντι διὰ τὸν Μεσ-*
σήνης συνοικισμὸν καὶ τὴν τῶν ἄλλων Ἑλλήνων αὐτο-
νομίαν.

2 *Ἀλεξάνδρου δὲ τοῦ Φεραίου πάλιν εἰς τὴν αὑτοῦ φύσιν*
ἀναδραμόντος, καὶ Θεσσαλῶν μὲν οὐκ ὀλίγας περικό-

---

2 Ath. 2, 48d. e. 6, 251a. b. 253f **24** c. 31. 32 Diod. 15, 80. Nep. Pel. 5, 2—4

---

2 *κρίναντες* **L**[2]: *κτείναντες* **5** praestatne *στρωτὰς*? **12** *σκευοφόρου*: corr. Palmerius cl. schol. Aristoph. Eccl. 71. Harpocr. et Suid. s. v. *Ἐπικράτης* **13** *ψηφίσματά τε* **KPQ** *γράφειν*: corr. Rei. **18** *ὅσον* **K** Steph. et s. s. **C** *ῥητοριῶν* **L**[1]**V**[b] **19** *διὰ* add. Latte **22** *μεσήνης* **KQ** *ἀνοικισμὸν* **C** **24** *αὐτοῦ* Rei.: *αὐτὴν*

πτοντος πόλεις, Φθιώτας δ' [καὶ] Ἀχαιοὺς ἅπαντας καὶ τὸ Μαγνήτων ἔθνος ἔμφρουρον πεποιημένου, πυνθανόμεναι Πελοπίδαν ἐπανήκειν αἱ πόλεις εὐθὺς ἐπρέσβευον εἰς Θήβας, αἰτούμεναι δύναμιν καὶ στρατηγὸν ἐκεῖνον. ψη- 3
φισαμένων δὲ τῶν Θηβαίων προθύμως, καὶ ταχὺ πάντων ἑτοίμων γενομένων, καὶ ⟨τοῦ⟩ στρατ[ηγ]οῦ περὶ ἔξοδον ὄντος, ὁ μὲν ἥλιος ἐξέλιπε, καὶ σκότος ἐν ἡμέρᾳ τὴν πόλιν 13. Jul. 364
ἔσχεν· ὁ δὲ Πελοπίδας ὁρῶν πρὸς τὸ φάσμα συντεταραγ- 4 b
μένους ἅπαντας, οὐκ ᾤετο δεῖν βιάζεσθαι καταφόβους καὶ δυσέλπιδας ὄντας, οὐδ' ἀποκινδυνεύειν ἑπτακισχιλίοις πολίταις, ἀλλ' ἑαυτὸν μόνον τοῖς Θεσσαλοῖς ἐπιδούς, καὶ τριακοσίους τῶν ἱππέων ἐθελοντὰς ἀναλαβὼν καὶ ξένους, ἐξώρμησεν, οὔτε τῶν μάντεων ἐώντων, οὔτε τῶν ἄλλων συμπροθυμουμένων πολιτῶν· μέγα γὰρ ἐδόκει καὶ πρὸς ἄνδρα λαμπρὸν ἐξ οὐρανοῦ γεγονέναι σημεῖον. ὁ δ' ἦν 5
μὲν καὶ δι' ὀργὴν ὧν καθύβριστο θερμότερος ἐπὶ τὸν
16 8 Ἀλέξανδρον, ἤλπιζε δὲ καὶ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ νοσοῦσαν ἤδη καὶ διεφθαρμένην εὑρήσειν ἐξ ὧν διείλεκτο τῇ Θήβῃ. c
μάλιστα δ' αὐτὸν καὶ παρεκάλει τὸ τῆς πράξεως κάλλος, 6
ἐπιθυμοῦντα καὶ φιλοτιμούμενον, ἐν οἷς χρόνοις Λακεδαιμόνιοι Διονυσίῳ τῷ Σικελίας τυράννῳ στρατηγοὺς καὶ ἁρμοστὰς ἔπεμπον, Ἀθηναῖοι δὲ μισθοδότην Ἀλέξανδρον εἶχον, καὶ χαλκοῦν ἵστασαν ὡς εὐεργέτην, τότε

---

22 cf. Xen. hell. 7, 1, 28. Demosth. 23, 120. Diod. 15, 71, 4. Dittenberger Syll.[3] 184, 39

---

1 καὶ del. Sint. 2 μαγνίτων L[1] μαγνητὸν P πυνθανόμενοι ΛP 4 αἰτούμενοι Q 6 γενομένων ἑτοίμων K τοῦ add. C στρατηγοῦ: corr. Zie. 7 τὸν πόλον Rei., at cf. Diod. 80, 3 ἐκλιπεῖν τὸν τῆς πόλεως ἥλιον 10 ἐναποκινδυνεύειν Rei. ἀποκινδ. ⟨ἐν⟩ Cor. ἀποκυβεύειν vel ἐναποκυβ. Sint. 11 ἐπιδοὺς τοῖς θεσσ. K 12 ξένους ⟨τινὰς⟩ Sch. ⟨ὀλίγους⟩ vel ⟨οὐ πολλοὺς⟩ Zie. 14 μέγας L[1] 19 καὶ del. aut καὶ ⟨αὐτὸ⟩ aut ⟨ἐνῆγε⟩ καὶ (cum Am.) Rei.

a. 364 τοῖς Ἕλλησιν ἐπιδεῖξαι Θηβαίους μόνους ὑπὲρ τῶν τυ-
ραννουμένων στρατευομένους, καὶ καταλύοντας ἐν τοῖς
Ἕλλησι τὰς παρανόμους καὶ βιαίους δυναστείας.

32. Ὡς οὖν εἰς Φάρσαλον ἐλθὼν ἤθροισε τὴν δύ-
d ναμιν, εὐθὺς ἐβάδιζεν ἐπὶ τὸν Ἀλέξανδρον. ὁ δὲ Θηβαί-
ους μὲν ὀλίγους περὶ τὸν Πελοπίδαν ὁρῶν, αὐτὸς δὲ
πλείους ἔχων ἢ διπλασίους ὁπλίτας τῶν Θεσσαλῶν, ἀπήν-
2 τα πρὸς τὸ Θετίδειον. εἰπόντος δέ τινος τῷ Πελοπίδᾳ
πολλοὺς ἔχοντα τὸν τύραννον ἐπέρχεσθαι, „βέλτιον“ ἔφη,
3 „πλείονας γὰρ νικήσομεν.“ ἀντιτεινόντων δὲ πρὸς τὸ
μέσον κατὰ τὰς καλουμένας Κυνὸς κεφαλὰς λόφων περι-
κλινῶν καὶ ὑψηλῶν, ὥρμησαν ἀμφότεροι τούτους κατα-
4 λαβεῖν τοῖς πεζοῖς. τοὺς δ' ἱππεῖς ὁ Πελοπίδας πολλοὺς
κἀγαθοὺς ὄντας ἐφῆκε τοῖς ἱππεῦσι τῶν πολεμίων. ὡς
e δ' οὗτοι μὲν ἐκράτουν καὶ συνεξέπεσον εἰς τὸ πεδίον τοῖς
φεύγουσιν, ὁ δ' Ἀλέξανδρος ἔφθη τοὺς λόφους καταλα-
βών, τοῖς ὁπλίταις τῶν Θεσσαλῶν ὕστερον ἐπερχο-
μένοις καὶ πρὸς ἰσχυρὰ καὶ μετέωρα χωρία βιαζομένοις
ἐμβαλών, ἔκτεινε τοὺς πρώτους, οἱ δ' ἄλλοι πληγὰς λα-
5 βόντες οὐδὲν ἔπρασσον. κατιδὼν οὖν ὁ Πελοπίδας, τοὺς
μὲν ἱππεῖς ἀνεκαλεῖτο, καὶ πρὸς τὸ συνεστηκὸς τῶν πο-
λεμίων ἐλαύνειν ἐκέλευεν, αὐτὸς δὲ συνέμειξε δρόμῳ τοῖς
περὶ τοὺς λόφους μαχομένοις, εὐθὺς τὴν ἀσπίδα λαβών.
6 καὶ διὰ τῶν ὄπισθεν ὠσάμενος εἰς τοὺς πρώτους, τοσαύ-
την ἐνεποίησε ῥώμην καὶ προθυμίαν ἅπασιν, ὥστε καὶ
f τοῖς πολεμίοις ἑτέρους δοκεῖν γεγονότας καὶ σώμασι καὶ 117 S
7 ψυχαῖς ἐπέρχεσθαι· καὶ δύο μὲν ἢ τρεῖς ἀπεκρούσαντο

3 βεβαίους P 4 ἤθροιζε: corr. Sint. 8 θετήδιον L^1K θετίδιον L^2 9 βέλτιον ⟨οὖν⟩ Zie. 10 ἀνατεινόντων Br. al. 11 κατὰ KL^2: καὶ L^1PQ 14 ἱππεύουσι L^1 16 ἔφθη Sch.: ὤφθη 17 τοῖς ⟨δ'⟩ vel ⟨θ'⟩ Held Haitinger τῶν] τοῖς L^1P 18 βιαζομένους P 20 οὖν del. Cor. 23 τοῖς λόφοις K

προσβολάς· ὁρῶντες δὲ καὶ τούτους ἐπιβαίνοντας εὐρώ- a. 364
στως, καὶ τὴν ἵππον ἀπὸ τῆς διώξεως ἀναστρέφουσαν,
εἶξαν, ἐπὶ σκέλος ποιούμενοι τὴν ἀναχώρησιν. ὁ δὲ Πε- 8
λοπίδας ἀπὸ τῶν ἄκρων κατιδὼν ἅπαν τὸ στρατόπεδον
τῶν πολεμίων, οὔπω μὲν εἰς φυγὴν τετραμμένον, ἤδη δὲ
θορύβου καὶ ταραχῆς ἀναπιμπλάμενον, ἔστη καὶ περιε-
σκόπησεν, αὐτὸν ζητῶν τὸν Ἀλέξανδρον. ὡς δ' εἶδεν ἐπὶ 9 296
τοῦ δεξιοῦ παραθαρρύνοντα καὶ συντάττοντα τοὺς μι-
σθοφόρους, οὐ κατέσχε τῷ λογισμῷ τὴν ὀργήν, ἀλλὰ πρὸς
τὴν βλέψιν ἀναφλεχθείς, καὶ τῷ θυμῷ παραδοὺς τὸ σῶμα
καὶ τὴν ἡγεμονίαν τῆς πράξεως, πολὺ πρὸ τῶν ἄλλων ἐξαλ-
λόμενος ἐφέρετο, βοῶν καὶ προκαλούμενος τὸν τύραννον.
ἐκεῖνος μὲν οὖν οὐκ ἐδέξατο τὴν ὁρμὴν οὐδ' ὑπέμεινεν, 10
ἀλλ' ἀναφυγὼν πρὸς τοὺς δορυφόρους ἐνέκρυψεν ἑαυ-
τόν. τῶν δὲ μισθοφόρων οἱ μὲν πρῶτοι συμβαλόντες εἰς 11
χεῖρας ἀνεκόπησαν ὑπὸ τοῦ Πελοπίδου, τινὲς δὲ καὶ πλη-
γέντες ἐτελεύτησαν, οἱ δὲ πολλοὶ τοῖς δόρασι πόρρωθεν
διὰ τῶν ὅπλων τύπτοντες αὐτὸν κατετραυμάτιζον, ἕως b
οἱ Θεσσαλοὶ περιπαθήσαντες ἀπὸ τῶν λόφων δρόμῳ προσ-
εβοήθησαν, ἤδη [δὲ] πεπτωκότος, οἵ θ' ἱππεῖς προσελάσαν-
τες ὅλην ἐτρέψαντο τὴν φάλαγγα, καὶ διώξαντες ἐπὶ πλεῖ-
στον, ἐνέπλησαν νεκρῶν τὴν χώραν, πλέον ἢ τρισχιλίους
καταβαλόντες.

33. Τὸ μὲν οὖν Θηβαίων τοὺς παρόντας ἐπὶ τῇ τοῦ
Πελοπίδου τελευτῇ βαρέως φέρειν, πατέρα καὶ σω-
τῆρα καὶ διδάσκαλον τῶν μεγίστων καὶ καλλίστων ἀγα-
θῶν ἀποκαλοῦντας ἐκεῖνον, οὐ πάνυ θαυμαστὸν ἦν· οἱ 2

---

5 τετραμμένων LP 6 περιεσκόπησεν Cor.: περιέστησεν codd. περιήθρησεν Br. περιέβλεψεν Wytt. Sint. 11 ἐξαλόμενος Cor. Sint. 16 πελοπίδα Q 20 δὲ del. Sch. 27 θαυμαστὸς L[1]

a. 364 3 δὲ Θεσσαλοὶ καὶ οἱ σύμμαχοι πᾶσαν ἀνθρωπίνῃ πρέπου-
σαν ἀρετῇ τιμὴν τοῖς ψηφίσμασιν ὑπερβαλόντες, ἔτι μᾶλ-
c λον ἐπεδείξαντο τοῖς πάθεσι τὴν πρὸς τὸν ἄνδρα χάριν.
τοὺς μὲν γὰρ παραγεγονότας τῷ ἔργῳ λέγουσι μήτε θώ- S 118
ρακα θέσθαι, μήθ' ἵππον ἐκχαλινῶσαι, μήτε τραῦμα δή-
σασθαι πρότερον, ὡς ἐπύθοντο τὴν ἐκείνου τελευτήν,
ἀλλὰ μετὰ τῶν ὅπλων θερμοὺς ἰόντας ἐπὶ τὸν νεκρὸν
ὥσπερ αἰσθανομένου, τὰ τῶν πολεμίων κύκλῳ περὶ τὸ
σῶμα σωρεύειν λάφυρα, κεῖραι δ' ἵππους, κείρασθαι δὲ
4 καὶ αὐτούς, ἀπιόντας δὲ πολλοὺς ἐπὶ σκηνὰς μήτε πῦρ
ἀνάψαι μήτε δεῖπνον ἑλέσθαι, σιγὴν δὲ καὶ κατήφειαν
εἶναι τοῦ στρατοπέδου παντός, ὥσπερ οὐ νενικηκότων
ἐπιφανεστάτην νίκην καὶ μεγίστην, ἀλλ' ἡττημένων ὑπὸ
d 5 τοῦ τυράννου καὶ καταδεδουλωμένων. ἐκ δὲ τῶν πό-
λεων, ὡς ἀπηγγέλθη ταῦτα, παρῆσαν αἵ τ' ἀρχαὶ καὶ μετ'
αὐτῶν ἔφηβοι καὶ παῖδες καὶ ἱερεῖς πρὸς τὴν ὑποδοχὴν
τοῦ σώματος, τρόπαια καὶ στεφάνους καὶ πανοπλίας χρυ-
6 σᾶς ἐπιφέροντες. ὡς δ' ἔμελλεν ἐκκομίζεσθαι τὸ σῶμα,
προσελθόντες οἱ πρεσβύτατοι τῶν Θεσσαλῶν ᾐτοῦντο
τοὺς Θηβαίους δι' αὐτῶν θάψαι τὸν νεκρόν· εἷς δ' αὐ-
7 τῶν ἔλεγεν· „ἄνδρες σύμμαχοι, χάριν αἰτοῦμεν παρ' ὑμῶν,
κόσμον ἡμῖν ἐπ' ἀτυχίᾳ τοσαύτῃ καὶ παραμυθίαν φέρου-
8 σαν. οὐ γὰρ ζῶντα Θεσσαλοὶ Πελοπίδαν προπέμψουσιν,
e οὐδ' αἰσθανομένῳ τὰς ἀξίας τιμὰς ἀποδώσουσιν· ἀλλ'
ἐὰν ψαῦσαί τε τοῦ νεκροῦ τύχωμεν καὶ δι' αὐτῶν κοσμῆ-

---

1 *ἀνθρωπίνην*: corr. Steph. 2 *ὑπερβάλλοντες* **K** 3 *ἀπεδείξαντο* **L^{1}KPV^{b}** 8 *αἰσθανομένου* Zie.: *αἰσθανομένους* **Λ** *αἰσθανόμενος* **P** *αἰσθανόμενον* **KQ** *αἰσθομένου* **C** 9 *κείρεσθαι*: corr. Cor. 12 *νενικηκότας*: corr. Rei. 13 *δίκην* **L^{1}** 16 *καὶ*[2] om. **P** 19 *ᾔτουν* Cor. 23 *προπέμπουσιν*: corr. Steph. 25 ⟨*τοῦ*⟩ *ψαῦσαι* Ri. dubitanter, sed cf. Sch. ad l. *τε*] *γε* Br. Cor. *κοσμῆσαι*] *κομίσαι* **P**

σαι καὶ θάψαι τὸ σῶμα, δόξομεν ὑμῖν οὐκ ἀπιστεῖν, ὅτι a. 364
μείζων ἡ συμφορὰ γέγονε Θετταλοῖς ἢ Θηβαίοις· ὑμῖν 9
μὲν γὰρ ἡγεμόνος ἀγαθοῦ μόνον, ἡμῖν δὲ καὶ τούτου καὶ
τῆς ἐλευθερίας στέρεσθαι συμβέβηκε. πῶς γὰρ ⟨ἂν⟩ ἔτι 10
τολμήσαιμεν αἰτῆσαι στρατηγὸν ἄλλον παρ' ὑμῶν, οὐκ
ἀποδόντες Πελοπίδαν;" ταῦτα μὲν οἱ Θηβαῖοι συμπαρεχώρησαν.

34. Ἐκείνων δὲ τῶν ταφῶν οὐ δοκοῦσιν ἕτεραι λαμπρότεραι γενέσθαι τοῖς τὸ λαμπρὸν οὐκ ἐν ἐλέφαντι καὶ χρυσῷ
καὶ πορφύραις εἶναι νομίζουσιν, ὥσπερ Φίλιστος (FHG f
S 119 I 189), ὑμνῶν καὶ θαυμάζων τὴν Διονυσίου ταφήν, οἷον
τραγῳδίας μεγάλης τῆς τυραννίδος ἐξόδιον θεατρικὸν
γενομένην. Ἀλέξανδρος δ' ὁ μέγας Ἡφαιστίωνος ἀπο- 2
θανόντος οὐ μόνον ἵππους ἔκειρε καὶ ἡμιόνους, ἀλλὰ καὶ
τὰς ἐπάλξεις ἀφεῖλε τῶν τειχῶν, ὡς ἂν δοκοῖεν αἱ πόλεις
πενθεῖν, ἀντὶ τῆς πρόσθεν μορφῆς κούριμον σχῆμα καὶ
ἄτιμον ἀναλαμβάνουσαι. ταῦτα μὲν οὖν προστάγματα 3
δεσποτῶν ὄντα, καὶ μετὰ πολλῆς ἀνάγκης περαινόμενα
καὶ μετὰ φθόνου τῶν τυχόντων καὶ μίσους τῶν βιαζομέ- 297
νων, οὐδεμιᾶς χάριτος ἦν οὐδὲ τιμῆς, ὄγκου δὲ βαρβαρικοῦ καὶ τρυφῆς καὶ ἀλαζονείας ἐπίδειξις, εἰς κενὰ καὶ
ἄζηλα τὴν περιουσίαν διατιθεμένων· ἀνὴρ δὲ δημοτικὸς 4
ἐπὶ ξένης τεθνηκώς, οὐ γυναικός, οὐ παίδων, οὐ συγγενῶν παρόντων, οὐ δεομένου τινός, οὐκ ἀναγκάζοντος, ὑπὸ δήμων τοσούτων καὶ πόλεων ἁμιλλωμένων προπεμ-

8 c. 34 Nep. Pel. 5, 5 13 Plut. Alex. 72, 3

1 ὑμῖν] ὑμᾶς Cor. ὑμᾶς ἡμῖν Madvig ἄπιστα εἰπεῖν Rei., sed videtur gravior subesse corruptela 2 μεῖζον L¹PC 3 μόνου: corr. Br. τοῦτο: corr. A² 4 ἂν add. Sint. 5 τολμήσομεν KCL² 6 μὲν ⟨οὖν⟩ Zie. συμπαρεχώρησαν Zie.: συνεχώρησαν A παρεχώρησαν KPQ 19 τῶν τυχόντων] τοιαύτης δηλονότι ταφῆς Cor. 21 ἀλαζονίας L¹ 25 πόλεως P

a. 364 πόμενος καὶ συνεκκομιζόμενος καὶ στεφανούμενος, εἰκό-
5 τως ἐδόκει τὸν τελειότατον ἀπέχειν εὐδαιμονισμόν. οὐ
γάρ, ὡς Αἴσωπος ἔφασκε, χαλεπώτατός ἐστιν ὁ τῶν εὐ-
b τυχούντων θάνατος, ἀλλὰ μακαριώτατος, εἰς ἀσφαλῆ
χώραν τὰς εὐπραξίας κατατιθέμενος τῶν ἀγαθῶν, καὶ
6 ⟨τῇ⟩ τύχῃ μεταβάλλεσθαι ⟨μὴ⟩ ἀπολιπών. διὸ βέλτιον ὁ
Λάκων τὸν Ὀλυμπιονίκην Διαγόραν, ἐπιδόντα μὲν υἱοὺς
στεφανουμένους Ὀλυμπίασιν, ἐπιδόντα δ' υἱωνοὺς καὶ
θυγατριδοῦς, ἀσπασάμενος „κάτθανε" εἶπε „Διαγόρα·
7 οὐκ εἰς τὸν Ὄλυμπον ἀναβήσῃ." τὰς δ' Ὀλυμπιακὰς
καὶ Πυθικὰς νίκας οὐκ ἂν οἶμαί τις εἰς τὸ αὐτὸ συνθεὶς
ἁπάσας ἑνὶ τῶν Πελοπίδου παραβαλεῖν ἀγώνων ἀξιώσειεν,
οὓς πολλοὺς ἀγωνισάμενος καὶ κατορθώσας, καὶ τοῦ βίου
τὸ πλεῖστον ἐν δόξῃ καὶ τιμῇ βιώσας, τέλος ἐν τῇ τρισκαι-
c δεκάτῃ βοιωταρχίᾳ, τυραννοκτονίᾳ μεμειγμένην ἀριστείαν
ἀριστεύων, ὑπὲρ τῆς τῶν Θεσσαλῶν ἐλευθερίας ἀπέθανεν.

35. Ὁ δὲ θάνατος αὐτοῦ μεγάλα μὲν ἐλύπησε τοὺς S 120
2 συμμάχους, μείζονα δ' ὠφέλησε. Θηβαῖοι γὰρ ὡς ἐπύθοντο
τὴν τοῦ Πελοπίδου τελευτήν, οὐδεμίαν ἀναβολὴν ποιησά-
μενοι τῆς τιμωρίας, κατὰ τάχος ἐστράτευσαν ὁπλίταις
ἑπτακισχιλίοις, ἱππεῦσι δ' ἑπτακοσίοις, ἡγουμένου Μαλη-
3 κίδου καὶ Διογείτονος. καταλαβόντες δὲ συνεσταλμένον
καὶ περικεκομμένον τῆς δυνάμεως Ἀλέξανδρον ἠνάγκασαν,
Θεσσαλοῖς μὲν ἀποδοῦναι τὰς πόλεις ἃς εἶχεν αὐτῶν, Μά-
d γνητας δὲ καὶ Φθιώτας [καὶ] Ἀχαιοὺς ἀφεῖναι καὶ τὰς

---

18 Diod. 15, 80, 6

---

6 τῇ add. Zie. τύχην Iuntina al. μεταβαλέσθαι Sint. μὴ add. A^m (οὐκ Rei.) ἀπολείπων Rei. βελτίων P 9 διαγόρας: corr. Rei. 10 ὀλύμπιον: corr. Aldina ὀλυμπικὰς ΛKQ 11 καὶ —συνθεὶς om. P 12 παραλαβεῖν P ἀξιώσειεν L²: ἄξιος εἶεν L¹P ἄξιος ἂν εἶεν KQ 14 τρισκαιδεκάτωι ΛPQ 21 Μαληκίδου Latte cl. IG VII 2408: μαλκίτου ἡγουμένων Li. 25 καὶ del. Sint.

φρουρὰς ἐξαγαγεῖν, ὀμόσαι δ' αὐτὸν ἐφ' οὓς ἂν ἡγῶνται a. 364
Θηβαῖοι καὶ κελεύωσιν ἀκολουθήσειν.
Θηβαῖοι μὲν οὖν τούτοις ἠρκέσθησαν· ἣν δ' ὀλίγον 4
ὕστερον τοῖς θεοῖς ὑπὲρ Πελοπίδου δίκην ἔδωκε, διηγή-
σομαι. Θήβην τὴν συνοικοῦσαν αὐτῷ πρῶτον μὲν ὡς 5
εἴρηται (c. 28, 5 sqq.) Πελοπίδας ἐδίδαξε μὴ φοβεῖσθαι
τὴν ἔξω λαμπρότητα καὶ παρασκευὴν τῆς τυραννίδος
ἐντὸς τῶν ὅπλων καὶ τῶν φυλακῶν οὖσαν· ἔπειτα δὲ 6 a. 359
φοβουμένη τὴν ἀπιστίαν αὐτοῦ καὶ μισοῦσα τὴν ὠμότητα,
συνθεμένη μετὰ τῶν ἀδελφῶν, τριῶν ὄντων, Τεισιφόνου,
Πειθολάου, Λυκόφρονος, ἐπεχείρει τόνδε τὸν τρόπον. τὴν 7 e
μὲν ἄλλην οἰκίαν τοῦ τυράννου κατεῖχον αἱ φυλακαὶ τῶν
παρανυκτερευόντων, ὁ δὲ θάλαμος ἐν ᾧ καθεύδειν εἰώθε-
σαν ὑπερῷος ἦν, καὶ πρὸ αὐτοῦ φυλακὴν εἶχε κύων δεδε-
μένος, πᾶσι φοβερὸς πλὴν αὐτοῖς ἐκείνοις καὶ ἑνὶ τῶν
οἰκετῶν τῷ τρέφοντι. καθ' ὃν οὖν ἔμελλε καιρὸν ἐπιχειρεῖν 8
ἡ Θήβη, τοὺς μὲν ἀδελφοὺς ἀφ' ἡμέρας εἶχε πλησίον ἐν
οἴκῳ τινὶ κεκρυμμένους, εἰσελθοῦσα δ' ὥσπερ εἰώθει μόνη
πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον ἤδη καθεύδοντα, καὶ μετὰ μικρὸν
πάλιν προελθοῦσα, τῷ μὲν οἰκέτῃ προσέταξεν ἀπάγειν
ἔξω τὸν κύνα· βούλεσθαι γὰρ ἀναπαύεσθαι μεθ' ἡσυ-
χίας ἐκεῖνον· αὐτὴ δὲ τὴν κλίμακα, φοβουμένη μὴ κτύ- 9 f
πον παράσχῃ τῶν νεανίσκων ἀναβαινόντων, ἐρίοις κατε-

---

8 Xen. hell. 6, 4, 35—37. Diod. 16, 14, 1. Val. Max. 9, 13 ext. 3. Plut. mor. 768f

---

1 οὓς Rei.: οἷς 2. 3 καὶ κελ. ἀκολ. θηβ. om. L[1] κελεύωσιν C: κελεύσωσιν ἀκολουθεῖν P 3 θηβαίων P 8 τῶν[2] om. L[1] φυλακῶν Sch.: φυγάδων codd. φυλάκων Cor. οὖσαν refer ad Θήβην 9 φοβουμένην L[1]KPV[b] μισοῦσαν PMV[b] 10 συνθεμένην MV[b] τισιφόνου: corr. Zie. 11 πειθολάου K: πιθολάου L[1]P πυθολάου QL[2] mor.; cf. Demosth. 59, 91. Aristot. rhet. 3, 1410a 17. 1411a 13. Diod. 16, 37, 3. 39, 3. 52, 9 22 αὔτη L[1]PQ, item p. 118, 2

a. 359 στόρεσεν· εἶθ' οὕτως ἀναγαγοῦσα τοὺς ἀδελφοὺς ξιφή- S 121
ρεις, καὶ στήσασα πρὸ τῶν θυρῶν, εἰσῆλθεν αὐτή, καὶ καθ-
ελοῦσα τὸ ξίφος ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς κρεμάμενον, σημεῖον
εἶναι τοῦ κατέχεσθαι τὸν ἄνδρα καὶ καθεύδειν, ἔδειξεν.
10 ἐκπεπληγμένων δὲ τῶν νεανίσκων καὶ κατοκνούντων,
298 κακίζουσα καὶ διομνυμένη μετ' ὀργῆς, αὐτὴ τὸν Ἀλέξαν-
δρον ἐξεγείρασα μηνύσειν τὴν πρᾶξιν, αἰσχυνθέντας
αὐτοὺς ἅμα καὶ φοβηθέντας εἰσήγαγε καὶ περιέστησε τῇ
11 κλίνῃ, προσφέρουσα τὸν λύχνον. τῶν δ' ὁ μὲν τοὺς πό-
δας κατεῖχε πιέσας, ὁ δὲ τὴν κεφαλὴν λαβόμενος τῶν
τριχῶν ἀνέκλασεν, ὁ δὲ τρίτος τῷ ξίφει τύπτων αὐτὸν
12 διεχρήσατο, τῷ μὲν τάχει τῆς τελευτῆς πρᾳότερον ἴσως ἢ
προσῆκον ἦν ἀποθανόντα, τῷ δὲ μόνον ἢ πρῶτον τυράν-
νων ὑπὸ γυναικὸς ἰδίας ἀπολέσθαι, καὶ τῇ μετὰ θάνατον
αἰκίᾳ τοῦ σώματος, ῥιφέντος καὶ πατηθέντος ὑπὸ τῶν
Φεραίων, ἄξια πεπονθέναι δόξαντα τῶν παρανομημάτων.

b

ΜΑΡΚΕΛΛΟΣ

1. Μᾶρκον δὲ Κλαύδιον τὸν πεντάκις ὑπατεύσαντα
Ῥωμαίων Μάρκου μὲν υἱὸν γενέσθαι λέγουσι, κληθῆναι
c δὲ τῶν ἀπὸ τῆς οἰκίας πρῶτον Μάρκελλον, ὅπερ ἐστὶν
2 Ἀρήϊον, ὥς φησι Ποσειδώνιος (F Gr Hist. II 250). ἦν
γὰρ τῇ μὲν ἐμπειρίᾳ πολεμικός, τῷ δὲ σώματι ῥωμαλέος,

---

19 CIL I 531. fast. Cap. et act. triumph. a. 532 **21** Plut. Fab. Max. 19, 2

---

3 τῆς om. **K** **4** κατακεῖσθαι Madvig **9** προφέρουσα Coraes **12** τῷ] τὸ **P** πραότερον **B**^{2} Anon.: πρῴτερον **L**^{1} πρότερον cet. **13** μόνοι πρῶτον τύραννον: corr. Rei. **18** Μᾶρκον hab. **P** Μάρκον cet. **19** μὲν] δὲ **L**^{1} **20** δὲ ἀπὸ τῶν τῆς **L**^{1} πρῶτον] errat Plut, cf. Münzer RE. III 2732

τῇ δὲ χειρὶ πλήκτης, τῇ δὲ φύσει φιλοπόλεμος, καὶ τοῦτο
δὴ πολὺ τὸ γαῦρον καὶ ἀγέρωχον ἐπιφαίνων ἐν τοῖς
ἀγῶσι· τῷ δ' ἄλλῳ τρόπῳ σώφρων, φιλάνθρωπος, Ἑλλη- 3
νικῆς παιδείας καὶ λόγων ἄχρι τοῦ τιμᾶν καὶ θαυμάζειν
τοὺς κατορθοῦντας ἐραστής, αὐτὸς δ' ὑπ' ἀσχολιῶν ἐφ'
129 S ὅσον ἦν πρόθυμος ἀσκῆσαι καὶ μαθεῖν οὐκ ἐξικόμενος.
εἰ γὰρ ἄλλοις τισὶν ἀνθρώποις ὁ θεός, ὥσπερ Ὅμηρος 4
εἴρηκεν (Il. 14, 86),

ἐκ νεότητος ἔδωκε καὶ ἐς γῆρας τολυπεύειν d
ἀργαλέους πολέμους,

καὶ τοῖς τότε πρωτεύουσι Ῥωμαίων· οἱ νέοι μὲν ὄντες 5
περὶ Σικελίαν Καρχηδονίοις, ἀκμάζοντες δὲ Γαλάταις
ὑπὲρ αὐτῆς Ἰταλίας ἐπολέμουν, ἤδη δὲ γηρῶντες Ἀννίβᾳ
πάλιν συνείχοντο καὶ Καρχηδονίοις, οὐκ ἔχοντες ὥσπερ
οἱ πολλοὶ διὰ γῆρας ἀνάπαυσιν στρατειῶν, ἀλλ' ἐπὶ
στρατηγίας πολέμων καὶ ἡγεμονίας κατ' εὐγένειαν καὶ
ἀρετὴν ἀγόμενοι.

2. Μάρκελλος δὲ πρὸς οὐδὲν μὲν ἦν μάχης εἶδος ἀρ-
γὸς οὐδ' ἀνάσκητος, αὐτὸς δ' ἑαυτοῦ κράτιστος ἐν τῷ
μονομαχεῖν γενόμενος, οὐδεμίαν πρόκλησιν ἔφυγε, πάν-
τας δὲ τοὺς προκαλεσαμένους ἀπέκτεινεν. ἐν δὲ Σικελίᾳ 2
τὸν ἀδελφὸν Ὀτακίλιον κινδυνεύοντα διέσωσεν, ὑπερ- e
ασπίσας καὶ ἀποκτείνας τοὺς ἐπιφερομένους. ἀνθ' ὧν 3
ὄντι μὲν ἔτι νέῳ στέφανοι καὶ γέρα παρὰ τῶν στρατηγῶν
ἦσαν, εὐδοκιμοῦντα δὲ μᾶλλον ἀγορανόμον μὲν ἀπέδειξε
τῆς ἐπιφανεστέρας τάξεως ὁ δῆμος, οἱ δ' ἱερεῖς αὔγουρα.

26 cf. Cic. div. 2, 77. Liv. 27, 36, 5

1 καὶ] κἂν K Cor. al. τούτωι: corr. Zie. 6 παθεῖν L[1] μαθήμασιν K 7 ἀνθρώποις. οἷς PC 9 ἐς K: εἰς 15 στρατιῶν: corr. Steph. 19 αὐτοῦ L[1]KQ 20 γινόμενος: corr. Rei. 21 προσκαλεσαμένους P τῆι σικελίαι K 22 ὀτακίλλιον P 24 ἔτι μὲν ὄντι K 25 ἦσαν] ἐδόθησαν Zie.

4 τοῦτο δ' ἐστὶν ἱερωσύνης εἶδος ᾧ μάλιστα τὴν ἀπ' οἰω-
νῶν μαντικὴν ἐπιβλέπειν καὶ παραφυλάττειν ⟨ὁ⟩ νόμος δέ-
5 δωκεν. ἠναγκάσθη δ' ἀγορανομῶν δίκην ἀβούλητον
εἰσενεγκεῖν. ἦν γὰρ αὐτῷ παῖς ὁμώνυμος ἐν ὥρᾳ, τὴν
ὄψιν ἐκπρεπής, οὐχ ἧττον δὲ τῷ σωφρονεῖν καὶ πεπαι-
δεῦσθαι περίβλεπτος ὑπὸ τῶν πολιτῶν· τούτῳ Καπετω-
f λῖνος ὁ τοῦ Μαρκέλλου συνάρχων, ἀσελγὴς ἀνὴρ καὶ
6 θρασύς, ἐρῶν λόγους προσήνεγκε. τοῦ δὲ παιδὸς τὸ μὲν
πρῶτον αὐτοῦ καθ' ἑαυτὸν ἀποτριψαμένου τὴν πεῖραν,
ὡς δ' αὖθις ἐπεχείρησε, κατειπόντος πρὸς τὸν πατέρα,
βαρέως ἐνεγκὼν ὁ Μάρκελλος προσήγγειλε τῇ βουλῇ τὸν
299 7 ἄνθρωπον. ὁ δὲ πολλὰς μὲν ἀποδράσεις καὶ παραγρα-
φὰς ἐμηχανᾶτο, τοὺς δημάρχους ἐπικαλούμενος· ἐκείνων S 123
δὲ μὴ προσδεχομένων τὴν ἐπίκλησιν, ἀρνήσει τὴν αἰτίαν
ἔφευγε· καὶ μάρτυρος οὐδενὸς τῶν λόγων γεγονότος,
8 ἔδοξε μεταπέμπεσθαι τὸν παῖδα τῇ βουλῇ. παραγενομέ-
νου δ' ἰδόντες ἐρύθημα καὶ δάκρυον καὶ μεμειγμένον
ἅμα τῷ θυμουμένῳ τὸ αἰδούμενον, οὐδενὸς ἄλλου
δεηθέντες τεκμηρίου, κατεψηφίσαντο καὶ χρήμασιν ἐζη-
μίωσαν Καπετωλῖνον, ἐξ ὧν ὁ Μάρκελλος ἀργυρᾶ λοι-
βεῖα ποιησάμενος τοῖς θεοῖς καθιέρωσεν.

3. Ἐπεὶ δὲ τοῦ πρώτου τῶν Καρχηδονίων πολέμων
α. 241 b ἔτει δευτέρῳ καὶ εἰκοστῷ συναιρεθέντος, ἀρχαὶ πάλιν Γα-
λατικῶν ἀγώνων διεδέχοντο τὴν Ῥώμην, οἱ δὲ τὴν ὑπαλ-
πείαν νεμόμενοι τῆς Ἰταλίας Ἴνσομβρες, Κελτικὸν ἔθνος,

3 Val. Max. 6, 1, 7

2 ὁ add. Sch. *Νομᾶς* Haitinger **6** *καπετωλῆνος* **L**[1] **15** *ἔφυγε*: corr. Sch. **17** *δακρύων* **P** *μεμιγμένων* **P** *-μένωι* **K** **18** *ἅμα τῷ* Zie.: *ἀπαύστωι* codd. *ἀπλάστῳ* Emp. (*τῷ* add. Sch.) **19** *δεηθέντος* **P** **20** *ἀργυραμοιβίαν*: corr. Am. Vulc. **22** *πολέμου*: corr. Sint. **23** *συναιρεθέντες* **L**[1] **24** *Ῥώμην*] *πόλιν* **P** *ὑπαλπίαν* **L**[1]**Q** **25** *ἴνσομβρες* **A**[m] Vulc.: *ἴβηρες*

μεγάλοι καὶ καθ' ἑαυτοὺς ὄντες, δυνάμεις ἐκάλουν καὶ a. 226
μετεπέμποντο Γαλατῶν τοὺς μισθοῦ στρατευομένους, οἳ
Γαισάται καλοῦνται, καὶ θαυμαστὸν μὲν ἐδόκει καὶ τύχης 2
ἀγαθῆς γενέσθαι τὸ μὴ συρραγῆναι τὸν Κελτικὸν εἰς τὸ
αὐτὸ τῷ Λιβυκῷ πόλεμον, ἀλλ' ὥσπερ ἐφεδρείαν εἰλη-
φότας τοὺς Γαλάτας, ὀρθῶς καὶ δικαίως ἀτρεμήσαντας
μαχομένων ἐκείνων, οὕτω τότε δὴ τοῖς νενικηκόσιν ἐπ-
αποδύεσθαι καὶ προκαλεῖσθαι σχολὴν ἄγοντας· οὐ μὴν 3 c
ἀλλὰ μέγαν ἥ τε χώρα παρεῖχε ⟨φόβον⟩ διὰ τὴν γειτνίασιν,
ὁμόρῳ καὶ προσοίκῳ πολέμῳ συνοισομένοις, καὶ τὸ πα-
λαιὸν ἀξίωμα τῶν Γαλατῶν· οὓς μάλιστα Ῥωμαῖοι δεῖσαι 4
δοκοῦσιν, ἅτε δὴ καὶ τὴν πόλιν ὑπ' αὐτῶν ἀποβαλόντες,
ἐξ ἐκείνου δὲ καὶ θέμενοι νόμον ἀτελεῖς εἶναι στρατείας
τοὺς ἱερέας, πλὴν εἰ μὴ Γαλατικὸς πάλιν ἐπέλθοι πόλε-
μος. ἐδήλου δὲ καὶ τὸν φόβον αὐτῶν ἥ τε παρασκευὴ 5
(μυριάδες γὰρ ἐν ὅπλοις ἅμα τοσαῦται Ῥωμαίων οὔτε
πρότερον οὔθ' ὕστερον γενέσθαι λέγονται), καὶ τὰ περὶ
τὰς θυσίας καινοτομούμενα· βαρβαρικὸν μὲν ⟨γὰρ⟩ οὐδὲν 6 d
οὐδ' ἔκφυλον ἐπιτηδεύοντες, ἀλλ' ὡς ἔνι μάλιστα ταῖς
124 S δόξαις Ἑλληνικῶς διακείμενοι καὶ πρᾴως πρὸς τὰ θεῖα,
τότε τοῦ πολέμου συμπεσόντος ἠναγκάσθησαν εἴξαντες

---

1 Pol. 2, 22, 1. Oros. 4, 13, 5 3 cf. Pol. 2, 20, 10 8 Pol. 2, 22, 7—24, 17. Liv. per. 20. Eutr. 3, 5. Oros. 4, 13, 6—7 13 Plut. Camill. 41, 7. Cic. Phil. 5, 53. Lucull. 121 17 Cass. Dio fg. 47 Boiss. Oros. 4, 13, 3

---

1 δυνάμει, προσεκάλουν Herw. μέγα δυνάμενοι κ. κ. ἑ. [ὄντες] Zie. 2 μισθοῖς P 3 Γαισάται Vulc.: γεραῖται vel γεράται καὶ del. Mu. Sch. 4. 5 τῷ αὐτῷ L^1 et αὐτῷ etiam P 7 δὴ τότε PQ νενικόσιν L^1 8 ἄγοντες P 9 φόβον add. Steph. (φόβοι Aldina) 10 συνοισομένους Q 11 οὓς] ἃς P 14 πάλιν] ἢ Ἰταλικὸς Zie. cl. Cic. Phil. 5, 53, sed obstat Camill. 41, 7 ἐπέλθῃ L^1KPM 16 οὔτε γὰρ πρότ. L^1P 18 γὰρ add. Anon. 21 τότε γε Br. τοῦ Γαλατικοῦ Rei. εἴξαντες Rei.: εἶξαι

a. 226 λογίοις τισὶν ἐκ τῶν Σιβυλλείων δύο μὲν Ἕλληνας, ἄνδρα
καὶ γυναῖκα, δύο δὲ Γαλάτας ὁμοίως ἐν τῇ καλουμένῃ βοῶν
7 ἀγορᾷ κατορύξαι ζῶντας· ⟨ἐφ'⟩ οἷς ἔτι καὶ νῦν ἐν τῷ
Νοεμβρίῳ μηνὶ δρῶσιν [Ἕλλησι καὶ Γαλάταις] ἀπορρήτους
καὶ ἀθεάτους ἱερουργίας.

4. Οἱ μὲν οὖν πρῶτοι τῶν ἀγώνων νίκας τε μεγάλας
καὶ σφάλματα τοῖς Ῥωμαίοις ἐνέγκαντες, εἰς οὐδὲν ἐτελεύ-
e 2 a 223 τησαν πέρας βέβαιον· Φλαμινίου δὲ καὶ Φουρίου τῶν
ὑπάτων μεγάλαις ἐκστρατευσάντων δυνάμεσιν ἐπὶ τοὺς
Ἴνσομβρας, ὤφθη μὲν αἵματι ῥέων ὁ διὰ τῆς Πικηνίδος
χώρας ποταμός, ἐλέχθη δὲ τρεῖς σελήνας φανῆναι περὶ
3 πόλιν Ἀρίμινον· οἱ δ' ἐπὶ ταῖς ὑπατικαῖς ψηφοφορίαις
παραφυλάττοντες ⟨τοὺς⟩ οἰωνοὺς ἱερεῖς διεβεβαιοῦντο
μοχθηρὰς καὶ δυσόρνιθας αὐτοῖς γεγονέναι τὰς τῶν
4 ὑπάτων ἀναγορεύσεις. εὐθὺς οὖν ἔπεμψεν ἡ σύγκλητος ἐπὶ
στρατόπεδον γράμματα, καλοῦσα καὶ μεταπεμπομένη τοὺς
ὑπάτους, ὅπως ἐπανελθόντες ᾗ τάχιστα τὴν ἀρχὴν ἀπεί-
f πωνται, καὶ μηδὲν ὡς ὕπατοι φθάσωσι πρᾶξαι πρὸς τοὺς
5 πολεμίους. ταῦτα δεξάμενος τὰ γράμματα Φλαμίνιος οὐ
πρότερον ἔλυσεν, ἢ μάχην συνάψας τρέψασθαι τοὺς βαρ-
6 βάρους καὶ τὴν χώραν αὐτῶν ἐπιδραμεῖν. ὡς οὖν ἐπαν-

3 Plin. n. h. 28, 12 8 Plut. Fab. Max. 2, 3. Pol. 2, 32. 33. Liv. 21, 63, 2. 7. 12. 22, 3, 4. 13. 6, 3. Flor. 1, 20, 4. Oros. 4, 13, 12—14. Sil. It. 4, 704—706. 5, 107—113. 649—655. Zon. 8, 20. act. triumph. a. 531

1 σιβυλλίων L¹P ⟨καὶ⟩ δύο (Rei.) Cor. Sint. 3 ἐφ' add. Zie. οὗ pro οἷς Ha. 4 Ἕλλ. κ. Γαλ. del. Stegmann γαλατικαῖς L¹ 8 φλαμμινίου: corr. Steph., item v. 19 φρουρίου: corr. Iunt. 10 ἰνσόμβρας ΛΚ ἰνσόμβας P ἰσόμβρας Q ἰνσούβρας Anon.: corr. Sch. πηκινίδος ΛPQ πηκηνίδος K: corr. Steph. 11 ⟨Κύπρας⟩ ποταμὸς Madvig τρεῖς ἕλληνας ΛPQ 12 ἐπὶ Rei.: περὶ 13 τοὺς add. Cor. 14 τῶν om. P 16 τὸ στρατόπεδον QL² τοῖς ὑπάτοις P 17 ἀπείπονται L¹KC 20 μάχην C Anon.: μάχηι

ἦλθε μετὰ πολλῶν λαφύρων, οὐκ ἀπήντησεν ὁ δῆμος, a. 223
ἀλλ' ὅτι καλούμενος οὐκ εὐθὺς ὑπήκουσεν οὐδ' ἐπείσθη
τοῖς γράμμασιν, ἀλλ' ἐνύβρισε καὶ κατεφρόνησε, μικροῦ
μὲν ἐδέησεν ἀποψηφίσασθαι τὸν θρίαμβον αὐτοῦ, θρι-
αμβεύσαντα δ' ἰδιώτην ἐποίησεν, ἀναγκάσας ἐξομόσασθαι
τὴν ὑπατείαν μετὰ τοῦ συνάρχοντος. οὕτω πάντα τὰ 7 300
πράγματα Ῥωμαίοις εἰς τὸν θεὸν ἀνήγετο, μαντειῶν δὲ
καὶ πατρίων ὑπεροψίαν οὐδ' ἐπὶ ταῖς μεγίσταις εὐπρα-
ξίαις ἀπεδέχοντο, μεῖζον ἡγούμενοι πρὸς σωτηρίαν πό-
125 8 λεως τὸ θαυμάζειν τὰ θεῖα τοὺς ἄρχοντας ἢ τὸ κρατεῖν
τῶν πολεμίων. **5.** Τιβέριος γοῦν Σεμπρώνιος, ἀνὴρ δι' a. 163/2
ἀνδρείαν καὶ καλοκαγαθίαν οὐδενὸς ἧττον ἀγαπηθεὶς ὑπὸ
Ῥωμαίων, ἀπέδειξε μὲν ὑπατεύων διαδόχους Σκιπίωνα
Νασικᾶν καὶ Γάϊον Μάρκιον· ἤδη δ' ἐχόντων αὐτῶν
ἐπαρχίας καὶ στρατεύματ⟨α, μαντ⟩ικοῖς ὑπομνήμασιν
ἐντυχὼν εὗρεν ἠγνοημένον ὑφ' αὐτοῦ τι τῶν πατρίων.
ἦν δὲ τοιοῦτον· ὅταν ἄρχων ἐπ' ὄρνισι καθεζόμενος ἔξω 2 b
πόλεως, οἶκον ⟨ἔχων⟩ ἢ σκηνὴν μεμισθωμένην, ὑπ'
αἰτίας τινὸς ἀναγκασθῇ μήπω γεγονότων σημείων βεβαίων
ἐπανελθεῖν εἰς πόλιν, ἀφεῖναι χρῆν τὸ προμεμισθωμένον
οἴκημα, καὶ λαβεῖν ἕτερον ἐξ οὗ ποιήσεται τὴν θέαν αὖθις
ἐξ ὑπαρχῆς. τοῦτ' ἔλαθεν ὡς ἔοικε τὸν Τιβέριον, καὶ δὶς τῷ 3

11 fast. Cap. a. 591/2. Cic. ad Q. fr. 2, 2, 1. nat. deor. 2, 10. 11. div. 1, 33. 2, 74. Val. Max. 1, 1, 3. Licinian. p. 8 sq. Flemisch. Ampel. 19, 11. de vir. ill. 44, 2. Mommsen R. St. R. I 102 sqq.

2 ἐπήκουσεν Q 4 ἀποψηφίζεσθαι Λ 5 ἐξομολογήσασθαι L^1 7 μαντιῶν L^1 8 τῶν πατρίων Anon. Steph. 10 ἢ τὸ Iunt.: ἢ τοῦ codd. τοῦ Sint. 11 γοῦν Rei.: οὖν ἀνδρίαν ΛQ 15 στρατεύματα μαντικοῖς Sint.: στρατευματικοῖς ΛKP στρατευτικοῖς Q ἱερατευτικοῖς Anon. στρατεύματα ἱερατικοις Rei. 18 ἔχων h. l. add. Zie., ante οἶκον Anon., post μεμισθωμένην Steph.; μεμισθωμένος Sch. Sint. 18. 19 ὑπατίας L^1 μήπως L^1 20 τὴν πόλιν Cor. ἐχρῆν: corr. Benseler 22 δὶς τῷ L^2: δισσῶι

αὐτῷ χρησάμενος, ἀπέδειξε τοὺς εἰρημένους ἄνδρας ὑπά-
τους· ὕστερον δὲ γνοὺς τὴν ἁμαρτίαν, ἀνήνεγκε πρὸς τὴν
4 *σύγκλητον. ἡ δ' οὐ κατεφρόνησε τοῦ κατὰ μικρὸν οὕτως*
ἐλλείμματος, ἀλλ' ἔγραψε τοῖς ἀνδράσι, καὶ ἐκεῖνοι τὰς
ἐπαρχίας ἀπολιπόντες, ἐπανῆλθον εἰς Ῥώμην ταχύ, καὶ
c 5 *κατέθεντο τὴν ἀρχήν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον ἐπράχθη·*
περὶ δὲ τοὺς αὐτοὺς ἐκείνους χρόνους καὶ δύο ἱερεῖς
ἐπιφανέστατοι τὰς ἱερωσύνας ἀφῃρέθησαν, Κορνήλιος μὲν
Κέθηγος ὅτι τὰ σπλάγχνα τοῦ ἱερείου παρὰ τάξιν ἐπέδωκε,
Κουΐντος δὲ Σουλπίκιος ἐπὶ τῷ θύοντος αὐτοῦ τὸν κορυφαῖον
ἀπορρυῆναι τῆς κεφαλῆς πῖλον, ὃν οἱ καλούμενοι Φλα-
a. 221? 6 *μίνιοι φοροῦσι. Μινυκίου δὲ δικτάτορος ἵππαρχον ἀπο-*
δείξαντος Γάϊον Φλαμίνιον, ἐπεὶ τρισμὸς ἠκούσθη μυὸς
ὃν σόρικα καλοῦσιν, ἀποψηφισάμενοι τούτους, αὖθις ἑτέ-
7 *ρους κατέστησαν. καὶ τὴν ἐν οὕτω μικροῖς ἀκρίβειαν*
d *φυλάττοντες, οὐδεμιᾷ προσεμείγνυσαν δεισιδαιμονίᾳ τῷ*
μηδὲν ἀλλάττειν μηδὲ παρεκβαίνειν τῶν πατρίων.

6. *Ὡς δ' οὖν ἐξωμόσαντο τὴν ἀρχὴν οἱ περὶ τὸν Φλα-*
a. 222 *μίνιον, διὰ τῶν καλουμένων μεσοβασιλέων ὕπατος ἀπο-* 126 S
δείκνυται Μάρκελλος, καὶ παραλαβὼν τὴν ἀρχήν, ἀπο-
2 *δείκνυσιν αὐτῷ συνάρχοντα Γναῖον Κορνήλιον. ἐλέχθη*
μὲν οὖν ὡς πολλὰ συμβατικὰ τῶν Γαλατῶν ⟨προτεινάν-

---

7 Val. Max. 1, 1, 4. 5. Liv. 26, 23, 8   **12** Val. Max. 1, 1, 5. cf. Plin. n. h. 8, 223   **21** Pol. 2, 34, 1. Zon. 8, 20

---

3 *κατεφρ. καίτοι μικροῦ ὄντος ἐλλ.* Anon. *παρὰ* pro *κατὰ* Rei. **4** *ἐγκλήματος* Steph. **9** *κάθηγος* **L¹** *καίθιγος* **K** *κέθιγος* **PQ** **10** *κόιντος* **C** **11** *σπεῖλον* **L¹** *φλαμμίνιοι:* corr. Steph., item 13. 18 *φλᾶμεν, φλάμινα, φλάμινας* hab. mor. 274c. 289e. Num. 7, 9. 10 **12** *Μινυκίου* Rei.: *μινικίου* codd. *μινουκίου* Anon. Fabium Maximum memorat Val. Max. **18** *ἠκούσθη* Cob.: *ἠκολούθη* **L¹** *ἠκολούθει* cet. **19** *βασιλέων* **L¹** **22** *προτεινάντων* add. Zie. (*λεγόντων* post *συμβατικὰ* add. Rei., post *Γαλατῶν* Cor.)

των〉, καὶ τῆς βουλῆς εἰρηναῖα βουλομένης, ὁ Μάρκελλος a. 222
ἐξετράχυνε τὸν δῆμον ἐπὶ τὸν πόλεμον· οὐ μὴν ἀλλὰ κἂν 3
γενομένης εἰρήνης ἀνακαινίσαι τὸν πόλεμον οἱ Γαισάται
δοκοῦσι, τὰς Ἄλπεις ὑπερβαλόντες καὶ τοὺς Ἰνσόμβρους
ἐπάραντες· τρισμύριοι γὰρ ὄντες, προσεγένοντο πολλα- 4 e
πλασίοις ἐκείνοις οὖσι, καὶ μέγα φρονοῦντες εὐθὺς ἐπ'
Ἀκέρρας ὥρμησαν, πόλιν ὑπὲρ ποταμοῦ Πάδου συνῳκι-
σμένην· ἐκεῖθεν δὲ μυρίους τῶν Γαισατῶν ὁ βασιλεὺς
Βριτόματος ἀναλαβών, τὴν περὶ Πάδον χώραν ἐπόρθει.
ταῦτα Μάρκελλος πυθόμενος, τὸν μὲν συνάρχοντα πρὸς 5
Ἀκέρραις ἀπέλιπε, τὴν πεζὴν καὶ βαρεῖαν ὁμοῦ πᾶσαν
ἔχοντα δύναμιν καὶ τῶν ἱππέων μέρος τρίτον· αὐτὸς δὲ 6
τοὺς λοιποὺς ἱππεῖς ἀναλαβὼν καὶ τοὺς ἐλαφροτάτους
τῶν ὁπλιτῶν περὶ ἑξακοσίους, ἤλαυνεν, οὔθ' ἡμέρας οὔτε
νυκτὸς ἀνιεὶς τὸν δρόμον, ἕως ἐπέβαλε τοῖς μυρίοις Γαι-
σάταις περὶ τὸ καλούμενον Κλαστίδιον, Γαλατικὴν κώ- f
μην οὐ πρὸ πολλοῦ Ῥωμαίοις ὑπήκοον γεγενημένην.
ἀναλαβεῖν δὲ καὶ διαναπαῦσαι τὸν στρατὸν οὐχ ὑπῆρξεν 7
αὐτῷ· ταχὺ γὰρ αἴσθησιν τοῖς βαρβάροις ἀφικόμενος
παρέσχε, καὶ κατεφρονήθη, πεζῶν μὲν ὀλίγων παντάπα-
σιν ὄντων σὺν αὐτῷ, τὸ δ' ἱππικὸν ἐν οὐδενὶ λόγῳ τῶν
Κελτῶν τιθεμένων. κράτιστοι γὰρ ὄντες ἱππομαχεῖν, καὶ 8
μάλιστα τούτῳ διαφέρειν δοκοῦντες, τότε καὶ πλήθει

---

2 Pol. 2, 34, 1—35, 1. Zon. 8, 20. Oros. 4, 13, 15. Eutr. 3, 6

---

2 *κἂν* Zie.: *καὶ* 3 *γαισάται* Anon.: *γεσάται*, item postea 4 *ἰνσόμβρους* L²: *ἰσόμβρους* 7 *ἀνῳκισμένην*: corr. Zie. (*κατῳκ.* Sint.) 9 *βρηόματος* L¹K *βριόματος* L² et P, in quo *ο*¹ corr. in *ω*, et Q *βιρδόμαρος* Anon. *Βριτόμαρτος* Steph. cl. Rom. 16, 7; cf. p. 129, 12 11 *ἀκέρρας* ΛPQ 15 *νύκτας*: corr. C et Cor. *ἀνεὶς* ΛPQ *γεσσάταις* h. l. P 16 *τὸ* K: *τὸν* *Κλαστίδιον* Xy.: *καππίδιον* K *καπίδιον* cet. (*τὸ προσαγορευόμενον Κλαστίδιον* Pol. 2, 34, 5) 19 *ἀφικόμενος* KC: *ἀφικομένοις* 23 *τότε*] *τῶι τε* P *καὶ* om. K

301 a. 222 *πολὺ τὸν Μάρκελλον ὑπερέβαλλον. εὐθὺς οὖν ἐπ᾽ αὐτὸν*
ὡς ἀναρπασόμενοι μετὰ βίας πολλῆς καὶ δεινῶν ἀπειλῶν
9 *ἐφέροντο, τοῦ βασιλέως προϊππεύοντος. ὁ δὲ Μάρκελλος,*
ὡς μὴ φθαῖεν αὐτὸν ἐγκυκλωσάμενοι καὶ περιχυθέντες
ὀλιγοστὸν ὄντα, τὰς ἴλας ἦγε πόρρω τῶν ἱππέων καὶ
παρήλαυνε, λεπτὸν ἐκτείνων τὸ κέρας, ἄχρι οὗ μικρὸν 127 S
ἀπέσχε τῶν πολεμίων.

10 *Ἤδη δέ πως εἰς ἐμβολὴν ἐπιστρέφοντος αὐτοῦ, συντυγ-*
χάνει τὸν ἵππον πτυρέντα τῇ γαυρότητι τῶν πολεμίων
ἀποτραπέσθαι καὶ βίᾳ φέρειν ὀπίσω τὸν Μάρκελλον.
11 *ὁ δὲ τοῦτο δείσας μὴ ταραχὴν ἐκ δεισιδαιμονίας τοῖς*
Ῥωμαίοις ἐνεργάσηται, ταχὺ περισπάσας ἐφ᾽ ἡνίαν τῷ
b *χαλινῷ καὶ περιστρέψας τὸν ἵππον ἐναντίον τοῖς πολε-*
μίοις, τὸν ἥλιον αὐτὸς προσεκύνησεν, ὡς δὴ μὴ κατὰ
τύχην ἀλλ᾽ ἕνεκα τούτου τῇ περιαγωγῇ χρησάμενος·
12 *οὕτω γὰρ ἔθος ἐστὶ Ῥωμαίοις προσκυνεῖν τοὺς θεοὺς*
*περιστρεφομένοις, **** αὐτὸν ἤδη προσμειγνύντα τοῖς*
ἐναντίοις προσεύξασθαι τῷ Φερετρίῳ Διῒ τὰ κάλλι-
στα τῶν παρὰ τοῖς πολεμίοις ὅπλων καθιερώσειν. **7.** *ἐν*
τούτῳ δὲ κατιδὼν ὁ τῶν Γαλατῶν βασιλεὺς καὶ τεκ-
μηράμενος ἀπὸ τῶν συμβόλων ἄρχοντα τοῦτον εἶναι,
πολὺ πρὸ τῶν ἄλλων ἐξελάσας τὸν ἵππον ὑπηντίασεν,
ἅμα τῇ φωνῇ προκλητικὸν ἐπαλαλάζων καὶ τὸ δόρυ
c *κραδαίνων, ἀνὴρ μεγέθει τε σώματος ἔξοχος Γαλα-*

1 Frontin. strat. 4, 5, 4 **16** Plut. Numa 14, 7—9. Camill. 5, 9. G. Appel, De Romanorum precationibus (RGVV VII 2), p. 212 sq. **19** cf. ad p. 128, 13

5 *ὀλίγιστον*: corr. Steph. *εἴλας* **Λ** **6** *περιηλαύνε*: corr. Zie. *προήλαυνε* Rei. *ἐκτείνων*] *ἐπείγων* **L**[1] **14** *καὶ τὸν* codd. praet. **KC** *αὐτὸς* del. Zie. *εὐθὺς* Cor. *ἀντίος* Sch. *αὐτόθεν* Latte **17** *περιστρεφομένους*: corr. Zie. (del. Herw.) lac. stat. Zie., e. g. *εἰσὶ δ᾽ οἱ λέγοντες ἐπίτηδες* excidisse ratus; *καὶ αὐτὸν* **C** *αὐτὸν δ᾽* Steph. 'videtur deesse verbum' Mu. **20** *κατιδὼν* ⟨*αὐτὸν*⟩ Zie.

τῶν, καὶ πανοπλίᾳ ⟨διαφέρων⟩ ἐν ἀργύρῳ καὶ χρυσῷ καὶ a. 222
βαφαῖς καὶ ποικίλμασι πᾶσιν ὥσπερ ἀστραπῇ [διαφέρων]
στιλβούσῃ. ὡς οὖν ἐπιβλέψαντι τὴν φάλαγγα τῷ Μαρ- 2
κέλλῳ ταῦτα τῶν ὅπλων ἔδοξε κάλλιστα, καὶ κατὰ τούτων ὑπέλαβε πεποιῆσθαι τῷ θεῷ τὴν κατευχήν, ὥρμησεν ἐπὶ τὸν ἄνδρα, καὶ τῷ δόρατι διακόψας τὸν θώρακα, καὶ συνεπερείσας τῇ ῥύμῃ τοῦ ἵππου, ζῶντα μὲν αὐτὸν περιέτρεψε, δευτέραν δὲ καὶ τρίτην πληγὴν ἐνσείσας εὐθὺς ἀπέκτεινεν.
ἀποπηδήσας δὲ τοῦ ἵππου, καὶ τῶν ὅπλων τοῦ νεκροῦ ταῖς 3
χερσὶν ἐφαψάμενος, ⟨ἀναβλέψας⟩ πρὸς τὸν οὐρανὸν εἶπεν· d
„ὦ μεγάλα στρατηγῶν καὶ ἡγεμόνων ἔργα καὶ πράξεις [καὶ] 4
ἐπιβλέπων ἐν πολέμοις καὶ μάχαις, Φερέτριε Ζεῦ, μαρτύρομαί σε Ῥωμαίων τρίτος ἄρχων ἄρχοντα καὶ βασιλέα στρατηγὸς ἰδίᾳ χειρὶ τόνδε τὸν ἄνδρα κατεργασάμενος καὶ
128 S *κτείνας, σοὶ καθιεροῦν τὰ πρῶτα καὶ κάλλιστα τῶν λαφύρων. σὺ δὲ [δια]δίδου τύχην ὁμοίαν ἐπὶ τὰ λοιπὰ τοῦ*
πολέμου προστρεπομένοις." ἐκ τούτου συνέμισγον οἱ ἱππεῖς 5
οὐ διακεκριμένοις τοῖς ἱππεῦσιν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς πεζοὺς ὁμοῦ προσφερομένους μαχόμενοι, καὶ νικῶσι νίκην
ἰδέᾳ τε καὶ τρόπῳ περιττὴν καὶ παράδοξον· ἱππεῖς γὰρ e
ἱππέας καὶ πεζοὺς ἅμα τοσοῦτοι τοσούτους οὔτε πρότερον οὔθ' ὕστερον νικῆσαι λέγονται.

---

1 *διαφέρων* huc e. v. 2 transtulit Zie. (an praestat *διαφαίνων*?) *πανοπλίαν ἀργ. . . . ἀστραπὴν* (sic C) *διαφαίνων στίλβουσαν* Rei. *-πλίαν . . . ἀστραπὴν φέρων στίλβουσαν* Emp. 2 *βαφαῖς πᾶσι καὶ ποικ.*: transpos. Zie. *βαφ. καὶ πᾶσι ποικ.* Anon. et editt. edebant *ἀστραπὴ διαφέρων*] *διὰ νεφῶν* Br. cl. Hom. Il. 11, 62 *στιλβούσῃ* Mu. Vulc.: *στίλβουσαν* C Vulc. *στίλβουσα* cet. 3 *ἐπιβλέψαντα* L[1]KP 4 *ἔδοξεν ⟨εἶναι⟩* Zie. 7 *ῥώμηι*: corr. Rei. 8 *δὲ* om. *Λ* *ἐνσείσας* Br.: *ἐνθεὶς* codd. *ἐνεὶς* Cor. *εὐθὺς* del. Cor., post *ἀποπηδήσας δὲ* transpon. Am. 10 *ἀναβλέψας* h. l. add. Zie., post *οὐρανὸν* Rei. 11 *στρατηγῶν* post *ἔργα* hab. *Λ* *καὶ* del. C 12 *περιβλέπων*: corr. Cor. 16 *διαδίδου*: corr. Cor. 17 *προτρεπομένοις*: corr. Cor. 20 *ἰδέᾳ* Anon.: *ἰδίαν καὶ ⟨καινῷ⟩* Rei. 21 *ἱππέας* Cor.: *ἱππεῖς*

a. 222 6 *Κτείνας δὲ τοὺς πλείστους, καὶ κρατήσας ὅπλων καὶ
χρημάτων, ἐπανῆλθε πρὸς τὸν συνάρχοντα, μοχθηρῶς
πολεμοῦντα Κελτοῖς περὶ πόλιν μεγίστην καὶ πολυαν-
7 θρωποτάτην τῶν Γαλατικῶν· Μεδιόλανον καλεῖται, καὶ
μητρόπολιν [μὲν] αὐτὴν οἱ τῇδε Κελτοὶ νομίζουσιν· ὅθεν
ἐκθύμως μαχόμενοι περὶ αὐτῆς, ἀντεπολιόρκουν τὸν Κορνή-
8 λιον. ἐπελθόντος δὲ Μαρκέλλου, καὶ τῶν Γαισατῶν, ὡς
ἐπύθοντο τὴν τοῦ βασιλέως ἧτταν καὶ τελευτήν, ἀπελθόν-
f των, τὸ μὲν Μεδιόλανον ἁλίσκεται, τὰς δ' ἄλλας πόλεις
αὐτοὶ παραδιδόασιν οἱ Κελτοί, καὶ τὰ καθ' ἑαυτοὺς
ἐπιτρέπουσι πάντα Ῥωμαίοις. καὶ τούτοις μὲν ἦν εἰρήνη
μετρίων τυχοῦσι.*

8. *Ψηφισαμένης δὲ τῆς συγκλήτου μόνῳ Μαρκέλλῳ
θρίαμβον, εἰσήλαυνε, τῇ μὲν ἄλλῃ λαμπρότητι καὶ πλούτῳ
καὶ λαφύροις καὶ σώμασιν ὑπερφυέσιν αἰχμαλώτων ἐν
ὀλίγοις θαυμαστός, ἥδιστον δὲ πάντων θέαμα καὶ και-
νότατον ἐπιδεικνύμενος αὐτὸν κομίζοντα τῷ θεῷ τὴν
2 τοῦ βαρβάρου πανοπλίαν. δρυὸς γὰρ εὐκτεάνου πρέ-
μνον ὄρθιον καὶ μέγα τεμών, καὶ ἀσκήσας ὥσπερ τρόπαιον,*
302 *ἀνεδήσατο καὶ κατήρτησεν ἐξ αὐτοῦ τὰ λάφυρα, κόσμῳ*

1 Pol. 2, 34, 10—35, 1. Zon. 8, 20. Eutr. 3, 6. Oros. 4, 13, 15 **13** Act. triumph. a. 532. Plut. Marc. 31 (comp. 1), 4. Rom. 16, 4—7. (Cic. Tusc. 4, 49). Liv. 1, 10, 7 per. 20. Val. Max. 3, 2, 5. Frontin. strat. 4, 5, 4. Flor. 1, 20, 5. Eutr. 3, 6. Oros. 4, 13, 15. Ampel. 21. Fest. 189 M. de vir. ill. 45, 1. 2. Verg. Aen. 6, 855—859 c. Serv. Prop. 4, 10, 39—44. Manil. 1, 787. Sil. It. 1, 133. 3, 587. 12, 279 sq.

5 *μὲν* del. **C** **7** *δὲ τοῦ* **PC** **12** *τυχοῦσι* Br.: *τυχούσηι* **KPQ** *τυχοῦσα* **Λ** **18** *εὐκτεάνου* **AD** Vulc. Anon.: *εὐκταίαν οὐ* **L¹KPQ** *εὐκεάνου* **L²C** *εὐκταίου* Xy. *εὐκεάτου* Steph. *εὐκεραίου* vel *εὐκεράτου* Br. *εὐθυκτεάνου* Cor. (cl. v. *ἰθυκτέανος* Hesychii) *ἀκεραίου* Zie. *λέγεται δὲ Πείρας . . . ἐκ τῶν περὶ Τίρυνθα δένδρων ὄγχνην τεμὼν εὐκτέανον Ἥρας ἄγαλμα μορφῶσαι* Plut. ap. Euseb. praep. ev. 3, 8 p. 99 **19** *ὄρειον*: corr. (Am.) Cor. *καὶ* om. **PC** *μετατεμὼν* **L¹KPC**

διαθεὶς καὶ περιαρμόσας ἕκαστον. προϊούσης δὲ τῆς πομ- 3 a. 222
πῆς, ἀράμενος αὐτὸς ἐπέβη τοῦ τεθρίππου, καὶ τροπαιο-
φόρων ἀγαλμάτων ἐκεῖνο κάλλιστον καὶ διαπρεπέστα-
τον ἐπόμπευε διὰ τῆς πόλεως. ὁ δὲ στρατὸς εἵπετο, καλ- 4
λίστοις ὅπλοις κεκοσμημένος, ᾄδων ἅμα πεποιημένα μέλη
129 S καὶ παιᾶνας ἐπινικίους εἰς τὸν θεὸν καὶ τὸν στρατηγόν.
οὕτω δὲ προβὰς καὶ παρελθὼν εἰς τὸν νεὼν τοῦ Φερε- 5
τρίου Διός, ἀνέστησε καὶ καθιέρωσε τρίτος καὶ τελευ-
ταῖος ἄχρι τοῦ καθ' ἡμᾶς αἰῶνος. πρῶτος μὲν γὰρ ἀνή- 6
νεγκε σκῦλα Ῥωμύλος ἀπ' Ἄκρωνος τοῦ Καινινήτου, b
δεύτερος δὲ Κόσσος Κορνήλιος ἀπὸ Τολουμνίου Τυρρη-
νοῦ, μετὰ δὲ τούτους Μάρκελλος ἀπὸ Βριτομάτου βα-
σιλέως Γαλατῶν, μετὰ δὲ Μάρκελλον οὐδ' εἷς.

Καλεῖται δ' ὁ μὲν θεὸς ᾧ πέμπεται Φερέτριος Ζεύς, ὡς 7
μὲν ἔνιοί φασιν, ἀπὸ τοῦ φερετρευομένου τροπαίου κατὰ
τὴν Ἑλληνίδα γλῶσσαν, ἔτι πολλὴν τότε συμμεμειγμένην
τῇ Λατίνων, ὡς δ' ἕτεροι, Διός ἐστιν ἡ προσωνυμία
κεραυνοβολοῦντος. τὸ γὰρ τύπτειν φέρειν οἱ Ῥωμαῖοι
καλοῦσιν. ἄλλοι δὲ παρὰ τὴν τοῦ πολεμίου πληγὴν γεγο- 8
νέναι τοὔνομα λέγουσι· καὶ γὰρ νῦν ἐν ταῖς μάχαις, ὅταν
διώκωσι τοὺς πολεμίους, πυκνὸν τὸ φέρε, τουτέστι παῖε, c
παρεγγυῶσιν ἀλλήλοις. τὰ δὲ σκῦλα σπόλια μὲν κοινῶς, 9

14 Plut. Rom. 16, 6. 7. Fest. p. 186. Paul. Fest. p. 92 M. Liv. 1, 10, 6. Prop. 4, 10, 45—48. Dion. Hal. 2, 34, 4

1 προσιούσης: corr. Br. 2 τροπαιοφόρον ἄγαλμα τῶν ἐκείνου: corr. Sint. 5 ἅμα] ἄλλα τε Cor. 7 νεὼ L^1Q 8 ἀνέστη L^1 καθιέρωσε ⟨τὰ λάφυρα⟩ vel sim. Zie. 9 αἰῶνος K Xy.: ἀγῶνος 11 τοῦ λουμνίου: corr. Aldina τυρρινοῦ L 12 Βριτομάρτου Steph., βιρδομάρου Anon. ut p. 125, 9 14 πέμπεται καὶ ΛQ ὀπίμιός τε καὶ pro ᾧ πέμπεται Steph. 15 τρόπαια: corr. Aldina 18 φέρειν] φερῖρε Am. Steph. editt. cl. Rom. 16, 6, ubi tamen φέρι habent codd. 19 πολέμου: corr. Haitinger 21 φέρι Am. Steph. editt.

ἰδίως δ' ὀπίμια ταῦτα καλοῦσι. καίτοι φασὶν ἐν τοῖς ὑπομνήμασι Νομᾶν Πομπίλιον καὶ πρώτων ὀπιμίων καὶ δευτέρων καὶ τρίτων μνημονεύειν, τὰ μὲν πρῶτα ληφθέντα τῷ Φερετρίῳ Διῒ κελεύοντα καθιεροῦν, τὰ δεύτερα δὲ τῷ Ἄρει, τὰ δὲ τρίτα τῷ Κυρίνῳ, καὶ λαμβάνειν γέρας ἀσσάρια τριακόσια τὸν πρῶτον, τὸν δὲ δεύτερον διακό-
10 *σια, τὸν δὲ τρίτον ἑκατόν. ὁ μέντοι πολὺς οὗτος ἐπικρατεῖ λόγος, ὡς ἐκείνων μόνων ὀπιμίων ὄντων, ὅσα καὶ*
d *παρατάξεως οὔσης καὶ πρῶτα καὶ στρατηγοῦ [καὶ] στρατηγὸν ἀνελόντος. περὶ μὲν οὖν τούτων ἐπὶ τοσοῦτον.*

11 *Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τὴν νίκην ἐκείνην καὶ τοῦ πολέμου τὴν κατάλυσιν οὕτως ὑπερηγάπησαν, ὥστε καὶ τῷ Πυθίῳ χρυσοῦν κρατῆρα ἀπὸ λιτρῶν *** εἰς Δελφοὺς ἀποστεῖλαι χαριστήριον, καὶ τῶν λαφύρων ταῖς τε συμμαχίσι μεταδοῦναι πόλεσι λαμπρῶς, καὶ πρὸς Ἱέρωνα πολλὰ πέμψαι* 130 S
τὸν Συρακοσίων βασιλέα, φίλον ὄντα καὶ σύμμαχον.

a. 216 **9.** *Ἀννίβου δ' ἐμβαλόντος εἰς Ἰταλίαν, ἐπέμφθη μὲν*
2 *ὁ Μάρκελλος ἐπὶ Σικελίαν στόλον ἄγων· ἐπεὶ δ' ἡ περὶ Κάννας ἀτυχία συνέπεσε, καὶ Ῥωμαίων οὐκ ὀλίγαι μυριά-*
e *δες ἐν τῇ μάχῃ διεφθάρησαν, ὀλίγοι δὲ σωθέντες εἰς Κανύσιον συνεπεφεύγεσαν, ἦν δὲ προσδοκία τὸν Ἀννίβαν εὐθὺς ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἐλᾶν, ὅπερ ἦν κράτιστον τῆς δυνά-*

---

17 Liv. 22, 35, 6. 57, 1. 7. 8. App. Hann. 27

---

1 *ὀπίμια*] item Rom. *ὀπῖμα* Steph. 2 *πομπήλιον* P *ἐμποπίλιον* K 4 *δὲ δεύτερα* Sch. 6 *τριακόσια*] $\overset{=}{\widehat{\tau}}$ L *διακόσια* Xy.: *ὀγδοήκοντα* codd. ($\overset{=}{\widehat{\pi}}$ L) 7 *ἑκατόν*] $\overset{=}{\widehat{\varrho}}$ L *οὕτως* Cor. 8 *μόνον* D *ὀπιμίων* Am. Anon.: *τιμίων* *ὅσα*] subaudi *ληφθῇ* Rei. *σκυλεύεται* Cor. *γίνεται* Sch. 9 *καὶ πρῶτα*] *καθιέρωται* Madvig *στρατηγοῦ* AD: *στρατηγοὺς* *καὶ* del. Aldina 13 *λύτρων* Aldina lac. hab. L *ν'* add. Am. Moser Sch. *ρ'* Bernardakis *ο'* vel *λ'* Rei. 16 *τὸν*] *τῶν* L¹P *συρακουσίων* Q 17 *ἐμβάντος* P 20 *περισωθέντες* C *κανούσιον* KQ 21 *συνεπεφεύγεσαν* om. P 22 *ἐλαύνειν* P

μεως ἀνῃρηκότα, πρῶτον μὲν ὁ Μάρκελλος ἀπὸ τῶν νεῶν 3 a. 216
ἔπεμψε τῇ πόλει φυλακὴν πεντακοσίους καὶ χιλίους ἄν-
δρας, ἔπειτα δόγμα τῆς βουλῆς δεξάμενος, εἰς Κανύσιον
παρῆλθε, καὶ τοὺς ἐκεῖ συνειλεγμένους παραλαβὼν ἐξ-
ήγαγε τῶν ἐρυμάτων, ὡς οὐ προησόμενος τὴν χώραν.
Ῥωμαίοις δὲ τῶν ἡγεμονικῶν καὶ δυνατῶν ἀνδρῶν οἱ μὲν 4
ἐτεθνήκεσαν ἐν ταῖς μάχαις, Φαβίου δὲ Μαξίμου, τοῦ
πλεῖστον ἔχοντος ἀξίωμα πίστεως καὶ συνέσεως, τὸ λίαν f
ἀπηκριβωμένον ἐν τοῖς ὑπὲρ τοῦ μὴ παθεῖν λογισμοῖς
ὡς ἀργὸν ἐπὶ τὰς πράξεις καὶ ἄτολμον ᾐτιῶντο· καὶ νο- 5
μίζοντες ἀποχρῶντα τοῦτον ἔχειν πρὸς ἀσφάλειαν, οὐ
διαρκῆ δὲ πρὸς ἄμυναν στρατηγόν, ἐπὶ τὸν Μάρκελλον
⟨κατέφευγον⟩, καὶ τὸ θαρραλέον αὐτοῦ καὶ δραστήριον 6
πρὸς τὴν ἐκείνου κεραννύντες καὶ ἁρμόττοντες εὐλάβειαν
καὶ πρόνοιαν, ποτὲ μὲν ἀμφοτέρους ἅμα χειροτονοῦντες ὑπά-
τους, ποτὲ δ' ἐν μέρει, τὸν μὲν ὕπατον τὸν δ' ἀνθύ-
πατον ἐξέπεμπον. ὁ δὲ Ποσειδώνιός φησι (FGrHist. II 250) 7
τὸν μὲν Φάβιον θυρεὸν καλεῖσθαι, τὸν δὲ Μάρκελλον **303**
ξίφος. αὐτὸς δ' ὁ Ἀννίβας ἔλεγε, τὸν μὲν Φάβιον ὡς
παιδαγωγὸν φοβεῖσθαι, τὸν δὲ Μάρκελλον ὡς ἀνταγω-
νιστήν· ὑφ' οὗ μὲν γὰρ κωλύεσθαι κακόν τι ποιεῖν, ὑφ' οὗ
δὲ καὶ πάσχειν.

10. Πρῶτον μὲν οὖν ἀνέσεως πολλῆς καὶ θρασύτητος
ἐκ τοῦ κρατεῖν τὸν Ἀννίβαν τοῖς στρατιώταις ἐγγενομέ-

---

6 Plut. Fab. Max. 19, 1—6

---

3 δόγματα Q κανούσιον C 5 προησομένους ΛPQ 6 ῥω-μαῖοι: corr. Rei. 9 μὴ om. L¹ 12 διαρκὲς L¹KPQ 13 κατέφευγον add. (Am.) Steph. ἀφεώρων C Vulc., sed cf. Mus. Rhen. 81, 65 (de Cat. min. 52, 1) καὶ¹ om. C Vulc. Mu. 17 ποσειδόνιος P 18 θυρεὸν ⟨ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων⟩ Zie. cl. et Fab. Max. 19, 4 δὲ om. L¹ 24 ἐκ τοῦ ⟨τῶν ὑπαίθρων⟩ Rei. Ἀννίβαν ⟨αὐτοῦ⟩ τοῖς Zie.

a. 216 νης, τοὺς ἀποσκιδναμένους τοῦ στρατοπέδου καὶ κατα- 131 S
τρέχοντας τὴν χώραν ἐπιτιθέμενος κατέκοπτε καὶ ὑπαν-
2 ήλισκε τῆς δυνάμεως· ἔπειτα πρὸς Νέαν πόλιν καὶ Νῶ-
λαν βοηθήσας, Νεαπολίτας μὲν ἐπέρρωσεν, αὐτοὺς καθ'
ἑαυτοὺς βεβαίους ὄντας Ῥωμαίοις, εἰς δὲ Νῶλαν εἰσελ-
θών, στάσιν εὗρε, τῆς βουλῆς τὸν δῆμον ἀννιβίζοντα με-
b 3 ταχειρίσασθαι καὶ καταρτίσαι μὴ δυναμένης. ἦν γάρ τις
ἀνὴρ εὐγενείᾳ τε πρωτεύων ἐν τῇ πόλει καὶ κατ' ἀνδρείαν
4 ἐπιφανής, ὄνομα Βάνδιος· τοῦτον ἐν Κάνναις περιόπτως
ἀγωνισάμενον, καὶ πολλοὺς μὲν ἀνελόντα τῶν Καρχηδο-
νίων, τέλος δ' αὐτὸν ἐν τοῖς νεκροῖς εὑρεθέντα πολλῶν
βελῶν κατάπλεων τὸ σῶμα, θαυμάσας ὁ Ἀννίβας οὐ μό-
νον ἀφῆκεν ἄνευ λύτρων, ἀλλὰ καὶ δῶρα προσέθηκε, καὶ
5 φίλον ἐποιήσατο καὶ ξένον. ἀμειβόμενος οὖν ταύτην τὴν
χάριν ὁ Βάνδιος εἷς ἦν τῶν ἀννιβιζόντων προθύμως, καὶ
c 6 τὸν δῆμον ἰσχύων ἐξῆγαγε πρὸς ἀπόστασιν. ὁ δὲ Μάρ-
κελλος ἀνελεῖν μὲν ἄνδρα λαμπρὸν οὕτω τὴν ψυχὴν ⟨καὶ⟩
κεκοινωνηκότα τῶν μεγίστων Ῥωμαίοις ἀγώνων οὐχ
ὅσιον ἡγεῖτο, πρὸς δὲ τῷ φύσει φιλανθρώπῳ καὶ πιθανὸς
ὢν ὁμιλίᾳ [καὶ] προσάγεσθαι φιλότιμον ἦθος, ἀσπασά-
μενόν ποτε τὸν Βάνδιον αὐτὸν ἠρώτησεν ὅστις ἀνθρώπων
εἴη, πάλαι μὲν εὖ εἰδώς, ἀρχὴν δὲ καὶ πρόφασιν ἐντεύξεως
7 ζητῶν. ὡς γὰρ εἶπε „Λεύκιος Βάνδιος", οἷον ἡσθεὶς καὶ

3 Liv. 23, 14, 10—15, 2   7 Liv. 23, 15, 7—16, 1. Frontin. strat. 3, 16, 1. Cass. Dio fg. 57, 32 B. Zon. 9, 2

1 κατέχοντας: em. Br.   2 ὑπάλισκε L[1]   ὑφαλίσκετο KP ὑφηλίσκετο Q   7 καταρτῆσαι L[1]K κρατῆσαι P   8 καὶ om. P ἀνδρίαν Q   11 ⟨καὶ⟩ αὐτὸν Rei.   14 ταύτην om. AD Sint. 16 ἐξῆγε Cor. ἐξῆπτε Zie.   17 ψυχὴν Rei.: τύχην   καὶ add. Rei.   20 καὶ del. C Cor. (qui et verbum excidisse suspicatur cl. Am.: attraire et gaigner)   ἀσπασαμένου ποτὲ τοῦ βανδίου: corr. Sint. ποτὲ post Βανδίου transpon. Benseler   21 ὅστις ἂν ἀνθρ. L[1]P

θαυμάσας ὁ Μάρκελλος, „ἦ γὰρ ἐκεῖνος" ἔφη „σὺ Βάν- a. 216
διος, οὗ πλεῖστος ἐν Ῥώμῃ λόγος τῶν ἐν Κάνναις ἀγωνι-
σαμένων, ὡς μόνου Παῦλον Αἰμίλιον τὸν ἄρχοντα μὴ
προλιπόντος, ἀλλὰ τὰ πλεῖστα τῶν ⟨εἰς⟩ ἐκεῖνον φερομένων d
βελῶν ὑποστάντος τῷ σώματι καὶ ἀναδεξαμένου;" φή- 8
σαντος δὲ τοῦ Βανδίου, καί τι καὶ παραφήναντος αὐτῷ
τῶν τραυμάτων, „εἶτ'" ἔφη „τηλικαῦτα γνωρίσματα φέ-
ρων τῆς πρὸς ἡμᾶς φιλίας, οὐκ εὐθὺς προσῄεις; ἦ κακοί
σοι δοκοῦμεν ἀρετὴν ἀμείβεσθαι φίλων, οἷς ἐστι τιμὴ καὶ
132 8 παρὰ τοῖς πολεμίοις;" ταῦτα φιλοφρονηθεὶς καὶ δεξιω- 9
σάμενος, ἵππον τε δωρεῖται πολεμιστὴν αὐτῷ, καὶ δραχμὰς
ἀργυρίου πεντακοσίας.

11. Ἐκ τούτου βεβαιότατος μὲν ἦν Μαρκέλλῳ παρα-
στάτης καὶ σύμμαχος, δεινότατος δὲ μηνυτὴς καὶ κατήγο-
ρος τῶν τἀναντία φρονούντων ὁ Βάνδιος. ἦσαν δὲ πολ- 2
λοί, καὶ διενοοῦντο τῶν Ῥωμαίων ἐπεξιόντων τοῖς πολε-
μίοις αὐτοὶ διαρπάσαι τὰς ἀποσκευάς. διὸ συντάξας ὁ 3 e
Μάρκελλος τὴν δύναμιν ἐντός, παρὰ τὰς πύλας ἔστησε τὰ
σκευοφόρα, καὶ τοῖς Νωλανοῖς διὰ κηρύγματος ἀπεῖπε
πρὸς τὰ τείχη προσπελάζειν. ἦν οὖν ὅπλων ἔρημα καὶ 4
τὸν Ἀννίβαν ἐπεσπάσατο προσάγειν ἀτακτότερον, ὡς τῶν
ἐν τῇ πόλει ταραττομένων. ἐν τούτῳ δὲ τὴν καθ' αὐτὸν 5
πύλην ἀναπετάσαι κελεύσας ὁ Μάρκελλος ἐξήλασεν, ἔχων
μεθ' ἑαυτοῦ τῶν ἱπποτῶν τοὺς λαμπροτάτους, καὶ προσ-

---

13 c. 11 Liv. 23, 16. Sil. It. 12, 161—319. Cic. Brut. 12. Verg. Aen. 6, 857 sq. Val. Max. 1, 6, 9. Flor. 1, 22, 29. Frontin. strat. 2, 4, 8. Oros. 4, 16, 12. Ampel. 18, 10. 46, 6. de vir. ill. 42, 6. 45, 4. Zon. 9, 2

---

3 μόνον L¹PM 4 εἰς ἐκεῖνον Cor.: ἐκείνωι 6 παρεμφήναντος Q 9 οἷς] ἧς Anon. 15 ὁ Βάνδιος del. Li. 18 παρὰ] περὶ Aldina 20 ἦν οὖν] ἡ γοῦν Rei. ἔρημα Br.: ἐρημία codd., cf. Liv. 16, 10 *nec armatus quisquam in muris esset* 22 αὐτῶν P

6 πεσὼν κατὰ στόμα συνείχετο τοῖς πολεμίοις. μετ' ὀλί-
γον δ' οἱ πεζοὶ καθ' ἑτέραν πύλην ⟨ἐξ⟩εχώρουν μετὰ δρόμου
καὶ βοῆς· καὶ πρὸς τούτους αὖθις αὖ τοῦ Ἀννίβα μερί-
ζοντος τὴν δύναμιν, ἡ τρίτη τῶν πυλῶν ἀνεῴγνυτο, καὶ
f δι' αὐτῆς ἐξέθεον οἱ λοιποί, καὶ προσέκειντο πανταχόθεν
ἐκπεπληγμένοις τῷ ἀπροσδοκήτῳ καὶ κακῶς ἀμυνομένοις
τοὺς ἐν χερσὶν ἤδη διὰ τοὺς ὕστερον ἐπιφερομένους.
7 κἀνταῦθα πρῶτον οἱ σὺν Ἀννίβᾳ Ῥωμαίοις ἐνέδωκαν,
304 ὠθούμενοι φόνῳ πολλῷ καὶ τραύμασι πρὸς τὸ στρατόπε-
δον. λέγονται γὰρ ὑπὲρ πεντακισχιλίους ἀποθανεῖν,
8 ἀποκτεῖναι δὲ Ῥωμαίων οὐ πλείονας ἢ πεντακοσίους. ὁ
δὲ Λίβιος (23, 16, 15. 16) οὕτω μὲν οὐ διαβεβαιοῦται
γενέσθαι μεγάλην ἧτταν, οὐδὲ πεσεῖν νεκροὺς τοσούτους
τῶν πολεμίων, κλέος δὲ μέγα Μαρκέλλῳ καὶ Ῥωμαίοις
ἐκ κακῶν θάρσος ἀπὸ τῆς μάχης ἐκείνης ὑπάρξαι θαυ-
μαστόν, οὐχ ὡς πρὸς ἄμαχον οὐδ' ἀήττητον, ἀλλά τι καὶ
παθεῖν δυνάμενον διαγωνιζομένοις πολέμιον.

a. 215 **12.** Διὸ καὶ θατέρου τῶν ὑπάτων ἀποθανόντος, ἐκά- 133 S
λει Μάρκελλον ὁ δῆμος ἐπὶ τὴν διαδοχὴν ἀπόντα, καὶ
βίᾳ τῶν ἀρχόντων ὑπερέθετο τὴν κατάστασιν, ἕως ἐκεῖ-
b 2 νος ἦλθεν ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου. καὶ πάσαις μὲν ἀπε-
δείχθη ταῖς ψήφοις ὕπατος, ἐπιβροντήσαντος δὲ τοῦ θεοῦ,
καὶ τῶν ἱερέων οὐκ αἴσιον τιθεμένων τὸ σημεῖον, ἐμφα-
νῶς δὲ κωλύειν ὀκνούντων καὶ δεδιότων τὸν δῆμον, αὐ-
τὸς ἐξωμόσατο τὴν ἀρχήν.

---

18 Liv. 23, 30, 19. 31, 7. 8. 12—14. 32, 2. Oros. 4, 16, 12

---

2 *ἐχώρουν*: corr. Zie. (*erupere* Liv. 16, 13) 3 *τούτοις*: corr. Br. *αὖ τοῦ* Rei.: *αὐτοῦ* 9 *φόνωι* hab. **K**: *φόβῳ* cet. 10 *ἀποβαλεῖν* Haitinger 12 *λύβιος* **P** 13 *⟨τὴν⟩ ἧτταν* Cor. 16 *ὡς οὐχὶ* Rei. *ὡς οὐ* Cor. 17 *διαγωνιζομένους* codd. praet. **K**

Οὐ μέντοι τὴν στρατείαν ἔφυγεν, ἀλλ' ἀνθύπατος 3 a. 215
ἀναγορευθείς, καὶ πάλιν πρὸς Νῶλαν ἐπανελθὼν εἰς τὸ
στρατόπεδον, κακῶς ἐποίει τοὺς ᾑρημένους τὰ τοῦ Φοίνι-
κος. ὡς δ' ὀξεῖαν ἐπ' αὐτὸν θέμενος βοήθειαν ἐκεῖνος 4
ἧκε, προκαλουμένῳ μὲν ἐκ παρατάξεως οὐκ ἠβουλήθη
διαγωνίσασθαι, τρέψαντι δὲ τὸ πλεῖστον ἐφ' ἁρπαγὴν
τοῦ στρατοῦ καὶ μηκέτι προσδεχομένῳ μάχην ἐπεξῆλθε, c
διαδοὺς δόρατα τῶν ναυμάχων μεγάλα τοῖς πεζοῖς, καὶ
διδάξας πόρρωθεν συντιτρώσκειν τοὺς Καρχηδονίους,
ἀκοντιστὰς μὲν οὐκ ὄντας, αἰχμαῖς δὲ χρωμένους ἐκ χειρὸς
βραχείαις. διὸ καὶ δοκοῦσι τότε δεῖξαι τὰ νῶτα Ῥωμαίοις 5
ὅσοι συνέβαλον καὶ φυγὴν ἀπροφάσιστον φυγεῖν, ἀποβα-
λόντες ἐξ ἑαυτῶν νεκροὺς μὲν γενομένους πεντακισχιλίους,
⟨αἰχμαλώτους δ' ἑξακοσίους⟩, καὶ τῶν ἐλεφάντων τέσσα-
ρας μὲν πεσόντας, δύο δὲ ζωοὺς ἁλόντας. ὃ δ' ἦν μέγιστον, 6
ἡμέρᾳ τρίτῃ μετὰ τὴν μάχην ἱππεῖς Ἰβήρων καὶ Νομάδων
μιγάδες αὐτομολοῦσιν ὑπὲρ τοὺς τριακοσίους, οὔπω πρότε- d
ρον Ἀννίβα τοῦτο παθόντος, ἀλλ' ἐκ ποικίλων καὶ πο-
λυτρόπων συνηρμοσμένον ἐθνῶν βαρβαρικὸν στράτευμα
πλεῖστον χρόνον ἐν μιᾷ γνώμῃ διαφυλάξαντος. οὗτοι 7
μὲν οὖν πιστοὶ παρέμειναν εἰς ἅπαν αὐτῷ τε τῷ Μαρ-
κέλλῳ καὶ τοῖς μετ' αὐτὸν στρατηγοῖς.

13. Ὁ δὲ Μάρκελλος ἀποδειχθεὶς ὕπατος τὸ τρίτον,

---

1 Liv. 23, 41, 13—46, 7. Eutr. 3, 12, 1. Zon. 9, 3 23 mor. 195 d. CIL I² p. 57. Liv. 24, 9, 3—10, 2. Nep. Cat. 1, 2. Fest. p. 352 M. Zon. 9, 4

---

1 στρατηγίαν Zie. 5 ἐβουλήθη K 9 συντιτρώσκειν Zie.: συντηρῶσι L¹P συντηροῦσι QL² om. K συντηροῦσι παίειν ex Aldina editt. συντηροῦντας παίειν Rei. Orelli 11 βραχείας KM 14 αἰχμ. δ' ἑξακ. add. Sint. ex Liv. 46, 4 *(hostium plus quinque milia caesa eo die, vivi capti sexcenti)* 19 συνηρμοσμένων PQ βαρβαρικῶν Rei. στρατεύματα Q 20 παραφυλάξαντος K

a. 214 2 εἰς Σικελίαν ἔπλευσεν. αἱ γὰρ Ἀννίβου περὶ τὸν πόλε-
μον εὐπραξίαι Καρχηδονίους ἐπῆραν αὖθις ἀντιλαμβάνε- 134 S
σθαι τῆς νήσου, μάλιστα τεταραγμένων τῶν περὶ τὰς Συ-
ρακούσας μετὰ τὴν Ἱερωνύμου τοῦ τυράννου τελευτήν.
e 3 διὸ καὶ Ῥωμαίων ἦν ἐκεῖ προαπεσταλμένη δύναμις καὶ
στρατηγὸς Ἄππιος. ταύτην παραλαμβάνοντι τῷ Μαρ-
a. 213/2 κέλλῳ προσπίπτουσι Ῥωμαῖοι πολλοί, συμφορᾷ κεχρημέ-
4 νοι τοιαύτῃ. τῶν περὶ Κάννας παραταξαμένων πρὸς
Ἀννίβαν οἱ μὲν ἔφυγον, οἱ δὲ ζῶντες ἥλωσαν, τοσοῦτον
πλῆθος, ὡς δοκεῖν Ῥωμαίοις ὑπολελεῖφθαι μηδὲ τοὺς
5 τὰ τείχη διαφυλάξοντας. τοῖς δ' ἄρα τοσοῦτον [τοῦ] φρο-
νήματος καὶ μεγαλοψυχίας περιῆν, ὥστε τοὺς μὲν αἰχμα-
λώτους ἐπὶ μικροῖς λύτροις ἀποδιδόντος Ἀννίβου μὴ λα-
βεῖν ἀλλ' ἀποψηφίσασθαι, καὶ περιϊδεῖν τοὺς μὲν ἀναι-
6 ρεθέντας τοὺς δὲ πραθέντας ἔξω τῆς Ἰταλίας, τῶν δὲ
f φυγῇ περιγενομένων τὸ πλῆθος εἰς Σικελίαν ἀποστεῖλαι,
διακελευσαμένους Ἰταλίας μὴ ἐπιβαίνειν, ἕως πολεμοῦσι
7 πρὸς Ἀννίβαν. οὗτοι δὴ τῷ Μαρκέλλῳ παραγενομένῳ
προσπεσόντες ἀθρόοι, καὶ χαμαὶ καταβαλόντες αὑτούς,
ᾔτουν τάξιν ἐπιτίμου στρατείας, μετὰ πολλῆς βοῆς καὶ
δακρύων ἐπαγγελλόμενοι δείξειν δι' ἔργων ἀτυχίᾳ τινὶ
305 μᾶλλον ἢ δι' ἀνανδρίαν αὐτῶν τὴν τροπὴν ἐκείνην γενο-
8 μένην. οἰκτίρας οὖν αὐτοὺς ὁ Μάρκελλος ἔγραψε πρὸς

---

1 Pol. 8, 1, 7. Liv. 24, 21, 1. Sil. It. 14, 110—113 **6** c. 13, 3—10 Liv. 25, 5, 10—7, 4 (23, 31, 4). Val. Max. 2, 7, 15. Frontin. strat. 4, 1, 44 **12** Pol. 6, 58, 2—13. Liv. 22, 58—61, 3. Val. Max. 2, 7, 15

---

3 post μάλιστα lac. unius verbi in **K** **7** ῥωμαίων **C** **9** ἥλωσαν, ⟨οἱ δ' ἀνηρέθησαν⟩ vel sim. Zie. **10** ῥωμαίους **QL²** **11** τοῖς] τοὺς **L¹P** τοσοῦτο **AQ** τοῦ del. Cor. **20** ἐπιτίμου Rei.: ἐπισήμου **22** ἀνανδρείαν **P** **23** αὐτοῖς **P**

τὴν σύγκλητον, αἰτούμενος ἐκ τούτων ἀεὶ τῆς στρατιᾶς a. 213/2
τὸ ἐπιλεῖπον ἀναπληροῦν. λόγων δὲ πολλῶν γενομένων, 9
ἐποιήσατο γνώμην ἡ βουλή, μηδὲν εἰς δημόσια πράγματα
δεῖσθαι Ῥωμαίους ἀνθρώπων ἀνάνδρων· εἰ δὲ βούλεται
χρῆσθαι Μάρκελλος αὐτοῖς, **** [ἴσ] ὡς μηδενὶ τῶν ἐπ' ἀν-
δρείᾳ νομιζομένων στεφάνων καὶ γερῶν τυχεῖν ὑπάρχειν.
τοῦτο τὸ δόγμα Μάρκελλον ἠνίασε, καὶ μετὰ τὸν ἐν 10
Σικελίᾳ πόλεμον ἐπανελθών, ἐμέμψατο τὴν βουλήν, ὡς
ἀντὶ πολλῶν καὶ μεγάλων οὐ παρασχοῦσαν αὐτῷ το- b
σούτων δυστυχίαν ἐπανορθώσασθαι πολιτῶν.

135 S **14.** Τότε δ' ἐν Σικελίᾳ πρῶτον μὲν ἀδικηθεὶς ὑφ' a. 214/3
Ἱπποκράτους στρατηγοῦ Συρακοσίων, ὃς Καρχηδονί-
οις χαριζόμενος καὶ τυραννίδα κτώμενος αὑτῷ, πολλοὺς
διέφθειρε Ῥωμαίων πρὸς Λεοντίνοις **** καὶ εἷλε τὴν τῶν 2
Λεοντίνων πόλιν κατὰ κράτος, καὶ Λεοντίνους μὲν οὐκ
ἠδίκησε, τῶν δ' αὐτομόλων ὅσους ἔλαβε μαστιγώσας
ἀπέκτεινε. τοῦ δ' Ἱπποκράτους πρῶτον μὲν λόγον εἰς 3
τὰς Συρακούσας προπέμψαντος, ὡς Λεοντίνους ἡβηδὸν
ἀποσφάττει Μάρκελλος, ἔπειτα δὲ τεταραγμένοις ἐπι- c
πεσόντος, καὶ τὴν πόλιν καταλαβόντος, ἄρας ὁ Μάρκελ-
λος τῷ στρατῷ παντὶ πρὸς τὰς Συρακούσας ἐχώρει. καὶ 4

---

11 Pol. 8, 3—4, 2. Liv. 24, 29—34, 8. Sil. It. 14, 125—191

---

1 *ἀεὶ* del. Br. *στρατείας*: corr. Br. 2 *ὑπολεῖπον*: corr. Rei. 3 *τὰ δημόσια* Rei. 5 *Μάρκελλον αὐτοῖς ὥστε* Madvig 5. 6 lac. stat., deinde *ὡς . . . ὑπάρχειν* Zie.: *ἴσως . . . ὑπάρχοντος* codd. (*ὑπάρχοντας* P) *ὅμως* vel *ὅλως* pro *ἴσως* Rei. *εἰκὸς* Bernardakis *μηδενὸς* Anon. et editt. *ὑπ' ἄρχοντος* editt.; cf. Liv. 25, 7, 4: *si M. Claudio proconsuli aliter videretur, faceret quod e re publica fideque sua duceret, dum ne quis eorum munere vacaret, neu dono militari virtutis ergo donaretur* 9 *τοσοῦτον* ΛPQ 12 *συρακουσίων στρατηγοῦ*: transpos. Zie. ὃς] *ὡς* Q 14 *πρὸς*] *ἐν* M *λεοντίνους* C lac. ind. Xy. (*καὶ* del. Rei.) 19 *ταραττομένοις* K

2 14/3 καταστρατοπεδεύσας πλησίον, εἰσέπεμψε μὲν πρέσβεις,
5 περὶ τῶν ἐν Λεοντίνοις διδάξοντας. ὡς δ' οὐδὲν ἦν ὄφε-
λος, μὴ πειθομένων Συρακοσίων (ἐκράτουν γὰρ οἱ περὶ
τὸν Ἱπποκράτην), προσβολὰς ἐποιεῖτο κατὰ γῆν ἅμα καὶ
κατὰ θάλασσαν, Ἀππίου μὲν τὸν πεζὸν ἐπάγοντος στρα-
τόν, αὐτὸς δὲ πεντήρεις ἔχων ἑξήκοντα παντοδαπῶν
6 ὅπλων καὶ βελῶν πλήρεις. ὑπὲρ δὲ μεγάλου ζεύγματος
νεῶν ὀκτὼ πρὸς ἀλλήλας συνδεδεμένων μηχανὴν ἄρας,
d ἐπέπλει πρὸς τὸ τεῖχος, τῷ πλήθει καὶ τῇ λαμπρότητι τῆς
7 παρασκευῆς καὶ τῇ δόξῃ τῇ περὶ αὐτὸν πεποιθώς· ἧς ἄρα
λόγος οὐδεὶς ἦν Ἀρχιμήδει καὶ τοῖς Ἀρχιμήδους μηχανή-
8 μασιν. ὧν ὡς μὲν ἔργον ἄξιον σπουδῆς οὐδὲν ὁ ἀνὴρ
προὔθετο, γεωμετρίας δὲ παιζούσης ἐγεγόνει πάρεργα
τὰ πλεῖστα, πρότερον φιλοτιμηθέντος Ἱέρωνος τοῦ βα-
σιλέως καὶ πείσαντος Ἀρχιμήδη τρέψαι τι τῆς τέχνης ἀπὸ
τῶν νοητῶν ἐπὶ τὰ σωματικά, καὶ τὸν λόγον ἁμῶς γέ πως
δι' αἰσθήσεως μείξαντα ταῖς χρείαις ἐμφανέστερον κατα-
9 στῆσαι τοῖς πολλοῖς. τὴν γὰρ ἀγαπωμένην ταύτην καὶ
περιβόητον ὀργανικὴν ἤρξαντο μὲν κινεῖν οἱ περὶ Εὔδο-
e ξον καὶ Ἀρχύταν, ποικίλλοντες τῷ γλαφυρῷ γεωμετρίαν,
καὶ λογικῆς καὶ γραμμικῆς ἀποδείξεως οὐκ εὐποροῦντα
προβλήματα δι' αἰσθητῶν καὶ ὀργανικῶν παραδειγμά- 136 S
10 των ὑπερείδοντες, ὡς τὸ περὶ δύο μέσας ἀνὰ λόγον πρό-
βλημα καὶ στοιχεῖον ἐπὶ πολλὰ τῶν γραφομένων ἀναγ-

---

12 cf. infra c. 17, 6 et Carp. ap. Papp. 8, 3, p. 1026, 9—12 H.
23 Diog. Laert. 8, 83. 90. Eutoc. ad Archim. sphaer. et cyl. 66, 12. 106, 2—5. 112, 21 H.

---

3 μὴ om. L¹KP   11 ἀρχιμήδου: corr. Cor.   15 ἀρχιμήδει KPM   τι om. L¹KP   19 Εὔδοξον] δέξιον L¹ δώξιον P   21 γραμμικῆς Valckenaer: πραγματικῆς   23 ὑπεριδόντες: corr. Xy. ἀνὰ λόγον Br.: ἀνάλωτον L¹KP ἄλογον QL²

καῖον εἰς ὀργανικὰς ἐξῆγον ἀμφότεροι κατασκευάς, με-
σογράφους τινὰς ἀπὸ καμπύλων γραμμ[άτ]ῶν καὶ τμη-
μάτων μεθαρμόζοντες· ἐπεὶ δὲ Πλάτων ἠγανάκτησε καὶ 11
διετείνατο πρὸς αὐτούς, ὡς ἀπολλύντας καὶ διαφθείροντας
τὸ γεωμετρίας ἀγαθόν, ἀπὸ τῶν ἀσωμάτων καὶ νοητῶν
ἀποδιδρασκούσης ἐπὶ τὰ αἰσθητά, καὶ προσχρωμένης αὖθις f
αὖ σώμασι πολλῆς καὶ φορτικῆς βαναυσουργίας δεομένοις,
οὕτω διεκρίθη γεωμετρίας ἐκπεσοῦσα μηχανική, καὶ περι-
ορωμένη πολὺν χρόνον ὑπὸ φιλοσοφίας, μία τῶν στρατιω-
τίδων τεχνῶν ἐγεγόνει. καὶ μέντοι καὶ Ἀρχιμήδης, Ἱέ- 12
ρωνι τῷ βασιλεῖ συγγενὴς ὢν καὶ φίλος, ἔγραψεν ὡς τῇ
δοθείσῃ δυνάμει τὸ δοθὲν βάρος κινῆσαι δυνατόν ἐστι·
καὶ νεανιευσάμενος ὥς φασι ῥώμῃ τῆς ἀποδείξεως, εἶπεν 306
ὡς εἰ γῆν εἶχεν ἑτέραν, ἐκίνησεν ἂν ταύτην μεταβὰς εἰς
ἐκείνην. θαυμάσαντος δὲ τοῦ Ἱέρωνος, καὶ δεηθέντος εἰς 13
ἔργον ἐξαγαγεῖν τὸ πρόβλημα, καὶ δεῖξαί τι τῶν μεγάλων
κινούμενον ὑπὸ σμικρᾶς δυνάμεως, ὁλκάδα τριάρμενον
τῶν βασιλικῶν πόνῳ μεγάλῳ καὶ χειρὶ πολλῇ νεωλκηθεῖ-
σαν, ἐμβαλὼν ἀνθρώπους τε πολλοὺς καὶ τὸν συνήθη
φόρτον, αὐτὸς ἄπωθεν καθήμενος, οὐ μετὰ σπουδῆς ἀλλ'
ἠρέμα τῇ χειρὶ σείων ἀρχήν τινα πολυσπάστου, προσηγά-
γετο, λείως καὶ ἀπταίστως ὥσπερ διὰ θαλάσσης ἐπι-
θέουσαν. ἐκπλαγεὶς οὖν ὁ βασιλεὺς καὶ συννοήσας τῆς 14
τέχνης τὴν δύναμιν, ἔπεισε τὸν Ἀρχιμήδην ὅπως αὐτῷ b

3 mor. 718 e. f 10 Papp. 8, 19, p. 1060, 1—4. Simplic. in Aristot. phys. 7, 250 a, 19, p. 1110, 2 D. Tzetz. chil. 2, 130. 3, 61 sq. 17 Athen. 5, 207 a. b. Simplic. l. l. Procl. ad Euclid. elem. p. 63, 19 Friedlein

1 μεσολάβους Am. Anon. 2 γραμμῶν Cor.: γραμμάτων 7 αὖ om. P σώματι: corr. Sint. βαναύσου ἀργίας: corr. Anon. δεομένης QL[2] 13 ῥύμῃ Cor. ὁρμῇ Zie. 17 τριάρμενον J. G. Schneider: πριάμενος codd. πορισάμενος Cor. 20 ἄποθεν PQ 22 καὶ ὥσπερ KQL[2]

τὰ μὲν ἀμυνομένῳ τὰ δ' ἐπιχειροῦντι μηχανήματα κατα-
15 σκευάσῃ πρὸς πᾶσαν ἰδέαν πολιορκίας. οἷς αὐτὸς μὲν οὐκ
ἐχρήσατο, τοῦ βίου τὸ πλεῖστον ἀπόλεμον καὶ πανηγυρι-
κὸν βιώσας, τότε δ' ὑπῆρχε τοῖς Συρακοσίοις εἰς δέον
ἡ παρασκευή, καὶ μετὰ τῆς παρασκευῆς ὁ δημιουργός.
a. 214/3 **15.** Ὡς οὖν προσέβαλον οἱ Ῥωμαῖοι διχόθεν, ἔκπλη- 137 S
ξις ἦν τῶν Συρακοσίων καὶ σιγὴ διὰ δέος, μηδὲν ἀνθ-
2 έξειν πρὸς βίαν καὶ δύναμιν οἰομένων τοσαύτην. σχά-
c σαντος δὲ τὰς μηχανὰς τοῦ Ἀρχιμήδους, ἅμα τοῖς μὲν
πεζοῖς ἀπήντα τοξεύματά τε παντοδαπὰ καὶ λίθων ὑπέρ-
ογκα μεγέθη, ῥοίζῳ καὶ τάχει καταφερομένων ἀπίστῳ, καὶ
μηδενὸς ὅλως τὸ βρῖθος στέγοντος ἀθρόους ἀνατρεπόν-
3 των τοὺς ὑποπίπτοντας καὶ τὰς τάξεις συγχεόντων· ταῖς
δὲ ναυσὶν ἄφνω τῶν τειχῶν ὑπεραιωρούμεναι κεραῖαι,
τὰς μὲν ὑπὸ βρίθους στηρίζοντος ἄνωθεν ὠθοῦσαι
κατέδυον εἰς βυθόν, τὰς δὲ χερσὶ σιδηραῖς ἢ στόμασιν
εἰκασμένοις γεράνων ἀνασπῶσαι πρῴραθεν ὀρθὰς ἐπὶ
πρύμναν [ἀν]εβάπτιζον, ἢ δι' ἀντιτόνων ἔνδον ἐπιστρεφό-
μεναι καὶ περιαγόμεναι τοῖς ὑπὸ τὸ τεῖχος ἐκπεφυκόσι
d κρημνοῖς καὶ σκοπέλοις προσήρασσον, ἅμα φθόρῳ πολλῷ
4 τῶν ἐπιβατῶν συντριβόμεναι. πολλάκις δὲ μετέωρος
ἐξαρθεῖσα ναῦς ἀπὸ τῆς θαλάσσης δεῦρο κἀκεῖσε περιδι-
νουμένη καὶ κρεμαμένη θέαμα φρικῶδες ἦν, μέχρι οὗ
τῶν ἀνδρῶν ἀπορριφέντων καὶ διασφενδονηθέντων κενὴ
προσπέσοι τοῖς τείχεσιν ἢ περιολίσθοι τῆς λαβῆς ἀνείσης.

---

6 c. 15, 1—7 Pol. 8, 4, 2—5, 3. 5, 8—6, 4. 7, 1—4. Liv. 24, 34

---

7 ἂν ἀνθέξειν **ΛQ** **8** σχάσαντος **K** Steph.: σκάσαντος **ΛQ** σκευάσαντος **P** **9** μὲν om. **P** **10** τε om. **P** **13** ὡς τοὺς **L**[1]**P** **14** ἄφνω τῶν τειχῶν **C**: ἀπὸ τῶν τειχῶν ἄφνω **18** ἀνεβάπτιζον: corr. Rei. ἔνδοθεν Zie. **19** εἰσπεφυκόσι: corr. Kronenberg πεφυκόσι Rei. **21** συντριβομένων: corr. Zie. **24** διασφενδονηθέντων **PM**: διασφενδονισθέντων **25** περιολίσθη vel -σθῇ: corr. Cor.

ἣν δ' ὁ Μάρκελλος ἀπὸ τοῦ ζεύγματος ἐπῆγε μηχανήν, 5 a.214/3
σαμβύκη μὲν ἐκαλεῖτο δι' ὁμοιότητά τινα σχήματος
πρὸς τὸ μουσικὸν ὄργανον. ἔτι δ' ἄπωθεν αὐτῆς προσφε- 6
ρομένης πρὸς τὸ τεῖχος, ἐξήλατο λίθος δεκατάλαντος
ὁλκήν, εἶθ' ἕτερος ἐπὶ τούτῳ καὶ τρίτος, ὧν οἱ μὲν e
αὐτῆς ἐμπεσόντες μεγάλῳ κτύπῳ καὶ κλύδωνι τῆς μηχα-
νῆς τήν τε βάσιν συνηλόησαν, καὶ τὸ γόμφωμα διέσεισαν
καὶ διέσπασαν τοῦ ζεύγματος, **** ὥστε τὸν Μάρκελλον 7
ἀπορούμενον αὐτόν τε ταῖς ναυσὶν ἀποπλεῖν κατὰ τάχος,
καὶ τοῖς πεζοῖς ἀναχώρησιν παρεγγυῆσαι.

Βουλευομένοις δ' ἔδοξεν αὐτοῖς ἔτι νυκτὸς ἂν δύνωνται 8
προσμεῖξαι τοῖς τείχεσι· τοὺς γὰρ τόνους, οἷς χρῆσθαι
138 8 τὸν Ἀρχιμήδην, ῥύμην ἔχοντας ὑπερπετεῖς ποιήσεσθαι τὰς
τῶν βελῶν ἀφέσεις, ἐγγύθεν δὲ καὶ τελέως ἀπράκτους
εἶναι, διάστημα τῆς πληγῆς οὐκ ἐχούσης. ὁ δ' ἦν ὡς ἔοικεν 9
ἐπὶ ταῦτα πάλαι παρεσκευασμένος ὀργάνων τε συμμέ- f
τρους πρὸς πᾶν διάστημα κινήσεις καὶ βέλη βραχέα, καὶ
διαδοχὰς οὐ μεγάλων, πολλῶν δὲ καὶ συνεχῶν τρημάτων,
οἷς σκορπίοι βραχύτονοι μέν, ἐγγύθεν δὲ πλῆξαι ⟨δυνατοὶ⟩
παρεστήκεσαν ἀόρατοι τοῖς πολεμίοις. **16.** ὡς οὖν προσέ-

---

2 Ath. 14, 634a 11 c. 15, 8—16, 3 Pol. 8, 5, 4—7. Liv. 24, 34

---

1 ἀπὸ] ἐπὶ vel ὑπὲρ Rei., cf. p. 138, 7 3 ἄποθεν L¹PQ 6 αὐτοῖς Steph. αὐτῇ Anon. 8 lac. h. l. ind. Sint. 11 βουλομένοις L¹P 13 ῥύμην Anon.: ῥώμην ἔχοντος P ἔχειν τοσ⟨αύτην ὡς⟩ Zie. ποιήσασθαι: corr. Anon. 14 ἐγγύθεν Br.: ἐντεῦθεν; item v. 19 15 ⟨τὸ οἰκεῖον⟩ διάστημα e. g. Zie. 16 ⟨καὶ⟩ ἐπὶ Rei. συμμέτρων Zie. 17 post διάστημα lac. 2 versuum exhib. K κινήσεις] cf. p. 143, 8 18—20 διαδοχὰς Latte: διάδοχος codd. διὰ τὸ τεῖχος vel διὰ τοῦ τείχους Sint. δοκοὺς Anon. ἰσδόκους Bernardakis οὐ μεγάλων Sint.: οὐ μέγας codd. οὐ μεγάλας Anon. τρημάτων Anon.: τραυμάτων τρημάτων ⟨ὄντων⟩ Sch. οἷς Zie.: οἳ δυνατοὶ add. Zie. (qui et πλήξιμοι) post Reiskii ἐπιτήδειοι vel ἱκανοὶ παρειστήκεσαν C cf. Pol. 8, 5, 6: ἕως ἀνδρομήκους ὕψους κατεπύκνωσε τρήμασι τὸ τεῖχος

a. 114/3 μειξαν οἰόμενοι λανθάνειν, αὖθις αὖ βέλεσι πολλοῖς
ἐντυγχάνοντες ⟨καὶ⟩ πληγαῖς, πετρῶν μὲν ἐκ κεφαλῆς
307 ἐπ' αὐτοὺς φερομένων ὥσπερ πρὸς κάθετον, τοῦ ⟨δὲ⟩
τείχους τοξεύματα πανταχόθεν ἀναπέμποντος, ἀνεχώρουν
2 ὀπίσω. κἀνταῦθα πάλιν αὐτῶν εἰς μῆκος ἐκτεταγμένων,
βελῶν ἐκθεόντων καὶ καταλαμβανόντων ἀπιόντας, ἐγίνετο
πολὺς μὲν αὐτῶν φθόρος, πολὺς δὲ τῶν νεῶν συγκρουσμός,
3 οὐδὲν ἀντιδρᾶσαι τοὺς πολεμίους δυναμένων. τὰ γὰρ
πλεῖστα τῶν ὀργάνων ὑπὸ τὸ τεῖχος ἐσκευοποίητο τῷ
Ἀρχιμήδει, καὶ θεομαχοῦσιν ἐῴκεσαν οἱ Ῥωμαῖοι, μυρίων
αὐτοῖς κακῶν ἐξ ἀφανοῦς ἐπιχεομένων.

17. *Οὐ μὴν ἀλλ'* ὁ Μάρκελλος ἀπέφυγέ τε, καὶ τοὺς
σὺν ἑαυτῷ σκώπτων τεχνίτας καὶ μηχανοποιοὺς ἔλεγεν·
2 „οὐ παυσόμεθα πρὸς τὸν γεωμετρικὸν τοῦτον Βριάρεων
b πολεμοῦντες, ὃς ταῖς μὲν ναυσὶν ἡμῶν κυαθίζει πρὸς τὴν
θάλασσαν, ⟨τὴν δὲ σαμβύκην⟩ ῥαπίζων μετ' αἰσχύνης
ἐκβέβληκε, τοὺς δὲ μυθικοὺς ἑκατόγχειρας ὑπεραίρει,
3 τοσαῦτα βάλλων ἅμα βέλη καθ' ἡμῶν;" τῷ γὰρ ὄντι

---

12 Pol. 8, 6, 5—6 (= Ath. 14, 634 b)

ὡς παλαιστιαίοις τὸ μέγεθος κατὰ τὴν ἐκτὸς ἐπιφάνειαν· οἷς τοξότας καὶ σκορπίδια παραστήσας ἐντὸς τοῦ τείχους, καὶ βάλλων διὰ τούτων, ἀχρήστους ἐποίει τοὺς ἐπιβάτας. Liv. 24, 34, 9: *murum ab imo ad summum crebris cubitalibus fere cavis aperuit, per quae cava pars sagittis pars scorpionibus modicis ex occulto petebant hostem.*

2 καὶ add. Rei. πληγαί: corr. Mu. ἐκ] κατὰ Rei. 3 ὥσπερ δὲ **Q** δὲ add. Rei. 4 ἐκπέμποντος Rei. 5 ἐκτεταμένων e ras. **C** 9 ἐσκευοποιεῖτο: corr. Emp. 10 ἀρχιμήδη **L¹M** ἐοίκεσαν **L¹K** 12 ⟨πρὸς⟩ τοὺς Herw. 15 τὰς μὲν ναῦς ἡμῶν καθίζων: corr. Anon. ex. Pol. ἐκ τῆς θαλάττης Anon. ex Pol. 16 τὴν δὲ σαμβύκην add. et ῥαπίζων ex παίζων codicum corr. Anon. ex Pol.: τὰς δὲ σαμβύκας ῥαπιζομένας ὥσπερ ἐκσπόνδους (ἐκ πότου rectius Ath.) μετ' αἰσχύνης ἐκπεπτωκέναι σαμβύκας per iocum dixit pro σαμβυκιστρίας 18 βάλλον **L¹** μᾶλλον **P**

πάντες οἱ λοιποὶ Συρακόσιοι σῶμα τῆς Ἀρχιμήδους a. 213
παρασκευῆς ἦσαν, ἡ δὲ κινοῦσα πάντα καὶ στρέφουσα
ψυχὴ μία, τῶν μὲν ἄλλων ὅπλων ἀτρέμα κειμένων, μόνοις
δὲ τοῖς ἐκείνου τότε τῆς πόλεως χρωμένης καὶ πρὸς
ἄμυναν καὶ πρὸς ἀσφάλειαν. τέλος δὲ τοὺς Ῥωμαίους 4
139 S ⟨ὁρῶν⟩ οὕτω περιφόβους γεγονότας ὁ Μάρκελλος, ὥστ' εἰ
καλῴδιον ἢ ξύλον ὑπὲρ τοῦ τείχους μικρὸν ὀφθείη
προτεινόμενον, τοῦτ' ἐκεῖνο, μηχανήν τινα κινεῖν ἐπ' αὐτοὺς c
Ἀρχιμήδη βοῶντας ἀποτρέπεσθαι καὶ φεύγειν, ἀπέσχετο
μάχης ἁπάσης καὶ προσβολῆς, τὸ λοιπὸν ἐπὶ τῷ χρόνῳ
τὴν πολιορκίαν θέμενος.

Τηλικοῦτον μέντοι φρόνημα καὶ βάθος ψυχῆς καὶ τοσοῦ- 5
τον ἐκέκτητο θεωρημάτων πλοῦτον Ἀρχιμήδης, ὥστ' ἐφ'
οἷς ὄνομα καὶ δόξαν οὐκ ἀνθρωπίνης ἀλλὰ δαιμονίου
τινὸς ἔσχε συνέσεως, μηθὲν ἐθελῆσαι σύγγραμμα περὶ
τούτων ἀπολιπεῖν, ἀλλὰ τὴν περὶ τὰ μηχανικὰ πραγμα- 6
τείαν καὶ πᾶσαν ὅλως τέχνην χρείας ἐφαπτομένην ἀγεννῆ
καὶ βάναυσον ἡγησάμενος, ⟨εἰς⟩ ἐκεῖνα καταθέσθαι μόνα
τὴν αὑτοῦ φιλοτιμίαν, οἷς τὸ καλὸν καὶ περιττὸν ἀμιγὲς d
τοῦ ἀναγκαίου πρόσεστιν, ἀσύγκριτα μὲν ὄντα τοῖς ἄλ- 7
λοις, ἔριν δὲ παρέχοντα πρὸς τὴν ὕλην τῇ ἀποδείξει, τῆς
μὲν τὸ μέγεθος καὶ τὸ κάλλος, τῆς δὲ τὴν ἀκρίβειαν καὶ
τὴν δύναμιν ὑπερφυῆ παρεχομένης· οὐ γάρ ἐστιν ἐν 8
γεωμετρίᾳ χαλεπωτέρας καὶ βαρυτέρας ὑποθέσεις ἐν

12 cf. ad c. 14, 8

1 ἀρχιμήδου PM 2 καὶ στρέφουσα πάντα P 4 τῆς πόλεως Anon.: τοῖς πολεμίοις ΛΚPQ τῶν πολεμίων C χρωμένης ΛQ: χρωμένων KC χρωμένοις P 6 ὁρῶν h. l. add. Zie., post γεγονότας Steph. οὕτως ΛP ὥστε εἰ ex corr. C et Steph.: ὥσπερ εἰ ΛPQ εἴπερ K 8 ἐκεῖνοι P 12 τοσούτων K 13 πλοῦτον] πλῆθος C 17 ἀγενῆ KP 18 εἰς add. Steph.

ἁπλουστέροις λαβεῖν καὶ καθαρωτέροις στοιχείοις γρα-
9 φομένας. καὶ τοῦθ' οἱ μὲν εὐφυΐᾳ τοῦ ἀνδρὸς προσά-
πτουσιν, οἱ δ' ὑπερβολῇ τινι πόνου νομίζουσιν ἀπόνως
10 πεποιημένῳ καὶ ῥᾳδίως ἕκαστον ἐοικὸς γεγονέναι. ζη-
τῶν μὲν γὰρ οὐκ ἄν τις εὕροι δι' αὐτοῦ τὴν ἀπόδειξιν,
e ἅμα δὲ τῇ μαθήσει παρίσταται δόξα τοῦ κἂν αὐτὸν εὑρεῖν·
οὕτω λείαν ὁδὸν ἄγειν καὶ ταχεῖαν ἐπὶ τὸ δεικνύμενον.
11 οὔκουν οὐδ' ἀπιστῆσαι τοῖς περὶ αὐτοῦ λεγομένοις
ἐστίν, ὡς ὑπ' οἰκείας δή τινος καὶ συνοίκου θελγόμενος
ἀεὶ σειρῆνος, ἐλέληστο καὶ σίτου, καὶ θεραπείαν σώματος
ἐξέλειπε, βίᾳ δὲ πολλάκις ἑλκόμενος ἐπ' ἄλειμμα καὶ
λουτρόν, ἐν ταῖς ἐσχάραις ἔγραφε σχήματα τῶν γεωμετρι-
κῶν, καὶ τοῦ σώματος ἀληλιμμένου, διῆγε τῷ δακτύλῳ
γραμμάς, ὑφ' ἡδονῆς μεγάλης κάτοχος ὢν καὶ μουσόλη-
f 12 πτος ἀληθῶς. πολλῶν δὲ καὶ καλῶν εὑρετὴς γεγονώς, S 140
λέγεται τῶν φίλων δεηθῆναι καὶ τῶν συγγενῶν, ὅπως
αὐτοῦ μετὰ τὴν τελευτὴν ἐπιστήσωσι τῷ τάφῳ τὸν περι-
λαμβάνοντα τὴν σφαῖραν ἐντὸς κύλινδρον, ἐπιγράψαντες
τὸν λόγον τῆς ὑπεροχῆς τοῦ περιέχοντος στερεοῦ πρὸς
τὸ περιεχόμενον. **18.** Ἀρχιμήδης μὲν οὖν τοιοῦτος γενό-
μενος, ἀήττητον ἑαυτόν τε καὶ τὴν πόλιν ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ
διεφύλαξε.

a. 213/2 2 Τῆς δὲ πολιορκίας διὰ μέσου Μάρκελλος εἷλε μὲν Μεγα-
308 ρέας, πόλιν ἐν ταῖς παλαιοτάταις τῶν Σικελιωτίδων, εἷλε

15 Cic. Tusc. 5, 64—66. Liv. 25, 31, 10 23 cf. infra c. 20, 2. Pol. 8, 7, 10—12. Liv. 24, 35, 1—36, 1. Zon. 9, 4

6 τῇ] τοῦ P περιίσταται: corr. Rei. 7 ἄγει Br. ταχεῖαν] πλατεῖαν vel ῥᾳδίαν F. W. Schmidt 10 ⟨ποτοῦ καὶ⟩ σιτοῦ Cor.; praestaret καὶ σίτου καὶ ποτοῦ θεραπείαν K Rei.: θεραπείας 11 ἐξέλιπεν: corr. Steph. 12 σχήματα KL²: σχῆμα γεωγραφικῶν K 13 ἀληλειμμένου: corr. Rei. 21 ἐφ' ἑαυτὸν L¹ 23 εἷλε Steph.: ἧρεν

δὲ τὸ Ἱπποκράτους πρὸς Ἀκρίλλαις στρατόπεδον, καὶ κατέ- a. 213/2
κτεινεν ὑπὲρ ὀκτακισχιλίους, ἐπιπεσὼν χάρακα βαλλομέ-
νοις, ἐπέδραμε δὲ πολλὴν τῆς Σικελίας, καὶ πόλεις ἀπέ-
στησε Καρχηδονίων, καὶ μάχας ἐνίκησε πάσας τοὺς ἀντι-
ταχθῆναι τολμήσαντας.

Χρόνῳ δὲ προϊόντι Δάμιππόν τινα Σπαρτιάτην ἐκ 3 a. 212
Συρακουσῶν ἐκπλέοντα λαβὼν αἰχμάλωτον, ἀξιούντων
ἐπὶ λύτροις τῶν Συρακοσίων κομίσασθαι τὸν ἄνδρα,
πολλάκις ὑπὲρ τούτου διαλεγόμενος καὶ συντιθέμενος,
πύργον τινὰ κατεσκέψατο, φυλαττόμενον μὲν ἀμελῶς,
ἄνδρας δὲ δυνάμενον δέξασθαι κρύφα, τοῦ τείχους ἐπι-
βατοῦ παρ' αὐτὸν ὄντος. ὡς οὖν τὸ θ' ὕψος ἐκ τοῦ πολ- 4 b
λάκις προσιέναι καὶ διαλέγεσθαι πρὸς τὸν πύργον εἰκάσθη
καλῶς, καὶ κλίμακες παρεσκευάσθησαν, ἑορτὴν Ἀρτέμιδι
τοὺς Συρακοσίους ἄγοντας καὶ πρὸς οἶνον ὡρμημένους
καὶ παιδιὰν παραφυλάξας, ἔλαθεν οὐ μόνον τὸν πύργον
κατασχών, ἀλλὰ καὶ κύκλῳ τὸ τεῖχος παρεμπλήσας ὅπλων,
πρὶν ἡμέραν γενέσθαι, καὶ τὰ Ἑξάπυλα διακόψας.
ἀρχομένων δὲ κινεῖσθαι καὶ ταράττεσθαι τῶν Συρακοσίων 5
πρὸς τὴν αἴσθησιν, ἅμα πανταχόθεν ταῖς σάλπιγξι
χρῆσθαι κελεύσας, φυγὴν ἐποίησε πολλὴν καὶ φόβον, c
ὡς οὐδενὸς μέρους ἀναλώτου μένοντος. ἔμενε δὲ τὸ καρτε- 6
141 S *ρώτατον καὶ κάλλιστον καὶ μέγιστον, Ἀχραδινὴ καλεῖται,*

---

6 Pol 8, 37, 1—13. Liv. 25, 23, 8—24, 10. Polyaen. 8, 11. Frontin. strat. 3, 3, 2. Zon. 9, 5. Tzetz. chil. 2, 131 sqq.

---

1 *Ἀκρίλλαις* Cor. ex Liv.: *ἀκίλλας* **KC** *ἀκίλας* **ΛPQ** *Ἀκρίλλας* Xy. (*Ἄκριλλα· πόλις Σικελίας οὐ πόρρω Συρακουσῶν* Steph. Byz.) 2 *βαλλομένους* **L²** 4 *καρχηδονίοις* **L¹KP** *μάχαις . . . πάσαις* Rei. 7 *λαβὼν ἐκπλέοντα*: transpos. Zie. cl. Polyaen. (*Συρακουσῶν ἐκπλ. ἑλὼν αἰχμ.*) 10 *ἐμμελῶς* Br. (ex Liv.: *quia ob id ipsum intentius custodiebatur*) ⟨*οὐκ*⟩ *ἀμελῶς* Cor., sed *ἀμελῶς* et Polyaen., qui pergit *δυνάμενον ἄνδρας δέξασθαι συχνούς* 13 *καὶ διαλέγεσθαι* del. Herw. 22 *μείναντος* Cor.

a. 212 [καὶ] διὰ τὸ τετειχίσθαι πρὸς τὴν ἔξω πόλιν, ἧς τὸ μὲν
Νέαν τὸ δὲ Τύχην ὀνομάζουσι.

19. Καὶ τούτων ἐχομένων, ἅμα φάει διὰ τῶν Ἑξα-
πύλων ὁ Μάρκελλος κατῄει, μακαριζόμενος ὑπὸ τῶν ὑφ'
2 ἑαυτὸν ἡγεμόνων. αὐτὸς μέντοι λέγεται κατιδὼν ἄνω-
θεν, καὶ περισκεψάμενος τῆς πόλεως τὸ μέγεθος καὶ τὸ
κάλλος, ἐπὶ πολὺ δακρῦσαι, [καὶ] τῷ μέλλοντι γίνεσθαι
συμπαθήσας, ἐννοήσας οἷον ἐξ οἵου σχῆμα[τος] καὶ
μορφὴν ἀμείψει μετὰ μικρόν, ὑπὸ τοῦ στρατοπέδου διαφο-
3 ρηθεῖσα. τῶν γὰρ ἡγεμόνων οὐδεὶς μὲν ἦν ὁ τολμῶν
d ἐναντιοῦσθαι τοῖς στρατιώταις, αἰτουμένοις δι' ἁρπαγῆς
ὠφεληθῆναι, πολλοὶ δὲ καὶ πυρπολεῖν καὶ κατασκάπτειν
4 ἐκέλευον. ἀλλὰ τοῦτον μὲν οὐδ' ὅλως προσήκατο τὸν
λόγον ὁ Μάρκελλος, μάλα δ' ἄκων βιασθεὶς ἔδωκεν ἀπὸ
5 χρημάτων καὶ ἀνδραπόδων ὠφελεῖσθαι· τῶν δ' ἐλευθέρων
σωμάτων ἀπεῖπεν ἅψασθαι, καὶ διεκελεύσατο μήτ' ἀπο-
κτεῖναί τινα μήτ' αἰσχῦναι μήτ' ἀνδραποδίσασθαι Συρα-
6 κοσίων. οὐ μὴν ἀλλὰ καίπερ οὕτω μετριάσαι δόξας,
οἰκτρὰ πάσχειν ἡγεῖτο τὴν πόλιν, καὶ τὸ συμπαθοῦν καὶ
τὸ συναλγοῦν ὅμως ἐν τοσούτῳ μεγέθει χαρᾶς ἡ ψυχὴ
e διέφαινεν, ὁρῶντος ἐν βραχεῖ χρόνῳ πολλῆς καὶ λαμπρᾶς
7 ἀφανισμὸν εὐδαιμονίας. λέγεται γὰρ οὐκ ἐλάττονα τοῦτον
ἢ τὸν ὕστερον ἀπὸ Καρχηδόνος διαφορηθέντα πλοῦτον
γενέσθαι· καὶ γὰρ τὴν ἄλλην πόλιν οὐ μετὰ πολὺν χρόνον

---

5 Liv. 25, 24, 11—14. 25, 5—9. Diod. 26, 20. Sil. It. 14, 665–678. Polyaen. 8, 11. Aug. civ. dei 1, 6. 3, 14 **22** Liv. 25, 31, 11

---

1 καὶ del. Br. **3** ⟨οὔπω δὲ⟩ καὶ Rei. φάει διὰ Anon.: φαιδία(ι) **ΛKQ** φαιδρᾶ **P** φαιδεία ut vid. **L²** **4** ὑφ' Steph.: ἐφ' **5** ἑαυτῶν **P** **7** καὶ del. **C** **8** σχήματος (χρήματος **L¹**): corr. Br. **9** cf. Eur. Bacch. 4 ὑπὸ Vulc.: ἀπὸ διαφορηθεῖσαν **L¹KPM** **14** καὶ βιασθεὶς Steph. ἐκβιασθεὶς Rei. **20** ὅμως] ὅλως Cor.

ἁλοῦσαν ἐκ προδοσίας ἐβιάσαντο διαρπάσαι, πλὴν τῶν a. 212
βασιλικῶν χρημάτων· ταῦτα δ' εἰς τὸ δημόσιον ἐξῃρέθη.
μάλιστα δὲ τὸ Ἀρχιμήδους πάθος ἠνίασε Μάρκελλον. 8
ἔτυχε μὲν γάρ αὐτός τι καθ' ἑαυτὸν ἀνασκοπῶν ἐπὶ
διαγράμματος, καὶ τῇ θεωρίᾳ δεδωκὼς ἅμα τήν τε διάνοιαν
καὶ τὴν πρόσοψιν, οὐ προῄσθετο τὴν καταδρομὴν τῶν
Ῥωμαίων οὐδὲ τὴν ἅλωσιν τῆς πόλεως· ἄφνω δ' ἐπιστάν- 9
τος αὐτῷ στρατιώτου, καὶ κελεύοντος ἀκολουθεῖν πρὸς f
142 S Μάρκελλον, οὐκ ἐβούλετο πρὶν ἢ τελέσαι τὸ πρόβλημα καὶ
καταστῆσαι πρὸς τὴν ἀπόδειξιν· ὁ δ' ὀργισθεὶς καὶ σπασά-
μενος τὸ ξίφος ἀνεῖλεν αὐτόν. ἕτεροι μὲν οὖν λέγουσιν ἐπι- 10
στῆναι μὲν εὐθὺς ὡς ἀποκτενοῦντα ξιφήρη τὸν Ῥωμαῖον,
ἐκεῖνον δ' ἰδόντα δεῖσθαι καὶ ἀντιβολεῖν ἀναμεῖναι βρα-
χὺν χρόνον, ὡς μὴ καταλίπῃ τὸ ζητούμενον ἀτελὲς καὶ **309**
ἀθεώρητον, τὸν δ' οὐ φροντίσαντα διαχρήσασθαι. καὶ 11
τρίτος ἐστὶ λόγος, ὡς κομίζοντι πρὸς Μάρκελλον αὐτῷ
τῶν μαθηματικῶν ὀργάνων σκιόθηρα καὶ σφαίρας καὶ
γωνίας, αἷς ἐναρμόττει τὸ τοῦ ἡλίου μέγεθος πρὸς τὴν
ὄψιν, στρατιῶται περιτυχόντες, καὶ χρυσίον ἐν τῷ τεύχει
δόξαντες φέρειν, ἀπέκτειναν. ὅτι μέντοι Μάρκελλος ἤλ- 12
γησε, καὶ τὸν αὐτόχειρα τοῦ ἀνδρὸς ἀπεστράφη καθάπερ
ἐναγῆ, τοὺς δ' οἰκείους ἀνευρὼν ἐτίμησεν, ὡμολόγηται.
20. *Τῶν δὲ* Ῥωμαίων τοῖς ἐκτὸς ἀνθρώποις δεινῶν
μὲν εἶναι πόλεμον μεταχειρίσασθαι καὶ φοβερῶν εἰς χεῖ-
ρας ἐλθεῖν νομιζομένων, εὐγνωμοσύνης δὲ καὶ φιλαν- b

3 Cic. Verr. 4, 131. fin. 5, 50. Liv. 25, 31, 9. 10. Val. Max. 8, 7 ext. 7. Plin. n. h. 7, 125. Sil. It. 14, 676. Zon. 9, 5. Tzetz. chil. 2, 131 sqq.

3 πάθους L 12 τῶν ῥωμαίων M et ῥωμαίων etiam L[1]
14 καταλείπῃ L[1]P 16 τρίτος ⟨δ'⟩ Rei. κομίζοντα L[1]KPM
22 ὁμολογεῖται Λ 23 δεινὸν LKP 24 φοβερὸν P

a. 212/1 θρωπίας καὶ ὅλως πολιτικῆς ἀρετῆς ὑποδείγματα μὴ δε-
δωκότων, πρῶτος δοκεῖ τότε Μάρκελλος ὑποδεῖξαι τοῖς
2 Ἕλλησι δικαιοτάτους Ῥωμαίους. οὕτω γὰρ ἐχρῆτο τοῖς
συμβάλλουσι, καὶ τοσαῦτα ⟨καὶ⟩ πόλεις καὶ ἰδιώτας εὐερ-
γέτησεν, ὥστ' εἴ τι περὶ Ἔνναν ἢ Μεγαρεῖς ἢ Συρακοσίους
ἔργον ἦν εἰργασμένον οὐκ ἐπιεικὲς αὐτοῖς, τοῦτο τῶν
πεπονθότων αἰτίᾳ μᾶλλον ἢ τῶν πεποιηκότων δοκεῖν γε-
3 γονέναι. μνησθήσομαι δ' ἑνὸς ἀπὸ πολλῶν. πόλις γάρ
ἐστι τῆς Σικελίας Ἐγγύϊον οὐ μεγάλη, ἀρχαία δὲ πάνυ καὶ
c διὰ θεῶν ἐπιφάνειαν ἔνδοξος ἃς καλοῦσι Ματέρας.
4 ἵδρυμα λέγεται Κρητῶν γενέσθαι τὸ ἱερόν, καὶ λόγχας
τινὰς ἐδείκνυσαν καὶ κράνη χαλκᾶ, τὰ μὲν ἔχοντα Μη-
ριόνου, τὰ δ' Οὐλίξου, τουτέστιν Ὀδυσσέως, ἐπιγραφάς,
5 ἀνατεθεικότων ταῖς θεαῖς. ταύτην προθυμότατα καρ-
χηδονίζουσαν Νικίας, ἀνὴρ πρῶτος τῶν πολιτῶν, ἔπειθε
μεταθέσθαι πρὸς Ῥωμαίους, ἀναφανδὸν ἐν ταῖς ἐκκλησί- 143 S
αις παρρησιαζόμενος, καὶ κακῶς φρονοῦντας ἐξελέγχων
6 τοὺς ὑπεναντίους. οἱ δὲ φοβούμενοι τὴν δύναμιν αὐτοῦ
καὶ τὴν δόξαν, ἐβουλεύσαντο συναρπάσαι καὶ παραδοῦναι
7 τοῖς Φοίνιξιν. αἰσθόμενος οὖν ὁ Νικίας ἤδη καὶ παρα-
d φυλαττόμενον ἀδήλως ἑαυτόν, ἐξέφερεν ἐν φανερῷ λό-
γους περὶ τῶν Ματέρων ἀνεπιτηδείους, καὶ πολλὰ πρὸς
τὴν νομιζομένην ἐπιφάνειαν καὶ δόξαν ὡς ἀπιστῶν καὶ
καταφρονῶν ἔπραττεν, ἡδομένων τῶν ἐχθρῶν ὅτι τὴν

---

5 cf. c. 18, 2 et ibi l. l. Liv. 24, 37—39. CIL I 530 8 Diod. 4, 79, 5—7. Cic. Verr. 4, 97. 5, 186. cf. Sil. It. 14, 249

---

3 δικαιοτάτους C Rei.: δικαιοτέρους 4 τοσαῦτα καὶ Sint.: τοσαύτας 7 δοκεῖ Q 8 γὰρ K om. cet. 9 ἔγγυον P ἔγγιον Q 11 κρητῶν λέγεται P 13 τὰς δ' Rei. οὐδυσσέως L 14 ἀνετεθεικότων Λ καρχηδονιάζουσαν LKP 15 ἔπειτα P 18 ὑπεναντιουμένους Zie. 20 καὶ del. Cor. παραφυλαττόμενος KPCL²

μεγίστην αἰτίαν αὐτὸς ἐφ' ἑαυτὸν ὧν πείσεται παρεῖχε. a. 212/1
γεγονότων δὲ τῶν πρὸς τὴν σύλληψιν ἑτοίμων, ἦν μὲν 8
ἐκκλησία τῶν πολιτῶν, ὁ δὲ Νικίας μεταξύ τι λέγων καὶ
συμβουλεύων πρὸς τὸν δῆμον, ἐξαίφνης ἀφῆκεν εἰς τὴν
γῆν τὸ σῶμα, καὶ μικρὸν διαλιπών, οἷον εἰκὸς ἡσυχίας
σὺν ἐκπλήξει γενομένης, τὴν κεφαλὴν ἐπάρας καὶ περι-
ενεγκὼν ὑποτρόμῳ φωνῇ καὶ βαρείᾳ, κατὰ μικρὸν συντεί- e
νων καὶ παροξύνων τὸν ἦχον, ὡς ἑώρα φρίκῃ καὶ σιωπῇ
κατεχόμενον τὸ θέατρον, ἀπορρίψας τὸ ἱμάτιον, καὶ περιρ-
ρηξάμενος τὸν χιτωνίσκον, ἡμίγυμνος ἀναπηδήσας ἔθεε
πρὸς τὴν ἔξοδον τοῦ θεάτρου, βοῶν ὑπὸ τῶν Ματέρων
ἐλαύνεσθαι· ⟨καὶ⟩ μηδενὸς τολμῶντος ἅψασθαι μηδ' 9
ἀπαντῆσαι διὰ δεισιδαιμονίαν, ἀλλ' ἐκτρεπομένων, ἐπὶ τὰς
πύλας ἐξέδραμεν, οὔτε φωνῆς τινος οὔτε κινήσεως πρε-
πούσης δαιμονῶντι καὶ παραφρονοῦντι φεισάμενος. ἡ 10
δὲ γυνὴ συνειδυῖα καὶ συντεχνάζουσα τῷ ἀνδρί, λαβοῦσα
τὰ παιδία, πρῶτον μὲν ἱκέτις προσεκυλινδεῖτο τοῖς μεγά- f
ροις τῶν θεῶν, ἔπειτα πλανώμενον ἐκεῖνον προσποιου-
μένη ζητεῖν, κωλύοντος οὐδενὸς ἀσφαλῶς ἀπῆλθεν ἐκ
τῆς πόλεως. καὶ διεσώθησαν μὲν οὕτως εἰς Συρακούσας
πρὸς Μάρκελλον· ἐπεὶ δὲ πολλὰ τοὺς Ἐγγυΐνους ὑβρίσαν- 11
τας καὶ πλημμελήσαντας ἐλθὼν Μάρκελλος ἔδησε πάν-
τας ὡς τιμωρησόμενος, ὁ δὲ Νικίας ἐδάκρυσε παρεστώς,
144 S τέλος δὲ χειρῶν καὶ γονάτων ἁπτόμενος παρῃτεῖτο τοὺς
πολίτας, ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν ἀρξάμενος, ἐπικλασθεὶς ἀφῆκε 310
πάντας, καὶ τὴν πόλιν οὐδὲν ἠδίκησε, τῷ δὲ Νικίᾳ χώραν

---

12 καὶ add. Zie. μηδενὸς ⟨δὲ⟩ ex Aldina editt. 15 φεισάμενος Cor.: χρησάμενος 17 ἱκέτις K: ἱκέτης cet. προεκυλινδεῖτο codd. praeter ADB 21 Ἐγγυΐνους Zie. cl. Steph. Byz. s. v. Ps.-Phal. ep. 107 p. 440 Hercher. Cic. Verr. 3, 103. 4, 97. 5, 186. Plin. n. h. 3, 91: ἐγγύους ΛKPQ ἐγγίους C Ἐγγυΐους cum Xy. editt. 23 ⟨τὸ μὲν πρῶτον⟩ ἐδάκρυσε Rei.

*τε πολλὴν καὶ δωρεὰς πολλὰς ἔδωκε. ταῦτα μὲν οὖν Πο-
σειδώνιος ὁ φιλόσοφος ἱστόρησε* (FGrHist. II 251).

21. *Τὸν δὲ Μάρκελλον ἀνακαλουμένων τῶν Ῥω-
μαίων ἐπὶ τὸν ἐγχώριον καὶ σύνοικον πόλεμον, ἐπανερ-
χόμενος τὰ πλεῖστα καὶ κάλλιστα τῶν ἐν Συρακούσαις
ἐκίνησεν ἀναθημάτων, ὡς αὐτῷ τε πρὸς τὸν θρίαμβον*
2 *ὄψις εἴη καὶ τῇ πόλει κόσμος. οὐδὲν γὰρ εἶχεν οὐδ' ἐγί-
νωσκε πρότερον τῶν κομψῶν καὶ περιττῶν, οὐδ' ἦν ἐν
αὐτῇ τὸ χάριεν τοῦτο καὶ γλαφυρὸν* [*καὶ*] *ἀγαπώμενον,*
b *ὅπλων δὲ βαρβαρικῶν καὶ λαφύρων ἐναίμων ἀνάπλεως
οὖσα, καὶ περιεστεφανωμένη θριάμβων ὑπομνήμασι καὶ
τροπαίοις, οὐχ ἱλαρὸν οὐδ' ἄφοβον οὐδὲ δειλῶν ἦν θέαμα*
3 *καὶ τρυφώντων θεατῶν· ἀλλ' ὥσπερ Ἐπαμεινώνδας τὸ
Βοιώτιον πεδίον Ἄρεως ὀρχήστραν, Ξενοφῶν* (hell. 3, 4, 17)
*δὲ τὴν Ἔφεσον πολέμου ἐργαστήριον, οὕτως ἄν μοι δοκεῖ
τις τότε τὴν Ῥώμην κατὰ Πίνδαρον* (Pyth. 2, 1)
4 *„βαθυπολέμου τέμενος Ἄρεως" προσειπεῖν. διὸ καὶ μᾶλλον
εὐδοκίμησε παρὰ μὲν τῷ δήμῳ Μάρκελλος, ἡδονὴν ἐχούσαις
καὶ χάριν Ἑλληνικὴν καὶ πιθανότητα διαποικίλας ὄψεσι
τὴν πόλιν, παρὰ δὲ τοῖς πρεσβυτέροις Φάβιος Μάξιμος.*
c 5 *οὐδὲν γὰρ ἐκίνησε τοιοῦτον οὐδὲ μετήνεγκεν ἐκ τῆς Τα-
ραντίνων πόλεως ἁλούσης, ἀλλὰ τὰ μὲν ἄλλα χρήματα
καὶ τὸν πλοῦτον ἐξεφόρησε, τὰ δ' ἀγάλματα μένειν εἴα-*

---

4 Liv. 25, 40, 1—3. 26, 21, 7. 30, 10. 31, 9. 34, 4, 4 Cic. Verr. 2, 4. 4, 115 sq. 120—123. Quint. 5, 11, 7. Pol. 9, 10. CIL I 531 = VI 474 **13** cf. mor. 193e **21** Plut. Fab. Max. 22, 7. mor. 195f. Liv. 27, 16, 8

---

1 *ποσιδώνιος* L[1] 2 *ἱστόρηκε* Haitinger 3 *τῶν* om. P 9 *καὶ ἀγαπώμενον* codd. praeter KC 11 *θρίαμβον* L 12 *δειλὸν* L[1]P 13 *ἐπαμινῶνδας* KQ 14 *παίδιον* L[1] *ἄρεος* Q 17 *ἄρεος* C 18 *ἡδοναῖς*: corr. Anon. 19 *χάριν* K Steph.: *χάρισιν* *καὶ* om. Q *διαποικίλας* C Anon.: *διὰ ποικιλίαν*

σεν, ἐπειπὼν τὸ μνημονευόμενον· „ἀπολείπωμεν“ γὰρ
ἔφη „τοὺς θεοὺς τούτους τοῖς Ταραντίνοις κεχολωμέ-
νους.“ Μάρκελλον δ' ᾐτιῶντο πρῶτον μὲν ὡς ἐπίφθονον 6
ποιοῦντα τὴν πόλιν, οὐ μόνον ἀνθρώπων ἀλλὰ καὶ θεῶν
οἷον αἰχμαλώτων ἀγομένων ἐν αὐτῇ καὶ πομπευομένων,
ἔπειθ' ὅτι τὸν δῆμον εἰθισμένον πολεμεῖν ἢ γεωργεῖν,
145 S τρυφῆς δὲ καὶ ῥαθυμίας ἄπειρον ὄντα, καὶ κατὰ τὸν Εὐ-
ριπίδειον Ἡρακλέα (fg. 473 N.²)

> φαῦλον, ἄκομψον, τὰ μέγιστ' [τε] ἀγαθόν,

σχολῆς ἐνέπλησε καὶ λαλιᾶς, περὶ τεχνῶν καὶ τεχνιτῶν d
ἀστεϊζόμενον, καὶ διατρίβοντα πρὸς τούτῳ πολὺ μέρος
τῆς ἡμέρας. οὐ μὴν ἀλλὰ τούτοις ἐσεμνύνετο καὶ πρὸς τοὺς 7
Ἕλληνας, ὡς τὰ καλὰ καὶ θαυμαστὰ τῆς Ἑλλάδος οὐκ
ἐπισταμένους τιμᾶν καὶ θαυμάζειν Ῥωμαίους διδάξας.

22. Ἐνισταμένων δὲ τῶν ἐχθρῶν τῷ Μαρκέλλῳ a. 211
πρὸς τὸν θρίαμβον, ἐπεὶ καὶ πράξεις τινὲς ὑπολιπεῖς
ἦσαν ἔτι περὶ Σικελίαν, καὶ φθόνον εἶχεν ὁ τρίτος θρίαμ-
βος, συνεχώρησεν αὐτὸς τὸν μὲν ἐντελῆ καὶ μέγαν εἰς τὸ
Ἀλβανὸν ὄρος ἐξελάσαι, τὸν δ' ἐλάττω καταγαγεῖν εἰς
τὴν πόλιν, ὃν εὔαν Ἕλληνες, ὄβαν δὲ Ῥωμαῖοι καλοῦσι. e
πέμπει δ' αὐτὸν οὐκ ἐπὶ τοῦ τεθρίππου βεβηκὼς οὐδὲ 2

---

15 Liv. 26, 21, 1—13. Val. Max. 2, 8, 5. de vir. ill. 45, 6 21 Dion. Hal. 5, 47, 2. 3. Gell. 5, 6, 21. 22. Paul. Fest. p. 195, 7 M. Suet. rell. p. 283, 5 Reiff.

---

1 ἀπολίπωμεν B et e corr. AD et Fab. Max. et mor. 2 τούτους τοῖς om. Fab. Max. et mor., sim. Liv. 7 εὐριπίδιον L¹P 9 ἄκομψον ὂν τὰ μέγ. L ἄκομψον ὄντα μέγ. ADB Anon. τε del. Cor. cl. Cim. 4, 5 ceterisque Nauckii testibus 11 ἀστηζόμενον L¹ ἀστιζόμενον K τούτῳ Rei.: τοῦτο 13 καὶ τὰ θαυμαστὰ ΛP 16 ὑπολειπεῖς L¹KP 17 τρίτος] *secundus* Xy. πρῶτος Anon., sed cf. c. 33 (comp. 3), 6 18 αὐτοὺς P αὐτοῖς Steph. 19 ἐλάσαι Cor. 20 εὔαν μὲν C 21 αὐτὸν ⟨ὁ κατάγων⟩ Zie.

δάφνης ἔχων στέφανον οὐδὲ περισαλπιζόμενος, ἀλλὰ
πεζὸς ἐν βλαύταις ὑπ' αὐλητῶν μάλα πολλῶν, καὶ μυρρί-
νης στέφανον ἐπικείμενος, ὡς ἀπόλεμος καὶ ἡδὺς ὀφθῆ-
3 ναι μᾶλλον ἢ καταπληκτικός. ὃ καὶ μέγιστον ἐμοὶ τε-
κμήριόν ἐστι τοῦ τρόπῳ πράξεως, ἀλλὰ μὴ μεγέθει, διω-
4 ρίσθαι τοὺς θριάμβους τὸ παλαιόν. οἱ μὲν γὰρ μετὰ
μάχης καὶ φόνου τῶν πολεμίων ἐπικρατήσαντες τὸν
Ἀρήϊον ἐκεῖνον ὡς ἔοικε καὶ φοβερὸν εἰσῆγον, ὥσπερ
ἐν τοῖς καθαρμοῖς τῶν στρατοπέδων εἰώθεσαν, δάφνῃ
f 5 πολλῇ καταστέψαντες τὰ ὅπλα καὶ τοὺς ἄνδρας· τοῖς δὲ
πολέμου μὲν μὴ δεηθεῖσι στρατηγοῖς, ὁμιλίᾳ δὲ καὶ πει-
θοῖ καὶ διὰ λόγου πάντα θεμένοις καλῶς οἷον ἐπιπαιανί-
σαι τὴν ἀπόλεμον ταύτην καὶ πανηγυρικὴν ἀπεδίδου
6 πομπὴν ὁ νόμος. καὶ γὰρ ὁ αὐλὸς εἰρήνης μέρος, καὶ τὸ
μύρτον Ἀφροδίτης φυτόν, ἣ μάλιστα θεῶν ἀπέχθεται
7 βίᾳ καὶ πολέμοις. ὄβας δ' οὐ παρὰ τὸν εὐασμόν, ὡς οἱ
πολλοὶ νομίζουσιν, ὁ θρίαμβος οὗτος ὀνομάζεται (καὶ γὰρ
311 κἀκεῖνον [ἐφ] εὐάζοντες καὶ ᾄδοντες παραπέμπουσιν), ἀλλ' 146 S
ὑφ' Ἑλλήνων εἰς τὸ σύνηθες αὐτοῖς παρῆκται τοὔνομα,
πεπεισμένων ἅμα καὶ Διονύσῳ τι τῆς τιμῆς προσήκειν,
8 ὃν Εὔϊον καὶ Θρίαμβον ὀνομάζομεν. οὐχ οὕτω δ' ἔχει
τὸ ἀληθές, ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῷ μεγάλῳ θριάμβῳ βουθυτεῖν
πάτριον ἦν τοῖς στρατηγοῖς, ἐπὶ δὲ τούτῳ πρόβατον
ἔθυον· ὄβα δὲ τὰ πρόβατα Ῥωμαῖοι καλοῦσιν· ἐκ τού-

---

2 ἐν βλάνταις L ἐν βαλάνταις C ἐμβάντες P 4 μέγιστόν ἐστιν ἐμοὶ τεκμήριον τοῦτο, τρόπω P 14 μέλος Anon., sed mor. 730 d. 803 b. Philop. 14, 4 cft. Sint. καὶ KL²: κατὰ L¹PQ 16 βίᾳ καὶ πολέμοις om. P¹, mg. add. P² καὶ om. ΛQ ὄβας Aldina: εὔας οἱ πολλοὶ] scil. Dion. Hal. 5, 47, 2 17 ὠνομάζεται L 18 κἀκεῖνον Cor.: ἐκεῖνον εὐάζοντες Cor.: ἐφευάζοντες codd. ἐπευάζοντες Rei. 21 Εὔϊον Steph.: εὔϊς 24 ὄβα] ὄβις Zie. cl. lectione codd. εὔϊς v. 21

του καὶ τὸν θρίαμβον ὄβαν ὠνόμασαν. ἄξιον δὲ καὶ τὸν 9
Λακωνικὸν ἀποθεωρῆσαι νομοθέτην, ὑπεναντίως ⟨τῷ⟩
Ῥωμαϊκῷ τάξαντα τὰς θυσίας· θύει γὰρ ἐν Σπάρτῃ τῶν
ἀποστρατήγων ὁ μὲν δι' ἀπάτης ἢ πειθοῦς ὃ βούλεται δια-
πραξάμενος βοῦν, ὁ δὲ διὰ μάχης ἀλεκτρυόνα. καίπερ 10 b
γὰρ ὄντες πολεμικώτατοι, μείζονα καὶ μᾶλλον ἀνθρώπῳ
πρέπουσαν ἡγοῦντο τὴν διὰ λόγου καὶ συνέσεως πρᾶξιν
ἢ τὴν μετὰ βίας καὶ ἀνδρείας. ταῦτα μὲν οὖν ὅπως ἔχει
σκοπεῖν πάρεστι.

23. Τοῦ δὲ Μαρκέλλου τὸ τέταρτον ὑπατεύοντος, οἱ a. 210
ἐχθροὶ τοὺς Συρακοσίους ἀνέπεισαν εἰς Ῥώμην ἀφι-
κομένους κατηγορεῖν καὶ καταβοᾶν πρὸς τὴν σύγκλητον
ὡς δεινὰ καὶ παράσπονδα πεπονθότας. ἔτυχε μὲν οὖν 2
ἐν Καπιτωλίῳ θυσίαν τινὰ συντελῶν ὁ Μάρκελλος· ἔτι
δὲ συγκαθεζομένῃ τῇ γερουσίᾳ τῶν Συρακοσίων προσ-
πεσόντων, καὶ δεομένων λόγου τυχεῖν καὶ δίκης, ὁ μὲν
συνάρχων ἐξεῖργεν αὐτούς, ἀγανακτῶν ὑπὲρ τοῦ Μαρ- c
κέλλου μὴ παρόντος, ὁ δὲ Μάρκελλος εὐθὺς ἧκεν ἀκού-
σας. καὶ πρῶτον μὲν ἐπὶ τοῦ δίφρου καθίσας ὡς ὕπατος 3
ἐχρημάτιζεν, ἔπειτα τῶν ἄλλων τέλος ἐχόντων, καταβὰς
ἀπὸ τοῦ δίφρου, καὶ καταστὰς ὥσπερ ἰδιώτης εἰς τὸν τό-
πον ἐν ᾧ λέγειν εἰώθασιν οἱ κρινόμενοι, τοῖς Συρακο-
σίοις ἐλέγχειν αὐτὸν παρεῖχεν. οἱ δὲ δεινῶς μὲν συνε- 4
ταράχθησαν πρὸς τὸ ἀξίωμα καὶ τὸ πεποιθὸς τοῦ ἀνδρός,
καὶ τὸ ἐν τοῖς ὅπλοις ἀνυπόστατον ἔτι μᾶλλον ἐν τῇ πε-

---

1 mor. 238f 10 c. 23 Liv. 20, 26, 5—11. 27, 16. 29—32 Val. Max. 4, 1, 7. Zon. 9, 6

---

1 ὀβανὸν **LKPC** ὠνομάζουσαν **L**[1] ὀνομάζουσιν **P** τῶν λακωνικῶν, sed corr. m. 1, **L** 2 τῷ add. **L**[2] 3 ῥωμαϊκῶν: corr. **L**[2] 6 γὰρ om. **PQ** 8 ὅπως ⟨ἕκαστος γνώμης⟩ Rei. σκοπεῖν ⟨ἀλλαχόθι που⟩ vel sim. Zie. 16 λόγου Cob.: λόγων (om. **L**[1]) 22 εἰώθεσαν **PC** 25 καὶ τὸν Cor.

a. 210 5 ῥιπορφύρῳ φοβερὸν ἡγοῦντο καὶ δυσαντίβλεπτον. οὐ 147 S
μὴν ἀλλὰ καὶ παραθαρρυνόντων αὐτοὺς τῶν διαφερο-
d μένων πρὸς τὸν Μάρκελλον, ἤρξαντο τῆς κατηγορίας, καὶ
διεξῆλθον ὀλοφυρμῷ τινι μεμειγμένην δικαιολογίαν, ἧς
ἦν τὸ κεφάλαιον, ὅτι σύμμαχοι καὶ φίλοι Ῥωμαίοις ὄντες,
πεπόνθασιν ἃ πολλοῖς τῶν πολεμίων ἕτεροι στρατηγοὶ
6 μὴ παθεῖν ἐχαρίσαντο. πρὸς ταῦθ᾽ ὁ Μάρκελλος ἔλεγεν,
ὡς ἀντὶ πολλῶν ὧν δεδράκασι Ῥωμαίους κακῶς, οὐδὲν
πεπόνθασι πλὴν ἃ πολέμῳ καὶ κατὰ κράτος ἁλόντας ἀν-
7 θρώπους κωλῦσαι παθεῖν οὐ δυνατόν ἐστιν· οὕτω δ᾽
ἁλῶναι δι᾽ αὐτούς, πολλὰ προκαλουμένῳ πεισθῆναι μὴ
ἐθελήσαντας· οὐ γὰρ ὑπὸ τῶν τυράννων πολεμῆσαι
e βιασθέντας, ἀλλὰ κἀκείνους ἐπὶ τῷ πολεμεῖν ἑλέσθαι τυ-
8 ράννους. λεχθέντων δὲ τῶν λόγων, καὶ μεθισταμέ-
νοις ὥσπερ εἴωθεν ⟨ἐκ⟩ τῆς βουλῆς τοῖς Συρακοσίοις
συνεξῆλθε Μάρκελλος, ἐπὶ τῷ συνάρχοντι ποιησάμενος
τὴν σύγκλητον, καὶ πρὸ τῶν θυρῶν τοῦ βουλευτηρίου διέ-
τριβεν, οὔτε φόβῳ διὰ τὴν δίκην οὔτε θυμῷ πρὸς τοὺς
Συρακοσίους τοῦ συνήθους μεταβαλὼν καταστήματος,
ἀλλὰ πρᾴως πάνυ καὶ κοσμίως τὸ τῆς δίκης τέλος ἐκδεχό-
9 μενος. ἐπεὶ δὲ διηνέχθησαν αἱ γνῶμαι, καὶ νικῶν ἀπε-
δείχθη, προσπίπτουσιν αὐτῷ [οἱ] Συρακόσιοι, μετὰ δα-
κρύων δεόμενοι τὴν ὀργὴν [τὴν] εἰς αὐτοὺς ἀφεῖναι τοὺς
f παρόντας, οἰκτῖραι δὲ τὴν ἄλλην πόλιν, μεμνη⟨σο⟩μένην
10 ὧν ἔτυχεν ἀεὶ καὶ χάριν ἕξουσαν. ἐπικλασθεὶς οὖν ὁ

2 καὶ del. Cor. 5 ὄντες ῥωμαίοις codd. praeter **C** 8 ῥω-μαίοις **P** et ante corr. **L** 10 παθεῖν s. s. **L²**: λαλεῖν **L¹P** λαβεῖν **KQ** et in textu **L²** οὕτω] αὐτοὺς Rei., sed οὕτω est κατὰ κράτος 12 θελήσαντας **C** 13 τυράννους Cor.: τυραννοῦσι(ν) **L¹KPQ** τυραννήσειν **L²** τυραννοῦντας **C** τυραννήσοντας Sch. 14 καὶ del. Sint. μεθισταμένοις **K**: μεθισταμένης 15 ἐκ add. Aldina 22 οἱ del. Benseler 23 τὴν del. Rei. ἀφιέναι: del. Cor. 24 μεμνημένην ... ἔχουσαν corr. Zie. 25 ἔχουσα **L¹KP**

Μάρκελλος τούτοις τε διηλλάγη, καὶ τοῖς ἄλλοις Συρακο- a. 210
σίοις ἀεί τι πράττων ἀγαθὸν διετέλει, καὶ τὴν ἐλευθερίαν
ἣν ἀπέδωκεν αὐτοῖς καὶ τοὺς νόμους καὶ τῶν κτημάτων
τὰ περιόντα βέβαια παρέσχεν ἡ σύγκλητος. ἀνθ' ὧν ἄλ- 11
λας τε τιμὰς ὑπερφυεῖς ἔσχε παρ' αὐτοῖς, καὶ νόμον ἔθεντο
τοιοῦτον, ὁπόταν ἐπιβῇ Σικελίας Μάρκελλος ἢ τῶν ἐκ- 312
148 S γόνων τις αὐτοῦ, στεφανηφορεῖν Συρακοσίους καὶ θύ-
ειν τοῖς θεοῖς.

24. Τοὐντεῦθεν ἤδη τρέπεται πρὸς Ἀννίβαν· καὶ τῶν
ἄλλων ὑπάτων καὶ ἡγεμόνων σχεδὸν ἁπάντων μετὰ τὰ
ἐν Κάνναις ἑνὶ στρατηγήματι τῷ φυγομαχεῖν χρωμένων
ἐπὶ τὸν ἄνδρα, παρατάττεσθαι δὲ καὶ συμπλέκεσθαι
μηδενὸς τολμῶντος, αὐτὸς ἐπὶ τὴν ἐναντίαν ὥρμησεν
ὁδόν, οἰόμενος τῷ δοκοῦντι καταλύσειν Ἀννίβαν χρόνῳ 2
πρότερον ἐκτριβεῖσαν ὑπ' ἐκείνου λήσεσθαι τὴν Ἰταλίαν,
καὶ τὸν Φάβιον ἀεὶ τῆς ἀσφαλείας ἐχόμενον οὐ καλῶς
ἐκείν⟨ης⟩ ἰᾶσθαι τὸ νόσημα, τῆς πατρίδος περιμένοντα τῇ
ῥώμῃ μαραινομένῃ συναποσβῆναι τὸν πόλεμον, ὥσπερ b
ἰατρῶν τοὺς ἀτόλμους καὶ δειλοὺς πρὸς τὰ βοηθήματα,
[τῆς] νόσου παρακμὴν ⟨τὴν⟩ τῆς δυνάμεως ἐξανάλωσιν
ἡγουμένους. πρῶτον μὲν οὖν [τὰς] Σαυνιτῶν τινας πόλεις 3
⟨οὐ⟩ μεγάλας ἀφεστώσας ἑλών, σῖτόν τε πολὺν ἀποκεί-
μενον ἐν αὐταῖς καὶ χρήματα καὶ τοὺς φυλάσσοντας

---

4 cf. Cic. Verr. 4, 151 21 Liv. 27, 1, 1. 2

---

3 ἐπέδωκεν K 6 ἐγγόνων ADQ 7 συρακοσίοις ΛKP 11 τὰ Iunt.: τῶν 14 καταλύειν: corr. Rei. 17 ἐκείνης Rei.: ἔχειν τῆς πατρίδος cum τῇ ῥώμῃ coniunxit Rei., ad τὸ νόσημα referebant et τῇ Ῥώμῃ scribebant et cet. et Sint. τῆς ῥώμης μαραινομένης P 18 συναποστῆναι L¹KPQ 19 ἰατρῷ L¹K 20 τῆς del. Zie. τὴν add. Cor. ἐξαναλώσειν ἡγούμενος: corr. Rei. 21 τὰς del. Zie. (τινας Madvig) Σαυνιτῶν τινας Zie.: σαυνιτικὰς ΛKP ναυτικὰς Q 22 οὐ add. Madvig

a. 210 4 Ἀννίβου στρατιώτας τρισχιλίους ὄντας ἔλαβεν· ἔπειτα τοῦ
Ἀννίβου Φούλβιον Γναῖον ἀνθύπατον ἐν Ἀπουλίᾳ κατακτεί-
ναντος μὲν αὐτὸν σὺν ἕνδεκα χιλιάρχοις, κατακόψαντος δὲ
τῆς στρατιᾶς τὸ πλεῖστον, ἔπεμψεν εἰς Ῥώμην γράμματα,
τοὺς πολίτας παρακαλῶν θαρρεῖν· αὐτὸς γὰρ ἤδη βαδίζειν
c 5 ὡς ἀφέλοιτο τὴν χαρὰν Ἀννίβου. καὶ ταῦτα μὲν ὁ Λί-
βιός φησιν (27, 2, 2) ἀναγνωσθέντα τὰ γράμματα μὴ τῆς
λύπης ἀφελεῖν, ἀλλὰ τῷ φόβῳ προσθεῖναι, τῶν Ῥωμαίων
μεῖζον ἡγουμένων τοῦ γεγονότος τὸ κινδυνευόμενον, ὅσῳ
6 Φουλβίου κρείττων ἦν Μάρκελλος· ὁ δ' ὥσπερ ἔγρα-
ψεν εὐθὺς Ἀννίβαν διώκων, εἰς τὴν Λευκανίαν ἐνέβαλε,
καὶ περὶ πόλιν Νομίστρωνα καθήμενον ὑπὲρ λόφων ὀχυ-
ρῶν καταλαβών, αὐτὸς ἐν τῷ πεδίῳ κατεστρατοπέδευσε.
7 τῇ δ' ὑστεραίᾳ πρότερος εἰς μάχην παρατάξας τὸ στρά-
τευμα καὶ καταβάντος Ἀννίβου συνέβαλε μάχην κρίσιν
d οὐ λαβοῦσαν, ἰσχυρὰν δὲ καὶ μεγάλην γενομένην· ἀπὸ 149 S
γὰρ ὥρας τρίτης συμπεσόντες, ἤδη σκότους μόλις διελύ-
8 θησαν. ἅμα δ' ἡμέρᾳ προαγαγὼν αὖθις τὸ στράτευμα
παρέταξε διὰ τῶν νεκρῶν, καὶ προὐκαλεῖτο διαγωνίσα-
9 σθαι περὶ τῆς νίκης τὸν Ἀννίβαν. ἀναζεύξαντος δ' ἐκεί-
νου, σκυλεύσας τοὺς πολεμίους νεκροὺς καὶ θάψας τοὺς
φίλους, ἐδίωκεν αὖθις· καὶ πολλὰς μὲν ὑφέντος ἐνέδρας,
οὐδεμιᾷ περιπεσών, ἐν δὲ πᾶσι τοῖς ἀκροβολισμοῖς
πλεῖον ἔχων, ἐθαυμάζετο.

---

1 Liv. 27, 1, 3—2, 12. Frontin strat. 2, 2, 6

---

2 βούλβιον L¹P¹M 6 χαρὰν Br. cl. Liv.: χώραν 8 προσθῆναι L¹P 10 κρεῖττον L¹P 12 καθήμενος ΛQ 15 καὶ del. Br. 16 γενομένην K: γινομένην 17 διελύθησαν M: διεκρίθησαν C διέλυσαν cet. 18 προσαγαγὼν P 19 διὰ τῶν νεκρῶν ante παρέταξε transpon. Zie.

Διὸ καὶ τῶν ἀρχαιρεσίων ἐπειγόντων, ἔδοξε τῇ βουλῇ 10 a 210
μᾶλλον ἐκ Σικελίας τὸν ἕτερον ἐπάγειν ὕπατον ἢ Μάρ-
κελλον Ἀννίβᾳ συνηρτημένον κινεῖν, ἐλθόντα δ' ἐκέλευεν e
εἰπεῖν δικτάτορα Κόϊντον Φούλβιον. ὁ γὰρ δικτάτωρ οὐκ 11
ἔστιν ὑπὸ τοῦ πλήθους οὐδὲ τῆς βουλῆς αἱρετός, ἀλλὰ τῶν
ὑπάτων τις ἢ τῶν στρατηγῶν προελθὼν εἰς τὸν δῆμον ὃν
αὐτῷ δοκεῖ λέγει δικτάτορα. καὶ διὰ τοῦτο δικτάτωρ ὁ 12
ῥηθεὶς καλεῖται· τὸ γὰρ λέγειν δίκερε Ῥωμαῖοι καλοῦσιν·
ἔνιοι δέ ⟨φασι⟩ τὸν δικτάτορα τῷ μὴ προτιθέναι ψῆφον ἢ
χειροτονίαν, ἀλλ' ἀφ' αὑτοῦ τὰ δόξαντα προστάττειν καὶ
λέγειν οὕτως ὠνομάσθαι· καὶ γὰρ τὰ διαγράμματα τῶν 13
ἀρχόντων Ἕλληνες ⟨μὲν⟩ διατάγματα, Ῥωμαῖοι δ' ἔδικτα
προσαγορεύουσιν. **25.** *ἐπεὶ δ' ἐλθὼν ἀπὸ τῆς Σικελίας ὁ*
τοῦ Μαρκέλλου συνάρχων ἕτερον ἐβούλετο λέγειν δικτά- f
τορα, καὶ βιασθῆναι παρὰ γνώμην μὴ βουλόμενος ἐξέ-
πλευσε νυκτὸς εἰς Σικελίαν, οὕτως ὁ μὲν δῆμος ὠνόμασε
δικτάτορα Κόϊντον Φούλβιον, ἡ βουλὴ δ' ἔγραψε Μαρ-
κέλλῳ κελεύουσα τοῦτον ⟨ἀν⟩ειπεῖν. ὁ δὲ πεισθεὶς ἀνεῖπε, 2
καὶ συνεπεκύρωσε τοῦ δήμου τὴν γνώμην, αὐτὸς δὲ πάλιν
ἀνθύπατος εἰς τοὐπιὸν ἀπεδείχθη.

Συνθέμενος δὲ πρὸς Φάβιον Μάξιμον, ὅπως ἐκεῖνος μὲν 3 a. 209
ἐπιχειρῇ Ταραντίνοις, αὐτὸς δὲ συμπλεκόμενος καὶ περιέλ- 313
150 8 *κων Ἀννίβαν ἐμποδὼν ᾖ τοῦ βοηθεῖν πρὸς ἐκεῖνον, ἐπέβαλε*
περὶ Κανύσιον, καὶ πολλὰς ἀλλάσσοντι στρατοπεδείας καὶ

---

1 Liv. 27, 4, 1—4. 5 totum 4 Dion. Hal. 5, 73, 1. Cic. rep. 1, 63. Varr. l. L. 6, 61 al. Mommsen RStR II 144, 2 19 c. 25, 2—26, 8. Liv. 27, 7, 8. 11. 10, 12. 12—14. Oros. 4, 18, 4

---

1 *ἀρχαιρεσιῶν* codd. 2 *ἕτερον*] *ἐχθρὸν* L[1] *ὑπάγειν*: corr. Zie. (*ἀπάγειν* Rei.) 4 *φάβιον*: corr. Guarinus ex Liv. 9 *φασι* add. Zie. *λέγουσι* Ri. 10. 11 *καὶ λέγειν* om. ΛP *λέγουσιν* Sch. 12 *μὲν* add. L[2] 14 *λέγειν* Cor.: *λαβεῖν* 18 *εἰπεῖν*: suppl. Rei. 22 *ἐπὶ χειρὶ* L[1] *ἐπιχειρεῖ* K 23 *ᾖ*] *ἦν* L[1]KP *ἐπέβαλλε* ΛP 24 *στρατοπεδίας* L[1]P

a. 209 φυγομαχοῦντι πανταχόθεν ἐπεφαίνετο, τέλος δ᾽ ἱδρυνθέντα
4 προσκείμενος ἐξανίστη τοῖς ἀκροβολισμοῖς. ὁρμήσαντος
δὲ μάχεσθαι δεξάμενος ὑπὸ νυκτὸς διελύθη· καὶ μεθ᾽
ἡμέραν αὖθις ἐν τοῖς ὅπλοις ἑωρᾶτο τὸν στρατὸν ἔχων
παρατεταγμένον, ὥστε τὸν Ἀννίβαν περιαλγῆ γενόμενον
τοὺς Καρχηδονίους ἀθροῖσαι, καὶ δεηθῆναι τὴν μάχην ἐκεί-
5 νην ὑπὲρ πασῶν ἀγωνίσασθαι τῶν ἔμπροσθεν. „ὁρᾶτε
γὰρ“ εἶπεν „ὡς οὐδ᾽ ἀναπνεῦσαι μετὰ νίκας τοσαύτας
b οὐδὲ σχολὴν ἄγειν κρατοῦσιν ἡμῖν ἔστιν, εἰ μὴ τοῦτον
6 ὠσαίμεθα τὸν ἄνθρωπον.“ ἐκ τούτου συμβαλόντες ἐμά-
χοντο, καὶ δοκεῖ παρὰ τὸ ἔργον ἀκαίρῳ στρατηγήματι
7 χρώμενος ὁ Μάρκελλος σφαλῆναι. τοῦ γὰρ δεξιοῦ πο-
νοῦντος, ἐκέλευσεν ⟨ἕν⟩ τῶν ταγμάτων εἰς τοὔμπροσθεν
προελθεῖν· ἡ δὲ μετακίνησις αὕτη ταράξασα τοὺς μαχο-
μένους, παρέδωκε τὸ νίκημα τοῖς πολεμίοις, ἑπτακοσίων
8 ἐπὶ δισχιλίοις Ῥωμαίων πεσόντων. ἀναχωρήσας δ᾽ ὁ
Μάρκελλος εἰς τὸν χάρακα, καὶ συναγαγὼν τὸν στρατόν,
ὁρᾶν ἔφη Ῥωμαίων ὅπλα πολλὰ καὶ σώματα, Ῥωμαῖον δὲ
9 μηδέν᾽ ὁρᾶν. αἰτουμένων δὲ συγγνώμην, οὐκ ἔφη διδό-
c ναι νενικημένοις, ἐὰν δὲ νικήσωσι, δώσειν· αὔριον δὲ
μαχεῖσθαι πάλιν, ὅπως οἱ πολῖται τὴν νίκην πρότερον ἢ
10 τὴν φυγὴν ἀκούσωσι. διαλεχθεὶς δὲ ταῦτα, προσέταξε
ταῖς ἡττημέναις σπείραις ἀντὶ πυρῶν κριθὰς μετρῆσαι.
δι᾽ ἃ πολλῶν ἀπὸ τῆς μάχης ἐπικινδύνως καὶ πονήρως
ἐχόντων, οὐδένα φασὶν ὃν οἱ Μαρκέλλου λόγοι τῶν τραυ-
μάτων οὐχὶ μᾶλλον ἤλγυναν.

26. Ἅμα δ᾽ ἡμέρᾳ προὔκειτο μὲν ὁ φοινικοῦς χιτὼν ὡς εἴωθε μάχης ἐσομένης σύμβολον, αἱ δ᾽ ἠτιμα-

---

1 ἱδρυθέντα LQ 2 ὁρμήσαντα Rei. 13 ἓν add. Xy. 15 ἑπτακοσίοις ΛPM 19 καθορᾶν Zie. 21 μαχέσασθαι PQ 24 ἀπὸ τῆς μάχης Rei.: ἐπὶ ταῖς μάχαις 26 ἤλαυναν P 28 ἠτιμασμέναι] ἡττημέναι Steph.

σμέναι σπεῖραι τὴν πρώτην αὐταὶ δεηθεῖσαι τάξιν ἐλάμ- a. 209
βανον, τὴν δ' ἄλλην ἐξάγοντες οἱ χιλίαρχοι στρατιὰν
151 S παρενέβαλλον. ἀκούσας δ' ὁ Ἀννίβας „ὦ Ἡράκλεις" 2 d
εἶπε, „τί χρήσεταί τις ἀνθρώπῳ μήτε τὴν χείρονα τύχην
μήτε τὴν βελτίονα φέρειν εἰδότι; μόνος γὰρ οὗτος οὔτε
νικῶν δίδωσιν ἀνάπαυσιν, οὔτε λαμβάνει νικώμενος,
ἀλλ' ἀεὶ μαχησόμεθα πρὸς τοῦτον ὡς ἔοικεν, ᾧ τοῦ τολ-
μᾶν ἀεὶ καὶ ⟨τὸ⟩ θαρρεῖν εὐτυχοῦντι καὶ σφαλλομένῳ τὸ
αἰδεῖσθαι πρόφασίς ἐστιν." ἐκ τούτου συνῄεσαν αἱ δυ- 3
νάμεις· καὶ τῶν ἀνδρῶν ἴσα φερομένων, ἐκέλευσεν Ἀν-
νίβας τὰ θηρία καταστήσαντας εἰς πρώτην τάξιν ἐπάγειν
τοῖς ὅπλοις τῶν Ῥωμαίων· ὠθισμοῦ δὲ μεγάλου καὶ τα- 4
ραχῆς εὐθὺς ἐν τοῖς πρώτοις γενομένης, εἷς τῶν χιλιάρχων
ὄνομα Φλάβιος ἀναρπάσας σημαίαν ὑπηντίαζε, καὶ τῷ e
στύρακι τὸν πρῶτον ἐλέφαντα τύπτων ἀπέστρεφεν· ὁ
δ' ἐμβαλὼν εἰς τὸν ὀπίσω, συνετάραξε καὶ τοῦτον καὶ
τοὺς ἐπιφερομένους. κατιδὼν δὲ τοῦτο Μάρκελλος ἐκέ- 5
λευσε τοὺς ἱππεῖς ἐλαύνειν ἀνὰ κράτος πρὸς τὸ θορυ-
βούμενον, καὶ ποιεῖν ἔτι μᾶλλον αὐτοῖς περιπετεῖς τοὺς
πολεμίους. οὗτοί τε δὴ λαμπρῶς ἐμβαλόντες ἀνέκοπτον 6
ἄχρι τοῦ στρατοπέδου τοὺς Καρχηδονίους, καὶ τῶν θη-
ρίων τὰ κτεινόμενα καὶ πίπτοντα τὸν πλεῖστον αὐτῶν
φόνον ἀπειργάζετο. λέγονται γὰρ ὑπὲρ ὀκτακισχιλίους 7
ἀποθανεῖν· Ῥωμαίων δὲ νεκροὶ μὲν ἐγένοντο τρισχίλιοι,
τραυματίαι δ' ὀλίγου δεῖν ἅπαντες. καὶ τοῦτο παρέσχεν 8 f
Ἀννίβᾳ καθ' ἡσυχίαν ἀναστάντι νυκτὸς ἆραι πορρωτάτω
τοῦ Μαρκέλλου· διώκειν γὰρ οὐκ ἦν δυνατὸς ὑπὸ πλή-

---

1 αὗται L^{1}PQ 3 παρενέβαλλον PAD: παρενέβαλον 4 χρήσαιτο KC 5 οὔτε C: οὐδὲ 8 τὸ add. Anon. 9 συνίεσαν P 11 ἐπάγειν Anon.: ἐνάγειν KPQL^2 ἀνάγειν L^1 14 ὀνόματι P 20 τε Pflugk: δὲ 26 ἀννίβαν L

a.209 *θους τῶν τετρωμένων, ἀλλὰ κατὰ σχολὴν εἰς Καμπανίαν
ἀνέζευξε, καὶ τὸ θέρος ἐν Σινοέσσῃ διῆγεν, ἀναλαμβάνων
τοὺς στρατιώτας.*

27. Ὁ δ' Ἀννίβας ὡς ἀπέρρηξεν ἑαυτὸν τοῦ Μαρ-
314 *κέλλου, χρώμενος ὥσπερ λελυμένῳ τῷ στρατεύματι,
πᾶσαν ἀδεῶς ἐν κύκλῳ περιιὼν ἔφλεγε τὴν Ἰταλίαν· καὶ*
2 *κακῶς ἤκουσεν ἐν Ῥώμῃ Μάρκελλος. οἱ δ' ἐχθροὶ Που-
βλίκιον Βίβλον ἕνα τῶν δημάρχων ἀνέστησαν ἐπὶ τὴν* 152 S
3 *κατηγορίαν αὐτοῦ, δεινὸν εἰπεῖν ἄνδρα καὶ βίαιον· ὃς
πολλάκις συναγαγὼν τὸν δῆμον ἔπειθεν ἄλλῳ παραδοῦ-
ναι στρατηγῷ τὴν δύναμιν, „ἐπεὶ Μάρκελλος" ἔφη „μικρὰ
τῷ πολέμῳ προγεγυμνασμένος, ὥσπερ ἐκ παλαίστρας ἐπὶ*
4 *θερμὰ λουτρὰ θεραπεύσων ἑαυτὸν τέτραπται." ταῦτα
πυνθανόμενος ὁ Μάρκελλος, ἐπὶ μὲν τοῦ στρατοπέδου*
b *τοὺς πρεσβευτὰς ἀπέλιπεν, αὐτὸς δὲ πρὸς τὰς διαβολὰς*
5 *[ἐπ]απολογησόμενος εἰς Ῥώμην ἐπανῆλθεν. ἐκ δὲ τῶν
διαβολῶν ἐκείνων δίκην εὗρε παρεσκευασμένην ἐφ' αὐτόν.
ἡμέρας οὖν ὁρισθείσης, καὶ τοῦ δήμου συνελθόντος εἰς
τὸν Φλαμίνιον ἱππόδρομον, ὁ μὲν Βίβλος ἀναβὰς κατη-
γόρησεν, ὁ δὲ Μάρκελλος ἀπελογεῖτο βραχέα μὲν καὶ*
6 *ἁπλᾶ δι' ἑαυτοῦ, πολλὴν δὲ καὶ λαμπρὰν οἱ δοκιμώτατοι
καὶ πρῶτοι τῶν πολιτῶν παρρησίαν ἦγον, παρακαλοῦντες
μὴ χείρονας τοῦ πολεμίου κριτὰς φανῆναι, δειλίαν Μαρ-
κέλλου καταψηφισαμένους, ὃν μόνον φεύγει τῶν ἡγεμό-
νων ἐκεῖνος, καὶ διατελεῖ τούτῳ μὴ μάχεσθαι στρατηγῶν,*

---

4 c. 27 Liv. 27, 20, 10—21, 4

---

2 *σινοέσῃ* **Q** *Venusiam* dicit Liv. 27, 20, 10. 11. 21, 2 4 *αὐτὸν* **L**[1] **6** *περιὼν* **LKP** 10 *στρατηγῶι παραδοῦναι* **P** 12 *προσγεγυμνασμένος*: corr. Zie. 15 *ἀπέλειπεν* **L**[1] 16 *ἐπαπολογησόμενος*: corr. Rei. 17 *παρασκευασμένην* **P** *ἐφ' αὐτὸν* **C**: *ἐπ' αὐτὸν* **QL**[2] *ὑπ' αὐτὸν* **L**[1]**KP** 23 *πολέμου* **K** *δειλίαν μὲν* **P**

ὡς τοῖς ἄλλοις μάχεσθαι. ῥηθέντων δὲ τῶν λόγων τού- 7 c a. 209
των, τοσοῦτον ἡ τῆς δίκης ἐλπὶς ἐψεύσατο τὸν κατήγορον,
ὥστε μὴ μόνον ἀφεθῆναι τῶν αἰτιῶν τὸν Μάρκελλον,
ἀλλὰ καὶ τὸ πέμπτον ὕπατον ἀποδειχθῆναι.

28. *Παραλαβὼν* δὲ τὴν ἀρχήν, πρῶτον μὲν ἐν Τυρρηνίᾳ a. 208
μέγα κίνημα πρὸς ἀπόστασιν ἔπαυσε καὶ κατεπράϋνεν,
ἐπελθὼν τὰς πόλεις· ἔπειτα ναὸν ἐκ τῶν Σικελικῶν 2
λαφύρων ᾠκοδομημένον ὑπ' αὐτοῦ Δόξης καὶ Ἀρετῆς
καθιερῶσαι βουλόμενος, καὶ κωλυθεὶς ὑπὸ τῶν ἱερέων,
οὐκ ἀξιούντων ἑνὶ ναῷ δύο θεοὺς περιέχεσθαι, πάλιν
ἤρξατο προσοικοδομεῖν ἕτερον, οὐ ῥᾳδίως φέρων τὴν
γεγενημένην ἀντίκρουσιν, ἀλλ' ὥσπερ οἰωνιζόμενος. καὶ 3 d
γὰρ ἄλλα ⟨τε⟩ πολλὰ σημεῖα διετάραττεν αὐτόν, ἱερῶν
τινων κεραυνώσεις, καὶ μύες τὸν ἐν Διὸς χρυσόν διαφα-
153 8 γόντες· ἐλέχθη δὲ καὶ βοῦν ἀνθρώπου φωνὴν ἀφεῖναι,
καὶ παιδίον ἔχ⟨ον⟩ κεφαλὴν ἐλέφαντος γενέσθαι, καὶ
[περιγενέσθαι] περὶ τὰς ἐκθύσεις καὶ ἀποτροπὰς δυσιεροῦν-
τες οἱ μάντεις κατεῖχον αὐτὸν ἐν Ῥώμῃ σπαργῶντα καὶ
φλεγόμενον. οὐδεὶς γὰρ ἔρωτα τοσοῦτον ἠράσθη πραγ- 4
ματος οὐδενός, ὅσον οὗτος ὁ ἀνὴρ τοῦ μάχῃ κριθῆναι
πρὸς Ἀννίβαν. τοῦτο καὶ νύκτωρ ὄνειρον ἦν αὐτῷ, καὶ 5
μετὰ φίλων καὶ συναρχόντων ἓν βούλευμα, καὶ μία πρὸς
θεοὺς φωνή, παραταττόμενον Ἀννίβαν λαβεῖν. ἥδιστα 6 e

---

5 Liv. 27, 21, 6—7. 22, 1 7 Cic. Verr. 4, 121. 123. nat. deor. 2, 61. rep. 1, 21. Liv. 27, 25, 7—9. Val. Max. 1, 1, 8. Ascon. Pis. p. 11 K. S. Lact. inst. div. 1, 20, 12. Plut. mor. 318 d 13 Liv. 27, 11, 4. 5 (ad a. 209). 23, 1—4. Val. Max. 1, 6, 5

---

13 τε add. Sch. ⟨οἷον⟩ ἱερῶν Rei. ἱερῶν ⟨τε⟩ Br. 16 ἔχον κεφαλὴν Cor.: ἐκ κεφαλῆς codd. μετὰ κεφαλῆς Xy. (*cum elephanti capite puerum natum* Liv. 11, 5 *cum elephantino capite* Val. Max.) 17 περιγενέσθαι del. Sint. ἐκχύσεις: corr. Rei. δυσιεροῦντας: corr. Br. 18 οἱ δὲ codd. praeter L[1] 20 ὁ om. ΛPQ 21 ἦν] εἶναι L[1] 23 παραταττόμενος: corr. Steph.

a. 208 *δ' ἂν μοι δοκεῖ τείχους ἑνὸς ἤ τινος χάρακος ἀμφοτέροις*
τοῖς στρατεύμασι περιτεθέντος διαγωνίσασθαι, καὶ εἰ μὴ
πολλῆς μὲν ἤδη μεστὸς ὑπῆρχε δόξης, πολλὴν δὲ πεῖραν
παρεσχήκει τοῦ παρ' ὁντινοῦν τῶν στρατηγῶν ἐμβριθὴς
γεγονέναι καὶ φρόνιμος, κἂν εἶπον, ὅτι μειρακιῶδες αὐτῷ
προσπεπτώκει καὶ φιλοτιμότερον πάθος ἢ κατὰ πρεσβύ-
την τοσοῦτον· ὑπὲρ γὰρ ἑξήκοντα γεγονὼς ἔτη τὸ πέμ-
πτον ὑπάτευεν.

29. *Οὐ μὴν ἀλλὰ θυσιῶν καὶ καθαρμῶν ὧν ὑπη-*
γόρευον οἱ μάντεις γενομένων, ἐξῆλθε μετὰ τοῦ συνάρ-
f *χοντος ἐπὶ τὸν πόλεμον, καὶ πολλὰ μεταξὺ Βαντίας πό-*
2 *λεως καὶ Βενυσίας καθήμενον ἠρέθιζε τὸν Ἀννίβαν. ὁ*
δ' εἰς μάχην μὲν οὐ κατέβαινεν, αἰσθόμενος δὲ πεμπο-
μένην ὑπ' αὐτῶν στρατιὰν ἐπὶ Λοκροὺς τοὺς Ἐπιζεφυ-
ρίους, κατὰ τὸν περὶ Πετηλίαν λόφον ὑφεὶς ἐνέδρας, πεν-
315 3 *τακοσίους καὶ δισχιλίους ἀπέκτεινε. τοῦτο Μάρκελλον*
ἐξέφερε τῷ θυμῷ πρὸς τὴν μάχην, καὶ προσῆγεν ἄρας ἐγ-
4 *γυτέρω τὴν δύναμιν. ἦν δὲ μεταξὺ τῶν στρατοπέδων*
λόφος ἐπιεικῶς μὲν εὐερκής, ὕλης δὲ παντοδαπῆς ἀνά-
πλεως· εἶχε δὲ καὶ σκοπὰς περικλινεῖς ἐπ' ἀμφότερα, καὶ
5 *ναμάτων ὑπεφαίνοντο πηγαὶ καταρρεόντων. ἐθαύμαζον*
οὖν οἱ Ῥωμαῖοι ⟨τὸν⟩ Ἀννίβαν, ὅτι πρῶτος ἐλθὼν εὐφυᾶ

---

7 Liv. 27, 27, 11 9 c. 29 Fab. Max. 19, 6. Flamin. 1, 5. Pol. 10, 32, 1—6. Liv. 27, 25, 10—27, 11. App. Hann. 50. Nep. Hann. 5, 3. Cic. Tusc. 1, 89. Sil. It. 15, 343—380. Eutr. 3, 16, 4. Oros. 4, 18, 6. 8. de vir. ill. 45, 7. Zon. 9, 9

---

1 *δοκῇ* Q *ἑνὸς*] *ἐντὸς* Br. *τινος* del. Zie. 3 *ὑπῆρξε* L^2 5 *κἂν εἶπον* Zie.: *καὶ εἰπεῖν* codd. *εἶπον ἂν* cum Steph. editt. *μειρακιῶδές ⟨τι⟩* Steph. 6 *προσπέπτωκεν*: corr. Sch. 9 *ἀλλὰ καὶ* K 12 *καθήμενος* P 15 *κατὰ* K: *καὶ* cet. *τὸν* PQ: *τὸ* ΛK *Πετηλίαν* (Am. Xy.) Br. cl. Liv.: *πετηνὰν* ΛKQ *πετινὰν* P 20 *δὲ* om. L^1P 22 *τὸν* add. Benseler *ἐλθὼν* Sint.: *ἑλὼν*

τόπον οὕτως οὐ κατέσχεν, ἀλλ' ἀπέλιπε τοῖς πολεμίοις. τῷ 6 a. 208
154 S δ' ἄρα καλὸν μὲν [τῷ] στρατοπεδεῦσαι τὸ χωρίον ἐφαίνετο,
πολὺ δὲ κρεῖττον ἐνεδρεῦσαι· καὶ πρὸς τοῦτο μᾶλλον
αὐτῷ χρῆσθαι βουλόμενος, ἐνέπλησε τὴν ὕλην καὶ τὰς
κοιλάδας ἀκοντιστῶν τε πολλῶν καὶ λογχοφόρων, πεπει- b
σμένος ἐπάξεσθαι δι' εὐφυΐαν αὐτὰ τὰ χωρία τοὺς Ῥω-
μαίους. οὐδ' ἀπεψεύσθη τῆς ἐλπίδος· εὐθὺς γὰρ ἦν 7
πολὺς ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῶν Ῥωμαίων λόγος ὡς χρὴ τὸ
χωρίον καταλαμβάνειν, καὶ διεστρατήγουν ὅσα πλεονε-
κτήσουσι τοὺς πολεμίους, μάλιστα μὲν ἐκεῖ στρατοπεδεύ-
σαντες, εἰ δὲ μή, τειχίσαντες τὸν λόφον. ἔδοξεν οὖν τῷ 8
Μαρκέλλῳ μετ' ὀλίγων ἱπποτῶν ἐπελάσαντι κατασκέψα-
σθαι, καὶ λαβὼν τὸν μάντιν ἐθύετο· καὶ τοῦ πρώτου
πεσόντος ἱερείου, δείκνυσιν αὐτῷ τὸ ἧπαρ οὐκ ἔχον κε-
φαλὴν ὁ μάντις· ἐπιθυσαμένου δὲ τὸ δεύτερον, ἥ τε κε- 9
φαλὴ μέγεθος ὑπερφυὴς ἀνέσχε, καὶ τἆλλα φαιδρὰ θαυ- c
μαστῶς διεφάνη, καὶ λύσιν ἔχειν ὁ τῶν πρώτων φόβος
ἔδοξεν. οἱ δὲ μάντεις ταῦτα μᾶλλον ἔφασαν δεδιέναι καὶ 10
ταράττεσθαι· λαμπροτάτων γὰρ ἐπ' αἰσχίστοις καὶ σκυ-
θρωποτάτοις ἱεροῖς γενομένων, ὕποπτον εἶναι τῆς μετα-
βολῆς τὴν ἀτοπίαν. ἀλλὰ γὰρ 11

τὸ πεπρωμένον οὐ πῦρ οὐ σιδαροῦν σχήσει τεῖχος,

κατὰ Πίνδαρον (fg. 232 Schr.), ἐξῄει τόν τε συνάρχοντα
Κρισπῖνον παραλαβὼν καὶ τὸν υἱὸν χιλιαρχοῦντα καὶ τοὺς

---

13 Liv. 27, 26, 13 sq. Val. Max. 1, 6, 9. Plin. n. h. 11, 189

---

1 ἀπέλειπε L[1] 2 τῷ del. Zie. ἐνστρατοπεδεῦσαι Rei.; an latet ὡς? 4 ἐνέπρησε PM 5 κοιλιάδας P 7 ἐψεύσθη Zie. 8 πολὺς om. L[1]K 10 τῶν πολεμίων C 11 ἔδοξεν Xy.: ἔδεεν 16 ὑπερφυὲς: corr. Zie. 22 σιλαρου L[1] σιδηροῦν PQ σχήσει] ἔσχε Schroeder 23 ἐξῄει οὖν Aldina δ' οὖν vel δὴ Zie., nisi plura exciderunt

a. 208 12 σύμπαντας ἱππεῖς εἴκοσι καὶ διακοσίους. ὧν Ῥωμαῖος οὐδεὶς ἦν, ἀλλ' οἱ μὲν ἄλλοι Τυρρηνοί, τεσσαράκοντα δὲ
d Φρεγελλανοί, πεῖραν ἀρετῆς καὶ πίστεως ἀεὶ τῷ Μαρκέλλῳ
13 δεδωκότες. ὑλώδους δὲ τοῦ λόφου καὶ συνηρεφοῦς ὄντος, ἀνὴρ καθήμενος ἄνω σκοπὴν εἶχε τοῖς πολεμίοις, αὐτὸς οὐ συνορώμενος, καθορῶν δὲ τῶν Ῥωμαίων τὸ στρατό-
14 πεδον. καὶ τὰ γινόμενα τούτου φράσαντος τοῖς λοχῶσι, προσελαύνοντα τὸν Μάρκελλον ἐάσαντες ἐγγὺς προσ[εξ]ελθεῖν, ἐξαίφνης ἀνέστησαν, καὶ περιχυθέντες ἅμα πανταχόθεν ἠκόντιζον, ἔπαιον, ἐδίωκον τοὺς φεύγοντας, συν- 155 S
15 επλέκοντο τοῖς ὑφισταμένοις. οὗτοι δ' ἦσαν οἱ τεσσαράκοντα Φρεγελλανοί, καὶ τῶν Τυρρηνῶν εὐθὺς ἐν ἀρχῇ διατρεσάντων, αὐτοὶ συστραφέντες ἠμύνοντο πρὸ τῶν
e ὑπάτων, ἄχρι οὗ Κρισπῖνος μὲν ἀκοντίσμασι δυσὶ βεβλημένος ἐπέστρεψεν εἰς φυγὴν τὸν ἵππον, Μάρκελλον δέ τις λόγχῃ πλατείᾳ διὰ τῶν πλευρῶν διήλασεν, ἣν λαγκίαν
16 καλοῦσιν. οὕτω δὲ καὶ τῶν Φρεγελλανῶν οἱ περιόντες ὀλίγοι παντάπασιν αὐτὸν μὲν πεσόντα λείπουσι, τὸν δ' υἱὸν ἁρπάσαντες τετρωμένον, φεύγουσιν ἐπὶ τὸ στρατό-
17 πεδον. ἐγένοντο δὲ νεκροὶ μὲν οὐ πολλῷ τῶν τεσσαράκοντα πλείους, αἰχμάλωτοι δὲ τῶν μὲν ῥαβδούχων πέντε,
18 τῶν δ' ἱππέων εἴκοσι δυεῖν δέοντες. ἐτελεύτησε δὲ καὶ Κρισπῖνος ἐκ τῶν τραυμάτων, οὐ πολλὰς ἡμέρας ἐπιβιώσας, καὶ πάθος τοῦτο Ῥωμαίοις συνέπεσε πρότερον οὐ
f γεγονός, ἀμφοτέρους ἐξ ἑνὸς ἀγῶνος τοὺς ὑπάτους ἀποθανεῖν.

---

3 ἀρετῆς Mu.: ἀρχῆς codd. μάχης Steph. ἀλκῆς Br. 5 αὐτὸς ⟨μὲν⟩ Zie. 7 γιγνόμενα **L** 8 προσελάσαντα **P** προελαύνοντα **K** προσεξελθεῖν: corr. Rei. προεξελθεῖν **K** Steph. 11 ἐφισταμένοις: corr. Br. 13 αὐτοὶ **P**: αὐτοῦ 17 καὶ περὶ τῶν **P** 20 δὲ om. **P**

30. Ἀννίβᾳ δὲ τῶν μὲν ἄλλων ἐλάχιστος ἦν λόγος, a. 208
Μάρκελλον δὲ πεπτωκέναι πυθόμενος, αὐτὸς ἐξέδραμεν
ἐπὶ τὸν τόπον, καὶ τῷ νεκρῷ παραστάς, καὶ πολὺν χρόνον
τήν τε ῥώμην τοῦ σώματος καταμαθὼν καὶ τὸ εἶδος, οὔτε
φωνὴν ἀφῆκεν ὑπερήφανον, οὔτ' ἀπ' ὄψεως τὸ χαῖρον,
ὡς ἄν τις ἐργώδη πολέμιον καὶ βαρὺν ἀπεκτονώς, ἐξέφη-
νεν, ἀλλ' ἐπιθαυμάσας τὸ παράλογον τῆς τελευτῆς, τὸν 2
μὲν δακτύλιον ἀφείλετο, τὸ δὲ σῶμα κοσμήσας πρέποντι **316**
κόσμῳ καὶ περιστείλας ἐντίμως ἔκαυσε, καὶ τὰ λείψανα
συνθεὶς εἰς κάλπιν ἀργυρᾶν, καὶ χρυσοῦν ἐμβαλὼν στέ-
φανον, ἀπέστειλε πρὸς τὸν υἱόν. τῶν δὲ Νομάδων τινὲς 3
περιτυχόντες τοῖς κομίζουσιν ὥρμησαν ἀφαιρεῖσθαι τὸ
τεῦχος, ἀντιλαμβανομένων δ' ἐκείνων ἐκβιαζόμενοι καὶ
μαχόμενοι διέρριψαν τὰ ὀστᾶ. πυθόμενος δ' Ἀννίβας 4
καὶ πρὸς τοὺς παρόντας εἰπὼν „οὐδὲν ἄρα δυνατὸν γε-
156 S νέσθαι ἄκοντος θεοῦ," τοῖς μὲν Νομάσιν ἐπέθηκε δίκην,
οὐκέτι δὲ κομιδῆς ἢ συλλογῆς τῶν λειψάνων ἐφρόντισεν,
ὡς δὴ κατὰ θεόν τινα καὶ τῆς τελευτῆς καὶ τῆς ἀταφίας
παραλόγως οὕτω τῷ Μαρκέλλῳ γενομένης. ταῦτα μὲν 5
οὖν οἱ περὶ Κορνήλιον Νέπωτα καὶ Οὐαλέριον Μάξιμον b
ἱστορήκασι· Λίβιος δὲ καὶ Καῖσαρ ὁ Σεβαστὸς (ORF
Meyer 521) κομισθῆναι τὴν ὑδρίαν πρὸς τὸν υἱὸν εἰρήκασι
καὶ ταφῆναι λαμπρῶς.

Ἦν δ' ἀνάθημα Μαρκέλλου δίχα τῶν ἐν Ῥώμῃ γυμνά- 6
σιον μὲν ἐν Κατάνῃ τῆς Σικελίας, ἀνδριάντες δὲ καὶ

---

1 Cic. Cat. mai. 75. Liv. 27, 28, 2—4. Val. Max. 5, 1 ext. 6. Sil. It. 15, 381—396. App. Hann. 50. vir. ill. 45, 7. 8. Zon. 9, 9
20. 21 desunt haec et apud Val. Max. et apud Liv.

---

10 κάλπην P 14 διέτριψαν P 20 Οὐαλέριον mg. L² et Decembrius in mg. P: οὐατόριον L¹KQ οὐατώριον P¹C 21 λύβιος P καὶ om. P 24 ἀναθήματα Rei.

πίνακες τῶν ἐκ Συρακουσῶν ἔν τε Σαμοθρᾴκῃ παρὰ τοῖς θεοῖς οὓς Καβείρους ὠνόμαζον, καὶ περὶ Λίνδον ἐν 7 *τῷ ἱερῷ τῆς Ἀθηνᾶς. ἐκεῖ δ' αὐτοῦ τῷ ἀνδριάντι τοῦτ' ἦν ἐπιγεγραμμένον, ὥς Ποσειδώνιός φησι* (F Gr. Hist. II 252), *τὸ ἐπίγραμμα* (168 Preger).

c 8 *Οὗτός τοι Ῥώμης ὁ μέγας ξένε πατρίδος ἀστήρ,*
Μάρκελλος κλεινῶν Κλαύδιος ἐκ πατέρων,
ἑπτάκι τὰν ὑπάταν ἀρχὰν ἐν Ἄρηϊ φυλάξας·
καὶ πολὺν ἀντιπάλων ἐγκατέχευε φόνον.

9 *τὴν γὰρ ἀνθύπατον ἀρχήν, ἣν δὶς ἦρξε, ταῖς πέντε προσκατηρίθμησεν ὑπατείαις ὁ τὸ ἐπίγραμμα ποιήσας.*

10 *Γένος δ' αὐτοῦ λαμπρὸν ἄχρι Μαρκέλλου τοῦ Καίσαρος ἀδελφιδοῦ διέτεινεν, ὃς Ὀκταβίας ἦν τῆς Καίσαρος ἀδελφῆς υἱὸς ἐκ Γαΐου Μαρκέλλου γεγονώς, ἀγορανομῶν δὲ Ῥωμαίων ἐτελεύτησε νυμφίος, Καίσαρος θυγατρὶ χρόνον* d 11 *οὐ πολὺν συνοικήσας. εἰς δὲ τιμὴν αὐτοῦ καὶ μνήμην Ὀκταβία μὲν ἡ μήτηρ τὴν βιβλιοθήκην ἀνέθηκε, Καῖσαρ δὲ θέατρον ἐπιγράψας Μαρκέλλου.*

(*Σύγκρισις*) **31** (1). *Ὅσα μὲν οὖν ἔδοξεν ἡμῖν ἀναγραφῆς ἄξια* 157 S *τῶν ἱστορημένων περὶ Μαρκέλλου καὶ Πελοπίδου,* 2 *ταῦτ' ἔστι. τῶν δὲ κατὰ τὰς φύσεις καὶ τὰ ἤθη*

---

12 cf. l. l. ad Anton. 87, 3 **16** Liv. per. 140. Mon. Anc. 4, 21. Suet. Aug. 29, 4. Cass. Dio 53, 30, 5

---

1 *ἔξω τῶν ἐν Συρακούσαις* Rei. **2** *οὓς Καβ. ὠνόμαζον* om. **L¹KP** **3** *τῷ* Aldina: *καὶ* codd., unde haec fere scripta fuisse conicias: *καὶ ἀνδριὰς ⟨εἱστήκει χαλκοῦς, ᾧ⟩ τοῦτ' κτλ.* **6—9** exhibet et Tzetz. in Hom. p. 48 Schirach, quem secutus est Sint. **6** *ἀστὸς* Stephani cod. quidam **7** *κλεινὸν* **L¹PM** *κλεινὸς* **C** **8** *ἑπτάκις*: corr. Steph. *ὑπάταν ⟨δ⟩* Preger *φύλαξε* Preger **9** *καὶ* codd.: *τὸν* Tzetz. *ὃς* Zie. *πάμπολυν* Rei. *ἀντιπάλοις* Tzetz. *ἐγκατέχευε* **QL²**: *κατέχευε* **L¹KPC** *ὃς κατ.* Tzetz. *εἷς κατ.* Rei. *ἐκκατ.* Preger Zie. (*εἷς πολ. ἀντ. ἔγκατ' ἔχ. φόνον* Stadtmüller cl. Il. 11, 438) **10** *ἦν* om. **Q**

κοινοτήτων ὥσπερ ἐφαμίλλων οὐσῶν (καὶ γὰρ ἀνδρεῖοι καὶ
φιλόπονοι καὶ θυμοειδεῖς καὶ μεγαλόφρονες ἀμφότεροι
γεγόνασιν), ἐκεῖνο δόξειεν ἂν διαφορὰν ἔχειν μόνον, ὅτι 3
Μάρκελλος μὲν ἐν πολλαῖς πόλεσιν ὑποχειρίοις γενομέ-
ναις σφαγὰς ἐποίησεν, Ἐπαμεινώνδας δὲ καὶ Πελοπίδας e
οὐδένα πώποτε κρατήσαντες ἀπέκτειναν, οὐδὲ πόλεις ἠν-
δραποδίσαντο· λέγονται δὲ Θηβαῖοι μηδ' Ὀρχομενίους
ἂν οὕτω μεταχειρίσασθαι παρόντων ἐκείνων. ἐν δὲ ταῖς 4
πράξεσι θαυμαστὰ μὲν καὶ μεγάλα τοῦ Μαρκέλλου τὰ
πρὸς Κελτούς, ὠσαμένου τοσοῦτον πλῆθος ἱππέων ὁμοῦ
καὶ πεζῶν ὀλίγοις τοῖς περὶ αὐτὸν ἱππεῦσιν, ὃ ῥᾳδίως
ὑφ' ἑτέρου στρατηγοῦ γεγονὸς οὐχ ἱστόρηται, καὶ τὸν
ἄρχοντα τῶν πολεμίων ἀνελόντος· ἐν ᾧ τρόπῳ Πελοπί- 5
δας ἔπταισεν, ὁρμήσας ἐπὶ ταὐτά, προαναιρεθεὶς δ' ὑπὸ
τοῦ τυράννου, καὶ παθὼν πρότερον ἢ δράσας. οὐ μὴν ἀλλὰ 6
τούτοις μὲν ἔστι παραβαλεῖν τὰ ⟨περὶ⟩ Λεῦκτρα καὶ Τεγύ- f
ρας, ἐπιφανεστάτους καὶ μεγίστους ἀγώνων, κρυφαίῳ
δὲ σὺν λόχῳ κατωρθωμένην πρᾶξιν οὐκ ἔχομεν τοῦ Μαρ-
κέλλου παραβαλεῖν, οἷς Πελοπίδας περὶ τὴν ἐκ φυγῆς κάθ-
οδον καὶ ἀναίρεσιν τῶν ἐν Θήβαις τυράννων ἔπραξεν,
ἀλλ' ἐκεῖνο πολὺ πάντων ἔοικε πρωτεύειν τῶν ὑπὸ σκό-
τῳ καὶ δι' ἀπάτης γεγενημένων τὸ ἔργον. ⟨καὶ⟩ Ἀννί-
βας φοβερὸς μὲν καὶ δεινὸς ἐνέκειτο ⟨Ῥωμαίοις⟩, ὥσπερ 7
158 8 ἀμέλει Λακεδαιμόνιοι τότε Θηβαίοις· ἐνδοῦναι μέντοι

7 Diod. 15, 79, 3—6

7 ὀρχομενίοις KPQ 14 ὁρμήσας ⟨μὲν⟩ Rei. 16 περὶ add. Zie. 17 κρυφαίῳ QL²: κρυφαῖον L¹K κρυφαίαν P Sint. κρυφαίαν δὲ καὶ σὺν δόλῳ vel κρυφαίῳ δὲ σὺν δόλῳ cl. Eur. Rhes. 92 Cor. λόγωι P 19 παραλαβεῖν ΛQ οἷς] οἷα L² οἵαν Rei. 22 καὶ add. Zie., sed possunt plura excidisse 23 Ῥωμαίοις add. Anon. 24 μέντοι τούτους Πελοπίδᾳ Steph.: μέν τούτοις δὲ πελοπίδαν Λ δὲ τούτοις μὲν πελοπίδαν KPQ δὲ τούτους μὲν πελοπίδᾳ Mu. μὲν τοίνυν τούσδε Πελοπίδᾳ Rei.

τούτους Πελοπίδᾳ καὶ περὶ Τεγύρας καὶ περὶ Λεῦκτρα
317 *βέβαιόν ἐστιν, Ἀννίβαν δὲ Μάρκελλος, ὡς μὲν οἱ περὶ*
Πολύβιον λέγουσιν (fg. 9), *οὐδ' ἅπαξ ἐνίκησεν, ἀλλ'*
8 *ἀήττητος ἀνὴρ δοκεῖ διαγενέσθαι μέχρι Σκιπίωνος· ἡμεῖς*
δὲ Λιβίῳ ⟨καὶ⟩ Καίσαρι (ORF Meyer 521) *καὶ Νέπωτι*
καὶ τῶν Ἑλληνικῶν Ἰόβᾳ τῷ βασιλεῖ (FHG III 471)
πιστεύομεν, ἥττας τινὰς καὶ τροπὰς ὑπὸ Μαρκέλλου τῶν
9 *σὺν Ἀννίβᾳ γενέσθαι· μεγάλην δ' αὗται ῥοπὴν οὐδεμίαν*
ἐποίησαν, ἀλλ' ἔοικε ψευδό⟨πτω⟩μά τι γενέσθαι περὶ τὸν
10 *Λίβυν ἐν ταῖς συμπλοκαῖς ἐκείναις. ὃ δὴ κατὰ λόγον καὶ*
προσηκόντως ἐθαυμάσθη, μετὰ τοσαύτας τροπὰς στρα-
τοπέδων καὶ φόνους στρατηγῶν καὶ σύγχυσιν ὅλης ὁμοῦ
τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας εἰς ἀντίπαλα τῷ θαρρεῖν καθι-
b 11 *σταμένων· ὁ γὰρ ἐκ πολλοῦ τοῦ πάλαι περιδεοῦς καὶ κα-*
ταπεπληγότος αὖθις ἐμβαλὼν τῷ στρατεύματι ζῆλον καὶ
φιλονικίαν πρὸς τοὺς πολεμίους, καὶ τοῦτο δὴ τὸ μὴ
ῥᾳδίως τῆς νίκης ὑφιέμενον, ἀλλὰ καὶ ἀμφισβητοῦν τε
καὶ φιλοτιμούμενον ἐπάρας καὶ θαρρύνας, εἷς ἀνὴρ ἦν
12 *Μάρκελλος· εἰθισμένους γὰρ ὑπὸ τῶν συμφορῶν, εἰ*
φεύγοντες ἐκφύγοιεν Ἀννίβαν ἀγαπᾶν, ἐδίδαξεν αἰσχύ-
νεσθαι σῳζομένους μεθ' ἥττης, αἰδεῖσθαι δὲ παρὰ μικρὸν
ἐνδόντας, ἀλγεῖν δὲ μὴ κρατήσαντας.

32 (2). *Ἐπεὶ τοίνυν Πελοπίδας μὲν οὐδεμίαν ἡττήθη μάχην στρατηγῶν, Μάρκελλος δὲ πλείστας τῶν καθ'*

---

4 *ἀνὴρ* Zie.: *ἀνὴρ* codd. *ὁ ἀνὴρ* Sch. *σκηπίωνος* **PQ** 5 *καὶ* add. **C** 6 *τῶι βασιλεῖ ἰόβαι*: transpos. Sint. 9 *ψευδόπτωμά τι* Br. cl. schol. Aristoph. Equ. 568: *ψευδόματι* **P** et L^1 (sed *τ* ras. ex *ν*) *ψευδο* **** **K** *ψεύδωμά τι* QL^2 *ψευδόμαντος* **M** *ψευδοπτωμάτια* Rei. 10 ⟨*καὶ*⟩ *κατὰ* Rei. 12 *ὁμοῦ* ⟨*τι*⟩ Zie. 13 *εἷς*] *ὡς* **P** *καθιστάμενος* Br. 17 *ὑφιέμενον* **KC**: *ἐφιέμενον* cet. *ἀφιέμενον* Steph. *ἀμφισβητοῦντα*: corr. Vulc. 19 *εἰθισμένοι* **P** 20 *φεύγοντες* KQL^2: *φθέγγοντες* L^1PM, cf. Xen. an. 4, 2, 27 21 *αἰδεῖσθαι* Anon.: *ἀρνεῖσθαι* (cf. c. 26, 2) 23 *ἡττηθῆναι* L^1PM 24 *πλείστους* **P**

αὐτὸν Ῥωμαίων ἐνίκησε, δόξειεν ἂν ἴσως τῷ δυσνικήτῳ
πρὸς τὸ ἀήττητον ὑπὸ πλήθους τῶν κατωρθωμένων c
ἐπανισοῦσθαι. καὶ μὴν οὗτος μὲν εἷλε Συρακούσας, ἐκεῖνος
δὲ τῆς Λακεδαίμονος ἀπέτυχεν. ἀλλ' οἶμαι μεῖζον εἶναι 2
τοῦ καταλαβεῖν Σικελίαν τὸ τῇ Σπάρτῃ προσελθεῖν, καὶ
διαβῆναι πρῶτον ἀνθρώπων πολέμῳ τὸν Εὐρώταν, εἰ μὴ
νὴ Δία τοῦτο μὲν φήσει τις τὸ ἔργον Ἐπαμεινώνδᾳ μᾶλ-
λον ἢ Πελοπίδᾳ προσήκειν, ὥσπερ καὶ τὰ Λεῦκτρα, τῶν
159 S δὲ Μαρκέλλῳ διαπεπραγμένων ἀκοινώνητον εἶναι τὴν
δόξαν. καὶ γὰρ Συρακούσας μόνος εἷλε, καὶ Κελτοὺς ἄνευ 3
τοῦ συνάρχοντος ἐτρέψατο, καὶ πρὸς Ἀννίβαν μηδενὸς d
συλλαμβάνοντος, ἀλλὰ καὶ πάντων ἀποτρεπόντων, ἀντι-
ταξάμενος καὶ μεταβαλὼν τὸ σχῆμα τοῦ πολέμου, πρῶτος
ἡγεμὼν τοῦ τολμᾶν κατέστη.

33 (3). Τὴν τοίνυν τελευτὴν ἐπαινῶ μὲν οὐδετέρου
τῶν ἀνδρῶν, ἀλλ' ἀνιῶμαι καὶ ἀγανακτῶ τῷ παραλόγῳ
τοῦ συμπτώματος· καὶ θαυμάζω μὲν ἐν μάχαις τοσαύταις, 2
ὅσαις ἀποκάμοι τις ἂν καταριθμῶν, μηδὲ τρωθέντα τὸν
Ἀννίβαν, ἄγαμαι δὲ καὶ τὸν ἐν τῇ ⟨τοῦ Κύρου⟩ Παιδείᾳ
(4, 1, 3) Χρυσάνταν, ὃς διηρμένος κοπίδα καὶ παίειν μέλλων
πολέμιον, ὡς ὑπεσήμηνεν ἡ σάλπιγξ ἀνακλητικόν, ἀφεὶς
τὸν ἄνδρα μάλα πρᾴως καὶ κοσμίως ἀνεχώρησεν. οὐ μὴν 3 e
ἀλλὰ τὸν Πελοπίδαν ποιεῖ συγγνωστὸν ἅμα τῷ τῆς μάχης

---

15 c. 33, 1—8 cf. Pelop. 2 et ibi l. l.

---

1 δυσκινήτωι KPM τὸ δυσνίκητον Sch. 4 Λακεδαίμονος Sch.: λακεδαιμονίων 5 τὸ] τῷ Λ τῆς σπάρτης L[1] 6 ⟨ἐπὶ⟩ πολέμῳ Rei. ⟨βίᾳ καὶ⟩ πολέμῳ Zie. 7 νὴ δία φήσει τίς τοῦτο τὸ P 12 ἀντιπαραταξάμενος Stephani cod. quidam 13 μεταλαβὼν Λ 16 τῷ om. L[1] 18 ὅσαις] ἃς P τρωθέντα] προθέντα ΛQ 19 Ἀννίβαν] μάρκελλον P τοῦ κύρου add. mg. L[2] 20 παίειν μέλλων] πεσεῖν μᾶλλον L[1] 21 ὑπεσήμανεν P

καιρῷ παράθερμον ὄντα [καὶ] πρὸς τὴν ἄμυναν οὐκ
4 ἀγεννῶς ἐκφέρων ὁ θυμός· ἄριστον μὲν γὰρ νικῶντα
σῴζεσθαι τὸν στρατηγόν, εἰ δέ,

θανεῖν εἰς ἀρετὴν καταλύσαντα τὸν βίον,

ὡς Εὐριπίδης (fg. 994) φησίν· οὕτω γὰρ οὐ πάθος ἀλλὰ
5 πρᾶξις γίνεται τοῦ τελευτῶντος ὁ θάνατος. πρὸς δὲ τῷ
θυμῷ τοῦ Πελοπίδου καὶ τὸ τέλος αὐτὸ τὸ τῆς νίκης ἐν
τῷ πεσεῖν τὸν τύραννον ὁρώμενον οὐ παντάπασιν ἀλό-
γως ἐπεσπάσατο τὴν ὁρμήν· χαλεπὸν γὰρ ἑτέρας οὕτω
f καλὴν καὶ λαμπρὰν ἐχούσης ὑπόθεσιν ἀριστείας ἐπιλα-
6 βέσθαι. Μάρκελλος δὲ μήτε χρείας μεγάλης ἐπικειμένης,
μήτε τοῦ παρὰ τὰ δεινὰ πολλάκις ἐξιστάντος τὸν λογι-
σμὸν ἐνθουσιασμοῦ παρεστῶτος, ὠσάμενος ἀπερισκέ-
πτως εἰς κίνδυνον, οὐ στρατηγοῦ πτῶμα, προδρόμου δέ
τινος ἢ κατασκόπου πέπτωκεν, ὑπατείας πέντε καὶ τρεῖς
θριάμβους καὶ σκῦλα καὶ τροπαιοφορίας ἀπὸ βασιλέων
318 τοῖς προαποθνῄσκουσι Καρχηδονίων Ἴβηρσι καὶ Νομά-
7 σιν ὑποβαλών. ὥστε νεμεσῆσαι ⟨καὶ⟩ αὐτοὺς ἐκείνους
ἑαυτοῖς τοῦ κατορθώματος, ἄνδρα Ῥωμαίων ἄριστον 160 S
ἀρετῇ καὶ δυνάμει μέγιστον καὶ δόξῃ λαμπρότατον ἐν τοῖς
8 Φρεγελλανῶν προδιερευνηταῖς παραναλῶσθαι. χρὴ δὲ
ταῦτα μὴ κατηγορίαν εἶναι τῶν ἀνδρῶν νομίζειν, ἀλλ' ὡς
ἀγανάκτησίν τινα καὶ παρρησίαν ὑπὲρ αὐτῶν ἐκείνων πρὸς

---

1 περίθερμον Zie. cl. mor. 642c. 917a   καὶ del. Zie., nisi excidit participium alterum velut σπαργῶντα   2 ἀγενῶς plurimi codd.   ὁ om. L   3 εἰ δὲ θανεῖν χρεὼν Anon. εἰ δ' οὐ vel εἰ δε μὴ Br. εἰ δὲ δεῖ Rei. εἰ δὲ θανεῖν ⟨θέμις, θανεῖν⟩ Cor. τὸν om. ΛC (εἰ δὲ θανεῖν θέμις, ὧδε θανεῖν καλόν εἰς ἀρετὴν καταλυσαμένους βίον mor. 24d omisso poetae nomine; εἰ δὲ ⟨δὴ θανεῖν θέμις⟩, θανεῖν κτλ. ut supra Zie.)   7 αυτῶι P   τὸ om. L^1PC   9 γὰρ ⟨ἦν⟩ Cor. ⟨ἦν⟩ γὰρ χαλ. Zie.   16 σκῦλα ⟨μυρία⟩ Zie.   18 καὶ add. Sint.   21 διερευνηταῖς Q

αὐτοὺς καὶ τὴν ἀνδρείαν αὐτῶν, εἰς ἣν τὰς ἄλλας καταν-
άλωσαν ἀρετάς, ἀφειδήσαντες τοῦ βίου καὶ τῆς ψυχῆς,
ὥσπερ ἑαυτοῖς, οὐ ταῖς πατρίσι μᾶλλον καὶ φίλοις καὶ
συμμάχοις, ἀπολλυμένων.

Μετὰ δὲ τὸν θάνατον Πελοπίδας μὲν τοὺς συμμάχους 9
ταφεῖς ἔσχεν ὑπὲρ ὧν ἀπέθανε, Μάρκελλος δὲ τοὺς b
πολεμίους ὑφ' ὧν ἀπέθανε. ζηλωτὸν μὲν οὖν ἐκεῖνο καὶ 10
μακάριον, κρεῖττον δὲ καὶ μεῖζον εὐνοίας χάριν ἀμειβο-
μένης ἔχθρα λυποῦσαν ἀρετὴν θαυμάζουσα. τὸ γὰρ καλὸν
ἐνταῦθα τὴν τιμὴν ἔχει μόνον, ἐκεῖ δὲ τὸ λυσιτελὲς καὶ
ἡ χρεία μᾶλλον ἀγαπᾶται τῆς ἀρετῆς.

---

7 cf. Philop. 21, 12

---

1 ἀνδρίαν Q

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΑΙ ΚΑΙΣΑΡ 664

79 S 1. *Τὸν Ἀλεξάνδρου τοῦ βασιλέως βίον καὶ τὸν Καίσαρος,*
ὑφ' οὗ κατελύθη Πομπήϊος, ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ γρά-
φοντες, διὰ τὸ πλῆθος τῶν ὑποκειμένων πράξεων οὐδὲν
ἄλλο προεροῦμεν ἢ παραιτησόμεθα τοὺς ἀναγινώσκοντας,
ἐὰν μὴ πάντα μηδὲ καθ' ἕκαστον ἐξειργασμένως τι τῶν f
περιβοήτων ἀπαγγέλλωμεν, ἀλλ' ἐπιτέμνοντες τὰ πλεῖ-
στα, μὴ συκοφαντεῖν. οὔτε γὰρ ἱστορίας γράφομεν ἀλλὰ 2
βίους, οὔτε ταῖς ἐπιφανεστάταις πράξεσι πάντως ἔνεστι
δήλωσις ἀρετῆς ἢ κακίας, ἀλλὰ πρᾶγμα βραχὺ πολλάκις
καὶ ῥῆμα καὶ παιδιά τις ἔμφασιν ἤθους ἐποίησε μᾶλλον 665
ἢ μάχαι μυριόνεκροι καὶ παρατάξεις αἱ μέγισται καὶ
πολιορκίαι πόλεων. ὥσπερ οὖν οἱ ζωγράφοι τὰς ὁμοιό- 3
τητας ἀπὸ τοῦ προσώπου καὶ τῶν περὶ τὴν ὄψιν εἰδῶν
οἷς ἐμφαίνεται τὸ ἦθος ἀναλαμβάνουσιν, ἐλάχιστα τῶν
λοιπῶν μερῶν φροντίζοντες, οὕτως ἡμῖν δοτέον εἰς τὰ
τῆς ψυχῆς σημεῖα μᾶλλον ἐνδύεσθαι, καὶ διὰ τούτων
εἰδοποιεῖν τὸν ἑκάστου βίον, ἐάσαντας ἑτέροις τὰ μεγέθη
καὶ τοὺς ἀγῶνας.

Codices: **Λ** (= **L** cum apographis **ABD** [usque ad p. 314, 13] et Iunt. [usque ad finem]); **P**; **H**; **Q** (= **CM**); **ABD** (inde a p. 314, 13 ad finem); de **L**[2] v. ad p. 314, 13 et praef.

---

2 *βίον* om. **L**[1] *τὸν* Anon.: *τοῦ* 3 *βυβλίω* **Λ** 6 *μηδὲ*] *μὴ* **L**[1] *ἐξειργουένως* **P** *ἐπεξειργασμένως* Vulc. 12 *αἱ μέγισται*] *ἀείμνηστοι* Madvig 13 *πολιορκία*: corr. Br. (*πολιορκίας* Anon.) 16 *φροντίζουσιν* **L**[1]

2. Ἀλέξανδρος ὅτι τῷ γένει πρὸς πατρὸς μὲν ἦν
Ἡρακλείδης ἀπὸ Καράνου, πρὸς δὲ μητρὸς Αἰακίδης
b 2 ἀπὸ Νεοπτολέμου, τῶν πάνυ πεπιστευμένων ἐστί. λέγεται
δὲ Φίλιππος ἐν Σαμοθρᾴκῃ τῇ Ὀλυμπιάδι συμμυηθείς,
αὐτός τε μειράκιον ὢν ἔτι κἀκείνης παιδὸς ὀρφανῆς γονέων
ἐρασθῆναι, καὶ τὸν γάμον οὕτως ἁρμόσαι, πείσας τὸν
3 ἀδελφὸν αὐτῆς Ἀρύββαν. ἡ μὲν οὖν νύμφη πρὸ τῆς
νυκτός, ᾗ συνείρχθησαν εἰς τὸν θάλαμον, ἔδοξε βροντῆς
γενομένης ἐμπεσεῖν αὐτῆς τῇ γαστρὶ κεραυνόν, ἐκ δὲ
τῆς πληγῆς πολὺ πῦρ ἀναφθέν, εἶτα ῥηγνύμενον εἰς 280 S
4 φλόγας πάντῃ φερομένας διαλυθῆναι. ὁ δὲ Φίλιππος
ὑστέρῳ χρόνῳ μετὰ τὸν γάμον εἶδεν ὄναρ αὐτὸν ἐπιβάλ-
λοντα σφραγῖδα τῇ γαστρὶ τῆς γυναικός· ἡ δὲ γλυφὴ
c 5 τῆς σφραγῖδος ὡς ᾤετο λέοντος εἶχεν εἰκόνα. τῶν δ'
ἄλλων μάντεων ὑφορωμένων τὴν ὄψιν, ὡς ἀκριβεστέρας
φυλακῆς δεομένων τῷ Φιλίππῳ τῶν περὶ τὸν γάμον,
Ἀρίστανδρος ὁ Τελμησσεὺς κύειν ἔφη τὴν ἄνθρωπον·
οὐθὲν γὰρ ἀποσφραγίζεσθαι τῶν κενῶν· καὶ κύειν παῖδα
6 θυμοειδῆ καὶ λεοντώδη τὴν φύσιν. ὤφθη δέ ποτε καὶ
δράκων κοιμωμένης τῆς Ὀλυμπιάδος παρεκτεταμένος τῷ
σώματι· καὶ τοῦτο μάλιστα τοῦ Φιλίππου τὸν ἔρωτα καὶ
τὰς φιλοφροσύνας ἀμαυρῶσαι λέγουσιν, ὡς μηδὲ φοιτᾶν
ἔτι πολλάκις παρ' αὐτὴν ἀναπαυσόμενον, εἴτε δείσαντά
τινας μαγείας ἐπ' αὐτῷ καὶ φάρμακα τῆς γυναικός, εἴτε
d 7 τὴν ὁμιλίαν ὡς κρείττονι συνούσης ἀφοσιούμενον. ἕτερος

---

2 cf. Plut. Pyrrh. 1 Paus. 1, 11, 1. Hesych. s. v. *Πυρριάδαι*. Tzetz. ad Lycophr. 1439 3 cf. Curt. 8, 1, 26 7—19 excerpsit Zon. 4, 8 p. 285, 2—12 19 Paus. 4, 14, 7. Cic. de div. 2, 135. Iustin. 9, 5, 9. 11, 11, 3—6. 12, 16, 2

---

2 *κεράνου* **P** 7 *πατράδελφον* Anon. *τὸν ἀδ.. τοῦ πατρὸς* Xy. *ἀρύμβαν* **PQ** 16 *δεομένωι*: corr. Vulc. 17 *τελμησεὺς* codd. 18 *καὶ κύειν* del. Zie. 25 *συνούσῃ* **ΛHQ**

δὲ περὶ τούτων ἐστὶ λόγος, ὡς πᾶσαι μὲν αἱ τῇδε γυναῖκες ἔνοχοι τοῖς Ὀρφικοῖς οὖσαι καὶ τοῖς περὶ τὸν Διόνυσον ὀργιασμοῖς ἐκ τοῦ πάνυ παλαιοῦ, Κλώδωνές τε καὶ Μιμαλλόνες ἐπωνυμίαν ἔχουσαι, πολλὰ ταῖς Ἠδωνίσι καὶ ταῖς περὶ τὸν Αἷμον Θρῄσσαις ὅμοια δρῶσιν· ἀφ' ὧν 8
δοκεῖ καὶ τὸ θρησκεύειν ὄνομα ταῖς κατακόροις γενέσθαι καὶ περιέργοις ἱερουργίαις· ἡ δ' Ὀλυμπιὰς μᾶλλον ἑτέρων 9
ζηλώσασα τὰς κατοχάς, καὶ τοὺς ἐνθουσιασμοὺς ἐξάγουσα βαρβαρικώτερον, ὄφεις μεγάλους χειροήθεις ἐφείλκετο τοῖς θιάσοις, οἳ πολλάκις ἐκ τοῦ κιττοῦ καὶ τῶν μυστι- e
κῶν λίκνων παραναδυόμενοι καὶ περιελιττόμενοι τοῖς θύρσοις τῶν γυναικῶν καὶ τοῖς στεφάνοις, ἐξέπληττον τοὺς ἄνδρας. **3.** *οὐ μὴν ἀλλὰ Φιλίππῳ μὲν μετὰ τὸ φάσμα πέμψαντι Χαίρωνα τὸν Μεγαλοπολίτην εἰς Δελφοὺς χρησμὸν κομισθῆναι λέγουσι παρὰ τοῦ θεοῦ, κελεύοντος*
281 8 *Ἄμμωνι θύειν καὶ σέβεσθαι μάλιστα τοῦτον τὸν θεόν·*
ἀποβαλεῖν δὲ τῶν ὄψεων αὐτὸν τὴν ἑτέραν, ἣν τῷ τῆς 2
θύρας ἁρμῷ προσβαλών, κατώπτευσεν ἐν μορφῇ δράκοντος συνευναζόμενον τῇ γυναικὶ τὸν θεόν. ἡ δ' Ὀλυμ- 3
πιάς, ὡς Ἐρατοσθένης φησί (FGrHist. II 1018), *προπέμπουσα τὸν Ἀλέξανδρον ἐπὶ τὴν στρατείαν, καὶ φράσασα μόνῳ τὸ περὶ τὴν τέκνωσιν ἀπόρρητον, ἐκέλευεν ἄξια φρονεῖν τῆς γενέσεως. ἕτεροι δέ φασιν αὐτὴν ἀφο-* 4
σιοῦσθαι καὶ λέγειν· „οὐ παύσεταί με διαβάλλων Ἀλέξανδρος πρὸς τὴν Ἥραν;“

Ἐγεννήθη δ' οὖν Ἀλέξανδρος ἱσταμένου μηνὸς Ἑκα- 5

---

6 cf. Et. M. 455, 11 7 Ath. 13, 560 f. 14, 659 f 19 Anth. Gr. XIII 725 Br.-Iac. Iul. Val. 1, 47 23 Gell. 13, 4. Eunap. fg. 24 (FHG IV 24)

---

4 *μιμαλῶνες* L[1]Q *μιμαλλῶνες* P *σιδωνίσι* P 12 *τοὺς στεφάνους* P 22 *ἐκέλευσεν* Sch. 24 *ἔλεγεν* L[1] *παύσετε* P *οὐ παύσ. διαβ. με πρὸς τὴν Ἥ. ὁ Ἀλ.* Zon. 4, 10 p. 291, 28

a. 356 *τομβαιῶνος, ὃν Μακεδόνες Λῷον καλοῦσιν, ἕκτῃ, καθ'*
ἣν ἡμέραν ὁ τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος ἐνεπρήσθη νεώς·
6 *ᾧ γ' Ἡγησίας ὁ Μάγνης* (FGrHist. II 807) *ἐπιπεφώ-*
νηκεν ἐπιφώνημα κατασβέσαι τὴν πυρκαϊὰν ἐκείνην
ὑπὸ ψυχρίας δυνάμενον· εἰκότως γὰρ ἔφη καταφλεχθῆναι
τὸν νεών, τῆς Ἀρτέμιδος ἀσχολουμένης περὶ τὴν Ἀλεξάν-
666 7 *δρου μαίωσιν. ὅσοι δὲ τῶν μάγων ἐν Ἐφέσῳ διατρί-*
βοντες ἔτυχον, τὸ περὶ τὸν νεὼν πάθος ἡγούμενοι πάθους
ἑτέρου σημεῖον εἶναι, διέθεον, τὰ πρόσωπα τυπτόμενοι
καὶ βοῶντες ἄτην ἅμα καὶ συμφορὰν μεγάλην τῇ Ἀσίᾳ τὴν
8 *ἡμέραν ἐκείνην τετοκέναι. Φιλίππῳ δ' ἄρτι Ποτείδαιαν*
ᾑρηκότι τρεῖς ἧκον ἀγγελίαι κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον· ἡ μὲν
Ἰλλυριοὺς ἡττῆσθαι μάχῃ μεγάλῃ διὰ Παρμενίωνος, ἡ δ'
Ὀλυμπίασιν ἵππῳ κέλητι νενικηκέναι, τρίτη δὲ περὶ τῆς
9 *Ἀλεξάνδρου γενέσεως. ἐφ' οἷς ἡδόμενον ὡς εἰκὸς ἔτι*
μᾶλλον οἱ μάντεις ἐπῆραν, ἀποφαινόμενοι τὸν παῖδα τρισὶ
νίκαις συγγεγεννημένον ἀνίκητον ἔσεσθαι.

b **4.** *Τὴν μὲν οὖν ἰδέαν τοῦ σώματος οἱ Λυσίππειοι μά-*
λιστα τῶν ἀνδριάντων ἐμφαίνουσιν, ὑφ' οὗ μόνου καὶ
2 *αὐτὸς ἠξίου πλάττεσθαι. καὶ γὰρ ⟨ὃ⟩ μάλιστα πολλοὶ*
τῶν διαδόχων ὕστερον καὶ τῶν φίλων ἀπεμιμοῦντο, τὴν 282 S
τ' ἀνάτασιν τοῦ αὐχένος εἰς εὐώνυμον ἡσυχῇ κεκλιμένου

---

1 Cic. nat. deor. 2, 69. de div. 1, 47. Solin. 40, 4. Zon. 4, 8, p. 285, 13—16 **11** mor. 105 a. 177 c. **18** mor. 335 a—c. Arr. anab. 1, 16, 4. Himer. or. 14, 14. Phot. bibl. p. 375 a 8. Tzetz. chil. 11, 368. Cic. ad fam. 5, 12, 7. Hor. ep. 2, 1, 239. Val. Max. 8, 11, ext. 2. Plin. n. h. 7, 125. Apul. flor. 7. — Plut. Pyrrh. 8, 2. mor. 53 c

---

1 *ἕκτῃ*] *ἑκτῆς* **L¹PQ** **3** *ᾧ γ'* Sint.: *ὡς* codd. *ᾧ* Anon. **5** *δεόμενον* **Q** **6** *νεὼ* **L¹**, item v. 8 **10** *ἅμα* om. **Q** et Zon. *ἄτηνα* (sic) **L¹** ante *ἄτην* transpon. Sint., ante *τὰ πρόσωπα* Zie. *τῇ Ἀσίᾳ* om. **L¹** **11** *ποτίδαιαν* (*-δεαν* **L¹**): corr. Zie. **13** *ἡττᾶσθαι*: corr. Sch. **14** *ὀλυμπιάσιν* vel *-ᾶσιν*: corr. Sch. *κέλλητι* **Q** **18** *λυσίππιοι* **L¹** **20** ὃ add. Zie. ἃ h. l. Sol., post *μάλιστα* Sch., post *ὀμμάτων* Anon. **22** *ἀνάστασιν* **L¹P**

καὶ τὴν ὑγρότητα τῶν ὀμμάτων, διατετήρηκεν ἀκριβῶς
ὁ τεχνίτης. Ἀπελλῆς δὲ γράφων τὸν κεραυνοφόρον, οὐκ 3
ἐμιμήσατο τὴν χρόαν, ἀλλὰ φαιότερον καὶ πεπινωμένον
ἐποίησεν. ἦν δὲ λευκὸς ὥς φασιν· ἡ δὲ λευκότης ἐπεφοί-
νισσεν αὐτοῦ περὶ τὸ στῆθος μάλιστα καὶ τὸ πρόσωπον.
ὅτι δὲ τοῦ χρωτὸς ἥδιστον ἀπέπνει, καὶ τὸ στόμα κατεῖχεν 4
εὐωδία καὶ τὴν σάρκα πᾶσαν, ὥστε πληροῦσθαι τοὺς c
χιτωνίσκους, ἀνέγνωμεν ἐν ὑπομνήμασιν Ἀριστοξενείοις
(FHG II 290)· αἰτία δ' ἴσως ἡ τοῦ σώματος κρᾶσις, 5
πολύθερμος οὖσα καὶ πυρώδης· ἡ γὰρ εὐωδία γίνεται
πέψει τῶν ὑγρῶν ὑπὸ θερμότητος, ὡς οἴεται Θεόφραστος
(fg. 4,6 W.). ὅθεν οἱ ξηροὶ καὶ διάπυροι τόποι τῆς οἰ- 6
κουμένης τὰ πλεῖστα καὶ κάλλιστα τῶν ἀρωμάτων φέ-
ρουσιν· ἐξαιρεῖ γὰρ ὁ ἥλιος τὸ ὑγρόν, ὥσπερ ὕλην σηπε-
δόνος ἐπιπολάζον τοῖς σώμασιν. Ἀλέξανδρον δ' ἡ θερμό- 7
της τοῦ σώματος ὡς ἔοικε καὶ ποτικὸν καὶ θυμοειδῆ
παρεῖχεν.

Ἔτι δ' ὄντος αὐτοῦ παιδός, ἥ τε σωφροσύνη διεφαίνετο 8
τῷ πρὸς τἆλλα ῥαγδαῖον ὄντα καὶ φερόμενον σφοδρῶς, ἐν d
ταῖς ἡδοναῖς ταῖς περὶ τὸ σῶμα δυσκίνητον εἶναι καὶ μετὰ
πολλῆς πρᾳότητος ἅπτεσθαι τῶν τοιούτων, ἥ τε φιλοτιμία
παρ' ἡλικίαν ἐμβριθὲς εἶχε τὸ φρόνημα καὶ μεγαλόψυχον.
οὔτε γὰρ ἀπὸ παντὸς οὔτε πᾶσαν ἠγάπα δόξαν, ὡς Φίλιπ- 9
πος λόγου τε δεινότητι σοφιστικῶς καλλωπιζόμενος, καὶ

---

2 Plin. n. h. 35, 92 4 Zon. 4, 8 p. 285, 17 6 mor. 623 e. f
18 Zon. 4, 8 p. 285, 23

---

2 τὸν] αὐτὸν Cor. 4—17 exscripsit Phot. bibl. p. 395ᵇ
4 ἐφοινίσσετο Zon. 5 μάλιστα περὶ τὸ στῆθος Phot. 6 καὶ
περὶ H 8 ἀνεγν. — Ἀριστοξ.] πολλοὶ γεγράφασιν Phot. 14 ἐξ-
αίρει: corr. Rei. (ὅταν ἐξαιρεθῇ mor.) γὰρ om. L[1] 15 ἐπι-
πολάζων L[1]PH 16 ὡς ἔοικεν ante ἡ θερμότης hab. C Phot.
19 τῷ om. Λ, unde διέφαινεν ⟨ἐν⟩ τῷ Zie. 22 τὸ om. Λ
23 οὔτε — οὔτε Cor.: οὐδὲ — οὐδὲ

τὰς ἐν Ὀλυμπίᾳ νίκας τῶν ἁρμάτων ἐγχαράττων τοῖς
10 *νομίσμασιν, ἀλλὰ καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἀποπειρωμένων, εἰ*
βούλοιτ᾽ ἂν Ὀλυμπίασιν ἀγωνίσασθαι στάδιον, ἦν γὰρ
ποδώκης, „εἴ γε“ ἔφη „βασιλεῖς ἔμελλον ἕξειν ἀντα-
11 *γωνιστάς.“ φαίνεται δὲ καὶ καθόλου πρὸς τὸ τῶν ἀθλητῶν*
e *γένος ἀλλοτρίως ἔχων· πλείστους γέ τοι θεὶς ἀγῶνας*
οὐ μόνον τραγῳδῶν καὶ αὐλητῶν καὶ κιθαρῳδῶν, ἀλλὰ
καὶ ῥαψῳδῶν, θήρας τε παντοδαπῆς καὶ ῥαβδομαχίας, 283 S
οὔτε πυγμῆς οὔτε παγκρατίου μετά τινος σπουδῆς ἔθηκεν
ἆθλον.

5. *Τοὺς δὲ παρὰ τοῦ Περσῶν βασιλέως πρέσβεις*
ἥκοντας ἀποδημοῦντος Φιλίππου ξενίζων καὶ γενόμενος
συνήθης, οὕτως ἐχειρώσατο τῇ φιλοφροσύνῃ καὶ τῷ
2 *μηδὲν ἐρώτημα παιδικὸν ἐρωτῆσαι μηδὲ μικρόν, ἀλλ᾽*
ὁδῶν τε μήκη καὶ πορείας τῆς ἄνω τρόπον ἐκπυνθά-
νεσθαι, καὶ περὶ αὐτοῦ βασιλέως ὁποῖος εἴη πρὸς τοὺς
f 3 *πολέμους, καὶ τίς ἡ Περσῶν ἀλκὴ καὶ δύναμις, ὥστε*
θαυμάζειν ἐκείνους, καὶ τὴν λεγομένην Φιλίππου δεινό-
τητα μηδὲν ἡγεῖσθαι πρὸς τὴν τοῦ παιδὸς ὁρμὴν καὶ
4 *μεγαλοπραγμοσύνην. ὁσάκις γοῦν ἀπαγγελθείη Φίλιππος*
ἢ πόλιν ἔνδοξον ᾑρηκὼς ἢ μάχην τινὰ περιβόητον νενικη-
κώς, οὐ πάνυ φαιδρὸς ἦν ἀκούων, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἡλικιώ-
τας ἔλεγεν· „ὦ παῖδες, πάντα προλήψεται ὁ πατήρ, ἐμοὶ
δ᾽ οὐδὲν ἀπολείψει μεθ᾽ ὑμῶν ἔργον ἀποδείξασθαι μέγα
667 5 *καὶ λαμπρόν.“ οὐ γὰρ ἡδονὴν ζηλῶν οὐδὲ πλοῦτον ἀλλ᾽*
ἀρετὴν καὶ δόξαν, ἐνόμιζεν, ὅσῳ πλείονα λήψεται παρὰ

---

2 mor. 179 d Zon. 4, 8 p. 285, 25 **11** mor. 342 b. c **20** mor. 179 d Zon. 4, 8 p. 285, 27

---

1 *εἰσχαράττων* **P** **3** *ὀλυμπίασιν*] ut p. 178, 14 **4** *ἕξειν ἔμελλον* mor. **8** *παντοδαπεῖς* **L¹P** **13** *τῷ*] *τὸ* **P** **15** *πο-ρίας* **L¹** **16** *αὐτοῦ τοῦ* **P** **17** *πολεμίους*: corr. Rei.

τοῦ πατρός, ἐλάττονα κατορθώσειν δι' αὐτοῦ. διὸ τοῖς 6
πράγμασιν αὐξομένοις καταναλίσκεσθαι τὰς πράξεις εἰς
ἐκεῖνον ἡγούμενος, ἐβούλετο μὴ χρήματα μηδὲ τρυφὰς
καὶ ἀπολαύσεις, ἀλλ' ἀγῶνας καὶ πολέμους καὶ φιλοτι-
μίας ἔχουσαν ἀρχὴν παραλαβεῖν.

Πολλοὶ μὲν οὖν περὶ τὴν ἐπιμέλειαν ὡς εἰκὸς ἦσαν 7
αὐτοῦ τροφεῖς καὶ παιδαγωγοὶ καὶ διδάσκαλοι λεγόμενοι,
πᾶσι δ' ἐφειστήκει Λεωνίδας, ἀνὴρ τό τ' ἦθος αὐστηρὸς
καὶ συγγενὴς Ὀλυμπιάδος, αὐτὸς μὲν οὐ φεύγων τὸ τῆς b
παιδαγωγίας ὄνομα, καλὸν ἔργον ἐχούσης καὶ λαμπρόν,
ὑπὸ δὲ τῶν ἄλλων διὰ τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν οἰκειότητα
τροφεὺς Ἀλεξάνδρου καὶ καθηγητὴς καλούμενος. ὁ δὲ τὸ 8
884 S σχῆμα τοῦ παιδαγωγοῦ καὶ τὴν προσηγορίαν ὑποποιού-
μενος ἦν Λυσίμαχος, τὸ γένος Ἀκαρνάν, ἄλλο μὲν οὐδὲν
ἔχων ἀστεῖον, ὅτι δ' ἑαυτὸν μὲν ὠνόμαζε Φοίνικα, τὸν δ'
Ἀλέξανδρον Ἀχιλλέα, Πηλέα δὲ τὸν Φίλιππον, ἠγαπᾶτο
καὶ δευτέραν εἶχε χώραν.

6. Ἐπεὶ δὲ Φιλονίκου τοῦ Θεσσαλοῦ τὸν Βουκεφάλαν
ἀγαγόντος ὤνιον τῷ Φιλίππῳ τρισκαίδεκα ταλάντων,
κατέβησαν εἰς τὸ πεδίον δοκιμάσοντες τὸν ἵππον, ἐδόκει c
τε χαλεπὸς εἶναι καὶ κομιδῇ δύσχρηστος, οὔτ' ἀναβάτην
προσιέμενος οὔτε φωνὴν ὑπομένων τινὸς τῶν περὶ τὸν
Φίλιππον, ἀλλ' ἁπάντων κατεξανιστάμενος, δυσχεραί- 2

---

6 Ps.-Call. 1, 13, 4. Iul. Val. 1, 7. cf. c. 22, 9. 10 14 cf. Dio Chr. 2, 14—16 18 Plin. n. h. 8, 154. Gell. 5, 2. Zon. 4, 8 p. 285, 31

---

1 αὑτοῦ L²: αὐτοῦ cet. ἑαυτοῦ edd. 3 μηδὲ] καὶ P 7 λεγόμενοι PHL²: γενόμενοι L¹Q 9 οὐ Br.: οὖν 13 ἐπιποιούμενος L¹ 14 τῷ γένει: corr. Benseler 18 φιλονίκου H et e corr. L et Phot. (v. ad p. 182, 12): φιλονείκου βουκεφάλαν H et Zon.: βουκέφαλον (et Phot.) 22 ὑπομένων post τινος habet C, post Φίλιππον Phot. τῶν] τὸν L¹PC et ante corr. H 23 ἀλλὰ πάντων Q

νοντος δὲ τοῦ Φιλίππου καὶ κελεύοντος ἀπάγειν ὡς παντά-
πασιν ἄγριον καὶ ἀκόλαστον, παρὼν ὁ Ἀλέξανδρος εἶπεν·
„οἷον ἵππον ἀπολλύουσι, δι' ἀπειρίαν καὶ μαλακίαν χρή-
σασθαι μὴ δυνάμενοι,“ τὸ μὲν οὖν πρῶτον ὁ Φίλιππος
3 ἐσιώπησε· πολλάκις δ' αὐτοῦ παραφθεγγομένου καὶ περι-
παθοῦντος, „ἐπιτιμᾷς σύ,“ ἔφη „πρεσβυτέροις ὥς τι
πλέον αὐτὸς εἰδὼς ἢ μᾶλλον ἵππῳ χρήσασθαι δυνά-
d 4 μενος;“ „τούτῳ γοῦν“ ἔφη „χρησαίμην ἂν ἑτέρου βέλτιον.“
„ἂν δὲ μὴ χρήσῃ, τίνα δίκην τῆς προπετείας ὑφέξεις;“
„ἐγὼ νὴ Δί'“ εἶπεν „ἀποτείσω τοῦ ἵππου τὴν τιμήν.“
5 γενομένου δὲ γέλωτος, εἶθ' ὁρισμοῦ πρὸς ἀλλήλους εἰς τὸ
ἀργύριον, εὐθὺς προσδραμὼν τῷ ἵππῳ καὶ παραλαβὼν
τὴν ἡνίαν, ἐπέστρεψε πρὸς τὸν ἥλιον, ὡς ἔοικεν ἐννοήσας
ὅτι τὴν σκιὰν προπίπτουσαν καὶ σαλευομένην ὁρῶν πρὸ
6 αὐτοῦ διαταράττοιτο. μικρὰ δ' οὕτως παρακαλπάσας καὶ
καταψήσας, ὡς ἑώρα πληρούμενον θυμοῦ καὶ πνεύματος,
ἀπορρίψας ἡσυχῇ τὴν χλαμύδα καὶ μετεωρίσας αὐτόν,
e 7 ἀσφαλῶς περιέβη. καὶ μικρὰ μὲν περιλαβὼν ταῖς ἡνίαις
τὸν χαλινόν, ἄνευ πληγῆς καὶ σπαραγμοῦ προσανέστειλεν·
ὡς δ' ἑώρα τὸν ἵππον ἀφεικότα τὴν ἀπειλήν, ὀργῶντα δὲ 285 S
πρὸς τὸν δρόμον, ἀφεὶς ἐδίωκεν, ἤδη φωνῇ θρασυτέρᾳ καὶ

1 δὲ] τε Sch. 2 ὁ add. HC 4 ὁ om. P 8 ἢ ἕτεροι Q 11 ὁρισμὸς L[1] 12 εὐθὺς] οὗτος Vulc. αὐτὸς Cor. προσδραμὼν — p. 183, 7 concisis antecedentibus exscripsit Phot. p. 395 b 13 ἐννοήσας ὡς ἔοικεν Zie. 14 προσπίπτουσαν: corr. Cor. 15 οὗτος L[1]PH[1]M αὐτῷ Zie. παραπαλπάσας Palmerius 16 καταστήσας C θυμοῦ πληρούμενον ὁμοῦ καὶ Phot. χηρούμενον Palmerius πηρούμενον Toup 18 περιέβη — 183, 2 ita habet Phot.: περιέβη καὶ ἤλαυνεν ἀνὰ κράτος τὸν ἵππον· καὶ τοῖς μὲν δέος καὶ ἀγὼν ἐνέπιπτε, μή τι τὸ μειράκιον πάθῃ, τοῖς δὲ κρότος ἦν χειρῶν καὶ τερπνὸν θέαμα. πάντας δ' ὁμοίως εἶχεν ἔκπληξις. ὡς δὲ κάμψας κτλ. 18 ἀνέβη Anon. περιανέβη Palmerius περιβαλὼν C ἐπιβαλὼν Sch. παραλαβών Latte 19 προσανέστειλεν CL[2]: προσέστειλεν L[1]PHM 21 ἐφεὶς Cor. ἐνέδωκεν Anon.

ποδὸς κρούσει χρώμενος. τῶν δὲ περὶ τὸν Φίλιππον ἦν 8
ἀγωνία καὶ σιγὴ τὸ πρῶτον· ὡς δὲ κάμψας ὑπέστρεψεν
ὀρθῶς σοβαρὸς καὶ γεγηθώς, οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἀνη-
λάλαξαν, ὁ δὲ πατὴρ καὶ δακρῦσαί τι λέγεται πρὸς τὴν
χαράν, καὶ καταβάντος αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν φιλήσας „ὦ
παῖ" φάναι, „ζήτει σεαυτῷ βασιλείαν ἴσην· Μακεδονία
γάρ σ' οὐ χωρεῖ."

7. Καθορῶν δὲ τὴν φύσιν αὐτοῦ δυσκίνητον μὲν οὖσαν, f
ἐρίσαντος μὴ βιασθῆναι, ῥᾳδίως δ' ἀγομένην ὑπὸ λόγου
πρὸς τὸ δέον, αὐτός τε πείθειν ἐπειρᾶτο μᾶλλον ἢ προσ-
τάττειν, καὶ τοῖς περὶ μουσικὴν καὶ τὰ ἐγκύκλια παιδευ- 2
ταῖς οὐ πάνυ τι πιστεύων τὴν ἐπιστασίαν αὐτοῦ καὶ
κατάρτισιν, ὡς μείζονος οὖσαν πραγματείας καὶ κατὰ τὸν
Σοφοκλέα (fg. 785 N²)

πολλῶν χαλινῶν ἔργον οἰάκων θ' ἅμα,

μετεπέμψατο τῶν φιλοσόφων τὸν ἐνδοξότατον καὶ λο- 668
γιώτατον Ἀριστοτέλην, καλὰ καὶ πρέποντα διδασκάλια
τελέσας αὐτῷ. τὴν γὰρ Σταγειριτῶν πόλιν, ἐξ ἧς ἦν 3
Ἀριστοτέλης, ἀνάστατον ὑπ' αὐτοῦ γεγενημένην συνῴκισε
πάλιν, καὶ τοὺς διαφυγόντας ἢ δουλεύοντας τῶν πολιτῶν
ἀποκατέστησε. σχολὴν μὲν οὖν αὐτοῖς καὶ διατριβὴν τὸ 4
περὶ Μίεζαν Νυμφαῖον ἀπέδειξεν, ὅπου μέχρι νῦν Ἀριστο-

---

8 cf. Zon. 4, 8, p. 286, 17 16 Gell. 9, 3. Themist. or. 8, 106 d. Tatian. adv. Gr. p. 2, 25 Schw. 18 mor. 1126 f. Dio Chr. 2, 79. 47, 9. Ael. v. h. 3, 17. 12, 54. Diog. Laert. 5, 4. Ps.-Ammon. vita Aristot. 47. vita Marc. 4. Val. Max. 5, 6, ext. 5. Plin. n. h. 7, 109

---

1 τῶν] τὸν L¹ 2 ὑπέστρεψεν Phot.: ἐπέστρεψεν codd. (Zon.) 3 ὀρθὸς C σοβαρῶς L¹ et Phot. cod. quidam ἅπαντες μὲν χαίροντες Phot. ἀνηλάλαξαν Phot.: ἠλάλαξαν codd. (ἀνεβόησαν Zon.) 4 τι om. Phot. 5 καὶ καταβ.] καταβ. δὲ Phot. 7 χωρήσει Ri. 8 δυσνίκητον Rei. 9 ἀγόμενον P 13 κατάρτησιν L¹H 17 διδασκαλεῖα codd. praeter L³ 21 ἀπεκατέστησε L¹

τέλους ἕδρας τε λιθίνας καὶ ὑποσκίους περιπάτους δεικνύουσιν. 5 *ἔοικε δ' Ἀλέξανδρος οὐ μόνον τὸν ἠθικὸν καὶ πολιτικὸν παραλαβεῖν λόγον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀπορρήτων* b *καὶ βαθυτέρων διδασκαλιῶν, ἃς οἱ ἄνδρες ἰδίως ἀκροατικὰς καὶ ἐποπτικὰς προσαγορεύοντες οὐκ ἐξέφερον εἰς* 6 *πολλούς, μετασχεῖν. ἤδη γὰρ εἰς Ἀσίαν διαβεβηκώς, καὶ πυθόμενος λόγους τινὰς ἐν βιβλίοις περὶ τούτων ὑπ' Ἀριστοτέλους ἐκδεδόσθαι, γράφει πρὸς αὐτὸν ὑπὲρ φιλοσοφίας παρρησιαζόμενος ἐπιστολήν, ἧς ἀντίγραφόν ἐστιν·* 286 S 7 *„Ἀλέξανδρος Ἀριστοτέλει εὖ πράττειν. οὐκ ὀρθῶς ἐποίησας ἐκδοὺς τοὺς ἀκροατικοὺς τῶν λόγων· τίνι γὰρ δὴ διοίσομεν ἡμεῖς τῶν ἄλλων, εἰ καθ' οὓς ἐπαιδεύθημεν λόγους, οὗτοι πάντων ἔσονται κοινοί; ἐγὼ δὲ βουλοίμην ἂν ταῖς περὶ τὰ ἄριστα ἐμπειρίαις ἢ ταῖς δυνάμεσι δια-* c 8 *φέρειν. ἔρρωσο." ταύτην μὲν οὖν τὴν φιλοτιμίαν αὐτοῦ παραμυθούμενος Ἀριστοτέλης ἀπολογεῖται περὶ τῶν λόγων ἐκείνων, ὡς καὶ ἐκδεδομένων καὶ μὴ ἐκδεδομένων.* 9 *ἀληθῶς γὰρ ἡ περὶ τὰ φυσικὰ πραγματεία, πρὸς διδασκαλίαν καὶ μάθησιν οὐδὲν ἔχουσα χρήσιμον, ὑπόδειγμα τοῖς πεπαιδευμένοις ἀπ' ἀρχῆς γέγραπται.*

8. *Δοκεῖ δέ μοι καὶ τὸ φιλιατρεῖν Ἀλεξάνδρῳ προστρίψασθαι μᾶλλον ἑτέρων Ἀριστοτέλης. οὐ γὰρ μόνον τὴν θεωρίαν ἠγάπησεν, ἀλλὰ καὶ νοσοῦσιν ἐβοήθει τοῖς*

2—20 Zon. 4, 8, p. 286, 19—29 **4** Gell. 20, 5, 1—6. Cic. de fin. 5, 12. ad Att. 4, 16, 2. schol. Aristot. apud F. Littig, Andronikos p. 45. 51. 55 **8** Gell. 20, 5, 7—13 **21** cf. Plin. n. h. 8, 44

---

1 *λιθίνους* ante ras. **P** et Vulc. **4** *βαρυτέρων*: corr. Cor. *ἀκροαματικὰς* codd. (et Zon.) praeter **L**[1] **6** *μεταβεβηκὼς* **P** **11** *ἀκροατικοὺς* **L**[1] et Gell.: *ἀκροαματικοὺς* cet. *δὴ* om. **C** Zon. **12** *τῶν ἄλλων διοίσομεν* (om. *ἡμεῖς*) Zon. **17** *καὶ*[1] om. **Δ** (Zon.) **18** *ἀληθῶς γὰρ* om. **P** *περὶ* Xy.: *μετὰ* *τὰ* om. **P** *διδασκαλείαν* **L**[1] **20** *τοῖς* ⟨*μὴ*⟩ *πεπ.* Holzapfel **21** *καὶ τῶι* **P** *προτρέψασθαι* Vulc. **22. 23** concidit Zon. 4, 8, p. 286, 29

φίλοις, καὶ συνέταττε θεραπείας τινὰς καὶ διαίτας, ὡς
ἐκ τῶν ἐπιστολῶν λαβεῖν ἔστιν. ἦν δὲ καὶ φύσει φιλο- 2
λόγος καὶ φιλαναγνώστης. καὶ τὴν μὲν Ἰλιάδα τῆς πολε- d
μικῆς ἀρετῆς ἐφόδιον καὶ νομίζων καὶ ὀνομάζων, ἔλαβε
μὲν Ἀριστοτέλους διορθώσαντος ἣν ἐκ τοῦ νάρθηκος
καλοῦσιν, εἶχε δ' ἀεὶ μετὰ τοῦ ἐγχειριδίου κειμένην
ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον, ὡς Ὀνησίκριτος ἱστόρηκε (FGrHist.
II 736) · τῶν δ' ἄλλων βιβλίων οὐκ εὐπορῶν ἐν τοῖς 3
ἄνω τόποις, Ἅρπαλον ἐκέλευσε πέμψαι, κἀκεῖνος ἔπεμψεν
αὐτῷ τάς τε Φιλίστου βίβλους καὶ τῶν Εὐριπίδου καὶ
Σοφοκλέους καὶ Αἰσχύλου τραγῳδιῶν συχνάς, καὶ Τελέ-
στου καὶ Φιλοξένου διθυράμβους. Ἀριστοτέλην δὲ θαυ- 4
μάζων ἐν ἀρχῇ καὶ ἀγαπῶν οὐχ ἧττον, ὡς αὐτὸς ἔλεγε, e
τοῦ πατρός, ὡς δι' ἐκεῖνον μὲν ζῶν, διὰ τοῦτον δὲ καλῶς
ζῶν, ὕστερον ὑποπτότερον ἔσχεν, οὐχ ὥστε ποιῆσαί τι
κακόν, ἀλλ' αἱ φιλοφροσύναι τὸ σφοδρὸν ἐκεῖνο καὶ
87 8 στερκτικὸν οὐκ ἔχουσαι πρὸς αὐτόν, ἀλλοτριότητος ἐγέ-
νοντο τεκμήριον. ὁ μέντοι πρὸς φιλοσοφίαν ἐμπεφυκὼς 5
καὶ συντεθραμμένος ἀπ' ἀρχῆς αὐτῷ ζῆλος καὶ πόθος
οὐκ ἐξερρύη τῆς ψυχῆς, ὡς ἥ περὶ Ἀνάξαρχόν τε τιμὴ
καὶ τὰ πεμφθέντα Ξενοκράτει πεντήκοντα τάλαντα καὶ
Δάνδαμις καὶ Καλανὸς οὕτω σπουδασθέντες μαρτυ-
ροῦσι.

---

2 cf. c. 26, 1. 2. Strab. 13, 594. Plin. 7, 108. Dio Chr. or. 2 tota. Ath. 12, 537 d   3 mor. 327 f.   21 mor. 331 e. Cic. Tusc. 5, 91. Val. Max. 4, 3, ext. 3. Diog. Laert. 4, 8. Suid. s. v. Ξενοκράτης   22 cf. c. 65. 69

---

3 καὶ φιλομαθὴς post φιλολόγος ins. Steph. 'ex vetustis codicibus' et edd.   7 προκεφάλαιον AC et ante corr. H   ὀνησικράτης: corr. Sol.   9 ἅρπαλον LP   12 ἀριστοτέλην Q: -τέλη H et e corr. L[1] -τέλει P et ante corr. L[1]   14 immo διὰ τοῦτον μὲν . . ., δι' ἐκεῖνον δὲ   15 τι om. Q   20 ἡ τῶν περὶ Rei.   22 κάλανος: corr. Sint.

a. 340 9. Φιλίππου δὲ στρατεύοντος ἐπὶ Βυζαντίους, ἦν μὲν
f ἑκκαιδεκέτης ὁ Ἀλέξανδρος, ἀπολειφθεὶς δὲ κύριος ἐν
Μακεδονίᾳ τῶν πραγμάτων καὶ τῆς σφραγῖδος, Μαίδων
τε τοὺς ἀφεστῶτας κατεστρέψατο, καὶ πόλιν ἑλὼν αὐτῶν,
τοὺς μὲν βαρβάρους ἐξήλασε, συμμείκτους δὲ κατοικίσας,
Ἀλεξανδρόπολιν προσηγόρευσεν.
2 Ἐν δὲ Χαιρωνείᾳ τῆς πρὸς τοὺς Ἕλληνας μάχης παρὼν
a. 338 μετέσχε, καὶ λέγεται πρῶτος ἐνσεῖσαι τῷ ἱερῷ λόχῳ τῶν
3 Θηβαίων. ἔτι δὲ καὶ καθ' ἡμᾶς ἐδείκνυτο παλαιὰ παρὰ
669 τὸν Κηφισὸν Ἀλεξάνδρου καλουμένη δρῦς, πρὸς ἣν τότε
κατεσκήνωσε, καὶ τὸ πολυάνδριον οὐ πόρρω τῶν Μακε-
4 δόνων ἐστίν. ἐκ μὲν οὖν τούτων ὡς εἰκὸς Φίλιππος ὑπερ-
ηγάπα τὸν υἱόν, ὥστε καὶ χαίρειν τῶν Μακεδόνων Ἀλέ-
ξανδρον μὲν βασιλέα, Φίλιππον δὲ στρατηγὸν καλούντων.
5 Αἱ δὲ περὶ τὴν οἰκίαν ταραχαί, διὰ τοὺς γάμους καὶ
τοὺς ἔρωτας αὐτοῦ τρόπον τινὰ τῆς βασιλείας τῇ γυναι-
κωνίτιδι συννοσούσης, πολλὰς αἰτίας καὶ μεγάλας δια-
φορὰς παρεῖχον, ἃς ἡ τῆς Ὀλυμπιάδος χαλεπότης, δυσζή-
λου καὶ βαρυθύμου γυναικός, ἔτι μείζονας ἐποίει, παρο-
6 ξυνούσης τὸν Ἀλέξανδρον. ἐκφανεστάτην δ' Ἄτταλος

---

4 Steph. Byz. s. v. Ἀλεξάνδρειαι (3) 7 Diod. 16, 86, 3. Curt. 8, 1, 23 16—p. 187, 2 concidit Zon. 4, 8, p. 287, 1—4 21 Satyr. ap. Ath. 13, 557 d. e (560 c). Paus. 8, 7, 7. Arr. an. 3, 6, 5. Curt. 8, 8, 7. Iustin. 9, 5, 9. 7, 2—6. Ps.-Callisth. 1, 20—22. Iul. Val. 1, 13—15

---

2 ὁ ἑκκαιδ. ἀλέξ., corr. in ἑκκαιδ. ὁ ἀλ. m. 1, **L** ὁ om. **HPQ** 3 *Μαίδων* Xy.: *μέδων* **PQ** *μάρων* **L**^{1}**H**, εδ s. s. **L**^{2}, unde *Μεδάρων* irrepsit in editt. 4 *τε* **HQ**: *δὲ* **LP** *αὐτῶν* om. **L**^{1} 5 *ἐξαπήλασεν* **L**^{1} *κατοικήσας* **ΛCH** 7 *χαιρωνία* **L**^{1} *χερωνεία* **P** 10 *κησιφὸν* **Λ** *ἣν*] *ἡ* **Λ** 12 *ἠγάπα* **Q** (*ὑπερηγαπᾶτο πρὸς τοῦ πατρὸς* Zon. p. 287. 1) 16 *τῆς γυναικὸς* pro *τρόπον τινὰ* hab. **P**, post *τρ. τ.* inser. **LH**, sed del. **L**^{2}**H**^{1} 18. 19 *δυσθύμου καὶ βαρυζήλου* **C** et *βαρυθύμου* in ras. hab. **H** 20 expectes *ἐκφανεστάτην δὲ* ⟨*τὴν στάσιν*⟩ vel sim., sed dormitasse potius Plut. puto

παρέσχεν ἐν τοῖς Κλεοπάτρας γάμοις, ἣν ὁ Φίλιππος b a. 337
ἠγάγετο παρθένον, ἐρασθεὶς παρ' ἡλικίαν τῆς κόρης.
θεῖος γὰρ ὢν αὐτῆς ὁ Ἄτταλος, ἐν τῷ πότῳ μεθύων 7
παρεκάλει τοὺς Μακεδόνας αἰτεῖσθαι παρὰ θεῶν γνήσιον
ἐκ Φιλίππου καὶ Κλεοπάτρας γενέσθαι διάδοχον τῆς
188 S βασιλείας. ἐπὶ τούτῳ παροξυνθεὶς ὁ Ἀλέξανδρος καὶ 8
εἰπών· „ἡμεῖς δέ σοι κακὴ κεφαλὴ νόθοι δοκοῦμεν;"
ἔβαλε σκύφον ἐπ' αὐτόν. ὁ δὲ Φίλιππος ἐπ' ἐκεῖνον 9
ἐξανέστη σπασάμενος τὸ ξίφος, εὐτυχίᾳ δ' ἑκατέρου διὰ
τὸν θυμὸν καὶ τὸν οἶνον ἔπεσε σφαλείς. ὁ δ' Ἀλέξανδρος 10
ἐφυβρίζων „οὗτος μέντοι" εἶπεν „ἄνδρες εἰς Ἀσίαν ἐξ
Εὐρώπης παρεσκευάζετο διαβαίνειν, ὃς ἐπὶ κλίνην ἀπὸ c
κλίνης διαβαίνων ἀνατέτραπται." μετὰ ταύτην τὴν παροι- 11
νίαν ἀναλαβὼν τὴν Ὀλυμπιάδα καὶ καταστήσας εἰς
Ἤπειρον, αὐτὸς ἐν Ἰλλυριοῖς διέτριβεν. ἐν τούτῳ δὲ 12
Δημάρατος ὁ Κορίνθιος, ξένος ὢν τῆς οἰκίας καὶ παρρη-
σίας μετέχων, ἀφίκετο πρὸς Φίλιππον. μετὰ δὲ τὰς 13
πρώτας δεξιώσεις καὶ φιλοφροσύνας ἐπερωτῶντος τοῦ
Φιλίππου, πῶς ἔχουσιν ὁμονοίας πρὸς ἀλλήλους οἱ Ἕλ-
ληνες, „πάνυ γοῦν" ἔφη „σοι προσήκει Φίλιππε κήδεσθαι
τῆς Ἑλλάδος, ὃς τὸν οἶκον τὸν σεαυτοῦ στάσεως τοσαύτης
καὶ κακῶν ἐμπέπληκας." οὕτω δὴ συμφρονήσας ὁ Φίλιπ- 14
πος ἔπεμψε καὶ κατήγαγε πείσας διὰ τοῦ Δημαράτου d
τὸν Ἀλέξανδρον.

10. Ἐπεὶ δὲ Πιξώδαρος ὁ Καρίας σατράπης, ὑπο-
δυόμενος δι' οἰκειότητος εἰς τὴν Φιλίππου συμμαχίαν,

---

15 mor. 70 b. c 179 c

---

12 παρασκευάζεται Cor. 14 μεταστήσας Sch. 15 ἤπερον L[1] 19 πῶς ἔχ. πρ. ἀλλ. ὁμ. C πῶς πρ. ἀλλ. ἔχ. ὁμ. mor. 70 b πῶς πρ. ἀλλ. ἔχ. (om. ὁμ.) 179 c 25 Πιξώδαρος Zie.: πηξόδωρος hic L, sed p. 188, 8 et 10 πιξοδώρῳ L[1], πηξ. L[2] πηξόδωρος ter PQ πηξόδαρος H (in quo desunt p. 188, 4 παρὰ τῶν — p. 191, 6 καὶ τοὺς ὑπε-)

a. 337 ἐβούλετο τὴν πρεσβυτάτην τῶν θυγατέρων Ἀρριδαίῳ τῷ
Φιλίππου γυναῖκα δοῦναι, καὶ περὶ τούτων Ἀριστόκριτον
εἰς Μακεδονίαν ἀπέστειλεν, αὖθις ἐγίνοντο λόγοι καὶ δια-
βολαὶ παρὰ τῶν φίλων καὶ τῆς μητρὸς πρὸς Ἀλέξανδρον,
ὡς Ἀρριδαῖον ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ Φιλίππου γάμοις λαμπροῖς
2 καὶ πράγμασι μεγάλοις εἰσοικειοῦντος. ὑφ᾽ ὧν διαταρα-
χθεὶς πέμπει Θεσσαλὸν εἰς Καρίαν τὸν τῶν τραγῳδιῶν
e ὑποκριτήν, Πιξωδάρῳ διαλεξόμενον ὡς χρὴ τὸν νόθον
ἐάσαντα καὶ οὐ φρενήρη, μεθαρμόσασθαι τὸ κῆδος εἰς
Ἀλέξανδρον· καὶ Πιξωδάρῳ μὲν οὐ παρὰ μικρὸν ἤρεσκε
3 ταῦτα τῶν προτέρων μᾶλλον· ὁ δὲ Φίλιππος αἰσθόμενος 289
† ὄντα τὸν Ἀλέξανδρον εἰς τὸ δωμάτιον, παραλαβὼν τῶν
φίλων αὐτοῦ καὶ συνήθων ἕνα Φιλώταν τὸν Παρμενίωνος,
ἐπετίμησεν ἰσχυρῶς καὶ πικρῶς ἐλοιδόρησεν ὡς ἀγεννῆ
καὶ τῶν ὑπαρχόντων περὶ αὐτὸν ἀγαθῶν ἀνάξιον, εἰ
Καρὸς ἀνθρώπου καὶ βαρβάρῳ βασιλεῖ δουλεύοντος ἀγαπᾷ
4 γαμβρὸς γενέσθαι. τὸν δὲ Θεσσαλὸν ἔγραψε Κορινθίοις
f ὅπως ἀναπέμψωσιν ἐν πέδαις δεδεμένον· τῶν δ᾽ ἄλλων
ἑταίρων Ἅρπαλον καὶ Νέαρχον, ἔτι δ᾽ Ἐρίγυιον καὶ
Πτολεμαῖον ἐκ Μακεδονίας μετέστησεν, οὓς ὕστερον
Ἀλέξανδρος καταγαγὼν ἐν ταῖς μεγίσταις ἔσχε τιμαῖς.
a. 336 6 Ἐπεὶ δὲ Παυσανίας Αττάλου γνώμῃ καὶ Κλεοπάτρας

---

18 Arr. an. 3, 6, 5 22 Aristot. pol. 5, 8, 10, p. 1311 b 2. Diod. 16, 93—94. Iustin. 9, 6, 4—7, 14. 11, 2, 1. Plut. mor. 170 e. Val. Max. 8, 14, ext. 4. Ioseph. ant. 11, 304. 19, 95. Ael. v. h. 3, 45. Ps. Callisth. 1, 24. Iul. Val. 1, 17. Ioh. Antioch. fg. 40 (FHG IV 555). Zenob. 4, 78. Apost. 9, 83. Diogen. 5, 75. Oxyr. pap. 15, 1798

---

2 ἀριστόκρειττον P 5 ἀρριδαῖος L[1] ἀρρίδαιον P 12 ἰόντα Steph. νοσοῦντα Kronenberg ἰὼν εἰς τὸ Ἀλεξάνδρου δωμάτιον Anon. αἰσθ. τὰ ὄντα, τὸν Ἀλ. εἰς τὸ δωμ. παραλ. καὶ τῶν φ. Emp. αἰσθ. ταῦτα πράττοντα τὸν Ἀλ εἰς τὸ δ. ἰών, παραλ. Sint. ἐκ ταὐτομάτου pro εἰς τὸ δωμάτιον Latte 14 ἀγενῆ P 15 ἀνάξιον om. L[1] 17 θετταλὸν (θατταλὸν L): corr. Sint. 18 ἐν] ἐπὶ A 19 ἅρπαλον LP δ᾽ Ἐρίγυιον Zie. ex Schmiederi δ᾽ Ἐριγύιον: δὲ φρύγιον

ὑβρισθεὶς καὶ μὴ τυχὼν δίκης ἀνεῖλε Φίλιππον, τὸ μὲν a 336
πλεῖστον εἰς Ὀλυμπιάδα τῆς αἰτίας περιῆλθεν, ὡς θυμου-
μένῳ τῷ νεανίσκῳ προσεγκελευσαμένην καὶ παροξύνασαν,
ἔθιγε δέ τις καὶ Ἀλεξάνδρου διαβολή. λέγεται γὰρ ἐντυ- 7 **670**
χόντος αὐτῷ τοῦ Παυσανίου μετὰ τὴν ὕβριν ἐκείνην καὶ
ἀποδυρομένου προενέγκασθαι τὸ τῆς Μηδείας ἰαμβεῖον
(Eur. Med. 288).

τὸν δόντα καὶ γήμαντα καὶ γαμουμένην.

οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοὺς συναιτίους τῆς ἐπιβουλῆς ἀνα- 8
ζητήσας ἐκόλασε, καὶ τὴν Κλεοπάτραν ἀποδημοῦντος
αὐτοῦ τῆς Ὀλυμπιάδος ὠμῶς μεταχειρισαμένης ἠγανά-
κτησε.

11. *Παρέλαβε* μὲν οὖν ἔτη γεγονὼς εἴκοσι τὴν βασι-
λείαν, φθόνους μεγάλους καὶ δεινὰ μίση καὶ κινδύνους
πανταχόθεν ἔχουσαν. οὔτε γὰρ τὰ βάρβαρα καὶ πρόσ- 2
οικα γένη τὴν δούλωσιν ἔφερε, ποθοῦντα τὰς πατρίους
βασιλείας, οὔτε τὴν Ἑλλάδα κρατήσας τοῖς ὅπλοις ὁ b
Φίλιππος οἷον καταζεῦξαι καὶ τιθασεῦσαι χρόνον ἔσχεν,
ἀλλὰ μόνον μεταβαλὼν καὶ ταράξας τὰ πράγματα πολὺν
S σάλον ἔχοντα καὶ κίνησιν ὑπ' ἀηθείας ἀπέλιπε. φοβου- 3
μένων δὲ τῶν Μακεδόνων τὸν καιρόν, καὶ τὰ μὲν Ἑλλη-
νικὰ πάντως ἀφεῖναι καὶ μὴ προσβιάζεσθαι τὸν Ἀλέξαν-
δρον οἰομένων δεῖν, τοὺς δ' ἀφισταμένους τῶν βαρβάρων
ἀνακαλεῖσθαι πρᾴως, καὶ θεραπεύειν τὰς ἀρχὰς τῶν
νεωτερισμῶν, αὐτὸς ἀπ' ἐναντίων λογισμῶν ὥρμησε τόλμῃ 4

---

10 Paus. 8, 7, 7. Iustin. 9, 7, 12 13 mor. 327 c. d Iustin. 11, 1. Zon. 4, 9, p. 287, 5

---

1 τὸν μὲν P 3 παροξύνουσαν P 6 ἰάμβιον: corr. Aldina 8 Creontem Iasonem Creusam trucidandos esse censet Medea, Attalum Philippum Cleopatram Alexander 10 τὴν om. P 13 παρέβαλεν L¹ 18 ὅσον Cor. τιθασσεῦσαι AQ τηθασεῦσαι P 20 ἀπέλειπε(ν) L¹P 22 ἀφῆναι L¹ ἀφιέναι Sch.

καὶ μεγαλοφροσύνῃ κτᾶσθαι τὴν ἀσφάλειαν καὶ σωτη-
c *ρίαν τοῖς πράγμασιν, ὡς κἂν ὁτιοῦν ὑφιέμενος ὀφθῇ τοῦ*
a. 335 5 *φρονήματος, ἐπιβησομένων ἁπάντων. τὰ μὲν οὖν βαρβα-*
ρικὰ κινήματα καὶ τοὺς ἐκεῖ πολέμους κατέπαυσεν, ὀξέως
ἐπιδραμὼν στρατῷ μέχρι πρὸς τὸν Ἴστρον, ᾗ καὶ Σύρμον
ἐνίκησε μάχῃ μεγάλῃ τὸν βασιλέα τῶν Τριβαλλῶν·
6 *Θηβαίους δ' ἀφεστάναι πυθόμενος, καὶ συμφρονεῖν αὐτοῖς*
Ἀθηναίους, [ἐθέλων ἀνὴρ φανῆναι] εὐθὺς ἦγε διὰ Πυλῶν
τὴν δύναμιν, εἰπὼν ὅτι Δημοσθένει, παῖδα μὲν αὐτὸν
ἕως ἦν ἐν Ἰλλυριοῖς καὶ Τριβαλλοῖς ἀποκαλοῦντι, μει-
ράκιον δὲ περὶ Θετταλίαν γενόμενον, βούλεται πρὸς τοῖς
7 *Ἀθηναίων τείχεσιν ἀνὴρ φανῆναι. προσμείξας δὲ ταῖς*
d *Θήβαις, καὶ διδοὺς ἔτι τῶν πεπραγμένων μετάνοιαν,*
ἐξῄτει Φοίνικα καὶ Προθύτην, καὶ τοῖς μεταβαλλομένοις
8 *πρὸς αὐτὸν ἄδειαν ἐκήρυττε. τῶν δὲ Θηβαίων ἀντεξαι-*
τούντων μὲν παρ' αὐτοῦ Φιλώταν καὶ Ἀντίπατρον, κηρυτ-
τόντων δὲ τοὺς τὴν Ἑλλάδα βουλομένους συνελευθεροῦν
τάττεσθαι μετ' αὐτῶν, οὕτως ἔτρεψε τοὺς Μακεδόνας
9 *πρὸς πόλεμον. ἠγωνίσθη μὲν οὖν ὑπὲρ δύναμιν ἀρετῇ καὶ*
προθυμίᾳ τὰ παρὰ τῶν Θηβαίων, πολλαπλασίοις οὖσι
10 *τοῖς πολεμίοις ἀντιταχθέντων· ἐπεὶ δὲ καὶ τὴν Καδμείαν*
ἀφέντες οἱ φρουροὶ τῶν Μακεδόνων ἐπέπιπτον αὐτοῖς
ἐξόπισθεν, κυκλωθέντες οἱ πλεῖστοι κατὰ τὴν μάχην
e *αὐτὴν ἔπεσον, ἡ δὲ πόλις ἥλω καὶ διαρπασθεῖσα κατε-*
11 *σκάφη, τὸ μὲν ὅλον προσδοκήσαντος αὐτοῦ τοὺς Ἕλληνας*

---

3 Arr. an. 1, 1, 4—4, 5. Diod. 17, 8, 1. Strab. 7, 301. Curt. 6, 3, 2. 9, 6, 20   7 Arr. an. 1, 7—9. Diod. 17, 8, 2—14, 4. Polyaen. 4, 3, 12. Iustin. 11, 2, 7—4, 8. (Plut. Demosth. 23, 2)

---

2 *κἂν* om. **L**[1]   3 *ἐπιθησομένων* Sol.   4 *κινήματα* hab. **P** (errat Sint.)   5 *ᾗ*] *ἣ* **P** del. Rei.   7. 8 *αὐτοὺς ἀθηναίοις*: corr. Sol.   8 *ἐθέλων ἀνὴρ φανῆναι* del. Sol.   15 *δὲ* om. **L**[1]**PM**   19 *πρὸς*] *εἰς* **P**   *τὸν πόλεμον* **C**   20 *τὰ* del. Rei.   21 *καδμίαν* **L**[1]**PM**

291 S ἐκπλαγέντας πάθει τηλικούτῳ καὶ πτήξαντας ἀτρεμήσειν, a. 335
ἄλλως δὲ καὶ καλλωπισαμένου χαρίζεσθαι τοῖς τῶν
συμμάχων ἐγκλήμασι· καὶ γὰρ Φωκεῖς καὶ Πλαταιεῖς
τῶν Θηβαίων κατηγόρησαν. ὑπεξελόμενος δὲ τοὺς ἱερεῖς 12
καὶ τοὺς ξένους τῶν Μακεδόνων ἅπαντας καὶ τοὺς ἀπὸ
Πινδάρου γεγονότας καὶ τοὺς ὑπεναντιωθέντας τοῖς
ψηφισαμένοις τὴν ἀπόστασιν, ἀπέδοτο τοὺς ἄλλους, περὶ
τρισμυρίους γενομένους· οἱ δ' ἀποθανόντες ὑπὲρ ἑξακισ-
χιλίους ἦσαν.

12. Ἐν δὲ τοῖς πολλοῖς πάθεσι καὶ χαλεποῖς ἐκείνοις f
ἃ τὴν πόλιν κατεῖχε Θρᾷκές τινες ἐκκόψαντες οἰκίαν
Τιμοκλείας, γυναικὸς ἐνδόξου καὶ σώφρονος, αὐτοὶ μὲν
τὰ χρήματα διήρπαζον, ὁ δ' ἡγεμὼν τῇ γυναικὶ πρὸς βίαν
συγγενόμενος καὶ καταισχύνας, ἀνέκρινεν εἴ που χρυσίον
ἔχοι κεκρυμμένον ἢ ἀργύριον. ἡ δ' ἔχειν ὡμολόγησε, καὶ 2
μόνον εἰς τὸν κῆπον ἀγαγοῦσα καὶ δείξασα φρέαρ, ἐνταῦθ' 671
ἔφη τῆς πόλεως ἁλισκομένης καταβαλεῖν αὐτὴ τὰ τιμιώ- 3
τατα τῶν χρημάτων. ἐγκύπτοντος δὲ τοῦ Θρᾳκὸς καὶ
κατασκεπτομένου τὸν τόπον, ἔωσεν αὐτὸν ἐξόπισθεν
γενομένη, καὶ τῶν λίθων ἐπεμβαλοῦσα πολλοὺς ἀπέκτει-
νεν. ὡς δ' ἀνήχθη πρὸς Ἀλέξανδρον ὑπὸ τῶν Θρᾳκῶν 4
δεδεμένη, πρῶτον μὲν ἀπὸ τῆς ὄψεως καὶ τῆς βαδίσεως
ἐφάνη τις ἀξιωματικὴ καὶ μεγαλόφρων, ἀνεκπλήκτως καὶ
ἀδεῶς ἑπομένη τοῖς ἄγουσιν· ἔπειτα τοῦ βασιλέως ἐρω- 5
τήσαντος, ἥτις εἴη γυναικῶν, ἀπεκρίνατο Θεαγένους ἀδελφὴ

4 Arr. an. 1, 9, 9. 10. Dio Chr. 2, 33. Plin. 7, 109. vit. Pind. ap. Westerm. Biogr. p. 93, 95. 99, 24. 102, 17 (= Suid. ex Arr.). Ael. v. h. 13, 7 10 mor. 259 d—260 d. 145 e. 1093 c (= Aristobul. fg. 2). Polyaen. 8, 40. Zon 4, 9, p. 287, 10

2 καὶ om. ΛQ καλλωπισαμένου L²: καλλωπισμένου L¹PQ 5 προξένους Wil., cf. Arr. ὑπὸ PM ἐναντιωθέντας Q 7 τὴν om. P ἀπόφασιν L¹ 8 τοὺς μυρίους L¹ 15 ἔχει H¹AM καὶ om. P 19 ἐνέωσεν Li. ἐξόπισθε P 20 τὸν λίθον P

a. 335 *γεγονέναι τοῦ παραταξαμένου πρὸς Φίλιππον ὑπὲρ τῆς*
τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας καὶ πεσόντος ἐν Χαιρωνείᾳ
6 *στρατηγοῦντος. θαυμάσας οὖν ὁ Ἀλέξανδρος αὐτῆς καὶ*
b *τὴν ἀπόκρισιν καὶ τὴν πρᾶξιν, ἐκέλευσεν ἐλευθέραν*
ἀφιέναι μετὰ τῶν τέκνων.

13. *Ἀθηναίοις δὲ διηλλάγη, καίπερ οὐ μετρίως ἐνεγ-*
κοῦσι τὸ περὶ Θήβας δυστύχημα· καὶ γὰρ τὴν τῶν
μυστηρίων ἑορτὴν ἐν χερσὶν ἔχοντες, ὑπὸ πένθους ἀφῆ- 292 S
καν, καὶ τοῖς καταφυγοῦσιν ἐπὶ τὴν πόλιν ἁπάντων μετ-
2 *εδίδοσαν τῶν φιλανθρώπων. ἀλλ' εἴτε μεστὸς ὢν ἤδη*
τὸν θυμὸν ὥσπερ οἱ λέοντες, εἴτ' ἐπιεικὲς ἔργον ὠμο-
τάτῳ καὶ σκυθρωποτάτῳ παραβαλεῖν βουλόμενος, οὐ
μόνον ἀφῆκεν αἰτίας πάσης, ἀλλὰ καὶ προσέχειν ἐκέ-
λευσε τοῖς πράγμασι τὸν νοῦν τὴν πόλιν, ὡς εἴ τι συμβαίη
c 3 *περὶ αὐτόν, ἄρξουσαν τῆς Ἑλλάδος. ὕστερον μέντοι πολ-*
λάκις αὐτὸν ἡ Θηβαίων ἀνιᾶσαι συμφορὰ λέγεται καὶ
4 *πρᾳότερον οὐκ ὀλίγοις παρασχεῖν. ὅλως δὲ καὶ τὸ περὶ*
Κλεῖτον ἔργον ἐν οἴνῳ γενόμενον, καὶ τὴν πρὸς Ἰνδοὺς
τῶν Μακεδόνων ἀποδειλίασιν, ὥσπερ ἀτελῆ τὴν στρα-
τείαν καὶ τὴν δόξαν αὐτοῦ προεμένων, εἰς μῆνιν ἀνῆγε

---

6 Phoc. 17, 2—8. Demosth. 23, 3—6. Diod. 17, 15. Arr. an. 1, 10, 2—6. Iustin. 11, 4, 9—11 **10** cf. Plut. Demosth. 23, 6 **13** Plut. Phoc. 17, 8 **15** mor. 181 b (221 a). Arr. 2, 15, 2—4. 4, 8, 2. 9, 5. Curt. 8, 2, 6. Ath. 10, 434 b (= Ephipp. fg. 3, FGrHist. II 666)

---

2 *χαιρωνία* **L**[1] *χερονείαι* **P** **3** *ὁ* om. **P** **5** *ἀπιέναι*: corr. Zie. cl. mor. 260 d (*ἀφῆκεν*). Polyaen. (*ἐλευθέραν ἀφῆκε*). Zon. (*ἐλευθέραν ἀπέλυσε*) **8** *χεροῖν*: corr. Sch. **9** *ἐπὶ* om. **P** *εἰς* **Q** **11** *τῶν θυμῶν* **P** *ἐπιεικείαι* **P** **14** *τὸν νοῦν τοῖς πράγμασι* omissis *τὴν πόλιν* **C** *ὅπως προσέξουσι τὸν νοῦν Ἀθηναῖοι τοῖς πράγμασιν* Phoc. *τις* ante ras. **L** *συμβαίη* om. **P** in ras. hab. **L**, fuit *συμβαίνει*? *-νοι*? *συμβαίνει* **H** **15** *περὶ*] *πρὸς* Herw. (sed *εἴ τι γένοιτο περὶ αὐτὸν* et Phoc.) **18** *καὶ* ⟨*τὸ περὶ*⟩ *τὴν* Herw. *ἰνδοῖς*: corr. Sint. **20** *καὶ τὴν δόξαν* om. **L**[1] *ἀνήγαγε* **P**

Διονύσου καὶ νέμεσιν. ἦν δὲ Θηβαίων οὐδεὶς τῶν περι- 5
γενομένων, ὃς ἐντυχών τι καὶ δεηθεὶς ὕστερον οὐ διε-
πράξατο παρ᾽ αὐτοῦ. ταῦτα μὲν τὰ περὶ Θήβας.

14. *Εἰς δὲ τὸν Ἰσθμὸν τῶν Ἑλλήνων συλλεγέντων, καὶ* a. 336
ψηφισαμένων ἐπὶ Πέρσας μετ᾽ Ἀλεξάνδρου στρατεύειν,
ἡγεμὼν ἀνηγορεύθη. πολλῶν δὲ καὶ πολιτικῶν ἀνδρῶν 2 d
καὶ φιλοσόφων ἀπηντηκότων αὐτῷ καὶ συνηδομένων,
ἤλπιζε καὶ Διογένην τὸν Σινωπέα ταὐτὸ ποιήσειν, δια-
τρίβοντα περὶ Κόρινθον. ὡς δ᾽ ἐκεῖνος ἐλάχιστον Ἀλε- 3
ξάνδρου λόγον ἔχων ἐν τῷ Κρανείῳ σχολὴν ἦγεν, αὐτὸς
ἐπορεύετο πρὸς αὐτόν· ἔτυχε δὲ κατακείμενος ἐν ἡλίῳ.
καὶ μικρὸν μὲν ἀνεκάθισεν, ἀνθρώπων τοσούτων ἐπερχο- 4
μένων, καὶ διέβλεψεν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον. ὡς δ᾽ ἐκεῖνος
ἀσπασάμενος καὶ προσειπὼν αὐτὸν ἠρώτησεν, εἴ τινος
τυγχάνει δεόμενος, „μικρὸν" εἶπεν· „ἀπὸ τοῦ ἡλίου
μετάστηθι." πρὸς τοῦτο λέγεται τὸν Ἀλέξανδρον οὕτω 5
διατεθῆναι καὶ θαυμάσαι καταφρονηθέντα τὴν ὑπερ- e
38 S *οψίαν καὶ τὸ μέγεθος τοῦ ἀνδρός, ὥστε τῶν περὶ αὐτὸν*
ὡς ἀπῄεσαν διαγελώντων καὶ σκωπτόντων, „ἀλλὰ μὴν
ἐγὼ" εἶπεν „εἰ μὴ Ἀλέξανδρος ἤμην, Διογένης ἂν
ἤμην."

Βουλόμενος δὲ τῷ θεῷ χρήσασθαι περὶ τῆς στρατείας, 6 a. 335?
ἦλθεν εἰς Δελφούς· καὶ κατὰ τύχην ἡμερῶν ἀποφράδων

---

4 Arr. an. 1, 1, 2. Diod. 17, 4, 9 6 mor. 331 f. 605 d. 782 a. Zon. 4, 9, p. 287, 25. Cic. Tusc. 5, 92. Arr. an. 7, 2, 1. Dio Chr. 4, 12 sqq. Val. Max. 4, 3, ext. 4. Iuvenal. 14, 311. Diog. Laert. 6, 32. 38 [Diog.] epist. 23. 24. 33. 40. Epictet. 3, 22, 92. Simplic. ad Epictet. 21, p. 123 Salm. Iulian. or. 7, p. 203 b. Max. Tyr. 36, 3. Theon. prog. 5, p. 98, 23 Sp. Gnom. Vat. 91. 96. 97. Porphyr. ap. Hieron. adv. Iovin. 2, 14. Berve, Alexanderreich 2, 417

---

2 ἐντυχόντι P τι om. C, τε Sol. 8 διογένη LH 10 κρανίῳι L¹PH 14 αὐτῶι L¹PCA αὐτῶν H¹ 16 ἀπόστηθι P 16. 17 οὕτω καὶ Q 20 εἰπεῖν Br.

οὐσῶν, ἐν αἷς οὐ νενόμισται θεμιστεύειν, πρῶτον μὲν
7 ἔπεμπε παρακαλῶν τὴν πρόμαντιν. ὡς δ' ἀρνουμένης καὶ προϊσχομένης τὸν νόμον αὐτὸς ἀναβὰς βίᾳ πρὸς τὸν ναὸν εἷλκεν αὐτήν, ἡ δ' ὥσπερ ἐξηττημένη τῆς σπουδῆς εἶπεν·
f „ἀνίκητος εἶ ὦ παῖ," τοῦτ' ἀκούσας ὁ Ἀλέξανδρος οὐκέτ' ἔφη χρῄζειν ἑτέρου μαντεύματος, ἀλλ' ἔχειν ὃν ἐβούλετο παρ' αὐτῆς χρησμόν.

a. 334 8 Ἐπεὶ δ' ὥρμησε πρὸς τὴν στρατείαν, ἄλλα τ' ἐδόκει σημεῖα παρὰ τοῦ δαιμονίου γενέσθαι, καὶ τὸ περὶ Λείβηθρα τοῦ Ὀρφέως ξόανον (ἦν δὲ κυπαρίττινον) ἱδρῶτα
9 πολὺν ὑπὸ τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἀφῆκε. φοβουμένων δὲ πάντων τὸ σημεῖον, Ἀρίστανδρος ἐκέλευε θαρρεῖν, ὡς
672 ἀοιδίμους καὶ περιβοήτους κατεργασόμενον πράξεις, αἳ πολὺν ἱδρῶτα καὶ πόνον ὑμνοῦσι ποιηταῖς καὶ μουσικοῖς παρέξουσι.

15. Τῆς δὲ στρατιᾶς τὸ πλῆθος οἱ μὲν ἐλάχιστον λέγοντες τρισμυρίους πεζοὺς καὶ τετρακισχιλίους ἱππεῖς, οἱ δὲ πλεῖστον πεζοὺς μὲν τετρακισμυρίους καὶ τρισ-
2 χιλίους, ἱππέας δὲ πεντακισχιλίους ἀναγράφουσιν. ἐφόδιον δὲ τούτοις οὐ πλέον ἑβδομήκοντα ταλάντων ἔχειν αὐτὸν Ἀριστόβουλος (FGrHist. II 771) ἱστορεῖ, Δοῦρις δὲ (FGrHist. II 149) τριάκοντα μόνον ἡμερῶν διατροφήν, Ὀνησίκριτος δὲ (FGrHist. II 725) καὶ διακόσια τά-

---

9 Arr. an. 1, 11, 2. cf. Ps.-Callisth. 1, 42, 6. 7. Iul. Val. 1, 46. Itin. Alex. 17 **16** mor. 327 d. e. Pol. 12, 19, 1. Arr. an. 1, 11, 3. Diod. 17, 17, 3—5. Liv. 9, 19, 5. Frontin. strat. 4, 2, 4. Iustin. 11, 6, 2 **20** mor. 327 d. e. 342 d

---

1 νενόμιστο **C** **5** ὁ om. **ΛΗΜ** **8** τ' ἐδόκει **C**: τε δοκεῖ **9** λίβηθρα **L¹PH** **13** κατεργασάμενον **L¹** **17** τετρακισχιλίους Rei. (mor.): πεντακισχιλίους **18** τετρακισμυρίους καὶ τρισχιλίους **PHQ**: τετρακισχιλίους καὶ τρισμυρίους **Λ** **19** πεντακισχιλίους Rei. (mor.): τετρακισχιλίους **20** ταλάντων] πλάτων **L¹**

λαντα προσοφείλειν. ἀλλὰ καίπερ ἀπὸ μικρῶν καὶ στε- 3 a. 334
νῶν οὕτως ὁρμώμενος, οὐ πρότερον ἐπέβη τῆς νεώς,
ἢ τὰ τῶν ἑταίρων πράγματα σκεψάμενος, ἀπονεῖμαι τῷ b
μὲν ἀγρόν, τῷ δὲ κώμην, τῷ δὲ συνοικίας πρόσοδον
ἢ λιμένος. ἤδη δὲ κατανηλωμένων καὶ διαγεγραμ- 4
μένων σχεδὸν ἁπάντων τῶν βασιλικῶν, ὁ Περδίκκας
„σεαυτῷ δ'" εἶπεν „ὦ βασιλεῦ τί καταλείπεις;" τοῦ δὲ
φήσαντος ὅτι τὰς ἐλπίδας, „οὐκοῦν" ἔφη „καὶ ἡμεῖς
τούτων κοινωνήσομεν οἱ μετὰ σοῦ στρατευόμενοι." παρ- 5
αιτησαμένου δὲ τοῦ Περδίκκου τὴν διαγεγραμμένην
κτῆσιν αὐτῷ, καὶ τῶν ἄλλων φίλων ἔνιοι τὸ αὐτὸ ἐποίη-
σαν. τοῖς δὲ λαμβάνουσι καὶ δεομένοις προθύμως ἐχα- 6
ρίζετο, καὶ τὰ πλεῖστα τῶν ἐν Μακεδονίᾳ διανέμων οὕ-
τως κατηνάλωσε.

Τοιαύτη μὲν ⟨οὖν⟩ ὁρμῇ καὶ παρασκευῇ διανοίας τὸν 7 c
Ἑλλήσποντον διεπέρασεν. ἀναβὰς δ' εἰς Ἴλιον, ἔθυσε τῇ
Ἀθηνᾷ, καὶ τοῖς ἥρωσιν ἔσπεισε. τὴν δ' Ἀχιλλέως στήλην 8
ἀλειψάμενος λίπα, καὶ μετὰ τῶν ἑταίρων συναναδραμὼν
γυμνὸς ὥσπερ ἔθος ἐστίν, ἐστεφάνωσε, μακαρίσας αὐτὸν
ὅτι καὶ ζῶν φίλου πιστοῦ καὶ τελευτήσας μεγάλου κήρυκος
ἔτυχεν. ἐν δὲ τῷ περιϊέναι καὶ θεᾶσθαι τὰ κατὰ τὴν 9
πόλιν ἐρομένου τινὸς αὐτόν, εἰ βούλεται τὴν Ἀλεξάνδρου
λύραν ἰδεῖν, ἐλάχιστα φροντίζειν ἐκείνης ἔφη, τὴν δ'

1 Iustin. 11, 5, 5. Zon. 4, 9, p. 288, 3 15 Arr. an. 1, 11, 6—12, 1. Diod. 17, 17, 1—18, 1. Iustin. 11, 5, 12. Ael. v. h. 12, 7. Ps.-Callisth. 1, 42, 9—12. Iul. Val. 1, 46. 47 21 Ael. v. h. 9, 38

1 προσοφείλει L¹ 3 ἑτέρων: corr. L² 5 κατηνηλωμένων Δ 7 ἑαυτῷ L¹ 9 κοινωνήσωμεν P (μεθέξομεν mor. 342 e) οἱ om. P 13 διανέμων om. P νέμων Q 15 οὖν add. Cor. καὶ τοιαύτη Rei. 17 ἀχιλέως P 20 τελευτήσαντος L¹ 21 θεᾶσθαι] θέσθαι L¹P¹H¹ 22 αὐτῶν P¹

a. 334 Ἀχιλλέως ζητεῖν, ᾗ τὰ κλέα καὶ τὰς πράξεις ὕμνει τῶν
ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἐκεῖνος.
d **16.** Ἐν δὲ τούτῳ τῶν Δαρείου στρατηγῶν μεγάλην
δύναμιν ἠθροικότων, καὶ παρατεταγμένων ἐπὶ τῇ δια-
βάσει τοῦ Γρανικοῦ, μάχεσθαι μὲν ἴσως ἀναγκαῖον ἦν,
ὥσπερ ἐν πύλαις τῆς Ἀσίας, περὶ τῆς εἰσόδου καὶ ἀρχῆς·
2 τοῦ δὲ ποταμοῦ τὸ βάθος καὶ τὴν ἀνωμαλίαν καὶ τραχύ-
τητα τῶν πέραν ὄχθων, πρὸς οὓς ἔδει γίνεσθαι τὴν
ἀπόβασιν μετὰ μάχης, τῶν πλείστων δεδιότων, ἐνίων δὲ καὶ
τὸ περὶ τὸν μῆνα νενομισμένον οἰομένων δεῖν φυλάξασθαι
(Δαισίου γὰρ οὐκ εἰώθεισαν οἱ βασιλεῖς τῶν Μακεδόνων
ἐξάγειν τὴν στρατιάν), τοῦτο μὲν ἐπηνωρθώσατο, κελεύ-
e 3 σας δεύτερον Ἀρτεμίσιον ἄγειν· τοῦ δὲ Παρμενίωνος, ὡς
ὀψὲ τῆς ὥρας οὔσης, οὐκ ἐῶντος ἀποκινδυνεύειν, εἰπὼν
αἰσχύνεσθαι τὸν Ἑλλήσποντον, εἰ φοβήσεται τὸν Γρανι- 295 S
κὸν διαβεβηκὼς ἐκεῖνον, ἐμβάλλει τῷ ῥεύματι σὺν ἴλαις
4 ἱππέων τρισκαίδεκα· καὶ πρὸς ἐναντία βέλη καὶ τόπους
ἀπορρῶγας ὅπλοις καταπεφραγμένους καὶ ἵπποις ἐλαύ-
νων, καὶ διὰ ῥεύματος παραφέροντος καὶ περικλύζοντος,
ἔδοξε μανικῶς καὶ πρὸς ἀπόνοιαν μᾶλλον ἢ γνώμῃ στρα-
5 τηγεῖν. οὐ μὴν ἀλλ' ἐμφὺς τῇ διαβάσει, καὶ κρατήσας τῶν
τόπων χαλεπῶς καὶ μόλις, ὑγρῶν καὶ περισφαλῶν γενο-

---

1 cf. Hom. Il. 9, 189 3 c. 16 mor. 308 c. 326 f. 341 b. Arr. an. 1, 13—16. Diod. 17, 18, 4—21, 6. Iustin. 11, 6, 10—13. Strab. 13, 587. Polyaen. 4, 3, 16. Lucian. mort. dial. 12, 4. Mela 1, 98. Itin. Alex. 20—23; Plutarchum concidit Zon. 4, 9, p. 288, 8—26

---

1 ἀχιλέως **P** 4 καὶ τῶν παρ. **P** 5 γρανίκου **P** 6 εἰσόδου τῆς ἀρχῆς vel εἰσ. καὶ αὐλῆς Rei. καὶ τῆς ἀρχῆς Zie. 7 ἀνομαλίαν **L**[1]**H**[1] καὶ τὴν τρ. **M** 8 ὀχθῶν: corr. Vulc. 9 ἐπίβασιν Kronenberg 10 τὸ . . . νενομισμένον Sch. (qui et δ' ἐκ τῶν . . . -νων): τῶν (τὸν **P**) . . . νενομισμένων 11 εἰώθησαν **P** εἰώθεσαν **C** 12 ἐξαγαγεῖν **L**[1] 15 ἑλλήσπονδον **L**[1] τὸ γράνικον **P** 16 εἴλαις **Λ** 18 καταπεφραγμένοις **H**[1]**Q** 19 καὶ[1] del. Cor. παραρρέοντος **C**

μένων διὰ τὸν πηλόν, εὐθὺς ἠναγκάζετο φύρδην μάχεσθαι f a.334
καὶ κατ' ἄνδρα συμπλέκεσθαι τοῖς ἐπιφερομένοις, πρὶν εἰς
τάξιν τινὰ καταστῆναι τοὺς διαβαίνοντας. ἐνέκειντο γὰρ 6
κραυγῇ, καὶ τοὺς ἵππους παραβάλλοντες τοῖς ἵπποις
ἐχρῶντο δόρασι, καὶ ξίφεσι τῶν δοράτων συντριβέντων.
ὠσαμένων δὲ πολλῶν ἐπ' αὐτὸν (ἦν δὲ τῇ πέλτῃ καὶ τοῦ 7
κράνους τῇ χαίτῃ διαπρεπής, ἧς ἑκατέρωθεν εἱστήκει
πτερὸν λευκότητι καὶ μεγέθει θαυμαστόν), ἀκοντισθεὶς
μὲν ὑπὸ τὴν ὑποπτυχίδα τοῦ θώρακος οὐκ ἐτρώθη, **673**
Ῥοισάκου δὲ καὶ Σπιθριδάτου τῶν στρατηγῶν προσ- 8
φερομένων ἅμα, τὸν μὲν ἐκκλίνας, Ῥοισάκῃ δὲ προεμ-
βαλὼν τεθωρακισμένῳ τὸ δόρυ καὶ κατακλάσας, οὕτως
ἐπὶ τὸ ἐγχειρίδιον ὥρμησε. συμπεπτωκότων δ' αὐτῶν, ὁ 9
Σπιθριδάτης ὑποστήσας ἐκ πλαγίων τὸν ἵππον, καὶ μετὰ
σπουδῆς συνεξαναστάς, κοπίδι βαρβαρικῇ κατήνεγκε· καὶ 10
τὸν μὲν λόφον ἀπέρραξε μετὰ θατέρου πτεροῦ, τὸ δὲ
κράνος πρὸς τὴν πληγὴν ἀκριβῶς καὶ μόλις ἀντέσχεν,
ὥστε τῶν πρώτων ψαῦσαι τριχῶν τὴν πτέρυγα τῆς κο-
πίδος. ἑτέραν δὲ τὸν Σπιθριδάτην πάλιν ἐπαιρόμενον 11
ἔφθασε Κλεῖτος ὁ μέλας τῷ ξυστῷ διελάσας μέσον· b
ὁμοῦ δὲ καὶ Ῥοισάκης ἔπεσεν, ὑπ' Ἀλεξάνδρου ξίφει
πληγείς. ἐν τούτῳ δὲ κινδύνου καὶ ἀγῶνος οὔσης τῆς 12
ἱππομαχίας, ἥ τε φάλαγξ διέβαινε τῶν Μακεδόνων, καὶ
συνῆγον αἱ πεζαὶ δυνάμεις. οὐ μὴν ὑπέστησαν εὐρώ- 13
36 8 στως οὐδὲ πολὺν χρόνον, ἀλλ' ἔφυγον τραπόμενοι πλὴν
26 τῶν μισθοφόρων Ἑλλήνων· οὗτοι δὲ πρός τινι λόφῳ

9 μὲν] δὲ L[1] 10 προφερομένων P 11 ἐγκλίνας L[1]H[1]M
12 καὶ τὸ δόρυ κατακλ. [τοῦτο] C Emp. οὕτως Zie.: τοῦτο
14 ἐπιστήσας Br.; intellige ἀναστήσας 15 ἐξαναστὰς Cor.
16 ἀπήρραξεν A et s. s. H 19 ⟨εἰς⟩ ἑτέραν Br. πάλιν ⟨πληγὴν⟩ Zie. 20 μέλας Blancardus cl. Diod. 17, 20, 7: μέγας
21 ῥυσάκης LH 24 αἱ Περσικαὶ vel αἱ πεζαὶ Περσῶν Br.
26 τινα λόφον P τινα λόφῳ L[1] τινι λόφον ante corr. H

a. 334 14 συστάντες, ᾔτουν τὰ πιστὰ τὸν Ἀλέξανδρον. ὁ δὲ θυμῷ
μᾶλλον ἢ λογισμῷ πρῶτος ἐμβαλών, τόν θ᾽ ἵππον ἀπο-
βάλλει ξίφει πληγέντα διὰ τῶν πλευρῶν (ἦν δ᾽ ἕτερος,
οὐχ ὁ Βουκεφάλας), καὶ τοὺς πλείστους τῶν ἀποθανόντων
c καὶ τραυματισθέντων ἐκεῖ συνέβη κινδυνεῦσαι καὶ πεσεῖν,
πρὸς ἀνθρώπους ἀπεγνωκότας καὶ μαχίμους συμπλεκο-
15 μένους. λέγονται δὲ πεζοὶ μὲν δισμύριοι τῶν βαρβάρων,
ἱππεῖς δὲ δισχίλιοι πεντακόσιοι πεσεῖν. τῶν δὲ περὶ
τὸν Ἀλέξανδρον Ἀριστόβουλός φησι (FGrHist. II 771)
τέσσαρας καὶ τριάκοντα νεκροὺς γενέσθαι τοὺς πάντας,
16 ὧν ἐννέα πεζοὺς εἶναι. τούτων μὲν οὖν ἐκέλευσεν εἰκόνας
17 ἀνασταθῆναι χαλκᾶς, ἃς Λύσιππος εἰργάσατο. κοινού-
μενος δὲ τὴν νίκην τοῖς Ἕλλησιν, ἰδίᾳ μὲν τοῖς Ἀθηναίοις
ἔπεμψε τῶν αἰχμαλώτων τριακοσίας ἀσπίδας, κοινῇ δὲ
τοῖς [ἄλλοις] λαφύροις ἐκέλευσεν ἐπιγράψαι φιλοτιμο-
d 18 τάτην ἐπιγραφήν· „Ἀλέξανδρος [ὁ] Φιλίππου καὶ οἱ
Ἕλληνες πλὴν Λακεδαιμονίων ἀπὸ τῶν βαρβάρων τῶν
19 τὴν Ἀσίαν κατοικούντων.“ ἐκπώματα δὲ καὶ πορφύρας
καὶ ὅσα τοιαῦτα τῶν Περσικῶν ἔλαβε, πάντα τῇ μητρὶ
πλὴν ὀλίγων ἔπεμψεν.

17. Οὗτος ὁ ἀγὼν μεγάλην εὐθὺς ἐποίησε τῶν πραγ-
μάτων μεταβολὴν πρὸς Ἀλέξανδρον, ὥστε καὶ Σάρδεις,
τὸ πρόσχημα τῆς ἐπὶ θαλάσσῃ τῶν βαρβάρων ἡγεμονίας,
2 παραλαβεῖν καὶ τἄλλα προστίθεσθαι. μόνη δ᾽ Ἁλικαρνασ-

---

11 Arr. an. **1**, 16, 4. Vell. **1**, 11, 4. Plin. n. h. 34, 64. Iustin. 11, 6, 13 **21** Arr. an. 1, 17—24. Diod. 17, 21, 7—22, 5. 23, 4—27, 6 Iustin. 11, 6, 14. 15. Zon. 4, 9, p. 288, 26

---

4 βουκεφάλας h. l. plurimi codd. (cf. p. 181, 18) **7** μύριοι, 'quidam codd.' Stephani (cum Diod. 17, 21, 6) **15** ἄλλοις del. Zie. κοινῇ τοῖς ἄλλοις, τοῖς λαφύροις Cor. κοινῇ δὲ τοῖς ἄλλοις, οἷς λαφύροις Sch. **16** ἐπιγραφήν] ἐπιστολήν **M** et mg. **P** ὁ del. Zie. cl. Arr. 1, 16, 7 **21** ἀγὼν αὐτῷ **L**[1] αὐτῷ del. **L**[2] **23** θαλάσσῃ Steph. et e ras. **H**: θαλάσσης **24** ἁλικαρνασὸς **Q**

σὸς ἀντέστη καὶ Μίλητος, ἃς ἑλὼν κατὰ κράτος, καὶ τὰ
περὶ αὐτὰς πάντα χειρωσάμενος, ἀμφίβολος ἦν πρὸς τὰ e
λοιπὰ τῇ γνώμῃ. καὶ πολλάκις μὲν ἔσπευδε Δαρείῳ 3
συμπεσὼν ἀποκινδυνεῦσαι περὶ τῶν ὅλων, πολλάκις δὲ
τοῖς ἐπὶ θαλάσσῃ πράγμασι καὶ χρήμασι διενοεῖτο πρῶτον
297 S οἷον ἐνασκήσας καὶ ῥώσας αὐτόν, οὕτως ἀναβαίνειν ἐπ'
ἐκεῖνον.

Ἔστι δὲ τῆς Λυκίας κρήνη παρὰ τὴν Ξανθίων πόλιν, 4 *a. 334/3*
ἧς τότε λέγουσιν αὐτομάτως περιτραπείσης καὶ ὑπερ-
βαλούσης, ἐκ βυθοῦ δέλτον ἐκπεσεῖν χαλκῆν, τύπους
ἔχουσαν ἀρχαίων γραμμάτων, ἐν οἷς ἐδηλοῦτο παύσεσθαι
τὴν Περσῶν ἀρχὴν ὑφ' Ἑλλήνων καταλυθεῖσαν. τούτοις 5
ἐπαρθείς, ἠπείγετο τὴν παραλίαν ἀνακαθήρασθαι μέχρι
τῆς Φοινίκης καὶ Κιλικίας. ἡ δὲ τῆς Παμφυλίας παρα- 6 f
δρομὴ πολλοῖς γέγονε τῶν ἱστορικῶν ὑπόθεσις γραφικὴ
πρὸς ἔκπληξιν καὶ ὄγκον, ὡς θείᾳ τινὶ τύχῃ παραχωρήσα-
σαν Ἀλεξάνδρῳ τὴν θάλασσαν, ἄλλως ἀεὶ τραχεῖαν ἐκ
πελάγους προσφερομένην, σπανίως δέ ποτε λεπτοὺς καὶ
προσηχεῖς ὑπὸ τὰ κρημνώδη καὶ παρερρωγότα τῆς ὀρεινῆς
πάγους διακαλύπτουσαν. δηλοῖ δὲ καὶ Μένανδρος, ἐν 7
κωμῳδίᾳ παίζων πρὸς τὸ παράδοξον (CAF III 240)·

ὡς Ἀλεξανδρῶδες ἤδη τοῦτο· κἂν ζητῶ τινα,
αὐτόματος οὗτος παρέσται· κἂν διελθεῖν δηλαδὴ 674
διὰ θαλάσσης δέῃ τόπον τιν', οὗτος ἔσται μοι βατός.

8 cf. Arr. an. 1, 24, 4 14 Callisth. fg. 31 (FGrHist. II 650). Arr. an 1, 26, 1. 2. Strab. 14, 666. Ioseph. ant. 2, 348. App. b. c. 2, 622. Sen. suas. 1, 11

6. 7 ὑπ' ἐκεῖνον L¹PH 8 παρὰ Sol.: περὶ 9 ὑπερβαλλούσης PH 10 τύπον P 11 παύσεσθαι Q Steph.: παύσασθαι ΛPH 18 ποτε om. ΛQ 19 προσεχεῖς Anon. προεχεῖς Toup Cor. περιηχεῖς Zie. 20 πάτους vel πόρους vel τόπους pro πάγους Zie., quod si verum est idem fere significat ἀνακαλύπτουσαν Anon. 22 ἤδη· πάτον ἐὰν ζητῶ Kock τοῦτό γ'· ἂν Zie. 24 τόπον] πόρον Kock

a. 334/3 8 αὐτὸς δ' Ἀλέξανδρος ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς οὐδὲν τοιοῦτον
τερατευσάμενος, ὁδοποιῆσαί φησι τὴν λεγομένην Κλίμακα,
9 καὶ διελθεῖν ὁρμήσας ἐκ Φασηλίδος. διὸ καὶ πλείονας
ἡμέρας ἐν τῇ πόλει διέτριψεν· ἐν αἷς καὶ Θεοδέκτου
τεθνηκότος (ἦν δὲ Φασηλίτης) ἰδὼν εἰκόνα [ἀνα]κειμένην
ἐν ἀγορᾷ, μετὰ δεῖπνον ἐπεκώμασε μεθύων, καὶ τῶν
στεφάνων ἐπέρριψε πολλούς, οὐκ ἄχαριν ἀποδιδοὺς ἐν
παιδιᾷ τιμὴν τῇ γενομένῃ δι' Ἀριστοτέλην καὶ φιλοσο-
φίαν ὁμιλίᾳ πρὸς τὸν ἄνδρα.
b **18.** *Μετὰ ταῦτα Πισιδῶν τε τοὺς ἀντιστάντας ᾕρει, καὶ*
2 *Φρυγίαν ἐχειροῦτο· καὶ Γόρδιον πόλιν, ἑστίαν Μίδου τοῦ*
παλαιοῦ γενέσθαι λεγομένην, παραλαβών, τὴν θρυλου-
μένην ἅμαξαν εἶδε, φλοιῷ κρανίας ἐνδεδεμένην, καὶ λόγον
ἐπ' αὐτῇ πιστευόμενον ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἤκουσεν, ὡς 298 S
τῷ λύσαντι τὸν δεσμὸν εἵμαρται βασιλεῖ γενέσθαι τῆς
3 *οἰκουμένης. οἱ μὲν οὖν πολλοί φασι, τῶν δεσμῶν τυφλὰς*
ἐχόντων τὰς ἀρχὰς καὶ δι' ἀλλήλων πολλάκις σκολιοῖς
ἑλιγμοῖς ὑποφερομένων, τὸν Ἀλέξανδρον ἀμηχανοῦντα
λῦσαι, διατεμεῖν τῇ μαχαίρᾳ τὸ σύναμμα, καὶ πολλὰς
c 4 *ἐξ αὐτοῦ κοπέντος ἀρχὰς φανῆναι. Ἀριστόβουλος δὲ*
(FGrHist. II 772) *καὶ πάνυ λέγει ῥᾳδίαν αὐτῷ γενέσθαι*
τὴν λύσιν, ἐξελόντι τοῦ ῥυμοῦ τὸν ἕστορα καλούμενον,

---

8 cf. Arr. an. 1, 24, 5. 6. Berve, Alexanderreich 2, 419 **10** Arr. an. 1, 27, 5—29, 3 **11** Arr. an. 2, 3. Curt. 3, 1, 14—18. Iustin. 11, 7, 3—16

---

1 *τοιούτωι* **P** *τοιοῦτο* e ras. **H** **3** *φασιλίδος* **ΛHC** *βασιλίδος* **PM**: corr. Aldina **5** *φασιλίτης* **ΛPH** *ἀνακειμένην*: corr. Sint. **7** *ἐν παιδιᾷ ἀποδιδοὺς*: transpos. Zie. (*ἐν π. τ. ἀπ.* Benseler) **10** *τε*] *δὲ* **L**[1] *δὲ πισιδῶν* **C** *ἀντιστάτας* **L**[1]**P** et **H**, in quo *ν* s. s. m. 1 **12** *θρυλλουμένην* **P** **13** *κρανίας* **L**[2] *συνδεδεμένην* Cob. **20** *κοπέντων* **P** **22** *τὴν λύσιν γενέσθαι*: transpos. Sint. (*ῥαδ. λέγ. τὴν λ. αὐτ. γεν.* **C**)

ᾧ συνείχετο τὸ ζυγόδεσμον, εἶθ' οὕτως ὑφελκύσαντι a. 333
τὸν ζυγόν.
Ἐντεῦθεν Παφλαγόνας τε καὶ Καππαδόκας προσαγα- 5
γόμενος, καὶ τὴν Μέμνονος ἀκούσας τελευτήν, ὃς τῶν ἐπὶ
θαλάττῃ Δαρείου στρατηγῶν ἐπίδοξος ἦν Ἀλεξάνδρῳ
πολλὰ πράγματα καὶ μυρίας ἀντιλήψεις καὶ ἀσχολίας
παρέξειν, ἐπερρώσθη πρὸς τὴν ἄνω στρατείαν μᾶλλον.
Ἤδη δὲ καὶ Δαρεῖος ἐκ Σούσων κατέβαινεν, ἐπαιρό- 6
μενός τε τῷ πλήθει τῆς δυνάμεως (ἑξήκοντα γὰρ ἦγε
μυριάδας στρατοῦ), καί τινος ὀνείρου θαρρύνοντος αὐτόν, d
ὃν οἱ μάγοι πρὸς χάριν ἐξηγοῦντο μᾶλλον ἢ κατὰ τὸ
εἰκός. ἔδοξε γὰρ πυρὶ νέμεσθαι πολλῷ τὴν Μακεδόνων 7
φάλαγγα, τὸν δ' Ἀλέξανδρον ἔχοντα στολήν, ἣν αὐτὸς
ἐφόρει πρότερον ἀστάνδης ὢν βασιλέως, ὑπηρετεῖν αὐτῷ·
παρελθόντα δ' εἰς τὸ τοῦ Βήλου τέμενος, ἀφανῆ γενέσθαι.
διὰ τούτων ὡς ἔοικεν ὑπεδηλοῦτο παρὰ τοῦ θεοῦ λαμπρὰ 8
μὲν γενήσεσθαι καὶ περιφανῆ τὰ τῶν Μακεδόνων, Ἀλέξαν-
δρον δὲ τῆς μὲν Ἀσίας κρατήσειν, ὥσπερ ἐκράτησε Δα-
ρεῖος, ἐξ ἀστάνδου βασιλεὺς γενόμενος, ταχὺ δὲ σὺν δόξῃ
τὸν βίον ἀπολείψειν. **19.** ἔτι δὲ μᾶλλον ἐθάρρησε κατα-
γνοὺς δειλίαν Ἀλεξάνδρου, πολὺν χρόνον ἐν Κιλικίᾳ δια- e
τρίψαντος. ἦν δ' ἡ διατριβὴ διὰ νόσον, ἣν οἱ μὲν ἐκ κόπων, 2

---

3 Arr. an. 2, 4, 1. 2 4 Arr. an. 2, 1, 3. Diod. 17, 29, 4. 31, 3. 4. Curt. 3, 1, 21 8 Diod. 17, 30. 31. Curt. 3, 2, 1—10. Zon. 4, 9, p. 298, 1 10 Curt. 3, 3, 2—5 21 Arr. 2, 4, 7—11. Diod. 17, 31, 4—6. Iustin. 11, 8, 3—9. Curt. 3, 5—7. Val. Max. 3, 8, ext. 6. Sen. de ira 2, 23, 2. Ps.-Callisth. 2, 8. Iul. Val. 2, 24. Itin. Alex. 28—30. Zon. 4, 9, p. 289, 3

---

1 *συνείχετο τὸ* Q: *συνεῖχε τὸ* ΛP *ἐφελκύσαντι* Vulc. *ἀφελκ.* Cor. *ἐξελκ.* Arr. 2, 3, 7 14 *ἀσγάνδης* (item v. 19): corr. Anon. Steph. cl. mor. 326 f. 340 c. Hesych. s. v. Suid. s. v. Eustath. in Od. p. 1854, 28 *ὢν*] *ὄντος* P 17 *μὲν* om. Λ *γενέσθαι*: corr. Steph. 22 *οἱ*] *ὁ* P

a. 333 οἱ δ' ἐν τῷ τοῦ Κύδνου ῥεύματι λουσαμένῳ ⟨καὶ⟩ κατα-
3 παγέντι προσπεσεῖν λέγουσι. τῶν μὲν οὖν ἄλλων ἰατρῶν 299 S
οὐδεὶς ἐθάρρει βοηθεῖν, ἀλλὰ τὸν κίνδυνον οἰόμενοι πάσης
ἰσχυρότερον εἶναι βοηθείας, ἐφοβοῦντο τὴν ἐκ τοῦ σφα-
4 λῆναι διαβολὴν πρὸς τοὺς Μακεδόνας· Φίλιππος δ' ὁ
Ἀκαρνὰν μοχθηρὰ μὲν ἑώρα τὰ περὶ αὐτὸν ὄντα, τῇ δὲ
φιλίᾳ πιστεύων, καὶ δεινὸν ἡγούμενος εἰ κινδυνεύοντι μὴ
συγκινδυνεύσει, μέχρι τῆς ἐσχάτης πείρας βοηθῶν καὶ
f παραβαλλόμενος, ἐπεχείρησε φαρμακείᾳ, καὶ συνέπεισεν
αὐτὸν ὑπομεῖναι καὶ πιεῖν, σπεύδοντα ῥωσθῆναι πρὸς τὸν
5 πόλεμον. ἐν τούτῳ δὲ Παρμενίων ἔπεμψεν ἐπιστολὴν
ἀπὸ στρατοπέδου, διακελευόμενος αὐτῷ φυλάξασθαι τὸν
Φίλιππον, ὡς ὑπὸ Δαρείου πεπεισμένον ἐπὶ δωρεαῖς
675 μεγάλαις καὶ γάμῳ θυγατρὸς ἀνελεῖν Ἀλέξανδρον. ὁ δὲ
τὴν ἐπιστολὴν ἀναγνοὺς καὶ μηδενὶ δείξας τῶν φίλων, ὑπὸ
6 τὸ προσκεφάλαιον ὑπέθηκεν. ὡς δὲ τοῦ καιροῦ παρόντος
εἰσῆλθε μετὰ τῶν ἑταίρων ὁ Φίλιππος, τὸ φάρμακον ἐν
κύλικι κομίζων, ἐκείνῳ μὲν ἐπέδωκε τὴν ἐπιστολήν, αὐτὸς
7 δὲ τὸ φάρμακον ἐδέξατο προθύμως καὶ ἀνυπόπτως, ὥστε
θαυμαστὴν καὶ θεατρικὴν τὴν ὄψιν εἶναι, τοῦ μὲν ἀνα-
γινώσκοντος, τοῦ δὲ πίνοντος, εἶθ' ἅμα πρὸς ἀλλήλους
ἀποβλεπόντων οὐχ ὁμοίως, ἀλλὰ τοῦ μὲν Ἀλεξάνδρου
φαιδρῷ τῷ προσώπῳ καὶ διακεχυμένῳ τὴν πρὸς τὸν
8 Φίλιππον εὐμένειαν καὶ πίστιν ἀποφαίνοντος, ἐκείνου δὲ
b πρὸς τὴν διαβολὴν ἐξισταμένου, καὶ ποτὲ μὲν θεοκλυ-
τοῦντος καὶ πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀνατείνοντος τὰς χεῖρας,
ποτὲ δὲ τῇ κλίνῃ περιπίπτοντος καὶ παρακαλοῦντος τὸν
9 Ἀλέξανδρον εὐθυμεῖν καὶ προσέχειν αὐτῷ. τὸ γὰρ φάρ-

1 λουσαμένῳ ἐν τῷ τ. κ. ῥ.: transpos. Zie. (ἐν del. Sint.) καὶ add. Cor. καὶ παγέντι Sch. 3 βοηθήσειν: corr. Cor.; num ἐθάρρησε? (ita Zon.) 6 τῇ] τῶι P 8 συγκινδυνεύσηι L¹PC 16 ἔθηκεν P

μακον ἐν ἀρχῇ κρατῆσαν τοῦ σώματος οἷον ἀπέωσε καὶ a. 333
κατέδυσεν εἰς βάθος τὴν δύναμιν, ὥστε καὶ φωνὴν ἐπιλιπεῖν, καὶ τὰ περὶ τὴν αἴσθησιν ἀσαφῆ καὶ μικρὰ κομιδῆ γενέσθαι, λιποθυμίας ἐπιπεσούσης. οὐ μὴν ἀλλὰ ταχέως 10
300 S ἀναληφθεὶς ὑπὸ τοῦ Φιλίππου καὶ ῥαΐσας, αὑτὸν ἐπέδειξε
6 τοῖς Μακεδόσιν· οὐ γὰρ ἐπαύοντο πρὶν ἰδεῖν τὸν Ἀλέξανδρον ἀθυμοῦντες.

20. Ἦν δέ τις ἐν τῷ Δαρείου στρατῷ πεφευγὼς ἐκ c
Μακεδονίας ἀνὴρ Μακεδών, Ἀμύντας, οὐκ ἄπειρος τῆς Ἀλεξάνδρου φύσεως. οὗτος ὡρμημένον ἰδὼν Δαρεῖον εἴσω 2
τῶν στενῶν βαδίζειν ἐπ' Ἀλέξανδρον, ἐδεῖτο κατὰ χώραν ὑπομένειν ἐν πλάτος ἔχουσι πεδίοις καὶ ἀναπεπταμένοις πρὸς ἐλάττονας πλήθει τοσούτῳ διαμαχούμενον. ἀποκρι- 3
ναμένου δὲ Δαρείου δεδιέναι μὴ φθάσωσιν αὐτὸν ἀποδράντες οἱ πολέμιοι καὶ διαφυγὼν Ἀλέξανδρος, „ἀλλὰ τούτου γ'" εἶπεν „ὦ βασιλεῦ χάριν θάρρει· βαδιεῖται γὰρ ἐκεῖνος ἐπὶ σέ, καὶ σχεδὸν ἤδη βαδίζει." ταῦτα λέγων 4
Ἀμύντας οὐκ ἔπειθεν, ἀλλ' ἀναστὰς ἐπορεύετο Δαρεῖος d
εἰς Κιλικίαν, ἅμα δ' Ἀλέξανδρος εἰς Συρίαν ἐπ' ἐκεῖνον. ἐν δὲ τῇ νυκτὶ διαμαρτόντες ἀλλήλων, αὖθις ἀνέστρεφον, 5
Ἀλέξανδρος μὲν ἡδόμενός τε τῇ συντυχίᾳ καὶ σπεύδων ἀπαντῆσαι περὶ τὰ στενά, Δαρεῖος δὲ τὴν προτέραν ἀναλαβεῖν στρατοπεδείαν καὶ τῶν στενῶν ἐξελίξαι τὴν δύναμιν. ἤδη γὰρ ἐγνώκει παρὰ τὸ συμφέρον ἐμβεβληκὼς 6
ἑαυτὸν εἰς χωρία θαλάττῃ καὶ ὄρεσι καὶ ποταμῷ διὰ μέσου

---

8 c. 20 Pol. 12, 17—22 (Callisth. fg. 35, FGrHist. II 651). Arr. an. 2, 6—11. Diod. 17, 32—36. Curt. 3, 8—11. Iustin. 11, 9, 1—11. Ps.-Callisth. 1, 41, 8. Iul. Val. 1, 43. Zon. 4, 9, p. 289, 17 Itin. Alex. 35. 36.

---

2 ἐπιλείπειν: corr. Cor. 4 λειποθυμίας QL² 5 ῥαΐσας Sint.: ῥώσας 8 πεφ. ἐκ Μακ. om. L¹ 13 διαμαχόμενον L¹ 23 στρατείαν L¹PM

a. 333 ῥέοντι τῷ Πινάρῳ δύσιππα καὶ διεσπασμένα πολλαχοῦ
καὶ πρὸς τῆς ὀλιγότητος τῶν πολεμίων ἔχοντα τὴν θέσιν.
7 Ἀλεξάνδρῳ δὲ τὸν μὲν τόπον ἡ τύχη παρέσχεν, ἐστρα-
e τήγησε δὲ τῶν ἀπὸ τῆς τύχης ὑπαρχόντων πρὸς τὸ
8 νικῆσαι βέλτιον, ὅς γε τοσούτῳ πλήθει τῶν βαρβάρων
λειπόμενος, ἐκείνοις μὲν οὐ παρέσχε κύκλωσιν, αὐτὸς δὲ
τῷ δεξιῷ τὸ εὐώνυμον ὑπερβαλὼν καὶ γενόμενος κατὰ
κέρας, φυγὴν ἐποίησε τῶν καθ' αὐτὸν βαρβάρων, ἐν
πρώτοις ἀγωνιζόμενος, ὥστε τρωθῆναι ξίφει τὸν μηρόν,
9 ὡς μὲν Χάρης φησίν (FGrHist. II 661) ὑπὸ Δαρείου
(συμπεσεῖν γὰρ αὐτοὺς εἰς χεῖρας). Ἀλέξανδρος δὲ περὶ 301
τῆς μάχης ἐπιστέλλων τοῖς περὶ τὸν Ἀντίπατρον οὐκ
εἴρηκεν ὅστις ἦν ὁ τρώσας, ὅτι δὲ τρωθείη τὸν μηρὸν
ἐγχειριδίῳ, δυσχερὲς δ' οὐδὲν ἀπὸ τοῦ τραύματος συμβαίη,
10 f γέγραφε. νικήσας δὲ λαμπρῶς, καὶ καταβαλὼν ὑπὲρ
ἕνδεκα μυριάδας τῶν πολεμίων, Δαρεῖον μὲν οὐχ εἷλε,
τέτταρας σταδίους ἢ πέντε προλαβόντα τῇ φυγῇ, τὸ δ'
11 ἅρμα καὶ τὸ τόξον αὐτοῦ λαβὼν ἐπανῆλθε· καὶ κατέλαβε
τοὺς Μακεδόνας τὸν μὲν ἄλλον πλοῦτον ἐκ τοῦ βαρβαρικοῦ
στρατοπέδου φέροντας καὶ ἄγοντας ὑπερβάλλοντα πλή-
θει, καίπερ εὐζώνων πρὸς τὴν μάχην παραγενομένων,
καὶ τὰ πλεῖστα τῆς ἀποσκευῆς ἐν Δαμασκῷ καταλιπόν-
676 των, τὴν δὲ Δαρείου σκηνὴν ἐξῃρηκότας ἐκείνῳ, θερα-
πείας τε λαμπρᾶς καὶ παρασκευῆς καὶ χρημάτων πολ-
12 λῶν γέμουσαν. εὐθὺς οὖν ἀποδυσάμενος τὰ ὅπλα, πρὸς
τὸ λουτρὸν ἐβάδιζεν εἰπών· „ἴωμεν ἀπολουσόμενοι τὸν
ἀπὸ τῆς μάχης ἱδρῶτα τῷ Δαρείου λουτρῷ." καί τις

---

9 mor. 341 c. Arr. an. 2, 12, 1 16 cf. Ael. n. a. 6, 48

---

1 *πινδάρωι*: corr. Br. **2** *τὴν* om. *Λ* **6** *ἐκείνους* **L**[1] *ἐκεῖνος* **P** **14** *συμβὰν* **PM** **24** *λαμπρᾶς* om. **PQ** *χρημάτων τε* **L**[1]

τῶν ἑταίρων „μὰ τὸν Δία“ εἶπεν, „ἀλλὰ τῷ Ἀλεξάνδρου· a. 333
τὰ γὰρ τῶν ἡττωμένων εἶναί τε δεῖ καὶ προσαγορεύεσθαι
τοῦ κρατοῦντος.“ ὡς δ' εἶδε μὲν ὅλκια καὶ κρωσσοὺς καὶ 13
πυέλους καὶ ἀλαβάστρους, πάντα χρυσοῦ, ⟨δι⟩ησκη-
μένα περιττῶς, ὠδώδει δὲ θεσπέσιον οἷον ὑπ' ἀρωμάτων
καὶ μύρων ὁ οἶκος, ἐκ δὲ τούτου παρῆλθεν εἰς σκηνὴν
ὕψει τε καὶ μεγέθει καὶ τῷ περὶ τὴν στρωμνὴν καὶ
⟨τὰς⟩ τραπέζας καὶ τὸ δεῖπνον αὐτὸ κόσμῳ θαύμα- b
τος ἀξίαν, διαβλέψας πρὸς τοὺς ἑταίρους, „τοῦτ' ἦν ὡς
ἔοικεν“ ἔφη „τὸ βασιλεύειν.“

21. Τρεπομένῳ δὲ πρὸς τὸ δεῖπνον αὐτῷ φράζει τις ἐν
τοῖς αἰχμαλώτοις ἀγομένας μητέρα καὶ γυναῖκα Δαρείου
καὶ θυγατέρας δύο παρθένους ἰδούσας τὸ ἅρμα καὶ τὰ
τόξα κόπτεσθαι καὶ θρηνεῖν, ὡς ἀπολωλότος ἐκείνου.
302 S συχνὸν οὖν ἐπισχὼν χρόνον Ἀλέξανδρος, καὶ ταῖς ἐκείνων 2
τύχαις μᾶλλον ἢ ταῖς ἑαυτοῦ συμπαθὴς γενόμενος, πέμπει
Λεοννάτον, ἀπαγγεῖλαι κελεύσας ὡς οὔτε Δαρεῖος τέ-
θνηκεν οὔτ' Ἀλέξανδρον δεδιέναι χρή· Δαρείῳ γὰρ ὑπὲρ c
ἡγεμονίας πολεμεῖν, ἐκείναις δὲ πάνθ' ὑπάρξειν ὧν καὶ
Δαρείου βασιλεύοντος ἠξιοῦντο. τοῦ δὲ λόγου ταῖς γυ- 3
ναιξὶν ἡμέρου καὶ χρηστοῦ φανέντος, ἔτι μᾶλλον τὰ τῶν

---

11 mor. 522 a. Arr. an. 2, 11, 9. 12, 3—5. Diod. 17, 36, 2—4. 37, 2—4. Curt 3, 12, 1—12. Iustin. 11, 9, 12—15

---

1 εἰπεῖν L¹PM 2 δεῖ] δὴ P 3 μενόλκια: seiunxit Sol. 4 ἠσκημένα: corr. Zie. ⟨καὶ⟩ ἠσκ. Sint. 5 ὀδώδει Cor. ex Hom. Od. 9, 210 ὑπ'] ἀπὸ Vulc. 6 εἰς σκηνὴν om. PM 7 τῷ Anon.: τῶν 8 τὰς add. Sch. αὐτὸ Rei.: αὐτοῦ 9 ἄξια: corr. Sol. 15 οὖν ⟨οὐκ⟩ Zie. 16 ἐμπαθὴς: corr. Rei.; an praestat γενόμενος ἐμπαθής? 17 λεονάτον ΛQ λεοννᾶτον P 21 ἔτι δὲ P γενομέναις αἰχμαλώτοις post μᾶλλον add. Λ, quae si vera, transponenda non post γυναιξὶν v. 21 (Cor.) neque post ὑπάρξειν v. 19 (Sint.), sed ante ὑπάρξειν 21 sq. τὰ τῶν ἔργων Sint.: τὰ ἀπὸ τῶν ἔργων Λ τῶν ἔργων P τὸ ἔργον Q

a. 333 4 ἔργων ἀπήντα φιλάνθρωπα. θάψαι γὰρ ὅσους ἐβούλοντο
Περσῶν ἔδωκεν, ἐσθῆτι καὶ κόσμῳ χρησαμέναις ἐκ τῶν
λαφύρων, θεραπείας τε καὶ τιμῆς ἣν εἶχον οὐδ' ὁτιοῦν
ἀφεῖλε, συντάξεις δὲ καὶ μείζονας ἐκαρποῦντο τῶν προτέ-
5 ρων. ἡ δὲ καλλίστη καὶ βασιλικωτάτη χάρις ἦν παρ' αὐτοῦ
γυναιξὶ γενναίαις καὶ σώφροσι γενομέναις αἰχμαλώτοις
d μήτ' ἀκοῦσαί τι μήθ' ὑπονοῆσαι μήτε προσδοκῆσαι τῶν
αἰσχρῶν, ἀλλ' ὥσπερ οὐκ ἐν στρατοπέδῳ πολεμίων, ἀλλ'
ἐν ἱεροῖς καὶ ἁγίοις φυλαττομένας παρθενῶσιν, ἀπόρρη-
6 τον ἔχειν καὶ ἀόρατον ἑτέροις δίαιταν. καίτοι λέγεταί γε
τὴν Δαρείου γυναῖκα πολὺ πασῶν τῶν βασιλίδων εὐπρεπε-
στάτην γενέσθαι, καθάπερ καὶ αὐτὸς Δαρεῖος ἀνδρῶν
κάλλιστος καὶ μέγιστος, τὰς δὲ παῖδας ἐοικέναι τοῖς
7 γονεῦσιν. ἀλλ' Ἀλέξανδρος ὡς ἔοικε τοῦ νικᾶν τοὺς πολε-
μίους τὸ κρατεῖν ἑαυτοῦ βασιλικώτερον ἡγούμενος, οὔτε
τούτων ἔθιγεν, οὔτ' ἄλλην ἔγνω γυναῖκα πρὸ γάμου πλὴν
e 8 Βαρσίνης. αὕτη δὲ μετὰ τὴν Μέμνονος τελευτὴν χήρα
9 γενομένη, περὶ Δαμασκὸν ἐλήφθη. πεπαιδευμένη δὲ
παιδείαν Ἑλληνικήν, ⟨καὶ τὸ κάλλος⟩ **** καὶ τὸν
τρόπον ἐπιεικὴς οὖσα, καὶ πατρὸς Ἀρταβάζου γεγο-
νότος ἐκ βασιλέως θυγατρός, ἐγνώσθη, Παρμενίωνος

1 Diod. 17, 38, 1—5. Curt. 3, 12, 13. 21—23 10 mor. 338 e. 522 a. Arr. an. 4, 19, 5. 6. Curt. 4, 10, 24. Gell. 7, 8, 2. 3. Frontin. strat. 2, 11, 6. Amm. 24, 4, 27. Ath. 13, 603 c 17 Plut. Eum. 1, 7. Arr. an. 7, 4, 4. 6. Iustin. 11, 10, 2

1 *φιλάνθρωπον* **Q** 4 *καὶ* om. **ΔQ** 6 *γεν. αἰχμ. καὶ σώφρ.*: transpos. Zie., nisi *γεν. αἰχμ.* hic delenda, v. ad p. 205, 21 8 *τῶν πολεμίων* **P** 9 *φυλαττομέναις* non opus 14 *ἀλλ'* et *ὡς* om. **P** 14 sq. *Ἀλέξ. τοῦ νικᾶν . . . ἡγούμενος οὔτε τινὸς τῶν Δαρείου θυγατέρων κάλλει διαπρεπεστάτων οὐσῶν οὐδεμιᾶς ἔθιγεν οὔτε . . . Βαρσίνης ἀνδρὸς οὔσης κεχηρωμένης* Phot. p. 396 b 17 *βαρσήνης* **Δ** *μέμνωνος* **L**[1] 19 / p. 207, 2 *καὶ τὸ κάλλος* huc ex p. 207, 2 rettulit, e. g. *ἐκπρεπεστάτη* excidisse ratus Zie.: del. Schmieder *κατὰ τὸ κ.* Steph. *καὶ τοκάδος* Bernardakis 20 *γεγονυῖα* **Q**

προτρεψαμένου τὸν Ἀλέξανδρον, ὥς φησιν Ἀριστόβουλος a. 333
(FGrHist. II 773), καλῆς καὶ γενναίας [καὶ τὸ κάλλος]
ἅψασθαι γυναικός. τὰς δ' ἄλλας αἰχμαλώτους ὁρῶν ὁ 10
Ἀλέξανδρος κάλλει καὶ μεγέθει διαφερούσας, ἔλεγε παί-
303 ζων ὡς εἰσὶν ἀλγηδόνες ὀμμάτων αἱ Περσίδες. ἀντεπι- 11
δεικνύμενος δὲ πρὸς τὴν ἰδέαν τὴν ἐκείνων τὸ τῆς ἰδίας
ἐγκρατείας καὶ σωφροσύνης κάλλος, ὥσπερ ἀψύχους εἰκό-
νας ἀγαλμάτων παρέπεμπεν.

22. Ἐπεὶ δὲ Φιλόξενος ὁ τῶν ἐπὶ θαλάττης στρατηγὸς
ἔγραψεν εἶναι παρ' αὐτῷ Θεόδωρόν τινα Ταραντῖνον,
ἔχοντα παῖδας ὠνίους δύο τὴν ὄψιν ὑπερφυεῖς, καὶ πυνθα-
νόμενος εἰ πρίηται, χαλεπῶς ἐνεγκὼν ἐβόα πολλάκις πρὸς
τοὺς φίλους ἐρωτῶν, τί πώποτε Φιλόξενος αἰσχρὸν αὐτῷ
συνεγνωκώς, τοιαῦτ' ὀνείδη προξενῶν κάθηται. τὸν δὲ 2
Φιλόξενον αὐτὸν ἐν ἐπιστολῇ πολλὰ λοιδορήσας ἐκέλευσεν 677
αὐτοῖς φορτίοις τὸν Θεόδωρον εἰς τὸν ὄλεθρον ἀπο-
στέλλειν. ἐπέπληξε δὲ καὶ Ἅγνωνι [νεανίσκῳ] γράψαντι 3
πρὸς αὐτόν, ὅτι Κρωβύλον ⟨νεανίσκον⟩ εὐδοκιμοῦντ' ἐν
Κορίνθῳ βούλεται πριάμενος ἀγαγεῖν πρὸς αὐτόν. πυνθα- 4
νόμενος δὲ μισθοφόρων τινῶν γύναια διεφθαρκέναι Δά-
μωνα καὶ Τιμόθεον Μακεδόνας τῶν ὑπὸ Παρμενίωνι
στρατευομένων, ἔγραψε Παρμενίωνι κελεύων, ἐὰν ἐλεγ-
χθῶσιν, ὡς θηρία ἐπὶ καταφθορᾷ τῶν ἀνθρώπων γεγο-

---

5 cf. Herod. 5, 18. auct. π. ὕψους 4, 7. Eustath. in Hom. Il. 3, 446, p. 433 6 mor. 338 d 9 mor. 333 a. Ath. 1, 22 d

---

2 καὶ καλῆς P 5 ὡς om. P 8 παρέπεμψεν P 9 θαλάττῃ C Sint. 11 ὠνίους] ἰωνίας Vulc. Ἰωνίους vel ἐξ Ἰωνίας Cor. ὅτι παῖς ἐν Ἰωνίᾳ γέγονεν οἷος οὐκ ἄλλος mor. καὶ del. Sch. (Φιροξένου . . . γράψαντος . . . καὶ πυνθανομένου mor.) 13 πώποτε AM mor.: ποτε PC 15 ἐκέλευεν AQ 17 ἄγνωνι codd. praeter M νεανίσκῳ del. et νεανίσκον post Κρωβύλον add. So. (Am.), qui et νεανικῶς tentabat 18 κρωβύλον P 20 γυναῖκα L[1]A δάμονα P 22 στρατ. — Παρμενίωνι del. P

5 νότα τιμωρησάμενον ἀποκτεῖναι. καὶ περὶ ἑαυτοῦ κατὰ
λέξιν ἐν ταύτῃ τῇ ἐπιστολῇ γέγραφεν· „ἐγὼ γὰρ οὐχ ὅτι
b ἑωρακὼς ἂν εὑρεθείην τὴν Δαρείου γυναῖκα ἢ βεβουλη-
μένος ἰδεῖν, ἀλλ' οὐδὲ τῶν λεγόντων περὶ τῆς εὐμορφίας
6 αὐτῆς προσδεδεγμένος τὸν λόγον.“ ἔλεγε δὲ μάλιστα
συνιέναι θνητὸς ὢν ἐκ τοῦ καθεύδειν καὶ συνουσιάζειν,
ὡς ἀπὸ μιᾶς ἐγγινόμενον ἀσθενείας τῇ φύσει καὶ τὸ
7 πονοῦν καὶ τὸ ἡδόμενον. ἦν δὲ καὶ γαστρὸς ἐγκρατέστατος,
καὶ τοῦτ' ἄλλοις τε πολλοῖς ἐδήλωσε, καὶ τοῖς πρὸς
Ἄδαν λεχθεῖσιν, ἣν ἐποιήσατο μητέρα καὶ Καρίας βασί-
8 λισσαν ἀπέδειξεν. ὡς γὰρ ἐκείνη φιλοφρονουμένη πολλὰ
μὲν ὄψα καθ' ἡμέραν ἀπέστελλεν αὐτῷ καὶ πέμματα,
τέλος δὲ τοὺς δοκοῦντας εἶναι δεινοτάτους ὀψοποιοὺς καὶ 304 S
c 9 ἀρτοποιούς, ἔφη τούτων μηδενὸς δεῖσθαι· βελτίονας γὰρ
ὀψοποιοὺς ἔχειν ὑπὸ τοῦ παιδαγωγοῦ Λεωνίδου δεδο-
μένους αὐτῷ, πρὸς μὲν τὸ ἄριστον νυκτοπορίαν, πρὸς δὲ
10 τὸ δεῖπνον ὀλιγαριστίαν. „ὁ δ' αὐτὸς οὗτος ἀνὴρ“ ἔφη
„καὶ τῶν στρωμάτων ἐπιὼν τὰ ἀγγεῖα καὶ τῶν ἱματίων
ἔλυεν, ἐπισκοπῶν μή τί μοι τρυφερὸν ἢ περισσὸν ἡ μήτηρ
ἐντέθεικεν.“

23. Ἦν δὲ καὶ πρὸς οἶνον ἧττον ἢ ἐδόκει καταφερής.
ἔδοξε δὲ διὰ τὸν χρόνον, ὃν οὐ πίνων μᾶλλον ἢ λαλῶν
εἷλκεν ἐφ' ἑκάστης κύλικος, ἀεὶ μακρόν τινα λόγον δια-
2 τιθέμενος, καὶ ταῦτα πολλῆς σχολῆς οὔσης. ἐπεὶ πρός γε
d τὰς πράξεις οὐκ οἶνος ἐκεῖνον, οὐχ ὕπνος, οὐ παιδιά τις,

---

2 cf. ad p. 206, 10 8 mor. 127 b. 180 a. 1099 c 21 mor. 337 f. 623 e. Ephipp. fg. 2. 3. 5 (FGrHist. II 665 sqq.)

---

1 *τιμωρησόμενον* **ΛPC** 3 *εὑρεθείην* **Λ**: *εἴην* **PQ** *βεβουλευμένος*: corr. Sint. 4 *οὐδὲ* Cor.] *οὔτε* 8 *ὡς* post *ἐγκρατέστατος* add. **Λ** 10 *καὶ* om. **L**[1] 13. 14 *καὶ ἀρτοποιοὺς* om. **L**[1] 14 *μὴδενὸς* **P**: *μηδὲν* 16 *τὸν ἄριστον νυκτοπορείαν* **P** 18 *ἐπιὼν καὶ τὰ* **P** 19 *ἔλυσεν*: corr. Cor. 20 *συντέθεικεν*: corr. Emp.

οὐ γάμος, οὐ θέα, καθάπερ ἄλλους στρατηγούς, ἐπέσχε·
δηλοῖ δ' ὁ βίος, ὃν βιώσας βραχὺν παντάπασι, πλείστων
καὶ μεγίστων πράξεων ἐνέπλησεν. ἐν δὲ ταῖς σχολαῖς 3
πρῶτον μὲν ἀναστὰς καὶ θύσας τοῖς θεοῖς, εὐθὺς ἠρίστα
καθήμενος· ἔπειτα διημέρευε κυνηγῶν ἢ συντάττων
τι τῶν πολεμικῶν ἢ δικάζων ἢ ἀναγινώσκων. εἰ δ' ὁδὸν 4
βαδίζοι μὴ λίαν ἐπείγουσαν, ἐμάνθανεν ἅμα πορευόμενος
ἢ τοξεύειν ἢ ἐπιβαίνειν ἅρματος ἐλαυνομένου καὶ ἀπο-
βαίνειν. πολλάκις δὲ παίζων καὶ ἀλώπεκας ἐθήρευε καὶ
ὄρνιθας, ὡς ἔστι λαβεῖν ἐκ τῶν ἐφημερίδων (FGrHist.
II 618). καταλύσας δὲ καὶ τρεπόμενος πρὸς λουτρὸν ἢ 5 e
ἄλειμμα, τοὺς ἐπὶ τῶν σιτοποιῶν καὶ μαγείρων ἀνέκρινεν,
εἰ τὰ πρὸς τὸ δεῖπνον εὐτρεπῶς ἔχουσι. καὶ δειπνεῖν μὲν 6
ὀψὲ καὶ σκότους ἤδη κατακλινόμενος ἤρχετο, θαυμαστὴ
δ' ἦν ἡ ἐπιμέλεια καὶ περίβλεψις ἐπὶ τῆς τραπέζης, ὅπως
μηδὲν ἀνίσως μηδ' ὀλιγώρως διανέμοιτο· τὸν δὲ πότον
ὥσπερ εἴρηται μακρὸν ὑπ' ἀδολεσχίας ἐξέτεινε. καὶ τἆλλα 7
πάντων ἥδιστος ὢν βασιλέων συνεῖναι, καὶ χάριτος οὐ-
305 δεμιᾶς ἀμοιρῶν, τότε ταῖς μεγαλαυχίαις ἀηδὴς ἐγίνετο
καὶ λίαν στρατιωτικός, αὐτός τε πρὸς τὸ κομπῶδες ὑπο-
φερόμενος, καὶ τοῖς κόλαξιν ἑαυτὸν ἀνεικῶς ἱππάσιμον, f
ὑφ' ὧν οἱ χαριέστατοι τῶν παρόντων ἐπετρίβοντο, μήθ'
ἁμιλλᾶσθαι τοῖς κόλαξι μήτε λείπεσθαι βουλόμενοι τῶν
[αὐτῶν] ἐπαίνων· τὸ μὲν γὰρ αἰσχρὸν ἐδόκει, τὸ δὲ
κίνδυνον ἔφερε. μετὰ δὲ τὸν πότον λουσάμενος, ἐκάθευδε 8

3 mor. 338 c. d 20 Curt. 8, 1, 22—27 25 mor. 623 e. Ath. 10, 434 b

6 ἢ δικάζων τι τῶν πολεμικῶν: transpos. Zie. 11 τραπόμενος C Sch. 12 ἄλειμα P 13 τὸ om. C τὸν P εὐπρεπῶς P 14 ηὔχετο P 21 ἀνεικῶς ἑαυτὸν C 22 χαριέστεροι C Vulc. μήθ'] μὴ L[1] 23 βουλ. μήτε λείπ. C λείπεσθαι] βούλεσθαι P 24 αὐτῶν del. Zie. (ἑαυτῶν L[1]); an praestat μήτ' αὐτῶν λ. β. τῶν ἐπ.?

πολλάκις μέχρι μέσης ἡμέρας· ἔστι δ' ὅτε καὶ διημέρευεν
678 9 ἐν τῷ καθεύδειν. αὐτὸς μὲν οὖν καὶ ὄψων ἐγκρατὴς ἦν,
ὥστε καὶ τὰ σπανιώτατα [πολλάκις] τῶν ἀπὸ θαλάττης
αὐτῷ κομιζομένων ἀκροδρύων καὶ ἰχθύων ἑκάστῳ διαπεμ-
πόμενος τῶν ἑταίρων, πολλάκις ἑαυτῷ μόνῳ μηδὲν κατα-
10 λιπεῖν. τὸ μέντοι δεῖπνον ἦν ἀεὶ μεγαλοπρεπές, καὶ τοῖς
εὐτυχήμασι τῆς δαπάνης ἅμα συναυξομένης, τέλος εἰς
μυρίας δραχμὰς προῆλθεν· ἐνταῦθα δ' ἔστη, καὶ τοσοῦτον
ὡρίσθη τελεῖν τοῖς ὑποδεχομένοις Ἀλέξανδρον.

a. 333 **24.** Μετὰ δὲ τὴν μάχην τὴν ἐν Ἰσσῷ πέμψας εἰς
Δαμασκόν, ἔλαβε τὰ χρήματα καὶ τὰς ἀποσκευὰς καὶ τὰ
2 τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας τῶν Περσῶν. καὶ πλεῖστα μὲν
b ὠφελήθησαν οἱ τῶν Θεσσαλῶν ἱππεῖς· τούτους γὰρ ἄν-
δρας ἀγαθοὺς διαφερόντως ἐν τῇ μάχῃ γενομένους
ἔπεμψεν ἐπίτηδες, ὠφεληθῆναι βουλόμενος· ἐνεπλήσθη
3 δὲ καὶ τὸ λοιπὸν εὐπορίας στρατόπεδον. καὶ γευσάμενοι
τότε πρῶτον οἱ Μακεδόνες χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ γυ-
ναικῶν καὶ διαίτης βαρβαρικῆς, ὥσπερ κύνες ἔσπευδον
ἀψάμενοι στίβου διώκειν καὶ ἀνιχνεύειν τὸν τῶν Περσῶν
πλοῦτον.

a. 332 4 Οὐ μὴν ἀλλ' Ἀλεξάνδρῳ πρῶτον ἐδόκει κρατύνεσθαι
τὰ πρὸς θαλάσσῃ. Κύπρον μὲν οὖν εὐθὺς οἱ βασιλεῖς
ἧκον ἐγχειρίζοντες αὐτῷ καὶ Φοινίκην πλὴν Τύρου.

---

7 Ath. 4, 146 c (= Ephipp. fg. 2, FGrHist. II 665) **10** Arr. an. 2, 11, 9. 10. 15, 1. Curt. 3, 8, 12. 12, 27—13, 16. Ath. 13, 607 f. Zon. 4, 10, p. 290, 12 **21** c. 24, 4—25, 4 Arr. an. 2, 15, 6—24, 6. Diod. 17, 40—46. Polyaen. 4, 3, 3. 4. Pol. 16, 22 a, 5. Curt. 4, 1, 15. 16. 2—4. Iustin. 11, 10, 6—14. Ps.-Callisth. 1, 35. Iul. Val. 1, 35. 36. Zon. 4, 10, p. 290, 15

---

1 διημέρευετῶ (om. ἐν) **L**[1] **3** πολλάκις del. Cor. cl. v. 5 **5** καταλείπειν Cor. **7** συναυξανομένης **Λ** **19** τὸν τῶν **PQ**: τῶν **L**[1] τὸν **L**[2] **21** κρατύνασθαι Cor. **22. 23** ἧκον οἱ βασιλεῖς **C**

Τύρον δὲ πολιορκῶν ἑπτὰ μῆνας χώμασι καὶ μηχαναῖς a. 332 5 c
καὶ τριήρεσι διακοσίαις ἐκ θαλάττης, ὄναρ εἶδε τὸν
306 S Ἡρακλέα δεξιούμενον αὐτὸν ἀπὸ τοῦ τείχους καὶ καλοῦντα.
τῶν δὲ Τυρίων πολλοῖς κατὰ τοὺς ὕπνους ἔδοξεν ὁ Ἀπόλ- 6
λων λέγειν, ὡς ἄπεισι πρὸς Ἀλέξανδρον· οὐ γὰρ ἀρέσκειν
αὐτῷ τὰ πρασσόμενα κατὰ τὴν πόλιν. ἀλλ' αὐτοὶ μὲν 7
ὥσπερ ἄνθρωπον αὐτομολοῦντα πρὸς τοὺς πολεμίους ἐπ'
αὐτοφώρῳ τὸν θεὸν εἰληφότες, σειράς τε τῷ κολοσσῷ
περιέβαλλον αὐτοῦ, καὶ καθήλουν πρὸς τὴν βάσιν, Ἀλε-
ξανδριστὴν καλοῦντες. ἑτέραν δ' ὄψιν Ἀλέξανδρος εἶδε 8
κατὰ τοὺς ὕπνους· σάτυρος αὐτῷ φανεὶς ἐδόκει προσπαί-
ζειν πόρρωθεν, εἶτα βουλομένου λαβεῖν, ὑπεξέφευγε· τέλος d
δὲ πολλὰ λιπαρήσαντος καὶ περιδραμόντος, ἦλθεν εἰς
χεῖρας. οἱ δὲ μάντεις τοὔνομα διαιροῦντες οὐκ ἀπιθάνως 9
ἔφασαν αὐτῷ· „σὰ γενήσεται Τύρος.“ καὶ κρήνην δέ
τινα δεικνύουσι, πρὸς ἣν κατὰ τοὺς ὕπνους ἰδεῖν ἔδοξε
τὸν σάτυρον.

Διὰ μέσου δὲ τῆς πολιορκίας ἐπὶ τοὺς Ἄραβας τοὺς 10
προσοικοῦντας τῷ Ἀντιλιβάνῳ στρατεύσας, ἐκινδύνευσε
διὰ τὸν παιδαγωγὸν Λυσίμαχον· ἐξηκολούθησε γὰρ αὐτῷ,
λέγων τοῦ Φοίνικος οὐκ εἶναι χείρων οὐδὲ πρεσβύτερος.
ἐπεὶ δὲ πλησιάσας τοῖς ὀρεινοῖς καὶ τοὺς ἵππους ἀπο- 11

---

2 Arr. an. 2, 18, 1. Curt. 4, 2, 17. Zon. 4, 10, p. 290, 16
4 Diod. 17, 41, 7. 8. Curt. 4, 3, 21. 22 10 Zon. 4, 10, p. 290, 19. Eustath. ad Dionys. perieg. 911 18 Curt. 4, 3, 1. Polyaen. 4, 3, 4

---

3 λαλοῦντα P 6 αὐτοὶ] οὗτοι Sch. οἱ Zie. 9 αὐτῶι P καὶ om. L[1] ἀλεξανδρίστην L[1]P ἀλεξανδρίτην Q: corr. L[2] 10 ὁ ἀλεξ. C 11 φαν. αὐτ. πόρρ. ἐδ. προσπ. C φαν. ἐδ. πρ. α. πόρρ. M 12 ὑπεξέφυγε: corr. Cor. 15 σὰ C Zon. Anon.: σὴ codd. σὰ Τύρος ἔσται Zon., unde σὰ Τύρος γενήσεται Zie. γενήσεται del. Acidalius ad Curt. 4, 2, 17 16 ἣν] ᾗ C 20 γὰρ om. P 21 Φοίνικος] cf. p. 181, 15 sqq. χεῖρον L[1]P 22 ἀπολιπὼν] καταλαβὼν Λ

a. 332 e *λιπὼν πεζὸς ἐβάδιζεν, οἱ μὲν ἄλλοι πολὺ προῆλθον, αὐτὸς*
δὲ τὸν Λυσίμαχον, ἑσπέρας ἤδη καταλαμβανούσης καὶ
τῶν πολεμίων ἐγγὺς ὄντων, ἀπαγορεύοντα καὶ βαρυνό-
μενον οὐχ ὑπομένων ἀπολιπεῖν, ἀλλ' ἀνακαλούμενος καὶ
παρακομίζων, ἔλαθε τοῦ στρατεύματος ἀποσπασθεὶς μετ'
ὀλίγων, καὶ σκότους ἅμα καὶ ῥίγους σφοδροῦ νυκτερεύων
12 *ἐν χωρίοις χαλεποῖς. εἶδεν οὖν ⟨οὐ⟩ πόρρω πυρὰ πολλὰ*
καιόμενα σποράδην τῶν πολεμίων. θαρρῶν δὲ τοῦ σώ-
ματος τῇ κουφότητι, καὶ τῷ πονεῖν αὐτὸς ἀεὶ παρα-
μυθούμενος τὴν ἀπορίαν τῶν Μακεδόνων, προσέδραμε τοῖς
f 13 *ἔγγιστα πῦρ καίουσι· καὶ περικαθημένους τῇ πυρᾷ δύο*
βαρβάρους πατάξας τῷ ἐγχειριδίῳ, καὶ δαλὸν ἁρπάσας,
14 *ἧκε πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ κομίζων. ἐναύσαντες δὲ πῦρ πολύ,* 307 S
τοὺς μὲν εὐθὺς ἐφόβησαν ὥστε φυγεῖν, τοὺς δ' ἐπιόντας
ἐτρέψαντο, καὶ κατηυλίσθησαν ἀκινδύνως. ταῦτα μὲν οὖν
Χάρης ἱστόρηκεν (FGrHist. II 662).

25. *Ἡ δὲ πολιορκία τοιοῦτον ἔσχε πέρας. Ἀλεξάνδρου*
τὴν μὲν πολλὴν τῆς δυνάμεως ἀναπαύοντος ἀπὸ πολλῶν
ἀγώνων τῶν ἔμπροσθεν, ὀλίγους δέ τινας, ὡς μὴ σχο-
679 *λάζοιεν οἱ πολέμιοι, τοῖς τείχεσι προσάγοντος, Ἀρίσταν-*
δρος ὁ μάντις ἐσφαγιάζετο, καὶ τὰ σημεῖα κατιδών, θρα-
σύτερον διωρίσατο πρὸς τοὺς παρόντας ἐν ἐκείνῳ τῷ
2 *μηνὶ πάντως ἁλώσεσθαι τὴν πόλιν. γενομένου δὲ χλευα-*
σμοῦ καὶ γέλωτος (ἦν γὰρ ἡ τελευταία τοῦ μηνὸς ἡμέρα),
διηπορημένον αὐτὸν ἰδὼν ὁ βασιλεύς, καὶ συμφιλοτιμού-
μενος ἀεὶ τοῖς μαντεύμασιν, ἐκέλευε μηκέτι τριακάδα
τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἀλλὰ τρίτην φθίνοντος ἀριθμεῖν, καὶ
τῇ σάλπιγγι σημήνας, ἀπεπειρᾶτο τῶν τειχῶν ἐρρω-

---

1 *πολλοὶ* **P** **7** *οὐ* add. Sint. cl. Cat. min. 40, 3; cf. et p. 205, 15
9 *συμπονεῖν* Cor. **11** *τῇ φρουρᾷ* **L**[1] **13** *ἐγκαύσαντες*: corr. Br.
18 *μὲν* om. **L**[1] **19** *σχολάζειεν* **L**[1] **23** *τὴν πόλιν*] *αὐτήν* **P**
26 *ἐκέλευσε* **C**

μενέστερον ἤπερ ἐξ ἀρχῆς διενοήθη. γενομένης δὲ λαμπρᾶς 3 a. 352
ἐπιβολῆς, καὶ μηδὲ τῶν ἐπὶ στρατοπέδου καρτερούντων,
ἀλλὰ συντρεχόντων καὶ προσβοηθούντων, ἀπεῖπον οἱ b
Τύριοι, καὶ τὴν πόλιν εἷλε κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν.

Μετὰ δὲ ταῦτα πολιορκοῦντι Γάζαν αὐτῷ, τῆς Συρίας 4
μεγίστην πόλιν, ἐμπίπτει βῶλος εἰς τὸν ὦμον, ἀφεθεὶς
ἄνωθεν ὑπ' ὄρνιθος· ὁ δ' ὄρνις ὑφ' ἓν τῶν μηχανημάτων
καθίσας, ἔλαθεν ἐνσχεθεὶς τοῖς νευρίνοις κεκρυφάλοις, οἷς
πρὸς τὰς ἐπιστροφὰς τῶν σχοινίων ἐχρῶντο. καὶ τὸ ση- 5
μεῖον ἀπέβη κατὰ τὴν Ἀριστάνδρου πρόρρησιν· ἐτρώθη
μὲν γὰρ Ἀλέξανδρος εἰς τὸν ὦμον, ἔλαβε δὲ τὴν πόλιν.

Ἀποστέλλων δὲ πολλὰ τῶν λαφύρων Ὀλυμπιάδι καὶ 6
Κλεοπάτρᾳ καὶ τοῖς φίλοις, κατέπεμψε καὶ Λεωνίδῃ τῷ
παιδαγωγῷ τάλαντα λιβανωτοῦ πεντακόσια καὶ σμύρνης c
ἑκατόν, ἀναμνησθεὶς παιδικῆς ἐλπίδος. ὁ γὰρ Λεωνίδης 7
306 S *ὡς ἔοικεν ἐν θυσίᾳ ποτὲ πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον ἐπιδραξά-*
μενον ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶ καὶ καθαγίσαντα τοῦ θυμιά-
ματος, „ὅταν" ἔφη „τῆς ἀρωματοφόρου κρατήσῃς Ἀλέ-
ξανδρε, πλουσίως οὕτως ἐπιθυμιάσεις· νῦν δὲ φειδο-
μένως χρῶ τοῖς παροῦσι." τότ' οὖν Ἀλέξανδρος ἔγραψε 8
πρὸς αὐτόν· „ἀπεστάλκαμέν σοι λιβανωτὸν ἄφθονον καὶ
σμύρναν, ὅπως παύσῃ πρὸς τοὺς θεοὺς μικρολογούμενος."

26. *Κιβωτίου δέ τινος αὐτῷ προσενεχθέντος, οὗ πολυ-*
τελέστερον οὐδὲν ἐφάνη τοῖς τὰ Δαρείου χρήματα καὶ d

5 Arr. an. 2, 25, 4—27. Dion. Hal. de comp. verb. 18 (= Hegesias fg. 5, FGrHist. II 807). Curt. 4, 6, 7—31. Diod. 17, 48, 7. Zon. 4, 10, p. 290, 24 12 mor. 179 e. f. Plin. n. h. 12, 62 23 cf. ad p. 185, 3

2 *τῆς ἐπιβολῆς* Cor. *ἐπὶ] ἀπὸ* Α 3 *προβοηθούντων* **P** *βοηθούντων* **M** 7 *ὑφ'] ἐφ'* Cor. Sint. 8 *ἐνεχθεὶς* **L¹** *καὶ κρυφάλοις* **L¹P** 16 *ποτὲ μὲν* **P** 17 *καθαγιάσαντα* **PM** 19 *ἐπιθυμιάσῃς* **P** *φειδόμενος* **P** 20 *ὁ ἀλέξανδρος* **C**

τὰς ἀποσκευὰς παραλαμβάνουσιν, ἠρώτα τοὺς φίλους, ὅ
τι δοκοίη μάλιστα τῶν ἀξίων σπουδῆς εἰς αὐτὸ κατα-
2 θέσθαι. πολλὰ δὲ πολλῶν λεγόντων, αὐτὸς ἔφη τὴν
Ἰλιάδα φρουρήσειν ἐνταῦθα καταθέμενος· καὶ ταῦτα μὲν
3 οὐκ ὀλίγοι τῶν ἀξιοπίστων μεμαρτυρήκασιν. εἰ δ', ὅπερ
Ἀλεξανδρεῖς λέγουσιν Ἡρακλείδῃ πιστεύοντες, ἀληθές
ἐστιν, οὔκουν [οὐκ] ἀργὸς οὐδ' ἀσύμβολος αὐτῷ συ-
a. 332/1 4 στρατεύειν ἔοικεν Ὅμηρος. λέγουσι γὰρ ὅτι τῆς Αἰγύ-
πτου κρατήσας, ἐβούλετο πόλιν μεγάλην καὶ πολυάν-
θρωπον Ἑλληνίδα συνοικίσας ἐπώνυμον ἑαυτοῦ κατα-
e λιπεῖν, καί τινα τόπον γνώμῃ τῶν ἀρχιτεκτόνων ὅσον
5 οὐδέπω διεμετρεῖτο καὶ περιέβαλλεν. εἶτα νύκτωρ κοι-
μώμενος ὄψιν εἶδε θαυμαστήν· ἀνὴρ πολιὸς εὖ μάλα τὴν
κόμην καὶ γεραρὸς τὸ εἶδος ἔδοξεν αὐτῷ παραστὰς λέγειν
τὰ ἔπη τάδε (Od. 4, 354)·

νῆσος ἔπειτά τις ἔστι πολυκλύστῳ ἐνὶ πόντῳ,
Αἰγύπτου προπάροιθε· Φάρον δέ ἑ κικλήσκουσιν.

6 εὐθὺς οὖν ἐξαναστὰς ἐβάδιζεν ἐπὶ τὴν Φάρον, ἣ τότε μὲν
ἔτι νῆσος ἦν τοῦ Κανωβικοῦ μικρὸν ἀνωτέρω στόματος,
7 νῦν δὲ διὰ χώματος ἀνείληπται πρὸς τὴν ἤπειρον. ὡς
οὖν εἶδε τόπον εὐφυΐᾳ διαφέροντα (ταινία γάρ ἐστιν
ἰσθμῷ πλάτος ἔχοντι σύμμετρον ἐπιεικῶς διείργουσα

---

8 Arr. an. 3, 1, 5—2, 2. Diod. 17, 52, 1—3. 7. Curt. 4, 8, 1. 2. Iustin. 11, 11, 13. Steph. Byz. s. v. Ἀλεξάνδρειαι 1 (= Iason. Arg. fg. 2, Scr. rer. Al. M. 160 M.). Strab. 17, 791—795. Val. Max. 1, 4, ext. 1. Plin. 5, 62. Ps.-Callisth. 1, 31—33. Iul. Val. 1, 24—29. Zon. 4, 10, p. 290, 26

---

4 ἠλιάδα L[1] 7 οὐκ del. C ἀσυμβόλος (corr. in -βόλως) P ἀσύμβουλος Λ Q: corr. Anon. αὐτῷ om. P 9 ἐβουλεύετο Steph. 10 συνοικήσας LQ 12 περιέβαλεν L[1] 14 κώμην L[1] γνώμην M γεραρὸν P 16 ἔπειτα om. Q 17 προπάροιθεν codd. ἑ om. L[1] 18 ἐπὶ τὸν P 19 ἔτι νῆσος ἦν om. L[1] ἔτι om. Q 22 διείργουσαν L[1]PM

309 S λίμνην τε πολλὴν καὶ θάλασσαν ἐν λιμένι μεγάλῳ τελευ- a. 332/1
τῶσαν), εἰπὼν ὡς Ὅμηρος ἦν ἄρα τά τ' ἄλλα θαυμαστός,
καὶ σοφώτατος ἀρχιτέκτων, ἐκέλευσε διαγράψαι τὸ σχῆμα
τῆς πόλεως τῷ τόπῳ συναρμόττοντας. καὶ γῆ μὲν οὐ 8
παρῆν λευκή, τῶν δ' ἀλφίτων λαμβάνοντες ἐν πεδίῳ
μελαγγείῳ κυκλοτερῆ κόλπον ἦγον, οὗ τὴν ἐντὸς περιφέ-
ρειαν εὐθεῖαι βάσεις ὥσπερ ἀπὸ κρασπέδων εἰς σχῆμα
χλαμύδος ὑπελάμβανον ἐξ ἴσου συνάγουσαι τὸ μέγεθος.
ἡσθέντος δὲ τῇ διαθέσει τοῦ βασιλέως, αἰφνίδιον ὄρνιθες 9 **680**
ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς λίμνης πλήθει τ' ἄπειροι καὶ
κατὰ γένος παντοδαποὶ καὶ μέγεθος ἐπὶ τὸν τόπον καταί-
ροντες, νέφεσιν ἐοικότες, οὐδὲ μικρὸν ὑπέλιπον τῶν ἀλφί-
των, ὥστε καὶ τὸν Ἀλέξανδρον διαταραχθῆναι πρὸς τὸν
οἰωνόν. οὐ μὴν ἀλλὰ τῶν μάντεων θαρρεῖν παραινούντων 10
(πολυαρκεστάτην γὰρ οἰκίζεσθαι πόλιν ὑπ' αὐτοῦ καὶ
παντοδαπῶν ἀνθρώπων ἐσομένην τροφόν), ἔργου κελεύσας
ἔχεσθαι τοὺς ἐπιμελητάς, αὐτὸς ὥρμησεν εἰς Ἄμμωνος ὁδὸν 11
μακρὰν καὶ πολλὰ μὲν ἔχουσαν ἐργώδη καὶ ταλαίπωρα,
κινδύνους δὲ δύο, τὸν μὲν ἀνυδρίας, δι' ἣν ἔρημός ἐστιν b
οὐκ ὀλίγων ἡμερῶν, τὸν δ' εἰ λάβρος ἐν ἄμμῳ βαθείᾳ καὶ
ἀχανεῖ πορευομένοις ἐπιπέσοι νότος, ὅς που καὶ πάλαι 12
λέγεται περὶ τὸν Καμβύσου στρατὸν ἀναστήσας θῖνα μεγά-
λην καὶ κυματώσας τὸ πεδίον, μυριάδας ἀνθρώπων πέντε
καταχῶσαι καὶ διαφθεῖραι. ταῦτα πάντα σχεδὸν πάντες 13
ἐλογίζοντο, χαλεπὸν δ' ἦν Ἀλέξανδρον ἀποτρέψαι πρὸς

17 c. 26, 11—27, 9. Arr. an. 3, 3—4. (7, 8, 3). Diod. 17, 49—51. Curt. 4, 7, 5—30. Iustin. 11, 11, 2—12. Zon. 4, 10, p. 291, 8. Ps.-Callisth. 1, 30. Iul. Val. 1, 23 21 Herod. 3, 26. Iustin. 1, 9, 3

4 συναρμόττοντα Α -ττον Br. -ττόντως Rei. 8 ἐξίσους ἄγουσαι L[1] 10 ἀπείρωι P 11 μέγεθος Emp.: μεγάλοι κατάραντες Cor. 12 ὑπελείποντο (-λίποντο L[2]): corr. Br. 14 ἀλλὰ καὶ Α 17 τοῖς ἐπιμεληταῖς Α 21 ὅς Rei.: ὥς 25 ἀποστρέψαι Α

a. 332/1 14 ὁτιοῦν ὡρμημένον. ἥ τε γὰρ τύχη ταῖς ἐπιβολαῖς ὑπεί-
κουσα τὴν γνώμην ἰσχυρὰν ἐποίει, καὶ τὸ θυμοειδὲς ἄχρι
τῶν **** πραγμάτων ὑπεξέφερε τὴν φιλονικίαν, ἀήττητον
c οὐ μόνον πολεμίους ἀλλὰ καὶ τόπους καὶ καιροὺς κατα-
βιαζομένην.

27. Ἐν γοῦν τῇ τότε πορείᾳ τὰ συντυχόντα ταῖς ἀπο-
ρίαις παρὰ τοῦ θεοῦ βοηθήματα τῶν ὑστέρων χρησμῶν
ἐπιστεύθη μᾶλλον· τρόπον δέ τινα καὶ τοῖς χρησμοῖς ἡ 310 S
2 πίστις ἐκ τούτων ὑπῆρξε. πρῶτον μὲν γὰρ ἐκ Διὸς ὕδωρ
πολὺ καὶ διαρκεῖς ὑετοὶ γενόμενοι, τόν τε τῆς δίψης
φόβον ἔλυσαν, καὶ τὴν ξηρότητα κατασβέσαντες τῆς
ἄμμου, νοτερᾶς γενομένης καὶ πρὸς αὐτὴν ξυμπεσούσης,
3 εὔπνουν τὸν ἀέρα καὶ καθαρώτερον παρέσχον. ἔπειτα τῶν
ὅρων οἵπερ ἦσαν τοῖς ὁδηγοῖς συγχυθέντων, καὶ πλάνης
οὔσης καὶ διασπασμοῦ τῶν βαδιζόντων διὰ τὴν ἄγνοιαν,
d κόρακες ἐπιφανέντες ὑπελάμβανον τὴν ἡγεμονίαν τῆς
πορείας, ἑπομένων μὲν ἔμπροσθεν πετόμενοι καὶ σπεύ-
4 δοντες, ὑστεροῦντας δὲ καὶ βραδύνοντας ἀναμένοντες· ὃ
δ' ἦν θαυμασιώτατον, ὡς Καλλισθένης φησί (FGrHist.
II 645), ταῖς φωναῖς ἀνακαλούμενοι τοὺς πλανωμένους
νύκτωρ καὶ κλάζοντες εἰς ἴχνος καθίστασαν τῆς πορείας.
5 ἐπεὶ δὲ διεξελθὼν τὴν ἔρημον ἧκεν εἰς τὸν τόπον, ὁ μὲν
προφήτης αὐτὸν ὁ Ἄμμωνος ἀπὸ τοῦ θεοῦ χαίρειν ὡς
ἀπὸ πατρὸς προσεῖπεν· ὁ δ' ἐπήρετο, μή τις αὐτὸν εἴη
6 διαπεφευγὼς τῶν τοῦ πατρὸς φονέων. εὐφημεῖν δὲ τοῦ
προφήτου κελεύσαντος, οὐ γὰρ εἶναι πατέρα θνητὸν αὐτῷ,

---

3 lac. stat. Zie. (qui et *ἀδυνάτων* pro *πραγμ.*): ⟨*παραβολωτάτων*⟩ *πρ.* Sch. *παραβολ.* pro *πρ.* Herw. *φρυαγμάτων* Madvig cl. Aem. 27, 5 *ἐπεξέφερε* **ΛP** distinguebant post *ἀήττητον* 12 *αὐτὴν* **L¹P** 13 *παρέσχεν* **L¹** 16 *ἐπιφανέντες* Sint.: *ἐκφάνεντες*; an praestat *φανέντες*? 22 *τὸν τόπον*] *τὴν πόλιν* Steph. *τὸν νεὼν* Anon.

a. 332/1
μεταβαλὼν ἐπυνθάνετο τοὺς Φιλίππου φονεῖς, εἰ πάντας e
εἴη τετιμωρημένος· εἶτα περὶ τῆς ἀρχῆς, εἰ πάντων αὐτῷ
δίδωσιν ἀνθρώπων κυρίῳ γενέσθαι. χρήσαντος δὲ τοῦ 7
θεοῦ καὶ τοῦτο διδόναι καὶ Φίλιππον ἀπέχειν ἔκπλεω τὴν
δίκην, ἐδωρεῖτο τὸν θεὸν ἀναθήμασι λαμπροῖς, καὶ χρή-
μασι τοὺς ἀνθρώπους. ταῦτα περὶ τῶν χρησμῶν οἱ 8
πλεῖστοι γράφουσιν· αὐτὸς δ' Ἀλέξανδρος ἐν ἐπιστολῇ
πρὸς τὴν μητέρα φησὶ γεγονέναι τινὰς αὐτῷ μαντείας
ἀπορρήτους, ἃς αὐτὸς ἐπανελθὼν φράσει πρὸς μόνην
ἐκείνην. ἔνιοι δέ φασι τὸν μὲν προφήτην Ἑλληνιστὶ βου- 9
λόμενον προσειπεῖν μετά τινος φιλοφροσύνης „ὦ παιδίον", f
ἐν τῷ τελευταίῳ τῶν φθόγγων ὑπὸ βαρβαρισμοῦ πρὸς τὸ
311 8 σίγμ' ἐξενεχθῆναι καὶ εἰπεῖν „ὦ παιδίος," ἀντὶ τοῦ νῦ
τῷ σίγμα χρησάμενον, ἀσμένῳ δὲ τῷ Ἀλεξάνδρῳ τὸ
σφάλμα τῆς φωνῆς γενέσθαι, καὶ διαδοθῆναι λόγον ὡς
παῖδα Διὸς αὐτὸν τοῦ θεοῦ προσειπόντος. λέγεται δὲ καὶ 10
Ψάμμωνος ἐν Αἰγύπτῳ τοῦ φιλοσόφου διακούσας, ἀπο-
δέξασθαι μάλιστα τῶν λεχθέντων ὅτι πάντες οἱ ἄνθρωποι
βασιλεύονται ὑπὸ θεοῦ· τὸ γὰρ ἄρχον ἐν ἑκάστῳ καὶ
κρατοῦν θεῖόν ἐστιν· ἔτι δὲ μᾶλλον αὐτὸς περὶ τούτων 11 681
φιλοσοφώτερον δοξάζειν, καὶ λέγειν ὡς πάντων μὲν ὄντα
κοινὸν ἀνθρώπων πατέρα τὸν θεόν, ἰδίους δὲ ποιούμενον
ἑαυτοῦ τοὺς ἀρίστους.

28. Καθόλου δὲ πρὸς μὲν τοὺς βαρβάρους σοβαρὸς ἦν
καὶ σφόδρα πεπεισμένῳ περὶ τῆς ἐκ θεοῦ γενέσεως καὶ
τεκνώσεως ὅμοιος, τοῖς δ' Ἕλλησι μετρίως καὶ ὑποφει-

---

24 Zon. 4, 10, p. 291, 26

---

1 distinguebant ante τοὺς Φιλ. εἰ πάντας om. P 7 ὁ ἀλέξανδρος C 9 φράσειν Herw. 14 τὸ σίγμα L¹ 18 οἱ om. Λ M 19 τοῦ θεοῦ C 19. 20 καὶ κρατοῦν ἐν ἑκάστῳ Q 21 φιλοσοφῶν Zie. πάντα L¹ 25 τῆς] τὰς L 26 ὁμοίως Λ P ὑποφειδομένως e corr. C et Steph.: ὑποφειδόμενος

2 *δομένως ἑαυτὸν ἐξεθείαζε· πλὴν περὶ Σάμου γράφων*
Ἀθηναίοις „ἐγὼ μὲν οὐκ ἄν“ φησὶν „ὑμῖν ἐλευθέραν
πόλιν ἔδωκα καὶ ἔνδοξον· ἔχετε δ᾽ αὐτὴν λαβόντες παρὰ
τοῦ τότε κυρίου καὶ πατρὸς ἐμοῦ προσαγορευομένου,“
3 b *λέγων τὸν Φίλιππον. ὕστερον δὲ πληγῇ περιπεσὼν ὑπὸ*
τοξεύματος, καὶ περιαλγὴς γενόμενος· „τοῦτο μὲν“ εἶπεν
„ὦ φίλοι τὸ ῥέον αἷμα καὶ οὐκ (Hom. Il. 5, 340)

„ἰχώρ, οἷός πέρ τε ῥέει μακάρεσσι θεοῖσιν.“

4 *ἐπεὶ δὲ μεγάλης ποτὲ βροντῆς γενομένης καὶ πάντων*
ἐκπλαγέντων, Ἀνάξαρχος ὁ σοφιστὴς παρὼν ἔφη πρὸς
αὐτὸν „μή τι σὺ τοιοῦτον ὁ τοῦ Διός;“ γελάσας ἐκεῖνος
„οὐ βούλομαι γὰρ“ εἶπε „φοβερὸς εἶναι τοῖς φίλοις, ὥσπερ
σύ με κελεύεις ὁ καταφαυλίζων μου τὸ δεῖπνον, ὅτι ταῖς
τραπέζαις ἰχθύας ὁρᾷς ἐπικειμένους, οὐ σατραπῶν κεφα-
5 *λάς.“ τῷ γὰρ ὄντι λέγεται τὸν Ἀνάξαρχον ἰχθυδίων*
Ἡφαιστίωνι πεμφθέντων ὑπὸ τοῦ βασιλέως τὸν προειρη-
c *μένον ἐπιφθέγξασθαι λόγον, οἷον ἐξευτελίζοντα καὶ κατει-* 312 S
ρωνευόμενον τοὺς τὰ περίβλεπτα μεγάλοις πόνοις καὶ
κινδύνοις διώκοντας, ὡς οὐδὲν ἢ μικρὸν ἐν ἡδοναῖς καὶ
6 *ἀπολαύσεσι πλέον ἔχοντας τῶν ἄλλων. ὁ δ᾽ οὖν Ἀλέξανδρος*
καὶ ἀπὸ τῶν εἰρημένων δῆλός ἐστιν αὐτὸς οὐδὲν πεπον-
θὼς οὐδὲ τετυφωμένος, ἀλλὰ τοὺς ἄλλους καταδουλού-
μενος τῇ δόξῃ τῆς θειότητος.

---

1 Dittenberger, Syll.[3] 312, 13. Diod. 18, 8, 7 5 mor. 180 e. 341 b. Ath. 6, 251 a (= Aristob. fg. 47, FGrHist. II 783). Ps.-Dio Chr. 64, 21. Diog. Laert. 9, 60. Sen. suas. 1, 5. Sen. ep. 59, 12. Zon. 4, 10, p. 292, 1 9 Ath. 6, 250 f (= Satyr. fg. 18, FHG III 164) 13 Ath. l. l. Diog. Laert. 9, 58

---

1 *ἐξεθίαζεν* **L¹P** 6 *τουτὶ* mor. bis et Diog. Laert. 7 *ὦ φίλοι* om. **P** (= mor. bis, Diog. Laert., Zon.) 11 *μή τι σοι* **L¹PQ** *τοιοῦτον ἐποίησας Ἀλέξανδρε ὁ τ. Δ.* Ath. *ὁ*] *τῷ* **Q** 12 *οὐ γὰρ φοβερὸς βούλομαι εἶναι* Ath. 16 *πεφθέντων* **L** 20 *δ᾽ οὖν* Bekker: *γοῦν* 23 *δεινότητος* **ΛP** *θεότητος* Herw.

29. *Εἰς δὲ Φοινίκην ἐπανελθὼν ἐξ Αἰγύπτου, θυσίας* a. 331
τοῖς θεοῖς καὶ πομπὰς ἐπετέλει καὶ χορῶν [ἐγ]κυκλίων
καὶ τραγικῶν ἀγῶνας, οὐ μόνον ταῖς παρασκευαῖς ἀλλὰ
καὶ ταῖς ἁμίλλαις λαμπροὺς γενομένους. ἐχορήγουν γὰρ οἱ 2
βασιλεῖς τῶν Κυπρίων, ὥσπερ Ἀθήνησιν οἱ κληρούμενοι d
τὰς φυλάς, καὶ ἠγωνίζοντο θαυμαστῇ φιλοτιμίᾳ πρὸς
ἀλλήλους. μάλιστα δὲ Νικοκρέων ὁ Σαλαμίνιος καὶ Πασι- 3
κράτης ὁ Σόλιος διεφιλονίκησαν. οὗτοι γὰρ ἔλαχον τοῖς
ἐνδοξοτάτοις ὑποκριταῖς χορηγεῖν, Πασικράτης μὲν Ἀθη-
νοδόρῳ, Νικοκρέων δὲ Θεσσαλῷ, περὶ ὃν ἐσπουδάκει καὶ
αὐτὸς Ἀλέξανδρος. οὐ μὴν διέφηνε τὴν σπουδὴν πρότερον 4
ἢ ταῖς ψήφοις ἀναγορευθῆναι νικῶντα τὸν Ἀθηνόδωρον.
τότε δ' ὡς ἔοικεν ἀπιὼν ἔφη τοὺς μὲν κριτὰς ἐπαινεῖν,
αὐτὸς μέντοι μέρος ἂν ἡδέως προέσθαι τῆς βασιλείας ἐπὶ
τῷ μὴ Θεσσαλὸν ἰδεῖν νενικημένον. ἐπεὶ δ' Ἀθηνόδωρος 5
ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ζημιωθείς, ὅτι πρὸς τὸν ἀγῶνα τῶν e
Διονυσίων οὐκ ἀπήντησεν, ἠξίου γράψαι περὶ αὐτοῦ τὸν
βασιλέα, τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησε, τὴν δὲ ζημίαν ἀπέστειλε
παρ' ἑαυτοῦ. Λύκωνος δὲ τοῦ Σκαρφέως εὐημεροῦντος 6
ἐν τῷ θεάτρῳ, καὶ στίχον εἰς τὴν κωμῳδίαν ἐμβαλόντος
αἴτησιν περιέχοντα δέκα ταλάντων, γελάσας ἔδωκε.

Δαρείου δὲ πέμψαντος ἐπιστολὴν πρὸς αὐτὸν καὶ φίλους 7
δεομένους μύρια μὲν ὑπὲρ τῶν ἑαλωκότων λαβεῖν τάλαντα,
13 8 *τὴν δ' ἐντὸς Εὐφράτου πᾶσαν ἔχοντα καὶ γήμαντα μίαν*

---

1 Arr. an. 3, 6, 1. Curt. 4, 8, 16. mor. 334 d—f **10** cf. c. 10, 3 **22** mor. 180 b. Arr. an. (2, 14). 2, 25, 1—3. Diod. 17, 39, 1. 54, 1—6. Curt. 4, 1, 7—14. 5, 1—8. Iustin. 11, 12, 1—4. Val. Max. 6, 4, ext. 3. Itiner. Al. 39. 40. 43. 44. Ps.-Callisth. 2, 17. Iul. Val. 2, 29. Zon. 4, 10, p. 292, 4

---

2 *ἐξετέλει* Q *χορὸν*: corr. Steph. *ἐγκυκλίων*: corr. Cor. **5** *ὡς παρ'* Λ **6** *κατὰ φυλὰς* Hess *ταῖς φυλαῖς* Sch. **9** *διαχορηγεῖν* Q **14. 15** *ἐπὶ τὸ* Λ **23** *μυρία* PC **24** *τὴν*] *τοῦ* P

τῶν θυγατέρων φίλον εἶναι καὶ σύμμαχον, ἐκοινοῦτο τοῖς
f 8 ἑταίροις· καὶ Παρμενίωνος εἰπόντος „ἐγὼ μὲν εἰ Ἀλέξανδρος ἤμην, ἔλαβον ἂν ταῦτα,“ „κἀγὼ νὴ Δία“ εἶπεν
9 ὁ Ἀλέξανδρος, „εἰ Παρμενίων.“ πρὸς δὲ τὸν Δαρεῖον ἔγραψεν, ὡς οὐδενὸς ἀτυχήσει τῶν φιλανθρώπων ἐλθὼν πρὸς αὐτόν, εἰ δὲ μή, αὐτὸς ἐπ' ἐκεῖνον ἤδη πορεύεσθαι.

30. Ταχὺ μέντοι μετεμελήθη, τῆς Δαρείου γυναικὸς
682 a. 332 ἀποθανούσης ἐν ὠδῖσι· καὶ φανερὸς ἦν ἀνιώμενος ὡς ἐπίδειξιν οὐ μικρὰν ἀφῃρημένος χρηστότητος. ἔθαψεν οὖν
2 τὴν ἄνθρωπον οὐδεμιᾶς πολυτελείας φειδόμενος. τῶν δὲ θαλαμηπόλων τις εὐνούχων, οἳ συνεαλώκεισαν ταῖς γυναιξίν, ἀποδρὰς ἐκ τοῦ στρατοπέδου καὶ πρὸς Δαρεῖον ἀφιππασάμενος, Τίρεως ὄνομα, φράζει τὸν θάνατον
3 αὐτῷ τῆς γυναικός. ὡς δὲ πληξάμενος τὴν κεφαλὴν καὶ ἀνακλαύσας „φεῦ τοῦ Περσῶν“ ἔφη „δαίμονος, εἰ ⟨δεῖ⟩ τὴν βασιλέως γυναῖκα καὶ ἀδελφὴν οὐ μόνον αἰχμάλωτον γενέσθαι ζῶσαν, ἀλλὰ καὶ τελευτήσασαν ἄμοιρον κεῖσθαι
b 4 ταφῆς βασιλικῆς,“ ὑπολαβὼν ὁ θαλαμηπόλος „ἀλλὰ ταφῆς γε χάριν“ εἶπεν „ὦ βασιλεῦ καὶ τιμῆς ἁπάσης καὶ τοῦ πρέποντος οὐδὲν ἔχεις αἰτιάσασθαι τὸν πονηρὸν δαί-
5 μονα Περσῶν. οὔτε γὰρ ζώσῃ τῇ δεσποίνῃ Στατείρᾳ καὶ μητρὶ σῇ καὶ τέκνοις ⟨οὐδὲν⟩ ἐνέδει τῶν πρόσθεν ἀγαθῶν καὶ καλῶν ἢ τὸ σὸν ὁρᾶν φῶς, ὃ πάλιν ἀναλάμψει

---

7 mor. 338 e. Diod. 17, 54, 7. Curt. 4, 10, 18—23. Iustin. 11, 12, 6 10 c. 30, 2—13 mor. 338 e. Arr. an. 4, 20, 1—4. Curt. 4, 10, 25—34. Itiner. Al. 57. Zon. 4, 10, p. 292, 11 15 δαίμονος] cf. mor. 369 d sqq. 16 καὶ ἀδελφὴν] cf. § 10 et Gell. 7, 8, 3

---

3. 4 ὁ ἀλέξανδρος εἶπεν Q 8 φανερῶς P 13 τείρεως P (*Tyriotes* Curt.) 14 ὡς] ὃς L² 15 εἰ] ἢ L¹ δεῖ h. l. add. Zie., post γενέσθαι Rei. εἰ del. Sch. ὃς εἴα Haitinger 17 κεῖσθαι] γενέσθαι κειμένην Q 22 ⟨τῇ⟩ σῇ Zie. (ἡ μήτηρ ἡ σὴ Zon.) οὐδὲν add. Steph. 23 τὸ σὸν Λ: τοσοῦτον PQ τοσοῦτον ⟨ὅσον μὴ⟩ τὸ σὸν Zie. ἢ ⟨ὅσον μὴ⟩ τὸ σὸν Madvig

λαμπρὸν ὁ κύριος Ὡρομάσδης, οὔτ᾽ ἀποθανοῦσα κόσμου a. 332
τινὸς ἄμοιρος γέγονεν, ἀλλὰ καὶ πολεμίων τετίμηται
δάκρυσιν. οὕτω γάρ ἐστι χρηστὸς κρατήσας Ἀλέξανδρος 6
ὡς δεινὸς μαχόμενος." ταῦτ᾽ ἀκούσαντα Δαρεῖον ἡ ταραχὴ 7
καὶ τὸ πάθος ἐξέφερε πρὸς ὑποψίας ἀτόπους· καὶ τὸν
εὐνοῦχον ἐνδοτέρω τῆς σκηνῆς ἀπαγαγών, „εἰ μὴ καὶ σὺ 8 c
μετὰ τῆς Περσῶν" ἔφη „τύχης μακεδονίζεις, ἀλλ᾽ ἔτι
14 S σοι δεσπότης ἐγὼ Δαρεῖος, εἰπέ μοι σεβόμενος Μίθρου
τε φῶς μέγα καὶ δεξιὰν βασίλειον, ἆρα μὴ τὰ μικρότατα
τῶν Στατείρας κλαίω κακῶν, οἰκτρότερα δὲ ζώσης ἐπάσχομεν,
καὶ μᾶλλον ἂν κατ᾽ ἀξίαν ἐδυστυχοῦμεν ὠμῷ
καὶ σκυθρωπῷ περιπεσόντες ἐχθρῷ; τί γὰρ εὐπρεπὲς 9
ἀνδρὶ νέῳ πρὸς ἐχθροῦ γυναῖκα μέχρι τιμῆς τοσαύτης
συμβόλαιον;" ἔτι λέγοντος αὐτοῦ καταβαλὼν ἐπὶ τοὺς 10
πόδας Τίρεως αὐτὸν ἱκέτευεν εὐφημεῖν, καὶ μήτ᾽ Ἀλέξανδρον
ἀδικεῖν, μήτε τὴν τεθνεῶσαν ἀδελφὴν καὶ γυναῖκα
καταισχύνειν, μήθ᾽ αὑτοῦ τὴν μεγίστην ὧν ἔπταικεν d
ἀφαιρεῖσθαι παραμυθίαν, τὸ δοκεῖν ὑπ᾽ ἀνδρὸς ἡττῆσθαι
κρείττονος ἢ κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ἀλλὰ καὶ θαυμάζειν
Ἀλέξανδρον, ὡς πλείονα ταῖς Περσῶν γυναιξὶ
σωφροσύνην ἢ Πέρσαις ἀνδρείαν ἐπιδεδειγμένον. ἅμα δ᾽ 11
ὅρκους τε φρικώδεις τοῦ θαλαμηπόλου κινοῦντος ὑπὲρ
τούτων, καὶ περὶ τῆς ἄλλης ἐγκρατείας καὶ μεγαλοψυχίας
τῆς Ἀλεξάνδρου λέγοντος, ἐξελθὼν πρὸς τοὺς ἑταίρους
ὁ Δαρεῖος, καὶ ⟨τὰς⟩ χεῖρας ἀνατείνας πρὸς τὸν οὐρανόν,
ἐπεύξατο· „θεοὶ γενέθλιοι καὶ βασίλειοι, μάλιστα μὲν 12

7 μακεδονίζῃς P 11 ἂν ⟨ἢ⟩ Rei., immo Dareus dicit se magis pro dignitate sua infelicem futurum fuisse, si cum hoste crudeli congressus esset 13 γυναῖκα καὶ PC 14 ἔτι ⟨δὲ⟩ Zie. 15 τείρεως ΛP 17 καταισχύνειν C: καταισχῦναι cet. ὧν] ὦ L^1 18 τὸ] τῶι PQ 19 ἀνθρωπείαν P 21 ἀνδρίαν Q 25 τὰς add. Zie. cl. Agid. 17, 3 et Arr. 4, 20, 3; non audebat Sint. cl. mor. 866 e

a. 332 *ἐμοὶ διδοίητε τὴν Περσῶν ἀρχὴν εἰς ὀρθὸν αὖθις σταθεῖ-*
e *σαν ἐφ' οἷς ἐδεξάμην ἀγαθοῖς ἀπολαβεῖν, ἵνα κρατήσας*
ἀμείψωμαι τὰς Ἀλεξάνδρου χάριτας, ὧν εἰς τὰ φίλτατα
13 *πταίσας ἔτυχον· εἰ δ' ἄρα τις οὗτος εἱμαρτὸς ἥκει χρό-*
νος, ὀφειλόμενος νεμέσει καὶ μεταβολῇ, παύσασθαι τὰ
Περσῶν, μηδεὶς ἄλλος ἀνθρώπων καθίσειεν εἰς τὸν Κύρου
14 *θρόνον πλὴν Ἀλεξάνδρου."* *ταῦτα μὲν οὕτω γενέσθαι τε*
καὶ λεχθῆναί φασιν οἱ πλεῖστοι τῶν συγγραφέων.

a. 331 **31.** *Ἀλέξανδρος δὲ τὴν ἐντὸς τοῦ Εὐφράτου πᾶσαν*
ὑφ' ἑαυτῷ ποιησάμενος, ἤλαυνεν ἐπὶ Δαρεῖον, ἑκατὸν
2 *μυριάσι στρατοῦ καταβαίνοντα. καί τις αὐτῷ φράζει τῶν*
f *ἑταίρων, ὡς δὴ γέλωτος ἄξιον πρᾶγμα, τοὺς ἀκολούθους* 315 S
παίζοντας εἰς δύο μέρη διῃρηκέναι σφᾶς αὐτούς, ὧν
ἑκατέρου στρατηγὸν εἶναι καὶ ἡγεμόνα, τὸν μὲν Ἀλέξαν-
3 *δρον τὸν δὲ Δαρεῖον ὑπ' αὐτῶν προσαγορευόμενον· ἀρξα-*
μένους δὲ βώλοις ἀκροβολίζεσθαι πρὸς ἀλλήλους, εἶτα
πυγμαῖς, τέλος ἐκκεκαῦσθαι τῇ φιλονικίᾳ καὶ μέχρι λίθων
καὶ ξύλων, πολλοὺς καὶ δυσκαταπαύστους γεγονότας.
683 4 *ταῦτ' ἀκούσας ἐκέλευσεν αὐτοὺς μονομαχῆσαι τοὺς ἡγε-*
μόνας· καὶ τὸν μὲν Ἀλέξανδρον αὐτὸς ὥπλισε, τὸν δὲ
Δαρεῖον Φιλώτας. ἐθεᾶτο δ' ὁ στρατός, ἐν οἰωνῷ τινι τοῦ
5 *μέλλοντος τιθέμενος τὸ γιγνόμενον. ἰσχυρᾶς δὲ τῆς μάχης*
γενομένης, ἐνίκησεν ὁ καλούμενος Ἀλέξανδρος, καὶ δω-
ρεὰν ἔλαβε δώδεκα κώμας καὶ στολῇ Περσικῇ χρῆσθαι.
ταῦτα μὲν οὖν Ἐρατοσθένης (FGrHist. II 1018) *ἱστόρηκε.*

---

1 cf. Soph. Oed. R. 50 9 Arr. an. 3, 8, 6. Diod. 17, 53, 3. Curt. 4, 12, 13. Iustin. 11, 12, 5. Zon. 4, 11, p. 293,7

---

1 *δοίητε* Sch. *ἀρχὴν* **C** recepi cl. Arr. (*σὺ νῦν μάλιστα μὲν ἐμοὶ φύλαξον Περσῶν τε καὶ Μήδων τὴν ἀρχήν*) et Curt. 4, 10, 34 (*primum mihi stabilite regnum*): *τύχην* **ΛP** *βασιλείαν* **M** *εἰς ὀρθὸν*] *ὀρθῶς* **Q** 2 *ἀπολαβεῖν* Rei.: *ἀπολιπεῖν* 6 *καθήσειεν* **P** 13 *διῃρημένα*: corr. Rei. *ὧν* om. **P** 15 *αὐτὸν* **L** *ἀρξαμένοις* **P** 18 *δυσκατασπάστους* **P**

Τὴν δὲ μεγάλην μάχην πρὸς Δαρεῖον οὐκ ἐν Ἀρβήλοις, a. 331 6
ὥσπερ οἱ πολλοὶ γράφουσιν, ἀλλ' ἐν Γαυγαμήλοις γενέ-
σθαι συνέπεσε. σημαίνειν δέ φασιν οἶκον καμήλου τὴν 7
διάλεκτον, ἐπεὶ τῶν πάλαι τις βασιλέων ἐκφυγὼν πολε- b
μίους ἐπὶ καμήλου δρομάδος, ἐνταῦθα καθίδρυσεν αὐτήν,
ἀποτάξας τινὰς κώμας καὶ προσόδους εἰς τὴν ἐπιμέ-
λειαν.

Ἡ μὲν οὖν σελήνη τοῦ Βοηδρομιῶνος ἐξέλιπε περὶ τὴν 8
τῶν μυστηρίων τῶν Ἀθήνησιν ἀρχήν, ἑνδεκάτῃ δ' ἀπὸ 20. Sept.
τῆς ἐκλείψεως νυκτὶ τῶν στρατοπέδων ἐν ὄψει γεγονότων, 30. Sept.
Δαρεῖος μὲν ⟨ἐν⟩ ὅπλοις συνεῖχε τὴν δύναμιν, ὑπὸ λαμπά-
δων ἐπιπορευόμενος τὰς τάξεις· Ἀλέξανδρος δὲ τῶν 9
Μακεδόνων ἀναπαυομένων, αὐτὸς πρὸ τῆς σκηνῆς μετὰ
τοῦ μάντεως Ἀριστάνδρου διέτριβεν, ἱερουργίας τινὰς ἀπορ-
ρήτους ἱερουργούμενος, καὶ τῷ Φόβῳ σφαγιαζόμενος. οἱ 10
δὲ πρεσβύτεροι τῶν ἑταίρων καὶ μάλιστα Παρμενίων, ὡς c
τὸ μὲν πεδίον τὸ μεταξὺ τοῦ Νιφάτου καὶ τῶν ὀρῶν τῶν
Γορδυαίων ἅπαν ἑωρᾶτο καταλαμπόμενον τοῖς βαρβαρι-
316 S *κοῖς φέγγεσιν, ἀτέκμαρτος δέ τις φωνὴ συμμεμειγμένη*
καὶ θόρυβος ἐκ τοῦ στρατοπέδου καθάπερ ἐξ ἀχανοῦς

---

1 Fr. Hackmann, Die Schlacht bei Gaugamela, Diss. Halle 1902. Arr. an. 6, 11, 4—6 (3, 8, 7). Strab. 16, 737. Zon. 4, 11, p. 293, 18. (Cass. Dio 68, 26, 4. Ammian. 23, 6, 22. Itiner. Al. 57. Curt. 4, 9, 9) **3** Strab. 16, 737 **8** Arr. an. 3, 7, 6. Curt. 4, 10, 2. Plin. n. h. 2, 180. Ptol. 1, 4, 2. (Cic. de div. 1, 121) **11** Arr. 3, 11, 1—2. Curt. 4, 13, 10—14 **12** Curt. 4, 13, 15 **15** Arr. an. 3, 10. Curt. 4, 12, 20—13, 10

---

1 *ἀρβίλοις* **Λ** **2** *Γαυγαμήλοις* Guarinus: *γαυσαμήλοις* **ΛQ** Zon. *γαυσαμίλοις* **P** **9** *ἐν ἀθήνησιν* **M** *ἀθηναίων* **C** **10** *ἐν ὄψει ἀλλήλων* Zon. (immo *ἀλλ. ἐ. ὀ.*) **11** *ἐν* add. Steph. **15** *φόβωι* **P**, sed *ι* inser. ipsa m. 1; *φοίβωι* cet., cf. ad v. 20 **17** *μὲν* om. **L**[1] **18** *γορδυναίων*: corr. Br. convenienter Straboni 16, 746; *Γορδιάκων* Mu. *γορδάκων* Anon. **20** *θόρυβος καὶ φόβος ἐκ τοῦ στρ.* **ΛM** *καὶ ψόφος* Schmieder; cf. v. 15

a. 331 11 προσήχει πελάγους, θαυμάσαντες τὸ πλῆθος, καὶ πρὸς
ἀλλήλους διαλεχθέντες, ὡς μέγα καὶ χαλεπὸν ἔργον εἴη
συμπεσόντας ἐκ προφανοῦς τοσοῦτον ὤσασθαι πόλεμον,
ἀπὸ τῶν ἱερῶν γενομένῳ τῷ βασιλεῖ προσελθόντες, ἔπει-
θον αὐτὸν ἐπιχειρῆσαι νύκτωρ τοῖς πολεμίοις, καὶ τῷ
σκότῳ τὸ φοβερώτατον συγκαλύψαι τοῦ μέλλοντος ἀγῶνος.
d 12 ὁ δὲ τὸ μνημονευόμενον εἰπὼν „οὐ κλέπτω τὴν νίκην,“
ἐνίοις μὲν ἔδοξε μειρακιώδη καὶ κενὴν ἀπόκρισιν πεποιῆ-
13 σθαι, παίζων πρὸς τοσοῦτον κίνδυνον, ἐνίοις δὲ καὶ τῷ
παρόντι θαρρεῖν καὶ στοχάζεσθαι τοῦ μέλλοντος ὀρθῶς,
μὴ διδοὺς πρόφασιν ἡττηθέντι Δαρείῳ πρὸς ἄλλην αὖθις
ἀναθαρρῆσαι πεῖραν, αἰτιωμένῳ τούτων νύκτα καὶ σκό-
14 τος, ὡς ὄρη καὶ στενὰ καὶ θάλασσαν τῶν προτέρων. οὐ
γὰρ ὅπλων οὐδὲ σωμάτων ἀπορίᾳ παύσεσθαι πολεμοῦντα
Δαρεῖον ἀπὸ τηλικαύτης δυνάμεως καὶ χώρας τοσαύτης,
ἀλλ᾽ ὅταν ἀφῇ τὸ φρόνημα καὶ τὴν ἐλπίδα, δι᾽ ἐμφανοῦς
ἥττης κατὰ κράτος ἐξελεγχθείς.

e **32.** Ἀπελθόντων δὲ τούτων, κατακλιθεὶς ὑπὸ σκηνὴν
λέγεται τὸ λοιπὸν μέρος τῆς νυκτὸς ὕπνῳ βαθεῖ κρατη-
θῆναι παρὰ τὸ εἰωθός, ὥστε θαυμάζειν ἐπελθόντος
1. Oct. ὄρθρου τοὺς ἡγεμόνας, καὶ παρ᾽ αὐτῶν ἐξενεγκεῖν παράγ-
2 γελμα πρῶτον ἀριστοποιεῖσθαι τοὺς στρατιώτας· ἔπειτα
τοῦ καιροῦ κατεπείγοντος, εἰσελθόντα Παρμενίωνα καὶ
παραστάντα τῇ κλίνῃ δὶς ἢ τρὶς αὐτοῦ φθέγξασθαι τοὔ-
νομα, καὶ διεγερθέντος οὕτως ἐρωτᾶν, ὅ τι δὴ πεπονθὼς

---

18 Diod. 17, 56. Curt. 4, 13, 17—24. Iustin. 11, 13, 1—3

---

1 προσήκει P 3 ὤσασθαι πόλεμον] ne addubites, cf. Camill. 23, 4 12 τούτων νύκτα ML²: τούτῳ νύκτα L¹ADB νύκτα τούτωι P τούτων om. C 13 τῶν προτέρων AM: τὸ πρότερον C πρότερον P 14 παύσασθαι PQ 15 καὶ χώρας τοσαύτης om. L¹ 20 ἐπελθόντος Zie.: ἐπελθόντας Aldina et editt. ἀπελθόντος PC ἀπελθόντας AM 21 αὐτὸν L 25 οὕτως del. Cor. ὀργίλως Latte

ὕπνον καθεύδοι νενικηκότος, οὐχὶ μέλλοντος ἀγωνιεῖσθαι 1. Oct. 331
τὸν μέγιστον τῶν ἀγώνων. τὸν δ' οὖν Ἀλέξανδρον εἰπεῖν 3
διαμειδιάσαντα· „τί γάρ; οὐκ ἤδη σοι νενικηκέναι δοκοῦ- f
μεν, ἀπηλλαγμένοι τοῦ πλανᾶσθαι καὶ διώκειν ἐν πολλῇ
317 καὶ κατεφθαρμένῃ φυγομαχοῦντα χώρᾳ Δαρεῖον;" οὐ μό- 4
νον δὲ πρὸ τῆς μάχης, ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτὸν τὸν κίνδυνον
ἐπεδείξατο μέγαν καὶ συνεστηκότα τῷ λογίζεσθαι καὶ
θαρρεῖν ἑαυτόν.

Ἔσχε γὰρ ὁ ἀγὼν ὑποτροπὴν καὶ σάλον ἐν τῷ εὐω- 5
νύμῳ κέρατι κατὰ Παρμενίωνα, τῆς Βακτριανῆς ἵππου
ῥόθῳ πολλῷ καὶ μετὰ βίας παρεμπεσούσης εἰς τοὺς Μακε-
δόνας, Μαζαίου δὲ περιπέμψαντος ἔξω τῆς φάλαγγος ἱπ-
πεῖς τοῖς σκευοφυλακοῦσι προσβαλοῦντας. διὸ καὶ θορυ- 6 684
βούμενος ὑπ' ἀμφοτέρων ὁ Παρμενίων, ἀπέστειλε πρὸς
Ἀλέξανδρον ἀγγέλους, φράζοντας οἴχεσθαι τὸν χάρακα καὶ
τὰς ἀποσκευάς, εἰ μὴ κατὰ τάχος βοήθειαν ἰσχυρὰν ἀπὸ
τοῦ στόματος πέμψειε τοῖς ὄπισθεν. ἔτυχε μὲν οὖν κατ' 7
ἐκεῖνο καιροῦ τοῖς περὶ αὐτὸν ἐφόδου διδοὺς σημεῖον·
ὡς δ' ἤκουσε τὰ παρὰ τοῦ Παρμενίωνος, οὐκ ἔφη σω-
φρονεῖν αὐτὸν οὐδ' ἐντὸς εἶναι τῶν λογισμῶν, ἀλλ' ἐπι-
λελῆσθαι ταραττόμενον, ὅτι νικῶντες μὲν προσκτήσονται
καὶ τὰ τῶν πολεμίων, ἡττωμένοις δὲ φροντιστέον οὐ
χρημάτων οὐδ' ἀνδραπόδων, ἀλλ' ὅπως ἀποθανοῦνται
καλῶς καὶ λαμπρῶς ἀγωνιζόμενοι. b

---

5 Curt. 4, 13, 25 9 Arr. an. 3, 14, 4—15, 1. Diod. 17, 59, 4—60, 7. Curt. 4, 15, 4—8. Polyaen. 4, 3, 6

---

2 *δ' οὖν* Zie. (Sint.): *γοῦν* 6 *αὐτὸν* post *κίνδυνον* hab. **Λ** *τὸν κίνδυνον* om. **P** 7 *μέγα* **Λ** *τῷ* om. **P** *τὸ* **L**[1] 12 *παραπέμψαντος* **PQ** 13 *προσβαλοῦντος* **P** 15 *φράσοντας* Cor. 16 *ὑποσκευὰς* **PM** *ὀχυρὰν*: corr. Wytt. 19 *τοῦ* om. **P**

1.Oct 331 8 *Ταῦτ' ἐπιστείλας Παρμενίωνι, τὸ κράνος περιέθετο,*
τὸν δ' ἄλλον ὁπλισμὸν εὐθὺς ἀπὸ σκηνῆς εἶχεν, ὑπένδυμα
τῶν Σικελικῶν ζωστόν, ἐπὶ δὲ τούτῳ θώρακα διπλοῦν
9 *λινοῦν ἐκ τῶν ληφθέντων ἐν Ἰσσῷ. τὸ δὲ κράνος ἦν μὲν*
σιδηροῦν, ἔστιλβε δ' ὥσπερ ἄργυρος καθαρός, ἔργον
Θεοφίλου· συνήρμοστο δ' αὐτῷ περιτραχήλιον ὁμοίως
10 *σιδηροῦν, λιθοκόλλητον· μάχαιραν δὲ θαυμαστὴν βαφῇ*
καὶ κουφότητι, δωρησαμένου τοῦ Κιτιέων βασιλέως, [ἣν]
εἶχεν, ἠσκημένος τὰ πολλὰ χρῆσθαι μαχαίρᾳ παρὰ τὰς
11 *μάχας. ἐπιπόρπωμα δ' ἐφόρει τῇ μὲν ἐργασίᾳ σοβαρώ-*
c *τερον ἢ κατὰ τὸν ἄλλον ὁπλισμόν· ἦν γὰρ ἔργον Ἑλικῶνος*
τοῦ παλαιοῦ, τιμὴ δὲ τῆς Ῥοδίων πόλεως, ὑφ' ἧς ἐδόθη
12 *δῶρον· ἐχρῆτο δὲ καὶ τούτῳ πρὸς τοὺς ἀγῶνας. ἄχρι μὲν* 318 S
οὖν συντάττων τι τῆς φάλαγγος ἢ παρακελευόμενος ἢ
διδάσκων ἢ ἐφορῶν παρεξήλαυνεν, ἄλλον ἵππον εἶχε, τοῦ
Βουκεφάλα φειδόμενος, ἤδη παρήλικος ὄντος· χωροῦντι
δὲ πρὸς ἔργον ἐκεῖνος προσήγετο, καὶ μεταβὰς εὐθὺς
ἦρχεν ἐφόδου.

33. *Τότε δὲ τοῖς Θετταλοῖς πλεῖστα διαλεχθεὶς καὶ*
τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν, ὡς ἐπέρρωσαν αὐτὸν βοῶντες ἄγειν
ἐπὶ τοὺς βαρβάρους, τὸ ξυστὸν εἰς τὴν ἀριστερὰν μετα-
λαβών, τῇ δεξιᾷ παρεκάλει τοὺς θεούς, ὡς Καλλισθέ-
d *νης φησίν* (FGrHist. II 653), *ἐπευχόμενος, εἴπερ ὄντως*
Διόθεν ἐστὶ γεγονώς, ἀμῦναι καὶ συνεπιρρῶσαι τοὺς
2 *Ἕλληνας. ὁ δὲ μάντις Ἀρίστανδρος, χλανίδα λευκὴν ἔχων*
καὶ χρυσοῦν στέφανον, ἐπεδείκνυτο παριππεύων ἀετὸν

---

1 Curt. 4, 13, 25 **24** Curt. 4, 15, 26—28

---

1 *ὑπερέθετο* **L**[1] **2** *λογισμὸν* **L**[1] *ἐπένδυμα*: corr. Cor. **3** *τούτωι* **PL**[2]: *τούτων* **ΛQ** *διπλοῦν* om. **PC** fort. recte **8** *κιτίων* **L**[1] *κιτιαίων* **P** *κιττιέων* **C** *ἣν* del. Sch. *εἶχεν· ἣν* ⟨*δ'*⟩ Latte **10** *ἐπιπόρπαμα* **Λ** *ἐπιπόρπομα* **P** **16** *βουκεφάλου* **Q** **21** *μεταβαλὼν*: corr. Cor., cf. Arat. 23, 3 **26** *ἐπεδείκνυ* Cor.

ὑπὲρ κεφαλῆς Ἀλεξάνδρου συνεπαιωρούμενον καὶ κατευ- 1. Oct. 331
θύνοντα τὴν πτῆσιν ὄρθιον ἐπὶ τοὺς πολεμίους, ὥστε πολὺ 3
μὲν θάρσος ἐγγενέσθαι τοῖς ὁρῶσιν, ἐκ δὲ τοῦ θαρρεῖν
καὶ παρακαλεῖν ἀλλήλους δρόμῳ τοῖς ἱππεῦσιν ἱεμένοις
ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἐπικυμαίνειν τὴν φάλαγγα. πρὶν δὲ 4
συμμεῖξαι τοὺς πρώτους, ἐξέκλιναν οἱ βάρβαροι, καὶ διωγ-
μὸς ἦν πολύς, εἰς τὰ μέσα συνελαύνοντος Ἀλεξάνδρου τὸ e
νικώμενον, ὅπου Δαρεῖος ἦν. πόρρωθεν γὰρ αὐτὸν κατεῖδε, 5
διὰ τῶν προτεταγμένων ἐν βάθει τῆς βασιλικῆς ἴλης
ἐκφανέντα, καλὸν ἄνδρα καὶ μέγαν ἐφ' ἅρματος ὑψηλοῦ
βεβῶτα, πολλοῖς ἱππεῦσι καὶ λαμπροῖς καταπεφραγμένον,
εὖ μάλα συνεσπειραμένοις περὶ τὸ ἅρμα καὶ παρατεταγ-
μένοις δέχεσθαι τοὺς πολεμίους. ἀλλὰ δεινὸς ὀφθεὶς 6
ἐγγύθεν Ἀλέξανδρος, καὶ τοὺς φεύγοντας ἐμβαλὼν εἰς
τοὺς μένοντας, ἐξέπληξε καὶ διεσκέδασε τὸ πλεῖστον. οἱ 7
δ' ἄριστοι καὶ γενναιότατοι πρὸ τοῦ βασιλέως φονευό-
μενοι, καὶ κατ' ἀλλήλων πίπτοντες, ἐμποδὼν τῆς διώ- f
ξεως ἦσαν, ἐμπλεκόμενοι καὶ περισπαίροντες αὐτοῖς καὶ
319 S ἵπποις. Δαρεῖος δέ, τῶν δεινῶν ἁπάντων ἐν ὀφθαλμοῖς 8
ὄντων, καὶ τῶν προτεταγμένων δυνάμεων ἐρειπομένων
εἰς αὐτόν, ὡς οὐκ ἦν ἀποστρέψαι τὸ ἅρμα καὶ διεξελάσαι
ῥᾴδιον, ἀλλ' οἵ τε τροχοὶ συνείχοντο πτώμασι πεφυρμένοι
τοσούτοις, οἵ θ' ἵπποι καταλαμβανόμενοι καὶ ἀποκρυπτό-

---

5 Arr. an. 3, 14, 2—4. Diod. 17, 60, 1—4. Curt. 4, 14, 8. 9. 15, 23—25. 28—33. Iustin. 11, 14, 5. Zon. 4, 11, p. 293, 19

---

2 τῇ πτήσει: corr. Benseler 3. 4 παρακαλεῖν καὶ παραθαρρύνειν C 9 εἴλης L² A B D (om. L¹) 12 παρατεταμένοις Rei. 13 τοῖς πολεμίοις A (corr. L²) 18 αὐτοῖς] τοῖς C καὶ om. PQ (τε καὶ τοῖς ἵπποις Anon.) 21 ἀποτρέψαι P διελάσαι C ἐξελάσαι Zon. 23 καὶ ἀποριπτόμενοι post καταλαμβανόμενοι inser. L¹, del. L² πτυρόμενοι vel ἀποπτυρόμενοι Held ἀποκρουόμενοι Hess θορυβούμενοι Herw.; vocem traditam Callisthenicum τεράτευμα putat Sch.

1. Oct. 331 μενοι τῷ πλήθει τῶν νεκρῶν, ἐξήλλοντο καὶ συνετάραττον τὸν ἡνίοχον, ἀπολείπει μὲν τὸ ἅρμα καὶ τὰ ὅπλα, θήλειαν
685 9 δ' ὥς φασι νεοτόκον ἵππον περιβὰς ἔφυγεν. οὐ μὴν τότε γ' ἂν ἐδόκει διαφυγεῖν, εἰ μὴ πάλιν ἧκον ἕτεροι παρὰ τοῦ Παρμενίωνος ἱππεῖς μετακαλοῦντες Ἀλέξανδρον, ὡς συνεστώσης ἔτι πολλῆς δυνάμεως ἐκεῖ καὶ τῶν πολεμίων οὐκ
10 ἐνδιδόντων. ὅλως γὰρ αἰτιῶνται Παρμενίωνα κατ' ἐκείνην τὴν μάχην νωθρὸν γενέσθαι καὶ δύσεργον, εἴτε τοῦ γήρως ἤδη τι παραλύοντος τῆς τόλμης, εἴτε τὴν ἐξουσίαν καὶ τὸν ὄγκον, ὥς Καλλισθένης φησί (FGrHist. II 653), τῆς Ἀλεξάνδρου δυνάμεως βαρυνόμενον καὶ προσφθο-
11 νοῦντα. τότε δ' οὖν ὁ βασιλεὺς ἀνιαθεὶς τῇ μεταπέμψει,
b τοῖς μὲν στρατιώταις οὐκ ἔφρασε τὸ ἀληθές, ἀλλ' ὡς ἅδην ἔχων τοῦ φονεύειν, καὶ σκότους ὄντος, ἀνάκλησιν ἐσήμανεν· ἐλαύνων δὲ πρὸς τὸ κινδυνεῦον μέρος, ἤκουσε καθ' ὁδὸν ἡττῆσθαι παντάπασι καὶ φεύγειν τοὺς πολεμίους.

34. Τοῦτο τῆς μάχης ἐκείνης λαβούσης τὸ πέρας, ἡ μὲν ἀρχὴ παντάπασιν ἡ Περσῶν ἐδόκει καταλελύσθαι, βασιλεὺς δὲ τῆς Ἀσίας Ἀλέξανδρος ἀνηγορευμένος, ἔθυε τοῖς θεοῖς μεγαλοπρεπῶς, καὶ τοῖς φίλοις ἐδωρεῖτο πλούτους
2 καὶ οἴκους καὶ ἡγεμονίας. φιλοτιμούμενος δὲ πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ἔγραψε τὰς τυραννίδας πάσας καταλυθῆναι, καὶ πολιτεύειν αὐτονόμους, ἰδίᾳ δὲ Πλαταιεῦσι τὴν πόλιν ἀνοικοδομεῖν, ὅτι τὴν χώραν οἱ πατέρες αὐτῶν ἐναγωνί-

---

3 cf. ad p. 225, 9 **18** Iustin. 11, 14, 6. Zon. 4, 11, p. 294, 1 **21** Arr. an. 3, 16, 9 **24** Plut. Aristid. 11, 3—9

---

3 *γ'* **L²**: om. **L¹PQ** **4** *διαφυγεῖν* **C**: *διαφεύγειν* cet. **11** *καί πως φθονοῦντα* Cor. **12** *δ'* om. **P** **14** *ἅδην ἔχων* Madvig: *ἀνέχων* *καὶ* del. Kurtz **22** *φιλοφρονούμενος* **P** **25** *ὅτι τὴν πόλιν αὐτῶν οἱ πατέρες αὐτῶν* **L¹**

σασθαι τοῖς Ἕλλησιν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας παρέσχον. a. 331 c
320 S ἔπεμψε δὲ καὶ Κροτωνιάταις εἰς Ἰταλίαν μέρος τῶν λα- 3
φύρων, τὴν Φαΰλλου τοῦ ἀθλητοῦ τιμῶν προθυμίαν καὶ
ἀρετήν, ὃς περὶ τὰ Μηδικά, τῶν ἄλλων Ἰταλιωτῶν ἀπε-
γνωκότων τοὺς Ἕλληνας, ἰδιόστολον ἔχων ναῦν ἔπλευσεν
εἰς Σαλαμῖνα, τοῦ κινδύνου συμμεθέξων. οὕτω τις εὐμενὴς 4
ἦν πρὸς ἅπασαν ἀρετὴν καὶ καλῶν ἔργων φύλαξ καὶ
οἰκεῖος.

35. Ἐπιὼν δὲ τὴν Βαβυλωνίαν, ἅπασαν εὐθὺς ἐπ᾽ αὐτῷ
γενομένην, ἐθαύμασε μάλιστα τό τε χάσμα τοῦ πυρὸς ἐν
† Ἐκβατάνοις, ὥσπερ ἐκ πηγῆς συνεχῶς ἀναφερομένου,
καὶ τὸ ῥεῦμα τοῦ νάφθα, λιμνάζοντος διὰ τὸ πλῆθος οὐ
πόρρω τοῦ χάσματος· ὃς τἆλλα μὲν ἀσφάλτῳ προσέοικεν, 2 d
οὕτω δ᾽ εὐπαθὴς πρὸς τὸ πῦρ ἐστιν, ὥστε πρὶν ἢ θιγεῖν
τὴν φλόγα, δι᾽ αὐτῆς τῆς περὶ τὸ φῶς ἐξαπτόμενος αὐγῆς
τὸν μεταξὺ πολλάκις ἀέρα συνεκκαίειν. ἐπιδεικνύμενοι δὲ 3
τὴν φύσιν αὐτοῦ καὶ δύναμιν οἱ βάρβαροι τὸν ἄγοντα πρὸς
τὴν κατάλυσιν τοῦ βασιλέως στενωπὸν ἐλαφρῶς τῷ φαρ-
μάκῳ κατεψέκασαν· εἶτα στάντες ἐπ᾽ ἄκρῳ τοὺς λαμπτῆρας
τοῖς βεβρεγμένοις προσέθηκαν· ἤδη γὰρ συνεσκόταζε. τῶν 4

---

3 Herod. 8, 47. Paus. 10, 9, 2 9 Zon. 4, 11, p. 294, 4
10 Strab. 16, 738. 743. Plin. n. h. 2, 235. 35, 178. Diod. 2, 12.
Dioscurid. 1, 73, 2

---

3 φαῦλλον MP²: φαῦλον 6 συμμεθέξων Cor.: τι μεθέξων 7 καὶ² del. Zie. 9 βαβυλωνίων ΛM 10 μάλιστα om. Λ, post τότε hab. M 10. 11 ἐν Ἐκβατάνοις del. Sint.; immo latet aut Ἀρτακηνοῖς aut Ἀρβήλοις (cl. Strab. 16, 737/8 ἡ δὲ χώρα Ἀρτακηνὴ λέγεται. περὶ Ἄρβηλα δέ ἐστι καὶ Δημητριὰς πόλις· εἶθ᾽ ἡ τοῦ νάφθα πηγὴ καὶ τὰ πυρά) aut Ἀδιαβηνοῖς, ut Kramer ad Strab. l. l. Ἀδιαβηνὴ pro Ἀρτακηνὴ proposuit cl. Plin. n. h. 6, 41 12 λιμνάζον Rei. 14 ὥστε] ὥσπερ L¹P θίγειν: corr. Cor., item p. 230, 14 15 αὐτῆς om. C ἐξαπτομένης: corr. Rei. 16 συνεκκαίει ΛP 17 τὴν δύναμιν αὐτοῦ καὶ φύσιν Λ τ. φύσ. καὶ τὴν δύν. αὐτοῦ P 18 ἐλαφρῶι: corr. Rei.

δὲ πρώτων εὐθὺς ἁψαμένων, οὐκ ἔσχεν ἡ ⟨ἐπι⟩νομὴ
e *χρόνον αἰσθητόν, ἀλλ' ἅμα νοήματι διῖκτο πρὸς θάτερον*
πέρας, καὶ πῦρ ἐγεγόνει συνεχὲς ὁ στενωπός.
5 *Ἦν δέ τις Ἀθηνοφάνης Ἀθηναῖος τῶν περὶ ἄλειμμα*
καὶ λουτρὸν εἰωθότων τὸ σῶμα θεραπεύειν τοῦ βασιλέως
6 *καὶ τὴν διάνοιαν ἐμμελῶς ἀπάγειν ἐπὶ τὸ ῥᾴθυμον. οὗτος*
ἐν τῷ λουτρῶνι τότε παιδαρίου τῷ Ἀλεξάνδρῳ παρε-
στῶτος εὐτελοῦς σφόδρα καὶ γελοίου τὴν ὄψιν, ᾄδοντος δὲ
7 *χαριέντως, Στέφανος ἐκαλεῖτο, ,,βούλει'' φησὶν ,,ὦ βασι-*
λεῦ διάπειραν ἐν Στεφάνῳ τοῦ φαρμάκου λάβωμεν; ἂν
γὰρ ἅψηται τούτου καὶ μὴ κατασβεσθῇ, παντάπασιν ἂν
f *φαίην ἄμαχον καὶ δεινὴν αὐτοῦ τὴν δύναμιν εἶναι.''*
8 *προθύμως δέ πως καὶ τοῦ παιδαρίου διδόντος ἑαυτὸν*
πρὸς τὴν πεῖραν, ἅμα τῷ περιαλεῖψαι καὶ θιγεῖν ἐξήν- 321 S
θησε φλόγα τοσαύτην τὸ σῶμα καὶ πυρὶ κατεσχέθη τὸ
πᾶν, ὥστε τὸν Ἀλέξανδρον εἰς πᾶν ἀπορίας καὶ δέους
9 *ἐλθεῖν. εἰ δὲ μὴ κατὰ τύχην πολλοὶ παρῆσαν ἀγγεῖα πρὸς*
τὸ λουτρὸν ὕδατος διὰ χειρῶν ἔχοντες, οὐκ ἂν ἔφθασεν ἡ
686 *βοήθεια τὴν ἐπινομήν. ἀλλὰ καὶ τότε μόγις κατέσβεσαν*
τὸ σῶμα τοῦ παιδὸς δι' ὅλου πῦρ γενόμενον, καὶ μετὰ
ταῦτα χαλεπῶς ἔσχεν.
10 *Εἰκότως οὖν ἔνιοι τὸν μῦθον ἀνασῴζοντες πρὸς τὴν*
ἀλήθειαν, τοῦτό φασιν εἶναι τὸ τῆς Μηδείας φάρμακον, ᾧ
11 *τὸν τραγῳδούμενον στέφανον καὶ τὸν πέπλον ἔχρισεν. οὐ*
γὰρ ἐξ αὐτῶν ἐκείνων οὐδ' ἀπ' αὐτομάτου λάμψαι τὸ

---

4 Strab. 16, 743 22 Plin. n. h. 2, 235

---

1 *νομή*: corr. Rei. cl. v. 19 2 *διῆκτο* **L**[1]**C** 4 *ἄλειμα* **P** 5 *λουτρῶν* **L**[1]**P** 8 *εὐτελοῦς σφόδρα* om. **ΛP** 9 *ὃς* ante *στέφανος* add. **L**[2]**M** *βούλη* **L**[1] 12 *φαίην*] *θεν* **L**[1] 14 *τῷ*] *τὸ* **L**[1] 15 *τὸ* ante *πᾶν* om. **ΛC** 17 *πολλὰ* **L**[1] 22 *ἀναρμόζοντες* vel *ἐναρμ.* Br. *ἀναφέροντες* Sol. 23 *μειδίας* **P**

πῦρ, ἀλλὰ φλογὸς ἐγγύθεν παρατεθείσης ὀξεῖαν ὁλκὴν καὶ
συναφὴν ἄδηλον αἰσθήσει γενέσθαι. τὰς γὰρ ἀκτῖνας καὶ 12
τὰ ῥεύματα τοῦ πυρὸς ἄπωθεν ἐπερχόμενα, τοῖς μὲν
ἄλλοις σώμασι φῶς καὶ θερμότητα προσβάλλειν μόνον, ἐν
δὲ τοῖς [ἄλλοις] ξηρότητα πνευματικὴν ἢ νοτίδα λιπαρὰν b
καὶ διαρκῆ κεκτημένοις ἀθροιζόμενα καὶ † πυριμανοῦντα
μεταβάλλειν ὀξέως τὴν ὕλην. παρεῖχε δ' ἀπορίαν ἡ γένεσις 13
**** εἴτε μᾶλλον ὑπέκκαυμα τῆς φλογὸς ὑπορρεῖ τὸ ὑγρὸν
ἐκ τῆς γῆς, φύσιν λιπαρὰν καὶ πυριγόνον ἐχούσης. καὶ γάρ 14
ἐστιν ἡ Βαβυλωνία σφόδρα πυρώδης, ὥστε τὰς μὲν κριθὰς
χαμόθεν ἐκπηδᾶν καὶ ἀποπάλλεσθαι πολλάκις, οἷον ὑπὸ
φλεγμονῆς τῶν τόπων σφυγμοὺς ἐχόντων, τοὺς δ' ἀνθρώ-
πους ἐν τοῖς καύμασιν ἐπ' ἀσκῶν πεπληρωμένων ὕδατος
καθεύδειν. Ἅρπαλος δὲ τῆς χώρας ἀπολειφθεὶς ἐπι- 15
μελητής, καὶ φιλοκαλῶν Ἑλληνικαῖς φυτείαις διακοσμῆσαι c
τὰ βασίλεια καὶ τοὺς περιπάτους, τῶν μὲν ἄλλων ἐκρά-
τησε, τὸν δὲ κιττὸν οὐκ ἔστεξεν ἡ γῆ μόνον, ἀλλ' ἀεὶ
διέφθειρεν οὐ φέροντα τὴν κρᾶσιν· ἡ μὲν γὰρ πυρώδης, ὁ
322 8 δὲ φιλόψυχρος. τῶν μὲν οὖν τοιούτων παρεκβάσεων, ἂν 16
μέτρον ἔχωσιν, ἧττον ἴσως οἱ δύσκολοι κατηγορ⟨ήσ⟩ου-
σιν.

36. Ἀλέξανδρος δὲ Σούσων κυριεύσας, παρέλαβεν ἐν a. 330
τοῖς βασιλείοις τετρακισμύρια τάλαντα νομίσματος, τὴν
δ' ἄλλην κατασκευὴν καὶ πολυτέλειαν ἀδιήγητον. ὅπου 2

---

14 mor. 648 c. Theophr. h. pl. 4, 4 22 Arr. an. 3, 16, 6. 7. Diod. 17, 65, 5—66, 2. Curt. 5, 2, 11. 12. Strab. 15, 731. Iustin. 11, 14, 9. Zon. 4, 11, p. 294, 4

---

1 ἐγγύθεν Br.: ἐκεῖθεν 3 ἄποθεν PQ 4 προσβάλλει: corr. Iunt. 5 ἄλλοις del. Rei. ἢ om. L[1] καὶ L[2] 6 διαρκῆ] διαυγῆ Br. παραμένοντα Sol. πυρούμενα Lobeck πυριγονοῦντα Zie. πυρπολοῦντα Latte 7 μεταβάλλει L[1] 8 lac. stat. Anon. 17 τῶν δὲ κιττῶν L[1]ABDP 18 ὁ] ἡ PD 20 κατηγοροῦσιν: corr. C Cor.

a. 330 *φασὶ καὶ πορφύρας Ἑρμιονικῆς εὑρεθῆναι τάλαντα πεντα-*
κισχίλια, συγκειμένης μὲν ἐξ ἐτῶν δέκα δεόντων διακο-
d *σίων, πρόσφατον δὲ τὸ ἄνθος ἔτι καὶ νεαρὸν φυλαττούσης.*
3 *αἴτιον δὲ τούτου φασὶν εἶναι τὸ τὴν βαφὴν διὰ μέλιτος*
γίνεσθαι τῶν ἁλουργῶν, δι' ἐλαίου δὲ λευκοῦ τῶν λευκῶν·
καὶ γὰρ τούτων τὸν ἴσον χρόνον ἐχόντων τὴν λαμπρότητα
4 *καθαρὰν καὶ στίλβουσαν ὁρᾶσθαι. Δείνων δέ φησι*
(FHG II 92) *καὶ ὕδωρ ἀπό τε τοῦ Νείλου καὶ τοῦ Ἴστρου*
μετὰ τῶν ἄλλων μεταπεμπομένους εἰς τὴν γάζαν ἀπο-
τίθεσθαι τοὺς βασιλεῖς, οἷον ἐκβεβαιουμένους τὸ μέγεθος
τῆς ἀρχῆς καὶ τὸ κυριεύειν ἁπάντων.

37. *Τῆς δὲ Περσίδος οὔσης διὰ τραχύτητα δυσεμβόλου,*
καὶ φυλαττομένης ὑπὸ ⟨τῶν⟩ γενναιοτάτων Περσῶν
(Δαρεῖος μὲν γὰρ ἐπεφεύγει), γίγνεταί τινος περιόδου
e *κύκλον ἐχούσης οὐ πολὺν ἡγεμὼν αὐτῷ δίγλωσσος*
ἄνθρωπος, ἐκ πατρὸς Λυκίου, μητρὸς δὲ Περσίδος γε-
2 *γονώς· ὅ φασιν ἔτι παιδὸς ὄντος Ἀλεξάνδρου τὴν Πυθίαν*
προειπεῖν, ὡς Λύκιος ἔσται καθηγεμὼν Ἀλεξάνδρῳ τῆς
ἐπὶ Πέρσας πορείας ****
3 *Φόνον μὲν οὖν ἐνταῦθα πολὺν τῶν ἁλισκομένων γενέ-*
σθαι συνέπεσε· γράφει γὰρ αὐτός, ὡς νομίζων αὐτῷ τοῦτο
λυσιτελεῖν, ἐκέλευεν ἀποσφάττεσθαι τοὺς ἀνθρώπους·

---

4 Vitruv. 7, 13, 3 **7** Ath. 2, 67 a. b **12** Arr. an. 3, 18. Diod. 17, 68. 70. 71, 1. 2. Curt. 5, 3, 16—4, 34. 6, 1—10 (7, 12). Polyaen. 4, 3, 27. Strab. 15, 731. Iustin. 11, 14, 10. Zon. 4, 11, p. 294, 7

---

1 *φησὶ* : corr. **C** Cor. (Am.) **4** *αἴτιος* **P** **6** *τοῦτον τὸν ἴσον* **P** **7** *δίνων* **Λ** **8** *τε* om. **Λ** **13** *τῶν* add. Zie. **14** *μὲν* om. **C** **17** *ὅ* Zie. : *ὅν* **18** *λύκος* Sch., sed cf. Curt. 5, 4, 11 (*ducem in Persidem ferentis viae Lycium civem fore*) et Polyaen. (*ξένος λύκος* [*Λύκιος* Rei.] . . . *ὁμολογῶν ὅτι Λύκιος ἦν*) *καθ' ἡμῶν* **P** **19** lac. stat. Herw.; excidit narratio de Persepoli capta **21** *γὰρ*] *δὲ* **P**

νομίσματος δ' εὑρεῖν πλῆθος ὅσον ἐν Σούσοις, τὴν δ' ἄλλην a 330 4 κατασκευὴν καὶ τὸν πλοῦτον ἐκκομισθῆναί φασι μυρίοις ὀρικοῖς ζεύγεσι καὶ πεντακισχιλίαις καμήλοις. Ξέρξου δ' 5 ἀνδριάντα μέγαν θεασάμενος ὑπὸ πλήθους τῶν ὠθου- f 123 S μένων εἰς τὰ βασίλεια πλημμελῶς ἀνατετραμμένον, ἐπέ- 6 στη, καὶ καθάπερ ἔμψυχον προσαγορεύσας „πότερόν σε" εἶπε „διὰ τὴν ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας στρατείαν κείμενον παρέλθωμεν, ἢ διὰ τὴν ἄλλην μεγαλοφροσύνην καὶ ἀρετὴν ἐγείρωμεν;" τέλος δὲ πολὺν χρόνον πρὸς ἑαυτῷ γενόμενος καὶ σιωπήσας, παρῆλθε. βουλόμενος δὲ τοὺς στρα- 6 τιώτας ἀναλαβεῖν (καὶ γὰρ ἦν χειμῶνος ὥρα), τέσσαρας μῆνας αὐτόθι διήγαγε.

Λέγεται δὲ καθίσαντος αὐτοῦ τὸ πρῶτον ὑπὸ τὸν χρυ- 7 687 σοῦν οὐρανίσκον ἐν τῷ βασιλικῷ θρόνῳ, τὸν Κορίνθιον Δημάρατον, εὔνουν ὄντ' ἄνδρα καὶ πατρῷον φίλον Ἀλεξάνδρου, πρεσβυτικῶς ἐπιδακρῦσαι καὶ εἰπεῖν, ὡς μεγάλης ἡδονῆς ἐστεροῖντο τῶν Ἑλλήνων οἱ τεθνηκότες πρὶν ἰδεῖν Ἀλέξανδρον ἐν τῷ Δαρείου θρόνῳ καθήμενον.

38. Ἐκ τούτου μέλλων ἐξελαύνειν ἐπὶ Δαρεῖον, ἔτυχε μὲν εἰς μέθην τινὰ καὶ παιδιὰν τοῖς ἑταίροις ἑαυτὸν δεδωκώς, ὥστε καὶ γύναια συμπίνειν, ἐπὶ κῶμον ἥκοντα πρὸς τοὺς ἐραστάς. ἐν δὲ τούτοις εὐδοκιμοῦσα μάλιστα 2 Θαΐς ἡ Πτολεμαίου τοῦ βασιλεύσαντος ὕστερον ἑταίρα,

---

13 cf. c. 56, 2. Ages. 15, 4. mor. 329 d 20 Diod. 17, 72. Curt. 5, 7, 2—7. Ath. 13, 576 d. e

---

2 φησιν Br. 3 ὀρεικοῖς C 4 ἡγουμένων L¹P 8. 9 παρέλθομεν . . ἐγείρομεν L¹P 9 πρὸς] ἐν P 15 ὄντα post πατρῷον transpon. Zie. 17 ἐστεροῖντο Zie.: τε στεροῖντο L¹M στεροῖντο cet. στέροιντο Herw. ἐστερῆσθαι c. 56, 2 et mor. (ἀπολελεῖφθαι Ages. 15, 4) 21 ⟨σὺν⟩ τοῖς Cor. ἑτέροις P 23 εὐδοκιμοῦσα om. P

a. 330 b γένος Ἀττική, τὰ μὲν ἐμμελῶς ἐπαινοῦσα, τὰ δὲ παίζουσα
πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, ἅμα τῇ μέθῃ λόγον εἰπεῖν προήχθη,
τῷ μὲν τῆς πατρίδος ἤθει πρέποντα, μείζονα δ' ἢ καθ'
3 αὑτήν. ἔφη γάρ, ὧν πεπόνηκε πεπλανημένη τὴν Ἀσίαν,
ἀπολαμβάνειν χάριν ἐκείνης τῆς ἡμέρας, ἐντρυφῶσα τοῖς
4 ὑπερηφάνοις Περσῶν βασιλείοις· ἔτι δ' ἂν ἥδιον ὑπο-
πρῆσαι κωμάσασα τὸν Ξέρξου τοῦ κατακαύσαντος τὰς
Ἀθήνας οἶκον, αὐτὴ τὸ πῦρ ἅψασα τοῦ βασιλέως ὁρῶντος,
ὡς ἂν λόγος ἔχῃ πρὸς ἀνθρώπους, ὅτι τῶν ναυμάχων καὶ
c πεζομάχων ἐκείνων στρατηγῶν τὰ μετ' Ἀλεξάνδρου γύ-
ναια μείζονα δίκην ἐπέθηκε Πέρσαις ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος.
5 ἅμα δὲ τῷ λόγῳ τούτῳ κρότου καὶ θορύβου γενομένου
καὶ παρακελεύσεως τῶν ἑταίρων καὶ φιλοτιμίας, ἐπι- 324 S
σπασθεὶς ὁ βασιλεὺς καὶ ἀναπηδήσας ἔχων στέφανον καὶ
6 λαμπάδα προῆγεν· οἱ δ' ἑπόμενοι κώμῳ καὶ βοῇ περι-
ίσταντο τὰ βασίλεια, καὶ τῶν ἄλλων Μακεδόνων οἱ
7 πυνθανόμενοι συνέτρεχον μετὰ λαμπάδων χαίροντες. ἤλπι-
ζον γὰρ ὅτι τοῖς οἴκοι προσέχοντός ἐστι τὸν νοῦν καὶ μὴ
μέλλοντος ἐν βαρβάροις οἰκεῖν τὸ πιμπράναι τὰ βασίλεια
8 καὶ διαφθείρειν. οἱ μὲν οὕτω ταῦτα γενέσθαι φασίν, οἱ
d δ' ἀπὸ γνώμης· ὅτι δ' οὖν μετενόησε ταχὺ καὶ κατασβέσαι
προσέταξεν, ὁμολογεῖται.

39. Φύσει δ' ὢν μεγαλοδωρότατος, ἔτι μᾶλλον ἐπέ-
δωκεν εἰς τοῦτο τῶν πραγμάτων αὐξομένων· καὶ προσῆν

---

20 Arr. an. 3, 18, 11. 12. Curt. 5, 7, 10. 11. Strab. 15, 730. Zon. 4, 11, p. 294, 10 **23** Zon. 4, 11, p. 294, 12

---

3. 4 *κατ' αὐτήν* Steph. et editt. **4** *περὶ τὴν* **C**, sed Lucull. 34, 4 cft. Sint. **5** *ἀπολαβεῖν* **C** **6** *βασιλείας* **P** **8** *αὕτη* **L¹P** **9** *λόγον* Rei. *ἔχει* **L¹** *ἥκῃ* Br. **15** *δὲ* om. **P** *ἐφεπόμενοι* **C** **16** *οἱ*] *καὶ* **P** **19** *τὸ*] *τῶι* **PC** **20** *μὲν* ⟨*οὖν*⟩ Cor.; recipiam deleto *οὖν* v. 21 *φησὶν* **L¹P** **24** *εἰς*] *πρὸς* **C** Zon. *αὐξομένων* **C** Zon.: *αὐξουμένων* **P** *αὐξανομένων* **ΛM** *αὐξ. αὐτῷ* Zon. **24** sq. *προσηνῆ* **P** *προσηνεῖ* **Q**

ἡ φιλοφροσύνη, μεθ' ἧς μόνης ὡς ἀληθῶς οἱ διδόντες
χαρίζονται. μνησθήσομαι δ' ὀλίγων. Ἀρίστων ὁ τῶν 2
Παιόνων ἡγούμενος, ἀποκτείνας πολέμιον ἄνδρα καὶ τὴν
κεφαλὴν ἐπιδειξάμενος αὐτῷ, „τοῦτ'" εἶπεν „ὦ βασιλεῦ
παρ' ἡμῖν ἐκπώματος χρυσοῦ τιμᾶται τὸ δῶρον." ὁ δ'
Ἀλέξανδρος γελάσας „κενοῦ γ'" εἶπεν, „ἐγὼ δέ σοι
μεστὸν ἀκράτου προπίομαι." τῶν δὲ πολλῶν τις Μακε- 3
δόνων ἤλαυνεν ἡμίονον, βασιλικὸν χρυσίον κομίζοντα· e
κάμνοντος δὲ τοῦ κτήνους, αὐτὸς ἀράμενος ἐκόμιζε
τὸ φορτίον. ἰδὼν οὖν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς θλιβόμενον σφόδρα
καὶ πυθόμενος τὸ πρᾶγμα, μέλλοντος κατατίθεσθαι, „μὴ
κάμῃς" εἶπεν, „ἀλλὰ πρόσθες ἔτι τὴν λοιπὴν ὁδὸν ἐπὶ
τὴν σκηνήν, ἑαυτῷ τοῦτο κομίσας." ὅλως δ' ἤχθετο τοῖς 4
μὴ λαμβάνουσι μᾶλλον ἢ τοῖς αἰτοῦσι. καὶ Φωκίωνι μὲν
ἔγραψεν ἐπιστολήν, ὡς οὐ χρησόμενος αὐτῷ φίλῳ τὸ
λοιπόν, εἰ διωθοῖτο τὰς χάριτας. Σεραπίωνι δὲ τῶν ἀπὸ 5
σφαίρας τινὶ νεανίσκων οὐδὲν ἐδίδου διὰ τὸ μηδὲν αἰτεῖν.
ὡς οὖν εἰς τὸ σφαιρίζειν παραγενόμενος ὁ Σεραπίων ἄλλοις
ἔβαλλε τὴν σφαῖραν, εἰπόντος δὲ τοῦ βασιλέως „ἐμοὶ δ' οὐ f
δίδως;" „οὐ γὰρ αἰτεῖς" εἶπε, τούτῳ μὲν δὴ γελάσας
πολλὰ δέδωκε. Πρωτέᾳ δέ τινι τῶν περὶ σκώμματα καὶ 6
πότον οὐκ ἀμούσων ἔδοξε δι' ὀργῆς γεγονέναι· τῶν δὲ
φίλων δεομένων, κἀκείνου δακρύοντος, ἔφη διαλλάτ-
τεσθαι· κἀκεῖνος „οὐκοῦν" εἶπεν „ὦ βασιλεῦ δός τί μοι
πιστὸν πρῶτον." ἐκέλευσεν οὖν αὐτῷ πέντε τάλαντα δο-

2 Curt. 4, 9, 24. 25 14 Plut. Phoc. 18, 6 21 cf. Ath. 4, 129 a

2 ὀλίγων ἀρίστων. ὁ τῶν: corr. Anon. 6 καινοῦ, sed ε s. s. m. 1, P 7 προπίωμαι Q 10 αὐτὸν h. l. hab. Q, post θλιβόμενον Λ P 13 σεαυτῷ L² 16 διωθεῖτο P 17 νεανίσκῳ C 18 ὁ om. Λ ἄλλους P 19 ἔβαλε Λ δὲ¹ om. C Cor. 20 μὲν διαγελάσας Br. γελάσας ὁ βασιλεὺς P 21 ἔδωκε M Sch. Sint. τῶν Q : τὸν Λ P 22 ἄμουσον P ἀμούσῳ C

688 7 ϑῆναι. περὶ δὲ τῶν τοῖς φίλοις καὶ τοῖς σωματοφύλαξι
νεμομένων πλούτων, ἡλίκον εἶχον ὄγκον, ἐμφαίνει δι'
ἐπιστολῆς Ὀλυμπιάς, ἣν ἔγραψε πρὸς αὐτόν. „ἄλλως“
φησὶν „εὖ ποίει τοὺς φίλους καὶ ἐνδόξους ἔχε· νῦν δ' ἰσο-
βασιλέας πάντας ποιεῖς, καὶ πολυφιλίας παρασκευάζεις
8 αὐτοῖς, ἑαυτὸν δ' ἐρημοῖς.“ πολλάκις δὲ τοιαῦτα τῆς
Ὀλυμπιάδος γραφούσης, ἐφύλαττεν ἀπόρρητα τὰ γράμ-
ματα, πλὴν ἅπαξ Ἡφαιστίωνος ὥσπερ εἰώϑει λυϑεῖσαν
ἐπιστολὴν αὐτῷ συναναγινώσκοντος, οὐκ ἐκώλυσεν, ἀλλὰ
τὸν δακτύλιον ἀφελόμενος τὸν αὑτοῦ, προσέϑηκε τῷ
b 9 ἐκείνου στόματι τὴν σφραγῖδα. Μαζαίου δὲ τοῦ μεγίστου
παρὰ Δαρείῳ γενομένου παιδὶ σατραπείαν ἔχοντι δευτέραν
προσετίϑει μείζονα. παραιτούμενος δ' ἐκεῖνος εἶπεν· „ὦ
βασιλεῦ, τότε μὲν ἦν εἷς Δαρεῖος, νῦν δὲ σὺ πολλοὺς πεποίη-
10 κας Ἀλεξάνδρους.“ Παρμενίωνι μὲν οὖν τὸν Βαγώου
ἔδωκεν οἶκον, ἐν ᾧ λέγεται [τῶν περὶ σούσων] χιλίων
11 ταλάντων εὑρεϑῆναι ⟨τῶν περισσῶν⟩ ἱματισμόν. πρὸς
δ' Ἀντίπατρον ἔγραφε κελεύων ἔχειν φύλακας τοῦ σώ-
12 ματος ὡς ἐπιβουλευόμενον. τῇ δὲ μητρὶ πολλὰ μὲν ἐδω-
ρεῖτο καὶ κατέπεμπεν, οὐκ εἴα δὲ πολυπραγμονεῖν οὐδὲ
παραστρατηγεῖν· ἐγκαλούσης δὲ πρᾴως ἔφερε τὴν χαλε-
c 13 πότητα. πλὴν ἅπαξ ποτ' Ἀντιπάτρου μακρὰν κατ' αὐτῆς

---

6 mor. 180 d. 332 f. Diod. 17, 114, 3 **19** cf. Arr. an. 7, 12, 5—7. Diod. 17, 118, 1. Iustin 12, 14, 3

---

2 *πλοῦτον* **P** *εἶχεν* **Λ** **4** *ἐνδόξους* Vulc.: *ἐνδόξως*; an praestat *ἐν δόξῃ*? *ἔχε* Zie.: *ἄγε* (*εὖ ἐποίεις τ. φ. καὶ ἔνδοξος ἐγένου* Rei., unde et de *ἔνδοξος γενοῦ* cogitavi) **6** *σεαυτὸν* **L**[2] **12** *δαρίω* **L**[1] *γενομένωι*: corr. Aldina *σατραπίαν* **L**[1]**P** **15** *βαγόου* **Λ** **15. 16** *Βαγώου ἔδωκεν* hiant; num *δέδωκεν* ut p. 235, 21? **16** *τῶν περὶ σούσων* **ΛPM** *τῶν περὶ σοῦσα* **C** *τῶν περισσῶν* Anon., quod ante *ἱματισμόν* transpos. Zie. *τὸν περὶ Σοῦσα* post *οἶκον* pon. Schmieder Cor. *τὸν Βαγ. τῶν περὶ Σοῦσα ἔδ. οἶκ. ἐν ᾧ λέγ. χιλ. ταλ. ἱματ. εὑρ.* Sint. **18** *ἔγραψε* temere Sint. **22** *Ἀντιπάτρου* om. **L**[1], post *μακρὰν* add. **L**[2], fort. recte

γράψαντος ἐπιστολήν, ἀναγνοὺς ἀγνοεῖν εἶπεν Ἀντίπατρον, c
ὅτι μυρίας ἐπιστολὰς ἓν δάκρυον ἀπαλείφει μητρός.

26 S **40.** Ἐπεὶ δὲ τοὺς περὶ αὐτὸν ἑώρα παντάπασιν ἐκτετρυφηκότας, καὶ φορτικοὺς ταῖς διαίταις καὶ πολυτελείαις ὄντας, ὥσθ' Ἅγνωνα μὲν τὸν Τήϊον ἀργυροῦς ἐν ταῖς κρηπῖσιν ἥλους φορεῖν, Λεοννάτῳ δὲ πολλαῖς καμήλοις ἀπ' Αἰγύπτου κόνιν εἰς τὰ γυμνάσια παρακομίζεσθαι, Φιλώτᾳ δὲ πρὸς θήρας σταδίων ἑκατὸν αὐλαίας γεγονέναι, μύρῳ δὲ χρωμένους ἰέναι πρὸς ἄλειμμα καὶ λουτρὸν ὅσῳ ⟨πρότερον⟩ οὐδ' ἐλαίῳ, τρίπτας δὲ καὶ κατευναστὰς περιαγομένους, ἐπετίμησε πρᾴως καὶ φιλοσόφως, θαυ- 2 d
μάζειν φάμενος, εἰ τοσούτους ἠγωνισμένοι καὶ τηλικούτους ἀγῶνας, οὐ μνημονεύουσιν ὅτι τῶν καταπονηθέντων οἱ καταπονήσαντες ἥδιον καθεύδουσιν, οὐδ' ὁρῶσι, τοῖς Περσῶν βίοις τοὺς ἑαυτῶν παραβάλλοντες, ὅτι δουλικώτατον μέν ἐστι τὸ τρυφᾶν, βασιλικώτατον δὲ τὸ πονεῖν.
„καίτοι πῶς ἄν τις“ ἔφη „δι' ἑαυτοῦ θεραπεύσειεν ἵππον, 3
ἢ λόγχην ἀσκήσειεν ἢ κράνος, ἀπειθικὼς τοῦ φιλτάτου σώματος ἅπτεσθαι τὰς χεῖρας;“ „οὐκ ἴστ'“ εἶπεν „ὅτι τοῦ κρατεῖν πέρας ἡμῖν ἐστι τὸ μὴ ταὐτὰ ποιεῖν τοῖς
κεκρατημένοις;“ ἐπέτεινεν οὖν ἔτι μᾶλλον αὐτὸς ἑαυτόν, 4
ἐν ταῖς στρατείαις καὶ τοῖς κυνηγεσίοις κακοπαθῶν καὶ e
παραβαλλόμενος, ὥστε καὶ Λάκωνα πρεσβευτήν, παρα- *a.* 332

---

3 Zon. 4, 11, p. 294, 14 5 Ath. 12, 539 c. Ael. v. h. 9, 3

---

3 ἑαυτὸν **C** 4. 5 φορτικοὺς διαίτας ὥστε **L**[1], ταῖς et -ταις καὶ πολ. ὀν- add. **L**[2] 5 ἄγνων **P** ἄγνωνα plerique 9 χριομένους Cor. ἰέναι del. Sol. ἄλειμα **P** 10 ὅσῳ ⟨πρότερον⟩ Zie.: ὅσους codd. ὅσους ο. ἐλ. ⟨πρὸ τοῦ⟩ vel ⟨πρότερον⟩ Rei. οὓς ο. ἐλ. ⟨πρότερον⟩ Cor. δὲ] τε Cor. κατέραστὰς **P** 13 καταπονουμένων **Λ** 20 πέρας] ἐπὶ τοῦ κεφάλαιον, ἢ κορωνίς. ἐνθάδε τὸ πέρας, ὡς ἄριστα ἡρμήνευσεν ὁ A(myot), *le comble de nostre victoire* Cor. ἡμῖν om. **L** μὴ καταποιεῖν τοὺς κεκρατημένους **P** 22 ταῖς κυνηγεσίαις **ΛM**

γενόμενον αὐτῷ λέοντα καταβάλλοντι μέγαν, εἰπεῖν· „κα-
λῶς γ' Ἀλέξανδρε πρὸς τὸν λέοντα ἠγώνισαι περὶ τᾶς
5 *βασιλείας.“ τοῦτο τὸ κυνήγιον Κρατερὸς εἰς Δελφοὺς*
ἀνέθηκεν, εἰκόνας χαλκᾶς ποιησάμενος τοῦ λέοντος καὶ
τῶν κυνῶν, καὶ τοῦ βασιλέως τῷ λέοντι συνεστῶτος, καὶ
αὐτοῦ προσβοηθοῦντος, ὧν τὰ μὲν Λύσιππος ἔπλασε, τὰ
δὲ Λεωχάρης.

41. *Ἀλέξανδρος μὲν οὖν ἑαυτὸν ἀσκῶν ἅμα καὶ τοὺς*
ἄλλους παροξύνων πρὸς ἀρετὴν ἐκινδύνευεν· οἱ δὲ φίλοι
διὰ πλοῦτον καὶ ὄγκον ἤδη τρυφᾶν βουλόμενοι καὶ σχο-
f *λάζειν, ἐβαρύνοντο τὰς πλάνας καὶ τὰς στρατείας, καὶ*
κατὰ μικρὸν οὕτω προῆλθον εἰς τὸ βλασφημεῖν καὶ κακῶς 327
2 *λέγειν αὐτόν. ὁ δὲ καὶ πάνυ πρᾴως ἐν ἀρχῇ πρὸς ταῦτα*
διέκειτο, φάσκων βασιλικὸν εἶναι τὸ κακῶς ἀκούειν εὖ
3 *ποιοῦντα. καίτοι τὰ μὲν μικρότατα τῶν γενομένων τοῖς*
συνήθεσι παρ' αὐτοῦ σημεῖα μεγάλης ὑπῆρχεν εὐνοίας
4 *καὶ τιμῆς· ὧν ὀλίγα παραθήσομαι. Πευκέστᾳ μὲν ἔγραψε*
μεμφόμενος, ὅτι δηχθεὶς ὑπ' ἄρκτου, τοῖς μὲν ἄλλοις
689 *ἔγραψεν, αὐτῷ δ' οὐκ ἐδήλωσεν. „ἀλλὰ νῦν γε“ φησί*
„γράψον τε πῶς ἔχεις, καὶ μή τινές σε τῶν συγκυνηγε-
5 *τούντων ἐγκατέλιπον, ἵνα δίκην δῶσι.“ τοῖς δὲ περὶ*
Ἡφαιστίωνα διὰ πράξεις τινὰς ἀποῦσιν ἔγραψεν, ὅτι
παιζόντων αὐτῶν πρὸς ἰχνεύμονα, τῷ Περδίκκου δορατίῳ
6 *περιπεσὼν Κρατερὸς τοὺς μηροὺς ἐτρώθη. Πευκέστα δὲ*
σωθέντος ἔκ τινος ἀσθενείας, ἔγραψε πρὸς Ἀλέξιππον τὸν

---

3 Plin. n. h. 34, 64. Bull. corr. hell. 21, 598. 22, 566.
9 Zon. 4, 11, p. 294, 20

---

1 *καταβάλλοντα* **L**[1] *-βαλόντι* **C** 2 *περὶ τὰς* **L**[1]**P** *περὶ τῆς* **C** 6 *αὐτοῦ* codd. 15 *μὲν* om. **BD** Cor. Sint., sed *δὲ* p. 239, 16 respondere monet Rei. *γινομένων* Sch. 20 *τε* Anon.: *τὸ* codd. (sed *τὰ* **L**[1]), om. **M** Rei. Sint. *θ' ὅπως* Cor. 24 *κρατερῶς* **P**

ἰατρὸν εὐχαριστῶν. Κρατεροῦ δὲ νοσοῦντος ὄψιν ἰδὼν καθ' ὕπνον, αὐτός τέ τινας θυσίας ἔθυσεν ὑπὲρ αὐτοῦ, κἀκεῖνον θύειν ἐκέλευσεν. ἔγραψε δὲ καὶ Παυσανίᾳ τῷ 7
ἰατρῷ βουλομένῳ τὸν Κρατερὸν ἐλλεβορίσαι, τὰ μὲν ἀγωνιῶν, τὰ δὲ παραινῶν ὅπως χρήσηται τῇ φαρμακείᾳ. b
τοὺς δὲ πρώτους τὴν Ἁρπάλου φυγὴν καὶ ἀπόδρασιν ἀπαγ- 8
γείλαντας ἔδησεν, Ἐφιάλτην καὶ Κίσσον, ὡς καταψευδομένους τοῦ ἀνδρός. ἐπεὶ δέ, τοὺς ἀσθενοῦντας αὐτοῦ καὶ 9
γέροντας εἰς οἶκον ἀποστέλλοντος, Εὐρύλοχος Αἰγαῖος ἐνέγραψεν ἑαυτὸν εἰς τοὺς νοσοῦντας, εἶτα φωραθεὶς ἔχων οὐδὲν κακόν, ὡμολόγησε Τελεσίππας ἐρᾶν καὶ συνεπακολουθεῖν ἐπὶ θάλασσαν ἀπιούσης ἐκείνης, ἠρώτησε τίνων ἀνθρώπων ἐστὶ τὸ γύναιον. ἀκούσας δ' ὅτι τῶν ἐλευ- 10
θέρων ἑταιρῶν, „ἡμᾶς μὲν" εἶπεν „ὦ Εὐρύλοχε συνερῶντας ἔχεις· ὅρα δ' ὅπως πείθωμεν ἢ λόγοις ἢ δώροις τὴν Τελεσίππαν, ἐπειδήπερ ἐξ ἐλευθέρων ἐστί." **42.** θαυμάσαι δ' c
328 8 αὐτὸν ἔστιν, ὅτι καὶ μέχρι τοιούτων ἐπιστολῶν τοῖς φίλοις ἐσχόλαζεν· οἷα γράφει παῖδα Σελεύκου εἰς Κιλικίαν ἀποδεδρακότα κελεύων ἀναζητῆσαι, καὶ Πευκέσταν ἐπαινῶν ὅτι Νίκωνα Κρατεροῦ δοῦλον συνέλαβε, καὶ Μεγαβύζῳ περὶ τοῦ θεράποντος τοῦ ἐν τῷ ἱερῷ καθεζομένου, κελεύων αὐτὸν ἂν δύνηται συλλαβεῖν ἔξω τοῦ ἱεροῦ προκαλεσάμε-

8 mor. 180 f. 339 c

2 ἔθυεν Λ   3 κἀκείνωι: corr. Sint.   θῦσαι: corr. Benseler   ἐκέλευσε θῦσαι Sint.   4 ἐλεβορίσαι P   5 χρήσεται Cor. Sint.   φαρμακία L[1]   9 Εὐρύλοχος Αἰγαῖος] Ἀντιγένης (ὁ Πελληναῖος) mor. bis   10 ἀνέγραψεν Λ   ἀπογεγραμμένος mor. 181 a   ἀπογραψάμενος mor. 339 c, unde ἀπέγραψεν Zie.   11 τελεσίππης mor. 339 d   15 δώροις ἢ λόγοις Λ (ἐπαγγελλόμενοι καὶ διδόντες mor. 339 d)   16 ἐλευθέρας: corr. Anon.   17 ἐπιστέλλων Rei.   18 οἵας Ri.; malui colon ponere   παῖδες L   Σέλευκον Sint. propter hiatum; fort. nomen servi excidit   20 Μεγάβυξος vocatur Dittenberger Syll.[3] 282, 1 et ut vid. Plin. n. h. 35, 93; cf. W. Schulze, Kl. Schr. 271, 3   21 ἱερῷ] scil. Dianae Ephesiae   22 προκαλεσάμενος: corr. Sch.

2 νον, ἐν δὲ τῷ ἱερῷ μὴ προσάπτεσθαι. λέγεται δὲ καὶ τὰς
δίκας διακρίνων ἐν ἀρχῇ τὰς θανατικὰς τὴν χεῖρα τῶν
ὤτων τῷ ἑτέρῳ προστιθέναι τοῦ κατηγόρου λέγοντος,
ὅπως τῷ κινδυνεύοντι καθαρὸν φυλάττηται καὶ ἀδιάβλη-
3 τον. ἀλλ' ὕστερόν γ' αὐτὸν ἐξετράχυναν αἱ πολλαὶ δια-
d βολαί, διὰ τῶν ἀληθῶν πάροδον [πίστιν] ἐπὶ τὰ ψευδῆ
4 λαβοῦσαι. καὶ μάλιστα κακῶς ἀκούων ἐξίστατο τοῦ
φρονεῖν, καὶ χαλεπὸς ἦν καὶ ἀπαραίτητος, ἅτε δὴ τὴν
δόξαν ἀντὶ τοῦ ζῆν καὶ τῆς βασιλείας ἠγαπηκώς.

5
a. 330 Τότε δ' ἐξήλαυνεν ἐπὶ Δαρεῖον, ὡς πάλιν μαχούμενος·
ἀκούσας δὲ τὴν ὑπὸ Βήσσου γενομένην αὐτοῦ σύλληψιν,
ἀπέλυσε τοὺς Θεσσαλοὺς οἴκαδε, δισχίλια τάλαντα δωρεὰν
6 ἐπιμετρήσας ταῖς μισθοφοραῖς. πρὸς δὲ τὴν δίωξιν,
e ἀργαλέαν καὶ μακρὰν γινομένην (ἕνδεκα γὰρ ἡμέραις
ἱππάσατο τρισχιλίους καὶ τριακοσίους σταδίους), ἀπηγό-
ρευσαν μὲν οἱ πλεῖστοι, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν ἄνυδρον.
7 ἔνθα δὴ Μακεδόνες ἀπήντησαν αὐτῷ τινες ὕδωρ ἐν ἀσκοῖς
ἐφ' ἡμιόνων κομίζοντες ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, καὶ θεασάμενοι
τὸν Ἀλέξανδρον ἤδη μεσημβρίας οὔσης κακῶς ὑπὸ δίψους
8 ἔχοντα, ταχὺ πλησάμενοι κράνος προσήνεγκαν. πυθο-
μένου δ' αὐτοῦ τίσι κομίζοιεν, „υἱοῖς" ἔφασαν „ἰδίοις·
ἀλλὰ σοῦ ζῶντος ἑτέρους ποιησόμεθα, κἂν ἐκείνους ἀπο-

---

1 Zon. 4, 11, p. 294, 27 5 Zon. 4, 11, p. 294, 24 10 Arr. an. 3, 19, 5—21, 8. Diod. 17, 73, 1. 2. Curt. 5, 8—13. Itiner. Al. 68. 69. Ps.-Callisth. 2, 20, 1—4. Iul. Val. 2, 31. Zon. 4, 11, p. 294, 31 17 Curt. 7, 5, 10—13. Arr. an. 6, 26, 1—3. Polyaen. 4, 3, 25. Frontin. strat. 1, 7, 7. Arsen. viol. apopth. Alex. p. 98 Walz. Zon. 4, 11, p. 295, 2

---

6 παρόδων πίστιν: corr. Rei. Sint. cl. Agid. 2, 1. mor. 345 c. 703 d. 821 c. πάροδον ⟨καὶ⟩ πίστιν Cor. πάροδον πιστὴν Emp. 8 χαλεπῶς P 10 δὲ C: δὴ ΛPM 16 κατὰ] διὰ vel παρὰ Rei. ἄνυδρον C: ἀνυδρίαν cet. (διά τε τὴν χαλεπότητα τῆς ὁδοῦ καὶ τὴν ἀνυδρίαν Zon.) 17 τινὲς ante ἀπήντησαν hab. codd. praeter C 22 σοῦ σώζοντος P

λέσωμεν.“ ταῦτ᾽ ἀκούσας, ἔλαβεν εἰς τὰς χεῖρας τὸ κρά- a. 330 9
νος· περιβλέψας δὲ καὶ θεασάμενος τοὺς περὶ αὐτὸν
ἱππεῖς ἅπαντας ἐγκεκλικότας ταῖς κεφαλαῖς καὶ πρὸς f
329 S αὐτὸν ἀποβλέποντας, ἀπέδωκεν οὐ πιών, ἀλλ᾽ ἐπαινέσας
τοὺς ἀνθρώπους „ἂν γὰρ αὐτὸς“ ἔφη „πίω μόνος, ἀθυ-
μήσουσιν οὗτοι.“ θεασάμενοι δὲ τὴν ἐγκράτειαν αὐτοῦ 10
καὶ μεγαλοψυχίαν οἱ ἱππεῖς, ἄγειν ἀνέκραγον θαρροῦντα,
καὶ τοὺς ἵππους ἐμάστιζον· οὔτε γὰρ κάμνειν οὔτε διψᾶν
οὐθ᾽ ὅλως θνητοὺς εἶναι νομίζειν αὑτούς, ἕως ἂν ἔχωσι
βασιλέα τοιοῦτον. **43.** ἡ μὲν οὖν προθυμία πάντων ἦν **690**
ὁμοία, μόνους δέ φασιν ἑξήκοντα συνεισπεσεῖν εἰς τὸ
στρατόπεδον τῶν πολεμίων. ἔνθα δὴ πολὺν μὲν ἄργυρον 2
καὶ χρυσὸν ἐρριμμένον ὑπερβαίνοντες, πολλὰς δὲ παίδων
καὶ γυναικῶν ἁρμαμάξας ἡνιόχων ἐρήμους διαφερομένας
παρερχόμενοι, τοὺς πρώτους ἐδίωκον, ὡς ἐν ἐκείνοις
Δαρεῖον ὄντα. μόλις δ᾽ εὑρίσκεται πολλῶν ἀκοντισμάτων 3
κατάπλεως τὸ σῶμα κείμενος ἐν ἁρμαμάξῃ, μικρὸν ἀπο-
λείπων τοῦ τελευτᾶν· ὅμως δὲ καὶ πιεῖν ᾔτησε, καὶ πιὼν
ὕδωρ ψυχρόν, εἶπε πρὸς τὸν δόντα Πολύστρατον· „ὦ 4
ἄνθρωπε, τοῦτό μοι πέρας γέγονε δυστυχίας ἁπάσης, εὖ
παθεῖν ἀμείψασθαι μὴ δυνάμενον· ἀλλ᾽ Ἀλέξανδρος ἀπο- b
δώσει σοι τὴν χάριν, Ἀλεξάνδρῳ δ᾽ οἱ θεοὶ τῆς εἰς μητέρα
καὶ γυναῖκα καὶ παῖδας τοὺς ἐμοὺς ἐπιεικείας, ᾧ ταύτην
δίδωμι τὴν δεξιὰν διὰ σοῦ.“ ταῦτ᾽ εἰπὼν καὶ λαβόμενος
τῆς τοῦ Πολυστράτου χειρός, ἐξέλιπεν.

---

10 Arr. an. 3, 21, 9. 10. Diod. 17, 73, 3. 4. Curt. 5, 13. Iustin. 11, 15. Ael. n. a. 6, 25. Ps.-Callisth. 2, 20, 5—12. Iul. Val. 2, 32. 33

---

4 αὐτὸν ἀποβλέποντας Zon.: ποτὸν (τὸ ποτὸν C) βλέποντας ἐπέδωκεν Zon. 11 συνεκπεσεῖν: corr. Sch. 11. 12 τὰ στρατόπεδα PQ 13 ὑπερβαίνοντες ἐρριμμένον C 14 παραφερομένας Q 15 διερχόμενοι C ἐν om. L¹P 17 ἀπολιπὼν 25 πολυκράτου L¹ ἐξέλειπεν L¹

5 *Ἀλέξανδρος δ' ὡς ἐπῆλθεν, ἀλγῶν τε τῷ πάθει φανερὸς ἦν, καὶ τὴν ἑαυτοῦ χλαμύδα λύσας ἐπέβαλε τῷ σώματι καὶ*
6 a. 329 *περιέστειλε. καὶ Βῆσσον μὲν ὕστερον εὑρὼν διεσφενδόνησεν, ὀρθίων δένδρων εἰς ταὐτὸ καμφθέντων ἑκατέρῳ μέρος προσαρτήσας τοῦ σώματος, εἶτα μεθεὶς ἑκάτερον,*
c *ὡς ὥρμητο ῥύμῃ φερόμενον, τὸ προσῆκον αὐτῷ μέρος*
7 a. 330 *νείμασθαι. τότε δὲ τοῦ Δαρείου τὸ μὲν σῶμα κεκοσμημένον βασιλικῶς πρὸς τὴν μητέρ' ἀπέστειλε, τὸν δ' ἀδελ-* 330 S
φὸν Ἐξάθρην εἰς τοὺς ἑταίρους ἀνέλαβεν.

44. *Αὐτὸς δὲ μετὰ τῆς ἀκμαιοτάτης δυνάμεως εἰς Ὑρκανίαν κατέβαλε· καὶ πελάγους ἰδὼν κόλπον οὐκ ἐλάττονα μὲν τοῦ Πόντου φανέντα, γλυκύτερον δὲ τῆς ἄλλης θαλάττης, σαφὲς μὲν οὐδὲν ἔσχε πυθέσθαι περὶ αὐτοῦ, μάλιστα δ' εἴκασε τῆς Μαιώτιδος λίμνης ἀνα-*
2 *κοπὴν εἶναι. καίτοι τούς γε φυσικοὺς ἄνδρας οὐκ ἔλαθε τἀληθές, ἀλλὰ πολλοῖς ἔτεσιν ἔμπροσθεν τῆς Ἀλεξάνδρου*
d *στρατείας ἱστορήκασιν, ὅτι τεσσάρων κόλπων εἰσεχόντων ἀπὸ τῆς ἔξω θαλάσσης βορειότατος οὗτός ἐστι, τὸ Ὑρκάνιον πέλαγος καὶ Κάσπιον ὁμοῦ προσαγορευόμενον.*

---

1 mor. 332 f **3** Arr. an. 3, 30, 3—5. 4, 7, 3. Diod. 17, 83, 8. 9. Curt. 7, 5, 36—43. 10, 10. Iustin. 12, 5, 10. 11. epit. Mett. 14. Ps.-Callisth. 2, 21, 24—26. Iul.Val. 2, 37 **7** Arr. an. 3, 22, 1. Diod. 17, 73, 3. Iustin. 11, 15, 15. Plin. n. h. 36, 132 **8** Curt. 6, 2, 10. (7, 5, 40) **10** Arr. an. 3, 23, 1 sqq. Diod. 17, 75. Curt. 6, 4, 1 sqq. Iustin. 12, 3, 4. Zon. 4, 11, p. 295, 25 **11** Arr. an. 5, 5, 4. 26, 1. 7, 16, 1—4. Diod. 18, 5, 4. Curt. 6, 4, 18. 19. Herod. 1, 202. 203. Aristot. meteorol. 2, 354 a 3. Plin. 2, 168. Steph. Byz. s. v. *Κασπία θαλασσα.* Herrmann, R. E. X 2275 sqq.

---

4 *ἑκατέρωθεν* **L**[1] **5** *μέρει* **C** **9** *Ἐξάθρην*] *Ὀξάθρην* vel *Ὀξυάθρην* vel *Ὀξυάτρην* vocant alii, v. Roos ad Arr. an. 7, 4, 5 *ἑτέρους* **P** **11** *κατέλαβεν*: corr. Zie. *κατέβαινε* Aldina et editt. **14** *μαιότιδος* **P** **16** *ἔμπροσθε* **P** **17** *στρατιᾶς*: corr. Steph. **18** *ἔξωθεν* **C** *θαλάττης* **P**

Ἐνταῦθα τῶν βαρβάρων τινὲς ἀπροσδοκήτως περι- a. 330 3
τυχόντες τοῖς ἄγουσι τὸν ἵππον αὐτοῦ τὸν Βουκεφάλαν
λαμβάνουσιν. ὁ δ' ἤνεγκεν οὐ μετρίως, ἀλλὰ κήρυκα 4
πέμψας ἠπείλησε πάντας ἀποκτενεῖν μετὰ τέκνων καὶ
γυναικῶν, εἰ τὸν ἵππον αὐτῷ μὴ ἀναπέμψειαν. ἐπεὶ δὲ 5
καὶ τὸν ἵππον [αὐτῷ] ἄγοντες ἧκον ⟨αὐτῷ⟩ καὶ τὰς
πόλεις ἐγχειρίζοντες, ἐχρήσατο φιλανθρώπως πᾶσι καὶ τοῦ
ἵππου λύτρα τοῖς λαβοῦσιν ἔδωκεν.

45. Ἐντεῦθεν εἰς τὴν Παρθικὴν ἀναζεύξας καὶ σχο-
λάζων, πρῶτον ἐνεδύσατο τὴν βαρβαρικὴν στολήν, εἴτε e
βουλόμενος αὑτὸν συνοικειοῦν τοῖς ἐπιχωρίοις νόμοις,
ὡς μέγα πρὸς ἐξημέρωσιν ἀνθρώπων τὸ σύνηθες καὶ
ὁμόφυλον, εἴτ' ἀπόπειρά τις ὑφεῖτο τῆς προσκυνήσεως
αὕτη τοῖς Μακεδόσι, κατὰ μικρὸν ἀνασχέσθαι τὴν ἐκδιαί-
τησιν αὐτοῦ καὶ μεταβολὴν ἐθιζομένοις. οὐ μὴν τήν γε 2
Μηδικὴν ἐκείνην προσήκατο, παντάπασι βαρβαρικὴν καὶ
ἀλλόκοτον οὖσαν, οὐδ' ἀναξυρίδας οὐδὲ κάνδυν οὐδὲ
τιάραν ἔλαβεν, ἀλλ' ἐν μέσῳ τινὰ τῆς Περσικῆς καὶ τῆς
Μηδικῆς μειξάμενος εὖ πως, ἀτυφοτέραν μὲν ἐκείνης,
ταύτης δὲ σοβαρωτέραν οὖσαν. ἐχρῆτο δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἐν- 3 f
τυγχάνων τοῖς βαρβάροις καὶ τοῖς ἑταίροις κατ' οἶκον, εἶτα
τοῖς πολλοῖς οὕτως ἐξελαύνων καὶ χρηματίζων ἑωρᾶτο.
καὶ λυπηρὸν μὲν ἦν τοῖς Μακεδόσι τὸ θέαμα, τὴν δ' ἄλλην 4

1 Diod. 17, 76, 5—8. Curt. 6, 5, 18—21. Zon. 4, 11, p. 295, 26
9 mor. 329 f. Arr. an. 4, 7, 4. 8, 4. 9, 9. Diod. 17, 77, 4. 5. Curt. 6, 6, 1. 2. Iustin. 12, 3, 8. 9. Zon. 4, 12, p. 295, 31. Lucian. mort. dial. 14, 4

2 *βουκέφαλον* codd. praeter L^2, cf. ad p. 181, 18 6 *καὶ* om. P *αὐτῷ* post *ἧκον* transpos. Zie., del. Sint. 13 *ὁμόστολον* Kurtz *ὁμόφυλον ⟨ὄν⟩* Sch. 16 *Μηδικὴν ἐκείνην*] *μηδικικὴν* L 18 *ἀνέλαβεν* C 19 *Μηδικῆς*] *Μακεδονικῆς* Schmieder Cor. cl. mor. 330 a *ἀτυφωτέραν* P 21. 22 *εἶτα τοῖς βαρβαρικοῖς τοῖς πολλοῖς* L^1

a. 330 αὐτοῦ θαυμάζοντες ἀρετήν, ᾤοντο δεῖν ἔνια τῶν πρὸς
5 ἡδονὴν αὐτῷ καὶ δόξαν ἐπιχωρεῖν· ὅς γε πρὸς ἅπασι τοῖς ἄλλοις ἔναγχος τόξευμα μὲν εἰς τὴν κνήμην λαβών, ὑφ' οὗ τῆς κερκίδος ⟨τὸ⟩ ὀστέον ἀποθραυσθὲν ἐξέπεσε, λίθῳ
691 δὲ πληγεὶς πάλιν εἰς τὸν τράχηλον, ὥστε καὶ ταῖς ὄψεσιν
6 ἀχλὺν ὑποδραμεῖν παραμείνασαν οὐκ ὀλίγον χρόνον, ὅμως οὐκ ἐπαύετο χρώμενος ἑαυτῷ πρὸς τοὺς κινδύνους ἀφειδῶς, ἀλλὰ καὶ τὸν Ὀρεξάρτην διαβὰς ποταμόν, ὃν αὐτὸς ᾤετο Τάναϊν εἶναι, καὶ τοὺς Σκύθας τρεψάμενος, ἐδίωξεν ἐπὶ σταδίους ἑκατόν, ἐνοχλούμενος ὑπὸ διαρροίας.

46. Ἐνταῦθα δὲ πρὸς αὐτὸν ἀφικέσθαι τὴν Ἀμαζόνα οἱ πολλοὶ λέγουσιν, ὧν καὶ Κλείταρχός ἐστι (FGrHist. II 746) καὶ Πολύκλειτος (ibid. 670) καὶ Ὀνησίκριτος (ibid. 725) καὶ Ἀντιγένης (ibid. 804) καὶ Ἴστρος (FHG I 427)·
2 Ἀριστόβουλος (FGrHist. II 776) δὲ καὶ Χάρης ὁ εἰσαγγελεύς
b (ibid. 663), πρὸς δὲ τούτοις Ἑκαταῖος ὁ Ἐρετριεὺς (Scr. rer. Alex. M. 49 M.) καὶ Πτολεμαῖος (FGrHist. II 763) καὶ Ἀντικλείδης (ibid. 801) καὶ Φίλων ὁ Θηβαῖος (FHG III 560 not.) καὶ Φίλιππος ὁ Θεαγγελεύς (ibid. IV 475) καὶ Φίλιππος ὁ Χαλκιδεὺς (ibid.) καὶ Δοῦρις ὁ Σάμιος (FGrHist. II 149)
3 πλάσμα φασὶ γεγονέναι τοῦτο. καὶ μαρτυρεῖν αὐτοῖς ἔοικεν Ἀλέξανδρος· Ἀντιπάτρῳ γὰρ ἅπαντα γράφων ἀκρι-

---

2 mor. 327 a. 341 b. Curt. 7, 6, 3 4 mor. 341 b 8 mor. 341 c. Arr. an. 4, 4. Curt. 7, 9, 1—14 11 Diod. 17, 77, 1—3. Curt. 6, 5. 24—32. Iustin. 12, 3, 5—7. Strab. 11, 505. (Arr. an. 7, 13, 2. 3). Ps.-Callisth. 3, 25—27. Iul. Val. 3, 44—50

---

2 ὥς γε L^1 4 τὸ add. Zie. cl. mor. 341 b, ante τῆς κερκίδος add. C 8 Ὀρξάντην vocat Arr. 3, 30, 7, Ὀξυάρτην 7, 16, 3, Ἰαξάρτην Strab. 11, 507 sqq. Ptol. 6, 12—14. Plin. 6, 49. Steph. Byz. s. v. Τάναϊς 9. 10 ἐδίωξεν ἵππῳ πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν σταδίους, ὑπὸ διαρρ. ἐνοχλ. mor. 341 c, unde ἵππῳ pro ἐπὶ Sint. 11 δὲ om. P 13 πολύκριτος: corr. Cor. 16 πρὸς δὲ τούτοις Ἑκ. ὁ Ἐρ. h. l. hab. C, post Φίλ. ὁ εἰσαγγ. (v. 19) cet. 19 Θεαγγελεὺς Reinesius: εἰσαγγελεύς

βῶς, τὸν μὲν Σκύθην φησὶν αὐτῷ διδόναι τὴν θυγατέρα
πρὸς γάμον, Ἀμαζόνος δ' οὐ μνημονεύει. λέγεται δὲ πολ- 4
λοῖς χρόνοις Ὀνησίκριτος ὕστερον ἤδη βασιλεύοντι Λυσι-
μάχῳ τῶν βιβλίων τὸ τέταρτον ἀναγινώσκειν, ἐν ᾧ
γέγραπται περὶ τῆς Ἀμαζόνος· τὸν οὖν Λυσίμαχον
ἀτρέμα μειδιάσαντα „καὶ ποῦ“ φάναι „τότ' ἤμην ἐγώ;“
ταῦτα μὲν οὖν ἄν τις οὔτ' ἀπιστῶν ἧττον οὔτε πιστεύων 5
μᾶλλον Ἀλέξανδρον θαυμάσειε. c

332 S 47. Φοβούμενος δὲ τοὺς Μακεδόνας μὴ εἰς τὰ ὑπό- a. 329
λοιπα τῆς στρατείας ἀπαγορεύσωσι, τὸ μὲν ἄλλο πλῆθος
εἴασε κατὰ χώραν, τοὺς δ' ἀρίστους ἔχων ἐν Ὑρκανίᾳ μεθ'
ἑαυτοῦ, δισμυρίους πεζοὺς καὶ τρισχιλίους ἱππεῖς, ⟨πεῖραν⟩
προσέβαλε, λέγων ὡς νῦν μὲν αὐτοὺς † ἐνύπνιον τῶν βαρβά-
ρων ὁρώντων, ἂν δὲ μόνον ταράξαντες τὴν Ἀσίαν ἀπίωσιν,
ἐπιθησομένων εὐθὺς ὥσπερ γυναιξίν. οὐ μὴν ἀλλ' ἀφιέναι 2
γε τοὺς βουλομένους ἔφη, καὶ μαρτυράμενος ὅτι τὴν
οἰκουμένην τοῖς Μακεδόσι κτώμενος ἐγκαταλέλειπται,
**** μετὰ τῶν φίλων καὶ τῶν ἐθελόντων στρατεύειν.
ταῦτα σχεδὸν αὐτοῖς ὀνόμασιν ἐν τῇ πρὸς Ἀντίπατρον 3 d
ἐπιστολῇ γέγραπται, καὶ ὅτι ταῦτ' εἰπόντος αὐτοῦ πάντες
ἐξέκραγον, ὅπου βούλεται τῆς οἰκουμένης ἄγειν. δεξα- 4

1 Arr. an. 4, 15, 2—5. Curt. 8, 1, 9. 10 9 Diod. 17, 74, 3. Curt. 6, 2, 15—4, 1. Iustin. 12, 3, 2—4

1 αὐτῶι φησι PQ 5 τὸν μὲν οὖν P 6 τότε om. P 9 μακεδόνας ἀλέξανδρος C 11 ἀρίστους ⟨οὓς⟩ εἶχεν . . . προσέλαβε Cor. 12 πεῖραν add. Zie. cl. p. 246, 1 et Brut. 12, 3 13 προσέβαλε corr. in ἐνέβαλε L[2] προσέλαβε Anon. προέβαλε λόγον Sol. ἐνέβαλε λόγον Sint. ἐνύπνιον] ἐνώπιον Zie. (cf. Curt. 6, 3, 8 *vestris armis continentur, non suis moribus, et qui praesentes metuunt, in absentia hostes erunt*) 15 ἀφιέναι Bekker: ἀπιέναι codd. ἀφεῖναι Anon. 16 τοῖς βουλομένοις Cor. ἔφη καὶ] ἐφῆκε Cor. Sint. 18 lac. stat. Zie., e. g. τὸ λοιπὸν ἔφη (deinde στρατεύσειν) excidisse ratus ἐθελοντῶν Br. 21 ὅποι M ὅπη C

μένων δὲ τούτων τὴν πεῖραν, οὐκέτ' ἦν χαλεπὸν προσαχθῆναι τὸ πλῆθος, ἀλλὰ ῥᾳδίως ἐπηκολούθησεν.

5 *Οὕτω δὴ καὶ τὴν δίαιταν ἔτι μᾶλλον ὡμοίου τε τοῖς ἐπιχωρίοις ἑαυτόν, ἐκείνους τε προσῆγε τοῖς Μακεδονικοῖς ἔθεσιν, ἀνακράσει καὶ κοινωνίᾳ μᾶλλον δι' εὐνοίας καταστήσεσθαι τὰ πράγματα νομίζων ἢ βίᾳ, μακρὰν*
6 *ἀπαίροντος αὐτοῦ. διὸ καὶ τρισμυρίους παῖδας ἐπιλεξάμενος, ἐκέλευσε γράμματά τε μανθάνειν Ἑλληνικά, καὶ Μακε-*
e *δονικοῖς ὅπλοις ἐντρέφεσθαι, πολλοὺς ἐπιστάτας κατα-*
a. 327 7 *στήσας, καὶ τὰ περὶ Ῥωξάνην ἔρωτι μὲν ἐπράχθη, καλὴν καὶ ὡραίαν ἔν τινι χορῷ παρὰ πότον ὀφθεῖσαν, ἔδοξε δ'*
8 *οὐκ ἀνάρμοστα τοῖς ὑποκειμένοις εἶναι πράγμασιν. ἐθάρρησαν γὰρ οἱ βάρβαροι τῇ κοινωνίᾳ τοῦ γάμου, καὶ τὸν Ἀλέξανδρον ὑπερηγάπησαν, ὅτι σωφρονέστατος περὶ ταῦτα γεγονώς, οὐδ' ἧς μόνης ἡττήθη γυναικὸς ἄνευ νόμου θιγεῖν ὑπέμεινεν.*

9 *Ἐπεὶ δὲ καὶ τῶν φίλων ἑώρα τῶν μεγίστων Ἡφαιστίωνα μὲν ἐπαινοῦντα καὶ συμμετακοσμούμενον αὐτῷ, Κρατερὸν δὲ τοῖς πατρίοις ἐμμένοντα, δι' ἐκείνου μὲν* 333 S
f *ἐχρημάτιζε τοῖς βαρβάροις, διὰ τούτου δὲ τοῖς Ἕλλησι καὶ*
10 *τοῖς Μακεδόσι· καὶ ὅλως τὸν μὲν ἐφίλει μάλιστα, τὸν δ' ἐτίμα, νομίζων καὶ λέγων ἀεί, τὸν μὲν Ἡφαιστίωνα*
11 *φιλαλέξανδρον εἶναι, τὸν δὲ Κρατερὸν φιλοβασιλέα. διὸ*

---

3 cf. ad p. 243, 9 **7** cf. ad p. 280, 1; Zon. 4, 12, p. 296, 3 **10** mor. 332 e. 338 d. Arr. 4, 19, 5. Curt. 8, 4, 23—30. Epit. Mett. 28—31. Zon. 4, 12, p. 296, 6 **17** Zon. 4, 12, p. 296, 8 **19** Plut. Eum. 6, 3 **21** mor. 181 d. Diod. 17, 114, 2

---

1 *προαχθῆναι*: corr. Zie. **2** ⟨*καὶ*⟩ *τὸ πλ.* Rei. **3** *ὡμοίου τε* Rei.] *ὡμοιοῦτο* **4** *ἐκεῖνα*: corr. Zie. (nisi mavis *ἔθεσιν* ante *ἑαυτόν* transponere) **5** *ἀνακράσει* om. **P** **9** *ἐνστρέφεσθαι* **P** **11** *χορῷ* Wytt. cl. mor. 332 e: *χρόνωι* **16** *θίγειν* codd. **17** *τὸν μέγιστον* **C** **20** *τοῦτο* **L**[1]

*καὶ πρὸς ἀλλήλους ὑπούλως ἔχοντες, συνέκρουον πολλάκις.
ἅπαξ δὲ περὶ τὴν Ἰνδικὴν καὶ εἰς χεῖρας ἦλθον, σπασά-
μενοι τὰ ξίφη, καὶ τῶν φίλων ἑκατέρῳ παραβοηθούντων,
προσελάσας ⟨ὁ⟩ Ἀλέξανδρος ἐλοιδόρει τὸν Ἡφαιστίωνα
φανερῶς, ἔμπληκτον καλῶν καὶ μαινόμενον, εἰ μὴ συνίησιν* **692**
*ὡς ἐάν τις αὐτοῦ τὸν Ἀλέξανδρον ἀφέληται, μηδέν ἐστιν·
ἰδίᾳ δὲ καὶ τοῦ Κρατεροῦ πικρῶς καθήψατο. καὶ συν-* 12
*αγαγὼν αὐτοὺς καὶ διαλλάξας, ἐπώμοσε τὸν Ἄμμωνα καὶ
τοὺς ἄλλους θεούς, ἦ μὴν μάλιστα φιλεῖν ἀνθρώπων
ἁπάντων ἐκείνους· ἂν δὲ πάλιν αἴσθηται διαφερομένους,
ἀποκτενεῖν ἀμφοτέρους ἢ τὸν ἀρξάμενον. ὅθεν ὕστερον
οὐδὲ παίζοντες εἰπεῖν τι πρὸς ἀλλήλους οὐδὲ πρᾶξαι λέ-
γονται.*

48. *Φιλώτας δ' ὁ Παρμενίωνος ἀξίωμα μὲν εἶχεν ἐν
τοῖς Μακεδόσι μέγα· καὶ γὰρ ἀνδρεῖος ἐδόκει καὶ καρτε-
ρικὸς εἶναι, φιλόδωρος δὲ καὶ φιλέταιρος ⟨ὡς⟩ μετ'
αὐτὸν Ἀλέξανδρον οὐδείς. λέγεται γοῦν ὅτι τῶν συνήθων* 2 b
*τινὸς αἰτοῦντος ἀργύριον, ἐκέλευσε δοῦναι· φήσαντος δὲ
τοῦ διοικητοῦ μὴ ἔχειν, „τί λέγεις;" εἶπεν „οὐδὲ ποτήριον
ἔχεις οὐδ' ἱμάτιον;" ὄγκῳ δὲ φρονήματος καὶ βάρει* 3
*πλούτου καὶ τῇ περὶ τὸ σῶμα θεραπείᾳ καὶ διαίτῃ χρώ-
μενος ἐπαχθέστερον ἢ κατ' ἰδιώτην, καὶ τοῦτο δὴ τὸ
σεμνὸν καὶ ὑψηλὸν οὐκ ἐμμελῶς ἀλλ' ἄνευ χαρίτων τῷ
σολοίκῳ καὶ παρασήμῳ μιμούμενος, ὑποψίαν ⟨εἶχε⟩ καὶ*

---

2 mor. 337 a **20** mor. 339 b. Curt. 6, 8, 3. 11, 1—4. Themist. or. 19, 229 d

---

3 ἑκατέρῳ om. P βοηθούντων C **4** ὁ add. C **5** φανερῶς om. L[1] **6** ἀφέλῃ mor. **12** παίζοντα PC οὐδὲ πρᾶξαι πρὸς ἀλλήλους: transpos. Zie. **16** ὡς h. l. add. Rei., ante οὐδείς C, οὕτω add. post φιλόδωρος δὲ Aldina et editt. **17** γοῦν Cor.: δ' οὖν **19** μηδὲν C **22** τοῦτο Cor.: τότε **23** ἀλλ' εὖ χαρίτων P **24** εἶχε add. C ἔσχεν add. post φθόνον Aldina et editt.

φθόνον, ὥστε καὶ Παρμενίωνά ποτ' εἰπεῖν πρὸς αὐτόν·
4 „ὦ παῖ, χείρων μοι γίνου.“ πρὸς δ' αὐτὸν Ἀλέξαν-
δρον ἐκ πάνυ πολλῶν χρόνων ἐτύγχανε διαβεβλημένος.
a. 333 c ὅτε γὰρ τὰ περὶ Δαμασκὸν ἑάλω χρήματα Δαρείου νικη- 334 S
θέντος ἐν Κιλικίᾳ, πολλῶν σωμάτων κομισθέντων εἰς τὸ
στρατόπεδον, εὑρέθη γύναιον ἐν τοῖς αἰχμαλώτοις, τῷ μὲν
γένει Πυδναῖον, εὐπρεπὲς δὲ τὴν ὄψιν· ἐκαλεῖτο δ' Ἀντι-
5 γόνη· τοῦτ' ἔσχεν ὁ Φιλώτας. οἷα δὲ νέος πρὸς ἐρωμένην
καὶ σὺν οἴνῳ πολλὰ φιλότιμα καὶ στρατιωτικὰ παρρησια-
ζόμενος, ἑαυτοῦ τὰ μέγιστα τῶν ἔργων ἀπέφαινε καὶ τοῦ
πατρός, Ἀλέξανδρον δὲ μειράκιον ἀπεκάλει, δι' αὐτοὺς τὸ
6 τῆς ἀρχῆς ὄνομα καρπούμενον. ταῦτα τῆς γυναικὸς ἐκφε-
ρούσης πρός τινα τῶν συνήθων, ἐκείνου δ' ὡς εἰκὸς πρὸς
d ἕτερον, περιῆλθεν εἰς Κρατερὸν ὁ λόγος· καὶ λαβὼν τὸ
7 γύναιον εἰσήγαγε κρύφα πρὸς Ἀλέξανδρον. ἀκούσας δ' ἐκεῖ-
νος ἐκέλευσε φοιτᾶν εἰς ταὐτὸ τῷ Φιλώτᾳ, καὶ πᾶν ὅ τι ἂν
ἐκπύθηται τούτου, πρὸς αὐτὸν ἀπαγγέλλειν βαδίζουσαν.
49. ὁ μὲν οὖν Φιλώτας ἐπιβουλευόμενος οὕτως ἠγνόει, καὶ
συνῆν τῇ Ἀντιγόνῃ, πολλὰ [καὶ] πρὸς ὀργὴν καὶ μεγαλ-
αυχίαν κατὰ τοῦ βασιλέως ῥήματα καὶ λόγους ἀνεπιτη-
8 δείους προϊέμενος. ὁ δ' Ἀλέξανδρος, καίπερ καρτερᾶς
ἐνδείξεως κατὰ τοῦ Φιλώτου προσπεσούσης, ἐκαρτέρησε
σιωπῇ καὶ κατέσχεν, εἴτε θαρρῶν τῇ Παρμενίωνος εὐνοίᾳ
πρὸς αὐτόν, εἴτε δεδιὼς τὴν δόξαν αὐτῶν καὶ τὴν δύναμιν.
e 3 a. 330 Ἐν δὲ τῷ τότε χρόνῳ Μακεδὼν ὄνομα Δίμνος ἐκ Χα-

4 mor. 339 d—f   8 Zon. 4, 12, p. 296, 14   25 Arr. an. 3, 26, 1—3. Diod. 17, 79, 1—80, 2. Curt. 6, 7—11. Iustin. 12, 5, 3. Strab. 15, 724. Zon. 4, 12, p. 296, 14

6. 7 τὸ μὲν γένος C   7 Πελλαῖον mor.   Ἀντιγόνα mor. 17 τοῦτο: corr. Sint.   19 καὶ del. Rei.   20 κατὰ τοῦ βασιλέως post λόγους hab. PM, post ἀνεπιτηδείους C   21 καρτερᾶς] φανερᾶς Zie.   23 εὐνοίᾳ om. P   25 λίμνος: corr. Zie. ex Diod. et Curt., item p. 249, 12. 15. 20

λαίστρας [χαλεπῶς] ἐπιβουλεύων Ἀλεξάνδρῳ, Νικόμαχόν a. 330
τινα τῶν νέων, πρὸς ὃν αὐτὸς ἐρωτικῶς εἶχεν, ἐπὶ τὴν
κοινωνίαν τῆς πράξεως παρεκάλει. τοῦ δὲ μὴ δεξαμένου, 4
φράσαντος δὲ τἀδελφῷ ⟨Κε⟩βαλίνῳ τὴν πεῖραν, ἐλθὼν
ἐκεῖνος πρὸς Φιλώταν, ἐκέλευσεν εἰσάγειν αὐτοὺς πρὸς
Ἀλέξανδρον, ὡς περὶ ἀναγκαίων ἔχοντας ἐντυχεῖν καὶ
μεγάλων. ὁ δὲ Φιλώτας, ὅ τι δὴ παθὼν (ἄδηλον γάρ 5
ἐστιν), οὐ παρῆγεν αὐτούς, ὡς πρὸς ἄλλοις μείζοσι γινο-
335 μένου τοῦ βασιλέως. καὶ τοῦτο δὶς ἐποίησεν. οἱ δὲ καθ' 6
ὑπ[ερ]οψίαν ἤδη τοῦ Φιλώτου τραπόμενοι πρὸς ἕτερον, καὶ f
δι' ἐκείνου τῷ Ἀλεξάνδρῳ προσαχθέντες, πρῶτον μὲν τὰ
τοῦ Δίμνου κατεῖπον, ἔπειτα παρεδήλωσαν ἡσυχῇ τὸν
Φιλώταν ὡς ἀμελήσειεν αὐτῶν δὶς ἐντυχόντων. καὶ τοῦτο 7
δὴ σφόδρα παρώξυνε τὸν Ἀλέξανδρον, καὶ τοῦ πεμφθέντος
ἐπὶ τὸν Δίμνον, ὡς ἠμύνετο συλλαμβανόμενος, ἀπο-
κτείναντος αὐτόν, ἔτι μᾶλλον διεταράχθη, τὸν ἔλεγχον
ἐκπεφευγέναι τῆς ἐπιβουλῆς νομίζων. καὶ πικρῶς ἔχων 8 693
πρὸς τὸν Φιλώταν, ἐπεσπάσατο τοὺς πάλαι μισοῦντας
αὐτόν, ἤδη φανερῶς λέγοντας, ὡς ῥαθυμία τοῦ βασιλέως
εἴη Δίμνον οἰομένου Χαλαιστραῖον ἄνθρωπον ἐπιχειρῆσαι
τολμήματι τοσούτῳ καθ' αὐτόν· ἀλλὰ τοῦτον μὲν ὑπη- 9
ρέτην εἶναι, μᾶλλον δ' ὄργανον ἀπὸ μείζονος ἀρχῆς ἀφιέ-
μενον, ἐν ἐκείνοις δὲ τὴν ἐπιβουλὴν ζητητέον οἷς μάλιστα
ταῦτα λανθάνειν συνέφερε. τοιούτοις λόγοις καὶ ὑπονοίαις 10
ἀναπετάσαντος τὰ ὦτα τοῦ βασιλέως, ἐπῆγον ἤδη μυ-

1 χαλεπῶς del. Rei. 4 Κεβαλίνῳ Anon. ex Diod. et Curt.: βαλείνωι A P[1] βαλίνωι Q P[2] 5—7 πρὸς Ἀλέξ. — μεγάλων om. A post γάρ ἐστι hab., sed ὡς om. et ἔχοντος pro ἔχοντας P εἰσάγειν αὐτοὺς ὅτι δὴ παθὼν ἄδηλο πρὸς ἀλέξανδρον κτλ. H 7 Φιλώτας om. A 8 γιγνομένου A M γενομένου C 9 ἐποίησαν: corr. Steph. 10 ὑπεροψίαν: corr. Br. ἕτερον] Μέτρωνα Anon. ex Curt. 6, 7, 22 20 χαλαστραῖον H B D 21 κατ' αὐτὸν L[1] 22 ἀφιέμενον C: ἀφικόμενον 25 ἀναπετάσαντες: corr. Anon.

a. 330 11 ρίας κατὰ τοῦ Φιλώτου διαβολάς. ἐκ τούτου δὲ συλλη-
φθεὶς ἀνεκρίνετο, τῶν ἑταίρων ἐφεστώτων ταῖς βασάνοις,
b Ἀλεξάνδρου δὲ κατακούοντος ἔξωθεν αὐλαίας παρα-
12 τεταμένης· ὅτε δὴ καί φασιν αὐτὸν εἰπεῖν, οἰκτρὰς καὶ
ταπεινὰς τοῦ Φιλώτου φωνὰς καὶ δεήσεις τοῖς περὶ τὸν
Ἡφαιστίωνα προσφέροντος· „οὕτω δὴ μαλακὸς ὢν ὦ
Φιλώτα καὶ ἄνανδρος, ἐπεχείρεις πράγμασι τηλικούτοις;“

13 Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Φιλώτου, καὶ Παρμενίωνα πέμψας
εὐθὺς εἰς Μηδίαν ἀνεῖλεν, ἄνδρα πολλὰ μὲν Φιλίππῳ συγκατ-
εργασάμενον, μόνον δ' ἢ μάλιστα τῶν πρεσβυτέρων φίλων
Ἀλέξανδρον εἰς Ἀσίαν ἐξορμήσαντα διαβῆναι, τριῶν δ'
υἱῶν οὓς ἔσχεν ἐπὶ τῆς στρατιᾶς δύο μὲν ἐπιδόντα πρότε-
ρον ἀποθανόντας, τῷ δὲ τρίτῳ συναναιρεθέντα.

c 14 Ταῦτα πραχθέντα πολλοῖς τῶν φίλων φοβερὸν ἐποίησε
τὸν Ἀλέξανδρον, μάλιστα δ' Ἀντιπάτρῳ· καὶ πρὸς Αἰτω- 336
15 λοὺς ἔπεμψε κρύφα, πίστεις διδοὺς καὶ λαμβάνων. ἐφο- 16
βοῦντο γὰρ Ἀλέξανδρον Αἰτωλοὶ διὰ τὴν Οἰνιαδῶν ἀνά-
στασιν, ἣν πυθόμενος οὐκ Οἰνιαδῶν ἔφη παῖδας ἀλλ' αὐ-
τὸν ἐπιθήσειν δίκην Αἰτωλοῖς.

a. 328/7 **50.** Οὐ πολλῷ δ' ὕστερον συνηνέχθη καὶ τὰ περὶ
Κλεῖτον, οὕτω μὲν ἁπλῶς πυθομένοις τῶν κατὰ Φιλώ-
2 ταν ἀγριώτερα· λόγῳ μέντοι συντιθέντες ἅμα καὶ τὴν

---

8 Arr. an. 3, 26, 3. 4. Diod. 17, 80, 1. Strab. 15, 724. Curt. 7, 1, 2. 3. 2, 11—34. Iustin. 12, 5, 3 **11** Arr. an. 3, 25, 4. Curt. 6, 6, 18. 19; Curt. 4, 8, 7—9. 6, 9, 27. Iulian. epist. 82 (59), p. 108, 15 B.-C. **14** Diod. 17, 118, 1; cf. mor. 180 e. 183 f. Ael. v. h. 12, 16 **20** c. 50, 1—52, 2 Arr. an. 4, 8, 1—9, 4. Curt. 8, 1, 20—2, 12. Iustin. 12, 6, 1—16; cf. mor. 71 c. Sen. ep. 83, 19. de ira 3, 17, 1. Zon. 4, 12, p. 296, 19

---

2 τῶν δὲ **L¹P** ἑταίρων] ἐχθρῶν Anon. **5** φιλώτα **M** **6** ἡφαιστίω **L** **8** φιλώτα **ΛΗ** **9** μήδειαν **PH** **14** ταῦτα ⟨οὕτω⟩ Rei. **17** et **18** οἰνιάδων codd. praeter **C** **21** φιλώτα **L** **22** καὶ om. **PQH**

αἰτίαν καὶ τὸν καιρόν, οὐκ ἀπὸ γνώμης, ἀλλὰ δυστυχίᾳ a. 328/7
τινὶ ταῦθ' εὑρίσκομεν πεπραγμένα τοῦ βασιλέως, ὀργὴν
καὶ μέθην πρόφασιν τῷ Κλείτου δαίμονι παρασχόντος. d
ἐπράχθη δ' οὕτως. ἧκόν τινες ὀπώραν Ἑλληνικὴν ἀπὸ 3
θαλάσσης τῷ βασιλεῖ κομίζοντες. ὁ δὲ θαυμάσας τὴν
ἀκμὴν καὶ τὸ κάλλος, ἐκάλει τὸν Κλεῖτον, ἐπιδεῖξαι καὶ
μεταδοῦναι βουλόμενος. ὁ δὲ θύων μὲν ἐτύγχανεν, ἀφεὶς 4
δὲ τὴν θυσίαν ἐβάδιζε, καὶ τρία τῶν κατεσπεισμένων
προβάτων ἐπηκολούθησεν αὐτῷ. πυθόμενος δ' ὁ βασι- 5
λεὺς ἀνεκοινοῦτο τοῖς μάντεσιν Ἀριστάνδρῳ καὶ Κλεομένει
τῷ Λάκωνι· φησάντων δὲ πονηρὸν εἶναι τὸ σημεῖον, ἐκέλευ-
σεν ἐκθύσασθαι κατὰ τάχος ὑπὲρ τοῦ Κλείτου. καὶ γὰρ 6
αὐτὸς ἡμέρᾳ τρίτῃ κατὰ τοὺς ὕπνους ἰδεῖν ὄψιν ἄτοπον· e
δόξαι γὰρ αὐτῷ τὸν Κλεῖτον μετὰ τῶν Παρμενίωνος υἱῶν
ἐν μέλασιν ἱματίοις καθέζεσθαι, τεθνηκότων ἁπάντων.
οὐ μὴν ἔφθασεν ὁ Κλεῖτος ἐκθυσάμενος, ἀλλ' εὐθὺς ἐπὶ 7
τὸ δεῖπνον ἧκε, τεθυκότος τοῦ βασιλέως Διοσκούροις.
πότου δὲ νεανικοῦ συρραγέντος, ᾔδετο ποιήματα Πρανί- 8
χου τινός, ὡς δέ φασιν ἔνιοι Πιερίωνος, εἰς τοὺς στρατη-
γοὺς πεποιημένα τοὺς ἔναγχος ἡττημένους ὑπὸ τῶν βαρ-
βάρων ἐπ' αἰσχύνῃ καὶ γέλωτι. τῶν δὲ πρεσβυτέρων 9
δυσχεραινόντων καὶ λοιδορούντων τόν τε ποιητὴν καὶ
337 S τὸν ᾄδοντα, τοῦ δ' Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἡδέως
ἀκροωμένων καὶ λέγειν κελευόντων, ὁ Κλεῖτος ἤδη με-
θύων, καὶ φύσει τραχὺς ὢν πρὸς ὀργὴν καὶ αὐθάδης, f

20 Arr. an. 4, 5, 2—6, 2

2 εὑρίσκοντες: corr. Anon. 3 Κλείτου θανάτῳ δαίμονος Anon. (τοῦ δαίμονος Rei.) 8 καταπεπεισμένων P[1] 10 Κλεομένει Wytt., cf. Arr. an. 7, 26, 2: κλεομάντει 13 ἰδεῖν Held: εἶδεν 17 διοσκόροις codd. praeter C 18 παννίχου P παρανίχου M Πανίχου Bekker Παιανίχου Latte cl. IG VII 27, 21 23 καὶ τοῦ ἀλεξάνδρου τῶν περὶ P 25 πρὸς ὀργήν, sed πρὸς s. l. m. 1, H: εἰς ὀργὴν P ὀργὴν Q om. Λ

a. 328/7 ἠγανάκτει μάλιστα, φάσκων οὐ καλῶς ἐν βαρβάροις καὶ
πολεμίοις ὑβρίζεσθαι Μακεδόνας, πολὺ βελτίονας τῶν
10 γελώντων, εἰ καὶ δυστυχίᾳ κέχρηνται. φήσαντος δὲ τοῦ
Ἀλεξάνδρου τὸν Κλεῖτον αὑτῷ συνηγορεῖν, δυστυχίαν
11 ἀποφαίνοντα τὴν δειλίαν, ἐπαναστὰς ὁ Κλεῖτος „αὕτη
μέντοι σ'" εἶπεν „ἡ δειλία τὸν ἐκ θεῶν, ἤδη τῷ Σπιθρι-
694 δάτου ξίφει τὸν νῶτον ἐκτρέποντα, περιεποίησε, καὶ τῷ
Μακεδόνων αἵματι καὶ τοῖς τραύμασι τούτοις ἐγένου
τηλικοῦτος, ὥστ' Ἄμμωνι σαυτὸν εἰσποιεῖν, ἀπειπάμενος
Φίλιππον." **51.** παροξυνθεὶς οὖν ὁ Ἀλέξανδρος „ἦ ταῦτ'"
εἶπεν „ὦ κακὴ κεφαλὴ σὺ περὶ ἡμῶν ἑκάστοτε λέγων καὶ
2 διαστασιάζων Μακεδόνας χαιρήσειν νομίζεις;" „ἀλλ' οὐδὲ
νῦν" ἔφη „χαίρομεν Ἀλέξανδρε, τοιαῦτα τέλη τῶν πόνων
κομιζόμενοι, μακαρίζομεν δὲ τοὺς ἤδη τεθνηκότας, πρὶν
ἐπιδεῖν Μηδικαῖς ῥάβδοις ξαινομένους Μακεδόνας, καὶ
3 Περσῶν δεομένους ἵνα τῷ βασιλεῖ προσέλθωμεν." τοιαῦτα
τοῦ Κλείτου παρρησιαζομένου, καὶ τῶν περὶ Ἀλέξανδρον
b ἀντανισταμένων καὶ λοιδορούντων αὐτόν, οἱ πρεσβύτεροι
4 κατέχειν ἐπειρῶντο τὸν θόρυβον. ὁ δ' Ἀλέξανδρος ἀπο-
στραφεὶς πρὸς Ξενόδοχον τὸν Καρδιανὸν καὶ τὸν Κολο-
φώνιον Ἀρτέμιον, „οὐ δοκοῦσιν" εἶπεν „ὑμῖν οἱ Ἕλληνες
ἐν τοῖς Μακεδόσιν ὥσπερ ἐν θηρίοις ἡμίθεοι περιπατεῖν;"
5 τοῦ δὲ Κλείτου μὴ εἴκοντος, ἀλλ' εἰς μέσον ἃ βούλεται
λέγειν τὸν Ἀλέξανδρον κελεύοντος, ἢ μὴ καλεῖν ἐπὶ δεῖ-
πνον ἄνδρας ἐλευθέρους καὶ παρρησίαν ἔχοντας, ἀλλὰ
μετὰ βαρβάρων ζῆν καὶ ἀνδραπόδων, οἳ τὴν Περσικὴν
ζώνην καὶ τὸν διάλευκον αὐτοῦ χιτῶνα προσκυνήσουσιν,

---

2 βελτίονας ⟨γεγονότας⟩ Zie. **4** αὐτῶι codd. **6** τῶι **HQ**: τοῦ **ΛP** μιθριδάτου: corr. Steph. **7** τὸ νῶτον **L²** ἐπιτρέποντα Rei. **15** ἰδεῖν **C** ξενομένους **L¹P** καὶ] ὡς **L¹** **16** προσέλθωσι Zie. **18** ἀνισταμένων **P** et **H**, in quo ἀντ s. s. m. 1 **20** ξενοδόχον **ΛPH** **27** διάλεκτον **P**

οὐκέτι φέρων τὴν ὀργὴν Ἀλέξανδρος, μήλων παρακειμένων a. 328/7
338 S *ἑνὶ βαλὼν ἔπαισεν αὐτόν, καὶ τὸ ἐγχειρίδιον ἐζήτει. τῶν δὲ* 6 c
σωματοφυλάκων ἑνὸς Ἀριστό[φα]νου[ς] φθάσαντος ὑφε-
λέσθαι, καὶ τῶν ἄλλων περιεχόντων καὶ δεομένων, ἀνα-
πηδήσας ἀνεβόα Μακεδονιστὶ καλῶν τοὺς ὑπασπιστάς·
τοῦτο δ' ἦν σύμβολον θορύβου μεγάλου· καὶ τὸν σαλ-
πιγκτὴν ἐκέλευσε σημαίνειν, καὶ πὺξ ἔπαισεν ὡς διατρί-
βοντα καὶ μὴ βουλόμενον. οὗτος μὲν οὖν ὕστερον εὐδοκί- 7
μησεν, ὡς τοῦ μὴ συνταραχθῆναι τὸ στρατόπεδον αἰτιώ-
τατος γενόμενος. τὸν δὲ Κλεῖτον οὐχ ὑφιέμενον οἱ φίλοι 8
μόλις ἐξέωσαν τοῦ ἀνδρῶνος· ὁ δὲ κατ' ἄλλας θύρας αὖθις
εἰσῄει μάλ' ὀλιγώρως καὶ θρασέως, Εὐριπίδου τὰ ἐξ d
Ἀνδρομάχης ἰαμβεῖα ταῦτα περαίνων (693)·

οἴμοι, καθ' Ἑλλάδ' ὡς κακῶς νομίζεται

* * * * * * * * * * *

οὕτω δὴ λαβὼν παρά τινος τῶν δορυφόρων Ἀλέξανδρος 9
αἰχμήν, ἀπαντῶντα τὸν Κλεῖτον αὐτῷ καὶ παράγοντα τὸ
πρὸ τῆς θύρας παρακάλυμμα διελαύνει. πεσόντος δὲ μετὰ 10
στεναγμοῦ καὶ βρυχήματος, εὐθὺς ἀφῆκεν ὁ θυμὸς αὐτόν.
καὶ γενόμενος παρ' ἑαυτῷ, καὶ τοὺς φίλους ἰδὼν ἀφώνους 11
ἑστῶτας, ἑλκύσασθαι μὲν ἐκ τοῦ νεκροῦ τὴν αἰχμὴν
ἔφθασε, παῖσαι δ' ἑαυτὸν ὁρμήσας παρὰ τὸν τράχηλον
ἐπεσχέθη, τῶν σωματοφυλάκων τὰς χεῖρας αὐτοῦ λαβόν-
των καὶ τὸ σῶμα βίᾳ παρενεγκόντων εἰς τὸν θάλαμον. e

---

12 Curt. 8, 1, 28. 29. Iulian. conv. 331 b. c

---

1 *ὁ ἀλέξανδρος* **C** **3** *ἀριστόνου* Palmerius cl. Arr. 6, 28, 4. Curt. 9, 5, 15. 18. 10, 6, 16: *ἀριστοφάνους* (errat Berve II 69, 2) **5** *ἐβόα* Zie. **6** *σαλπικτὴν* **LM** et ante corr. **H** **7** *ἐκέλευε* **Λ** **9** *συμπραχθῆναι* **L**[1] et ante corr. **H** **11** *αὖθις θύρας* **C** **15** lac. stat. Zie.; aut ipsos versus 694—698 et 703—705 aut v. g. *καὶ τὰ ἑξῆς* excidisse apparet et re ipsa et Curtii verbis et plurali *τὰ ἰαμβεῖα ταῦτα* et hiatu *νομίζεται* | *οὕτω*; cf. et Zon. 296, 29 *καὶ τὰ λοιπά* **18** *πεσόντα* **Q** **20** *ἀφώνους ἰδὼν* **C**

a. 328/7 **52.** *Ἐπεὶ δὲ τήν τε νύκτα κακῶς κλαίων διήνεγκε, καὶ τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν ἤδη τῷ βοᾶν καὶ θρηνεῖν ἀπειρηκὼς ἄναυδος ἔκειτο, βαρεῖς ἀναφέρων στεναγμούς, δείσαντες*
2 *οἱ φίλοι τὴν ἀποσιώπησιν εἰσῆλθον βίᾳ. καὶ τῶν μὲν ἄλλων οὐ προσίετο τοὺς λόγους, Ἀριστάνδρου δὲ τοῦ μάντεως ὑπομιμνήσκοντος αὐτὸν τήν τ' ὄψιν ἣν εἶδε περὶ τοῦ Κλείτου, καὶ τὸ σημεῖον, ὡς δὴ πάλαι καθειμαρμένων τούτων, ἔδοξεν ἐνδιδόναι.*

3 *Διὸ Καλλισθένην τε τὸν φιλόσοφον παρεισήγαγον, Ἀριστοτέλους οἰκεῖον ὄντα, καὶ τὸν Ἀβδηρίτην Ἀνάξαρχον.* 339
f 4 *ὧν Καλλισθένης μὲν ἠθικῶς ἐπειρᾶτο καὶ πρᾴως ὑποδυόμενος τῷ λόγῳ καὶ περιϊὼν ἀλύπως λαβέσθαι τοῦ πάθους, ὁ δ' Ἀνάξαρχος ἰδίαν τινὰ πορευόμενος ἐξ ἀρχῆς ὁδὸν ἐν φιλοσοφίᾳ, καὶ δόξαν εἰληφὼς ὑπεροψίας καὶ ὀλιγωρίας τῶν συνήθων, εὐθὺς εἰσελθὼν ἀνεβόησεν·*
5 *„οὗτός ἐστιν Ἀλέξανδρος, εἰς ὃν ἡ οἰκουμένη νῦν ἀποβλέπει· ὁ δ' ἔρριπται κλαίων ὥσπερ ἀνδράποδον, ἀνθρώ-*
695 *πων νόμον καὶ ψόγον δεδοικώς, οἷς αὐτὸν προσήκει νόμον εἶναι καὶ ὅρον τῶν δικαίων, ἐπείπερ ἄρχειν καὶ κρατεῖν νενίκηκεν, ἀλλὰ μὴ δουλεύειν ὑπὸ κενῆς δόξης κεκρατη-*
6 *μένον.“ „οὐκ οἶσθ'“ εἶπεν „ὅτι τὴν Δίκην ἔχει πάρεδρον ὁ Ζεὺς καὶ τὴν Θέμιν, ἵνα πᾶν τὸ πραχθὲν ὑπὸ τοῦ*
7 *κρατοῦντος θεμιτὸν ᾖ καὶ δίκαιον;“ τοιούτοις τισὶ λόγοις χρησάμενος ὁ Ἀνάξαρχος, τὸ μὲν πάθος ἐκούφισε τοῦ βασιλέως, τὸ δ' ἦθος εἰς πολλὰ χαυνότερον καὶ παρανομώτερον ἐποίησεν, αὐτὸν δὲ δαιμονίως ἐνήρμοσε, καὶ τοῦ*

---

9 Curt. 8, 8, 22. Iustin. 12, 6, 17. mor. 781a. Arr. an. 4, 9, 7. 8

---

9 *καλλισθένη* **LH** 13 *πένθους* **Λ** 15 *ἐβόησεν* **Q** 16 *νῦν ἡ οἰκουμένη* **Q** 20 *νενίκηκεν*] *πέφυκεν* Herw. fort. recte 21 *οἶδας* **P** 25 *εἰς τἆλλα* Emp. *ἔτι πολλῷ* Herw.

Καλλισθένους τὴν ὁμιλίαν, οὐδ' ἄλλως ἐπίχαριν διὰ τὸ
αὐστηρὸν οὖσαν, προσδιέβαλε.
Λέγεται δέ ποτε παρὰ δεῖπνον ὑπὲρ ὡρῶν καὶ κράσεως 8 b
τοῦ περιέχοντος λόγων ὄντων, τὸν Καλλισθένην, μετέ-
χοντα δόξης τοῖς [δὲ] λέγουσι τἀκεῖ μᾶλλον εἶναι ψυχρὰ
καὶ δυσχείμερα τῶν Ἑλληνικῶν, ἐναντιουμένου τοῦ Ἀνα-
ξάρχου καὶ φιλονικοῦντος, εἰπεῖν· „ἀλλὰ μὴν ἀνάγκη 9
σοὶ ταῦτ' ἐκείνων ὁμολογεῖν ⟨εἶναι⟩ ψυχρότερα· σὺ γὰρ
ἐκεῖ μὲν ἐν τρίβωνι διεχείμαζες, ἐνταῦθα δὲ τρεῖς ἐπι-
βεβλημένος δάπιδας κατάκεισαι.“ τὸν μὲν οὖν Ἀνάξαρχον
καὶ τοῦτο προσπαρώξυνε· **53.** τοὺς δ' ἄλλους σοφιστὰς
καὶ κόλακας ὁ Καλλισθένης ἐλύπει, σπουδαζόμενος μὲν
ὑπὸ τῶν νέων διὰ τὸν λόγον, οὐχ ἧττον δὲ τοῖς πρεσβυτέ-
ροις ἀρέσκων διὰ τὸν βίον, εὔτακτον ὄντα καὶ σεμνὸν καὶ
340 αὐτάρκη, καὶ βεβαιοῦντα τὴν λεγομένην τῆς ἀποδημίας c
πρόφασιν, ὅτι τοὺς πολίτας καταγαγεῖν καὶ κατοικίσαι
πάλιν τὴν πατρίδα φιλοτιμούμενος ἀνέβη πρὸς Ἀλέξανδρον.
φθονούμενος δὲ διὰ τὴν δόξαν, ἔστιν ἃ καὶ καθ' αὑτοῦ τοῖς 2
διαβάλλουσι παρεῖχε, τάς τε κλήσεις τὰ πολλὰ διωθού-
μενος, ἔν τε τῷ συνεῖναι βαρύτητι καὶ σιωπῇ δοκῶν οὐκ
ἐπαινεῖν οὐδ' ἀρέσκεσθαι τοῖς γινομένοις, ὥστε καὶ τὸν
Ἀλέξανδρον εἰπεῖν ἐπ' αὐτῷ· (Eurip. fr. 905 N.²)

μισῶ σοφιστήν, ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός.

---

13 Curt. 8, 5, 13. 20 15 mor. 1043 d 18 Arr. an. 4, 10, 1. 12, 7. Gnom. Vat. 368

---

2 προσδιέβαλλε P 4 καλλισθένη LH 5 δὲ del. Sol. 7 φιλονικοῦντος hab. L¹ (-νεικ- ut solent cet.) 8 εἶναι add. Zie. 9 ὑποβεβλημένος CH² ἐνδεδυμένος M 10 τάπητας P 11 παρώξυνε P 16 κατοικῆσαι PH 18 δὲ] οὖν HC ⟨αὐτὸς⟩ καθ' αὑτοῦ Sint. 20 τε] δὲ Λ 21 γινομένοις] βουλομένοις PM et ante corr. H 23 οὐχ mor. 1128 b et ceteri testes (cf. Nauckius): οὐδ'

3 *Λέγεται δέ ποτε πολλῶν παρακεκλημένων ἐπὶ τὸ δεῖ-*
d *πνον, ἐπαινέσαι κελευσθεὶς ἐπὶ τοῦ ποτηρίου Μακεδόνας*
ὁ Καλλισθένης οὕτως εὐροῆσαι πρὸς τὴν ὑπόθεσιν, ὥστ'
ἀνισταμένους κροτεῖν καὶ βάλλειν τοὺς στεφάνους ἐπ'
4 *αὐτόν· εἰπεῖν οὖν τὸν Ἀλέξανδρον ὅτι, κατ' Εὐριπίδην*
(Bacch. 266 sq.), *τὸν λαβόντα τῶν λόγων*

καλὰς ἀφορμὰς οὐ μέγ' ἔργον εὖ λέγειν·

,,ἀλλ' ἔνδειξαι" φάναι ,,τὴν σαυτοῦ δύναμιν ἡμῖν κατ-
ηγορήσας Μακεδόνων, ἵνα καὶ βελτίους γένωνται μα-
5 *θόντες ἃ πλημμελοῦσιν." οὕτω δὴ τὸν ἄνδρα πρὸς τὴν*
παλινῳδίαν τραπόμενον, πολλὰ παρρησιάσασθαι κατὰ τῶν
Μακεδόνων, καὶ τὴν Ἑλληνικὴν στάσιν αἰτίαν ἀποφήναντα
e *τῆς γενομένης περὶ Φίλιππον αὐξήσεως καὶ δυνάμεως,*
εἰπεῖν·

ἐν δὲ διχοστασίῃ καὶ ὁ πάγκακος ἔλλαχε τιμῆς·

6 *ἐφ' ᾧ πικρὸν καὶ βαρὺ τοῖς Μακεδόσιν ἐγγενέσθαι μῖσος,*
καὶ τὸν Ἀλέξανδρον εἰπεῖν, ὡς οὐ τῆς δεινότητος ὁ Καλλι-
σθένης, ἀλλὰ τῆς δυσμενείας Μακεδόσιν ἀπόδειξιν δέ-
δωκε. **54.** *ταῦτα μὲν οὖν ὁ Ἕρμιππός φησι* (FHG III 47)
τὸν ἀναγνώστην τοῦ Καλλισθένους Στροῖβον Ἀριστοτέλει
διηγεῖσθαι, τὸν δὲ Καλλισθένην συνέντα τὴν ἀλλοτριό-
τητα τοῦ βασιλέως, δὶς ἢ τρὶς ἀπιόντα πρὸς αὐτὸν εἰπεῖν 341 S
(Il. 21, 107)·

κάτθανε καὶ Πάτροκλος, ὅπερ σέο πολλὸν ἀμείνων.

---

1 Philostr. vita Apoll. 7, 2   **15** Nic. 11, 3. Sulla 39 (comp. 1), 3. mor. 479 a

---

1 *παρακεκλιμένων* **P**   **7** *εὐλογεῖν* **LP** et ante corr. **H**   **8** *αὐτοῦ* **P**   **14** *ἐπειπεῖν* Latte   **15** *ἔλαχε* **PC** et ante corr. **H** *ἔμμορε* mor.   **16** *μικρὸν* **P**   *βαρὺν* **Λ**   *βαρὺ ἐγγενέσθαι μῖσος τοῖς μακεδόσι*: transpos. Zie. *βαρὺ καὶ πικρὸν* vel [*ἐγ*]*γενέσθαι* Sint.   **20** *στροΐβον*: corr. Sch.   **22** *ἐπανιόντα* **Λ**   *αὐτὸν*: corr. Latte

οὐ φαύλως οὖν εἰπεῖν ἔοικεν ὁ Ἀριστοτέλης, ὅτι Καλλι- 2
σθένης λόγῳ μὲν ἦν δυνατὸς καὶ μέγας, νοῦν δ' οὐκ εἶχεν. f
Ἀλλὰ τήν γε προσκύνησιν ἰσχυρῶς ἀπωσάμενος καὶ 3 a. 328
φιλοσόφως, καὶ μόνος ἐν φανερῷ διελθὼν ἃ κρύφα πάντες
οἱ βέλτιστοι καὶ πρεσβύτατοι τῶν Μακεδόνων ἠγανά-
κτουν, τοὺς μὲν Ἕλληνας αἰσχύνης ἀπήλλαξε μεγάλης,
καὶ μείζονος Ἀλέξανδρον, ἀποτρέψας τὴν προσκύνησιν,
αὐτὸν δ' ἀπώλεσεν, ἐκβιάσασθαι δοκῶν μᾶλλον ἢ πεῖσαι 696
τὸν βασιλέα. Χάρης δ' ὁ Μιτυληναῖός φησι (FGrHist. II 663) 4
τὸν Ἀλέξανδρον ἐν τῷ συμποσίῳ πιόντα φιάλην προτεῖναί
τινι τῶν φίλων· τὸν δὲ δεξάμενον πρὸς ἑστίαν ἀναστῆναι,
καὶ πιόντα προσκυνῆσαι πρῶτον, εἶτα φιλῆσαι τὸν Ἀλέ-
ξανδρον [ἐν τῷ συμποσίῳ] καὶ κατακλιθῆναι. πάντων δὲ 5
τοῦτο ποιούντων ἐφεξῆς, τὸν Καλλισθένην λαβόντα τὴν
φιάλην, οὐ προσέχοντος τοῦ βασιλέως, ἀλλ' Ἡφαιστίωνι
προσδιαλεγομένου, πιόντα προσιέναι φιλήσοντα· Δημη- 6
τρίου δὲ τοῦ προσονομαζομένου Φείδωνος εἰπόντος „ὦ
βασιλεῦ, μὴ φιλήσῃς· οὗτος γάρ σε μόνος οὐ προσεκύνησε,“ b
διακλῖναι τὸ φίλημα τὸν Ἀλέξανδρον, τὸν δὲ Καλλισθένην
μέγα φθεγξάμενον εἰπεῖν· „φιλήματι τοίνυν ἔλασσον ἔχων
ἄπειμι.“

55. *Τοιαύτης ὑπογινομένης ἀλλοτριότητος, πρῶτον μὲν Ἡφαιστίων ἐπιστεύετο λέγων, ὅτι συνθέμενος πρὸς αὐτὸν*

---

1 Ioh. Lyd. de mens. 4, 77. Diog. Laert. 5, 5 3 Arr. ann. 4, 12, 3—5. (10, 5—12, 2). Curt. 8, 5, 5—21. Iustin. 12, 7, 1—3. Val. Max. 7, 2 ext. 11. Amm. Marc. 18, 3, 7. Tatian. adv. Gr. 2, p. 2, 25 Schw.

---

1 *ὁ* om. **PHC** 2 *λέγων* **Λ** et ex corr. **H** 7 *ἀποστρέψας* **C** 9 *μυτιληναῖος* **ΛH** 11 *πρὸς τὴν ἑστίαν* **C** del. Sint. *πρὸς φιλοτησίαν* Birt; cf. FGrHist. II D 435 sq. 13 *ἐν τῷ συμποσίῳ* del. Sint. 17 *φείδονος εἰπόντα* **P** 18 *σε* om. **P** *προσκεκύνηκεν* **Λ** 19 *καλλισθένη* **HQ** 20 *ἐλάσσων* **L¹P** et ante corr. **H** 22 *ὑπογενομένης* Cor. Sint.

ὁ Καλλισθένης προσκυνῆσαι, ψεύσαιτο τὴν ὁμολογίαν·
2 ἔπειτα Λυσίμαχοι καὶ Ἅγνωνες ἐπεφύοντο, φάσκοντες
περιϊέναι τὸν σοφιστὴν ὡς ἐπὶ καταλύσει τυραννίδος μέγα
φρονοῦντα, καὶ συντρέχειν πρὸς αὐτὸν τὰ μειράκια καὶ
3 περιέπειν, ὡς μόνον ἐλεύθερον ἐν τοσαύταις μυριάσι. διὸ
a. 327 c καὶ τῶν περὶ Ἑρμόλαον ἐπιβουλευσάντων τῷ Ἀλεξάνδρῳ 342 S
καὶ φανερῶν γενομένων, ἔδοξαν ἀληθέσιν ὅμοια κατηγο-
ρεῖν οἱ διαβάλλοντες, ὡς τῷ μὲν προβαλόντι, πῶς ἂν
ἐνδοξότατος γένοιτ' ἄνθρωπος, εἶπεν „ἂν ἀποκτείνῃ τὸν
4 ἐνδοξότατον," τὸν δ' Ἑρμόλαον ἐπὶ τὴν πρᾶξιν παρο-
ξύνων, ἐκέλευε μὴ δεδιέναι τὴν χρυσῆν κλίνην, ἀλλὰ
μνημονεύειν ὅτι καὶ νοσοῦντι καὶ τιτρωσκομένῳ πρόσεισιν
5 ἀνθρώπῳ. καίτοι τῶν περὶ Ἑρμόλαον οὐδεὶς οὐδὲ διὰ τῆς
6 ἐσχάτης ἀνάγκης τοῦ Καλλισθένους κατεῖπεν. ἀλλὰ καὶ
Ἀλέξανδρος αὐτὸς εὐθὺς Κρατερῷ γράφων καὶ Ἀττάλῳ
d καὶ Ἀλκέτᾳ φησὶ τοὺς παῖδας βασανιζομένους ὁμολογεῖν,
7 ὡς αὐτοὶ ταῦτα πράξειαν, ἄλλος δ' οὐδεὶς συνειδείη. ὕστε-
ρον δὲ γράφων πρὸς Ἀντίπατρον, καὶ τὸν Καλλισθένην
συνεπαιτιασάμενος, „οἱ μὲν παῖδες" φησὶν „ὑπὸ τῶν
Μακεδόνων κατελεύσθησαν, τὸν δὲ σοφιστὴν ἐγὼ κολάσω
καὶ τοὺς ἐκπέμψαντας αὐτὸν καὶ τοὺς ὑποδεχομένους ταῖς
πόλεσι τοὺς ἐμοὶ ἐπιβουλεύοντας," ἄντικρυς ἔν γε τούτοις
8 ἀποκαλυπτόμενος πρὸς Ἀριστοτέλην· καὶ γὰρ ἐτέθραπτο
Καλλισθένης παρ' αὐτῷ διὰ τὴν συγγένειαν, ἐξ Ἡροῦς

---

2 Arr. an. 4, 10, 1—4. Curt. 8, 6, 24. 25 **7** cf. Arr. an. 4, 13, 2. Curt. 8, 6, 24. 25 **13** Arr. an. 4, 14, 1 **21** cf. Dio Chr. 64, 20 **23** cf. c. 52, 3. Diog. Laert. 5, 4. Amm. Marc. 18, 3, 7. Suid. s. v. *Καλλισθένης*

---

2 *ἄγνωνες* codd. praeter **M** **7** *γινομένων* **L¹PH** **8** *προβάλλοντι* codd. praeter **L²** *πῶς ἂν ⟨τις⟩* Zie. cl. p. 272, 1 **9** *εἶπεν* Rei.: *εἰπεῖν* **11** *ἐκέλευσε* **C** **13** *ἄνθρωποι* **P** *οὐδὲ* om. **PM** **18** *καὶ τὸν* om. **Λ** *καλλισθένη* **ΛHM** **24** *τὴν* om. **PHM**

γεγονώς, ἀνεψιᾶς Ἀριστοτέλους. ἀποθανεῖν δ' αὐτὸν οἱ 9 μὲν ὑπ' Ἀλεξάνδρου κρεμασθέντα λέγουσιν, οἱ δ' ἐν πέδαις δεδεμένον καὶ νοσήσαντα, Χάρης δὲ (FGrHist. II 664) e μετὰ τὴν σύλληψιν ἑπτὰ μῆνας φυλάττεσθαι δεδεμένον, ὡς ἐν τῷ συνεδρίῳ κριθείη παρόντος Ἀριστοτέλους· ἐν αἷς δ' ἡμέραις Ἀλέξανδρος [ἐν Μαλλοῖς Ὀξυδράκαις] ἐτρώθη περὶ τὴν Ἰνδίαν, ἀποθανεῖν ὑπέρπαχυν γενόμενον καὶ φθειριάσαντα.

56. Ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον ἐπράχθη. Δημάρατος δ' ὁ Κορίνθιος ἤδη πρεσβύτερος ὢν ἐφιλοτιμήθη πρὸς Ἀλέξανδρον ἀναβῆναι· καὶ θεασάμενος αὐτὸν εἶπε μεγάλης ἡδονῆς ἐστερῆσθαι τοὺς Ἕλληνας, ὅσοι τεθνήκασι πρὶν
43 ἰδεῖν Ἀλέξανδρον ἐν τῷ Δαρείου θρόνῳ καθήμενον. οὐ 2 μὴν ἐπὶ πλέον γε τῆς πρὸς αὐτὸν εὐνοίας τοῦ βασιλέως f ἀπέλαυσεν, ἀλλ' ἐξ ἀρρωστίας ἀποθανὼν ἐκηδεύθη μεγαλοπρεπῶς, καὶ τάφον ἔχωσεν ὁ στρατὸς ἐπ' αὐτῷ τῇ περιμέτρῳ μέγαν, ὕψος δὲ πηχῶν ὀγδοήκοντα· τὰ δὲ λείψανα τέθριππον κεκοσμημένον λαμπρῶς ἐπὶ θάλασσαν κατεκόμισε.

57. Μέλλων δ' ὑπερβάλλειν εἰς τὴν Ἰνδικήν, ὡς ἑώρα a. 327 πλήθει λαφύρων τὴν στρατιὰν ἤδη βαρεῖαν καὶ δυσκίνητον οὖσαν, ἅμ' ἡμέρᾳ συνεσκευασμένων τῶν ἁμαξῶν, πρώ- 697

1 Plut. Sull. 36, 5. mor. 65 d. Arr. an. 4, 14, 3. Strab. 11, 517. Curt. 8, 8, 21. Suid. s. v. Καλλισθένης et Νεόφρων. Iustin. 15, 3, 3—6. Oros. 3, 18, 11. Itiner. Alex. 103. Ovid. Ib. 519 sq. Schol. Lucian. p. 258, 4 Rabe. Diog. Laert. 5, 4 11 cf. c. 37, 7
20 Curt. 6, 6, 14—17. Polyaen. 4, 3, 10. Zon. 4, 12, p. 297, 11

6 ἐν Μαλλ. Ὀξυδρ. del. Sch., solum Ὀξυδρ. del. Cor. (μαλοῖς P) 11—13 καὶ θεασ. — καθήμενον del. Sint. ut ex c. 37, 7 repetita 14 πρὸς αὐτὸν del. Li. 17 μέγαν om. P 18 λαμπρῶς] μεγαλοπρεπῶς Q 19 κατεκόσμησε ante ras. P κατεκόσμισεν ante ras. H 20 ἐμβάλλειν Zon.

a. 327 *τας μὲν ὑπέπρησε τὰς αὑτοῦ, ⟨εἶτα⟩ καὶ ⟨τὰς⟩ τῶν ἑταί-*
ρων, μετὰ δὲ ταύτας ἐκέλευσε καὶ ταῖς τῶν Μακεδόνων
2 *ἐνεῖναι πῦρ. καὶ τοῦ πράγματος τὸ βούλευμα μεῖζον*
ἐφάνη καὶ δεινότερον ἢ τὸ ἔργον· ὀλίγους μὲν γὰρ ἠνίασεν,
οἱ δὲ πλεῖστοι βοῇ καὶ ἀλαλαγμῷ μετ᾽ ἐνθουσιασμοῦ, τὰ
μὲν ἀναγκαῖα τοῖς δεομένοις μεταδιδόντες, τὰ δὲ περιόντα
τῆς χρείας αὐτοὶ κατακαίοντες καὶ διαφθείροντες, ὁρμῆς
3 *καὶ προθυμίας ἐνεπίμπλασαν τὸν Ἀλέξανδρον. ἤδη δὲ καὶ*
φοβερὸς ἦν καὶ ἀπαραίτητος κολαστὴς τῶν πλημμελούντων·
καὶ γὰρ Μένανδρόν τινα τῶν ἑταίρων ἄρχοντα φρουρίου
b *καταστήσας, ὡς οὐκ ἐβούλετο μένειν, ἀπέκτεινε, καὶ τῶν*
ἀποστάντων βαρβάρων Ὀρσοδάτην αὐτὸς κατετόξευσε.
4 *προβάτου δὲ τεκόντος ἄρνα, περὶ τῇ κεφαλῇ σχῆμα καὶ*
χρῶμα τιάρας ἔχοντα καὶ διδύμους ἑκατέρωθεν αὐτῆς,
βδελυχθεὶς τὸ σημεῖον, ἐκαθάρθη μὲν ὑπὸ τῶν Βαβυλω-
νίων, οὓς ἐξ ἔθους ἐπήγετο πρὸς τὰ τοιαῦτα, διελέχθη
δὲ πρὸς τοὺς φίλους, ὡς οὐ δι᾽ αὑτὸν ἀλλὰ δι᾽ ἐκείνους τα-
ράττοιτο, μὴ τὸ κράτος εἰς ἀγεννῆ καὶ ἄναλκιν ἄνθρωπον
5 *ἐκλιπόντος αὐτοῦ περιστήσῃ τὸ δαιμόνιον. οὐ μὴν ἀλλὰ*
βέλτιόν τι σημεῖον γενόμενον τὴν ἀθυμίαν ἔλυσεν. ὁ γὰρ
ἐπὶ τῶν στρωματοφυλάκων τεταγμένος ἀνὴρ Μακεδὼν
c *ὄνομα Πρόξενος, τῇ βασιλικῇ σκηνῇ χώραν ὀρύττων παρὰ* 344 S

---

20 cf. Arr. an. 4, 15, 7. 8. Curt. 7, 10, 13. 14

---

1 *αὑτοῦ* **L^{1}P** *εἶτα* et *τὰς* add. Zie. ex Zon. qui *εἶτα καὶ ταῖς* scil. *ἐνῆκε πῦρ* **2** *ταύτας*] *πάντας* **L^1** **4** *ἢ*] *ἦν* **Λ** *μὲν* om. **C** **7** *αὐτοὶ* Sol.: *αὐτοῦ* **8** *προθυμίας πρὸς τὴν στρατείαν* Zon. **11** *τῶν*] *τὸν* **L** **12** *ἀποστάντων*] *ἁπάντων* **P** *ὀρσοδάστην* **P** **13** *προβάτου* — p. 261, 9 *ἤσθη* (sic) exscripsit Phot. bibl. p. 396 *ἄρρενα* **L^1** *τὴν κεφαλὴν* Phot. **14** *ἔχοντα τιάρας* Phot. *διδύμους* scil. testiculos *αὐτοῦ*: corr. Cor. **16** *ἐπείγετο* **P** *διειλέχθη* **M** Phot. **18** *ἀγενῆ* **P** **19** *ἐκλείποντος* **P** **21** *ἐπὶ τῶν σωμάτων* Phot. *ἀνὴρ Μακεδὼν* om. Phot. **22** *χώρ. ὀρ. τῇ βασ. σκ.* Phot.

τὸν Ὦξον ποταμόν, ἀνεκάλυψε πηγὴν ὑγροῦ λιπαροῦ καὶ a. 327
πιμελώδους· ἀπαντλουμένου δὲ τοῦ πρώτου, καθαρὸν 6
ἀνέβλυζεν ἤδη καὶ διαυγές [ἔλαιον], οὔτ' ὀσμῇ δοκοῦν
ἐλαίου διαφέρειν οὔτε γεύσει, στιλπνότητά τε καὶ λιπαρό-
τητα παντάπασιν ἀπαράλλακτον, καὶ ταῦτα τῆς χώρας
μηδ' ἐλαίας φερούσης. λέγεται μὲν οὖν καὶ τὸν Ὦξον 7
αὐτὸν εἶναι μαλακώτατον ὕδωρ, ὥστε τὸ δέρμα τοῖς
λουομένοις ἐπιλιπαίνειν. οὐ μὴν ἀλλὰ ⟨καὶ⟩ θαυμαστῶς 8
Ἀλέξανδρος ἡσθεὶς δῆλός ἐστιν ἐξ ὧν γράφει πρὸς Ἀντί-
πατρον, ἐν τοῖς μεγίστοις τοῦτο τῶν ἀπὸ τοῦ θεοῦ γεγο-
νότων αὐτῷ τιθέμενος. οἱ δὲ μάντεις ἐνδόξου μὲν στρα- 9 d
τείας, ἐπιπόνου δὲ καὶ χαλεπῆς τὸ σημεῖον ἐποιοῦντο·
πόνων γὰρ ἀρωγὴν ἔλαιον ἀνθρώποις ὑπὸ θεοῦ δεδόσθαι.

58. *Πολλοὶ μὲν οὖν κατὰ τὰς μάχας αὐτῷ κίνδυνοι*
συνέπεσον, καὶ τραύμασι νεανικοῖς ἀπήντησε, τὴν δὲ
πλείστην φθορὰν ἀπορίαι τῶν ἀναγκαίων καὶ δυσκρασίαι
τοῦ περιέχοντος ἀπειργάσαντο τῆς στρατιᾶς. αὐτὸς δὲ 2
τόλμῃ τὴν τύχην ὑπερβαλέσθαι καὶ τὴν δύναμιν ἀρετῇ
φιλοτιμούμενος, οὐδὲν ᾤετο τοῖς θαρροῦσιν ἀνάλωτον,
οὐδ' ὀχυρὸν εἶναι τοῖς ἀτόλμοις. λέγεται δὲ τὴν Σισιμί- 3
θρου πολιορκῶν πέτραν, ἀπότομον οὖσαν καὶ ἀπρόσβατον, e

---

14 Zon. 4, 12, p. 297, 19 **20** mor. 181 c. Arr. an. 4, 21, 1—9. Curt. 8, 2, 19—33. Strab. 12, 517. Epit. Mett. 19

---

1 *ὄξον* Phot., item v. 6 *ἀπεκάλυψε* Phot. **3** *ἔλαιον* del. Zie. **4** *οὔτε γεύσει ἐλαίου διαφέρειν*: transpos. Zie. (*ο. ἐλ. γ. δ.* Phot. *ο. γ. δ. ἐλ.* Sint.) *στιλπνότητα* **C**: *στιλβότητα* codd. *στιλβότητι . . . λιπαρότητι* Photii codd. plerique **7** *εἶναι* om. Phot. **7. 8** *τοὺς λουομένους* **Λ** Phot. **8** *ἐπιλεαίνειν* **C** *καὶ* add. Phot. **9** *πρὸς τὸν* **C** **11** *στρατιᾶς*: corr. Br. **13** *θεοῦ* om. **L[1]P** *τοῦ* vel *τῆς θεοῦ* Zie. **14. 15** *συνέπ. κίνδ. καὶ νεαν. ἀπήντ. τρ.* Zon. **17** *ἀπειργάσατο* **L[1]P** *τῆς στρατιᾶς* ante *ἀπορίαι* hab. Zon. *τῇ στρατιᾷ* Madvig **20** *εὐτόλμοις* **L[2]** **21** *σισιμήθρου* **Λ**, item p. 262, 2. 6 *ἀπότομον* Sint.: *ἄβατον ἀπρόσμαχον* Sch. *ἀπότομον* Cor.

a. 327 ἀθυμούντων τῶν στρατιωτῶν, ἐρωτῆσαι τὸν Ὀξυάρτην,
4 ποῖός τις αὐτὸς εἴη τὴν ψυχὴν ὁ Σισιμίθρης. φήσαντος δὲ
τοῦ Ὀξυάρτου δειλότατον ἀνθρώπων, „λέγεις σύ γε“
φάναι „τὴν πέτραν ἁλώσιμον ἡμῖν εἶναι· τὸ γὰρ ἄρχον
αὐτῆς οὐκ ὀχυρόν ἐστι.“ ταύτην μὲν οὖν ἐκφοβήσας τὸν
5 Σισιμίθρην ἔλαβεν. ἑτέρᾳ δ' ὁμοίως ἀποτόμῳ προσβαλὼν
⟨ἔχων⟩ τοὺς νεωτέρους τῶν Μακεδόνων, Ἀλέξανδρόν τινα
καλούμενον προσαγορεύσας, „ἀλλὰ σοί γ'“ εἶπεν „ἀνδρα-
γαθεῖν προσήκει καὶ διὰ τὴν ἐπωνυμίαν.“ ἐπεὶ δὲ λαμπρῶς
a. 327/6 6 ὁ νεανίας ἀγωνιζόμενος ἔπεσεν, οὐ μετρίως ἐδήχθη. τῇ 345 S
f δὲ καλουμένῃ Νύσῃ τῶν Μακεδόνων ὀκνούντων προσάγειν
(καὶ γὰρ ποταμὸς ἦν πρὸς αὐτῇ βαθύς), ἐπιστὰς „τί
γάρ;“ εἶπεν „ὁ κάκιστος ἐγὼ νεῖν οὐκ ἔμαθον;“ καὶ ἤδη
7 ἔχων τὴν ἀσπίδα περᾶν ἠθέλησεν. ἐπεὶ δὲ καταπαύσαντος
τὴν μάχην αὐτοῦ, παρῆσαν ἀπὸ τῶν πολιορκουμένων
[πόλεων] πρέσβεις δεησόμενοι, πρῶτον μὲν ὀφθεὶς ἀθε-
ράπευτος ἐν τοῖς ὅπλοις, ἐξέπληξεν αὐτούς· ἔπειτα προσ-
κεφαλαίου τινὸς αὐτῷ κομισθέντος, ἐκέλευσε λαβόντα
698 8 καθίσαι τὸν πρεσβύτατον· Ἄκουφις ἐκαλεῖτο. θαυμάσας
οὖν τὴν [λαμ]πρᾳότητα καὶ φιλανθρωπίαν ὁ Ἄκουφις
9 ἠρώτα, τί βούλεται ποιοῦντας αὐτοὺς ἔχειν φίλους. φήσαν-
τος δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου „σὲ μὲν ἄρχοντα καταστήσαντας

---

6 Curt. 8, 11, 9—15. Zon 4, 12, p. 297, 25 10 Zon. 4, 12, p. 297, 29 14 Arr. an. 5, 1, 1—2, 4. Epit. Mett. 36—38. (Curt. 8, 10, 7—10. Iustin. 12, 7, 6). Zon. 4, 12, p. 297, 31

---

2 αὐτὸς om. C 3 πάντων ἀνθρώπων B 7 ἔχων add. Zie. σὺν τοῖς νεωτέροις Zon. προσβάλλων, ἐν τοῖς νεωτέροις Cor. παρώρμα καὶ post Μακεδόνων add. C Sint. 8 σύ γε L[1] 10 ἀγωνιζόμενος ὁ νεανίας Λ 11 νύσσηι PC 12 αὐτὴν Q 13 post τί γάρ distinxit Herw. οὐκ del. Li. 13. 14 ἔχων ἤδη Sint. 16 πόλεων del. Schmieder (hab. et Zon.) 20 λαμπρότητα: corr. Zie. καὶ τὴν C 22 μὲν PC Zon.: μὲν αὐτὸν

αὐτῶν, πρὸς δ' ἡμᾶς πέμψαντας ἑκατὸν ἄνδρας τοὺς a. 327/6
ἀρίστους,“ γελάσας ὁ Ἄκουφις „ἀλλὰ βέλτιον“ εἶπεν
„ἄρξω βασιλεῦ, τοὺς κακίστους πρὸς σὲ πέμψας μᾶλλον
ἢ τοὺς ἀρίστους.“

59. *Ὁ δὲ Ταξίλης λέγεται μὲν τῆς Ἰνδικῆς ἔχειν μοῖραν*
οὐκ ἀποδέουσαν Αἰγύπτου τὸ μέγεθος, εὔβοτον δὲ καὶ
καλλίκαρπον ἐν τοῖς μάλιστα, σοφὸς δέ τις ἀνὴρ εἶναι
καὶ τὸν Ἀλέξανδρον ἀσπασάμενος „τί δεῖ πολέμων“ 2 b
φάναι „καὶ μάχης ἡμῖν Ἀλέξανδρε πρὸς ἀλλήλους, εἰ
μήθ' ὕδωρ ἀφαιρησόμενος ἡμῶν ἀφῖξαι, μήτε τροφὴν
ἀναγκαίαν, ὑπὲρ ὧν μόνων ἀνάγκη διαμάχεσθαι νοῦν
ἔχουσιν ἀνθρώποις; τοῖς δ' ἄλλοις χρήμασι καὶ κτήμασι 3
λεγομένοις, εἰ μέν εἰμι κρείττων, ἕτοιμος εὖ ποιεῖν, εἰ
δ' ἥττων, οὐ φεύγω χάριν ἔχειν εὖ παθών.“ ἡσθεὶς οὖν 4
ὁ Ἀλέξανδρος καὶ δεξιωσάμενος αὐτόν, „ἦ που νομίζεις“
ἔφη „δίχα μάχης ἔσεσθαι τὴν ἔντευξιν ἡμῖν ἀπὸ τοιούτων
λόγων καὶ φιλοφροσύνης; ἀλλ' οὐδέν σοι πλέον· ἐγὼ γὰρ
ἀγωνιοῦμαι πρὸς σὲ καὶ διαμαχοῦμαι ταῖς χάρισιν, ὥς
346 S *μου χρηστὸς ὢν μὴ περιγένῃ.“ λαβὼν δὲ δῶρα πολλά, καὶ* 5 c
δοὺς πλείονα, τέλος χίλια τάλαντα νομίσματος αὐτῷ
προέπιεν· ἐφ' οἷς τοὺς μὲν φίλους ἰσχυρῶς ἐλύπησε, τῶν
δὲ βαρβάρων πολλοὺς ἐποίησεν ἡμερωτέρως ἔχειν πρὸς
αὐτόν.

Ἐπεὶ δὲ τῶν Ἰνδῶν οἱ μαχιμώτατοι μισθοφοροῦντες ἐπε- 6
φοίτων ταῖς πόλεσιν ἐρρωμένως ἀμύνοντες, καὶ πολλὰ τὸν

---

5 mor. 181 c. Strab. 15, 698. Curt. 8, 12, 15—18. Epit. Mett. 32. 33. Zon. 4, 13, p. 298, 7 **24** Arr. an. 4, 27, 3. 4. Diod. 17, 84. Polyaen. 4, 3, 20. Epit. Mett. 43—45. Zon. 4, 13, p. 298, 18

---

7 *ἐν ταῖς* P **12** *κτήμασι καὶ χρήμασι* Q **13** *ἕτοιμός εἰμι* Anon. et Zon. (qui *εἰ μὲν κρείττων ὦ*) **16** *διαμάχης* P **21** *προέπεμπεν* P **25** *καὶ κατὰ πολλὰ* Λ

Ἀλέξανδρον ἐκακοποίουν, σπεισάμενος ἔν τινι πόλει πρὸς
7 *αὐτούς, ἀπιόντας ἐν ὁδῷ λαβὼν ἅπαντας ἀπέκτεινε. καὶ*
τοῦτο τοῖς πολεμικοῖς ἔργοις αὐτοῦ, τὰ ἄλλα νομίμως
καὶ βασιλικῶς πολεμήσαντος, ὥσπερ κηλὶς πρόσεστιν.
d 8 *Οὐκ ἐλάσσονα δὲ τούτων οἱ φιλόσοφοι πράγματα παρ-*
έσχον αὐτῷ, τούς τε προστιθεμένους τῶν βασιλέων κα-
κίζοντες, καὶ τοὺς ἐλευθέρους δήμους ἀφιστάντες. διὸ
καὶ τούτων πολλοὺς ἐκρέμασε.

a. 326 **60.** *Τὰ δὲ πρὸς Πῶρον αὐτὸς ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς ὡς*
ἐπράχθη γέγραφε. φησὶ γὰρ ἐν μέσῳ τῶν στρατοπέδων
τοῦ Ὑδάσπου ῥέοντος, ἀντιπρῴρους ἱστάντα τοὺς ἐλέφαν-
2 *τας ἀεὶ τὸν Πῶρον ἐπιτηρεῖν τὴν διάβασιν. αὐτὸν μὲν*
οὖν καθ' ἡμέραν ἑκάστην ψόφον ποιεῖν καὶ θόρυβον ἐν
τῷ στρατοπέδῳ πολύν, ἐθίζοντα τοὺς βαρβάρους μὴ φο-
3 *βεῖσθαι· νυκτὸς δὲ χειμερίου καὶ ἀσελήνου λαβόντα τῶν*
πεζῶν μέρος, ἱππεῖς δὲ τοὺς κρατίστους, καὶ προελθόντα
e *πόρρω τῶν πολεμίων, διαπερᾶσαι πρὸς νῆσον οὐ μεγάλην.*
4 *ἐνταῦθα δὲ ῥαγδαίου μὲν ἐκχυθέντος ὄμβρου, πρηστήρων*
δὲ πολλῶν καὶ κεραυνῶν εἰς τὸ στρατόπεδον φερομένων,
ὅμως ὁρῶν ἀπολλυμένους τινὰς καὶ συμφλεγομένους ὑπὸ
τῶν κεραυνῶν, ἀπὸ τῆς νησῖδος ἄρας προσφέρεσθαι ταῖς
5 *ἀντιπέρας ὄχθαις. τραχὺν δὲ τὸν Ὑδάσπην ὑπὸ τοῦ χει-*
μῶνος ἐπιόντα καὶ μετέωρον, ἔκρηγμα ποιῆσαι μέγα, καὶ
πολὺ μέρος ἐκείνῃ φέρεσθαι τοῦ ῥεύματος· αὐτοὺς δὲ

---

5 Arr. an. 6, 17, 2   9 c. 60, 1—10. Arr. an. 5, 8, 4—18, 5. Diod. 17, 87. 88. Curt. 8, 13, 5—14, 33. Iustin. 12, 8, 1—4. Polyaen. 4, 3, 9. Frontin. strat. 1, 4, 9. Epit. Mett. 54. 58. 59

---

1 *κακῶς ἐποίουν* **H**   3 *αὐτοῦ ἔργοις* **PHQ**   *τἆλλα* **P**   4 *ὡς κηλλὶς* **Λ** *οἷά τις κ.* Zon.   5. 6 *ἔσχον* **PM** et **H**, in quo *παρ* s. s. m. 1   10 *μέσωι τῶι στρατοπέδωι*: corr. Aldina   11 *ἀντιπόρους* **P** Sint. (*-πρώρου* **L**[1])   *ἱστῶντα* **C** *ἱστάντας*, sed *ς* erasa, **H**   16 *μέρους* **LH** ante ras.   *προσελθόντα* **P**   22 *ἀντιπέραν* **Q**   24 *αὐτὸς*: corr. Sch. (*αὐτοὺς δὲ διανήξασθαι* Cor.)

δέξασθαι τὸ μέσον οὐ βεβαίως, ἅτε δὴ συνολισθάνον καὶ a. 326
347 S *περιρρηγνύμενον. ἐνταῦθα δ' εἰπεῖν φασιν αὐτόν· „ὦ* 6
Ἀθηναῖοι, ἆρά γε πιστεύσαιτ' ἄν, ἡλίκους ὑπομένω κινδύ- f
νους ἕνεκα τῆς παρ' ὑμῖν εὐδοξίας;" ἀλλὰ τοῦτο μὲν
Ὀνησίκριτος εἴρηκεν (FGrHist. II 730)· *αὐτὸς δέ φησι τὰς* 7
σχεδίας ἀφέντας αὐτοὺς μετὰ τῶν ὅπλων τὸ ἔκρηγμα
διαβαίνειν, ἄχρι μαστῶν βρεχομένους, διαβὰς δὲ τῶν πε-
ζῶν εἴκοσι σταδίους προϊππεῦσαι, λογιζόμενος, εἰ μὲν
οἱ πολέμιοι τοῖς ἵπποις προσβάλοιεν, πολὺ κρατήσειν, εἰ
δὲ κινοῖεν τὴν φάλαγγα, φθήσεσθαι τοὺς πεζοὺς αὐτῷ
προσγενομένους· θάτερον δὲ συμβῆναι. τῶν γὰρ ἱππέων 8 **699**
χιλίους καὶ τῶν ἁρμάτων ἑξήκοντα συμπεσόντα τρεψά-
μενος, τὰ μὲν ἅρματα λαβεῖν ἅπαντα, τῶν δ' ἱππέων ἀνε-
λεῖν τετρακοσίους. οὕτω δὴ συμφρονήσαντα τὸν Πῶρον, 9
ὡς αὐτὸς εἴη διαβεβηκὼς Ἀλέξανδρος, ἐπιέναι μετὰ πάσης
τῆς δυνάμεως, πλὴν ὅσον ἐμποδὼν εἶναι τοῖς διαβαίνουσι
τῶν Μακεδόνων ἀπέλιπε· φοβηθεὶς δὲ τὰ θηρία καὶ τὸ 10
πλῆθος τῶν πολεμίων, αὐτὸς μὲν ἐνσεῖσαι κατὰ θάτερον
κέρας, Κοῖνον δὲ τῷ δεξιῷ προσβαλεῖν κελεῦσαι. γενο- 11
μένης δὲ τροπῆς, ἑκατέρωθεν ἀναχωρεῖν ἀεὶ πρὸς τὰ
θηρία καὶ συνειλεῖσθαι τοὺς ἐκβιαζομένους, ὅθεν ἤδη τὴν
μάχην ἀναμεμειγμένην εἶναι, καὶ μόλις ὀγδόης ὥρας b
ἀπειπεῖν τοὺς πολεμίους. ταῦτα μὲν οὖν ὁ τῆς μάχης
ποιητὴς αὐτὸς ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς εἴρηκεν. οἱ δὲ πλεῖστοι 12

---

24 Arr. an. 5, 19, 1. Diod. 17, 88, 4. Curt. 8, 14, 13. Itiner. Alex. 111. Epit. Mett. 54. 60—63. Suid. s. v. *Πῶρος*. Zon. 4, 13, p. 298, 23. Ps.-Callisth. 3, 4, 3. Iul. Val. 3, 7

---

1 *συνωλίσθανον* **P** *συνολισθαῖνον* **L²** 3 *πιστεύσαιτε ἂν* **L²**: *πιστεύσεται ἂν* **L¹** *πιστεύετε ἂν* **P** *πιστεύσετε ἂν* **HAB** *πιστεύσετε* **C** *πιστεύσετε ἄρα γε ἂν* **M** 9 *τῇ ἵππῳ* Zie. cl. Arr. 5, 14, 1. 2 *προσβάλλοιεν* Sch. cl. *κινοῖεν* 11 *ἑκάτερον* Madvig 16 *τῆς* om. **C** *ὅσους* Zie. 17 *ἀπέλειπεν* **L¹HM** 18 *κατ' ἀριστερὸν* Sol. 19 *Κοῖνον* Blancardus ad Arr. 5, 17, 1: *κοινῆι* 21 *ὅθεν ἤδη*] *ἔωθεν δὲ* (vel *ἤδη*) Sol.

a. 326 τῶν συγγραφέων ὁμολογοῦσι τὸν Πῶρον, ὑπεραίροντα
τεσσάρων πηχῶν σπιθαμῇ τὸ μῆκος, ἱππότου μηδὲν
ἀποδεῖν πρὸς τὸν ἐλέφαντα συμμετρίᾳ διὰ τὸ μέγεθος καὶ
τὸν ὄγκον τοῦ σώματος· καίτοι μέγιστος ἦν ὁ ἐλέφας·
13 σύνεσιν δὲ θαυμαστὴν ἐπεδείξατο καὶ κηδεμονίαν τοῦ
βασιλέως, ἐρρωμένου μὲν ἔτι θυμῷ τοὺς προσμαχομένους
ἀμυνόμενος καὶ ἀνακόπτων, ὡς δ' ᾔσθετο βελῶν πλήθει
c καὶ τραυμάτων κάμνοντα, δείσας μὴ περιρρυῇ, τοῖς μὲν
γόνασιν εἰς γῆν ὑφῆκε πρᾴως ἑαυτόν, τῇ δὲ προνομαίᾳ 348 S
λαμβάνων ἀτρέμα τῶν δορατίων ἕκαστον ἐξῄρει τοῦ σώ-
ματος.

14 Ἐπεὶ δὲ ληφθέντα τὸν Πῶρον ὁ Ἀλέξανδρος ἠρώτα,
πῶς αὐτῷ χρήσηται, „βασιλικῶς" εἶπε· προσπυθομένου
δὲ μή τι ⟨καὶ⟩ ἄλλο λέγει, „πάντ'" εἶπεν „⟨ἔν⟩εστιν ἐν
15 τῷ βασιλικῶς." οὐ μόνον οὖν ἀφῆκεν αὐτὸν ἄρχειν ὧν
ἐβασίλευε σατράπην καλούμενον, ἀλλὰ καὶ προσέθηκε
χώραν [καὶ] τῆς αὐτονόμου καταστρεψάμενος, ἐν ᾗ
πεντεκαίδεκα μὲν ἔθνη, πόλεις δὲ πεντακισχιλίας ἀξιο-
16 λόγους, κώμας δὲ παμπόλλας εἶναί φασιν· ἄλλης δὲ τρὶς
d τοσαύτης Φίλιππόν τινα τῶν ἑταίρων σατράπην ἀπέδειξεν.

---

4 mor. 970 d. Ael. n. a. 7, 37. Diod. 17, 88, 6. Curt. 8, 14, 37—40. Epit Mett. 60. 61 **12** mor. 181 e. 332 e. 458 b. Arr. an. 5, 19, 1—3. 20, 4. Diod. 17, 89, 6. Curt. 8, 14, 41—46. Strab. 15, 686. Iustin. 12, 8, 7. Themist. or. 7, 88 d. Philostr. vit. Apoll. 2, 42. Itiner. Alex. 111. Epit. Mett. 61. (Ps.-Plut. de fluv. 1, 6. Ps.-Callisth. 3, 33, 21). Zon. 4, 13, p. 298, 25 **19** Arr. an. 6, 14, 3. 15, 2

---

5 *κηδαιμονίαν* P **6** *προμαχομένους* Λ **10** *ἐξῄρει* Cor. cl. mor. 970 d: *ἐξῆρεν* **14** *καὶ* add. Zie. cl. mor. 181 e (*καὶ μή τι ἄλλο*) et Zon. (*εἴ τι καὶ ἕτερον λέγει*) *ἔνεστιν* Zie. cl. mor. (ter). Arr. 19, 2. Zon.: *ἐστὶν* **17** *τῆς αὐτονόμου* Rei.: *καὶ τοὺς αὐτονόμους* codd., solum *καὶ* del. Cor. **18** *πεντακισχιλίας* recte se habere docet Strab. 15, 686. 700/01, sed cf. Arr. 20, 4 **19. 20** *ἄλλην . . . τοσαύτην ἧς*: corr. Sol.; nisi forte verbum excidit e quo accus. pendebat

61. *Ἐκ δὲ τῆς πρὸς Πῶρον μάχης καὶ ὁ Βουκεφά-* a. 326
λας ἐτελεύτησεν, οὐκ εὐθὺς ἀλλ' ὕστερον, ὡς οἱ πλεῖστοι
λέγουσιν ἀπὸ τραυμάτων θεραπευόμενος, ὡς δ' Ὀνησί-
κριτος (FGrHist. II 730), *διὰ γῆρας ὑπέρπονος γενό-*
μενος· τριάκοντα γὰρ ἐτῶν ἀποθανεῖν αὐτόν. ἐδήχθη δ' 2
ἰσχυρῶς Ἀλέξανδρος, οὐδὲν ἄλλ' ἢ συνήθη καὶ φίλον ἀπο-
βεβληκέναι νομίζων, καὶ πόλιν οἰκίσας ἐπ' αὐτῷ παρὰ
τὸν Ὑδάσπην Βουκεφαλίαν προσηγόρευσε. λέγεται δὲ 3
καὶ κύνα Περίταν ὄνομα τεθραμμένον ὑπ' αὐτοῦ καὶ
στεργόμενον ἀποβαλών, κτίσαι πόλιν ἐπώνυμον. τοῦτο
δὲ Σωτίων φησὶ Ποτάμωνος (FGrHist. II 816) *ἀκοῦσαι τοῦ* e
Λεσβίου.

62. *Τοὺς μέντοι Μακεδόνας ὁ πρὸς Πῶρον ἀγὼν*
ἀμβλυτέρους ἐποίησε, καὶ τοῦ πρόσω τῆς Ἰνδικῆς ἔτι
προελθεῖν ἐπέσχε. μόλις γὰρ ἐκεῖνον ὠσάμενοι, δισμυ- 2
ρίοις πεζοῖς καὶ δισχιλίοις ἱππεῦσι παραταξάμενον, ἀντ-
έστησαν ἰσχυρῶς Ἀλεξάνδρῳ, βιαζομένῳ καὶ τὸν Γάγγην
περᾶσαι ποταμόν, εὖρος μὲν αὐτοῦ δύο καὶ τριάκοντα
σταδίων εἶναι πυνθανόμενοι καὶ βάθος ὀργυιὰς ἑκατόν,
ἀντιπέρας δὲ τὰς ὄχθας ἀποκεκρύφθαι πλήθεσιν ὅπλων

---

1 Arr. an. 5, 14, 4. 19, 4. 5. Diod. 17, 89, 6. 95, 5. Curt. 8, 14, 34. 9, 1, 6. 3, 23. Strab. 15, 698. Plin. n. h. 6, 77. Iustin. 12, 8, 4. 8. Gell. 5, 2, 4. Oros. 3, 19, 4. Epit. Mett. 62. Steph. Byz. s. v. *Βοὸς κεφαλαί.* Zon. 4, 13, p 299, 1 8 Polluc. On. 5, 42 = Theopomp. fg. 340 Iac. (FGrHist. II 606) 13 c. 62, 1—8. Arr. an. 5, 25, 1—29, 1. Diod. 17, 93, 2—95, 2. Curt. 9, 2, 1—3, 19. Strab. 15, 697. 700. Plin. n. h. 6, 62. Iustin. 12, 8, 10—17. Oros. 3, 19, 5. Philostr. vit. Apoll. 2, 48. Suid. s. v. *Βραχμάν.* Epit. Mett. 68. 69. Zon. 4, 13, p. 299, 5

---

1 *βουκέφαλος* C *βουκέφαλας* L¹ 3 *ἀπὸ* Sint.: *ὑπὸ* 6 *οὐδὲν ἀλλ' ἢ*] *ἅτε δὴ* C, utrumque M 7 *οἰκήσας* L¹ADP 11. 12 *τοῦ τελεσαίου* P 14 *τοῦ* H²A²: *τὸ* ΛH¹Q (*τὸ πρόσωπον* L¹BD) *τῶι* P 15 *προσελθεῖν* ΛPH 19 *ὀργυιῶν* vel antea *σταδίους* Zie.

a. 326 3 καὶ ἵππων καὶ ἐλεφάντων. ἐλέγοντο γὰρ ὀκτὼ μὲν μυριά-
δας ἱπποτῶν, εἴκοσι δὲ πεζῶν, ἅρματα δ' ὀκτακισχίλια 349 S
f καὶ μαχίμους ἐλέφαντας ἑξακισχιλίους ἔχοντες οἱ Γανδα-
4 ριτῶν καὶ Πραισίων βασιλεῖς ὑπομένειν. καὶ κόμπος οὐκ
ἦν περὶ ταῦτα. ⟨Σ⟩ανδρόκοττος γὰρ ὕστερον οὐ πολλῷ
βασιλεύσας, Σελεύκῳ πεντακοσίους ἐλέφαντας ἐδωρή-
σατο, καὶ στρατοῦ μυριάσιν ἑξήκοντα τὴν Ἰνδικὴν ἐπῆλθεν
5 ἅπασαν καταστρεφόμενος. τὸ μὲν οὖν πρῶτον ὑπὸ δυσθυ-
μίας καὶ ὀργῆς αὑτὸν εἰς τὴν σκηνὴν καθείρξας ἔκειτο,
χάριν οὐδεμίαν εἰδὼς τοῖς διαπεπραγμένοις, εἰ μὴ περά-
700 σειε τὸν Γάγγην, ἀλλ' ἐξομολόγησιν ἥττης τιθέμενος τὴν
6 ἀναχώρησιν. ὡς δ' οἵ τε φίλοι τὰ εἰκότα παρηγοροῦντες
αὐτόν, οἵ τε στρατιῶται κλαυθμῷ καὶ βοῇ προσιστάμενοι
ταῖς θύραις ἱκέτευον, ἐπικλασθεὶς ἀνεζεύγνυε, πολλὰ πρὸς
7 δόξαν ἀπατηλὰ καὶ σοφιστικὰ μηχανώμενος. καὶ γὰρ
ὅπλα μείζονα καὶ φάτνας ἵππων καὶ χαλινοὺς βαρυτέρους
8 κατασκευάσας, ἀπέλιπέ τε καὶ διέρριψεν. ἱδρύσατο δὲ
βωμοὺς θεῶν, οὓς μέχρι νῦν οἱ Πραισίων βασιλεῖς δια-
βαίνοντες σέβονται, καὶ θύουσιν Ἑλληνικὰς θυσίας.
9 ⟨Σ⟩ανδρόκοττος δὲ μειράκιον ὢν αὐτὸν Ἀλέξανδρον εἶδε,
b καὶ λέγεται πολλάκις εἰπεῖν ὕστερον, ὡς παρ' οὐδὲν
ἦλθε τὰ πράγματα λαβεῖν Ἀλέξανδρος, μισουμένου τε καὶ
καταφρονουμένου τοῦ βασιλέως διὰ μοχθηρίαν καὶ δυσγέ-
νειαν.

63. Ἐντεῦθεν ὁρμήσας Ἀλέξανδρος τὴν ἔξω θάλασσαν

---

4 Strab. 15, 724 **22** Diod. 17, 93, 3. Curt. 9, 2, 6. 7

---

1 γὰρ] μὲν **P** μυριάδες **ADC** **3** γαρδαριτῶν **L**[1] (Γανδρίδαι mor. 327 b) **5** Σανδρόκοττος Zie.: ἀνδρόκοττος, item v. 20 **9** ἑαυτὸν **Q** **13** προιστάμενοι **P** **17** ἀπέλειπέ τε **L**[1] δὲ ⟨καὶ⟩ Zie. **18** πραισιαίων codd. praeter **C** **20** δὲ] γὰρ **L**[1]**Q** **21** οὐδὲν ⟨ἂν⟩ Zie.

ἐπιδεῖν, καὶ πολλὰ πορθμεῖα κωπήρη καὶ σχεδίας πηξά-
μενος, ἐκομίζετο τοῖς ποταμοῖς ὑποφερόμενος σχολαίως.
ὁ δὲ πλοῦς οὐκ ἀργὸς ἦν οὐδ' ἀπόλεμος, προσβάλλων δὲ 2
ταῖς πόλεσι καὶ ἀποβαίνων, ἐχειροῦτο πάντα. πρὸς δὲ
τοῖς καλουμένοις Μαλλοῖς, οὓς φασιν Ἰνδῶν μαχιμωτά- a. 326/5
τους γενέσθαι, μικρὸν ἐδέησε κατακοπῆναι. τοὺς μὲν γὰρ 3
ἀνθρώπους βέλεσιν ἀπὸ τῶν τειχῶν ἀπεσκέδασε, πρῶτος c
350 S δὲ διὰ κλίμακος τεθείσης ἀναβὰς ἐπὶ τὸ τεῖχος, ὡς ἥ τε
κλίμαξ συνετρίβη, καὶ τῶν βαρβάρων ὑφισταμένων παρὰ
τὸ τεῖχος, ἐλάμβανε πληγὰς κάτωθεν, ὀλιγοστὸς ὢν
συστρέψας ἑαυτὸν εἰς μέσους ἀφῆκε τοὺς πολεμίους, καὶ
κατὰ τύχην ὀρθὸς ἔστη. τιναξαμένου δὲ τοῖς ὅπλοις, 4
ἔδοξαν οἱ βάρβαροι σέλας τι καὶ φάσμα πρὸ τοῦ σώματος
φέρεσθαι. διὸ καὶ τὸ πρῶτον ἔφυγον καὶ διεσκεδάσθησαν· 5
ὡς δ' εἶδον αὐτὸν μετὰ δυεῖν ὑπασπιστῶν, ἐπιδραμόντες
οἱ μὲν ἐκ χειρὸς ξίφεσι καὶ δόρασι διὰ τῶν ὅπλων συνετί-
τρωσκον ἀμυνόμενον· εἷς δὲ μικρὸν ἀπωτέρω στάς, ἐφῆκεν 6
ἀπὸ τόξου βέλος οὕτως εὔτονον καὶ βίαιον, ὥστε τὸν d
θώρακα διακόψαν ἐμπαγῆναι τοῖς περὶ τὸν μασθὸν ὀστέοις.
πρὸς δὲ τὴν πληγὴν ἐνδόντος αὐτοῦ καὶ τὸ σῶμα κάμψαν- 7
τος, ὁ μὲν βαλὼν ἐπέδραμε, βαρβαρικὴν μάχαιραν σπα-
σάμενος, Πευκέστας δὲ καὶ Λιμναῖος προέστησαν· ὧν 8
πληγέντων ἑκατέρων, ὁ μὲν ἀπέθανε, Πευκέστας δ' ἀντεῖχε,

---

1 Arr. an. 5, 29, 3. 6, 1, 1 sqq. Ind. 18 sqq. Diod. 17, 95, 3 sqq. Strab. 15, 698. Curt. 9, 3, 21 sqq. Iustin. 12, 9, 1. epit. Mett. 70. Zon. 4, 13, p. 299, 13 **4** mor. 327 b. 341 c. 344 c. d Arr. an. 6, 9, 1—13, 3. Ind. 19, 8. Diod. 17, 98, 2—100, 1. Strab. 15, 701. Curt. 9, 4, 26—6, 1. Iustin. 12, 9, 3—10, 1. Oros. 3, 19, 6—10. Itiner. Al. 115. 116. Epit. Mett. 76. 77. Ps.-Callisth. 3, 4, 12—15. Zon. 4, 13, p. 299, 16. Iulian. conv. 331 a

---

2 *ἐκόμιζε* **Λ** **5** *μαλοῖς* **P** **19** *διακόψας* **L**[1] **20** *αὐτοῦ τὸ σῶμα καὶ*: transpos. Rei. **21** *σπασ. βαρβ. μάχ.* **Λ** **22** *προσ-έστησαν*: corr. Br. cl. mor. 344 d (*ἔστησαν πρὸ αὐτοῦ*)

a. 326/5 9 τὸν δὲ βάρβαρον Ἀλέξανδρος ἀπέκτεινεν. αὐτὸς δὲ τραύ-
ματα πολλὰ λαβών, τέλος δὲ πληγεὶς ὑπέρῳ κατὰ τοῦ
τραχήλου, προσήρεισε τῷ τείχει τὸ σῶμα, βλέπων πρὸς
10 τοὺς πολεμίους. ἐν τούτῳ δὲ τῶν Μακεδόνων περιχυθέν-
e των, ἁρπασθεὶς ἀναίσθητος ἤδη τῶν περὶ αὐτὸν ἐπὶ
11 σκηνῆς ἐκομίζετο. καὶ παραυτίκα μὲν ὡς τεθνεῶτος ἦν
λόγος ἐν τῷ στρατοπέδῳ· χαλεπῶς δὲ καὶ πολυπόνως
τὸν ὀϊστὸν ἐκπρισάντων ξύλινον ὄντα, καὶ τοῦ θώρακος
οὕτω μόλις ἀπολυθέντος, περὶ τὴν ἐκκοπὴν ἐγίνοντο τῆς
12 ἀκίδος, ἐνδεδυκυίας [ἐν] ἑνὶ τῶν ὀστέων. λέγεται δὲ τὸ
μὲν πλάτος τριῶν δακτύλων εἶναι, τὸ δὲ μῆκος τεσσάρων·
διὸ ταῖς λιποθυμίαις ἔγγιστα θανάτου συνελαυνόμενος
13 ἐξαιρουμένης αὐτῆς, ὅμως ἀνέλαβε. καὶ διαφυγὼν τὸν
κίνδυνον, ἔτι δ' ἀσθενὴς ὢν καὶ πολὺν χρόνον ἐν διαίτῃ
καὶ θεραπείαις ἔχων αὐτόν, ἔξω θορυβοῦντας ὡς ᾔσθετο
f ποθοῦντας αὐτὸν ἰδεῖν τοὺς Μακεδόνας, λαβὼν ἱμάτιον 351
14 προῆλθε. καὶ θύσας τοῖς θεοῖς, αὖθις ἀνήχθη καὶ παρεκο-
μίζετο, χώραν τε πολλὴν καὶ πόλεις μεγάλας καταστρε-
φόμενος.

a. 325 **64.** Τῶν δὲ Γυμνοσοφιστῶν τοὺς μάλιστα τὸν Σάββαν
ἀναπείσαντας ἀποστῆναι καὶ κακὰ πλεῖστα τοῖς Μακε-

---

18 Zon. 4, 14, p. 300, 11 **20** c. 64 pap. Berolin. 13044 apud Wilcken, Sitz.-Ber. Berl. Akad. 1923, 150 sqq. FGrHist. II 827. Epit. Mett. 78—84. Boissonade, Anecd. Gr. 1, 145. Ps.-Callisth. 3, 5. 6. Iul. Val. 3, 10—13. Plutarchum exscripsit Clem. Al. strom. 6, 4, 38; cf. Zon. 4, 14, p. 300, 12

---

2 λαμβάνων **Λ** τοῦ om. **P** **3** προσείρησε **P** **5** ἀναρπασθεὶς **C** **5. 6** ἐπὶ σκηνὴν Sol. ἐπὶ τὴν σκ. Rei. **8** τὸν ὀϊστῶν **L** **10** ἐν del. Rei. **12** λειποθυμίαις **QL²H²** λυποθ. **L¹** **13** καὶ om. **C** **15** αὐτῶν **P** **17** ἀνήχθη Rei.: ἀνῆλθε **20** Σάμβον vocant Arr. 6, 16, 3—5. Diod. 17, 102, 6. 7. Curt. 9, 8, 13. 17. Epit. Mett. 75, Σάβον Strab. 15, 701, *Ambum* Iustin. 12, 10, 2, Σαβειλὼ pap. III 2, *Ambiram* Oros. 3, 19, 11

δόσι παρασχόντας λαβὼν δέκα, δεινοὺς δοκοῦντας εἶναι a. 325
περὶ τὰς ἀποκρίσεις καὶ βραχυλόγους, ἐρωτήματα προὔ-
θηκεν αὐτοῖς ἄπορα, φήσας ἀποκτενεῖν τὸν μὴ ὀρθῶς
ἀποκρινάμενον πρῶτον, εἶτ᾽ ἐφεξῆς οὕτω τοὺς ἄλλους· 701
ἕνα δὲ τὸν πρεσβύτατον ἐκέλευσεν ⟨ἐπι⟩κρίνειν. ὁ μὲν 2
οὖν πρῶτος ἐρωτηθείς, πότερον οἴεται τοὺς ζῶντας εἶναι
πλείονας ἢ τοὺς τεθνηκότας, ἔφη τοὺς ζῶντας· οὐ[κέτι]
γὰρ εἶναι τοὺς τεθνηκότας. ὁ δὲ δεύτερος, πότερον τὴν 3
γῆν ἢ τὴν θάλατταν μείζονα τρέφειν θηρία, τὴν γῆν ἔφη·
ταύτης γὰρ μέρος εἶναι τὴν θάλατταν. ὁ δὲ τρίτος, ποῖόν 4
ἐστι ζῷον πανουργότατον, ὃ μέχρι νῦν, εἶπεν, ἄνθρωπος
οὐκ ἔγνωκεν. ὁ δὲ τέταρτος ἀνακρινόμενος, τίνι λογισμῷ 5
τὸν Σάββαν ἀπέστησεν, ἀπεκρίνατο, καλῶς ζῆν βουλό-
μενος αὐτὸν ἢ καλῶς ἀποθανεῖν. ὁ δὲ πέμπτος ἐρωτηθείς, 6
πότερον οἴεται τὴν ἡμέραν πρότερον ἢ τὴν νύκτα γεγονέναι, b
τὴν ἡμέραν, εἶπεν, ἡμέρᾳ μιᾷ· καὶ προσεπεῖπεν οὗτος, 7
θαυμάσαντος τοῦ βασιλέως, ὅτι τῶν ἀπόρων ἐρωτήσεων
ἀνάγκη καὶ τὰς ἀποκρίσεις ἀπόρους εἶναι. μεταβαλὼν οὖν 8

---

1 συλλαβὼν Zon. 2 προὔθηκεν Clem. (προθέμενος Zon.): προὔβαλεν **C** προὔγραφεν cet. προὔφερεν Steph. 4 ἀποκρινόμενον codd. (et Clem.) praeter **C** ⟨καὶ⟩ τοὺς Rei. 5 πρεσβύτερον αὐτῶν Clem. ἐπικρίνειν Clem.: κρίνειν 6 ἐξετασθεὶς Clem. 7. 8 τεθνεῶτας Clem. bis et anecd. Boiss. οὐ Clem. et pap. II 18: οὐκέτι 9 θηρία τρέφειν Clem. ἔφη h. l. hab. Clem., post γὰρ **ΛΗΜ**, om. **PC** 11 τῶν ζῴων Clem. τοῦ νῦν **Λ** 11. 12 οὐκ ἐγνώσθη, εἶπεν, ἄνθρωπος Clem. μὴ γινώσκει μηδεὶς ἀνθρώπων pap. 13 ἀπέστησαν Clem. et Rei. βουλόμενον: corr. Br. βουλόμενοι Clem. et Rei. 14 καλῶς cod. Dacerii et pap. III 9 et Epit. Mett. 80 (*honeste*): κακῶς cet. et Clem. 15 τὴν ἡμέραν πρότερον ἢ τὴν νύκτα Clem.: τὴν ἡμ. ἢ τὴν ν. προτέραν **ΛPH** τὴν ν. ἢ τὴν ἡμ. προτέραν **Q** πότερον ἡμέρα πρότερον γέγονεν ἢ νὺξ pap. III 10 16 τὴν ἡμέραν om. Clem. νυκτὶ μιᾷ πρότερον ἡμέρα pap.; cf. Diog. Laert. 1, 36 16. 17 καὶ — ὅτι om., deinde τῶν γὰρ Clem. 16 προσεῖπεν **ΛΜ** οὕτως: corr. Anon. (οὕτως ⟨ἀποκρινάμενον⟩ Rei.) 18 μεμαλαβὼν Aldina

τὸν ἕκτον ἠρώτα, πῶς ἄν τις φιληθείη μάλιστα· ἂν κρά-
9 τιστος ὤν, ἔφη, μὴ φοβερὸς ᾖ. τῶν δὲ λοιπῶν τριῶν ὁ μὲν
ἐρωτηθείς, πῶς ἄν τις ἐξ ἀνθρώπου γένοιτο θεός, εἴ τι
10 πράξειεν, εἶπεν, ὃ πρᾶξαι δυνατὸν ἀνθρώπῳ μὴ ἔστιν· ὁ
δὲ περὶ ζωῆς καὶ θανάτου, πότερον ἰσχυρότερον, ἀπε-
11 κρίνατο τὴν ζωήν, τοσαῦτα κακὰ φέρουσαν. ὁ δὲ τελευ-
ταῖος, μέχρι τίνος ⟨ἂν⟩ ἄνθρωπον καλῶς ἔχοι ζῆν, μέχρι
c 12 οὗ μὴ νομίζει τὸ τεθνάναι τοῦ ζῆν ἄμεινον. οὕτω δὴ τρα-
πόμενος πρὸς τὸν δικαστήν, ἐκέλευσεν ἀποφαίνεσθαι. τοῦ 352 S
δ' ἕτερον ἑτέρου χεῖρον εἰρηκέναι φήσαντος, „οὐκοῦν" ἔφη
„καὶ σὺ πρῶτος ἀποθανῇ τοιαῦτα κρίνων." „οὐκ ἄν γ'"
εἶπεν „ὦ βασιλεῦ, εἰ μὴ σὺ ψεύδῃ, φήσας πρῶτον ἀπο-
κτενεῖν τὸν ἀποκρινάμενον κάκιστα."

a. 326 **65.** Τούτους μὲν οὖν ἀφῆκε δωρησάμενος· πρὸς δὲ
τοὺς ἐν δόξῃ μάλιστα καὶ καθ' αὑτοὺς ἐν ἡσυχίᾳ ζῶντας
ἔπεμψεν Ὀνησίκριτον, ἀφικέσθαι δεόμενος πρὸς αὐτόν.
2 ὁ δ' Ὀνησίκριτος ἦν φιλόσοφος τῶν Διογένει τῷ κυνικῷ
συνεσχολακότων· καί φησι (FGrHist. II 729) τὸν μὲν
Καλανὸν ὑβριστικῶς πάνυ καὶ τραχέως κελεύειν ἀπο-
d δύντα τὸν χιτῶνα, γυμνὸν ἀκροᾶσθαι τῶν λόγων· ἄλλως
δ' οὐ διαλέξεσθαι πρὸς αὐτόν, οὐδ' εἰ παρὰ τοῦ Διὸς

14 c. 65 Strab. 15, 715—718. Arr. 7, 1, 5. 6. 2, 2—4. Hippolyt. philos. 24, 7 (Diels, Doxogr. 574, 1).

1 τὸν om. **P** ἠρώτησε **C** 2 ᾖ] εἴη Clem. 3 ἀνθρώπων: corr. Sint. τι om. Clem. 4 ὃ] ἃ Clem. ἄνθρωπον μὴ δυνατὸν Clem. 7 ἂν add. Zie. cl. pap. ἀνθρώπῳ Clem. et Cor. Sint., sed cf. pap. IV 14 πόσον τινὰ χρόνον ἂν καλῶ[ς ἔχοι ζῆν] ἔχοι Br.: ἔχει **C** Clem. ἔχων **L^1P** et ante ras. **H** ἔχον **QL^2** et e ras. **H** 8 οὗ μὴ] οὐ **Q** νομίζῃ **PH** Clem. νομίσῃ **C** 9 ἐκέλευεν **C** 11 καὶ om. **C** Sint. (hab. Clem.) οὐκ, ἄν γε ... [εἰ] Herw. οὐκ, εἶπεν, ὦ βασ., ἄν γε μὴ Zie. 12 πρῶτος **Λ** 13 ἀποκρινόμενον codd. praeter **C** 14 οὖν om. **Q** 15 ἑαυτοὺς **H** 18 φασὶ **C** 19 κάλανον **C** et Strab. Arr. (et postea) 20 τὸν λόγον **P**

ἀφῖκται. τὸν δὲ Δάνδαμιν πρᾳότερον εἶναι, καὶ διακού- a. 326 3
σαντα περὶ Σωκράτους καὶ Πυθαγόρου καὶ Διογένους,
εἰπεῖν ὡς εὐφυεῖς μὲν αὐτῷ γεγονέναι δοκοῦσιν οἱ ἄνδρες,
λίαν δὲ τοὺς νόμους αἰσχυνόμενοι βεβιωκέναι. ἄλλοι δέ 4
φασι τὸν Δάνδαμιν οὐδὲν εἰπεῖν ἀλλ' ἢ τοσοῦτον μόνον·
„τίνος χάριν ὁ Ἀλέξανδρος ὁδὸν τοσαύτην δεῦρ' ἦλθε;"
τὸν μέντοι Καλανὸν ἔπεισεν ὁ Ταξίλης ἐλθεῖν πρὸς 5
Ἀλέξανδρον· ἐκαλεῖτο δὲ Σφίνης· ἐπεὶ δὲ κατ' Ἰνδικὴν e
γλῶτταν τῷ καλὲ προσαγορεύων ἀντὶ τοῦ χαίρειν τοὺς
ἐντυγχάνοντας ἠσπάζετο, Καλανὸς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων
ὠνομάσθη. τοῦτον δὲ λέγεται καὶ τὸ παράδειγμα τῆς 6
ἀρχῆς τῷ Ἀλεξάνδρῳ προθέσθαι· καταβαλὼν γὰρ ἐν
μέσῳ βύρσαν τινὰ ξηρὰν καὶ κατεσκληκυῖαν, ἐπάτησε τὸ
ἄκρον· ἡ δ' εἰς ἓν πιεσθεῖσα, τοῖς ἄλλοις ἐπήρθη μέρεσι.
καὶ τοῦτο περιϊὼν ἐν κύκλῳ καὶ πιέζων καθ' ἕκαστον 7
ἐδείκνυε γιγνόμενον, ἄχρι οὗ τὸ μέσον ἐπιστὰς κατέσχε,
καὶ πάνθ' οὕτως ἠρέμησεν. ἐβούλετο δ' ἡ εἰκὼν ἔνδειξις 8
153 S εἶναι τοῦ τὰ μέσα δεῖν μάλιστα τῆς ἀρχῆς πιέζειν καὶ μὴ
[δὲ] μακρὰν ἀποπλανᾶσθαι τὸν Ἀλέξανδρον. f

66. Ἡ δὲ διὰ τῶν ποταμῶν πρὸς τὴν θάλατταν ὑπ- a. 325
αγωγὴ μηνῶν ἑπτὰ χρόνον ἀνάλωσεν. ἐμβαλὼν δὲ ταῖς
ναυσὶν εἰς τὸν Ὠκεανόν, ἀνέπλευσε πρὸς νῆσον, ἣν Σκιλ-
λοῦστιν αὐτὸς ὠνόμασεν, ἕτεροι δὲ Ψιλτοῦκιν. ἐνταῦθα 2

---

7 Zon. 4, 14, p. 300, 14 **20** Strab. 15, 692. Zon. 4, 14, p. 300, 25 **22** Arr. an. 6, 19, 3—5. Ind. 20, 10. Diod. 17, 104, 1. Iustin. 12, 10, 4—6. (Curt. 9, 9, 27)

---

1 *εἶναι* om. *Λ* (unde *καὶ* del. vel *διειλέχθαι* vel *προσφέρεσθαι* add. Rei.) **4** *δὲ*[1]] *καὶ* **C** **5** *φασὶν εἰπεῖν οὐδὲν τὸν δάνδαμιν* **C** **6** *δεῦρ' ἦλθε*] *διῆλθε* **P** **8** *σφίνης* *Λ* : *σφίνος* **P** *σφῖνις* **H** *σφῖνες* **Q** **15** *περιπατῶν* **H**[1] *περιὼν* **L**[1] **16** *γινόμενον* **Q** *ἐπιβὰς*, sed *στὰς* s. s. m. 1, **H** *πιέσας* Zie. **17** *ἡ ὅλη βύρσα ἠτρέμει*, sed postea *ἵν' οὕτω καὶ τὰ πέριξ ἠρέμα η* Zon. **19** *δὲ* del. **L**[2]**H**[2] **21** *ἀνήλωσεν* *Λ* **22** *Κιλλούτα* est Arriano 6, 19, 3

a. 325 δ' ἀποβὰς ἔθυε τοῖς θεοῖς, καὶ τὴν φύσιν ἐπεῖδε τοῦ πελά-
γους καὶ τῆς παραλίας, ὅσον ἐφικτὸν ἦν· εἶτ' ἐπευξάμενος
μηδένα μετ' αὐτὸν ἀνθρώπων ὑπερβῆναι τοὺς ὅρους τῆς
702 3 στρατείας, ἀνέστρεψε. καὶ τὰς μὲν ναῦς ἐκέλευσε παρα-
πλεῖν, ἐν δεξιᾷ τὴν Ἰνδικὴν ἐχούσας, ἡγεμόνα μὲν Νέαρχον
4 ἀποδείξας, ἀρχικυβερνήτην δ' Ὀνησίκριτον· αὐτὸς δὲ πεζῇ
δι' Ὠρειτῶν πορευόμενος, εἰς ἐσχάτην ἀπορίαν προήχθη,
καὶ πλῆθος ἀνθρώπων ἀπώλεσε ⟨τοσοῦτον⟩, ὥστε τῆς μα-
χίμου δυνάμεως μηδὲ τὸ τέταρτον ἐκ τῆς Ἰνδικῆς ἀπαγα-
5 γεῖν. καίτοι δώδεκα μὲν μυριάδες ἦσαν οἱ πεζοί, τό δ'
6 ἱππικὸν εἰς μυρίους καὶ πεντακισχιλίους. ἀλλὰ καὶ νόσοι
χαλεπαὶ καὶ δίαιται πονηραὶ καὶ καύματα ξηρὰ καὶ πλεί-
στους ὁ λιμὸς διέφθειρεν, ἄσπορον χώραν ἐπιόντας ἀνθρώ-
b πων κακοβίων, ὀλίγα καὶ ἀγεννῆ πρόβατα κεκτημένων,
ἃ τοὺς θαλαττίους ἰχθῦς εἰθισμένα προσφέρεσθαι, σάρκα
7 μοχθηρὰν εἶχε καὶ δυσώδη. μόλις οὖν ἐν ἡμέραις ἑξή-
κοντα ταύτην διελθών, καὶ τῆς Γεδρωσίας ἁψάμενος, εὐ-
θὺς ἐν ἀφθόνοις ἦν πᾶσι, τῶν ἔγγιστα σατραπῶν καὶ
βασιλέων παρασκευασάντων.

67. Ἀναλαβὼν οὖν ἐνταῦθα τὴν δύναμιν, ἐξώρμησε
κώμῳ χρώμενος ἐφ' ἡμέρας ἑπτὰ διὰ τῆς Καρμανίας.
2 αὐτὸν μὲν οὖν ἵπποι σχέδην ἐκόμιζον ὀκτώ, μετὰ τῶν ἑταί-

---

4 Arr. an. 6, 19, 5. Ind. 20 sqq. Diod. 17, 104, 3. Strab. 15, 721. Curt. 9, 10, 3. Plin. 6, 96 sqq. Zon. 4, 14, p. 300, 27 **6** Arr. an. 6, 21, 3—26. Diod. 17, 104, 4—8. Strab. 15, 720—723. Curt. 10, 10, 4—16. Iustin. 12, 10, 7. Zon. 4, 14, p. 300, 28 **10** Arr. Ind. 19, 5. Curt. 8, 5, 4 **16** Arr. an. 6, 27, 1. 6. Diod. 17, 105, 7. 8. Curt. 9, 10, 17. 18. 22. Zon. 4, 14, p. 301, 6 **20** Arr. an. 6, 28, 1—3. Ind. 36, 3. Diod. 17, 106, 1. Curt. 9, 10, 24—28

---

4 ἀνέστρεφε: corr. Sch. παραπλεῖν Zie. cl. Zon. Diod. Strab.: περιπλεῖν **8** τοσοῦτον add. Zie. ex Zon., qui πλῆθος τοσοῦτον ἀπώλεσεν **12** καὶ ante καύματα om. L[1] ⟨τοὺς⟩ πλείστους Rei. **13** ἄπορον Zon. **14** ἀγενῆ **P** **15** ἰχθύας **Λ** **17** γεδροσίας **P**

ρων ὑπὲρ θυμέλης ἐν ὑψηλῷ καὶ περιφανεῖ πλαισίῳ πεπη- a. 325
γυίας εὐωχούμενον συνεχῶς ἡμέρας καὶ νυκτός· ἅμαξαι δὲ 3
354 S παμπληθεῖς, αἱ μὲν ἁλουργοῖς καὶ ποικίλοις περιβολαίοις, c
αἱ δ' ὕλης ἀεὶ προσφάτου καὶ χλωρᾶς σκιαζόμεναι κλάδοις,
εἵποντο, τοὺς ἄλλους ἄγουσαι φίλους καὶ ἡγεμόνας, ἐστε-
φανωμένους καὶ πίνοντας. εἶδες δ' ἂν οὐ πέλτην, οὐ κράνος, 4
οὐ σάρισαν, ἀλλὰ φιάλαις καὶ ῥυτοῖς καὶ θηρικλείοις παρὰ
τὴν ὁδὸν ἅπασαν οἱ στρατιῶται κυαθίζοντες ἐκ πίθων
μεγάλων καὶ κρατήρων, ἀλλήλοις προέπινον, οἱ μὲν ἐν τῷ
προάγειν ἅμα καὶ βαδίζειν, οἱ δὲ κατακείμενοι. πολλὴ δὲ 5
μοῦσα συρίγγων καὶ αὐλῶν ᾠδῆς τε καὶ ψαλμοῦ καὶ
βακχείας γυναικῶν κατεῖχε πάντα τόπον. τῷ δ' ἀτάκτῳ 6
καὶ πεπλανημένῳ τῆς πορείας παρείπετο [ταῖς φιάλαις] d
καὶ παιδιὰ βακχικῆς ὕβρεως, ὡς τοῦ θεοῦ παρόντος αὐ-
τοῦ καὶ συμπαραπέμποντος τὸν κῶμον. ἐπεὶ δ' ἧκε τῆς 7
Γεδρωσίας εἰς τὸ βασίλειον, αὖθις ἀνελάμβανε τὴν στρα-
τιὰν πανηγυρίζων. λέγεται δ' αὐτὸν μεθύοντα θεωρεῖν 8
ἀγῶνας χορῶν, τὸν δ' ἐρώμενον Βαγώαν χορεύοντα νικῆ-
σαι, καὶ κεκοσμημένον διὰ τοῦ θεάτρου παρελθόντα
καθίσαι παρ' αὐτόν· ἰδόντας δὲ τοὺς Μακεδόνας κροτεῖν
καὶ βοᾶν φιλῆσαι κελεύοντας, ἄχρι οὗ περιβαλὼν κατε-
φίλησεν.

---

17 Ath. 13, 603 a. b

---

1 θεμέλης L[1]P καὶ περιφανεῖ om. L[1] 4 ὕλης] ἄλλης P 4. 5 κλάδοις — φίλους καὶ om. L[1] 7 σάρισσαν QL[2] 8 κυαθίζοντες Madvig: βαπτίζοντες (cf. Marcell. 17, 2) 10 πολλὴ δὲ om. L[1] 12 βακχεία Rei. τόπον L[1]P πότον ML[2]ABD utrumque H τὸν τόπον C 13 ταῖς φιάλαις del. Am. ὁ Φάλης Tan. Faber 16 γεδροσίας P Καρμανίας Dacier 17 μεθύοντα αὐτόν: transpos. Zie. 18 βαγόαν ΛΗ χορεύοντα P: χορηγοῦντα HCL[2] χωρηγοῦντα L[1] χωροῦντα M 19 καὶ om. P 20 κρατεῖν L[1]PH

a. 325 **68.** *Ἐνταῦθα τῶν περὶ Νέαρχον ἀναβάντων πρὸς αὐτόν,*
e *ἡσθεὶς καὶ διακούσας τὰ περὶ τὸν πλοῦν, ὥρμησεν αὐτὸς*
πλεύσας κατὰ τὸν Εὐφράτην στόλῳ μεγάλῳ, εἶτα περὶ
τὴν Ἀραβίαν καὶ τὴν Λιβύην παρακομισθείς, διὰ στηλῶν
2 *Ἡρακλείων ἐμβαλεῖν εἰς τὴν ἐντὸς θάλασσαν. καὶ πλοῖα*
παντοδαπὰ περὶ Θάψακον ἐπήγνυτο, καὶ συνήγοντο ναῦται
3 *καὶ κυβερνῆται πανταχόθεν. ἡ δ' ἄνω στρατεία χαλεπὴ*
γενομένη, καὶ τὸ περὶ Μαλλοὺς τραῦμα, καὶ ἡ φθορὰ πολλὴ
λεχθεῖσα τῆς δυνάμεως, ἀπιστίᾳ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ
τά θ' ὑπήκοα πρὸς ἀποστάσεις ἐπῆρε, καὶ τοῖς στρατηγοῖς
καὶ σατράπαις ἀδικίαν πολλὴν καὶ πλεονεξίαν καὶ ὕβριν
⟨ἐν⟩εποίησε, καὶ ὅλως διέδραμε σάλος ἁπάντων καὶ 355 S
f 4 *νεωτερισμός. ὅπου καὶ πρὸς Ἀντίπατρον Ὀλυμπιὰς καὶ*
Κλεοπάτρα στασιάσασαι, διείλοντο τὴν ἀρχήν, Ὀλυμπιὰς
μὲν Ἤπειρον, Κλεοπάτρα δὲ Μακεδονίαν παραλαβοῦσα.
5 *καὶ τοῦτ' ἀκούσας Ἀλέξανδρος βέλτιον ἔφη βεβουλεῦσθαι*
τὴν μητέρα· Μακεδόνας γὰρ οὐκ ἂν ὑπομεῖναι βασι-
6 *λευομένους ὑπὸ γυναικός. διὰ ταῦτα Νέαρχον μὲν αὖθις*
ἐπὶ θάλασσαν ἔπεμψεν, ἐμπλῆσαι † πολεμίων ἅπασαν
703 *ἐγνωκὼς τὴν παραλίαν, αὐτὸς δὲ καταβαίνων ἐκόλαζε*
7 *τοὺς πονηροὺς τῶν στρατηγῶν. τῶν δ' Ἀβουλίτου παίδων*
ἕνα μὲν Ὀξυάρτην αὐτὸς ἀπέκτεινε σαρίσῃ διελάσας,

---

1 Arr. Ind. 35. 36, 1—8. an. 6, 28, 5. 6. 7, 19, 3—20, 10. 25, 4. Diod. 17, 106, 4—7. Curt. 10, 1, 10—19 **7** Zon. 4, 14, p. 301, 11 **13** Hyperid. p. Euxenipp. 25 **18** cf. ad v. 1 **20** Zon. 4, 14, p. 301, 9 **21** Arr. an. 7, 4, 1. Zon. 4, 14, p. 301, 15

---

3 *στόλῳ μεγ. κατὰ τ. Εὐφρ.* Zie. *τοῦ Εὐφράτου* Rei. **3. 4** aut *παρὰ τὴν Ἀρ.* aut *περικομισθείς* Rei. **7** *στρατεία* Zon.: *στρατιὰ* **8** *τραῦμα* Zon.: *στράτευμα* **9** *ἀπιστείαι* **P** **12** *ἐποίησε*: corr. Cor. **14** *στασιάσαι* **LH¹** **15** *πα αλαβοῦσα*] om. **M** *παρα* expunx. **H¹** **19** *πολέμων* ex Aldina editt. *πόλεων* Rei. *πλοίων* Wytt. **20** *ἀναβαίνων* Rei. **21** *ἀβουλήτου* **PM** Zon. et e corr. **H**, item postea **22** *Ὀξάθρην* vocat Arr. *σαρείσῃ* **L¹** *σαρίσι* **P** *σαρίσσηι* **QL²**

Ἀβουλίτου δὲ μηδὲν τῶν ἀναγκαίων παρασκευάσαντος, a. 325
ἀλλ' ἢ τρισχίλια τάλαντα νομίσματος αὐτῷ προσαγαγόντος, ἐκέλευσε τοῖς ἵπποις τὸ ἀργύριον παραβαλεῖν. ὡς δ' οὐκ ἐγεύοντο, φήσας „τί οὖν ὄφελος ἡμῖν τῆς σῆς παρασκευῆς;" καθεῖρξε τὸν Ἀβουλίτην.

69. Ἐν δὲ Πέρσαις πρῶτον μὲν ἀπέδωκε τὸ νόμισμα ταῖς γυναιξίν, ὥσπερ εἰώθεισαν οἱ βασιλεῖς, ὁσάκις εἰς
Πέρσας ἀφίκοιντο, διδόναι χρυσοῦν ἑκάστῃ. καὶ διὰ τοῦτό 7
φασιν ἐνίους μὴ πολλάκις, Ὦχον δὲ μηδ' ἅπαξ εἰς Πέρσας b
παραγενέσθαι, διὰ μικρολογίαν ἀποξενώσαντα τῆς πατρίδος ἑαυτόν.

Ἔπειτα τὸν Κύρου τάφον εὑρὼν διορωρυγμένον, ἀπέ- 3
κτεινε τὸν ἀδικήσαντα, καίτοι Πελλαῖος ἦν οὐ τῶν
ἀσημοτάτων ὁ πλημμελήσας, ὄνομα Πουλαμάχος. τὴν δ' 4
ἐπιγραφὴν ἀναγνούς, ἐκέλευσεν Ἑλληνικοῖς ὑποχαράξαι γράμμασιν. εἶχε δ' οὕτως· „ὦ ἄνθρωπε, ὅστις εἶ καὶ ὁπόθεν ἥκεις, ὅτι μὲν γὰρ ἥξεις οἶδα, ἐγὼ Κῦρός εἰμι ὁ Πέρσαις κτησάμενος τὴν ἀρχήν. μὴ οὖν τῆς ὀλίγης ⟨μοι⟩
ταύτης γῆς φθονήσῃς ἣ τοὐμὸν σῶμα περικαλύπτει." ταῦτα c
μὲν οὖν ἐμπαθῆ σφόδρα τὸν Ἀλέξανδρον ἐποίησεν, ἐν νῷ 5
λαβόντα ⟨τῶν πραγμάτων⟩ τὴν ἀδηλότητα καὶ μεταβολήν.

---

12 Arr. an. 6, 29, 4—30, 2. Curt. 10, 1, 22—38. Strab. 15, 730. Eustath. ad Dionys. Perieg. 1069. Ps. Callisth. 2, 18, 1. Iul. Val. 2, 22. Zon. 4, 14, p. 301, 20

---

3 παραλαβεῖν L[1] 10 διὰ om. PQ μικρολογίαι Q 12 ὀρωρυγμένον Zon., sed διορωρ. etiam Arr. 14 πουλαμάχος P: πο^{υ}λά^{ύ}μαχος H πολύμαχος ΛC πολέμαρχος M cf. O. Hoffmann, Die Makedonen 212 sq. 15. 16 γράμμασιν ὑποχαράξαι HPQ 17 ὁπόθεν Zie.: πόθεν ΛPH Zon. ὅθεν Q μὲν om. Zon. 18 κτησάμενος om. P καταστησάμενος Arr. (sed κτησ. et Strab. Eust.) μοι h. l. add. Zon., hab. et Arr. Strab. Eust. verbis aliter collocatis 19 ταῦτα δ' ἀναγνωσθέντα Zon. 21 τῶν πραγμάτων add. Zie. ex Zon., qui τὸ τῶν πραγμ. ἀστάθμητον; Rei. desiderabat λαβόντα ⟨τῆς τύχης⟩ καὶ τὴν ΛH

a. 324 Ὁ δὲ Καλανὸς ἐνταῦθα χρόνον οὐ πολὺν ὑπὸ κοιλίας 356 S
7 ἐνοχληθείς, ᾐτήσατο πυρὰν αὐτῷ γενέσθαι. καὶ κομισθεὶς
ἵππῳ πρὸς αὐτήν, ἐπευξάμενος καὶ κατασπείσας ἑαυτόν,
καὶ τῶν τριχῶν ἀπαρξάμενος, ἀναβαίνων ἐδεξιοῦτο τοὺς
παρόντας τῶν Μακεδόνων, καὶ παρεκάλει τὴν ἡμέραν
ἐκείνην ἡδέως γενέσθαι καὶ μεθυσθῆναι μετὰ τοῦ βασι-
λέως, αὐτὸν δ' ἐκεῖνον ἔφη μετ' ὀλίγον χρόνον ἐν Βαβυ-
d 8 λῶνι ὄψεσθαι. ταῦτα δ' εἰπών, κατακλιθεὶς καὶ συγκαλυ-
ψάμενος, οὐκ ἐκινήθη τοῦ πυρὸς πλησιάζοντος, ἀλλ' ἐν
ᾧ κατεκλίθη σχήματι, τοῦτο διατηρῶν, ἐκαλλιέρησεν
9 ἑαυτὸν τῷ πατρίῳ νόμῳ τῶν ἐκεῖ σοφιστῶν. (τοῦτο πολ-
λοῖς ἔτεσιν ὕστερον ἄλλος Ἰνδὸς ἐν Ἀθήναις Καίσαρι
συνὼν ἐποίησε· καὶ δείκνυται μέχρι νῦν τὸ μνημεῖον,
Ἰνδοῦ προσαγορευόμενον). **70.** ὁ δ' Ἀλέξανδρος ἀπὸ τῆς
πυρᾶς γενόμενος, καὶ συναγαγὼν πολλοὺς τῶν φίλων καὶ
τῶν ἡγεμόνων ἐπὶ δεῖπνον, ἀγῶνα προὔθηκε καὶ στέφανον
2 ἀκρατοποσίας. ὁ μὲν οὖν πλεῖστον πιὼν Πρόμαχος ἄχρι
e χοῶν τεσσάρων προῆλθε· καὶ λαβὼν τὸ νικητήριον, στέφα-
νον ταλαν⟨τιαῖ⟩ον, ἡμέρας τρεῖς ἐπέζησε· τῶν δ' ἄλλων,
ὥς Χάρης φησί (FGrHist. II 664), τετταράκοντα καὶ εἷς
ἀπέθανον πιόντες, ἰσχυροῦ τῇ μέθῃ κρύους ἐπιγενο-
μένου.

---

1 c. 69, 6—70, 2. Arr. an. 7, 3. 18, 6. Diod. 17, 107. Strab. 15, (686). 717. 718. Lucian. de morte Peregr. 25. Ath. 10, 437 a. b. Ael. v. h. 2, 41. 5, 6. Cic. de div. 1, 47. Tusc. 2, 52. Val. Max. 1, 8, ext. 10. Ambros. epist. 37, 34. Epistologr. gr. p. 192 H. Suid. s. v. *Κάλανος* **11** Strab. 15, 686. 719 sq.

---

3 ἑαυτοῦ : corr. Sol. cl. Sert. 14, 5 **7** αὐτὸς Sol. **8** κατόψεσθαι Zie. κατακληθεὶς **P** **13** τοῦ νῦν **Q** **16** ἀγωνίαν ῥούθηκεν **L**[1] προὔθηκε corr. ex τέθεικε m. 1 **P** **18** τὸν νικ. στ. Anon. **19** τάλαντον : corr. Sint. καὶ τάλαντον Steph. ταλάντου Sol. στέφανον del. Cruserius ταλάντου στέφανον Zie. **20** τεσσαράκοντα **Q** **21** πίνοντες **Λ** ἐπιγινομένου **P**

Τῶν δ' ἑταίρων γάμον ἐν Σούσοις ἐπιτελῶν, καὶ λαμβά- a. 324 3
νων μὲν αὐτὸς γυναῖκα τὴν Δαρείου θυγατέρα Στάτειραν,
διανέμων δὲ τὰς ἀρίστας τοῖς ἀρίστοις, κοινὸν δὲ τῶν ἤδη
προγεγαμηκότων Μακεδόνων γάμον [καλὸν] ἑστιάσας, ἐν
ᾧ φασιν, ἐνακισχιλίων τῶν παρακεκλημένων ἐπὶ τὸ δεῖπνον
ὄντων, ἑκάστῳ χρυσῆν φιάλην πρὸς τὰς σπονδὰς δοθῆναι,
τά τ' ἄλλα θαυμαστῶς ἐλαμπρύνατο, καὶ τὰ χρέα τοῖς
δανείσασιν ὑπὲρ τῶν ὀφειλόντων αὐτὸς διαλύσας, τοῦ f
παντὸς ἀναλώματος ἐλάσσονος μυρίων ταλάντων ἑκατὸν
357 τριάκοντα ταλάντοις γενομένου. ἐπεὶ δ' Ἀντιγένης ὁ ἑτε- 4
ρόφθαλμος ὡς ὀφείλων ἀπεγράψατο ψευδῶς, καὶ παρα-
γαγών τινα φάσκοντα δεδανεικέναι πρὸς τὴν τράπεζαν,
ἀπέτεισε τὸ ἀργύριον, εἶτ' ἐφωράθη ψευδόμενος, ὀργι-
σθεὶς ὁ βασιλεὺς ἀπήλασε τῆς αὐλῆς αὐτόν, καὶ παρείλετο
τὴν ἡγεμονίαν. ἦν δὲ λαμπρὸς ἐν τοῖς πολεμικοῖς ὁ Ἀντιγέ- 5 704
νης, καὶ ἔτι [δὲ] νέος ὤν, Φιλίππου πολιορκοῦντος Πέρινθον,
ἐμπεσόντος αὐτῷ καταπελτικοῦ βέλους εἰς τὸν ὀφθαλμόν,
οὐ παρέσχε βουλομένοις ἐξελεῖν τὸ βέλος οὐδ' ὑφήκατο,
πρὶν ὤσασθαι προσμαχόμενος καὶ κατακλεῖσαι τοὺς πολε-
μίους εἰς τὸ τεῖχος. οὐ μετρίως οὖν τότε τὴν ἀτιμίαν ἔφε- 6
ρεν, ἀλλὰ δῆλος ἦν ἑαυτὸν ὑπὸ λύπης καὶ βαρυθυμίας
διαχρησόμενος, καὶ τοῦτο δείσας ὁ βασιλεύς, ἀνῆκε τὴν
ὀργήν, καὶ τὰ χρήματ' ἔχειν ἐκέλευσεν αὐτόν.

1 mor. 329 e. f. Arr. an. 7, 4, 4—8. Diod. 17, 107, 6. Ath. 12, 538 b—539 a. Memn. 4, 4 (FHG III 529). Ael. v. h. 8, 7. Iustin. 12, 10, 9. 10. Ps.-Callisth. 2, 22. Iul. Val. 2, 37—39. Zon. 4, 14, p. 301, 30 7 Arr. an. 7, 5, 1—3 Diod. 17, 109, 1. 2. Curt. 10, 2, 9—11. Iustin. 12, 11, 1—3. Zon. 4, 14, p. 302, 1 10 mor. 339 c

1 σούσαις P 2 στατεῖραν Λ στατήραν P 3 καινὸν Madvig 4 καλὸν del. Rei. (qui et πάλιν) ἄλλον Cor. καλῶν [ἑστιάσας] Madvig 8 διέλυσε Anon. (διελύετο mor. 339 c) 10 Ἀντιγένης] Ταρρίας (immo Ἀταρρίας) mor. 11 καὶ om. P 16 δὲ del. Zie. (qui et καὶ γὰρ ἔτι νέος) 17 αὐτοῦ P 18 ὑφήκετο L[1] 21 βαρυθυμίας C Aldina : ῥαθυμίας

a. 324 71. Τῶν δὲ παίδων τῶν τρισμυρίων, οὓς ἀσκουμένους
b καὶ μανθάνοντας ἀπέλιπε, τοῖς τε σώμασιν ἀνδρείων
φανέντων καὶ τοῖς εἴδεσιν εὐπρεπῶν, ἔτι δὲ καὶ ταῖς
μελέταις εὐχέρειαν καὶ κουφότητα θαυμαστὴν ἐπιδειξα-
μένων, αὐτὸς μὲν ἥσθη, τοῖς δὲ Μακεδόσι δυσθυμία παρέ-
στη καὶ δέος, ὡς ἧττον αὐτοῖς τοῦ βασιλέως προσέξοντος.
2 διὸ καὶ τοὺς ἀσθενεῖς καὶ πεπηρωμένους αὐτοῦ καταπέμ-
ποντος ἐπὶ θάλατταν, ὕβριν ἔφασαν εἶναι καὶ προπηλα-
κισμόν, ἀνθρώποις ἀποχρησάμενον εἰς ἅπαντα, νῦν ἀποτί-
θεσθαι σὺν αἰσχύνῃ καὶ προσρίπτειν ταῖς πατρίσι καὶ
3 τοῖς γονεῦσιν, οὐ τοιούτους παραλαβόντα. πάντας οὖν
ἐκέλευον ἀφιέναι, καὶ πάντας ἀχρήστους νομίζειν Μακε-
c δόνας, ἔχοντα τοὺς νέους τούτους πυρριχιστάς, σὺν οἷς
4 ἐπιὼν κατακτήσεται τὴν οἰκουμένην. πρὸς ταῦτα χαλεπῶς
ὁ Ἀλέξανδρος ἔσχε, καὶ πολλὰ μὲν ἐλοιδόρησεν αὐτοὺς
πρὸς ὀργήν, ἀπελάσας δὲ τὰς φυλακάς, παρέδωκε Πέρσαις,
καὶ κατέστησεν ἐκ τούτων δορυφόρους καὶ ῥαβδοφόρους,
5 ὑφ᾽ ὧν ὁρῶντες αὐτὸν παραπεμπόμενον, αὐτοὺς δ᾽ ἀπειργο- 358 S
μένους καὶ προπηλακιζομένους, ἐταπεινοῦντο, καὶ διδόντες
λόγον, εὕρισκον αὐτοὺς ὀλίγου δεῖν μανέντας ὑπὸ ζηλοτυ-
6 πίας καὶ ὀργῆς. τέλος δὲ συμφρονήσαντες, ἐβάδιζον
ἄνοπλοι καὶ μονοχίτωνες ἐπὶ τὴν σκηνήν, μετὰ βοῆς καὶ
d κλαυθμοῦ παραδιδόντες ἑαυτούς, καὶ χρήσασθαι κελεύον-

---

1 c. 71 cf. p. 246, 7. Arr. an. 7, 6. 8—12, 3. Diod. 17, 108, 1—3. 109, 1—110, 2. Curt. 10, 2, 12—4, 3. Iustin. 12, 11, 4—12, 10. (Polyaen. 4, 3, 7). Zon. 4, 14, p. 302, 10

---

2 ἀπέλειπε L[1] 3 δὲ om. H 5 δὲ om. P 9 ἀνθρώπων, οἷς Zie. ἀποχρησόμενον P 10 προσριπτεῖν HQ 17 καὶ ῥαβδοφόρους om. P 19 διαδόντες Anon. διδόντες ⟨ἑαυτοῖς⟩ λ. Rei., qui et ἐταπ. — λόγον h. l. delenda et post τέλος δὲ (v. 21) censet διδ. ἑαυτοῖς λογ. ἐταπ. καὶ inserenda esse 22 τῆς σκηνῆς P

τες ὡς κακοῖς καὶ ἀχαρίστοις. ὁ δ' οὐ προσίετο, καίπερ a. 324 7
ἤδη μαλασσόμενος· οἱ δ' οὐκ ἀπέστησαν, ἀλλ' ἡμέρας
δύο καὶ νύκτας οὕτω προσεστῶτες καὶ ὀλοφυρόμενοι καὶ
κοίρανον ἀνακαλοῦντες ἐκαρτέρησαν. τῇ δὲ τρίτῃ προ- 8
ελθών, καὶ θεασάμενος οἰκτροὺς καὶ τεταπεινωμένους,
ἐδάκρυε πολὺν χρόνον· εἶτα μεμψάμενος μέτρια, καὶ προσα-
γορεύσας φιλανθρώπως, ἀπέλυσε τοὺς ἀχρήστους, δωρη-
σάμενος μεγαλοπρεπῶς καὶ γράψας πρὸς Ἀντίπατρον,
ὅπως ἐν πᾶσι τοῖς ἀγῶσι καὶ τοῖς θεάτροις προεδρίαν
ἔχοντες ἐστεφανωμένοι καθέζοιντο. τῶν δὲ τεθνηκότων 9
τοὺς παῖδας ὀρφανοὺς ὄντας ἐμμίσθους ἐποίησεν. e

72. Ὡς δ' ἧκεν εἰς Ἐκβάτανα τῆς Μηδίας, καὶ διῴκησε
τὰ κατεπείγοντα, πάλιν ἦν ἐν θεάτροις καὶ πανηγύρεσιν,
ἅτε δὴ τρισχιλίων αὐτῷ τεχνιτῶν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος ἀφιγ-
μένων. ἔτυχε δὲ περὶ τὰς ἡμέρας ἐκείνας Ἡφαιστίων 2
πυρέσσων· οἷα δὲ νέος καὶ στρατιωτικός, οὐ φέρων ἀκριβῆ
δίαιταν, ἅμα τῷ τὸν ἰατρὸν Γλαῦκον ἀπελθεῖν εἰς τὸ
θέατρον, περὶ ἄριστον γενόμενος, καὶ καταφαγὼν ἀλεκτρυ-
όνα ἑφθὸν καὶ ψυκτῆρα μέγαν ἐκπιὼν οἴνου, κακῶς ἔσχε
καὶ μικρὸν διαλιπὼν ἀπέθανε. τοῦτ' οὐδενὶ λογισμῷ τὸ 3
πάθος Ἀλέξανδρος ἤνεγκεν, ἀλλ' εὐθὺς μὲν ἵππους τε
κεῖραι πάντας ἐπὶ πένθει καὶ ἡμιόνους ἐκέλευσε, καὶ τῶν f
πέριξ πόλεων ἀφεῖλε τὰς ἐπάλξεις, τὸν δ' ἄθλιον ἰατρὸν

---

12 c. 72, 1—5 cf. c. 75, 3. Eum. 2, 9. 10. Pelop. 34, 2. Arr. an. 7, 14, 1—15, 3. 23, 6—8. Ind. 40, 6—8. Strab. 11, 524. Diod. 17, 110, 7. 8. 111, 4—6. 114. 115. Iustin. 12, 12, 11 sq. Polyaen. 4, 3, 31. Lucian. calumn. 17. Epictet. 2, 22, 17. Ael. v. h. 7, 8. Zon. 4, 14, p. 302, 24. (Herod. 9, 24)

---

3 *προσεστῶτες* C et σ s. s. m. 1 H: *προεστῶτες* 4 *κύρανον* L¹P et ante corr. H 6 *μεμψάμενος* om. in ras. (fuerat *πέμψας*) P 10 *καθέζονται* L¹ 12 *μηδείας* P 15 *ἡφεστίων* L 17 *ἅμα* Sint.: *ἀλλὰ* (*ἀλλ' ἅμα* Anon.) *τὸ τῶν ἰατρῶν* L¹ *Γλαυκίαν* vocat Arr. 7, 14, 4 *ἀπελθὼν* L¹ 19 *μέγα* P 23 *ἀφῆκε* P

a. 324/3 ἀνεσταύρωσεν, αὐλοὺς δὲ κατέπαυσε καὶ μουσικὴν πᾶσαν
ἐν τῷ στρατοπέδῳ πολὺν χρόνον, ἕως ἐξ Ἄμμωνος ἦλθε 359
μαντεία, τιμᾶν Ἡφαιστίωνα καὶ θύειν ὡς ἥρωϊ παρα-
4 κελεύουσα. τοῦ δὲ πένθους παρηγορίᾳ τῷ πολέμῳ χρώ-
μενος, ὥσπερ ἐπὶ θήραν καὶ κυνηγέσιον ἀνθρώπων ἐξῆλθε,
καὶ τὸ Κοσσαίων ἔθνος κατεστρέφετο, πάντας ἡβηδὸν
705 ἀποσφάττων. τοῦτο δ' Ἡφαιστίωνος ἐναγισμὸς ἐκαλεῖτο.
5 τύμβον δὲ καὶ ταφὴν αὐτοῦ καὶ τὸν περὶ ταῦτα κόσμον
ἀπὸ μυρίων ταλάντων ἐπιτελέσαι διανοούμενος, ὑπερβα-
λέσθαι δὲ τῷ φιλοτέχνῳ καὶ περιττῷ τῆς κατασκευῆς
τὴν δαπάνην, ἐπόθησε μάλιστα τῶν τεχνιτῶν Στασικρά-
την, μεγαλουργίαν τινὰ καὶ τόλμαν καὶ κόμπον ἐν ταῖς
6 καινοτομίαις ἐπαγγελλόμενον. οὗτος γὰρ αὐτῷ πρότερον
ἐντυχών, ἔφη τῶν ὀρῶν μάλιστα τὸν Θρᾴκιον Ἄθων δια-
7 τύπωσιν ἀνδρείκελον δέχεσθαι καὶ διαμόρφωσιν· ἂν οὖν
κελεύῃ, μονιμώτατον ἀγαλμάτων αὐτῷ καὶ περιφανέ-
b στατον ἐξεργάσεσθαι τὸν Ἄθων, τῇ μὲν ἀριστερᾷ χειρὶ
περιλαμβάνοντα μυρίανδρον πόλιν οἰκουμένην, τῇ δὲ δεξιᾷ
σπένδοντα ποταμοῦ ῥεῦμα δαψιλὲς εἰς τὴν θάλασσαν
8 ἀπορρέοντος. ταῦτα μὲν οὖν παρῃτήσατο, πολλῷ δ' ἀτο-
πώτερα καὶ δαπανηρότερα τούτων σοφιζόμενος τότε καὶ
συμμηχανώμενος τοῖς τεχνίταις διέτριβεν.

73. *Εἰς δὲ Βαβυλῶνα προάγοντος αὐτοῦ, Νέαρχος*

---

13 mor. 335 c—e. Strab. 14, 641. Lucian. hist. conscr. 12. pro imag. 9. Vitruv. 2 pr. 2. 3. Cic. rep. 3, fg. 5. Eustath. ad Il. 14, 229, p. 980 R. **23** Diod. 17, 112, 2—5. Zon. 4, 14, p. 302, 31. (Arr. an. 7, 16, 5. Iustin. 12, 13, 3)

---

1 *πᾶσαν* om. **Λ** **6** *Κοσσαίων* Cor.: *κουσσαίων* ex corr. **H** *κουσσαῖον* cet. **8** *τάφον* **Λ** **10** *δὲ καὶ τῷ* **C** **11** *Δεινοκράτην* vocat Vitruv., *Χειροκράτην* Strab., *Διοκλῆ* Eustath. **13** *ἐπαγγελόμενον* **P** **14** *ἄθω* **Λ** **15** *ἀνδροείκελον* **L[1]PH** **17** *ἐξεργάσασθαι*: corr. Br. **18** *πόλιν μυρίανδρον* **C** *πόλιν ἐνοικουμένην μυρίανδρον* mor. **22** *μηχανώμενος ἐν τοῖς* **C**

(ἀφίκετο γὰρ αὖθις εἰσπλεύσας εἰς τὸν Εὐφράτην ἐκ τῆς a. 324/3
μεγάλης θαλάσσης) ἔφη τινὰς ἐντυχεῖν αὐτῷ Χαλδαίους,
παραινοῦντας ἀπέχεσθαι Βαβυλῶνος τὸν Ἀλέξανδρον. ὁ 2
δ' οὐκ ἐφρόντισεν, ἀλλ' ἐπορεύετο· καὶ πρὸς τοῖς τείχεσι
γενόμενος, ὁρᾷ κόρακας πολλοὺς διαφερομένους καὶ τύ- c
πτοντας ἀλλήλους, ὧν ἔνιοι κατέπεσον παρ' αὐτόν. ἔπειτα 3
μηνύσεως γενομένης κατ' Ἀπολλοδώρου τοῦ στρατηγοῦ
τῆς Βαβυλῶνος, ὡς εἴη περὶ αὐτοῦ τεθυμένος, ἐκάλει
Πυθαγόραν τὸν μάντιν. οὐκ ἀρνουμένου δὲ τὴν πρᾶξιν, 4
360 S ἠρώτησε τῶν ἱερῶν τὸν τρόπον· φήσαντος δ' ὅτι τὸ ἧπαρ
ἦν ἄλοβον, „παπαί" εἶπεν, „ἰσχυρὸν τὸ σημεῖον." καὶ τὸν 5
Πυθαγόραν οὐδὲν ἠδίκησεν, ἤχθετο δὲ μὴ πεισθεὶς τῷ
Νεάρχῳ, καὶ τὰ πολλὰ τῆς Βαβυλῶνος ἔξω κατασκηνῶν
καὶ περιπλέων τὸν Εὐφράτην διέτριβεν. ἠνώχλει δ' αὐτὸν 6
⟨καὶ ἄλλα⟩ σημεῖα πολλά. καὶ γὰρ λέοντα τῶν τρεφο-
μένων μέγιστον καὶ κάλλιστον ἥμερος ὄνος ἐπελθὼν καὶ d
λακτίσας ἀνεῖλεν. ἀποδυσαμένου δὲ πρὸς ἄλειμμα καὶ 7
σφαῖραν αὐτοῦ παίζοντος, οἱ νεανίσκοι οἱ σφαιρίζοντες,
ὡς ἔδει πάλιν λαβεῖν τὰ ἱμάτια, καθορῶσιν ἄνθρωπον ἐν
τῷ θρόνῳ καθεζόμενον σιωπῇ, τὸ διάδημα καὶ τὴν στο-
λὴν τὴν βασιλικὴν περικείμενον. οὗτος ἀνακρινόμενος ὅστις 8
εἴη, πολὺν χρόνον ἄναυδος ἦν· μόλις δὲ συμφρονήσας, Διο-
νύσιος μὲν ἔφη καλεῖσθαι, Μεσσήνιος δ' εἶναι τὸ γένος,

---

6 Arr. an. 7, 18, 1—4. App. b. c. 2, 639 sq. Zon. 4, 14, p. 303, 5
17 Arr. an. 7, 24, 1—3. Diod. 17, 116, 2—4. Zon. 4, 14, p. 303, 12

---

1 ἀφῖκτο Cor. cl. Caes. 41, 4 ἐκ L[1] Zon.: διὰ cet. 3 τῆς Βαβυλῶνος Ἀλέξανδρον Zon. 5 ὁρᾶι κόρακας PHQ: κόρακας εἶδεν Λ 6 αὐτῶν P 8 τῆς om. P Zon. 9 Πειθαγόραν vocant Arr. et App. 15 καὶ ἄλλα add. Zie. (cl. Zon. p. 303, 11 σημεῖα δ' αὐτῷ καὶ ἄλλα γεγόνασι καὶ τοῦτο δέ) λέοντα τρεφόμενον P 17 λακτήσας P 18 αὐτοῦ ante πρὸς ἄλ. transpon. Zie. τῶν νεανίσκων Sint. συσφαιρίζοντες Rei. 21 ὥστις L[1] 22 χρόνον πολὺν Λ 23 μεσήνιος PC

a. 324/3 ἐκ δέ τινος αἰτίας καὶ κατηγορίας ἐνταῦθα κομισθεὶς ἀπὸ
9 θαλάσσης, πολὺν γεγονέναι χρόνον ἐν δεσμοῖς· ἄρτι δ'
e αὐτῷ τὸν Σάραπιν ἐπιστάντα, τοὺς δεσμοὺς ἀνεῖναι καὶ προαγ⟨αγ⟩εῖν δεῦρο, καὶ κελεῦσαι λαβόντα τὴν στολὴν καὶ τὸ διάδημα καθίσαι καὶ σιωπᾶν. **74.** ταῦτ' ἀκούσας ὁ Ἀλέξανδρος, τὸν μὲν ἄνθρωπον, ὥσπερ ἐκέλευον οἱ μάντεις, ἠφάνισεν· αὐτὸς δ' ἠθύμει, καὶ δύσελπις ἦν πρὸς τὸ θεῖον ἤδη, καὶ πρὸς τοὺς φίλους ὕποπτος.

2 Μάλιστα δ' Ἀντίπατρον ἐφοβεῖτο καὶ τοὺς παῖδας, ὧν Ἰόλας μὲν ἀρχιοινοχόος ἦν, ὁ δὲ Κάσσανδρος ἀφῖκτο μὲν νεωστί, θεασάμενος δὲ βαρβάρους τινὰς προσκυνοῦντας, ἅτε δὴ τεθραμμένος Ἑλληνικῶς, καὶ τοιοῦτο πρότερον
3 μηδὲν ἑωρακώς, ἐγέλασε προπετέστερον. ὁ δ' Ἀλέξανδρος
f ὠργίσθη, καὶ δραξάμενος αὐτοῦ τῶν τριχῶν σφόδρα ταῖς χερσὶν ἀμφοτέραις, ἔπαισε τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸν τοῖχον.
4 αὖθις δὲ πρὸς τοὺς κατηγοροῦντας Ἀντιπάτρου λέγειν τι βουλόμενον τὸν Κάσσανδρον ἐκκρούων, „τί λέγεις;" ἔφη· „τοσαύτην ὁδὸν ἀνθρώπους μηδὲν ἀδικουμένους ἀλλὰ 361 S
5 συκοφαντοῦντας ἐλθεῖν;" φήσαντος δὲ τοῦ Κασσάνδρου τοῦτ' αὐτὸ σημεῖον εἶναι τοῦ συκοφαντεῖν, ὅτι μακρὰν
706 ἥκουσι τῶν ἐλέγχων, ἀναγελάσας ὁ Ἀλέξανδρος „ταῦτ' ἐκεῖνα" ἔφη „σοφίσματα τῶν ⟨περὶ⟩ Ἀριστοτέλην εἰς ἑκάτερον τὸν λόγον, οἰμωξομένων, ἂν καὶ μικρὸν ἀδι-

---

9 Arr. an. 7, 27, 2. Diod. 17, 118, 1. Iustin. 12, 14, 6. Ps.-Callisth. 3, 31, 4

---

2 *χρόνον γεγονέναι*: transpos. Benseler **4** *προάγειν* codd. praeter **C** (*ἀγαγόντα* Zon.) *τὴν στολὴν λαβόντα* **C** *καὶ*[2] om. **L**[1] **10** *ἰόλαος*: corr. Br. Sol. cl. c. 77, 2. mor. 849 e. *Ἰόλλαν* vocant Arr. 7, 27, 2. Diod. 19, 11, 8. 35, 1. Curt. 10, 10, 14. 17. Iustin. 12, 14, 6 *κάσανδρος* codd. praeter **C** (et postea) **15** *τὸν* om. **Λ** **19** *τοῦ* om. **C** **21** *ἀναγελάσας ἔφη ὁ* **L**[1]**PH** **22** *ἔφη* om. **P** *περὶ Ἀριστοτέλην* Zie.: *ἀριστοτέλους* **23** *τῶν λόγων* **Q** *οἰμωξόμενοι* Aldina *οἰμώξει μὲν οὖν* Anon. *οἰμώξετε μὲν οὖν* Sol. *οἰμωξομένου γ'* Cor. *οἰμώξῃ μὲν οὖν* Madvig *καὶ* om. **Λ**

κοῦντες τοὺς ἀνθρώπους φανῆτε.“ τὸ δ' ὅλον οὕτω φασὶ a. 324/3 6
δεινὸν ἐνδῦναι καὶ δευσοποιὸν ἐγγενέσθαι τῇ ψυχῇ τοῦ Κασσάνδρου τὸ δέος, ὥσθ' ὕστερον χρόνοις πολλοῖς, ἤδη Μακεδόνων βασιλεύοντα καὶ κρατοῦντα τῆς Ἑλλάδος, ἐν Δελφοῖς περιπατοῦντα καὶ θεώμενον τοὺς ἀνδριάντας, εἰκόνος Ἀλεξάνδρου φανείσης, ἄφνω πληγέντα φρῖξαι καὶ κραδανθῆναι τὸ σῶμα, καὶ μόλις ἀναλαβεῖν ἑαυτόν, ἰλιγγιάσαντα πρὸς τὴν ὄψιν.

75. *Ὁ δ' οὖν Ἀλέξανδρος ὡς ἐνέδωκε τότε πρὸς τὰ θεῖα, ταραχώδης γενόμενος καὶ περίφοβος τὴν διάνοιαν,* b
οὐδὲν ἦν μικρὸν οὕτως τῶν ἀήθων καὶ ἀτόπων, ὃ μὴ τέρας ἐποιεῖτο καὶ σημεῖον, ἀλλὰ θυομένων καὶ καθαιρόντων καὶ μαντευόντων μεστὸν ἦν τὸ βασίλειον <καὶ ἀναπληρούντων ἀβελτερίας καὶ φόβου τὸν Ἀλέξανδρον>. οὕτως ἄρα 2
*δεινὸν μὲν ἀπιστία πρὸς τὰ θεῖα καὶ περιφρόνησις αὐτῶν, δεινὴ δ' αὖθις ἡ δεισιδαιμονία, δίκην ὕδατος ἀεὶ πρὸς τὸ ταπεινούμενον [καὶ ἀναπληροῦν ἀβελτερίας καὶ φόβου τὸν Ἀλέξανδρον] † γενόμενον ****.*

---

10 Zon. 4, 14, p. 303, 24

---

1 *τοὺς ἀνθρώπους φανῆτε* **P**: *τοῖς ἀνθρώποις φανῆτε* **M** *φανῆτε τοὺς ἀ.* **H** *φανεῖτε τοὺς ἀ.* **Λ** solum *φανῆτε* **C** *τῶι δὲ* **P** *οὕτω* Anon.: *αὐτῶι* 2 *ἐγγενέσθαι* del. Madvig 8 *εἰλιγγιάσαντα* **L**^{1}**P** et ante ras. **H** 11 *οὕτως μικρὸν* **C** 13 *μαντευομένων* Rei. 13. 14 *καὶ — Ἀλέξανδρον* (suppleto *ἀναπληροῦν* in *ἀναπληρούντων*) add. Rei. ex v. 17 15 *ἡ ἀπιστία* Rei. *περιφρόνησις* **Λ** (cf. Cam. 6, 6): *καταφρόνησις* 17. 18 *καὶ — γενόμενον* h. l. del., in v. 13 transpos., deinde v. 18 *παραγενόμενον* Rei. *ταπεινούμενον ῥέουσα καὶ ἀναπληροῦσα τῶν γενομένων* Petavius *ταπ. καὶ κάταντες ῥέουσα, ἀβελτ. κ. φ. τὸν Ἀλ. ἀνεπλήρου* Sol. <*ἣ*> *δίκην ὕ. ἀ. πρ. τὸ ταπ. καταρρέοντος, ἀνεπλήρου ἀβ. κατάφοβον τὸν Ἀλ. γεν.* Cor.; lac. post *ταπ.* stat., infin. excidisse ratus, et *τὸν Ἀλ. γεν.* del. Sch. *ταπεινὸν ἱεμένη ὡς καὶ* Madvig *ῥεῖν* pro *ἀεὶ* et <*καὶ*> *τὸν Ἀλ.* Bernardakis *φερομένου* pro *γενόμενον*, deinde e. g. <*καταδουλοῦσα τοὺς ἀσθενοῦντας*> Zie., nisi praestat *δεινὸν δ' αὖθις ἡ δ. . . . ταπ. φερόμενον* 17 *ἀβελτηρίας*: corr. Rei.

a. 323 3 *Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ χρησμῶν γε τῶν περὶ Ἡφαιστίωνος
ἐκ θεοῦ κομισθέντων, ἀποθέμενος τὸ πένθος αὖθις ἦν ἐν
4 θυσίαις καὶ πότοις. ἑστιάσας δὲ λαμπρῶς τοὺς περὶ
c Νέαρχον, εἶτα λουσάμενος ὥσπερ εἰώθει μέλλων καθεύ-
δειν, Μηδίου δεηθέντος ᾤχετο κωμασόμενος πρὸς αὐτόν·
5 κἀκεῖ πιὼν ὅλην τὴν ⟨νύκτα καὶ τὴν⟩ ἐπιοῦσαν ἡμέραν,
ἤρξατο πυρέττειν, οὔτε σκύφον Ἡρακλέους ἐκπιών, οὔτ᾽
ἄφνω διαλγὴς γενόμενος τὸ μετάφρενον ὥσπερ λόγχῃ
πεπληγώς, ἀλλὰ ταῦτά τινες ᾤοντο δεῖν γράφειν ὥσπερ δρά-
ματος μεγάλου τραγικὸν ἐξόδιον καὶ περιπαθὲς πλάσαντες.* 362 S
6 *Ἀριστόβουλος δέ φησιν* (FGrHist. II 798) *αὐτὸν πυρέτ-
τοντα μανικῶς, διψήσαντα δὲ σφόδρα, πιεῖν οἶνον· ἐκ
Mai./Iun. τούτου δὲ φρενιτιᾶσαι καὶ τελευτῆσαι τριακάδι Δαισίου
μηνός.*

76. *Ἐν δὲ ταῖς ἐφημερίσιν* (FGrHist. II 619) *οὕτως
d γέγραπται ⟨τὰ⟩ περὶ τὴν νόσον. ὀγδόῃ ἐπὶ δεκάτῃ
Δαισίου μηνὸς ἐκάθευδεν ἐν τῷ λουτρῶνι διὰ τὸ πυρέξαι.
2 τῇ δ᾽ ἑξῆς λουσάμενος εἰς τὸν θάλαμον μετῆλθε, καὶ
διημέρευε πρὸς Μήδιον κυβεύων. εἶτ᾽ ὀψὲ λουσάμενος,
καὶ τὰ ἱερὰ τοῖς θεοῖς ἐπιθείς, ἐμφαγὼν διὰ νυκτὸς
3 ἐπύρεξε. τῇ εἰκάδι λουσάμενος πάλιν ἔθυσε τὴν εἰθισμέ-*

---

1 Arr. an. 7, 23, 6. 24, 4—25, 1. 27. Diod. 17, 117, 1. 2. Iustin. 12, 13, 6—10. Ath. 10, 434 a—c. Macr. sat. 5, 21, 16—19. Epit. Mett. 99. Zon. 4, 14, p. 303, 25 **15** Arr. an. 7, 25. 1—26, 3. Zon. 4, 14, p. 303, 30 **18** mor. 338 d

---

1 *καὶ* del. Cor. *καὶ περὶ* **Λ** *καίπερ* Aldina *γε* del. Sch. *νέων* pro *γε τῶν* Madvig **5** *μειδίου* **P** **6** *νύκτα καὶ τὴν* add. Zie. ex Zon., qui *κἀκεῖ τὴν νύκτα διαγαγὼν ἐν τῷ κώμῳ καὶ τὴν ἐπ. ἡμ.* (*ὅλην* om. et **M**) **8** *διαλλαγῆς* **P** **9** *πεπληγμένος* Diod. **13** *φρενητιάσαι*: corr. Rei. **16** *τὰ* add. Cor. **17** *πυρέττειν* **C** **18** *λουσάμενος ⟨καὶ τὰ ἱερὰ τοῖς θεοῖς ἐπιθεὶς⟩* Plew **19** *διημέρευσε* Cor. *μείδιον* **P** **20** *τὰ ἱ. τ. θ. ἐπιθεὶς* del. Plew

νην θυσίαν, καὶ κατακείμενος ἐν τῷ λουτρῶνι τοῖς περὶ a. 323
Νέαρχον ἐσχόλαζεν, ἀκροώμενος τὰ περὶ τὸν πλοῦν καὶ
τὴν μεγάλην θάλατταν. τῇ δεκάτῃ φθίνοντος ταὐτὰ ποιή- 4
σας, μᾶλλον ἀνεφλέχθη, καὶ τὴν νύκτα βαρέως ἔσχε, καὶ
τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν ἐπύρεττε σφόδρα. καὶ μεταρθεὶς 5
κατέκειτο παρὰ τὴν μεγάλην κολυμβήθραν, ὅτε δὴ τοῖς e
ἡγεμόσι διελέχθη περὶ τῶν ἐρήμων ἡγεμονίας τάξεων,
ὅπως καταστήσωσι δοκιμάσαντες. ἑβδόμῃ σφόδρα πυρέτ- 6
των, ἔθυσεν ἐξαρθεὶς πρὸς τὰ ἱερά· τῶν δ' ἡγεμόνων
ἐκέλευε τοὺς μεγίστους διατρίβειν ἐν τῇ αὐλῇ, ταξιάρχους
δὲ καὶ πεντακοσιάρχους ἔξω νυκτερεύειν. εἰς δὲ τὰ πέραν 7
βασίλεια διακομισθείς, τῇ ἕκτῃ μικρὸν ὕπνωσεν, ὁ δὲ
πυρετὸς οὐκ ἀνῆκεν· ἐπελθόντων δὲ τῶν ἡγεμόνων ἦν
ἄφωνος, ὁμοίως δὲ καὶ τὴν πέμπτην. διὸ καὶ τοῖς Μακε- 8
δόσιν ἔδοξε τεθνάναι, καὶ κατεβόων ἐλθόντες ἐπὶ τὰς
θύρας, καὶ διηπειλοῦντο τοῖς ἑταίροις, ἕως ἐβιάσαντο· f
καὶ τῶν θυρῶν αὐτοῖς ἀνοιχθεισῶν, ἐν τοῖς χιτῶσι καθ'
ἕνα πάντες παρὰ τὴν κλίνην παρεξῆλθον. ταύτης δὲ τῆς 9
ἡμέρας οἱ περὶ Πύθωνα καὶ Σέλευκον εἰς τὸ Σεραπεῖον
ἀποσταλέντες, ἠρώτων εἰ κομίσωσιν ἐκεῖ τὸν Ἀλέξανδρον·
3 8 ὁ δὲ θεὸς κατὰ χώραν ἐᾶν ἀνεῖλε. τῇ δὲ τρίτῃ φθίνοντος Mai./Iun. 323
πρὸς δείλην ἀπέθανε. 77. τούτων τὰ πλεῖστα κατὰ λέξιν
ἐν ταῖς ἐφημερίσιν οὕτως γέγραπται.

Φαρμακείας δ' ὑποψίαν παραυτίκα μὲν οὐδεὶς ἔσχεν, 2

---

9 Epit. Mett. 103 14 Epit. Mett. 104—106 24 mor. 849 f. Arr. an. 7, 27, 1. 2. Diod. 17, 117, 5—118, 2. 19, 11, 8. Paus. 8,

---

3 ταῦτα PHMABD 7 διηλέχθη C διειλέχθη MABD 10 ἐκέλευσε C Sch. 11 δὲ[1] om. P 12 σμικρὸν ΛΗ 15 καταβοᾶν τῶν ἡγεμόνων Zon. 16 ἑτέροις L[1]P 18 ταύτης] τετάρτης Mu. τετάρτῃ δ' ἡμέρᾳ Usener 19 Πείθωνα vocat rectius Arr. 26, 2 σαραπεῖον QL[2] 20 κομίσουσιν L[2] 21 ἀνῆκε P 24 αὐτίκα Λ μὲν om. P

a. 317
707 ἕκτῳ δ' ἔτει φασὶ μηνύσεως γενομένης τὴν Ὀλυμπιάδα
πολλοὺς μὲν ἀνελεῖν, ἐκρῖψαι δὲ τὰ λείψανα τοῦ Ἰόλα
3 τεθνηκότος, ὡς τούτου τὸ φάρμακον ἐγχέαντος. οἱ
δ' Ἀριστοτέλην φάσκοντες Ἀντιπάτρῳ σύμβουλον γεγενῆ-
σθαι τῆς πράξεως καὶ ὅλως δι' ἐκείνου κομισθῆναι
τὸ φάρμακον Ἁγνόθεμίν τινα διηγεῖσθαι λέγουσιν ὡς
4 Ἀντιγόνου τοῦ βασιλέως ἀκούσαντα· τὸ δὲ φάρμακον
ὕδωρ εἶναι ψυχρὸν καὶ παγετῶδες, ἀπὸ πέτρας τινὸς ἐν
Νωνάκριδι †οὔσης [ἣν] ὥσπερ δρόσον λεπτήν, ⟨ἣν⟩ ἀνα-
λαμβάνοντες εἰς ὄνου χηλὴν ἀποτίθενται· τῶν γὰρ ἄλλων
οὐδὲν ἀγγείων στέγειν, ἀλλὰ διακόπτειν ὑπὸ ψυχρότητος
b 5 καὶ δριμύτητος. οἱ δὲ πλεῖστοι τὸν λόγον ὅλως οἴονται
πεπλάσθαι τὸν περὶ τῆς φαρμακείας· καὶ τεκμήριον
a. 323 αὐτοῖς ἐστιν οὐ μικρόν, ὅτι τῶν ἡγεμόνων στασιασάντων
ἐφ' ἡμέρας πολλὰς ἀθεράπευτον τὸ σῶμα κείμενον ἐν
τόποις θερμοῖς καὶ πνιγώδεσιν, οὐδὲν ἔσχε τοιαύτης
φθορᾶς σημεῖον, ἀλλ' ἔμεινε καθαρὸν καὶ πρόσφατον.
6 Ἡ δὲ Ῥωξάνη κύουσα μὲν ἐτύγχανε, καὶ διὰ τοῦτο
τιμωμένη παρὰ τοῖς Μακεδόσι· δυσζήλως δ' ἔχουσα πρὸς
τὴν Στάτειραν, ἐξηπάτησεν αὐτὴν ἐπιστολῇ τινι πεπλα-

18, 4—6. Herod. 6, 74. Curt. 10, 10, 14—17. Iustin. 12, 14. Vitruv. 8, 3, 16. Plin. n. h. 30, 149. Cass. Dio 77, 7, 3. Antig. mir. 174. Epit. Mett. 88. 89. 96—98. 110. Ps.-Callisth. 3, 31. Iul. Val. 3, 56. Zon. 4, 14, p. 304, 4

18 Iustin. 13, 2, 5. Curt. 10, 6, 9. Ps.-Callisth. 3, 33, 11. Iul. Val. 3, 58

---

2 *ἰολάου* **C**, cf. p 284, 10 3 *ἐκχέαντος* **L**[1]**C** 4 *ἀριστοτέλη* **PHL**[2] *-λει* **L**[1] 5 *ποϱισθῆναι* **Q** 9 *νωνακρίδι*: corr. Cor. *οὔσης*] *στάζον* Sint. *ἐν ⟨Ἀρκαδίᾳ παρὰ τὴν⟩ Νώνακριν πιδῦον* Zie. *ἣν* post *λεπτὴν* transpos. Zie. (*οὔσης ὃ δρόσον ὥσπερ λ. αν.* Zon.) 10 *ἡμιόνου* Arr. Ps.-Call. 31, 3 *ἵππου* Paus. *equi* Iustin. *iumenti* Curt. *mulina ungula* Vitr. *ung. mul.* Epit. 88 *ungulas mularum* Plin. 11 *ἀγγεῖον* **M** Sint. (*-είων* et **P**) 14 *ἐστιν* om. *Λ* *τῶν ἡγ. πρὸς ἀλλήλους στασ.* Zon. 20 *στατήραν* **P** *πεπλασμ.* ⟨*πείσασα*⟩ vel sim. Zie.

σμένη παραγενέσθαι, καὶ προσαγαγοῦσα μετὰ τῆς ἀδελφῆς a. 323
ἀπέκτεινε, καὶ τοὺς νεκροὺς εἰς τὸ φρέαρ κατέβαλε καὶ
συνέχωσεν, εἰδότος ταῦτα Περδίκκου καὶ συμπράττοντος. c
ἦν γὰρ ἐκεῖνος εὐθὺς ἐν δυνάμει μεγίστῃ, τὸν Ἀρριδαῖον 7
ὥσπερ δορυφόρημα τῆς βασιλείας ἐφελκόμενος, γεγο-
νότα μὲν ἐκ γυναικὸς ἀδόξου καὶ κοινῆς Φιλίννης, ἀτελῆ
δὲ τὸ φρονεῖν ὄντα διὰ σώματος νόσον, οὐ φύσει προσπε-
64 *σοῦσαν οὐδ' αὐτομάτως· ἀλλὰ καὶ πάνυ φασὶ παιδὸς* 8
ὄντος αὐτοῦ διαφαίνεσθαι χάριεν ἦθος καὶ οὐκ ἀγεννές,
εἶτα μέντοι φαρμάκοις ὑπ' Ὀλυμπιάδος κακωθέντα, δια-
φθαρῆναι τὴν διάνοιαν.

* *

ΚΑΙΣΑΡ

* *

1. *Τὴν Κίννα τοῦ μοναρχήσαντος θυγατέρα Κορ-*
νηλίαν ὡς ἐπεκράτησε Σύλλας οὔτ' ἐλπίσιν οὔτε φόβῳ
δυνηθεὶς ἀποσπάσαι Καίσαρος, ἐδήμευσε τὴν φερνὴν a. 82
αὐτῆς. αἰτία δὲ Καίσαρι τῆς πρὸς Σύλλαν ἀπεχθείας 2
ἡ πρὸς Μάριον οἰκειότης ἦν· Ἰουλίᾳ γὰρ πατρὸς ἀδελφῇ e
Καίσαρος ὁ πρεσβύτερος συνῴκει Μάριος, ἐξ ἧς ἐγεγόνει

---

4 mor. 337 d. Arr. succ. Al. 1. Iustin. 9, 8, 2. 13, 2, 8—11. 14, 5, 2. Diod. 18, 2, 4. App. Syr. 52. Ath. 13, 557 c. 578 a. Dexipp. fg. 8 Iac. Porphyr. Tyr. fg. 2 Iac. (FGrHist. II 461. 1198) 14 Vell. 2, 41, 2. Suet. Caes. 1, 1. 2

---

1 *προσαγαγοῦσαν* Rei. 3 *κατέχωσε, συνειδότος* Zie. 4—11 hab. Phot. bibl. p. 396 4 *ἀρρίδαιον* **P** *ἀριδαῖον* **C** Phot. 5 *τῆς* om. **L¹PH** 6 *ἐξ ἀδ. γυν.* Phot. *φιλίνης* **H** Phot. 7 *τὸ* **PABD**: *τῷ* **LHQ** Phot. *σωφρονεῖν* Phot. *οὐ μὴν φύσει* Phot. 8. 9 *αὐτοῦ παιδὸς ὄντος* Phot. 9 *ἀγενὲς* **P** 12 lac. stat. Zie. 13 *Γ. ΚΑΙΣΑΡ* **ABD** Sint. *Γ. ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ* editt. a Steph. ad Sch. Initium vitae interisse primus intellexit Niebuhr

a. 82 3 Μάριος ὁ νεώτερος, ἀνεψιὸς ὢν Καίσαρος. ὡς δ᾽ ὑπὸ
πλήθους φόνων ἐν ἀρχῇ καὶ δι᾽ ἀσχολίας ὑπὸ Σύλλα
παρορώμενος οὐκ ἠγάπησεν, ἀλλὰ μετιὼν ἱερωσύνην εἰς
τὸν δῆμον προῆλθεν οὔπω πάνυ μειράκιον ὤν, ταύτης
μὲν ἐκπεσεῖν αὐτὸν ὑπεναντιωθεὶς Σύλλας παρεσκεύασε·
4 περὶ δ᾽ ἀναιρέσεως βουλευόμενος, ἐνίων λεγόντων ὡς
οὐκ ἔχοι λόγον ἀποκτιννύναι παῖδα τηλικοῦτον, οὐκ ἔφη
νοῦν ἔχειν αὐτούς, εἰ μὴ πολλοὺς ἐν τῷ παιδὶ τούτῳ
5 Μαρίους ἐνορῶσι. ταύτης τῆς φωνῆς ἀνενεχθείσης πρὸς
f Καίσαρα, συχνὸν μέν τινα χρόνον πλανώμενος ἐν Σαβίνοις
6 ἔκλεπτεν ἑαυτόν· ἔπειτα δι᾽ ἀρρωστίαν εἰς οἰκίαν ἑτέραν
μετακομιζόμενος κατὰ νύκτα, περιπίπτει στρατιώταις τοῦ
Σύλλα, διερευνωμένοις ἐκεῖνα τὰ χωρία καὶ τοὺς κεκρυμ-
7 μένους συλλαμβάνουσιν. ὧν τὸν ἡγεμόνα Κορνήλιον πεί-
σας δυσὶ ταλάντοις, ἀφείθη, καὶ καταβὰς εὐθὺς ἐπὶ θά-
a. 81 λατταν, ἐξέπλευσεν εἰς Βιθυνίαν πρὸς Νικομήδην τὸν 365
708 8 βασιλέα. παρ᾽ ᾧ διατρίψας χρόνον οὐ πολύν, εἶτ᾽ ἀποπλέων,
a. 75/4 ἁλίσκεται περὶ τὴν Φαρμακοῦσσαν νῆσον ὑπὸ πειρατῶν,
ἤδη τότε στόλοις μεγάλοις καὶ σκάφεσιν ἀπλέτοις κατε-
χόντων τὴν θάλατταν. 2. πρῶτον μὲν οὖν αἰτηθεὶς ὑπ᾽
αὐτῶν λύτρα εἴκοσι τάλαντα, κατεγέλασεν ὡς οὐκ εἰδό-
των ὃν ᾑρήκοιεν, αὐτὸς δ᾽ ὡμολόγησε πεντήκοντα δώσειν·

---

3 Vell. 2, 43, 1. Suet. Caes. 1, 2 6 Suet. Caes. 1, 3. 45, 3. Macrob. sat. 2, 3, 9. Cass. Dio 43, 43, 4 9 Vell. 2, 41, 2. Suet. Caes. 1, 2. 74, 1 16 Suet. Caes. 2, 1. (49). de vir. ill. 78, 1. Gell. 5, 13, 6. Cass. Dio 43, 20, 2 18 Plut. Crass. 7, 5. mor. 205 f. Vell. 2, 41, 3—42, 3. Suet. Caes. 4. (74, 1). Val. Max. 6, 9, 15. de vir. ill. 78, 3. Fenestella fg. 30 (HRR II 87). Polyaen. 8, 23, 1

---

4 *προσῆλθεν* **L** *πάνυ* del. Cor. 5 *σύλλα* **P** 7. 8 *ἔχειν νοῦν ἔφη* **PHQ** 7 *ἔφειν* pro *ἔφη* **L**[1] 8 *αὐτοῖς* **P** 9 *ἐν⟨όντας⟩ ὁρῶσι* Zie., sed cf. p. 293, 22 *ἐνεχθείσης* **Λ** et **H**, in quo *ἀν* s. s. m. 1 12. 13 *τῶι σύλλαι* **P** 16 *νικομήδην* **PH**[2]: *νικομήδη* **H**[1]**QL**[2] *νεικομείδη* **L**[1] 18 *φαρμακοῦσαν* codd. praeter **L** 22 *εἰρήκοιεν* **L**[1] *εἰρήκειεν* **P**

ἔπειτα τῶν περὶ αὐτὸν ἄλλον εἰς ἄλλην διαπέμψας πόλιν a. 75/4 2
ἐπὶ τὸν τῶν χρημάτων πορισμόν, ἐν ἀνθρώποις φονικω-
τάτοις Κίλιξι μεθ' ἑνὸς φίλου καὶ δυοῖν ἀκολούθοιν
ἀπολελειμμένος, οὕτω καταφρονητικῶς εἶχεν, ὥστε πέμ-
πων ὁσάκις ἀναπαύοιτο προσέταττεν αὐτοῖς σιωπᾶν. b
ἡμέραις δὲ τεσσαράκοντα δυεῖν δεούσαις, ὥσπερ οὐ φρου- 3
ρούμενος ἀλλὰ δορυφορούμενος ὑπ' αὐτῶν, ἐπὶ πολλῆς
ἀδείας συνέπαιζε καὶ συνεγυμνάζετο· καὶ ποιήματα γρά- 4
φων καὶ λόγους τινάς, ἀκροαταῖς ἐκείνοις ἐχρῆτο, καὶ
τοὺς μὴ θαυμάζοντας ἄντικρυς ἀπαιδεύτους καὶ βαρβά-
ρους ἀπεκάλει, καὶ σὺν γέλωτι πολλάκις ἠπείλησε κρεμᾶν
αὐτούς· οἱ δ' ἔχαιρον, ἀφελείᾳ τινὶ καὶ παιδιᾷ τὴν παρ-
ρησίαν ταύτην νέμοντες. ὡς δ' ἧκον ἐκ Μιλήτου τὰ 5
λύτρα, καὶ δοὺς ἀφείθη, πλοῖα πληρώσας εὐθὺς ἐκ τοῦ
Μιλησίων λιμένος ἐπὶ τοὺς λῃστὰς ἀνήγετο· καὶ κατα- c
λαβὼν ἔτι πρὸς τῇ νήσῳ ναυλοχοῦντας, ἐκράτησε τῶν
πλείστων. καὶ τὰ μὲν χρήματα λείαν ἐποιήσατο, τοὺς 6
δ' ἄνδρας ἐν Περγάμῳ καταθέμενος εἰς τὸ δεσμω-
τήριον, αὐτὸς ἐπορεύθη πρὸς τὸν διέποντα τὴν Ἀσίαν
Ἴουγκον, ὡς ἐκείνῳ προσῆκον ὄντι στρατηγῷ κολάσαι
τοὺς ἑαλωκότας. ἐκείνου δὲ καὶ τοῖς χρήμασιν ἐποφθαλ- 7
μιῶντος (ἦν γὰρ οὐκ ὀλίγα), καὶ περὶ τῶν αἰχμαλώτων
σκέψεσθαι φάσκοντος ἐπὶ σχολῆς, χαίρειν ἐάσας αὐτὸν
ὁ Καῖσαρ εἰς Πέργαμον ᾤχετο, καὶ προαγαγὼν τοὺς λῃ-
366 S στὰς ἅπαντας ἀνεσταύρωσεν, ὥσπερ αὐτοῖς δοκῶν παί- d
ζειν ἐν τῇ νήσῳ προειρήκει πολλάκις.

3. Ἐκ δὲ τούτου τῆς Σύλλα δυνάμεως ἤδη μαραι-

2 τὸν om. P 6 ἡμέρας . . . δεούσας Sint. δυοῖν Q
10 τοὺς] τοῖς L[1] μὴ] μὲν P 11 ἠπείλει mor. 13 ἧκεν Li.
15 μηλισίων L[1] 19 ἐπορεύετο C 23 σκέψασθαι: corr. Steph.
24 προσαγαγὼν PC 26 προσειρήκει P

a. 75/4 *νομένης, καὶ τῶν οἴκοι καλούντων αὐτόν, ἔπλευσεν εἰς*
Ῥόδον [ἐπὶ σχολὴν] πρὸς Ἀπολλώνιον τὸν τοῦ Μόλωνος,
οὗ καὶ Κικέρων ἠκρόατο, σοφιστεύοντος ἐπιφανῶς καὶ
2 *τὸν τρόπον ἐπιεικοῦς εἶναι δοκοῦντος. λέγεται δὲ καὶ*
φῦναι πρὸς λόγους πολιτικοὺς ὁ Καῖσαρ ἄριστα, καὶ δια-
πονῆσαι φιλοτιμότατα τὴν φύσιν, ὡς τὰ δευτερεῖα μὲν
3 *ἀδηρίτως ἔχειν· τὸ δὲ πρωτεῖον, ὅπως τῇ δυνάμει καὶ*
τοῖς ὅπλοις πρῶτος εἴη μᾶλλον [ἀλλ'] ἀσχοληθείς, ἀφεῖ-
e *ναι, πρὸς ὅπερ ἡ φύσις ὑφηγεῖτο τῆς ἐν τῷ λέγειν δεινό-*
τητος, ὑπὸ στρατειῶν καὶ πολιτείας ᾗ κατεκτήσατο
4 *τὴν ἡγεμονίαν οὐκ ἐξικόμενος. αὐτὸς δ' οὖν ὕστερον*
ἐν τῇ πρὸς Κικέρωνα περὶ Κάτωνος ἀντιγραφῇ παραι-
τεῖται, μὴ στρατιωτικοῦ λόγον ἀνδρὸς ἀντεξετάζειν πρὸς
δεινότητα ῥήτορος εὐφυοῦς καὶ σχολὴν ἐπὶ τοῦτο πολλὴν
ἄγοντος.

a. 77 **4.** *Ἐπανελθὼν δ' εἰς Ῥώμην, Δολοβέλλαν ἔκρινε*
κακώσεως ἐπαρχίας, καὶ πολλαὶ τῶν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος
2 *πόλεων μαρτυρίας αὐτῷ παρέσχον. ὁ μὲν οὖν Δολο-*
βέλλας ἀπέφυγε τὴν δίκην, ὁ δὲ Καῖσαρ ἀμειβόμενος
a. 76 *τὴν Ἑλλάδα τῆς προθυμίας, συνηγόρευσεν αὐτῇ Πόπλιον*
f *Ἀντώνιον διωκούσῃ δωροδοκίας ἐπὶ Λευκούλλου Μάρκου*

---

1 Suet. Caes. 4, 1. 55. Cic. Brut. 261 **16** Cic. Brut. 317. Vell. 2, 43, 3. Val. Max. 8, 9, 3. Ascon. p. 23. 65 K.-S. Tac. dial. 34. Suet. Caes. 4, 1. 49, 1. Gell. 4, 16, 8. de vir. ill. 78, 2 **20** Ascon. p. 75 K.-S.

---

2 *ἐπὶ σχολὴν* del. Hess *τὸν τοῦ Μόλωνος*] idem error est in v. Cic. 4, 5 *μύλωνος* **Λ** **3** *ἠκροᾶτο*: corr. Cob. **7** *ἀδηρίτως*] *ἀκρίτως* Steph. **7. 8** *ὅπως — ἀσχοληθεὶς* del. Zie. **8** *ἀλλ'* del. Steph. *ἄλλοις* Br. *ὑφεῖναι* **L**^{2} **9** *πρὸς ὅπ. ἡ φ. ὑφ* ante *ὅπως* transpon., deinde *ἄλλοις* Rei. *πρὸς ὅπ. — ἐξικόμενος* del. Sch.; cf. Plutarchstudien XX **13** *ἐξετάζειν* **PM** **14** *τούτῳ* Rei. **16** *δολαβέλλαν* **L**^{1}, item 18 **17** *πολλαὶ ἀπὸ τῆς ἑλλ. τῶν πόλ.*: transpos. Rei. *ἀπὸ τῆς Ἑλλ.* ante *εἰς Ῥώμην* transpon. Sch. **20** *Πόπλιον*] immo *Γάϊον*, est cos. a. 63 **21/293, 1** *τοῦ μάρκου*: transpos. Zie.

τοῦ Μακεδονίας στρατηγοῦ. καὶ τοσοῦτον ἴσχυσεν, ὥστε a. 76 3
τὸν Ἀντώνιον ἐπικαλέσασθαι τοὺς δημάρχους, σκη-
ψάμενον οὐκ ἔχειν τὸ ἴσον ἐν τῇ Ἑλλάδι πρὸς Ἕλληνας.
ἐν δὲ Ῥώμῃ πολλὴ μὲν ἐπὶ τῷ λόγῳ περὶ τὰς συνηγορίας 4
αὐτοῦ χάρις ἐξέλαμπε, πολλὴ δὲ τῆς περὶ τὰς δεξιώσεις
καὶ ὁμιλίας φιλοφροσύνης εὔνοια παρὰ τῶν δημοτῶν
ἀπήντα, θεραπευτικοῦ παρ' ἡλικίαν ὄντος. ἦν δέ τις καὶ 5
367 8 ἀπὸ δείπνων καὶ τραπέζης καὶ ὅλως τῆς περὶ τὴν δίαιταν 709
λαμπρότητος αὐξανομένη κατὰ μικρὸν αὐτῷ δύναμις εἰς
τὴν πολιτείαν. ἣν τὸ πρῶτον οἱ φθονοῦντες οἰόμενοι 6
ταχὺ τῶν ἀναλωμάτων ἐπιλιπόντων ἐξίτηλον ἔσεσθαι,
περιεώρων ἀνθοῦσαν ἐν τοῖς πολλοῖς· ὀψὲ δ' ᾔσθοντο, 7
μεγάλης καὶ δυσανατρέπτου γενομένης, καὶ βαδιζούσης
ἄντικρυς ἐπὶ τὴν τῶν ὅλων μεταβολήν, ὡς οὐδεμίαν
ἀρχὴν πράγματος ⟨οὕτως⟩ ἡγητέον μικράν, ἣν οὐ ταχὺ
ποιεῖ μεγάλην τὸ ἐνδελεχές, ἐκ τοῦ καταφρονηθῆναι τὸ
μὴ κωλυθῆναι λαβοῦσαν. ὁ γοῦν πρῶτος ὑπιδέσθαι δοκῶν 8
αὐτοῦ καὶ φοβηθῆναι τῆς πολιτείας ὥσπερ θαλάττης τὰ b
διαγελῶντα καὶ τὴν ἐν τῷ φιλανθρώπῳ καὶ ἱλαρῷ κεκρυμ-
μένην δεινότητα τοῦ ἤθους καταμαθὼν Κικέρων ἔλεγε
τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἐπιβουλεύμασιν αὐτοῦ καὶ πολιτεύ-
μασι τυραννικὴν ἐνορᾶν διάνοιαν· „ἀλλ' ὅταν" ἔφη 9
„τὴν κόμην οὕτω διακειμένην περιττῶς ἴδω, κἀκεῖνον
ἑνὶ δακτύλῳ κνώμενον, οὔ μοι δοκεῖ πάλιν οὗτος ἄν-
θρωπος εἰς νοῦν ἂν ἐμβαλέσθαι τηλικοῦτον κακόν,

---

4 Suet. Caes. 55, 1

---

1 *Μακεδονίας* recte staret p. 292, 17 ad *ἐπαρχίας* 5 *τῆς* om. P *διώξεις* Q 6 *παρὰ τῶν δημ. φιλ. εὔν.* Q 10—12 *τὸ πρῶτον — περι-* om. L[1] 11 *ἐπιλειπόντων* PHM 15 *οὕτως* h. l. add. Sint., post *ἡγητέον* Steph. 16 *ποιήσει* Ri. 21 *αὐτοῦ καὶ πολ.* om. L[1] 24 *ἄνθρωπος*: corr. Sch. 25 *τηλικοῦτο* ΛΗ

ἀναίρεσιν τῆς Ῥωμαίων πολιτείας.“ ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον.

5. *Τοῦ δὲ δήμου πρώτην μὲν ἀπόδειξιν τῆς πρὸς αὐτὸν*
a. 73 *εὐνοίας ἔλαβεν, ὅτε πρὸς Γάϊον Ποπίλιον ἐρίσας ὑπὲρ*
c 2 *χιλιαρχίας, πρότερος ἀνηγορεύθη· δευτέραν δὲ καὶ κατα-*
a. 68 *φανεστέραν, ὅτε τῆς Μαρίου γυναικὸς Ἰουλίας ἀποθα-*
νούσης, ἀδελφιδοῦς ὢν αὐτῆς ἐγκώμιόν τε λαμπρὸν ἐν
ἀγορᾷ διῆλθε, καὶ περὶ τὴν ἐκφορὰν ἐτόλμησεν εἰκόνας
Μαρίων προθέσθαι, τότε πρῶτον ὀφθείσας μετὰ τὴν ἐπὶ
3 *Σύλλα πολιτείαν, πολεμίων τῶν ἀνδρῶν κριθέντων. ἐπὶ*
τούτῳ γὰρ ἐνίων καταβοησάντων τοῦ Καίσαρος, ὁ δῆμος
ἀντήχησε λαμπρῶς, δεξάμενος κρότῳ καὶ θαυμάσας
ὥσπερ ἐξ Ἅιδου διὰ χρόνων πολλῶν ἀνάγοντα τὰς Μαρίου
4 *τιμὰς εἰς τὴν πόλιν. τὸ μὲν οὖν ἐπὶ γυναιξὶ πρεσβυτέραις* 368 S
d *λόγους ἐπιταφίους διεξιέναι πάτριον ἦν Ῥωμαίοις, νέαις*
a. 68 *δ' οὐκ ὂν ἐν ἔθει, πρῶτος εἶπε Καῖσαρ ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ*
5 *γυναικὸς ἀποθανούσης· καὶ τοῦτ' ἤνεγκεν αὐτῷ χάριν*
τινά, καὶ συνεδημαγώγησε τῷ πάθει τοὺς πολλοὺς ὡς
6 *ἥμερον ἄνδρα καὶ περίμεστον ἤθους ἀγαπᾶν. θάψας δὲ*
τὴν γυναῖκα, ταμίας εἰς Ἰβηρίαν ἑνὶ τῶν στρατηγῶν
Βέτερι συνεξῆλθεν, ὃν αὐτόν τε τιμῶν ἀεὶ διετέλεσε, καὶ
7 *τὸν υἱὸν αὐτοῦ πάλιν αὐτὸς ἄρχων ταμίαν ἐποίησε. γενό-*
μενος δ' ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἐκείνης, τρίτην ἠγάγετο γυναῖκα

---

4 Suet. Caes. 5 **6** Suet. Caes. 6, 1 **14** Liv. 5, 50, 7 **16** Suet. Caes. 6, 1 **20** Vell. 2, 43, 4. [Caes.] b. Hisp. 42, 1. Suet. Caes. 7. Cass. Dio 37, 52, 2. 41, 24, 2 **23** Suet. Caes. 6, 2

---

4 *πόπλιον*: corr. Xy. **5** *χιλιάρχας* **P** *πρότερον* **L**[1] **9** *Μαρίων* Rei.: *μαρίου* *προφέρεσθαι* Zie. **12** *ἀντήχισε* **P** *λαμπρῷ* Rei. **15** ⟨*ἐπὶ*⟩ *νέαις* Hess **16** *ὢν* **P** **19** *ἄνδρα* om. **L**[1] *καὶ πρᾴου μεστὸν* Madvig *γήθους* Bernardakis cl. mor. 477 d **21** *Βέτερι* Xy.: *βαίτωρι* (*βέτωρι* **C**) *αὐτῶν* **L** **22** *αὐτοῦ* om. **PQ**

Πομπηΐαν, ἔχων ἐκ Κορνηλίας θυγατέρα τὴν ὕστερον Πομπηΐῳ Μάγνῳ γαμηθεῖσαν.

Χρώμενος δὲ ταῖς δαπάναις ἀφειδῶς, καὶ δοκῶν μὲν 8
ἐφήμερον καὶ βραχεῖαν ἀντικαταλλάττεσθαι μεγάλων e
ἀναλωμάτων δόξαν, ὠνούμενος δὲ ταῖς ἀληθείαις τὰ μέγιστα μικρῶν, λέγεται πρὶν εἰς ἀρχήν τινα καθίστασθαι χιλίων καὶ τριακοσίων γενέσθαι χρεωφειλέτης ταλάντων.
ἐπεὶ δὲ τοῦτο μὲν ὁδοῦ τῆς Ἀππίας ἀποδειχθεὶς ἐπι- 9
μελητής, πάμπολλα χρήματα προσανάλωσε τῶν ἑαυτοῦ,
τοῦτο δ' ἀγορανομῶν ζεύγη μονομάχων τριακόσια καὶ a. 65
εἴκοσι παρέσχε, καὶ ταῖς ἄλλαις περί τε θέατρα καὶ πομπὰς καὶ δεῖπνα χορηγίαις καὶ πολυτελείαις τὰς πρὸ αὐτοῦ κατέκλυσε φιλοτιμίας, οὕτω διέθηκε τὸν δῆμον, ὡς
καινὰς μὲν ἀρχὰς καινὰς δὲ τιμὰς ζητεῖν ἕκαστον αἷς f
αὐτὸν ἀμείψαιντο.

6. *Δυεῖν δ' οὐσῶν ἐν τῇ πόλει στάσεων, τῆς μὲν ἀπὸ Σύλλα μέγα δυναμένης, τῆς δὲ Μαριανῆς, ἣ τότε κατεπτήχει καὶ διέσπαστο κομιδῇ ταπεινὰ πράττουσα, ταύτην ἀναρρῶσαι καὶ προσαγαγέσθαι βουλόμενος, ἐν ταῖς ἀγορανομικαῖς φιλοτιμίαις ἀκμὴν ἐχούσαις εἰκόνας ἐποιή-*
σατο Μαρίου κρύφα καὶ Νίκας τροπαιοφόρους, ἃς φέρων **710**
νυκτὸς εἰς τὸ Καπιτώλιον ἀνέστησεν. ἅμα δ' ἡμέρᾳ τοὺς 2
369 S *θεασαμένους μαρμαίροντα πάντα χρυσῷ καὶ τέχνῃ κατεσκευασμένα περιττῶς (διεδήλου δὲ γράμμασι τὰ Κιμβρικὰ κατορθώματα) θάμβος ἔσχε τῆς τόλμης τοῦ ἀναθέντος (οὐ γὰρ ἦν ἄδηλος), ταχὺ δὲ περιϊὼν ὁ λόγος*

---

8 Sall. Cat. 49, 3. 54, 2. App. b. c. 2, 3 **10** CIL I² p. 328. Suet. Caes. 10. Plin. n. h. 33, 53. Cass. Dio 37, 8, 1 **20** Vell. 2, 43, 4. Suet. Caes. 11. Val. Max. 6, 9, 14. Prop. 3, 3, 43

---

11 *τε* Sch.: *τὰ* Λ om. cet. **16** *δυοῖν* C **18** *διεσπᾶτο* Λ **19** *προαγαγέσθαι* Br. **22** *καπετώλιον* P **26** *ἄδηλον*: corr. Rei.

a. 65 3 ἤθροιζε πάντας ἀνθρώπους πρὸς τὴν ὄψιν. ἀλλ' οἱ μὲν
ἐβόων τυραννίδα πολιτεύεσθαι Καίσαρα, νόμοις καὶ δόγ-
μασι κατορωρυγμένας ἐπανιστάντα τιμάς, καὶ τοῦτο
πεῖραν ἐπὶ τὸν δῆμον εἶναι, προμαλαττόμενον εἰ τετιθάσ-
σευται ταῖς φιλοτιμίαις ὑπ' αὐτοῦ, καὶ δίδωσι παίζειν
b 4 τοιαῦτα καὶ καινοτομεῖν· οἱ δὲ Μαριανοὶ παραθαρρύ-
ναντες ἀλλήλους, πλήθει τε θαυμαστοὶ ὅσοι διεφάνησαν
5 ἐξαίφνης, καὶ κρότῳ κατεῖχον τὸ Καπιτώλιον· πολλοῖς
δὲ καὶ δάκρυα τὴν Μαρίου θεωμένοις ὄψιν ὑφ' ἡδονῆς
ἐχώρει, καὶ μέγας ἦν ὁ Καῖσαρ ἐγκωμίοις αἰρόμενος, ὡς
ἀντὶ πάντων ἄξιος εἷς ὁ ἀνὴρ τῆς Μαρίου συγγενείας.
6 συναχθείσης δὲ περὶ τούτων τῆς βουλῆς, Κάτλος Λουτά-
τιος, ἀνὴρ εὐδοκιμῶν τότε μάλιστα Ῥωμαίων, ἀναστὰς
καὶ κατηγορήσας Καίσαρος, ἐπεφθέγξατο τὸ μνημονευ-
όμενον· „οὐκέτι" γὰρ „ὑπονόμοις" ἔφη „Καῖσαρ, ἀλλ'
7 ἤδη μηχαναῖς αἱρεῖ τὴν πολιτείαν." ἐπεὶ δ' ἀπολογησά-
c μενος πρὸς ταῦτα Καῖσαρ ἔπεισε τὴν σύγκλητον, ἔτι
μᾶλλον οἱ θαυμάζοντες αὐτὸν ἐπήρθησαν, καὶ παρεκε-
λεύοντο μηδενὶ τοῦ φρονήματος ὑφίεσθαι· πάντων γὰρ
ἑκόντι τῷ δήμῳ περιέσεσθαι καὶ πρωτεύσειν.

a. 63 7. Ἐν δὲ τούτῳ καὶ Μετέλλου τοῦ ἀρχιερέως τε-
λευτήσαντος, καὶ τὴν ἱερωσύνην περιμάχητον οὖσαν
Ἰσαυρικοῦ καὶ Κάτλου μετιόντων, ἐπιφανεστάτων ἀν-
δρῶν καὶ μέγιστον ἐν ⟨τῇ⟩ βουλῇ δυναμένων, οὐχ ὑπεῖξεν

---

21 mor. 206 a. Vell. 2, 43, 3. Suet. Caes. 13. Sall. Cat. 49, 2. Cass. Dio 37, 37, 1. 2

---

4 εἰ τετιθάσσευται PH: εἴτε τιθασσεύεται L¹M εἴ τι τιθασσεύεται L²CBD 5 προδίδωσι P 6 κενοτομεῖν L¹ παραθαρρύνοντες P 7 ἀλλήλους HPQ: αὐτοὺς Λ ὅσοι om. C 8 καπητώλιον L¹ καπετ. P 11 εἷς ὁ ἀνὴρ Zie.: εἴη εἷς ἀνὴρ H εἴη ὁ ἀνὴρ cet. εἴη del. Benseler 18 ἐπερρώσθησαν H 24 τῇ add. Zie.

αὐτοῖς ὁ Καῖσαρ, ἀλλὰ καταβὰς εἰς τὸν δῆμον ἀντιπαρ- a. 63
ήγγελλεν. ἀγχωμάλου δὲ τῆς σπουδῆς φαινομένης, ὁ 2
Κάτλος, ἀπὸ μείζονος ἀξίας μᾶλλον ὀρρωδῶν τὴν ἀδη-
λότητα, προσέπεμψε πείθων ἀποστῆναι τὸν Καίσαρα τῆς d
370 φιλοτιμίας ἐπὶ πολλοῖς χρήμασιν· ὁ δὲ καὶ πλείω προσ-
δανεισάμενος ἔφη διαγωνιεῖσθαι. τῆς δ' ἡμέρας ἐν- 3
στάσης, καὶ τῆς μητρὸς ἐπὶ τὰς θύρας αὐτὸν οὐκ ἀδα-
κρυτὶ προπεμπούσης, ἀσπασάμενος αὐτήν, „ὦ μῆτερ"
εἶπε, „τήμερον ἢ ἀρχιερέα τὸν υἱὸν ἢ φυγάδα ὄψει." διε- 4
νεχθείσης δὲ τῆς ψήφου, καὶ γενομένης ἁμίλλης, ἐκράτησε,
καὶ παρέσχε τῇ βουλῇ καὶ τοῖς ἀρίστοις φόβον ὡς ἐπὶ
πᾶν θρασύτητος προάξων τὸν δῆμον.

Ὅθεν οἱ περὶ Πίσωνα καὶ Κάτλον ᾐτιῶντο Κικέρωνα, 5
φεισάμενον Καίσαρος ἐν τοῖς περὶ Κατιλίναν λαβὴν παρα-
σχόντος. ὁ γὰρ δὴ Κατιλίνας οὐ μόνον τὴν πολιτείαν 6 e
μεταβαλεῖν, ἀλλ' ὅλην ἀνελεῖν τὴν ἡγεμονίαν καὶ πάντα
τὰ πράγματα συγχέαι διανοηθείς, αὐτὸς μὲν ἐξέπεσε,
περιπταίσας ἐλάττοσιν ἐλέγχοις πρὸ τοῦ τὰς ἐσχάτας αὐτοῦ
βουλὰς ἀποκαλυφθῆναι, Λέντλον δὲ καὶ Κέθηγον ἐν τῇ
πόλει διαδόχους ἀπέλιπε τῆς συνωμοσίας· οἷς εἰ μὲν 7
κρύφα παρεῖχέ τι θάρσους καὶ δυνάμεως ὁ Καῖσαρ, ἄδηλόν
ἐστιν, ἐν δὲ τῇ βουλῇ κατὰ κράτος ἐξελεγχθέντων, καὶ
Κικέρωνος τοῦ ὑπάτου γνώμας ἐρωτῶντος περὶ κολά-
σεως ἕκαστον, οἱ μὲν ἄλλοι μέχρι Καίσαρος θανατοῦν
ἐκέλευον, ὁ δὲ Καῖσαρ ἀναστὰς λόγον διῆλθε πεφρον- 8 f

---

13 c. 7, 5—8, 2 Plut. Cat. min. 22. 23. Cic. 20, 4 sqq. et ibi l. l. Drumann-Groebe V 518 sqq.

---

1 ἀντιπαρήγγειλεν C 3 ⟨ὡς⟩ ἀπὸ Cor. 5 προσδανεισόμενος Λ 9 ἢ[1] om. mor. ἕξεις mor. 13 πίσωνα L[1]PH: πείσωνα 18 περιπταίσας] περισφαλεὶς mg. P 20 ἀπέλειπεν L[1] 21 ἄδηλος Λ

a. 63 τισμένον, ὡς ἀποκτεῖναι μὲν ἀκρίτους ἄνδρας ἀξιώματι
καὶ γένει λαμπροὺς οὐ δοκεῖ πάτριον οὐδὲ δίκαιον εἶναι,
9 ⟨πλὴν εἰ⟩ μὴ μετὰ τῆς ἐσχάτης ἀνάγκης· εἰ δὲ φρου-
ροῖντο δεθέντες ἐν πόλεσι τῆς Ἰταλίας, ἃς ἂν αὐτὸς ἕληται
Κικέρων, μέχρι οὗ καταπολεμηθῇ Κατιλίνας, ὕστερον ἐν
εἰρήνῃ καὶ καθ' ἡσυχίαν περὶ ἑκάστου τῇ βουλῇ γνῶναι
711 παρέξειν. 8. οὕτω δὲ τῆς γνώμης φιλανθρώπου φανείσης,
καὶ τοῦ λόγου δυνατῶς ἐπ' αὐτῇ ῥηθέντος, οὐ μόνον οἱ
μετὰ τοῦτον ἀνιστάμενοι προσετίθεντο, πολλοὶ δὲ καὶ
τῶν πρὸ αὐτοῦ τὰς εἰρημένας γνώμας ἀπειπάμενοι, πρὸς
τὴν ἐκείνου μετέστησαν, ἕως ἐπὶ Κάτωνα τὸ πρᾶγμα 371 S
2 καὶ Κάτλον περιῆλθε. τούτων δὲ νεανικῶς ἐναντιω-
θέντων, Κάτωνος δὲ καὶ τὴν ὑπόνοιαν ἅμα τῷ λόγῳ
συνεπερείσαντος αὐτῷ, καὶ συγκατεξαναστάντος ἐρρω-
μένως, οἱ μὲν ἄνδρες ἀποθανούμενοι παρεδόθησαν, Καί-
σαρι δὲ τῆς βουλῆς ἐξιόντι πολλοὶ τῶν Κικέρωνα φρου-
ρούντων τότε νέων γυμνὰ τὰ ξίφη συνδραμόντες ἐπέσχον.
3 ἀλλὰ Κουρίων τε λέγεται τῇ τηβέννῳ περιβαλὼν ὑπεξα-
b γαγεῖν, αὐτός θ' ὁ Κικέρων ὡς οἱ νεανίσκοι προσέβλεψαν
ἀνανεῦσαι, φοβηθεὶς τὸν δῆμον, ἢ τὸν φόνον ὅλως ἄδικον
4 καὶ παράνομον ἡγούμενος. τοῦτο μὲν οὖν οὐκ οἶδ' ὅπως
ὁ Κικέρων, εἴπερ ἦν ἀληθές, ἐν τῷ περὶ τῆς ὑπατείας οὐκ
ἔγραψεν· αἰτίαν δ' εἶχεν ὕστερον ὡς ἄριστα τῷ καιρῷ τότε

---

16 Plut. Cic. 20, 7. Sall. Cat. 49, 4. Suet. Caes. 14, 2. Cic. p. Sest. 28

---

8 πλὴν εἰ add. Zie., solum εἰ Sol.; an praestat πλὴν pro μὴ? 5 ἄχρι ἂν οὗ καταπολ. Κικ. (praeeunte ἃς ἂν δοκῇ Κικέρωνι) Cic. 21, 1 7 παρέξειν Zie.: πράξει codd. (sed et ειν mg. H) παρέξει s. s. A = Cor. Sint. ὑπάρξει Mu. 9 post προσετίθεντο lac. 1 fere versus P 14 συνερείσαντος L[1] αὐτοῖς PC συνεξαναστάντος ΛH 18 τε PHM om. L[1] τότε CL[2] τιβέρνωι P τηβέρνω M 23 τότε τῷ καιρῷ C

παρασχόντι κατὰ τοῦ Καίσαρος μὴ χρησάμενος, ἀλλ' a. 63
ἀποδειλιάσας ⟨πρὸς⟩ τὸν δῆμον, ὑπερφυῶς περιεχόμενον τοῦ Καίσαρος· ὅς γε καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας, εἰς 5
τὴν βουλὴν εἰσελθόντος αὐτοῦ, καὶ περὶ ὧν ἐν ὑποψίαις ἦν ἀπολογουμένου, καὶ περιπίπτοντος θορύβοις πονηροῖς, ἐπειδὴ πλείων τοῦ συνήθους ἐγίγνετο τῇ βουλῇ c
καθεζομένῃ χρόνος, ἐπῆλθε μετὰ κραυγῆς καὶ περιέστη τὴν σύγκλητον, ἀπαιτῶν τὸν ἄνδρα καὶ κελεύων ἀφεῖναι.

Διὸ καὶ Κάτων φοβηθεὶς μάλιστα τὸν ἐκ τῶν ἀπόρων 6
νεωτερισμόν, οἳ τοῦ παντὸς ὑπέκκαυμα πλήθους ἦσαν, ἐν τῷ Καίσαρι τὰς ἐλπίδας ἔχοντες, ἔπεισε τὴν σύγκλητον ἀπονεῖμαι σιτηρέσιον αὐτοῖς ἔμμηνον· ἐξ οὗ δαπάνης μὲν 7
ἑπτακόσιαι πεντήκοντα μυριάδες ἐνιαύσιοι προσεγένοντο τοῖς ἄλλοις ἀναλώμασι, τὸν μέντοι μέγαν ἐν τῷ παρόντι φόβον ἔσβεσε περιφανῶς τὸ πολίτευμα τοῦτο, καὶ τὸ πλεῖστον ἀπέρρηξε τῆς Καίσαρος δυνάμεως καὶ διεσκέ- d
δασεν ἐν καιρῷ, στρατηγεῖν μέλλοντος καὶ φοβερωτέρου διὰ τὴν ἀρχὴν ὄντος.

372 S **9.** Οὐ μὴν ἀπέβη τι ταραχῶδες ἀπ' αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ a. 62
τύχη τις ἄχαρις τῷ Καίσαρι συνηνέχθη περὶ τὸν οἶκον.
Πόπλιος Κλώδιος ἦν ἀνὴρ γένει μὲν εὐπατρίδης καὶ 2
πλούτῳ καὶ λόγῳ λαμπρός, ὕβρει δὲ καὶ θρασύτητι τῶν ἐπὶ βδελυρίᾳ περιβοήτων οὐδενὸς δεύτερος. οὗτος ἤρα 3
Πομπηΐας τῆς Καίσαρος γυναικός, οὐδ' αὐτῆς ἀκούσης, ἀλλὰ φυλακαί τε τῆς γυναικωνίτιδος ἀκριβεῖς ἦσαν, ἥ τε μήτηρ τοῦ Καίσαρος Αὐρηλία γυνὴ σώφρων περιέπουσα

---

3 obloquitur Suet. 14, 2 9 Plut. Cat. min. 26, 1. mor. 818 d
21 cf. ad p. 300, 19

---

2 πρὸς add. Sch. 6 πλεῖον P 13 πεντακόσιαι πεντήκοντα Λ (1250 τάλαντα Cat. min.) προσεγίνοντο Λ 15 τὸ² om. M 26 αὐριλία P

e *τὴν νύμφην, ἀεὶ χαλεπὴν καὶ παρακεκινδυνευμένην αὐ-*
τοῖς ἐποίει τὴν ἔντευξιν.
4 *Ἔστι δὲ Ῥωμαίοις θεὸς ἣν Ἀγαθὴν ὀνομάζουσιν,*
ὥσπερ Ἕλληνες Γυναικείαν, καὶ Φρύγες μὲν οἰκειούμενοι
Μίδα μητέρα τοῦ βασιλέως γενέσθαι φασί, Ῥωμαῖοι δὲ
νύμφην δρυάδα Φαύνῳ συνοικήσασαν, Ἕλληνες δὲ τῶν
5 *Διονύσου μητέρων τὴν ἄρρητον. ὅθεν ἀμπελίνοις τε τὰς*
σκηνὰς κλήμασιν ἑορτάζουσαι κατερέφουσι, καὶ δράκων
6 *ἱερὸς παρακαθίδρυται τῇ θεῷ κατὰ τὸν μῦθον. ἄνδρα δὲ*
προσελθεῖν οὐ θέμις οὐδ' ἐπὶ τῆς οἰκίας γενέσθαι τῶν
ἱερῶν ὀργιαζομένων, αὐταὶ δὲ καθ' ἑαυτὰς αἱ γυναῖκες
f *πολλὰ τοῖς Ὀρφικοῖς ὁμολογοῦντα δρᾶν λέγονται περὶ*
7 *τὴν ἱερουργίαν. ὅταν οὖν ὁ τῆς ἑορτῆς καθήκῃ χρόνος,*
**** *ὑπατεύοντος ἢ στρατηγοῦντος ἀνδρός, αὐτὸς μὲν*
ἐξίσταται καὶ πᾶν τὸ ἄρρεν, ἡ δὲ γυνὴ τὴν οἰκίαν παρα-
8 *λαβοῦσα διακοσμεῖ. καὶ τὰ μέγιστα νύκτωρ τελεῖται,*
παιδιᾶς ἀναμεμειγμένης ταῖς παννυχίσι, καὶ μουσικῆς
ἅμα πολλῆς παρούσης.

Dec. 62 **10.** *Ταύτην τότε τὴν ἑορτὴν τῆς Πομπηΐας ἐπιτε-*
λούσης, ὁ Κλώδιος οὔπω γενειῶν, καὶ διὰ τοῦτο λήσειν
712 *οἰόμενος, ἐσθῆτα καὶ σκευὴν ψαλτρίας ἀναλαβὼν ἐχώρει,*
2 *νέᾳ γυναικὶ τὴν ὄψιν ἐοικώς. καὶ ταῖς θύραις ἐπιτυχὼν*
ἀνεῳγμέναις, εἰσήχθη μὲν ἀδεῶς ὑπὸ τῆς συνειδυίας

---

3 Plut. Cic. 19, 4. 5. mor. 268 d. e. Macrob. Sat. 1, 12, 23—27. Prop. 4, 9, 23 sqq. al. cf. Wissowa, Rel. u. Kult. d. Römer², 216 sqq. **17** Iuv. sat. 6, 314 sqq. **19** c. 10, 1—5 Plut. Cic. 28. Cic. ad Att. 1, 12, 3. 13, 3. in Clod. et Cur. fg. 5 c. schol. Bob. de har. resp. 37. 43. 44. p. Mil. 72. Parad. 4, 32. Cass. Dio 37, 45. App. Sic. 7

---

3 *ἀγάθην*: corr. Sch. **9** *τῶι θῶι* **P** **10** *οὐδ' ἐκτὸς οὐδ' ἐπὶ* **C** **11** *αὗται* **PC** **14** lac. stat. Zie., velut *δέον ἐπιτελεῖν αὐτὴν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ* excidisse ratus cl. Cic. 19, 5

373 S θεραπαινίδος, ἐκείνης δὲ προδραμούσης, ὡς τῇ Πομπηΐᾳ Dec. 62
φράσειε, καὶ γενομένης διατριβῆς, περιμένειν μὲν ὅπου
κατελείφθη τῷ Κλωδίῳ μὴ καρτεροῦντι, πλανωμένῳ δ' ἐν
οἰκίᾳ μεγάλῃ καὶ περιφεύγοντι τὰ φῶτα προσπεσοῦσα
τῆς Αὐρηλίας ἀκόλουθος, ὡς δὴ γυνὴ γυναῖκα παίζειν
προὐκαλεῖτο, καὶ μὴ βουλόμενον εἰς τὸ μέσον εἷλκε, καὶ
τίς ἐστι καὶ πόθεν ἐπυνθάνετο. τοῦ δὲ Κλωδίου φήσαντος 3
ἅβραν περιμένειν Πομπηΐας, αὐτὸ τοῦτο καλουμένην, καὶ
τῇ φωνῇ γενομένου καταφανοῦς, ἡ μὲν ἀκόλουθος εὐθὺς b
ἀπεπήδησε κραυγῇ πρὸς τὰ φῶτα καὶ τὸν ὄχλον, ἄνδρα
πεφωρακέναι βοῶσα, τῶν δὲ γυναικῶν διαπτοηθεισῶν,
ἡ Αὐρηλία τὰ μὲν ὄργια τῆς θεοῦ κατέπαυσε καὶ συνεκά-
λυψεν, αὐτὴ δὲ τὰς θύρας ἀποκλεῖσαι κελεύσασα, περιῄει
τὴν οἰκίαν ὑπὸ λαμπάδων ζητοῦσα τὸν Κλώδιον. εὑρί- 4
σκεται δ' εἰς οἴκημα παιδίσκης ᾗ συνεισῆλθε καταπεφευ-
γώς, καὶ γενόμενος φανερός, ὑπὸ τῶν γυναικῶν ἐξελαύνε-
ται διὰ τῶν θυρῶν. τὸ δὲ πρᾶγμα καὶ νυκτὸς εὐθὺς αἱ 5
γυναῖκες ἀπιοῦσαι τοῖς αὑτῶν ἔφραζον ἀνδράσι, καὶ μεθ'
ἡμέραν ἐχώρει διὰ τῆς πόλεως λόγος, ὡς ἀθέσμοις ἐπι- c
κεχειρηκότος τοῦ Κλωδίου, καὶ δίκην οὐ τοῖς ὑβρισμένοις
μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ πόλει καὶ τοῖς θεοῖς ὀφείλοντος.

Ἐγράψατο μὲν οὖν τὸν Κλώδιον εἷς τῶν δημάρχων 6 a. 61
ἀσεβείας, καὶ συνέστησαν ἐπ' αὐτὸν οἱ δυνατώτατοι τῶν
ἀπὸ τῆς βουλῆς, ἄλλας τε δεινὰς ἀσελγείας καταμαρτυ-
ροῦντες, καὶ μοιχείαν ἀδελφῆς ἣ Λευκούλλῳ συνῳκήκει.

---

22 Plut. Cic. 28, 4—29, 9. Cic. ad Att. 1, 13, 3. 16. 18, 3. ad fam. 1, 9, 15. in Pis. 95. p. Mil. 73. 86. Liv. per. 103. Val. Max. 9, 1, 7. Sen. ep. 97. Cass. Dio 37, 45, 2—46, 3

---

1 προσδραμούσης CD 5 παίζειν] πλησιάζειν vel πελάζειν Rei. 8 ἅβραν P: ἄβραν cet. et editt. 12 ἡ om. Λ κατεκάλυψεν P 13 ἐπικλεῖσαι C 15 ⟨τῆς⟩ παιδίσκης Zie. 17 καὶ om. P 19 ὁ λόγος Λ

7 πρὸς δὲ τὰς τούτων σπουδὰς ὁ δῆμος ἀντιτάξας ἑαυτόν,
ἤμυνε τῷ Κλωδίῳ καὶ μέγα πρὸς τοὺς δικαστὰς ὄφελος
8 ἦν, ἐκπεπληγμένους καὶ δεδοικότας τὸ πλῆθος. ὁ δὲ
Ian. 61 Καῖσαρ ἀπεπέμψατο μὲν εὐθὺς τὴν Πομπηΐαν, μάρτυς
d δὲ πρὸς τὴν δίκην κληθείς, οὐδὲν ἔφη τῶν λεγομένων
9 κατὰ τοῦ Κλωδίου γιγνώσκειν. ὡς δὲ τοῦ λόγου παρα-
δόξου φανέντος ὁ κατήγορος ἠρώτησε „πῶς οὖν ἀπεπέμψω 374 S
τὴν γυναῖκα;" „ὅτι" ἔφη „τὴν ἐμὴν ἠξίουν μηδ' ὑπονοη-
10 θῆναι." ταῦθ' οἱ μὲν οὕτω φρονοῦντα τὸν Καίσαρα λέγου-
σιν εἰπεῖν, οἱ δὲ τῷ δήμῳ χαριζόμενον, ὡρμημένῳ σῴζειν
11 τὸν Κλώδιον. ἀποφεύγει δ' οὖν τὸ ἔγκλημα, τῶν πλεί-
στων δικαστῶν συγκεχυμένοις τοῖς γράμμασι τὰς γνώμας
ἀποδόντων, ὅπως μήτε παρακινδυνεύσωσιν ἐν τοῖς πολλοῖς
καταψηφισάμενοι, μήτ' ἀπολύσαντες ἀδοξήσωσι παρὰ
τοῖς ἀρίστοις.

e **11.** Ὁ δὲ Καῖσαρ εὐθὺς ἀπὸ τῆς στρατηγίας τῶν
ἐπαρχιῶν τὴν Ἰβηρίαν λαβών, ὡς ἦν δυσδιάθετον αὐτῷ
τὸ περὶ τοὺς δανειστάς, ἐνοχλοῦντας ἐξιόντι καὶ κατα-
βοῶντας, ἐπὶ Κράσσον κατέφυγε, πλουσιώτατον ὄντα
Ῥωμαίων, δεόμενον δὲ τῆς Καίσαρος ἀκμῆς καὶ θερμό-
2 τητος ἐπὶ τὴν πρὸς Πομπήϊον ἀντιπολιτείαν. ἀναδεξα-
μένου δὲ τοῦ Κράσσου τοὺς μάλιστα χαλεποὺς καὶ ἀπαρ-
αιτήτους τῶν δανειστῶν, καὶ διεγγυήσαντος ὀκτακοσίων

3 mor. 206 a   16 Plut. Crass. 7, 6. Suet. Caes. 18, 1. 54, 1. 71. Cic. p. Balb. 43. App. Ib. 102. b. c. 2, 26. 27. Cass. Dio 37, 52, 1. 45, 40, 3. de vir. ill. 78, 4

2 μέγα om. **P**   6 γινώσκειν **HC** τοῦ Κλωδίου καταγιγνώσκειν Zie. cl. c. 63, 11. Cic. 29, 9   8 ἐμὴν ⟨γυναῖκα⟩ Zie.   11 ἀποφεύγειν **L¹BD**   12 συγκεχυμένας: corr. (Cor.) Sch., cf. Cic. 29, 6   γράμμασι **PHQ** Cic. l. l.: πράγμασιν **Λ**   13 ἀποδιδόντων **Λ**   14 ἀποδείξωσι **L¹**   14. 15 ἐν τοῖς φρονίμοις **C**   17 τὴν ⟨ἐκτὸς⟩ Casaubonus   λαχὼν Br. (*ulteriorem sortitus Hispaniam* Suet. κλήρῳ λαβὼν τὴν ἐκτὸς Ἰβηρίαν Mar. 6, 1, ubi λαχὼν Wil.)   19 κατέφευγε **L¹H**   23 ἐγγυήσαντος **P**

καὶ τριάκοντα ταλάντων, οὕτως ἐξῆλθεν ἐπὶ τὴν ἐπ- a. 61
αρχίαν. λέγεται δὲ τὰς Ἄλπεις ὑπερβάλλοντος αὐτοῦ, καὶ 3
πολίχνιόν τι βαρβαρικόν, οἰκούμενον ὑπ' ἀνθρώπων
παντάπασιν ὀλίγων καὶ λυπρόν, παρερχομένου, τοὺς f
ἑταίρους ἅμα γέλωτι καὶ μετὰ παιδιᾶς „ἦ που“ φάναι
„κἀνταῦθά τινές εἰσιν ὑπὲρ ἀρχῶν φιλοτιμίαι καὶ περὶ
πρωτείων ἅμιλλαι καὶ φθόνοι τῶν δυνατῶν πρὸς ἀλλή-
λους;“ τὸν δὲ Καίσαρα σπουδάσαντα πρὸς αὐτοὺς εἰ- 4
πεῖν· „ἐγὼ μὲν ⟨μᾶλλον ἂν⟩ ἐβουλόμην παρὰ τούτοις
εἶναι [μᾶλλον] πρῶτος ἢ παρὰ Ῥωμαίοις δεύτερος.“
ὁμοίως δὲ πάλιν ἐν Ἰβηρίᾳ σχολῆς οὔσης ἀναγινώσκοντά 5
τι τῶν περὶ Ἀλεξάνδρου γεγραμμένων σφόδρα γενέσθαι
πρὸς ἑαυτῷ πολὺν χρόνον, εἶτα καὶ δακρῦσαι· τῶν δὲ 6 713
φίλων θαυμασάντων τὴν αἰτίαν, εἰπεῖν· „οὐ δοκεῖ ὑμῖν
ἄξιον εἶναι λύπης, εἰ τηλικοῦτος μὲν ὢν Ἀλέξανδρος ἤδη
375 8 τοσούτων ἐβασίλευεν, ἐμοὶ δὲ λαμπρὸν οὐδὲν οὔπω πέ-
πρακται;“

12. Τῆς γοῦν Ἰβηρίας ἐπιβὰς εὐθὺς ἦν ἐνεργός, ὥσθ' ἡμέραις ὀλίγαις δέκα σπείρας συναγαγεῖν πρὸς ταῖς πρότερον οὔσαις εἴκοσι, καὶ στρατεύσας ἐπὶ Καλαϊκοὺς καὶ Λυσιτανούς, κρατῆσαι καὶ προελθεῖν ἄχρι τῆς ἔξω

---

2 mor. 206 b. (151 c) 11 mor. 206 b. Cass. Dio 37, 52, 2 18 Cass. Dio 37, 52. 53. 44, 41, 1. 2. App. Ib. 102. b. c. 2, 27. [Caes.] b. Hisp. 42, 2. 3. Cic. p. Balb. 43. Liv. per. 103. Vell. 2, 43, 4. Suet. Caes. 18, 1. 54, 1. Zon. 10, 6, p. 354, 5

---

2 ὑπερβαλόντος codd. praeter C 4 λυπρὸν Cor. ex mor.: λυπρῶν ΛHQ λυπηρῶν P παρερχομένους: corr. Br. et mor. 6 κἂν ἐνταῦθα PM 9 μᾶλλον huc transpos. et ἂν add. Zie. cl. mor. μᾶλλον ante εἶναι hab. C. om. M ἐβουλόμην ⟨ἂν⟩ Kurtz ⟨ἂν⟩ βουλοίμην Ri. 14 αἰτίαν] λύπην M θαυμασάντων τὴν λύπην ⟨καὶ πυθομένων⟩ τὴν αἰτίαν Zie. 15 ἤδη] ἐθνῶν quidam codd. Steph. Am. Vulc. 16 ἐβασίλευσεν C οὕτω P 18 δ' οὖν Sint. 20 καλαϊκοὺς L, sed λ alt. inser. m. 1 καλαίκους cet. 21 λουσιτανοὺς L[2]

a. 61 θαλάσσης, τὰ μὴ πρότερον ὑπακούοντα Ῥωμαίοις ἔθνη
2 καταστρεφόμενος. θέμενος δὲ τὰ τοῦ πολέμου καλῶς, οὐ
χεῖρον ἐβράβευε τὰ τῆς εἰρήνης, ὁμόνοιάν τε ταῖς πόλεσι
b καθιστάς, καὶ μάλιστα τὰς τῶν χρεωφειλετῶν καὶ δανει-
3 στῶν ἰώμενος διαφοράς. ἔταξε γὰρ τῶν προσιόντων
τοῖς ὀφείλουσι καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν δύο μὲν μέρη τὸν
δανειστὴν ἀναιρεῖσθαι, τῷ δὲ λοιπῷ χρῆσθαι τὸν δεσπό-
4 την, ἄχρι ἂν οὕτως ἐκλυθῇ τὸ δάνειον. ἐπὶ τούτοις
εὐδοκιμῶν, ἀπηλλάγη τῆς ἐπαρχίας, αὐτός τε πλούσιος
γεγονώς, καὶ τοὺς στρατιώτας ὠφεληκὼς ἀπὸ τῶν
στρατειῶν, καὶ προσηγορευμένος αὐτοκράτωρ ὑπ' αὐτῶν.
a. 60 **13.** Ἐπεὶ δὲ τοὺς μὲν μνωμένους θρίαμβον ἔξω δια-
τρίβειν ἔδει, τοὺς δὲ μετιόντας ὑπατείαν παρόντας ἐν
τῇ πόλει τοῦτο πράττειν, ἐν τοιαύτῃ γεγονὼς ἀντινομίᾳ,
c καὶ πρὸς αὐτὰς τὰς ὑπατικὰς ἀφιγμένος ἀρχαιρεσίας,
ἔπεμψε πρὸς τὴν σύγκλητον αἰτούμενος αὐτῷ δοθῆναι
2 παραγγέλλειν εἰς ὑπατείαν ἀπόντι διὰ τῶν φίλων. Κάτωνος
δὲ πρῶτον μὲν ἰσχυριζομένου τῷ νόμῳ πρὸς τὴν ἀξίωσιν,
εἶθ' ὡς ἑώρα πολλοὺς τεθεραπευμένους ὑπὸ τοῦ Καίσαρος,
ἐκκρούσαντος τῷ χρόνῳ τὸ πρᾶγμα, καὶ τὴν ἡμέραν ἐν
τῷ λέγειν κατατρίψαντος, ἔγνω τὸν θρίαμβον ἀφεὶς ὁ
3 Καῖσαρ ἔχεσθαι τῆς ὑπατείας. καὶ παρελθὼν εὐθὺς ὑπο-
δύεται πολίτευμά τι, πάντας ἀνθρώπους ἐξαπατῆσαν πλὴν
Κάτωνος· ἦν δὲ τοῦτο διαλλαγὴ Πομπηΐου καὶ Κράσσου,
d 4 τῶν μέγιστον ἐν τῇ πόλει δυναμένων· οὓς συναγαγὼν ὁ 376

---

12 Plut. Pomp. 47, 1—4. Cat. min. 31, 3—6. Crass. 14, 1—4. Lucull. 42, 6. Cass. Dio 37, 54—58. 44, 41, 3. 4. App. b. c. 2, 28—34. Cic. ad Att. 2, 9, 2. Liv. per. 103. Vell. 2, 44, 1. 2. Suet. Caes. 18, 2. 19, 2. Flor. 2, 13, 9—11. Zon. 10, 6, p. 354, 11

---

1 μὴ πρὶν ὑπείκοντα Zon. **10** τοὺς om. **P** **11** στρατηγιῶν: corr. Sch. **18** δὲ om. **L**[1]

*Καῖσαρ εἰς φιλίαν ἐκ διαφορᾶς, καὶ τὴν ἀπ' ἀμφοῖν συν-
ενεγκάμενος ἰσχὺν εἰς ἑαυτόν, ἔργῳ φιλάνθρωπον ἔχοντι
προσηγορίαν ἔλαθε μεταστήσας τὴν πολιτείαν. οὐ γάρ,* 5
*ὡς οἱ πλεῖστοι νομίζουσιν, ἡ Καίσαρος καὶ Πομπηΐου
διαφορὰ τοὺς ἐμφυλίους ἀπειργάσατο πολέμους, ἀλλὰ
μᾶλλον ἡ φιλία, συστάντων ἐπὶ καταλύσει τῆς ἀριστο-
κρατίας τὸ πρῶτον, εἶθ' οὕτως καὶ πρὸς ἀλλήλους δια-
στάντων. Κάτωνι δὲ πολλάκις τὰ μέλλοντα προθεσπίζοντι* 6
*περιῆν δυσκόλου μὲν ἀνθρώπου τότε καὶ πολυπράγ-
μονος, ὕστερον δὲ φρονίμου μέν, οὐκ εὐτυχοῦς δὲ συμ-
βούλου λαβεῖν δόξαν.* e

14. *Οὐ μὴν ἀλλ' ὁ Καῖσαρ ἐν μέσῳ τῆς Κράσσου καὶ
Πομπηΐου φιλίας δορυφορούμενος ἐπὶ τὴν ὑπατείαν
κατήχθη· καὶ λαμπρῶς ἀναγορευθεὶς μετὰ Καλπουρνίου* 2
Βύβλου, καὶ καταστὰς εἰς τὴν ἀρχήν, εὐθὺς εἰσέφερε a. 59
*νόμους οὐχ ὑπάτῳ προσήκοντας, ἀλλὰ δημάρχῳ τινὶ
θρασυτάτῳ, πρὸς ἡδονὴν τῶν πολλῶν κληρουχίας τινὰς
καὶ διανομὰς χώρας εἰσηγούμενος. ἐν δὲ τῇ βουλῇ τῶν* 3
*καλῶν τε καὶ ἀγαθῶν ἀντικρουσάντων, πάλαι δεόμενος
προφάσεως ἀνακραγὼν καὶ μαρτυράμενος, ὡς εἰς τὸν
δῆμον ἄκων ἐξελαύνοιτο, θεραπεύσων ἐκεῖνον ἐξ ἀνάγκης*

---

12 Zon. 10, 6, p. 354, 23 14 cf. ad p. 304, 12; adde CIL I[2] p. 156. Vell. 2, 41, 1. Eutr. 6, 17, 1. Oros. 6, 7, 1 15 Plut. Pomp. 47, 5—48, 5. Cat. min. 31, 6—33. App. b. c. 2, 35—42. 49—51. Cass. Dio 38, 1—6. Liv. per. 103. Vell. 2, 44, 3. 4. Suet. Caes. 20—22. (Gell. 4, 10, 8)

---

1 *ἀπ'* Rei.: *ὑπ'* *συνεισενεγκάμενος* **HQ** 2 *εἰς ἑαυτὸν* om. **L**[1] 6 *ἀριστοκρατείας* **L**[1]**PM** et ante ras. **H** 9 *τότε μὲν ἀνθρώπου* **C** *μὲν τότε ἀνθρώπου* **M** 10 *φρονήμου* **L**[1]**P** 13 *ὥσπερ δορυφορούμενος* Zon. 14 *προήχθη* **L**[2] Zon. 15 *βίβλου* **L** 16 *προήκοντας* **L**[1] *τινὶ*] *τῷ* **L**[1] 18 *χώρας καὶ διανομὰς*: transpos. Stegmann cl. Cat. min. 31, 6; adde Pomp. 47, 5. 48, 3

a. 59 ὕβρει καὶ χαλεπότητι τῆς βουλῆς, πρὸς αὐτὸν ἐξεπήδησε.
4 καὶ περιστησάμενος ἔνθεν μὲν Κράσσον, ἔνθεν δὲ Πομπή-
ϊον, ἠρώτησεν εἰ τοὺς νόμους ἐπαινοῖεν· ἐπαινεῖν δὲ φα-
σκόντων, παρεκάλει βοηθεῖν ἐπὶ τοὺς ἐνίστασθαι μετὰ
5 ξιφῶν ἀπειλοῦντας. ἐκεῖνοι δ' ὑπισχνοῦντο· Πομπήϊος
δὲ καὶ προσεπεῖπεν, ὡς ἀφίξοιτο πρὸς τὰ ξίφη μετὰ τοῦ
6 ξίφους καὶ θυρεὸν κομίζων. ἐπὶ τούτῳ τοὺς μὲν ἀριστο-
κρατικοὺς ἠνίασεν, οὐκ ἀξίαν τῆς περὶ αὐτὸν αἰδοῦς,
οὐδὲ τῇ πρὸς τὴν σύγκλητον εὐλαβείᾳ πρέπουσαν, ἀλλὰ
μανικὴν καὶ μειρακιώδη φωνὴν ἀκούσαντας, ὁ δὲ δῆμος
ἥσθη.

714 7 Καῖσαρ δὲ μειζόνως ἔτι τῆς Πομπηΐου δυνάμεως ὑπο- 377 S
δραττόμενος, ἦν γὰρ αὐτῷ Ἰουλία θυγάτηρ ἐγγεγυη-
μένη Σερουϊλίῳ Καιπίωνι, ταύτην ἐνεγγύησε Πομπηΐῳ,
τὴν δὲ Πομπηΐου τῷ Σερουϊλίῳ δώσειν ἔφησεν, οὐδ'
αὐτὴν ἀνέγγυον οὖσαν, ἀλλὰ Φαύστῳ τῷ Σύλλα παιδὶ
8 καθωμολογημένην. ὀλίγῳ δ' ὕστερον Καῖσαρ ἠγάγετο
Καλπουρνίαν θυγατέρα Πείσωνος, τὸν δὲ Πείσωνα κατέ-
στησεν ὕπατον εἰς τὸ μέλλον, ἐνταῦθα δὴ καὶ σφόδρα
μαρτυρομένου Κάτωνος καὶ βοῶντος οὐκ ἀνεκτὸν εἶναι,
γάμοις διαμαστροπευομένης τῆς ἡγεμονίας, καὶ διὰ γυ-
b ναίων εἰς ἐπαρχίας καὶ στρατεύματα καὶ δυνάμεις ἀλλή-
λους ἀντεισαγόντων.

9 Ὁ μὲν οὖν συνάρχων τοῦ Καίσαρος Βύβλος, ἐπεὶ κω-

---

12 cf. ad p. 305, 15; adde Cic. ad Att. 2, 17, 1. 8, 3, 3. in Pis. 59. 90. Caes. b. G. 1, 12, 7. Cass. Dio 38, 9, 1. Zon. 10, 6, p. 354, 26

---

1 τῆς om. **P** 4 ἐπὶ **PHQ**: πρὸς *Λ* 6. 7 πρὸς τοὺς ἀπειλοῦντας τὰ ξίφη μετὰ ξίφους Pomp. 47, 7 9 τῆς ... εὐλαβείας: corr. Steph. 12 ἐπιδραττόμενος Cor. 14 Καιπίωνι Steph.: σκιπίωνι vel σκηπίωνι codd. 18 πίσωνος et πίσωνα **P** 19 μέσον **Q** 20 μαρτυρουμένου **PHQ** 21 γάμους **P**

λύων τοὺς νόμους οὐδὲν ἐπέραινεν, ἀλλὰ πολλάκις ἐκινδύ- a. 59
νευε μετὰ Κάτωνος ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς ἀποθανεῖν, ἐγκλεισά-
μενος οἴκοι τὸν τῆς ἀρχῆς χρόνον διετέλεσε. Πομπήϊος δὲ 10
γήμας εὐθὺς ἐνέπλησε τὴν ἀγορὰν ὅπλων, καὶ συνεπεκύ-
ρου τῷ δήμῳ τοὺς νόμους, Καίσαρι δὲ τὴν ἐντὸς Ἄλπεων
καὶ τὴν ἐκτὸς ἅπασαν Κελτικήν, προσθεὶς τὸ Ἰλλυρικόν,
μετὰ ταγμάτων τεσσάρων εἰς πενταετίαν. Κάτωνα μὲν 11
οὖν ἐπιχειρήσαντα τούτοις ἀντιλέγειν ἀπῆγεν εἰς φυλακὴν
ὁ Καῖσαρ, οἰόμενος αὐτὸν ἐπικαλέσεσθαι τοὺς δημάρχους· c
ἐκείνου δ' ἀφώνου βαδίζοντος, ὁρῶν ὁ Καῖσαρ οὐ μόνον 12
τοὺς κρατίστους δυσφοροῦντας, ἀλλὰ καὶ τὸ δημοτικὸν
αἰδοῖ τῆς Κάτωνος ἀρετῆς σιωπῇ καὶ μετὰ κατηφείας
ἑπόμενον, αὐτὸς ἐδεήθη κρύφα τῶν δημάρχων ἑνὸς ἀφε-
λέσθαι τὸν Κάτωνα. τῶν δ' ἄλλων συγκλητικῶν ὀλίγοι 13
παντάπασιν αὐτῷ συνῄεσαν εἰς βουλήν, οἱ δὲ λοιποὶ
δυσχεραίνοντες ἐκποδὼν ἦσαν. εἰπόντος δὲ Κωνσιδίου 14
τινὸς τῶν σφόδρα γερόντων, ὡς φοβούμενοι τὰ ὅπλα καὶ
τοὺς στρατιώτας οὐ συνέρχοιντο, „τί οὖν“ ἔφη [ὁ]
378 S Καῖσαρ „οὐ καὶ σὺ ταῦτα δεδιὼς οἰκουρεῖς;“ καὶ ὁ
Κωνσίδιος εἶπεν· „ὅτι με ποιεῖ μὴ φοβεῖσθαι τὸ γῆρας· 15 d
ὁ γὰρ ἔτι λειπόμενος βίος οὐ πολλῆς ὀλίγος ὢν δεῖται
προνοίας.“

Αἴσχιστον δὲ τῶν τότε πολιτευμάτων ἔδοξεν ἐν τῇ 16
Καίσαρος ὑπατείᾳ δήμαρχον αἱρεθῆναι Κλώδιον ἐκεῖνον,
ὑφ' οὗ τὰ περὶ τὸν γάμον καὶ τὰς ἀπορρήτους παρενο-

---

8 Zon. 10, 6, p. 354, 28 14 Cic. ad Att. 2, 24, 4. Zon. 10, 6, p. 355, 1 23 Cat. min. 33, 6 et ibi l. l.

---

1 ἐκινδύνευσε Cor. 7 εἰς om. PC 9 ἐπικαλέσεσθαι Q et ante corr. H: ἐπικαλέσασθαι 11 κρατοῦντας P 15 συνῆσαν L[1] 16 κονσιδίου: corr. Zie., cf. v. 20 18 ὁ del. Sint. (qui et εἶπεν ὁ Κ.) 20 κωνσίδιος L[1]: κονσίδιος 21 οὐ πολύς P

a. 59 17 *μήθη παννυχίδας. ᾑρέθη δ' ἐπὶ τῇ Κικέρωνος καταλύσει,
καὶ Καῖσαρ οὐ πρότερον ἐξῆλθεν ἐπὶ τὴν στρατιάν, ἢ
καταστασιάσαι Κικέρωνα μετὰ Κλωδίου καὶ συνεκβαλεῖν
ἐκ τῆς Ἰταλίας.*

15. *Τοιαῦτα μὲν οὖν λέγεται γενέσθαι τὰ πρὸ τῶν*
2 *Γαλατικῶν. ὁ δὲ τῶν πολέμων οὓς ἐπολέμησε μετὰ ταῦτα,
καὶ τῶν στρατειῶν αἷς ἡμερώσατο τὴν Κελτικὴν χρόνος,*
e *ὥσπερ ἄλλην ἀρχὴν λαβόντος αὐτοῦ, καὶ καταστάντος εἰς
ἑτέραν τινὰ βίου καὶ πραγμάτων καινῶν ὁδόν, οὐκ ἔστιν
ὅτου τῶν μάλιστα τεθαυμασμένων ἐφ' ἡγεμονίᾳ καὶ
μεγίστων γεγονότων ἀπολείποντα πολεμιστὴν καὶ στρα-*
3 *τηλάτην ἀπέδειξεν αὐτόν· ἀλλ' εἴτε Φαβίους καὶ Σκιπίω-
νας καὶ Μετέλλους, καὶ τοὺς κατ' αὐτὸν ἢ μικρὸν ἔμπρο-
σθεν αὐτοῦ, Σύλλαν καὶ Μάριον ἀμφοτέρους τε Λευκούλ-
λους, ἢ καὶ Πομπήϊον αὐτόν, οὗ κλέος ὑπουράνιον ἤνθει*
4 *τότε παντοίας περὶ πόλεμον ἀρετῆς, παραβάλοι τις, αἱ
Καίσαρος ὑπερβάλλουσι πράξεις, τὸν μὲν χαλεπότητι*
f *τόπων ἐν οἷς ἐπολέμησε, τὸν δὲ μεγέθει χώρας ἣν προσ-
εκτήσατο, τὸν δὲ πλήθει καὶ βίᾳ πολεμίων οὓς ἐνίκησε,
τὸν δ' ἀτοπίαις καὶ ἀπιστίαις ἠθῶν ἃ καθωμίλησε, τὸν
δ' ἐπιεικείᾳ καὶ πρᾳότητι πρὸς τοὺς ἁλισκομένους, τὸν*
5 *δὲ δώροις καὶ χάρισι πρὸς τοὺς συστρατευομένους· πάντας
δὲ τῷ πλείστας μεμαχῆσθαι μάχας καὶ πλείστους ἀνῃρη-*

---

2 Cic. post red. in. sen. 32. de domo 22. de har. resp. 47. p. Sest. 39. 41. Cass. Dio 38, 17, 1. 2 **10** Cic. Phil. 2, 116. Suet. Caes. 55, 1. Vell. 2, 46, 1. Solin. 1, 106 **15** cf. Hom. Od. 9, 20. 264. Il. 22, 268. Pind. Pyth. 1, 128

---

1 *εὑρέθη* L^1 2 *στρατείαν* L 7 *στρατιῶν* P 11 *ἀπο-λείποντα δὲ* L^1 12 *εἴτε* L^2: *εἰ* PHQ *ἢ* A et fort. L^1 (*ἦν* D) *σκηπίωνας* PHQ 16 *τότε* om. *A* 17 *ὑπερβαλοῦσι* Rei. 20 *ἠθῶν*] *ἐθνῶν* C *καθωμίλησε* M Cor.: *καθωμάλισε*

*κέναι τῶν ἀντιταχθέντων. ἔτη γὰρ οὐδὲ δέκα πολεμήσας
περὶ Γαλατίαν, πόλεις μὲν ὑπὲρ ὀκτακοσίας κατὰ κράτος
εἷλεν, ἔθνη δ' ἐχειρώσατο τριακόσια, μυριάσι δὲ παρατα-* 715
379 S *ξάμενος κατὰ μέρος τριακοσίαις, ἑκατὸν μὲν ἐν χερσὶ
διέφθειρεν, ἄλλας δὲ τοσαύτας ἐζώγρησεν.*

16. *Εὐνοίᾳ δὲ καὶ προθυμίᾳ στρατιωτῶν ἐχρήσατο
τοσαύτῃ περὶ αὐτόν, ὥστε τοὺς ἑτέρων μηδὲν ἐν ταῖς
ἄλλαις στρατείαις διαφέροντας ἀμάχους καὶ ἀνυποστά-
τους φέρεσθαι πρὸς πᾶν δεινὸν ὑπὲρ τῆς Καίσαρος δόξης.
οἷος ἦν τοῦτο μὲν Ἀκίλιος, ὃς ἐν τῇ περὶ Μασσαλίαν* 2
*ναυμαχίᾳ νεὼς πολεμίας ἐπιβεβηκώς, τὴν μὲν δεξιὰν
ἀπεκόπη χεῖρα μαχαίρᾳ, τῇ δ' ἀριστερᾷ τὸν θυρεὸν οὐκ
ἀφῆκεν, ἀλλὰ τύπτων εἰς τὰ πρόσωπα τοὺς πολεμίους
ἀπέστρεψε πάντας, καὶ τοῦ σκάφους ἐπεκράτησε· τοῦτο* 3 b
*δὲ Κάσσιος Σκεύας, ὃς ἐν τῇ περὶ Δυρράχιον μάχῃ τὸν
ὀφθαλμὸν ἐκκοπεὶς τοξεύματι, τὸν δ' ὦμον ὑσσῷ καὶ τὸν
μηρὸν ἑτέρῳ διεληλαμένος, τῷ δὲ θυρεῷ βελῶν ἑκατὸν
καὶ τριάκοντα πληγὰς ἀναδεδεγμένος, ἐκάλει τοὺς πολε-
μίους ὡς παραδώσων ἑαυτόν. δυεῖν δὲ προσιόντων, τοῦ* 4
*μὲν ἀπέκοψε τὸν ὦμον τῇ μαχαίρᾳ, τὸν δὲ κατὰ τοῦ
προσώπου πατάξας ἀπέστρεψεν, αὐτὸς δὲ διεσώθη, τῶν
οἰκείων περισχόντων. ἐν δὲ Βρεττανίᾳ τῶν πολεμίων* 5

---

1 Plut. Pomp. 67, 10. App. Celt. 1, 2. b. c. 2, 627. Vell. 2, 47, 1. Plin. n. h. 7, 92. Iulian. Caes. p. 321 Spanh. 10 Suet. Caes. 68, 4. Val. Max. 3, 2, 22 15 Caes. b. c. 3, 53, 3—5. Val. Max. 3, 2, 23. Suet. Caes. 68, 4. Lucan. 6, 144—262. Flor. 2, 13, 40. App. b. c. 2, 247—249. (CIL. X 5728. Ephem. epigr. VI 79) 22 cf. Val. Max. 3, 2, 23

---

1 *ἔτι* P 8 *στρατιαῖς* P 12 *ἀριστερᾷ*] *ἑτέρᾳ* Vulc. 12. 13 *οὐ παρῆκεν* PQ 15 *Σκεύας* Anon. *σκεύαξ* codd. *Σκευᾶς* App. *Scaeva* testes Latini *περὶ* PQ: *ἐπὶ* Λ 19 *δυοῖν* C 21 *ἀπέστρεψεν*] *ἀπέκτεινεν* C (*ἔφθασε κτείνας* App.) *ἀνέτρεψεν* Rei.

εἰς τόπον ἑλώδη καὶ μεστὸν ὑδάτων ἐμπεσοῦσι τοῖς πρώ-
c τοις ταξιάρχοις ἐπιθεμένων, στρατιώτης, Καίσαρος αὐ-
τοῦ τὴν μάχην ἐφορῶντος, ὠσάμενος εἰς μέσους, καὶ πολλὰ
καὶ περίοπτα τόλμης ἀποδειξάμενος ἔργα, τοὺς μὲν
6 ταξιάρχους ἔσωσε, τῶν βαρβάρων φυγόντων, αὐτὸς δὲ
χαλεπῶς ἐπὶ πᾶσι διαβαίνων, ἔρριψεν ἑαυτὸν εἰς ῥεύματα
τελματώδη, καὶ μόλις ἄνευ τοῦ θυρεοῦ, τὰ μὲν νηχό-
7 μενος τὰ δὲ βαδίζων, διεπέρασε. θαυμαζόντων δὲ τῶν
περὶ τὸν Καίσαρα, καὶ μετὰ χαρᾶς καὶ κραυγῆς ἀπαντών-
των, αὐτὸς εὖ μάλα κατηφὴς καὶ δεδακρυμένος προσ-
έπεσε τῷ Καίσαρι, συγγνώμην αἰτούμενος ἐπὶ τῷ προέσθαι
8 τὸν θυρεόν. ἐν δὲ Λιβύῃ ναῦν ἑλόντες οἱ περὶ Σκιπίωνα
d Καίσαρος, ἐν ᾗ Γράνιος Πέτρων ἐπέπλει ταμίας ἀπο- 380 S
δεδειγμένος, τοὺς μὲν ἄλλους ἐποιοῦντο λείαν, τῷ δὲ
9 ταμίᾳ διδόναι τὴν σωτηρίαν ἔφασαν, ὁ δ' εἰπών, ὅτι τοῖς
Καίσαρος στρατιώταις οὐ λαμβάνειν, ἀλλὰ διδόναι σωτη-
ρίαν ἔθος ἐστίν, ἑαυτὸν τῷ ξίφει πατάξας ἀνεῖλε.

17. Τὰ δὲ τοιαῦτα λήματα καὶ τὰς φιλοτιμίας αὐτὸς
ἀνέθρεψε καὶ κατεσκεύασε Καῖσαρ, πρῶτον μὲν τῷ χαρί-
ζεσθαι καὶ τιμᾶν ἀφειδῶς, ἐνδεικνύμενος ὅτι τὸν πλοῦτον
οὐκ εἰς τρυφὴν ἰδίαν οὐδέ τινας ἡδυπαθείας ἐκ τῶν πολέ-
μων ἀθροίζει, κοινὰ δ' ἆθλα τῆς ἀνδραγαθίας παρ' αὐτῷ
e φυλασσόμενα ἀπόκειται καὶ μέτεστιν ἐκείνῳ τοῦ πλου-
τεῖν ὅσα τοῖς ἀξίοις τῶν στρατιωτῶν δίδωσιν· ἔπειτα τῷ

---

12 cf [Caes.] b. Afr. 44—46. Val. Max. 3, 8, 7 **19** Caes. b. G. 7, 11, 9. 89, 5. 8, 4, 1. Cic. ad Att. 7, 7, 6. 8, 14, 1. Catull. 29, 3. Suet. Caes. 26, 2. Plin. n. h. 36, 48. Cass. Dio 42, 49, 4 **24** Suet. Caes. 45, 1. 57. Cass. Dio 44, 38, 5

---

1 ὕδατος *Λ* **2** ταξιάρχαις *Λ* στρατιώτης ⟨τις⟩ Zie. **12** ἑλόντες Sint.: ἔχοντες σκηπίωνα **P** **15. 16** τοῖς ... στρατιώταις **C**: τοὺς ... στρατιώτας **18** λήματα **P**: λήμματα **21** τρυφὰς ἰδίας **C** **23. 24** μέτεστιν — δίδωσιν haud sana esse vidit So., frustra defenderunt Rei. Sch.

πάντα μὲν κίνδυνον ἑκὼν ὑφίστασθαι, πρὸς μηδένα δὲ
τῶν πόνων ἀπαγορεύειν. τὸ μὲν οὖν φιλοκίνδυνον οὐκ 2
ἐθαύμαζον αὐτοῦ διὰ τὴν φιλοτιμίαν· ἡ δὲ τῶν πόνων
ὑπομονὴ παρὰ τὴν τοῦ σώματος δύναμιν ἐγκαρτερεῖν
δοκοῦντος ἐξέπληττεν, ὅτι καὶ τὴν ἕξιν ὢν ἰσχνός, καὶ τὴν
σάρκα λευκὸς καὶ ἁπαλός, καὶ τὴν κεφαλὴν νοσώδης, καὶ
τοῖς ἐπιληπτικοῖς ἔνοχος (ἐν Κορδύβῃ πρῶτον αὐτῷ τοῦ
πάθους ὡς λέγεται τούτου προσπεσόντος), οὐ μαλακίας 3
ἐποιήσατο τὴν ἀρρωστίαν πρόφασιν, ἀλλὰ θεραπείαν τῆς
ἀρρωστίας τὴν στρατείαν, ταῖς ἀτρύτοις ὁδοιπορίαις καὶ f
ταῖς εὐτελέσι διαίταις καὶ τῷ θυραυλεῖν ἐνδελεχῶς καὶ
ταλαιπωρεῖν ἀπομαχόμενος τῷ πάθει καὶ τὸ σῶμα τηρῶν
δυσάλωτον. ἐκοιμᾶτο μέν γε τοὺς πλείστους ὕπνους ἐν 4
ὀχήμασιν ἢ φορείοις, εἰς πρᾶξιν τὴν ἀνάπαυσιν κατατιθέ-
μενος, ὠχεῖτο δὲ μεθ' ἡμέραν ἐπὶ τὰ φρούρια καὶ τὰς
πόλεις καὶ τοὺς χάρακας, ἑνὸς αὐτῷ συγκαθημένου παιδὸς
τῶν ὑπογράφειν ἅμα διώκοντος εἰθισμένων, ἑνὸς δ' ἐξό-
πισθεν ἐφεστηκότος στρατιώτου ξίφος ἔχοντος. συντόνως 5
381 S δ' ἤλαυνεν οὕτως, ὥστε τὴν πρώτην ἔξοδον ἀπὸ Ῥώμης 716
ποιησάμενος, ὀγδοαῖος ἐπὶ τὸν Ῥοδανὸν ἐλθεῖν. τὸ μὲν 6
οὖν ἱππεύειν ἐκ παιδὸς ἦν αὐτῷ ῥᾴδιον· εἴθιστο γὰρ εἰς
τοὐπίσω τὰς χεῖρας ἀπάγων καὶ τῷ νώτῳ περιπλέκων
ἀνὰ κράτος ἐλαύνειν τὸν ἵππον. ἐν ἐκείνῃ δὲ τῇ στρατείᾳ 7
προσεξήσκησεν ἱππαζόμενος τὰς ἐπιστολὰς ὑπαγορεύειν
καὶ δυσὶν ὁμοῦ γράφουσιν ἐξαρκεῖν, ὡς δ' Ὄππιός φησι

---

7 cf. c. 53, 5. 6. 60, 6. 7. Suet. Caes. 45, 1. App. b. c. 2, 459
20 Suet. Caes. 57. 61. (Plin. n. h. 8, 155. Solin. 45, 10. Cass. Dio 37, 54, 2) 23 Plin. n. h. 7, 91. Solin. 1, 107

---

6 περὶ τὴν κεφαλὴν Λ 7 τοῖς ἐπὶ τοῖς ἐπιληπτικοῖς PM
11. 12 ἐνδελεχῶς καὶ ταλαιπωρεῖν om. Λ 12 τηρῶν] φρουρῶν Λ
15. 16 τὰς πόλεις καὶ τὰ φρούρια C 24 προσήσκησεν Q

8 (HRR II 48), *καὶ πλείοσι. λέγεται δὲ καὶ τὸ διὰ γραμμά-
των τοῖς φίλοις ὁμιλεῖν Καίσαρα πρῶτον μηχανήσασθαι,
τὴν κατὰ πρόσωπον ἔντευξιν ὑπὲρ τῶν ἐπειγόντων τοῦ*
b *καιροῦ διά τε πλῆθος ἀσχολιῶν καὶ τῆς πόλεως τὸ μέγεθος*
9 *μὴ περιμένοντος. τῆς δὲ περὶ τὴν δίαιταν εὐκολίας κἀκεῖνο
ποιοῦνται σημεῖον, ὅτι τοῦ δειπνίζοντος αὐτὸν ἐν Μεδιο-
λάνῳ ξένου Οὐαλερίου Λέοντος παραθέντος ἀσπάραγον,
καὶ μύρον ἀντ' ἐλαίου καταχέαντος, αὐτὸς μὲν ἀφελῶς*
10 *ἔφαγε, τοῖς δὲ φίλοις δυσχεραίνουσιν ἐπέπληξεν. „ἤρκει
γάρ" ἔφη „τὸ μὴ χρῆσθαι τοῖς ἀπαρέσκουσιν· ὁ δὲ τὴν*
11 *τοιαύτην ἀγροικίαν ἐξελέγχων αὐτός ἐστιν ἄγροικος." ἐν
ὁδῷ δέ ποτε συνελασθεὶς ὑπὸ χειμῶνος εἰς ἔπαυλιν ἀνθρώ-
που πένητος, ὡς οὐδὲν εὗρε πλέον οἰκήματος ἑνὸς γλίσχρως
ἕνα δέξασθαι δυναμένου, πρὸς τοὺς φίλους εἰπών, ὡς τῶν*
c *μὲν ἐντίμων παραχωρητέον εἴη τοῖς κρατίστοις, τῶν
δ' ἀναγκαίων τοῖς ἀσθενεστάτοις, Ὄππιον ἐκέλευσεν
ἀναπαύσασθαι· μετὰ δὲ τῶν ἄλλων αὐτὸς ὑπὸ τῷ προ-
στεγίῳ τῆς θύρας ἐκάθευδεν.*

a. 58 **18.** *Ἀλλὰ γὰρ ὁ μὲν πρῶτος αὐτῷ τῶν Κελτικῶν
πολέμων πρὸς Ἐλβηττίους συνέστη καὶ Τιγυρίνους, οἳ
τὰς αὐτῶν δώδεκα πόλεις καὶ κώμας τετρακοσίας ἐμ-
πρήσαντες, ἐχώρουν πρόσω διὰ τῆς ὑπὸ Ῥωμαίους Γαλα-
τίας, ὥσπερ πάλαι Κίμβροι καὶ Τεύτονες, οὔτε τόλμαν*

---

6 Suet. Caes. 53 **11** Suet. Caes. 72 **19** c. 18 Caes. b. G. 1, 2—29. Cic. de prov. cons. 32. 33. Liv. per. 103. Flor. 1, 45, 2. 3. Oros. 6, 7, 3—5. Cass. Dio 38, 31—33. App. Celt. 1, 3. 15. Strab. 4, 193. Polyaen. 8, 23, 3. Zon. 10, 6, p. 355, 9

---

4 *τε τὸ πλῆθος* Vulc., unde et *τῶν ἀσχολιῶν* Sch. **7** *οὐαλλερίου* **C** *ἀσπάραγον αὐτῷ* **C** Vulc. **10** *τὸ* Aldina: *τῶι* **12** *συνελαθεὶς* **Q** **14** *ἀναδέξασθαι* **L**[1] **17** *αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν ἄλλων* **PQ** **20** *τηγυρίνους* vel *-ρινοὺς* **PC**, item p. 313, 3 **22** *Ῥωμαίοις* Steph. **23** *τεύτωνες* **PM** *οὔτ' ἐτόλμων* **Λ**

ἐκείνων ὑποδεέστεροι δοκοῦντες εἶναι, καὶ πλῆθος ὁμα- a. 58
λεῖς, τριάκοντα μὲν αἱ πᾶσαι μυριάδες ὄντες, εἴκοσι δ'
382 S αἱ μαχόμεναι μιᾶς δέουσαι. τούτων Τιγυρίνους μὲν οὐκ 2 d
αὐτὸς ἀλλὰ Λαβιηνὸς πεμφθεὶς ὑπ' αὐτοῦ περὶ τὸν Ἄραρα ποταμὸν συνέτριψεν, Ἐλβηττίων δ' αὐτῷ πρός τινα πόλιν φίλην ἄγοντι τὴν στρατιὰν καθ' ὁδὸν ἀπροσδοκήτως ἐπιθεμένων, φθάσας ἐπὶ χωρίον καρτερὸν κατέφυγε. κἀκεῖ 3
συναγαγὼν καὶ παρατάξας τὴν δύναμιν, ὡς ἵππος αὐτῷ προσήχθη, „τούτῳ μὲν" ἔφη „νικήσας χρήσομαι πρὸς τὴν δίωξιν, νῦν δ' ἴωμεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους," καὶ πεζὸς ὁρμήσας ἐνέβαλε. χρόνῳ δὲ καὶ χαλεπῶς ὠσάμενος 4
τὸ μάχιμον, περὶ ταῖς ἁμάξαις καὶ τῷ χάρακι τὸν πλεῖστον ἔσχε πόνον, οὐκ αὐτῶν μόνων ὑφισταμένων ἐκεῖ καὶ μαχομένων, ἀλλὰ καὶ παῖδες αὐτῶν καὶ γυναῖκες ἀμυνόμενοι e
μέχρι θανάτου συγκατεκόπησαν, ὥστε τὴν μάχην μόλις εἰς μέσας νύκτας τελευτῆσαι. καλῷ δὲ τῷ τῆς νίκης ἔργῳ 5
κρεῖττον ἐπέθηκε τὸ συνοικίσαι τοὺς διαφυγόντας ἐκ τῆς μάχης τῶν [παρόντων] βαρβάρων, καὶ καταναγκάσαι τὴν χώραν ἀναλαβεῖν ἣν ἀπέλιπον καὶ τὰς πόλεις ἃς διέφθειραν, ὄντας ὑπὲρ δέκα μυριάδας. ἔπραξε δὲ τοῦτο δεδιὼς 6
μὴ τὴν χώραν ἔρημον γενομένην οἱ Γερμανοὶ διαβάντες κατάσχωσι.

19. Δεύτερον δὲ πρὸς Γερμανοὺς ἄντικρυς ὑπὲρ Κελτῶν ἐπολέμησε, καίτοι τὸν βασιλέα πρότερον αὐτῶν f

---

23 c. 19 Caes. b. G. 1, 30—54. Cic. de prov. cons. 33. Liv. 104. Flor. 1, 45, 10—13. Oros. 6, 7, 6—10. Tac. hist. 4, 73. Frontin. strat. 1, 11, 3 (= 4, 5, 11). 2, 1, 16. Polyaen. 8, 23, 4. App. Celt. 1, 3. 16. 17. Cass. Dio 38, 34—50. Zon. 10, 6, p. 355, 10

---

1 ὁμαλῶς: corr. Rei. 3 οἱ μαχόμενοι Rei. 6 φιλίαν Herw. 7 κἀκεῖσε C 14 ἀμυνόμεναι Λ 17 τὸ] τῶι ΛΡ συνοικῆσαι L 18 παρόντων del. C περιόντων Br. 19 ἀπέλειπεν L[1] ἀπέλιπε ABD

a. 58 2 Ἀριόβιστον ἐν Ῥώμῃ σύμμαχον πεποιημένος· ἀλλ' ἦσαν
ἀφόρητοι τοῖς ὑπηκόοις αὐτοῦ γείτονες, καὶ καιροῦ παραδόντος οὐκ ἂν ἐδόκουν ἐπὶ τοῖς παροῦσιν ἀτρεμήσειν,
3 ἀλλ' ἐπινεμήσεσθαι καὶ καθέξειν τὴν Γαλατίαν. ὁρῶν
δὲ τοὺς ἡγεμόνας ἀποδειλιῶντας, καὶ μάλισθ' ὅσοι τῶν ἐπιφανῶν καὶ νέων αὐτῷ συνεξῆλθον, ὡς δὴ τρυφῇ χρησόμενοι καὶ χρηματισμῷ τῇ μετὰ Καίσαρος στρατείᾳ,
717 συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν ἐκέλευσεν ἀπιέναι καὶ μὴ
κινδυνεύειν παρὰ γνώμην, οὕτως ἀνάνδρως καὶ μαλακῶς
4 ἔχοντας· αὐτὸς δ' ἔφη τὸ δέκατον τάγμα μόνον παρα- 383 S
λαβὼν ἐπὶ τοὺς βαρβάρους πορεύσεσθαι, μήτε κρείττοσι μέλλων Κίμβρων μάχεσθαι πολεμίοις, μήτ' αὐτὸς ὢν
5 Μαρίου χείρων στρατηγός. ἐκ τούτου τὸ μὲν δέκατον
τάγμα πρεσβευτὰς ἔπεμψε πρὸς αὐτόν, χάριν ἔχειν ὁμολογοῦντες, τὰ δ' ἄλλα τοὺς ἑαυτῶν ἐκάκιζον ἡγεμόνας, ὁρμῆς δὲ καὶ προθυμίας γενόμενοι πλήρεις ἅπαντες ἠκολούθουν ὁδὸν ἡμερῶν πολλῶν, ἕως ἐν διακοσίοις τῶν
b 6 πολεμίων σταδίοις κατεστρατοπέδευσαν. ἦν μὲν οὖν ὅ τι
καὶ πρὸς τὴν ἔφοδον αὐτὴν ἐτέθραυστο τῆς τόλμης τοῦ
7 Ἀριοβίστου. Γερμανοῖς γὰρ ἐπιθήσεσθαι Ῥωμαίους, ὧν
ἐπερχομένων οὐκ ἂν ἐδόκουν ὑποστῆναι, [ὃ] μὴ προσδοκήσας, ἐθαύμαζε τὴν Καίσαρος τόλμαν, καὶ τὸν στρατὸν

---

1 ἀριόβυτον **L**[1] ἀριόβυστον **L**[2] ἀριοῦστον **P** 2 παραδραμόντος **P** παρασχόντος **A** 4 ἐπινεμηθήσεσθαι **C** γαλατείαν **P** 9 παρὰ γνώμην κινδυνεύειν **C** χαλεπῶς **P** 10 μόνον om. **C** Zon. (*se cum sola decima legione iturum* Caes. 40, 15) 11 πορεύεσθαι: corr. Cor. 12. 13 αὐτὸς Μαρίου χείρων ὢν Zon. 13 -ρων στρατηγός — p. 351, 17 ὑπ' αὐτοῦ exciderunt in **L**[1] 17 foliis deperditis, suppl. in 8 fol. **L**[2] 14 ὁμολογοῦντας corr. in -τες **L**[2] -γοῦντας **ABD**, sed τες s. s. **A** 17 ἠκολούθησαν **L**[2] ὁδῶν **P** 17. 18 ⟨ἀπὸ⟩ τῶν πολ. Rei., sed Strab. 10, 5, 5 p. 744 cft. Sch. 19 τόλμης] γνώμης Vulc. 20 ἀριοβύστου **L**[2] ἀριβύστου **PQ** 21 ὃ del. Br. 22 ἐθαύμασε **C** ⟨ἑαυτοῦ⟩ στρατὸν Rei.

ἑώρα τεταραγμένον. ἔτι δὲ μᾶλλον αὐτοὺς ἤμβλυνε τὰ a. 58 8
μαντεύματα τῶν ἱερῶν γυναικῶν, αἳ ποταμῶν δίναις
προσβλέπουσαι καὶ ῥευμάτων ἑλιγμοῖς καὶ ψόφοις τεκμαι-
ρόμεναι προεθέσπιζον, οὐκ ἐῶσαι μάχην τίθεσθαι πρὶν
ἐπιλάμψαι νέαν σελήνην. ταῦτα τῷ Καίσαρι πυνθανο- 9
μένῳ, καὶ τοὺς Γερμανοὺς ἡσυχάζοντας ὁρῶντι, καλῶς
ἔχειν ἔδοξεν ἀπροθύμοις οὖσιν αὐτοῖς συμβαλεῖν μᾶλλον, c
ἢ τὸν ἐκείνων ἀναμένοντα καιρὸν καθῆσθαι. καὶ προσβο- 10
λὰς ποιούμενος τοῖς ἐρύμασι καὶ λόφοις ἐφ' ὧν ἐστρατο-
πέδευον, ἐξηγρίαινε καὶ παρώξυνε καταβάντας πρὸς ὀργὴν
διαγωνίσασθαι. γενομένης δὲ λαμπρᾶς τροπῆς αὐτῶν, 11
ἐπὶ σταδίους τετρακοσίους ἄχρι τοῦ Ῥήνου διώξας, κατέ-
πλησε τοῦτο πᾶν νεκρῶν τὸ πεδίον καὶ λαφύρων. Ἀριό- 12
βιστος δὲ φθάσας μετ' ὀλίγων διεπέρασε τὸν Ῥῆνον·
ἀριθμὸν δὲ νεκρῶν μυριάδας ὀκτὼ γενέσθαι λέγουσι.

20. Ταῦτα διαπραξάμενος, τὴν μὲν δύναμιν ἐν Ση- a. 58/7
κουανοῖς ἀπέλιπε διαχειμάσουσαν, αὐτὸς δὲ τοῖς ἐν
Ῥώμῃ προσέχειν βουλόμενος, εἰς τὴν περὶ Πάδον Γαλα- d
384 S τίαν κατέβη, τῆς αὐτῷ δεδομένης ἐπαρχίας οὖσαν· ὁ γὰρ
καλούμενος Ῥουβίκων ποταμὸς ἀπὸ τῆς ὑπὸ ταῖς Ἄλπεσι
Κελτικῆς ὁρίζει τὴν ἄλλην Ἰταλίαν. ἐνταῦθα καθήμενος 2
ἐδημαγώγει, πολλῶν πρὸς αὐτὸν ἀφικνουμένων, διδοὺς
ὧν ἕκαστος δεηθείη, καὶ πάντας ἀποπέμπων, τὰ μὲν
ἔχοντας ἤδη παρ' αὐτοῦ, τὰ δ' ἐλπίζοντας. καὶ παρὰ τὸν 3

2—5 exscripsit Clem. Alex. strom. 1, 72, 3. cf. et Strab. 7, 294
16 Caes. b. G. 1, 54, 2. 3. Zon. 10, 6, p. 355, 28

---

4 *προσεθέσπιζον* L^2 4 *θέσθαι* Clem. (sed praecedente *οὐκ εἴασαν*) 5 *σελήνην τὴν νέαν* Clem. 7 *συμβάλλειν* L^2 P H 12 *τριακοσίους* L^2 *mp. . . . circiter quinque* Caes. 53, 1, unde *τεσσαράκοντα* Br., sed Caes. iam pridem ex Oros. 6, 7, 10 *quinquaginta mp.* et ex nostro loco correctus 13 *ἀριόβυστος* L^2 *ἀριοῦστος* P Zon. 16 *σηκουάνοις* L^2 H Q *σικουάνοις* P: corr. Rei. 17 *ἀπέλειπε* L^2 18 *γαλατείαν* P

ἄλλον δὲ πάντα τῆς στρατείας χρόνον ἐλάνθανε τὸν Πομπή-
ϊον, ἐν μέρει νῦν μὲν τοὺς πολεμίους τοῖς τῶν πολιτῶν
ὅπλοις καταστρεφόμενος, νῦν δὲ τοῖς ἀπὸ τῶν πολεμίων
e χρήμασιν αἱρῶν τοὺς πολίτας καὶ χειρούμενος.

a. 57 4 Ἐπεὶ δὲ Βέλγας ἤκουσε, δυνατωτάτους Κελτῶν καὶ
τὴν τρίτην ἁπάσης τῆς Κελτικῆς νεμομένους, ἀφεστάναι,
πολλὰς δή τινας μυριάδας ἐνόπλων ἀνδρῶν ἠθροικότας,
5 ἐπιστρέψας εὐθὺς ἐχώρει τάχει πολλῷ· καὶ πορθοῦσι
τοὺς συμμάχους Γαλάτας ἐπιπεσὼν τοῖς πολεμίοις, τοὺς
μὲν ἀθρουστάτους καὶ πλείστους αἰσχρῶς ἀγωνισαμένους
τρεψάμενος διέφθειρεν, ὥστε καὶ λίμνας καὶ ποταμοὺς
βαθεῖς τοῖς Ῥωμαίοις νεκρῶν πλήθει περατοὺς γενέσθαι·
6 τῶν δ' ἀποστάντων οἱ μὲν παρωκεάνιοι πάντες ἀμαχεὶ
προσεχώρησαν, ἐπὶ δὲ τοὺς ἀγριωτάτους καὶ μαχιμω-
f 7 τάτους τῶν τῇδε, Νερβίους, ἐστράτευσεν· οἵπερ εἰς συμ-
μιγεῖς δρυμοὺς κατῳκημένοι, γενεὰς δὲ καὶ κτήσεις ἔν
τινι βυθῷ τῆς ὕλης ἀπωτάτω θέμενοι τῶν πολεμίων,
αὐτοὶ τῷ Καίσαρι, ποιουμένῳ χάρακα καὶ μὴ προσδεχο-
μένῳ τηνικαῦτα τὴν μάχην, ἑξακισμύριοι τὸ πλῆθος
ὄντες αἰφνιδίως προσέπεσον, καὶ τοὺς μὲν ἱππεῖς ἐτρέ-
ψαντο, τῶν δὲ ταγμάτων τὸ δωδέκατον καὶ τὸ ἕβδομον
8 περισχόντες, ἅπαντας ἀπέκτειναν τοὺς ταξιάρχους. εἰ δὲ
μὴ Καῖσαρ ἁρπάσας τὸν θυρεὸν καὶ διασχὼν τοὺς πρὸ
718 αὐτοῦ μαχομένους, ἐνέβαλε τοῖς βαρβάροις, καὶ ἀπὸ
τῶν ἄκρων τὸ δέκατον κινδυνεύοντος αὐτοῦ κατέδραμε

---

5 Caes. b. G. 2, 1—28. Liv. per. 104. Val. Max. 3, 2, 19. Flor. 1, 45, 4. Oros. 6, 7, 11—16. App. Celt. 1, 4. Cass. Dio 39, 1—3

---

2 τῶν om. **L²** **4** αἴρων: corr. Steph. **5** βέλτας: corr. Iunt. **11** καὶ¹ om. **P** **14** προεχώρησαν **P** **15** εἰς συνηρεφεῖς Br. εἰς συνεχεῖς Madvig συμμιγεῖς εἰς Bernardakis cl. Sulla 35, 5 **16** κτίσεις **P** **17** ἀποτάτω **L²P** **24** μαχομένοις **HABD** **25** τὸ δωδέκατον **L²**

385 S *καὶ διέκοψε τὰς τάξεις τῶν πολεμίων, οὐδεὶς ἂν δοκεῖ* a. 57
περιγενέσθαι· νῦν δὲ τῇ Καίσαρος τόλμῃ τὴν λεγομένην 9
ὑπὲρ δύναμιν μάχην ἀγωνισάμενοι, τρέπονται μὲν οὐδ'
ὣς τοὺς Νερβίους, κατακόπτουσι δ' ἀμυνομένους· πεντα- 10
κόσιοι γὰρ ἀπὸ μυριάδων ἓξ σωθῆναι λέγονται, βουλευταὶ
δὲ τρεῖς ἀπὸ τετρακοσίων.

21. *Ταῦθ' ἡ σύγκλητος πυθομένη, πεντεκαίδεχ' ἡμέρας*
ἐψηφίσατο θύειν τοῖς θεοῖς καὶ σχολάζειν ἑορτάζοντας,
ὅσας ἐπ' οὐδεμιᾷ νίκῃ πρότερον. καὶ γὰρ ὁ κίνδυνος ἐφάνη 2
μέγας, ἐθνῶν ἅμα τοσούτων ἀναρραγέντων, καὶ τὸ νί-
κημα λαμπρότερον, ὅτι Καῖσαρ ἦν ὁ νικῶν, ἡ πρὸς ἐκεῖ- b
νον εὔνοια τῶν πολλῶν ἐποίει.

Καὶ γὰρ αὐτὸς εὖ θέμενος τὰ κατὰ τὴν Γαλατίαν, a. 57/6 3
πάλιν ἐν τοῖς περὶ Πάδον χωρίοις διεχείμαζε, συσκευαζό-
μενος τὴν πόλιν. οὐ γὰρ μόνον οἱ τὰς ἀρχὰς παραγγέλ- 4
λοντες, ἐκείνῳ χρώμενοι χορηγῷ, καὶ τοῖς παρ' ἐκείνου
χρήμασι διαφθείροντες τὸν δῆμον, ἀνηγορεύοντο, καὶ
πᾶν ἔπραττον ὃ τὴν ἐκείνου δύναμιν αὔξειν ἔμελλεν, ἀλλὰ 5
καὶ τῶν ἐπιφανεστάτων ἀνδρῶν καὶ μεγίστων οἱ πλεῖστοι
συνῆλθον πρὸς αὐτὸν εἰς Λοῦκαν, Πομπήϊός τε καὶ Apr. 56
Κράσσος, καὶ Ἄππιος ὁ τῆς Σαρδόνος ἡγεμών, καὶ Νέ-
πως ὁ τῆς Ἰβηρίας ἀνθύπατος, ὥστε ῥαβδούχους μὲν c

---

7 Caes. b. G. 2, 35, 4. Cic. de prov. cons. 26. Cass. Dio 39, 5, 1 13 Plut. Pomp. 51, 1—5. Crass. 14, 6. 7. Cat. min. 41, 1. Suet. Caes. 24, 1. Vell. 2, 46, 1. 2. App. b. c. 2, 61—63. Zon. 10, 6, p. 355, 28

---

1 *δοκεῖ* Steph. et fort. ante corr. **H**: *δοκῇ* cet. *ἐδόκει* Cor. **6** *ἀπὸ τῶν τετρακοσίων* **C** *ex sescentis ad tres* Caes. 28, 2 **7** *πυνθανομένη* ante ras. **H** *ἡμέραις* **PHCAD**, sed *ἡμέρας* et Cass. Dio, *dies quindecim supplicatio decreta est* Caes. **10** *ἐθνῶν μέγα ἀναρραγ.* **P** *ἅμα* om. et **Q** et *ἀναρρ. τοσ.* **C** **13** *καὶ γὰρ*] *Καῖσαρ δ'* Sint. **16** *περὶ ἐκεῖνον* **Q** *ἐκεῖνον* et **P** **17** *διαφθείραντες* **L²** **20** *τε καὶ* **P**: *τε* **L²HQABD** **21** *σαρδῶνος* **P** **22** *ῥαβδούχους*] *ῥάβδους* Pomp. 51, 4. App. 62

Apr. 56 ἑκατὸν εἴκοσι γενέσθαι, συγκλητικοὺς δὲ πλείονας ἢ δια-
6 κοσίους. βουλὴν δὲ θέμενοι, διεκρίθησαν ἐπὶ τούτοις·
ἔδει Πομπήϊον μὲν καὶ Κράσσον ὑπάτους ἀποδειχθῆναι,
Καίσαρι δὲ χρήματα καὶ πενταετίαν ἄλλην ἐπιμετρηθῆναι
7 τῆς στρατηγίας· ὃ καὶ παραλογώτατον ἐφαίνετο τοῖς νοῦν
ἔχουσιν· οἱ γὰρ τοσαῦτα χρήματα παρὰ Καίσαρος λαμβά-
νοντες ὡς οὐκ ἔχοντι διδόναι τὴν βουλὴν ἔπειθον, μᾶλλον
8 δ᾽ ἠνάγκαζον ἐπιστένουσαν οἷς ἐψηφίζοντο, Κάτωνος μὲν
οὐ παρόντος, ἐπίτηδες γὰρ αὐτὸν εἰς Κύπρον ἀπεδιο-
πομπήσαντο, Φαωνίου δ᾽ ὃς ἦν ζηλωτὴς Κάτωνος, ὡς 386 S
d οὐδὲν ἐπέραινεν ἀντιλέγων, ἐξαλλομένου διὰ θυρῶν καὶ
9 βοῶντος εἰς τὸ πλῆθος. ἀλλὰ προσεῖχεν οὐδείς, τῶν μὲν
Πομπήϊον αἰδουμένων καὶ Κράσσον, οἱ δὲ πλεῖστοι
Καίσαρι χαριζόμενοι καὶ πρὸς τὰς ἀπ᾽ ἐκείνου ζῶντες
ἐλπίδας ἡσύχαζον.

a. 55 **22.** Τραπόμενος δ᾽ αὖθις ὁ Καῖσαρ ἐπὶ τὰς ἐν τῇ Κελτικῇ
δυνάμεις, πολὺν καταλαμβάνει πόλεμον ἐν τῇ χώρᾳ, δύο
Γερμανικῶν ἐθνῶν μεγάλων ἐπὶ κατακτήσει γῆς ἄρτι τὸν
Ῥῆνον διαβεβηκότων· Οὐσίπας καλοῦσι τοὺς ἑτέρους,
2 τοὺς δὲ Τεντερίτας. περὶ δὲ τῆς πρὸς τούτους γενομένης
μάχης ὁ μὲν Καῖσαρ ἐν ταῖς ἐφημερίσι (b. G. 4, 11—13)

---

10 cf. Cass. Dio 39, 34, 1. 35, 5 16 Caes. b. G. 4, 1—15. Liv. per. 105. Flor. 1, 45, 14. Oros. 6, 8, 23. Cass. Dio 39, 47, 1—48, 3. App. Celt. 1, 4. 18. — Plut. Cat. min. 51, 1, 2. Crass. 37 (comp. 4), 2. 3. Suet. Caes. 24, 3

---

8 *μὲν*] *τε* **P** 11 *ἐξαλομένου* Cor. 14 *χαρίζοντες* **P** *ἀπ᾽* om. **Q** 17 *χώρᾳ*] *πόλει* **P** 19 *Οὐσίπας* Xy.: *οὓς ἵπας* (vel *ἶπας*) **L²H²QABD** *οὓς εἴπας* **P** *οὓς εἰπὰς* **H¹** *Οὐσίπων* Strab. 7, 292 *Usipi* Tac. ann. 13, 55. hist. 4, 37. Agric. 28. 32. Germ. 32. Martial. 6, 60, 3; *Usipetes* Caes. Flor. 2, 30, 23. Oros. 6, 21, 15. Tac. ann. 1, 51; *Οὐσιπέται* Cass. Dio et App. 20 *Τεντερίτας*] *Tenctheri* vel *Thencteri* Caes. Tac. Flor. Oros. *Ταγχρέαι* vel *Ταγχαρέαι* App. *cenchrei* vel *chenchare* Liv. per. 140; *Οὐσιπ⟨ετ⟩ας* . . . *Τέντερ[ιτ]ας* Zie.

γέγραφεν, ὡς οἱ βάρβαροι διαπρεσβευόμενοι πρὸς αὐτόν, e a. 55
ἐν σπονδαῖς ἐπιθοῖντο καθ' ὁδόν, καὶ διὰ τοῦτο τρέψαιντο
τοὺς αὐτοῦ πεντακισχιλίους ὄντας ἱππεῖς ὀκτακοσίοις
τοῖς ἐκείνων, μὴ προσδοκῶντας· εἶτα πέμψειαν ἑτέρους 3
πρὸς αὐτὸν αὖθις ἐξαπατῶντας, οὓς κατασχὼν ἐπαγάγοι
τοῖς βαρβάροις τὸ στράτευμα, τὴν πρὸς οὕτως ἀπίστους
καὶ παρασπόνδους πίστιν εὐήθειαν ἡγούμενος. Τανύσιος 4
δὲ λέγει (HRR II 50) Κάτωνα, τῆς βουλῆς ἐπὶ τῇ νίκῃ
ψηφιζομένης ἑορτὰς καὶ θυσίας, ἀποφήνασθαι γνώμην,
ὡς ἐκδοτέον ἐστὶ τὸν Καίσαρα τοῖς βαρβάροις, ἀφοσιου-
μένους τὸ παρασπόνδημα ὑπὲρ τῆς πόλεως, καὶ τὴν ἀρὰν f
εἰς τὸν αἴτιον τρέποντας. τῶν δὲ διαβάντων αἱ μὲν κατα- 5
κοπεῖσαι τεσσαράκοντα μυριάδες ἦσαν, ὀλίγους δὲ τοὺς
ἀποπεράσαντας αὖθις ὑπεδέξαντο Σούγαμβροι, Γερμα-
νικὸν ἔθνος.

Καὶ ταύτην λαβὼν αἰτίαν ἐπ' αὐτοὺς ὁ Καῖσαρ, ἄλλως 6
δὲ δόξης ἐφιέμενος [καὶ] τοῦ πρῶτος ἀνθρώπων στρατῷ
διαβῆναι τὸν Ῥῆνον ἐγεφύρου, πλάτος τε πολὺν ὄντα,
καὶ κατ' ἐκεῖνο τοῦ πόρου μάλιστα πλημμυροῦντα καὶ
τραχὺν καὶ ῥοώδη, καὶ τοῖς καταφερομένοις στελέχεσι
καὶ ξύλοις πληγὰς καὶ σπαραγμοὺς ἐνδιδόντα κατὰ τῶν
87 S ἐρειδόντων τὴν γέφυραν. ἀλλὰ ταῦτα προβόλοις ξύλων 7 719
μεγάλων διὰ τοῦ πόρου καταπεπηγότων ἀναδεχόμενος,

16 Caes. b. G. 4, 16—19. Liv. per. 105. Suet. Caes. 25, 2. Flor. 1, 45, 14. 15. Oros. 6, 9, 1. Cass. Dio 39, 48, 3—5. App. Celt. 1, 5. Zon. 10, 6, p. 356, 2

2 ἐνσπόνδοις Anon. 4. 5 αὖθις πρὸς αὐτὸν ἑτέρους C 5 ἐξαπατῶντες Li. 7 εὐήθειαν ἡγούμενος] *summae dementiae esse iudicabat* Caes. 13, 2 9 ἑορτὰς καὶ σπονδὰς καὶ θυσίας **HABD**; latetne πομπάς? 10 ἀφοσιουμένοις **P** 16 ἐπ'] πρὸς **L²** 17 καὶ del. Sch., qui et ἐκ τοῦ πρώτως **L²** 18 τὲ] δὲ **P** 19 πόρου] χρόνου Zie. 21 ἐνδιδόντα] ἐντείνοντα So.

a. 55 *καὶ χαλινώσας τὸ προσπῖπτον ῥεῦμα τῷ ζεύγματι, πί-*
στεως πάσης θέαμα κρεῖττον ἐπεδείξατο τὴν γέφυραν
ἡμέραις δέκα συντελεσθεῖσαν. **23.** *περαιώσας δὲ τὴν*
δύναμιν, οὐδενὸς ὑπαντῆσαι τολμήσαντος, ἀλλὰ καὶ τῶν
ἡγεμονικωτάτων τοῦ Γερμανικοῦ Σουήβων εἰς βαθεῖς
καὶ ὑλώδεις αὐλῶνας ἀνασκευασαμένων, πυρπολήσας μὲν
τὴν τῶν πολεμίων, θαρρύνας δὲ τοὺς ἀεὶ τὰ Ῥωμαίων
ἀσπαζομένους, ἀνεχώρησεν αὖθις εἰς τὴν Γαλατίαν, εἴκοσι
δυεῖν δεούσας ἡμέρας ἐν τῇ Γερμανικῇ διατετριφώς.

b 2 *Ἡ δ' ἐπὶ τοὺς Βρεττανοὺς στρατεία τὴν μὲν τόλμαν*
εἶχεν ὀνομαστήν· πρῶτος γὰρ εἰς τὸν ἑσπέριον Ὠκεανὸν
ἐπέβη στόλῳ, καὶ διὰ τῆς Ἀτλαντικῆς θαλάττης στρατὸν
3 *ἐπὶ πόλεμον κομίζων ἔπλευσε· καὶ νῆσον ἀπιστουμένην*
ὑπὸ μεγέθους, καὶ πολλὴν ἔριν παμπόλλοις συγγραφεῦσι
παρασχοῦσαν, ὡς ὄνομα καὶ λόγος οὐ γενομένης οὐδ'
οὔσης πέπλασται, κατασχεῖν ἐπιθέμενος, προήγαγεν ἔξω
a. 55. 54 4 *τῆς οἰκουμένης τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν. δὶς δὲ διαπλεύ-*
σας εἰς τὴν νῆσον ἐκ τῆς ἀντιπέρας Γαλατίας, καὶ μάχαις
πολλαῖς κακώσας τοὺς πολεμίους μᾶλλον ἢ τοὺς ἰδίους
c *ὠφελήσας (οὐδὲν γὰρ ὅ τι καὶ λαβεῖν ἦν ἄξιον ἀπ' ἀν-*

---

10 cf. c. 16, 5—7. Caes. b. G. 4, 20—36. 5, 5—23. Cic. ad Att. 4, 15, 10. 18, 5. ad fam. 7, 6, 2. 7, 1. 17, 3. Liv. per. 105. Vell. 2, 46, 1. 47, 1. Suet. Caes. 25, 2. 47. Tac. Agr. 13. Val. Max. 3, 2, 23. Lucan. 2, 571. Flor. 1, 45, 16—19. Eutrop, 6, 17, 3. Oros. 6, 9, 2. 4—9. Sen. ad Marc. de cons. 14, 3. Plut. Crass. 37 (comp. 4), 2. Diod. 5, 21, 2. 22, 1. Strab. 4, 199. 200. App. Celt. 1, 5. 19. Cass. Dio 39, 50—52. 40, 1—3. Polyaen. 8, 23, 5

---

1 *γαληνώσας* **L²PH** **4** *ὑπαντιάσαι* **L²H** **8** *ἀσπαζομένους* ⟨*Οὐβίους*⟩ Emp. **9** *δυοῖν* **C** **10** *βρετανοὺς* **L²** et **H**, in quo *τ* s. s. m. 1 **11** *ὀνομαστήν*] *θαυμαστήν* Zie. **12** *ἐνέβη* Rei., sed Diod. 14, 84, 1 cft. Sint. *ἀτλαντικῆς* **PHD** et mg. **L²**: *ἀντλατικῆς* **AB** *ἀτλαντίδος* **Q** et **L²** in textu **16** *προσήγαγεν* **L²** **20** *γὰρ* ⟨*ἔλαβεν*⟩ Rei., contra *ἦν* subaudiendum esse censet Sch. *ἀπ'*] *ἐπ'* **L²**

θρώπων κακοβίων καὶ πενήτων), οὐχ οἷον ἐβούλετο τῷ a. 54
πολέμῳ τέλος ἐπέθηκεν, ἀλλ' ὁμήρους λαβὼν παρὰ τοῦ
βασιλέως καὶ ταξάμενος φόρους, ἀπῆρεν ἐκ τῆς νήσου.
Καὶ καταλαμβάνει γράμματα μέλλοντα διαπλεῖν πρὸς 5
αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἐν Ῥώμῃ φίλων, δηλοῦντα τὴν τῆς θυ-
γατρὸς αὐτοῦ τελευτήν· τελευτᾷ δὲ τίκτουσα παρὰ
Πομπηΐῳ. καὶ μέγα μὲν αὐτὸν ἔσχε Πομπήϊον, μέγα δὲ 6
Καίσαρα πένθος, οἱ δὲ φίλοι συνεταράχθησαν, ὡς τῆς
ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ τἆλλα νοσοῦσαν τὴν πολιτείαν
388 φυλαττούσης οἰκειότητος λελυμένης· καὶ γὰρ τὸ βρέφος
εὐθὺς οὐ πολλὰς ἡμέρας μετὰ τὴν μητέρα διαζῆσαν ἐτε- d
λεύτησε. τὴν μὲν οὖν Ἰουλίαν βίᾳ τῶν δημάρχων ἀρά- 7
μενον τὸ πλῆθος εἰς τὸ Ἄρειον ἤνεγκε πεδίον, κἀκεῖ κη-
δευθεῖσα κεῖται.

24. Τοῦ δὲ Καίσαρος μεγάλην ἤδη τὴν δύναμιν οὖσαν a. 54/53
εἰς πολλὰ κατ' ἀνάγκην χειμάδια διελόντος, αὐτοῦ δὲ
πρὸς τὴν Ἰταλίαν ὥσπερ εἰώθει τραπομένου, πάντα μὲν
αὖθις ἀνερρήγνυτο τὰ τῶν Γαλατῶν, καὶ στρατοὶ μεγάλοι
περιϊόντες ἐξέκοπτον τὰ χειμάδια καὶ προσεμάχοντο τοῖς
χαρακώμασι τῶν Ῥωμαίων· οἱ δὲ πλεῖστοι καὶ κράτιστοι 2
τῶν ἀποστάντων μετ' Ἀμβιόριγος Κότταν μὲν αὐτῷ
στρατοπέδῳ καὶ Τιτύριον διέφθειραν, τὸ δ' ὑπὸ Κικέρωνι 3
τάγμα μυριάσιν ἓξ περισχόντες ἐπολιόρκουν, καὶ μικρὸν e

---

4 Plut. Pomp. 53, 5 et ibi l. l.; adde Zon. 10, 6, p. 356, 3 15 Caes. b. G. 5, 24. 26—54. Cic. ad Q. fr. 3, 6 (8), 2. Liv. per. 106. Suet. Caes. 25, 2. 67, 2. Flor. 1, 45, 7. 8. Eutrop. 6, 17, 3. Oros. 6, 10, 1—9. Cass. Dio. 40, 4—11. App. b. c. 2, 630. Celt. 20. Polyaen. 8, 23, 6. 23

---

3 ἀπῆλθεν L³ 4 μέλλων P 5 τῆς om. C, s. s. H 8 ⟨καὶ⟩ Καίσαρα Rei. Cor. 10 φυλασσούσης L² 12 οὖν om. PL² 18 ἀνερρήγνυντο P 19 περιόντες, sed ι s. s., L²H 20 τῶν] τοῖς L² 21 Ἀμβιόριγος Anon.: ἀβριόριγος P ἀβριόρηγος cet. 22 Τιτύριον Sint.: τηγύριον vel τιγύριον codd. Τιτούριον Anon.

a. 54/3 ἀπέλιπον ᾑρηκέναι κατὰ κράτος, συντετρωμένων ἁπάντων
4 καὶ παρὰ δύναμιν ὑπὸ προθυμίας ἀμυνομένων. ὡς δ' ἠγ-
γέλθη ταῦτα τῷ Καίσαρι μακρὰν ὄντι, ταχέως ἐπιστρέψας
καὶ συναγαγὼν ἑπτακισχιλίους τοὺς σύμπαντας, ἠπείγετο
5 τὸν Κικέρωνα τῆς πολιορκίας ἐξαιρησόμενος. τοὺς δὲ
πολιορκοῦντας οὐκ ἔλαθεν, ἀλλ' ἀπήντων ὡς ἀναρπασό-
6 μενοι, τῆς ὀλιγότητος καταφρονήσαντες. κἀκεῖνος ἐξα-
πατῶν ὑπέφευγεν ἀεί, καὶ χωρία λαβὼν ἐπιτηδείως
ἔχοντα πρὸς πολλοὺς μαχομένῳ μετ' ὀλίγων, φράγνυται
f στρατόπεδον, καὶ μάχης ἔσχε τοὺς ἑαυτοῦ πάσης, ἀνα-
γαγεῖν δὲ τὸν χάρακα καὶ τὰς πύλας ἀποικοδομεῖν ὡς
7 δεδοικότας ἠνάγκαζε, καταφρονηθῆναι στρατηγῶν, μέχρι
οὗ σποράδην ὑπὸ θράσους προσβάλλοντας ἐπεξελθὼν
ἐτρέψατο, καὶ πολλοὺς αὐτῶν διέφθειρε. **25.** τοῦτο τὰς
πολλὰς ἀποστάσεις τῶν ἐνταῦθα Γαλατῶν κατεστόρεσε,
καὶ τοῦ χειμῶνος αὐτὸς ἐπιφοιτῶν τε πανταχόσε καὶ
προσέχων ὀξέως τοῖς νεωτερισμοῖς. καὶ γὰρ ἧκεν ἐξ 389 S
Ἰταλίας ἀντὶ τῶν ἀπολωλότων αὐτῷ τρία τάγματα,
720 2 Πομπηΐου μὲν ἐκ τῶν ὑφ' αὐτὸν δύο χρήσαντος, ἓν δὲ
νεοσύλλεκτον ἐκ τῆς περὶ Πάδον Γαλατίας.
a. 53/2 3 Πόρρω δὲ τούτων αἱ πάλαι καταβεβλημέναι κρύφα
καὶ νεμόμεναι διὰ τῶν δυνατωτάτων ἀνδρῶν ἐν τοῖς

---

17 Caes. b. G. 6, 1. 32, 5. Plut. Pomp. 52, 4. **21** c. 25, 3—27, 10 Caes. b. G. 7. Liv. per. 107. 108. Vell. 2, 47, 1. Cass. Dio 40, 33—43. Diod. 4, 19, 2. Strab. 4, 191. Suet. Caes. 25, 2. Flor. 1, 45, 20—26. Oros. 6, 11, 1—11. Polyaen. 8, 23, 9—11

---

1 ὑπέλιπον **PQ** ᾑρημέναι **P** **2** ἠγγέλθη **PC**: ἠγγέλη **3** μακρὰν ἀπόντι Herw. **9** ὀλίγον **P** **10** πάσης ἐπέσχε τοὺς ἑαυτοῦ μάχης **P** **11** ἀνοικοδομεῖν: corr. Schweighäuser; *obstrui* Caes. 50, 5. Oros. 6, 10, 8; cf. et c. 49, 5 **13** οὗ] οὖν **L²** βάλλοντας **L²** προσβαλόντας Sch. ἐξεπελθὼν **P** **14** τοῦτό ⟨τε⟩ Zie. **16** αὐτὸς τοῦ χειμῶνος Zie. **19** αὐτὸν **PHABD**: αὐτῷ **L²** αὐτῶν **M** ἑαυτῷ **C**

μαχιμωτάτοις γένεσιν ἀρχαὶ τοῦ μεγίστου καὶ κινδυνω- a. 53/2
δεστάτου τῶν ἐκεῖ πολέμων ἀνεφαίνοντο, ῥωσθεῖσαι πολλῇ
μὲν ἡλικίᾳ καὶ πανταχόθεν ⟨ἐν⟩ ὅπλοις ἀθροισθείσῃ,
μεγάλοις δὲ πλούτοις εἰς ταὐτὸ συνενεχθεῖσιν, ἰσχυραῖς
δὲ πόλεσι, δυσεμβόλοις δὲ χώραις. τότε δὲ καὶ χειμῶ- 4
νος ὥρᾳ πάγοι ποταμῶν, καὶ νιφετοῖς ἀποκεκρυμμένοι
δρυμοί, καὶ πεδία χειμάρροις ἐπιλελιμνασμένα, καὶ πῇ
μὲν ἀτέκμαρτοι βάθει χιόνος ἀτραποί, πῇ δὲ δι᾽ ἑλῶν καὶ b
ῥευμάτων παρατρεπομένων ἀσάφεια πολλὴ τῆς πορείας,
παντάπασιν ἐδόκουν ἀνεπιχείρητα Καίσαρι τὰ τῶν ἀφι-
σταμένων ποιεῖν. ἀφειστήκει μὲν οὖν πολλὰ φῦλα, πρό- 5
σχημα δ᾽ ἦσαν Ἀρβέρνοι καὶ Καρνουτῖνοι, τὸ δὲ σύμπαν
αἱρεθεὶς κράτος εἶχε τοῦ πολέμου Οὐεργεντόριξ, οὗ τὸν
πατέρα Γαλάται τυραννίδα δοκοῦντα πράττειν ἀπέκτειναν.

26. Οὗτος οὖν εἰς πολλὰ διελὼν τὴν δύναμιν μέρη,
καὶ πολλοὺς ἐπιστήσας ἡγεμόνας, ᾠκειοῦτο τὴν πέριξ
ἅπασαν ἄχρι τῶν πρὸς τὸν Ἄραρα κεκλιμένων, διανοού-
μενος, ἤδη τῶν ἐν Ῥώμῃ συνισταμένων ἐπὶ Καίσαρα,
σύμπασαν ἐγείρειν τῷ πολέμῳ Γαλατίαν. ὅπερ εἰ μικρὸν 2 c
ὕστερον ἔπραξε, Καίσαρος εἰς τὸν ἐμφύλιον ἐμπεσόντος
πόλεμον, οὐκ ἂν ἐλαφρότεροι τῶν Κιμβρικῶν ἐκείνων
φόβοι τὴν Ἰταλίαν κατέσχον . νυνὶ δ᾽ ὁ πᾶσι μὲν ἄριστα 3
χρῆσθαι [δοκῶν] τοῖς πρὸς πόλεμον, μάλιστα δὲ καιρῷ

---

3 ἐν add. Kronenberg cl. p. 325, 8. 9. Pomp. 70, 5. Artax. 8, 4 5 καὶ om. L^2 6 πάγοις: corr. Sol. 7. 8 ἐπιλελιμνασμένα — χιόνος om. P 9 ἀσαφείαι πολλῆι: corr. Br. 12 ἀρβέννοι: corr. Cor. 13 οὐεργοντόριξ P οὐεργεντόρηξ C Οὐεργετόριξ Polyaen. 8, 23, 9. Οὐερκιγγετόριξ Strab. et Cass. Dio 40, 33, 1. 39, 1. 40, 1. 41, 1. 43, 19, 4. Οὐεργεγγετόριξ Plutarchum scripsisse censet Boissevain 16 τὴν] τὰ L^2 17 Ἄραρα Cor. cl. p. 313, 4. mor. 1151 b (de fluv. 6): ἀδρίαν HQL^2ABD ἀνδρίαν P Ἄραριν Guar. Mu. Am. Anon. 18 ἐπὶ] πρὸς C 23 δοκῶν del. Rei. καὶ καιρῷ C

a. 52 *πεφυκὼς Καῖσαρ ἅμα τῷ πυθέσθαι τὴν ἀπόστασιν ἄρας*
ἐχώρει, ταῖς ὁδοῖς αὐταῖς ἃς διῆλθε καὶ βίᾳ καὶ τάχει
τῆς πορείας διὰ τοσούτου χειμῶνος ἐπιδειξάμενος τοῖς 390 S
βαρβάροις, ὡς ἄμαχος αὐτοῖς καὶ ἀήττητος ἔπεισι στρα-
4 *τός. ὅπου γὰρ ἄγγελον ἢ γραμματοφόρον διαδῦναι τῶν*
παρ᾽ αὐτοῦ χρόνῳ πολλῷ ἦν ἄπιστον, ἐνταῦθα μετὰ
d *πάσης ἑωρᾶτο τῆς στρατιᾶς ἅμα χώρας λυμαινόμενος*
αὐτῶν καὶ ἐκκόπτων τὰ χωρία, καταστρεφόμενος πόλεις,
5 *ἀναλαμβάνων τοὺς μετατιθεμένους, μέχρι καὶ τὸ τῶν*
Ἐδούων ἔθνος ἐξεπολεμώθη πρὸς αὐτόν, οἳ τὸν ἄλλον
χρόνον ἀδελφοὺς ἀναγορεύοντες αὑτοὺς Ῥωμαίων, καὶ
τιμώμενοι διαπρεπῶς, τότε δὲ τοῖς ἀποστάταις προσγενό-
μενοι, πολλὴν τῇ Καίσαρος στρατιᾷ περιέστησαν ἀθυ-
6 *μίαν. διόπερ καὶ κινήσας ἐκεῖθεν ὑπερέβαλε τὰ Λιγγο-*
νικά, βουλόμενος ἅψασθαι τῆς Σηκουανῶν, φίλων ὄντων
καὶ προκειμένων τῆς Ἰταλίας πρὸς τὴν ἄλλην Γαλατίαν.
e 7 *ἐνταῦθα δ᾽ αὐτῷ τῶν πολεμίων ἐπιπεσόντων καὶ περι-*
σχόντων μυριάσι πολλαῖς, ὁρμήσας διαγωνίσασθαι, τοῖς
μὲν ὅλοις καταπολεμῶν ἐκράτησε, χρόνῳ πολλῷ καὶ
8 *φόνῳ καταβιασάμενος τοὺς βαρβάρους· ἔδοξε δὲ κατ᾽*
ἀρχάς τι καὶ σφαλῆναι, καὶ δεικνύουσιν Ἀρβέρνοι ξιφίδιον
πρὸς ἱερῷ κρεμάμενον, ὡς δὴ Καίσαρος λάφυρον· ὃ

---

21 cf. Serv. Aen. 11, 743

---

2 *αὐταῖς ὁδοῖς*: transpos. Emp. **3** *χειμῶνος*] *τάχους* **L²** **5. 6** *τῶν παρ᾽* **ABDH²**: *τὸν παρ᾽* **C** *παρ᾽* **PH¹L²M** **6** *χρόνοις πολλοῖς* Emp. *χρόνων πολλῶν* Sint. **7** *τὰς χώρας* Zie. **9** *μέχρι οὗ* Zie. **10** *αἰδούων* **Q** **11** *ἀναγορεύονται* **P** *ἀναγορεύσαντες* **L²** **13** *παρέστησαν* Zie. **14** *καὶ* del. Cor. *ὑπερέβαλλε* **HL²A** **15** *σικουάνων*: corr. Rei. **18. 19** *πολλαῖς — μὲν* om. **P** **19** *ὅλοις* Rei.: *ἄλλοις* codd. *τῶν μὲν ἄλλων* Mu. *ἔπειτα πολεμῶν* **P** **20** *φόνῳ* Rei.: *φόβωι* **21** *ἀρουβηνοὶ*: corr. Anon. Cor.

θεασάμενος αὐτὸς ὕστερον ἐμειδίασε, καὶ τῶν φίλων a. 52 καθελεῖν κελευόντων οὐκ εἴασεν, ἱερὸν ἡγούμενος.

27. Οὐ μὴν ἀλλὰ τότε τῶν διαφυγόντων οἱ πλεῖστοι μετὰ τοῦ βασιλέως εἰς πόλιν Ἀλησίαν συνέφυγον. καὶ 2 πολιορκοῦντι ταύτην Καίσαρι, δοκοῦσαν ἀνάλωτον εἶναι μεγέθει τε τειχῶν καὶ πλήθει τῶν ἀπομαχομένων, ἐπιπίπτει παντὸς λόγου μείζων κίνδυνος ἔξωθεν. ὃ γὰρ ἦν 3 f ἐν Γαλατίᾳ κράτιστον, ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἀθροισθὲν ἐν ὅπλοις ἧκον ἐπὶ τὴν Ἀλησίαν, τριάκοντα μυριάδες· αἱ δ' ἐν 4 αὐτῇ τῶν μαχομένων οὐκ ἐλάττονες ἦσαν ἑπτακαίδεκα μυριάδων, ὥστ' ἐν μέσῳ πολέμου τοσούτου τὸν Καίσαρα 391 8 κατειλημμένον καὶ πολιορκούμενον, ἀναγκασθῆναι διττὰ τείχη προβαλέσθαι, τὸ μὲν πρὸς τὴν πόλιν, τὸ δ' ἀπὸ 721 τῶν ἐπεληλυθότων, ὡς εἰ συνέλθοιεν αἱ δυνάμεις, κομιδῇ διαπεπραγμένων τῶν καθ' αὐτόν. διὰ πολλὰ μὲν οὖν 5 εἰκότως ὁ πρὸς Ἀλησίᾳ κίνδυνος ἔσχε δόξαν, ὡς ἔργα τόλμης καὶ δεινότητος οἷα τῶν ἄλλων ἀγώνων οὐδεὶς παρασχόμενος· μάλιστα δ' ἄν τις θαυμάσειε τὸ λαθεῖν τοὺς ἐν τῇ πόλει Καίσαρα τοσαύταις μυριάσι ταῖς ἔξω συμβαλόντα καὶ περιγενόμενον, μᾶλλον δὲ καὶ τῶν Ῥωμαίων τοὺς τὸ πρὸς τῇ πόλει τεῖχος φυλάττοντας. οὐ γὰρ 6 πρότερον ᾔσθοντο τὴν νίκην, ἢ κλαυθμὸν ἐκ τῆς Ἀλησίας ἀνδρῶν καὶ κοπετὸν γυναικῶν ἀκουσθῆναι, θεασαμένων ἄρα κατὰ θάτερα μέρη πολλοὺς μὲν ἀργύρῳ καὶ χρυσῷ b κεκοσμημένους θυρεούς, πολλοὺς δ' αἵματι πεφυρμένους θώρακας, ἔτι δ' ἐκπώματα καὶ σκηνὰς Γαλατικὰς ὑπὸ

---

3 τῶν] τούτων P 3. 4 οἱ — συνέφυγον om. P 4 Ἀλησίαν et Strab. Diod. 4, 19, 1. 5, 24, 2 Ἀλεσίαν Cass. Dio 40, 39, 3 Ἀλαισίαν Polyaen. 8, 23, 11 διέφυγον L² 5 πολιορκούντων P 8 ἐν² om. L² 13 προβάλλεσθαι ante ras. H 14 ἐπειληλύθων P ἐπηλυθότων L² 16 προάλησίας P 26 σκευὰς Emp.

a. 52 7 τῶν Ῥωμαίων εἰς τὸ στρατόπεδον κομιζομένας. οὕτως
ὀξέως ἡ τοσαύτη δύναμις ὥσπερ εἴδωλον ἢ ὄνειρον
ἠφάνιστο καὶ διεπεφόρητο, τῶν πλείστων ἐν τῇ μάχῃ
8 πεσόντων. οἱ δὲ τὴν Ἀλησίαν ἔχοντες, οὐκ ὀλίγα πράγματα
παρασχόντες ἑαυτοῖς καὶ Καίσαρι, τέλος παρέδοσαν
9 ἑαυτούς. ὁ δὲ τοῦ σύμπαντος ἡγεμὼν πολέμου Οὐεργεντό-
ριξ ἀναλαβὼν τῶν ὅπλων τὰ κάλλιστα καὶ κοσμήσας τὸν
10 ἵππον, ἐξιππάσατο διὰ τῶν πυλῶν· καὶ κύκλῳ περὶ τὸν
c Καίσαρα καθεζόμενον ἐλάσας, εἶτ' ἀφαλόμενος τοῦ ἵππου,
τὴν μὲν πανοπλίαν ἀπέρριψεν, αὐτὸς δὲ καθίσας ὑπὸ
πόδας τοῦ Καίσαρος ἡσυχίαν ἦγεν, ἄχρι οὗ παρεδόθη
φρουρησόμενος ἐπὶ τὸν θρίαμβον.

28. Καίσαρι δὲ πάλαι μὲν ἐδέδοκτο καταλύειν Πομ-
πήϊον, ὥσπερ ἀμέλει κἀκείνῳ τοῦτον· Κράσσου γὰρ
ἐν Πάρθοις ἀπολωλότος, ὃς ἦν ἔφεδρος ἀμφοῖν, ἀπε-
λείπετο τῷ μὲν ὑπὲρ τοῦ γενέσθαι μεγίστῳ τὸν ὄντα
καταλύειν, τῷ δ' ἵνα μὴ πάθῃ τοῦτο, προαναιρεῖν ὃν 392 S
2 ἐδεδοίκει. τοῦτο δὲ Πομπηΐῳ μὲν ἐξ ὀλίγου φοβεῖσθαι
παρέστη, τέως ὑπερορῶντι Καίσαρος, ὡς οὐ χαλεπὸν
d ἔργον, ὃν αὐτὸς ηὔξησε, καταλυθῆναι πάλιν ὑπ' αὐτοῦ·
3 Καῖσαρ δ' ἀπ' ἀρχῆς ὑπόθεσιν ταύτην πεποιημένος, [ἐπὶ]
τῶν ἀνταγωνιστῶν ὥσπερ ἀθλητὴς ἑαυτὸν ἀποστήσας
μακράν, καὶ τοῖς Κελτικοῖς ἐγγυμνασάμενος πολέμοις,
ἐπήσκησε μὲν τὴν δύναμιν, ηὔξησε δὲ τὴν δόξαν, ἀπὸ
τῶν ἔργων εἰς ἀντίπαλον ἀρθεῖσ⟨αν⟩ τοῖς Πομπηΐου

---

13 Zon. 10, 7, p. 356, 11 **21** Plut. Pomp. 51, 1—2

---

1 τῶν om. **L**[2] **2** ἢ ὄνειρον ἢ εἴδωλον **P** **6** Οὐεργεντόριξ] cf. ad p. 323, 13 **9** ἀφαλόμενος Rei.: ἀφαλλόμενος **Q** ἀφελόμενος cet. **12** φρουρούμενος **L**[2] et s. s. **H**[1], del. **H**[2] **13** δὲ om. **P** **15** παρθένοις **P** **20** ἔργον ⟨ὃν⟩ So. **21** ἐπὶ del. Zie. ἀπὸ Rei. **22** τὸν ἀνταγωνιστὴν Vulc. **25** ἀρθεῖσαν Zie.: ἀρθεὶς

κατορθώμασι, λαμβάνων προφάσεις, τὰς μὲν αὐτοῦ 4
Πομπηΐου τὰς δὲ τῶν καιρῶν ἐνδιδόντων καὶ τῆς ἐν Ῥώμῃ κακοπολιτείας, δι' ἣν οἱ μὲν ἀρχὰς μετιόντες ἐν μέσῳ θέμενοι τραπέζας ἐδέκαζον ἀναισχύντως τὰ πλήθη, κατῄει δ' ὁ δῆμος ἔμμισθος, οὐ ψήφοις ὑπὲρ τοῦ δεδωκότος, ἀλλὰ τόξοις καὶ ξίφεσι καὶ σφενδόναις ἁμιλλώ- e
μενος. αἵματι δὲ καὶ νεκροῖς πολλάκις αἰσχύναντες τὸ 5
βῆμα διεκρίθησαν, ἐν ἀναρχίᾳ τὴν πόλιν ὥσπερ ἀκυβέρνητον ὑποφερομένην ἀπολιπόντες, ὥστε τοὺς νοῦν ἔχοντας ἀγαπᾶν, εἰ πρὸς μηδὲν αὐτοῖς χεῖρον, ἀλλὰ μοναρχίαν ἐκ τοιαύτης παραφροσύνης καὶ τοσούτου κλύδωνος ἐκ-
πεσεῖται τὰ πράγματα. πολλοὶ δ' ἦσαν οἱ καὶ λέγειν ἐν 6
μέσῳ τολμῶντες ἤδη, πλὴν ὑπὸ μοναρχίας ἀνήκεστον εἶναι τὴν πολιτείαν , καὶ τὸ φάρμακον τοῦτο χρῆναι τοῦ πρᾳοτάτου τῶν ἰατρῶν ἀνασχέσθαι προσφέροντος, ὑπο-
δηλοῦντες ⟨δὴ⟩ τὸν Πομπήϊον. ἐπεὶ δὲ κἀκεῖνος λόγῳ 7
παραιτεῖσθαι καλλωπιζόμενος, ἔργῳ παντὸς μᾶλλον ἐπέ- f
ραινεν ἐξ ὧν ἀναδειχθήσοιτο δικτάτωρ, συμφρονήσαντες
οἱ περὶ Κάτωνα πείθουσι τὴν γερουσίαν ὕπατον αὐτὸν a. 52
ἀποδεῖξαι μόνον, ὡς μὴ βιάσαιτο δικτάτωρ γενέσθαι,
νομιμωτέρᾳ μοναρχίᾳ παρηγορηθείς. οἱ δὲ καὶ χρόνον 8
ἐπεψηφίσαντο τῶν ἐπαρχιῶν· δύο δ' εἶχεν, Ἰβηρίαν καὶ
398 8 *Λιβύην σύμπασαν, ἃς διῴκει πρεσβευτὰς ἀποστέλλων*

2—21 Zon. 10, 7, p. 356, 16 **12** Plut. Pomp. 54, 3 sqq. et ibi l. l. **21** Plut. Pomp. 55, 12. Vell. 2, 48, 1. App. b. c. 2, 92. Cass. Dio 40, 44, 2. 56, 2

---

1 *αὐτοῦ*] *ἀπὸ* **P**, unde cave fingas *ἀπ' αὐτοῦ* **2** *ἐκδιδόντων* **P** **7** *αἰσχύνοντες* codd. praeter **L³** **8** *ἐν ἀναρχία* **L³**: *ἐναρχίαι* corr. ras. in *ἀναρχίαι* **H** *ἀναρχίαι* **PQ** *ναῦν* ante *ἀκυβέρνητον* add. Rei., post *ἀκ.* Cor. (om. et Zon.) **9** *κακῶς φερομένης* (scil. *τῆς πόλεως*) Zon. **11** *τοσαύτης* Emp. **15** *ὑποδηλοῦντος* (sed s. s. *ε*) **L³** **16** *δὴ* add. Zie. ex Zon. **22** *ἀπεψηφίσαντο* **P** *ἐψηφίσαντο* **L³**

καὶ στρατεύματα τρέφων, οἷς ἐλάμβανεν ἐκ τοῦ δημοσίου
ταμιείου χίλια τάλαντα καθ' ἕκαστον ἐνιαυτόν.
a. 52/1 **722** **29.** *Ἐκ τούτου Καῖσαρ ὑπατείαν ἐμνᾶτο πέμπων καὶ*
χρόνον ὁμοίως τῶν ἰδίων ἐπαρχιῶν. τὸ μὲν οὖν πρῶτον
Πομπηΐου σιωπῶντος, οἱ περὶ Μάρκελλον καὶ Λέντλον
ἠναντιοῦντο, μισοῦντες ἄλλως Καίσαρα, καὶ τοῖς ἀναγ-
καίοις οὐκ ἀναγκαῖα προστιθέντες εἰς ἀτιμίαν αὐτοῦ
2 *καὶ προπηλακισμόν. Νεοκωμίτας γὰρ ἔναγχος ὑπὸ Καί-*
σαρος ἐν Γαλατίᾳ κατῳκισμένους ἀφῃροῦντο τῆς πολι-
τείας, καὶ Μάρκελλος ὑπατεύων ἕνα τῶν ἐκεῖ βουλευτῶν
εἰς Ῥώμην ἀφικόμενον ᾐκίσατο ῥάβδοις, ἐπιλέγων ὡς
ταῦτα τοῦ μὴ Ῥωμαῖον εἶναι παράσημα προστίθησιν
b 3 *αὐτῷ, καὶ δεικνύειν ἀπιόντα Καίσαρι κελεύει. μετὰ δὲ*
Μάρκελλον, ἤδη Καίσαρος τὸν Γαλατικὸν πλοῦτον ἀρύε-
σθαι ῥύδην ἀφεικότος πᾶσι τοῖς πολιτευομένοις, καὶ
a. 50 *Κουρίωνα μὲν δημαρχοῦντα πολλῶν ἐλευθερώσαντος δα-*
νείων, Παύλῳ δ' ὑπατεύοντι χίλια καὶ πεντακόσια τάλαντα
δόντος, ἀφ' ὧν καὶ τὴν βασιλικὴν ἐκεῖνος, ὀνομαστὸν
ἀνάθημα, τῇ ἀγορᾷ προσεκόσμησεν, ἀντὶ τῆς Φουλβίας
4 *οἰκοδομηθεῖσαν, οὕτω δὴ φοβηθεὶς τὴν σύστασιν ὁ*

---

3 Plut. Pomp. 56, 1. 2. Cic. fam. 8, 4, 4. 8, 9. 9, 5. Liv. per. 108. Suet. Caes. 26, 1. App. b. c. 2, 96—99. Cass. Dio 40, 51, 2. 56. 59, 3. Zon. 10, 7, p. 357, 1 **8** Cic. ad Att. 5, 11, 2. Suet. Caes. 28, 3. App. b. c. 2, 98. Strab. 5, 213 **16** Plut. Pomp. 58, 1. 2. Cic. ad Att. 6, 3, 4. Val. Max. 9, 1, 6. Vell. 2, 48, 4. Suet. Caes. 27, 1. 29, 1. Lucan. 1, 269. 4, 819. Serv. Aen. 6, 621. App. b. c. 2, 101 sq. Cass. Dio 40, 60, 2—4

---

2 *ταμείου* **P** **7** *προτιθέντες* codd. praeter **L²C** **8** *νεοκωμήτας* **HL²ABD** *νεωκομήτας* **PC** *νεοκομήτας* **M**: corr. Steph. **10** *ἐκείνου* **P** **11** *ἠικίσατο* **H¹C**: *ἤικιστο* **H²** et editt. *ἤκιστα* **PML²** **12** *περιτίθησιν* Cor. **13** *ἀπιόντι* **P** *ἐκέλευε*: corr. Sint. *κελεύων* Benseler Emp. **14** *ἀρρύεσθαι* **L²** **15** *ῥύβδην* **P** **17** *ὑπάτωι ὄντι*: corr. Sint. **19** *προσεκόμισεν*: corr. **D** So. *φολβίας* **P**

Πομπήϊος ἀναφανδὸν ἤδη δι' ἑαυτοῦ καὶ τῶν φίλων a. 50
ἔπραττεν ἀποδειχθῆναι διάδοχον Καίσαρι τῆς ἀρχῆς, καὶ
πέμπων ἀπῄτει τοὺς στρατιώτας οὓς ἔχρησεν αὐτῷ πρὸς
τοὺς Κελτικοὺς ἀγῶνας. ὁ δ' ἀποπέμπει, δωρησάμενος c
ἕκαστον ἄνδρα πεντήκοντα καὶ διακοσίαις δραχμαῖς. οἱ 5
δὲ τούτους Πομπηΐῳ κομίσαντες εἰς μὲν τὸ πλῆθος οὐκ
ἐπιεικεῖς οὐδὲ χρηστοὺς κατέσπειραν λόγους ὑπὲρ τοῦ
Καίσαρος, αὐτὸν δὲ Πομπήϊον ἐλπίσι κεναῖς διέφθειραν,
ὡς ποθούμενον ὑπὸ τῆς Καίσαρος στρατιᾶς, καὶ τὰ μὲν
ἐνταῦθα διὰ φθόνον πολιτείας ὑπούλου μόλις ἔχοντα, τῆς
394 S *δ' ἐκεῖ δυνάμεως ἑτοίμης ὑπαρχούσης αὐτῷ, κἂν μόνον*
ὑπερβάλωσιν εἰς Ἰταλίαν, εὐθὺς ἐσομένης πρὸς ἐκεῖνον·
οὕτως γεγονέναι τὸν Καίσαρα πλήθει στρατειῶν λυπη-
ρὸν αὐτοῖς, καὶ φόβῳ μοναρχίας ὕποπτον. ἐπὶ τούτοις 6
Πομπήϊος ἐχαυνοῦτο, καὶ παρασκευῆς μὲν ἠμέλει στρα- d
τιωτῶν, ὡς μὴ δεδοικώς, λόγοις δὲ καὶ γνώμαις κατε-
*πολιτεύετο τῷ δοκεῖν Καίσαρα **** καταψηφιζόμενος·*
ὧν ἐκεῖνος οὐδὲν ἐφρόντιζεν, ἀλλὰ καὶ λέγεταί τινα τῶν 7
ἀφιγμένων παρ' αὐτοῦ ταξιάρχων, ἑστῶτα πρὸ τοῦ βου-
λευτηρίου, καὶ πυθόμενον ὡς οὐ δίδωσιν ἡ γερουσία
Καίσαρι χρόνον τῆς ἀρχῆς, „ἀλλ' αὕτη" φάναι „δώσει",
κρούσαντα τῇ χειρὶ τὴν λαβὴν τῆς μαχαίρας.

---

3 Plut. Pomp. 56, 4. 57, 7. Caes. b. G. 8, 54, 1—3. b. c. 1, 6, 2. App. b. c. 2, 115 sq. Cass. Dio 40, 65, 3 14 Plut. Pomp. 57, 8. 9 18 Plut. Pomp. 58, 3. App. b. c. 2, 97. Zon. 10, 7, p. 357, 11

---

5 *καθ' ἕκαστον* D *διακοσίας δραγμὰς* P *δραγμαῖς* L² 7 *κατέσπειρον* P 10 *φθόνου* e ras. H *φθόρον* Kurtz *καὶ πολιτείας* codd. praeter PCD, unde *καὶ τὸ τῆς πολ. ὕπουλον* Zie. *ὑπούλου* om. P 11 *δὲ* om. ABD 12 *ἑπομένης* PQA et s. s. L² 13 *στρατιῶν* PHL² 17 *τῷ*] *τὸ* P lac. stat. Zie. cl. Zon. p. 357, 6: *παυθῆναι τὸν Καίσαρα τῆς ἀρχῆς ψηφιζόμενος καταψηφιζόμενος* PC: *ψηφιζόμενος* cet. 18 *καὶ* om. L² 19 *ταξιαρχῶν*: corr. Sint. 20 *ἐπιδίδωσιν* Zie. ad Pomp., ubi mox *ἐπικρούων* (⟨*πλείω*⟩ *χρόνον* Rei.)

a. 50 **30.** *Οὐ μὴν ἀλλ' ἥ γε παρὰ Καίσαρος ἀξίωσις τὸ
πρόσχημα τῆς δικαιολογίας λαμπρὸν εἶχεν· ἠξίου γὰρ
αὐτός τε καταθέσθαι τὰ ὅπλα, καὶ Πομπηΐου ταὐτὸ πρά-*
e *ξαντος, ἀμφοτέρους ἰδιώτας γενομένους εὑρίσκεσθαί τι
παρὰ τῶν πολιτῶν ἀγαθόν, ὡς τοὺς αὐτὸν μὲν ἀφαιρου-
μένους, ἐκείνῳ δ' ἣν εἶχε βεβαιοῦντας δύναμιν, ἕτερον*
2 *διαβάλλοντας ἕτερον κατασκευάζειν τύραννον. ταῦτα προ-
καλούμενος ἐν τῷ δήμῳ Κουρίων ὑπὲρ Καίσαρος, ἐκρο-
τεῖτο λαμπρῶς, οἱ δὲ καὶ στεφάνους ἐπ' αὐτὸν ὥσπερ*
3 *ἀθλητὴν ἀνθοβολοῦντες ἠφίεσαν. Ἀντώνιος δὲ δημαρχῶν
Καίσαρος ὑπὲρ τούτων ἐπιστολὴν κομισθεῖσαν εἰς τὸ*
4 *πλῆθος ἐξήνεγκε, καὶ ἀνέγνω βίᾳ τῶν ὑπάτων. ἐν δὲ τῇ
βουλῇ Σκιπίων μὲν ὁ Πομπηΐου πενθερὸς εἰσηγήσατο γνώ-*
f *μην, ἂν ἐν ἡμέρᾳ ῥητῇ μὴ κατάθηται τὰ ὅπλα Καῖσαρ,*
5 *ἀποδειχθῆναι πολέμιον αὐτόν. ἐρωτώντων δὲ τῶν ὑπάτων
εἰ δοκεῖ Πομπήϊον ἀφεῖναι τοὺς στρατιώτας, καὶ πάλιν εἰ
δοκεῖ Καίσαρα, τῇ μὲν ὀλίγοι παντάπασι, τῇ δὲ πάντες
παρ' ὀλίγους προσέθεντο· τῶν δὲ περὶ Ἀντώνιον πάλιν
ἀξιούντων ἀμφοτέρους τὴν ἀρχὴν ἀφεῖναι, πάντες ὁμαλῶς*
6 *προσεχώρησαν. ἀλλ' ἐκβιαζομένου Σκιπίωνος, καὶ Λέντλου* 395 S
*τοῦ ὑπάτου βοῶντος ὅπλων δεῖν πρὸς ἄνδρα λῃστήν, οὐ
ψήφων, τότε μὲν διελύθησαν καὶ μετεβάλοντο τὰς ἐσθῆ-
τας ἐπὶ πένθει διὰ τὴν στάσιν.*

a. 49
723 **31.** *Ἐπεὶ δὲ παρὰ Καίσαρος ἧκον ἐπιστολαὶ μετριάζειν
δοκοῦντος (ἠξίου γὰρ ἀφεὶς τὰ ἄλλα πάντα τὴν ἐντὸς*

---

1 c. 30 Plut. Pomp. 58, 4—10 et ibi l. l. Zon. 10, 7, p. 357, 7
13 Zon. 10, 7, p. 357, 15 22 Plut. Pomp. 59, 1. Cass. Dio 41, 3, 1
24 Plut. Pomp. 59, 3—6 et ibi l. l. Zon. 10, 7, p. 357, 20

---

7 *καταβαλόντας* Rei. (praestet *καταβάλλοντας*) 9 *ἔνιοι δὲ* Zie. 12 *βίᾳ* Mu.: *διὰ* 13 *σκηπίων* PL²AB 17 *καίσαρι* P *τῶι* pro *τῆι* bis ex corr. P 20 *ἀλλὰ καὶ* P *σκηπίωνος* PL²AB 21 *δεῖ* P 22 *μετέβαλον* P 24 *δὲ καὶ* C *παρὰ* om. P

Ἄλπεων καὶ τὸ Ἰλλυρικὸν μετὰ δυεῖν ταγμάτων αὐτῷ a. 49
δοθῆναι, μέχρι οὗ τὴν δευτέραν ὑπατείαν μέτεισι), καὶ
Κικέρων ὁ ῥήτωρ, ἄρτι παρὼν ἐκ Κιλικίας καὶ διαλλαγὰς
πράττων, ἐμάλαττε τὸν Πομπήϊον, ὁ δὲ τἆλλα συγχω-
ρῶν, τοὺς στρατιώτας ἀφῄρει. καὶ Κικέρων μὲν ἔπειθε 2
τοὺς Καίσαρος φίλους συνενδόντας ἐπὶ ταῖς εἰρημέναις
ἐπαρχίαις καὶ στρατιώταις μόνοις ἑξακισχιλίοις ποιεῖσθαι
τὰς διαλύσεις, Πομπηΐου δὲ καμπτομένου καὶ διδόντος,
οἱ περὶ Λέντλον οὐκ εἴων ὑπατεύοντες, ἀλλὰ καὶ τῆς b
βουλῆς Ἀντώνιον καὶ Κουρίωνα προπηλακίσαντες ἐξή-
λασαν ἀτίμως, τὴν εὐπρεπεστάτην Καίσαρι τῶν προ- 3
φάσεων αὐτοὶ μηχανησάμενοι, καὶ δι᾽ ἧς μάλιστα τοὺς
στρατιώτας παρώξυνεν, ἐπιδεικνύμενος ἄνδρας ἐλλογίμους
καὶ ἄρχοντας ἐπὶ μισθίων ζευγῶν πεφευγότας ἐν ἐσθῆσιν
οἰκετικαῖς· οὕτω γὰρ ἀπὸ Ῥώμης σκευάσαντες ἑαυτοὺς
διὰ φόβον ὑπεξῄεσαν.

32. *Ἦσαν μὲν οὖν περὶ αὐτὸν οὐ πλείους ἱππέων τρια-*
κοσίων καὶ πεντακισχιλίων ὁπλιτῶν· τὸ γὰρ ἄλλο στρά-
τευμα πέραν Ἄλπεων ἀπολελειμμένον ἔμελλον ἄξειν οἱ
πεμφθέντες. ὁρῶν δὲ τὴν ἀρχὴν ὧν ἐνίστατο πραγμάτων 2
καὶ τὴν ἔφοδον οὐ πολυχειρίας δεομένην ἐν τῷ παρόντι c
μᾶλλον ἢ θάμβει τε τόλμης καὶ τάχει καιροῦ καταληπτέαν

---

9 Plut. Ant. 5, 8, 10. Caes. b. c. 1, 5. 7. 8, 1. Liv. per. 109. Suet. Caes. 31, 1. 33. Lucan. 1, 266 sqq. Oros. 6, 15, 2. Dion. Hal. 8, 87, 7. 8. App. b. c. 2, 131—133. Cass. Dio 41, 3, 2. 4, 1. 45, 27, 2. 46, 11, 2. 4   17 Plut. Pomp. 60, 1. 2. Caes. b. c. 1, 7, 8. 8, 1. Cic. ad Att. 8, 9, 4. 9, 18, 2. Suet. Caes. 31, 1. Flor. 2, 13, 18. 19. Eutr. 6, 19, 2. Oros. 6, 15, 3. App. b. c. 2, 136. Cass. Dio 41, 4, 1

---

1 *ἐπαρχίαν* post *Ἄλπεων* add. Zon., *Γαλατίαν* Zie.   *δυοῖν ταγμάτοιν* C   2 *μέχρις* L³H²Q   *καὶ* del. Sch.   3 *ἀντὶ* P   8 *ἐνδιδόντος* Anon.   10 *Κουρίωνα*] accuratius *Κάσσιον* tr. pl. nuncupare debebat, sed noli Plutarchum corrigere   12 *καὶ* supra add. L³   22 *μᾶλλον δὲ* Sol.

a. 49 οὖσαν· ἐκπλήξειν γὰρ ἀπιστούμενος ῥᾷον ἢ βιάσεσθαι
3 μετὰ παρασκευῆς ἐπελθών· τοὺς μὲν ἡγεμόνας καὶ τα-
ξιάρχους ἐκέλευσε μαχαίρας ἔχοντας ἄνευ τῶν ἄλλων
ὅπλων κατασχεῖν Ἀρίμινον, τῆς Κελτικῆς μεγάλην πόλιν, 396
ὡς ἐνδέχεται μάλιστα φεισαμένους φόνου καὶ ταραχῆς,
4 Ὁρτησίῳ δὲ τὴν δύναμιν παρέδωκεν. αὐτὸς δὲ τὴν μὲν
ἡμέραν διῆγεν ἐν φανερῷ, μονομάχοις ἐφεστὼς γυμναζο-
μένοις καὶ θεώμενος· μικρὸν δὲ πρὸ ἑσπέρας θεραπεύσας
τὸ σῶμα, καὶ παρελθὼν εἰς τὸν ἀνδρῶνα, καὶ συγγενό-
μενος βραχέα τοῖς παρακεκλημένοις ἐπὶ τὸ δεῖπνον, ἤδη
d συσκοτάζοντος ἐξανέστη, [καὶ] τοὺς μὲν ἄλλους φιλο-
φρονηθεὶς καὶ κελεύσας περιμένειν αὐτὸν ὡς ἐπανελευσό-
μενον, ὀλίγοις δὲ τῶν φίλων προείρητο μὴ κατὰ τὸ αὐτὸ
5 πάντας, ἄλλον δ' ἄλλῃ διώκειν. αὐτὸς δὲ τῶν μισθίων
ζευγῶν ἐπιβὰς ἑνός, ἤλαυνεν ἑτέραν τινὰ πρῶτον ὁδόν,
εἶτα πρὸς τὸ Ἀρίμινον ἐπιστρέψας, ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὸν
διορίζοντα τὴν ἐντὸς Ἄλπεων Γαλατίαν ἀπὸ τῆς ἄλλης
Ἰταλίας ποταμὸν (Ῥουβίκων καλεῖται), καὶ λογισμὸς
αὐτὸν εἰσῄει, μᾶλλον ἐγγίζοντα τῷ δεινῷ καὶ περιφερό-
6 μενον τῷ μεγέθει τῶν τολμωμένων, ἔσχετο δρόμου· καὶ
e τὴν πορείαν ἐπιστήσας, πολλὰ μὲν αὐτὸς ἐν ἑαυτῷ διή-

---

4 Zon. 10,7, p. 358, 1 6 Plut. Pomp. 60, 3. 4. mor. 206 c. App. b. c. 2, 138—140. Suet. Caes. 31. 32. Lucan. 1, 183—227 18 Zon. 10, 7, p. 357, 30

---

1 βιάσασθαι: corr. Steph. 2 ταξιάρχας P 4 τῆς Κελτικῆς] Ἀρ. πόλιν μεγάλην τῆς Ἰταλίας Pomp. 60, 1 πόλιν Ἰταλικὴν 83 (comp. 3), 6 ἣ δ' ἐστὶν Ἰταλίας πρώτη (scil. πόλις) μετὰ τὴν Γαλατίαν App. 137; cf. et p. 333, 9 sqq. Ἰταλίας pro Κελτικῆς Cor.; an praestat Ἀρίμινον ⟨ὅμορον⟩? 5 φεισάμενος P 6 ὀρτισίωι P 7 διήγαγεν Cor. 8 πρὸς ἑσπέραν P et πρὸς etiam D 10 κεκλημένοις L² 11 καὶ del. Rei. 13 προήρητο P 16 πρὸς τὸν PHC 17 ὁρίζοντα L² et App. 139 18 ῥουβίων L² 19 αὐτὸς P συμπεριφερόμενον Rei. περιεφέρετο τῇ γνώμῃ App. 20 ἔσχε τὸν δρόμον Rei. ἔστη τοῦ δρόμου App.

νεγκε σιγῇ τὴν γνώμην ἐπ' ἀμφότερα μεταλαμβάνων, καὶ a. 49
τροπὰς ἔσχεν αὐτῷ τότε ⟨τὸ⟩ βούλευμα πλείστας· πολλὰ 7
δὲ καὶ τῶν φίλων τοῖς παροῦσιν, ὧν ἦν καὶ Πολλίων
Ἀσίνιος, συνδιηπόρησεν, ἀναλογιζόμενος ἡλίκων κακῶν
ἄρξει πᾶσιν ἀνθρώποις ἡ διάβασις, ὅσον τε λόγον αὐτῆς
τοῖς αὖθις ἀπολείψουσι. τέλος δὲ μετὰ θυμοῦ τινος ὥσπερ 8
ἀφεὶς ἑαυτὸν ἐκ τοῦ λογισμοῦ πρὸς τὸ μέλλον, καὶ τοῦτο
δὴ τὸ κοινὸν τοῖς εἰς τύχας ἐμβαίνουσιν ἀπόρους καὶ τόλμας
προοίμιον ὑπειπὼν „ἀνερρίφθω κύβος,“ ὥρμησε πρὸς τὴν
διάβασιν, καὶ δρόμῳ τὸ λοιπὸν ἤδη χρώμενος, εἰσέπεσε
πρὸ ἡμέρας εἰς τὸ Ἀρίμινον, καὶ κατέσχε. λέγεται δὲ τῇ 9 f
προτέρᾳ νυκτὶ τῆς διαβάσεως ὄναρ ἰδεῖν ἔκθεσμον· ἐδόκει
γὰρ αὐτὸς τῇ ἑαυτοῦ μητρὶ μείγνυσθαι τὴν ἄρρητον
μεῖξιν.

397 S **33.** Ἐπεὶ δὲ κατελήφθη τὸ Ἀρίμινον, ὥσπερ ἀνεῳγ-
μένου τοῦ πολέμου πλατείαις πύλαις ἐπὶ πᾶσαν ὁμοῦ
τὴν γῆν καὶ θάλασσαν, καὶ συγκεχυμένων ἅμα τοῖς ὅροις
τῆς ἐπαρχίας τῶν νόμων τῆς πόλεως, οὐκ ἄνδρας ἄν
τις ᾠήθη καὶ γυναῖκας ὥσπερ ἄλλοτε σὺν ἐκπλήξει δια-
φοιτᾶν τῆς Ἰταλίας, ἀλλὰ τὰς πόλεις αὐτὰς ἀνισταμένας 724
φυγῇ διαφέρεσθαι δι' ἀλλήλων, τὴν δὲ Ῥώμην ὥσπερ 2
ὑπὸ ῥευμάτων πιμπλαμένην φυγαῖς τῶν πέριξ δήμων καὶ
μεταστάσεσιν, οὔτ' ἄρχοντι πεῖσαι ῥᾳδίαν οὖσαν οὔτε
λόγῳ καθεκτήν, ἐν πολλῷ κλύδωνι καὶ σάλῳ μικρὸν

---

11 cf. Suet. Caes. 7, 2. Cass. Dio 41, 24, 2. Artemidor. onirocr. 1, 79. Herod. 6, 107. Zon. 10, 7, p. 358, 2. Phot. bibl. p. 396
15 Plut. Pomp. 61, 2 sqq. Zon. 10, 7, p. 358, 5

---

1 μεταλαγχάνων Vulc. μεταβάλλων Zie. 2 τὸ add. L² 3 πωλλίων HBL² 4 ἀσίννιος HMABD 9 ἐπειπὼν C ἀπειπὼν M ὁ κ. ἀν. App. 140, sed ἀν. κ. et Pomp. 60, 4 et Menand. fg. 65, 4 K. πᾶς ἀν. κ. mor. prave 17 τὴν θάλασσαν C 19 σὺν ἐκπλήξει] διεκπλήξει P

a. 49 3 ἀπολιπεῖν αὐτὴν ὑφ' αὑτῆς ἀνατετράφθαι. πάθη γὰρ
ἀντίπαλα καὶ βίαια κατεῖχε κινήματα πάντα τόπον· οὔτε
γὰρ τὸ χαῖρον ἡσυχίαν ἦγεν, ἀλλὰ τῷ δεδοικότι καὶ
λυπουμένῳ κατὰ πολλὰ συμπῖπτον ἐν μεγάλῃ πόλει καὶ
4 θρασυνόμενον ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος δι' ἐρίδων ἦν, αὐτόν τε
b Πομπήϊον ἐκπεπληγμένον ἄλλος ἀλλαχόθεν ἐτάραττε,
τοῖς μὲν ὡς ηὔξησε Καίσαρα καθ' ἑαυτοῦ καὶ τῆς ἡγεμο-
νίας εὐθύνας ὑπέχοντα, τῶν δ' ὅτι παρείκοντα καὶ προτει-
νόμενον εὐγνώμονας διαλύσεις ἐφῆκε τοῖς περὶ Λέντλον
5 ὑβρίσαι κατηγορούντων. Φαώνιος δ' αὐτὸν ἐκέλευε τῷ
ποδὶ κτυπεῖν τὴν γῆν, ἐπεὶ μεγαληγορῶν ποτε πρὸς τὴν
σύγκλητον οὐδὲν εἴα πολυπραγμονεῖν οὐδὲ φροντίζειν
ἐκείνους τῆς ἐπὶ τὸν πόλεμον παρασκευῆς· αὐτὸς γὰρ
ὅταν ἐπίῃ κρούσας τὸ ἔδαφος τῷ ποδὶ στρατευμάτων
6 ἐμπλήσειν τὴν Ἰταλίαν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τότε πλήθει
δυνάμεως ὑπερέβαλλεν ὁ Πομπήϊος τὴν Καίσαρος· εἴασε
c δ' οὐδεὶς τὸν ἄνδρα χρήσασθαι τοῖς ἑαυτοῦ λογισμοῖς,
ἀλλ' ὑπ' ἀγγελμάτων πολλῶν καὶ ψευδῶν καὶ φόβων, ὡς
ἐφεστῶτος ἤδη τοῦ πολέμου καὶ πάντα κατέχοντος, εἴξας
καὶ συνεκκρουσθεὶς τῇ πάντων φορᾷ, ψηφίζεται ταραχὴν
ὁρᾶν, καὶ τὴν πόλιν ἐξέλιπε, κελεύσας ἕπεσθαι τὴν
γερουσίαν, καὶ μηδένα μένειν τῶν πρὸ τῆς τυραννίδος 398 S
ᾑρημένων τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἐλευθερίαν.

---

6 Plut. Pomp. 60, 6—8. App. b. c. 2, 143. 146. 148. Zon. 10, 7, p. 358, 9 15 Plut. Pomp. 61, 4—6. Caes. b. c. 1, 33, 2. App. b. c. 2, 148. Cass. Dio 41, 6, 2. Suet. Caes. 75, 1. Zon. 10, 7, p. 358, 11

---

2. 3 *οὐδὲ γὰρ* **PHCAD** 6 *ἐτάραττον* Zon. 7 *ὡς*] *ὧν* Bekker *ἡγεμονίας*] *πολιτείας* Zon. 8 *τῶι δὲ* **P** *παρείκοντα*] *παραχωροῦντα* mg. al. m. **L²** 9 *ἀφῆκε* **L²** 10 *κατηγορούντων* Anon.: *κατηγοροῦντες* **C** (qui antea *οἱ μὲν . . . οἱ δὲ*) *κατηγοροῦντας* cet. *ἐκέλευσεν ἐν τῷ* **L²** 11 *κτυπεῖν* **PM**: *τυπεῖν* **C** *τύπτειν* **HL²ABD** Pomp. 60, 7 *κρούειν* Pomp. 57, 9 *πατάξαι* App. 146 14 *ἀπίῃ* **L²** 16 *ὑπερέβαλεν* **PQL²** 18 *ἀπαγγελμάτων* **P** *ὑπ' ἀγαλμάτων* **L²** 23 *εἰρημένων* **P**

34. *Οἱ μὲν οὖν ὕπατοι μηδ' ἃ νόμος ἐστὶ πρὸ ἐξόδου* a. 49
θύσαντες ἔφυγον· ἔφευγον δὲ καὶ τῶν βουλευτῶν οἱ
πλεῖστοι, τρόπον τινὰ δι' ἁρπαγῆς ἀπὸ τῶν ἰδίων ὅ τι
τύχοιεν ὥσπερ ἀλλοτρίων λαμβάνοντες. εἰσὶ δ' οἳ καὶ 2
σφόδρα τὰ Καίσαρος ᾑρημένοι πρότερον ἐξέπεσον ὑπὸ d
θάμβους τότε τῶν λογισμῶν, καὶ συμπαρηνέχθησαν οὐδὲν
δεόμενοι τῷ ῥεύματι τῆς φορᾶς ἐκείνης. οἰκτρότατον δὲ 3
τὸ θέαμα τῆς πόλεως ἦν, ἐπιφερομένου τοσούτου χειμῶ-
νος ὥσπερ νεὼς ὑπὸ κυβερνητῶν ἀπαγορευόντων πρὸς τὸ
συντυχὸν ἐκπεσεῖν κομιζομένης. ἀλλὰ καίπερ οὕτως τῆς 4
μεταστάσεως οἰκτρᾶς οὔσης, τὴν μὲν φυγὴν οἱ ἄνθρωποι
πατρίδα διὰ Πομπήϊον ἡγοῦντο, τὴν δὲ Ῥώμην ὡς Καί-
σαρος στρατόπεδον ἐξέλιπον· ὅπου καὶ Λαβιηνός, ἀνὴρ 5
ἐν τοῖς μάλιστα φίλος Καίσαρος καὶ πρεσβευτὴς γεγονώς,
καὶ συνηγωνισμένος ἐν πᾶσι προθυμότατα τοῖς Κελτικοῖς
πολέμοις, τότ' ἐκεῖνον ἀποδρὰς ἀφίκετο πρὸς Πομπήϊον· e
ἀλλὰ τούτῳ μὲν καὶ τὰ χρήματα καὶ τὰς ἀποσκευὰς
ἀπέπεμψεν ὁ Καῖσαρ. Δομετίῳ δ' ἡγουμένῳ σπειρῶν 6
τριάκοντα καὶ κατέχοντι Κορφίνιον ἐπελθὼν παρεστρα-

---

1 Plut. Pomp. 61, 6. Cass. Dio 41, 7—9 11—p. 336, 11 Zon. 10, 7, p. 358, 14—30 13 Plut. Pomp. 64, 5. Cic. Att. 7, 11, 1. 12, 5. 13 a 1. b. 3. 16, 2. fam. 14, 14, 2. 16, 12, 4. Lucan. 5, 345. Cass. Dio 41, 4, 2—4 18 Caes. b. c. 1, 19—23. Liv. per. 109. Vell. 2, 50, 1. Suet. Caes. 34, 1. Nero 2, 2—3. Sen. de ben. 3, 24. Plin. n. h. 7, 186. Lucan. 2, 478—525. Flor. 2, 13, 19. Oros. 6, 15, 4. App. b. c. 2, 149. 150. Cass. Dio 41, 10, 2—11, 3

---

4. 5 *οἱ τὰ καίσαρος σφόδρα* **C** *οἱ καὶ καίσαρος σφόδρα* **M** 8 *τὸ* om. **L**[2] 9 *νηὸς* **Q** 10 *νομιζουένης* **ABD** *ἑωμένης* Rei. *ἀναγκαζομένης* Cor. *βιαζομένης* Sch. *περιορωμένης* Zie. 11 *μεταβάσεως* **L**[2] (sed s. s. *στ*) **AB** et s. s. **H**[1] 12 *ὡς πατρίδα αἱρούμενοι διὰ τὸν Πομπήϊον* Zon. *ἡγοῦντο*] *ἐποιοῦντο* **Q** *ᾑροῦντο* videtur legisse Zon. 13 *ἐξέλειπον* Cor. *ὅπου*] *ὅτε* Zon. 14 *φίλος* **L**[2]: *φίλοις* 16 *ἀφίκετο* (et Zon.)] *ᾤχετο* **L**[2] 18 *ἔπεμψεν* **Q** *δομιτίω* **HABD**

a. 49 τοπέδευσεν· ὁ δʼ ἀπογνοὺς τὰ καθʼ ἑαυτόν, ᾔτησε τὸν
ἰατρὸν οἰκέτην ὄντα φάρμακον, καὶ λαβὼν τὸ δοθὲν ἔπιεν
7 ὡς τεθνηξόμενος. μετʼ ὀλίγον δʼ ἀκούσας τὸν Καίσαρα
θαυμαστῇ τινι φιλανθρωπίᾳ χρῆσθαι πρὸς τοὺς ἑαλωκό-
τας, αὐτὸς αὑτὸν ἀπεθρήνει, καὶ τὴν ὀξύτητα τοῦ βου-
8 λεύματος ᾐτιᾶτο. τοῦ δʼ ἰατροῦ θαρρύναντος αὐτόν, ὡς
f ὑπνωτικόν, οὐ θανάσιμον πεπωκότα, περιχαρὴς ἀνα-
στὰς ἀπῄει πρὸς Καίσαρα, καὶ λαβὼν δεξιάν, αὖθις
9 διεξέπεσε πρὸς Πομπήϊον. ταῦτʼ εἰς τὴν Ῥώμην ἀπαγ-
γελλόμενα τοὺς ἀνθρώπους ἡδίους ἐποίει, καί τινες φυ- 399 S
γόντες ἀνέστρεψαν.

35. Ὁ δὲ Καῖσαρ τήν τε τοῦ Δομετίου στρατιὰν παρέ-
λαβε, καὶ τοὺς ἄλλους ὅσους ἐν ταῖς πόλεσι Πομπηΐῳ
στρατολογουμένους ἔφθασε καταλαβών. πολὺς δὲ γεγονὼς
2 ἤδη καὶ φοβερός, ἐπʼ αὐτὸν ἤλαυνε Πομπήϊον. ὁ δʼ οὐκ
ἐδέξατο τὴν ἔφοδον, ἀλλʼ εἰς Βρεντέσιον φυγών, τοὺς
μὲν ὑπάτους πρότερον ἔστειλε μετὰ δυνάμεως εἰς Δυρρά-
725 χιον, αὐτὸς δʼ ὀλίγον ὕστερον ἐπελθόντος Καίσαρος ἐξέ-
πλευσεν, ὡς ἐν τοῖς περὶ ἐκείνου γραφησομένοις τὰ καθʼ
ἕκαστον δηλωθήσεται (c. 62, 2—6).

3 Καίσαρι δὲ βουλομένῳ μὲν εὐθὺς διώκειν ἀπορία νεῶν
ἦν· εἰς δὲ τὴν Ῥώμην ἀνέστρεψε, γεγονὼς ἐν ἡμέραις
4 ἑξήκοντα πάσης ἀναιμωτὶ τῆς Ἰταλίας κύριος. ἐπεὶ δὲ

---

14 Plut. Pomp. 62, 2—6 et ibi l. l. **14**—p. 337, 5 Zon. 10, 8, p. 359, 1—8 **22** Plut. Pomp. 63, 4. Cic. fam. 8, 15, 1

---

1 καταγνοὺς **Q** καθʼ αὐτὸν **PH** **6** θαρρύνοντος **L²** **6. 7** ὡς ἰατρικὸν οὐ θανάσιμον πεπωκότα ἀλλʼ ὡς ὑπνωτικὸν **Q** **12** δομιτίου **HABD** **14** καταβαλών **P** παραλαβὼν s. s. **L²** πολλοῖς **Q** **15** καὶ om. **Q** ἐπʼ e ras., fuit ut vid. πρὸς **P** **16** βρεντήσιον codd. praeter **P** **17** δουρράχιον **P** **18** ἐπανελθόντος **Q** **20** ἕκαστα s. s. **L²** **22** ἐφʼ ἡμέραις **Q** ἐφʼ ἡμέρας **P** ἡμέραις Zon.

καὶ τὴν πόλιν εὗρε μᾶλλον ἢ προσεδόκα καθεστῶσαν, καὶ a. 49
τῶν ἀπὸ βουλῆς ἐν αὐτῇ συχνούς, τούτοις μὲν ἐπιεικῆ
καὶ δημοτικὰ διελέχθη, παρακαλῶν αὐτοὺς καὶ πρὸς Πομ-
πήϊον ἀποστέλλειν ἄνδρας ἐπὶ συμβάσεσι πρεπούσαις·
ὑπήκουσε δ' οὐδείς, εἴτε φοβούμενοι Πομπήϊον ἐγκα- 5
ταλελειμμένον, εἴτε μὴ νομίζοντες οὕτω Καίσαρα φρο- b
νεῖν, ἀλλ' εὐπρεπείᾳ λόγων χρῆσθαι.

Τοῦ δὲ δημάρχου Μετέλλου κωλύοντος αὐτὸν ἐκ τῶν 6
ἀποθέτων χρήματα λαμβάνειν, καὶ νόμους τινὰς προ-
φέροντος, οὐκ ἔφη τὸν αὐτὸν ὅπλων καὶ νόμων καιρὸν
εἶναι· „σὺ δ' εἰ τοῖς πραττομένοις δυσκολαίνεις, νῦν μὲν 7
ἐκποδὼν ἄπιθι· παρρησίας γὰρ οὐ δεῖται πόλεμος· ὅταν
δὲ κατάθωμαι τὰ ὅπλα συμβάσεων γενομένων, τότε
παριὼν δημαγωγήσεις.“ „καὶ ταῦτ'“ ἔφη „λέγω τῶν 8
ἐμαυτοῦ δικαίων ὑφιέμενος· ἐμὸς γὰρ εἶ καὶ σὺ καὶ πάν-
τες ὅσους εἴληφα τῶν πρὸς ἐμὲ στασιασάντων.“ ταῦτα 9
πρὸς τὸν Μέτελλον εἰπών, ἐβάδιζε πρὸς τὰς θύρας τοῦ c
ταμιείου. μὴ φαινομένων δὲ τῶν κλειδῶν, χαλκεῖς μετα-
400 πεμψάμενος ἐκκόπτειν ἐκέλευεν. αὖθις δ' ἐνισταμένου τοῦ 10
Μετέλλου, καί τινων ἐπαινούντων, διατεινάμενος ἠπείλη-
σεν ἀποκτενεῖν αὐτόν, εἰ μὴ παύσαιτο παρενοχλῶν· „καὶ
τοῦτ'“ ἔφη „μειράκιον οὐκ ἀγνοεῖς ὅτι μοι δυσκολώτερον

2 Caes. b. c. 1, 32, 2—33, 3. Cic. Att. 10, 1, 2. 3. fam. 4, 1, 1. p. Deiot. 11. Vell. 2, 50, 2. Suet. Caes. 34, 2. Lucan. 3, 103—112. Cass. Dio 41, 15, 2—4 8 Pomp. 62, 1 et ibi l. l. Zon. 10, 8, p. 359, 8—21

2 αὐτῶι P τούτους P ἐδημηγόρησε πολλὰ καὶ ἐπιεικῆ Cass. D., unde ἐπιεικῆ ⟨πολλὰ⟩ Zie. cl. et Cat. min. 26, 4 3 διηλέχθη H[1]C et P, in quo ε s. s. m. 1 διειλέχθη ADH[2] καὶ om. Zon., del. Sch. 6 μὴ om. et οὐχ post νομίζοντες add. L[2] 9 χρημάτων Zon. προσφέροντος ante ras. H et Zon. 10. 11 εἶναι καιρόν Zon. C 13 συμβάσεως γενομένης Q 14 λέγων PML[3] et ante ras. H 15 ἑαυτοῦ Zon. καὶ[1] om. L[2] 17 τὸν om. Q 19 ἀνισταμένου P 20 διατεινόμενος L[3] 22 οὐκ om. C Zon.

a. 49 11 ἦν εἰπεῖν ἢ πρᾶξαι.“ οὗτος ὁ λόγος τότε καὶ Μέτελλον ἀπελθεῖν ἐποίησε καταδείσαντα, καὶ τὰ ἄλλα ῥᾳδίως αὐτῷ καὶ ταχέως ὑπηρετεῖσθαι πρὸς τὸν πόλεμον.

36. Ἐστράτευσε δ' εἰς Ἰβηρίαν, πρότερον ἐγνωκὼς τοὺς περὶ Ἀφράνιον καὶ Βάρρωνα Πομπηΐου πρεσβευτὰς d ἐκβαλεῖν, καὶ τὰς ἐκεῖ δυνάμεις καὶ τὰς ἐπαρχίας ὑφ' αὑτῷ ποιησάμενος, οὕτως ἐπὶ Πομπήϊον ἐλαύνειν, μηδένα 2 κατὰ νώτου τῶν πολεμίων ὑπολιπόμενος. κινδυνεύσας δὲ καὶ τῷ σώματι πολλάκις κατ' ἐνέδρας, καὶ τῷ στρατῷ μάλιστα διὰ λιμόν, οὐκ ἀνῆκε πρότερον διώκων καὶ προκαλούμενος καὶ περιταφρεύων τοὺς ἄνδρας, ἢ κύριος βίᾳ γενέσθαι τῶν στρατοπέδων καὶ τῶν δυνάμεων. οἱ δ' ἡγεμόνες ᾤχοντο πρὸς Πομπήϊον φεύγοντες.

37. Ἐπανελθόντα δ' εἰς Ῥώμην Καίσαρα Πείσων μὲν ὁ πενθερὸς παρεκάλει πρὸς Πομπήϊον ἀποστέλλειν ἄνδρας ὑπὲρ διαλύσεως, Ἰσαυρικὸς δὲ Καίσαρι χαριζόμενος ἀντεῖ- e 2 πεν. αἱρεθεὶς δὲ δικτάτωρ ὑπὸ τῆς βουλῆς, φυγάδας τε κατήγαγε, καὶ τῶν ἐπὶ Σύλλα δυστυχησάντων τοὺς παῖδας ἐπιτίμους ἐποίησε, καὶ σεισαχθείᾳ τινὶ τόκων ἐκούφιζε τοὺς χρεωφειλέτας, ἄλλων τε τοιούτων ἥψατο πολιτευμάτων **** οὐ πολλῶν, ἀλλ' ἐν ἡμέραις ἕνδεκα τὴν μὲν

4 Plut. Pomp. 65, 3. Caes. b. c. 1, 37—87. Liv. per. 110. Vell. 2, 50, 2. 4. Lucan. 4, 1—401. Suet. Caes. 34, 2. 75, 2. Flor. 2, 13, 26—29. Eutr. 6, 20, 2. Oros. 6, 15, 6. App. b. c. 2, 167—174. Cass. Dio 41, 20—23 Zon. 10, 8, p. 359, 22—24 **14** cf. Cass. Dio 41, 16, 4 **17** Caes b. c. 2, 21, 5. 3, 1, 1—2 1. Vell. 2, 43, 4. Suet. Caes. 41, 2. Flor. 2, 13, 21. 36. Eutr. 6, 20, 1. App. b. c. 2, 196. 198. Cass. Dio 41, 18, 2. 36—38. Zon. 10, 8, p. 359, 24—28

4 ἐστράτευσε **C** Zon.: ἐστράτευε **5** βάρωνα **L² C** μάρωνα **M** **6. 7** ἐπ' αὐτῷ **Q** ὑφ' ἑαυτὸν Zon. **8** ὑπολιπόμενος s. s. **L²** et Rei.: ὑπολειπόμενος **9** τῷ om. **L²** πολλα **Q** **12** στρατευμάτων **PQ** **17** δὲ καὶ **HABD** τε om. **P** **21** lac. stat. Zie., v. g. ⟨διατρίψας δὲ χρόνον⟩ οὐ πολύν, ἀλλ' κτλ. excidisse ratus; πολιτευμάτων· οὐ πολλὰς δὲ ἀλλ' ἡμέρας ἕνδεκα μο-

μοναρχίαν ἀπειπάμενος, ὕπατον δ' ἀναδείξας ἑαυτὸν καὶ
Σερουΐλιον Ἰσαυρικὸν, εἴχετο τῆς στρατείας. καὶ τὰς μὲν 3
ἄλλας δυνάμεις καθ' ὁδὸν ἐπειγόμενος παρῆλθεν, ἱππεῖς
δ' ἔχων λογάδας ἑξακοσίους καὶ πέντε τάγματα, χειμῶνος
401 S ἐν τροπαῖς ὄντος, ἱσταμένου Ἰαννουαρίου μηνὸς (οὗτος a. 48
δ' ἂν εἴη Ποσειδεὼν Ἀθηναίοις) ἀφῆκεν εἰς τὸ πέλαγος·
καὶ διαβαλὼν τὸν Ἰόνιον, Ὤρικον καὶ Ἀπολλωνίαν αἱρεῖ, 4
τὰ δὲ πλοῖα πάλιν ἀπέπεμψεν εἰς Βρεντέσιον ἐπὶ τοὺς
ὑστερήσαντας τῇ πορείᾳ στρατιώτας. οἱ δ' ἄχρι μὲν 5
καθ' ὁδὸν ἦσαν, ἅτε δὴ καὶ παρηκμακότες ἤδη τοῖς σώμασι,
καὶ πρὸς τὰ πλήθη τῶν πόνων ἀπειρηκότες, ἐν αἰτίαις
εἶχον τὸν Καίσαρα· „ποῖ δὴ καὶ πρὸς τί πέρας ἡμᾶς 6
οὗτος ὁ ἀνὴρ καταθήσεται περιφέρων καὶ χρώμενος ὥσπερ
ἀτρύτοις καὶ ἀψύχοις ἡμῖν; καὶ σίδηρος ἐξέκαμε πληγαῖς,
καὶ θυρεοῦ φειδώ τίς ἐστιν ἐν χρόνῳ τοσούτῳ καὶ θώρα- 726
κος. οὐδ' ἀπὸ τῶν τραυμάτων ἄρα λογίζεται Καῖσαρ, ὅτι 7
θνητῶν μὲν ἄρχει, θνητὰ δὲ πεφύκαμεν πάσχειν καὶ ἀλγεῖν;
ὥραν δὲ χειμῶνος καὶ πνεύματος ἐν θαλάττῃ καιρὸν
οὐδὲ θεῷ βιάζεσθαι δυνατόν· ἀλλ' οὗτος παραβάλλεται,

---

2 Plut. Pomp. 65, 4. mor. 319 b. App. b. c. 2, 199. 222. Cass. Dio 41, 44, 2. Flor. 2, 13, 36 6 Plut. Pomp. 65, 5. Ant. 7, 2. Caes. b. c. 3, 6. 7. 8, 1. 11, 3—12, 3. Liv. per. 110. Vell. 2, 51, 2. Flor. 2, 13, 36. Lucan. 5, 447—460. Suet. Caes. 35, 1. 58, 2. Eutrop. 6, 20, 3. App. b. c. 2, 222—226. 625. Illyr. 12. Cass. Dio 41, 44, 2—45, 1. Zon. 10, 8, p. 359, 29

ναρχήσας· εἶτα ἀπειπάμενος ὕπατόν τε ἀναδείξας ἑαυτὸν C atque ἀλλ' ἡμέρας etiam M

4 τοῦ χειμῶνος Pomp., sed cf. mor. 7 διαλαβὼν ante corr. L² διαβὰς Zon. νώρικον: corr. Anon. αἵρει P 8 βρεντήσιον L², item p. 340, 2 et 13 9 ὑστερίσαντας L² 11 πόνων Zie. cl. c. 40, 3 et Pomp. 66, 1: πολεμίων codd. πολέμων cum Xy. editt. 12 πῆ L² 12. 13 ἡμᾶς οὗτος om. L² 13 ὁ om. P 14 ἀτρώτοις ex corr. H σίδηρος μὲν P 15 τίς ἐστι φειδὼ: transpos. Sint. ἐστι om. P (φειδὼς L²) 19 οὕτω C

a. 48 8 καθάπερ οὐ διώκων πολεμίους ἀλλὰ φεύγων.“ τοιαῦτα
λέγοντες ἐπορεύοντο σχολαίως εἰς τὸ Βρεντέσιον· ὡς
δ᾽ ἐλθόντες εὗρον ἀνηγμένον τὸν Καίσαρα, ταχὺ πάλιν αὖ
μεταβαλόντες ἐκάκιζον ἑαυτούς, προδότας ἀποκαλοῦντες
τοῦ αὐτοκράτορος, ἐκάκιζον δὲ καὶ τοὺς ἡγεμόνας, οὐκ
b 9 ἐπιταχύναντας τὴν πορείαν. καθήμενοι δ᾽ ἐπὶ τῶν ἄκρων,
πρὸς τὸ πέλαγος καὶ τὴν Ἤπειρον ἀπεσκόπουν τὰς ναῦς,
ἐφ᾽ ὧν ἔμελλον περαιοῦσθαι πρὸς ἐκεῖνον.

38. Ἐν δ᾽ Ἀπολλωνίᾳ Καῖσαρ οὐκ ἔχων ἀξιόμαχον
τὴν μεθ᾽ ἑαυτοῦ δύναμιν, βραδυνούσης δὲ τῆς ἐκεῖθεν
ἀπορούμενος καὶ περιπαθῶν, δεινὸν ἐβούλευσε βούλευμα,
κρύφα πάντων εἰς πλοῖον ἐμβὰς τὸ μέγεθος δωδεκά-
σκαλμον ἀναχθῆναι πρὸς τὸ Βρεντέσιον, τηλικούτοις
στόλοις περιεχομένου τοῦ πελάγους ὑπὸ τῶν πολεμίων.
2 νυκτὸς οὖν ἐσθῆτι θεράποντος ἐπικρυψάμενος ἐνέβη,
καὶ καταβαλὼν ἑαυτὸν ὥς τινα τῶν παρημελημένων,
c 3 ἡσύχαζε. τοῦ δ᾽ Ἀῴου ποταμοῦ τὴν ναῦν ὑποφέροντος εἰς 402 S
τὴν θάλασσαν, τὴν μὲν ἑωθινὴν αὔραν, ἣ παρεῖχε τηνι-
καῦτα περὶ τὰς ἐκβολὰς γαλήνην, ἀπωθοῦσα πόρρω τὸ
κῦμα, πολὺς πνεύσας πελάγιος διὰ νυκτὸς ἀπέσβεσε·
4 πρὸς δὲ τὴν πλημμύραν τῆς θαλάττης καὶ τὴν ἀντίβασιν
τοῦ κλύδωνος ἀγριαίνων ὁ ποταμός, καὶ τραχὺς ἅμα
[καὶ] κτύπῳ μεγάλῳ καὶ σκληραῖς ἀνακοπτόμενος δίναις,
ἄπορος ἦν βιασθῆναι τῷ κυβερνήτῃ, καὶ μεταβαλεῖν

---

9 c. 38 mor. 206 c. 319 b. c. Lucan. 5, 497—702. Flor. 2, 13, 37. App. b. c. 2, 234—237. Cass. Dio 41, 46, 2—4. Zon. 10, 8, p. 359, 30—360, 7

---

3 ταχὺ μὲν αὖ πάλιν Q 7 τάς ⟨τε⟩ Rei. 8 περαιοῦσθαι om. P 11 βούλημα Q 15 ἀνέβη L² 16 παρειμένων Q 17 Ἀῴου Dacier: ἀννίου PC ἀνίου cet. 20 πλεύσας L² et ante corr. H 21 θαλάσσης L² Q 23 καὶ expunx. H

ἐκέλευσε τοὺς ναύτας, ὡς ἀποστρέψων τὸν πλοῦν. αἰσθό- a. 48 5
μενος δ᾿ ὁ Καῖσαρ ἀναδείκνυσιν ἑαυτόν, καὶ τοῦ
κυβερνήτου λαβόμενος τῆς χειρός, ἐκπεπληγμένου πρὸς
τὴν ὄψιν, „ἴθι“ ἔφη „γενναῖε, τόλμα καὶ δέδιθι d
μηδέν· Καίσαρα φέρεις καὶ τὴν Καίσαρος Τύχην συμ-
πλέουσαν.“ ⟨εὐθὺς οὖν ἐπ⟩ελάθοντο τοῦ χειμῶνος οἱ 6
ναῦται, καὶ ταῖς κώπαις ἐμφύντες ἐβιάζοντο πάσῃ προ-
θυμίᾳ τὸν ποταμόν· ὡς δ᾿ ἦν ἄπορα, δεξάμενος πολλὴν
θάλατταν καὶ κινδυνεύσας ἐν τῷ στόματι, συνεχώρησε
μάλ᾿ ἄκων τῷ κυβερνήτῃ μεταβαλεῖν. ἀνιόντι δ᾿ αὐτῷ 7
κατὰ πλῆθος ἀπήντων οἱ στρατιῶται, πολλὰ μεμφόμενοι
καὶ δυσπαθοῦντες, εἰ μὴ πέπεισται καὶ σὺν αὐτοῖς μόνοις
ἱκανὸς εἶναι νικᾶν, ἀλλ᾿ ἄχθεται καὶ παραβάλλεται διὰ
τοὺς ἀπόντας, ὡς ἀπιστῶν τοῖς παροῦσιν.

39. Ἐκ τούτου κατέπλευσε μὲν Ἀντώνιος, ἀπὸ Βρεντε- e
σίου τὰς δυνάμεις ἄγων, θαρρήσας δὲ Καῖσαρ προὐκα-
λεῖτο Πομπήϊον, ἱδρυμένον ἐν καλῷ καὶ χορηγούμενον
ἔκ τε γῆς καὶ θαλάττης ἀποχρώντως, αὐτὸς ἐν οὐκ
ἀφθόνοις διάγων κατ᾿ ἀρχάς, ὕστερον δὲ καὶ σφόδρα
πιεσθεὶς ἀπορίᾳ τῶν ἀναγκαίων, ἀλλὰ ῥίζαν τινὰ 2

---

11 mor. 206 d 15 Plut. Ant. 7, 3—6. Caes. b. c. 3, 26—30. App. b. c. 2, 243—245. Illyr. 12. Cass. Dio 41, 48, 4. Zon. 10, 8, p. 360, 8 17 Plut. Pomp. 65, 6. Caes. b. c. 3, 47—49. Vell. 2, 51, 2. Plin. n. h. 19, 144. Suet. Caes. 68, 2. App. b. c. 2, 252. Cass. Dio 41, 51, 1. Polyaen. 8, 23, 24

---

1 τὸν πλοῦν] τὸ πλοῖον Zon. 6 εὐθὺς οὖν add. Kronenberg cl. p. 204, 25. 356, 14. Cat. min. c. 18, 7 ἐλάθοντο: suppl. Rei., qui ⟨ταῦτ᾿ ἀκούσαντες ἐπ⟩ελ., solum ἐλάθ. ⟨οὖν⟩ vel ⟨γοῦν⟩ Br. 8 ἦν om. P 9 καὶ κινδυνεύσας aut del. aut post στόματι transpon. Herw. Ha.; malim στόματι ⟨συντριβῆναι⟩ vel ⟨περιτραπῆναι⟩ vel sim. 10 μεταβάλλειν ante ras. H 12 περιπαθοῦντες mor. 15 βρεντησίου L^2 20 ἀπορίᾳ] ἀφθονίᾳ L^2 ante ἀλλὰ velut οὐ μὴν ἠθύμουν excidisse putat Zie., ὅθεν vel ὥστε pro ἀλλὰ Rei.

a. 48 κόπτοντες οἱ στρατιῶται καὶ γάλακτι φυρῶντες προσε-
φέροντο, καί ποτε καὶ διαπλάσαντες ἐξ αὐτῆς ἄρτους,
καὶ ταῖς προφυλακαῖς τῶν πολεμίων ἐπιδραμόντες, ἔβαλ-
λον εἴσω καὶ διερρίπτουν, ἐπιλέγοντες ὡς ἄχρι ἂν ἡ
f γῆ τοιαύτας ἐκφέρῃ ῥίζας, οὐ παύσονται πολιορκοῦντες 403 S
3 Πομπήϊον. ὁ μέντοι Πομπήϊος οὔτε τοὺς ἄρτους οὔτε
τοὺς λόγους εἴα τούτους ἐκφέρεσθαι πρὸς τὸ πλῆθος·
ἠθύμουν γὰρ οἱ στρατιῶται, τὴν ἀγριότητα καὶ τὴν
ἀπάθειαν τῶν πολεμίων ὥσπερ θηρίων ὀρρωδοῦντες.
4 Ἀεὶ δέ τινες περὶ τοῖς ἐρύμασι τοῖς Πομπηΐου μάχαι
σποράδες ἐγίγνοντο· καὶ περιῆν πάσαις ὁ Καῖσαρ πλὴν
μιᾶς, ἐν ᾗ τροπῆς γενομένης μεγάλης, ἐκινδύνευσεν [μὲν]
727 5 ἀπολέσαι τὸ στρατόπεδον. Πομπηΐου γὰρ προσβαλόντος
οὐδεὶς ἔμεινεν, ἀλλὰ καὶ τάφροι κατεπίμπλαντο κτεινο-
μένων, καὶ περὶ τοῖς αὑτῶν χαρακώμασι καὶ περιτειχί-
6 σμασιν ἔπιπτον ἐλαυνόμενοι προτροπάδην. Καῖσαρ δ'
ὑπαντιάζων ἐπειρᾶτο μὲν ἀναστρέφειν τοὺς φεύγοντας,
ἐπέραινε δ' οὐδέν, ἀλλ' ἐπιλαμβανομένου τῶν σημείων,
ἀπερρίπτουν οἱ κομίζοντες, ὥστε δύο καὶ τριάκοντα λαβεῖν
τοὺς πολεμίους, αὐτὸς δὲ παρὰ μικρὸν ἦλθεν ἀποθανεῖν.
7 ἀνδρὶ γὰρ μεγάλῳ καὶ ῥωμαλέῳ φεύγοντι παρ' αὐτὸν
ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα, μένειν ἐκέλευσε καὶ στρέφεσθαι πρὸς

10 Plut. Pomp. 65, 8. 9. Ant. 8, 1. Cat. min. 54, 7—10. mor. 206 d. Caes. b. c. 3, 41—55. 58—74. Cic. fam. 9, 9, 2. Liv. per. 111. Vell. 2, 51, 2. 3. Flor. 2, 13, 38—42. Lucan. 6, 1—313. Suet. Caes. 35, 1. 36. 68, 3. Eutrop. 6, 20, 3. Oros. 6, 15, 18—21. App. b. c. 2, 246—266. Cass. Dio 41, 47—52. Zon. 10, 8, p. 360, 9—24

2 διαπλεύσαντες **P** **3** ἔβαλον **L²** **7** εἴα ante τοὺς λόγους hab. **P**, post τούτους **Q** **9** ἀπείθειαν **L²** **10** τοῖς om. Zon. **11** σποράδην ἐγίνοντο **Q** ὁ Καῖσαρ πάσαις Zon. **12** γενομένης μεγάλης Zon.: μεγ. γεν. μὲν del. Rei. **13** προσβάλλοντος **PM** et ante ras. **H** **14** οὐδὲν ἔμεινεν ἐνώπιον αὐτοῦ (-τοῖς **M**) ἀλλὰ **Q** **19** ἐπερρίπτουν **Q** **21** ῥωμαλαίωι **P** **22** ἐκέλευε Zon.

τοὺς πολεμίους· ὁ δὲ μεστὸς ὢν ταραχῆς παρὰ τὸ δεινόν, a. 48 b
ἐπήρατο τὴν μάχαιραν ὡς καθιξόμενος, φθάνει δ' ὁ τοῦ
Καίσαρος ὑπασπιστὴς ἀποκόψας αὐτοῦ τὸν ὦμον. οὕτω 8
δ' ἀπέγνω ⟨τότε⟩ τὰ καθ' αὑτόν, ὥστ' ἐπεὶ Πομπήϊος
ὑπ' εὐλαβείας τινὸς ἢ τύχης ἔργῳ μεγάλῳ τέλος οὐκ
ἐπέθηκεν, ἀλλὰ καθείρξας εἰς τὸν χάρακα τοὺς φεύγοντας
ἀνεχώρησεν, εἶπεν ἄρα πρὸς τοὺς φίλους ἀπιὼν ὁ Καῖσαρ·
„σήμερον ἂν ἡ νίκη παρὰ τοῖς πολεμίοις ἦν, εἰ τὸν
νικῶντα εἶχον.“ αὐτὸς δὲ παρελθὼν εἰς τὴν σκηνὴν καὶ 9
κατακλιθείς, νύκτα πασῶν ἐκείνην ἀνιαροτάτην διήγαγεν
ἐν ἀπόροις λογισμοῖς, ὡς κακῶς ἐστρατηγηκώς, ὅτι καὶ
χώρας ἐπικειμένης βαθείας, καὶ πόλεων εὐδαιμόνων τῶν c
Μακεδονικῶν καὶ Θετταλικῶν, ἐάσας ἐκεῖ περισπάσαι
404 S τὸν πόλεμον, ἐνταῦθα καθέζοιτο πρὸς θαλάττῃ, ναυκρα-
τούντων τῶν πολεμίων πολιορκούμενος τοῖς ἀναγκαίοις
μᾶλλον ἢ τοῖς ὅπλοις πολιορκῶν.

Οὕτω δὴ ῥιπτασθεὶς καὶ ἀδημονήσας πρὸς τὴν ἀπο- 10
ρίαν καὶ χαλεπότητα τῶν παρόντων, ἀνίστη τὸν στρατόν,
ἐπὶ Σκιπίωνα προάγειν εἰς Μακεδονίαν ἐγνωκώς· ἢ 11

---

17 Plut. Pomp. 66, 2. Caes. b. c. 3, 75—82. Vell. 2, 52, 1. Lucan. 6, 314 sqq. App. b. c. 2, 267. Cass. Dio 41, 51, 1. Zon. 10, 8, p. 360, 25

---

2 *ἐπήρατο* Rei.: *ἐπειρᾶτο* codd. *ἐπῆρε* Zon. *καθιζόμενος* **P** 4 *τότε* add. Zie. ex Zon. 6 *καθείρξας* corr. in ras. **L**² ex *καταρράξας*, quod hab., sed *θείρξας* s. s. **H** 7 *ἄρα* om. **PQ**, sed p. 351, 11 cft. Sint. *ἅμα* Wytt., qui et *ἀπιδὼν* pro *ἀπιὼν*, sed p. 363, 11 cft. Sch. 8. 9 *νικᾶν ⟨εἰδό⟩τα* Zie. cl. mor. (*εἰδότα νικᾶν*) et Suet. 36 (*negavit eum vincere scire*) et Eutr. (*nec Pompeium scire vincere*), sed *νικῶντα* et Zon. et Pomp. 9 *καὶ* om. **P** 10 *κατακληθεὶς* **P** et ante corr. **H** *ἀνιαρωτάτην* **H**¹**QL**² 13 *ἐάσας*] *ἐξὸν* Mendelssohn *ἀφεὶς* Latte 14 *τὸ πρὸς* **P** 17 *δὴ* **PQL**²: *δὲ* **HABD** et s. s. **L**² *ῥιπτασθεὶς* **HABD** et s. s. **L**²: *περισπασθεὶς* **PQL**² *περιπαθὴς* Br. (*περιπαθήσας* Cor.) *ἀδημονήσας* **HABD** et s. s. **L**²: *ἀνιαθεὶς* **PQL**² 19 *σκηπίωνα* codd. praeter **H**, item p. 344, 3

a. 48 γὰρ ἐπισπάσεσθαι Πομπήϊον, ὅπου μαχεῖται μὴ χορη-
γούμενος ὁμοίως ἀπὸ τῆς θαλάττης, ἢ περιέσεσθαι με-
μονωμένου Σκιπίωνος.

40. Τοῦτο τὴν Πομπηΐου στρατιὰν ἐπῆρε καὶ τοὺς
d περὶ αὐτὸν ἡγεμόνας, ὡς ἡττημένου καὶ φεύγοντος ἔχε-
2 σθαι Καίσαρος. αὐτὸς μὲν γὰρ εὐλαβῶς εἶχε Πομπήϊος
ἀναρρῖψαι μάχην περὶ τηλικούτων, καὶ παρεσκευασμένος
ἄριστα πᾶσι πρὸς τὸν χρόνον, ἠξίου τρίβειν καὶ μαραίνειν
3 τὴν τῶν πολεμίων ἀκμήν, βραχεῖαν οὖσαν. τὸ γάρ τοι
μαχιμώτατον τῆς Καίσαρος δυνάμεως ἐμπειρίαν μὲν εἶχε
καὶ τόλμαν ἀνυπόστατον πρὸς τοὺς ἀγῶνας, ἐν δὲ ταῖς
πλάναις καὶ ταῖς στρατοπεδείαις καὶ τειχοφυλακοῦντες
καὶ νυκτεγερτοῦντες ἐξέκαμνον ὑπὸ γήρως, καὶ βαρεῖς
ἦσαν τοῖς σώμασι πρὸς τοὺς πόνους, δι᾽ ἀσθένειαν ἐγκατα-
e 4 λείποντες τὴν προθυμίαν. τότε δὲ καί τι νόσημα λοιμῶδες
ἐλέχθη, τὴν ἀτοπίαν τῆς διαίτης ποιησάμενον ἀρχήν, ἐν
τῇ στρατιᾷ περιφέρεσθαι τῇ Καίσαρος, καὶ τὸ μέγιστον,
οὔτε χρήμασιν ἐρρωμένος, οὔτε τροφῆς εὐπορῶν, χρόνου
βραχέος ἐδόκει περὶ αὐτῷ καταλυθήσεσθαι. **41.** διὰ ταῦτα
Πομπήϊον μάχεσθαι μὴ βουλόμενον μόνος ἐπῄνει Κάτων

---

4 c. 40 et 41, 1—5 Plut. Pomp. 66, 1—67, 2. 4—6. Vell. 2, 52, 2. App. b. c. 2, 270. 271. 278. Cass. Dio 41, 52, 2. 3. 42, 5. 5. **4—9** Zon. 10, 8, p. 360, 26—30 **19**—345, 4 Zon. 10, 8, p. 360, 31—361, 3 **20** Plut. Cat. min. 54, 11

---

1 ἐπισπάσασθαι: corr. Steph. τὸν πομπήϊον **L²** χορηγούμενον **P** 2. 3 μεμονωμένον μετὰ **P** 5. 6 φεύγοντος Καίσαρος διώκοντας ἕπεσθαι Zon. 7 τὴν μάχην **L²** παρασκευασμένος **P** 8 πρὸς om. **C** 9 τοι om. **PQ** 12 καὶ² om. **C** τειχοφυλακοῦντες **H¹** et mg. **L²ABD**: τειχομαχοῦντες **PQ** et text. **L²ABD** et s. s. **H²** τειχοδομοῦντες Sint. cl. Pomp. 13 νυκτεγρετοῦντες mg. **L²** et ante ras. **H** ἐξέκαμον **PQ** 14 ἐγκαταλιπόντες: corr. Cor. ἐγκαταλείπουσι Emp. 15 δὲ] δὴ **P** 16 ἐτέχθη **Q** 17 τῇ] τοῦ **C** 19 βραχέως **P** et ante ras. **H** 20 πομπηΐῳ . . . βουλομένῳ: corr. Cor. (συνεπῄνει Steph.)

φειδοῖ τῶν πολιτῶν· ὅς γε καὶ τοὺς πεσόντας ἐν τῇ μάχῃ a. 48
τῶν πολεμίων εἰς χιλίους τὸ πλῆθος γενομένους ἰδών,
ἀπῆλθεν ἐγκαλυψάμενος καὶ καταδακρύσας. οἱ δ' ἄλλοι 2
πάντες ἐκάκιζον τὸν Πομπήϊον φυγομαχοῦντα, καὶ παρώ-
405 ξυνον, Ἀγαμέμνονα καὶ βασιλέα βασιλέων ἀποκαλοῦντες, f
ὡς δὴ μὴ βουλόμενον ἀποθέσθαι τὴν μοναρχίαν, ἀλλ'
ἀγαλλόμενον ἡγεμόνων τοσούτων ἐξηρτημένων αὐτοῦ καὶ
φοιτώντων ἐπὶ σκηνήν. Φαώνιος δὲ τὴν Κάτωνος παρρη- 3
σίαν ὑποποιούμενος μανικῶς, ἐσχετλίαζεν εἰ μηδὲ τῆτες
ἔσται τῶν περὶ Τουσκλάνον ἀπολαῦσαι σύκων διὰ τὴν
Πομπηΐου φιλαρχίαν. Ἀφράνιος δὲ (νεωστὶ γὰρ ἐξ 4
Ἰβηρίας ἀφῖκτο κακῶς στρατηγήσας) διαβαλλόμενος ἐπὶ
χρήμασι προδοῦναι τὸν στρατόν, ἠρώτα διὰ τί πρὸς τὸν 728
ἔμπορον οὐ μάχονται τὸν ἐωνημένον παρ' αὐτοῦ τὰς
ἐπαρχίας. ἐκ τούτων ἁπάντων συνελαυνόμενος ἄκων εἰς 5
μάχην ὁ Πομπήϊος ἐχώρει τὸν Καίσαρα διώκων.

Ὁ δὲ τὴν μὲν ἄλλην πορείαν χαλεπῶς ἤνυσεν, οὐδενὸς 6
παρέχοντος ἀγοράν, ἀλλὰ πάντων καταφρονούντων διὰ
τὴν ἔναγχος ἧτταν· ὡς δ' εἷλε Γόμφους Θεσσαλικὴν πόλιν, 7
οὐ μόνον ἔθρεψε τὴν στρατιάν, ἀλλὰ καὶ τοῦ νοσήματος
ἀπήλλαξε παραλόγως. ἀφθόνῳ γὰρ ἐνέτυχον οἴνῳ, καὶ 8
πιόντες ἀνέδην, εἶτα χρώμενοι κώμοις καὶ βακχεύοντες
ἀνὰ τὴν ὁδὸν ἐκ μέθης, διεκρούσαντο καὶ παρήλλαξαν τὸ
πάθος, εἰς ἕξιν ἑτέραν τοῖς σώμασι μεταπεσόντες. b

42. Ὡς δ' εἰς τὴν Φαρσαλίαν ἐμβαλόντες ἀμφότεροι

---

17 Caes. b. c. 3, 80. App. b. c. 2, 267. 268. Flor. 2, 13, 41
25 Caes. b. c. 3, 82, 2—83, 4. App. b. c. 2, 276—279. Flor. 2, 13, 42. 43. Zon. 10, 8, p. 361, 4—10

---

2 ὡς εἰς Zon. 4 ἐκάκιζόν ⟨τε⟩ Li. φυγομαχοῦντα Πομπήϊον Zon. παρώξυναν L² et ante ras. H 6 δὴ om. C δὲ M 8 ἐπὶ τὴν C 10 τουσκλάνων PHQL² 11 μοναρχίαν, sed s. s. φιλ. L² 14 μάχεται, sed s. s. ον, L² 22 ἀναίδην PH¹

a. 48 κατεστρατοπέδευσαν, ὁ μὲν Πομπήϊος αὖθις εἰς τὸν
ἀρχαῖον ἀνεκρούετο λογισμὸν τὴν γνώμην, ἔτι καὶ φασμά-
των οὐκ αἰσίων προσγενομένων καὶ καθ' ὕπνον ὄψεως·
ἐδόκει γὰρ ἑαυτὸν ὁρᾶν ἐν τῷ θεάτρῳ κροτούμενον ὑπὸ
2 Ῥωμαίων. οἱ δὲ περὶ αὐτὸν οὕτω θρασεῖς ἦσαν, καὶ
τὸ νίκημα ταῖς ἐλπίσι προειληφότες, ὥστε φιλονικεῖν
ὑπὲρ τῆς Καίσαρος ἀρχιερωσύνης Δομίτιον καὶ Σπινθῆρα
καὶ Σκιπίωνα διαμιλλωμένους ἀλλήλοις, πέμπειν δὲ πολ-
λοὺς εἰς Ῥώμην, μισθουμένους καὶ προκαταλαμβάνοντας
c οἰκίας ὑπατεύουσι καὶ στρατηγοῦσιν ἐπιτηδείους, ὡς
3 εὐθὺς ἄρξοντες μετὰ τὸν πόλεμον. μάλιστα δ' ἐσφάδαζον 406 S
οἱ ἱππεῖς ἐπὶ τὴν μάχην, ἠσκημένοι περιττῶς ὅπλων
λαμπρότησι καὶ τροφαῖς ἵππων καὶ κάλλει σωμάτων,
μέγα φρονοῦντες καὶ διὰ τὸ πλῆθος, ἑπτακισχίλιοι πρὸς
4 χιλίους τοὺς Καίσαρος ὄντες. ἦν δὲ καὶ τὸ τῶν πεζῶν
πλῆθος οὐκ ἀγχώμαλον, ἀλλὰ τετρακισμύριοι καὶ πεντα-
κισχίλιοι παρετάττοντο δισμυρίοις καὶ δισχιλίοις.

43. Ὁ δὲ Καῖσαρ τοὺς στρατιώτας συναγαγών, καὶ
προειπὼν ὡς δύο μὲν αὐτῷ τάγματα Κορφίνιος ἄγων
ἐγγύς ἐστιν, ἄλλαι δὲ πεντεκαίδεκα σπεῖραι μετὰ Καλη-
d νοῦ κάθηνται περὶ Μέγαρα καὶ Ἀθήνας, ἠρώτησεν εἴτε
βούλονται περιμένειν ἐκείνους, εἴτ' αὐτοὶ διακινδυνεῦσαι
2 καθ' ἑαυτούς. οἱ δ' ἀνεβόησαν δεόμενοι μὴ περιμένειν,

2 Plut. Pomp. 68, 2. 3. App. b. c. 2, 284 sq. Lucan. 7, 7 ss. Flor. 2, 13, 45. Obsequ. 65 14 Plut. Pomp. 69, 8. Caes b. c. 3, 84, 4. 88, 3—5. 89, 2. App. b. c. 2, 289. 290. Flor. 2, 13, 44. Eutrop. 6, 20, 4. Oros. 6, 15, 23. 24 18 Zon. 10, 8, p. 361, 11—14

1 ἐστρατοπεδεύσαντο Zon. **3** προσγινομένων **P** ὄψεως τινός Zon. **4. 5** ἐδόκει — Ῥωμαίων del. So., lac. post Ῥωμαίων stat. Mu. Am. Anon., sed cf. Luc. Flor. Obsequ. **8** σκηπίωνα codd. praeter **H** **9** μεμισθωμένους **Q** **13** τρυφαῖς **D** κάλλεσι Zie. **14** δὲ καὶ Zie. **17** τρισχιλίοις **C** **19** Κορνιφίκιος Xy. **20** καληνίνου **P** καλλήνου **C** καλήνου cet. **21** καὶ περὶ **P**

ἀλλὰ μᾶλλον ὅπως τάχιστα συνίασιν εἰς χεῖρας τοῖς a. 48
πολεμίοις τεχνάζεσθαι καὶ στρατηγεῖν. ποιουμένῳ δὲ 3
καθαρμὸν αὐτῷ τῆς δυνάμεως καὶ θύσαντι τὸ πρῶτον
ἱερεῖον εὐθὺς ὁ μάντις ἔφραζε, τριῶν ἡμερῶν μάχῃ κρι-
θήσεσθαι πρὸς τοὺς πολεμίους. ἐρομένου δὲ τοῦ Καίσαρος, 4
εἰ καὶ περὶ τοῦ τέλους ἐνορᾷ τι τοῖς ἱεροῖς εὔσημον, „αὐτὸς
ἂν“ ἔφη „σὺ τοῦτο βέλτιον ὑποκρίναιο σαυτῷ· μεγάλην γὰρ
οἱ θεοὶ μεταβολὴν καὶ μετάπτωσιν ἐπὶ τὰ ἐναντία τῶν
καθεστώτων δηλοῦσιν, ὥστ᾽ εἰ μὲν εὖ πράττειν ἡγῇ e
σεαυτὸν ἐπὶ τῷ παρόντι, τὴν χείρονα προσδόκα τύχην·
εἰ δὲ κακῶς, τὴν ἀμείνονα.“ τῇ δὲ πρὸ τῆς μάχης νυκτὶ τὰς 5
φυλακὰς ἐφοδεύοντος αὐτοῦ περὶ τὸ μεσονύκτιον, ὤφθη
λαμπὰς οὐρανίου πυρός, ἣν ὑπερενεχθεῖσαν τὸ Καίσαρος
στρατόπεδον λαμπρὰν καὶ φλογώδη γενομένην ἔδοξεν
εἰς τὸ Πομπηΐου καταπεσεῖν. ἑωθινῆς δὲ φυλακῆς καὶ 6
πανικὸν τάραχον ᾔσθοντο γιγνόμενον παρὰ τοῖς πολε-
407 S *μίοις. οὐ μὴν μαχεῖσθαί γε κατ᾽ ἐκείνην προσεδόκα τὴν* 9. Aug. 7
ἡμέραν, ἀλλ᾽ ὡς ἐπὶ Σκοτούσσης ὁδεύσων ἀνεζεύγνυεν.

44. *Ἐπεὶ δὲ τῶν σκηνῶν ἤδη καταλελυμένων οἱ*
σκοποὶ προσίππευσαν αὐτῷ, τοὺς πολεμίους ἐπὶ μάχῃ f
καταβαίνειν ἀπαγγέλλοντες, περιχαρὴς γενόμενος καὶ

---

2 Plut. Pomp. 68, 3. 4. Val. Max. 1, 6, 12. Lucan. 7, 151—167. Flor. 2, 13, 45. Obsequ. 65. App. b. c. 2, 282—284. Cass. Dio 41, 61, 2. Zon. 10, 8. 9, p. 361, 14—25 18 Plut. Pomp. 68, 5. Caes. b. c. 3, 85, 2—4. Lucan. 7, 235. Zon. 10, 9, p. 361, 26 21 Plut. Pomp. 69, 1—3. Ant. 8, 3. Caes. b. c. 3, 88. 89. 94, 3. Cic. Phil. 2, 71. Lucan. 7, 214—234. 521 sqq. Frontin. strat. 2, 3, 22. Eutrop. 6, 20, 4. Oros. 6, 15, 23. 24. App. b. c. 2, 316—318. Cass. Dio 41, 60, 1—3

---

1 *συνίασιν* **PH¹QL²**: *συνίωσιν* **ABDH²** et al. m. **L²** 1. 2 *τοὺς πολεμίους* **P** 6 *ἑορᾶι* **P** *ἱερείοις* **L²AD** 7 *τοῦτο σὺ* **C** *σὺ τὸ* **P** *ἀποκρίναιο* **C** 8. 9 *τῶν καθεστώτων*] *τῶν πραγμάτων* mg. **L²** 14 *ἐδόξασεν* Rei. 15 *εἰς τὸν πομπήϊον* **P** 18 *σκοτούσσης* **HABD**: *σκοτούσης* **PQ** *σκότους*, sed *ο* scr. supra *ου*, **L²** *ὁδεύσων* Kurtz: *ὁδεύων* 20 *ἐπὶ μάχην* Sch.

9. Aug. 48 προσευξάμενος τοῖς θεοῖς, παρέταττε τὴν φάλαγγα, τὴν
2 τάξιν τριπλῆν ποιῶν. καὶ τοῖς μὲν μέσοις ἐπέστησε
Καλβῖνον Δομίτιον, τῶν δὲ κεράτων τὸ μὲν εἶχεν Ἀντώ-
νιος, αὐτὸς δὲ τὸ δεξιόν, ἐν τῷ δεκάτῳ τάγματι μέλλων
3 μάχεσθαι. κατὰ τοῦτο δὲ τοὺς τῶν πολεμίων ἱππεῖς
ἀντιταττομένους ὁρῶν, καὶ δεδοικὼς τὴν λαμπρότητα
καὶ τὸ πλῆθος αὐτῶν, ἀπὸ τῆς ἐσχάτης τάξεως ἀδήλως
729 ἐκέλευσε περιελθεῖν πρὸς ἑαυτὸν ἓξ σπείρας καὶ κατό-
πιν ἔστησε τοῦ δεξιοῦ, διδάξας ἃ χρὴ ποιεῖν ὅταν οἱ τῶν
4 πολεμίων ἱππεῖς προσφέρωνται. Πομπήϊος δὲ τὸ μὲν
αὐτὸς εἶχε τῶν κεράτων, τὸ δ' εὐώνυμον Δομίτιος, τοῦ
5 δὲ μέσου Σκιπίων ἦρχεν ὁ πενθερός. οἱ δ' ἱππεῖς ἅπαντες
ἐπὶ τὸ ἀριστερὸν ἔβρισαν, ὡς τὸ δεξιὸν κυκλωσόμενοι
τῶν πολεμίων, καὶ λαμπρὰν περὶ αὐτὸν τὸν ἡγεμόνα
6 ποιησόμενοι τροπήν· οὐδὲν γὰρ ἀνθέξειν βάθος ὁπλιτικῆς
φάλαγγος, ἀλλὰ συντρίψεσθαι καὶ καταρράξεσθαι πάντα
τοῖς ἐναντίοις, ἐπιβολῆς ἅμα τοσούτων ἱππέων γενο-
μένης.

7 Ἐπεὶ δὲ σημαίνειν ἔμελλον ἀμφότεροι τὴν ἔφοδον,
b Πομπήϊος μὲν ἐκέλευσε τοὺς ὁπλίτας ἑστῶτας ἐν προ-
βολῇ καὶ μένοντας ἀραρότως δέχεσθαι τὴν ἐπιδρομὴν
τῶν πολεμίων, μέχρι ἂν ὑσσοῦ βολῆς ἐντὸς γένωνται.
8 Καῖσαρ δὲ καὶ περὶ τοῦτο διαμαρτεῖν φησιν αὐτὸν
(b. c. 3, 92, 4. 5), ἀγνοήσαντα τὴν μετὰ δρόμου καὶ φορᾶς

---

19 Plut. Pomp. 69, 6. 7. Caes. b. c. 3, 92. App. b. c. 2, 329. 330.

---

1 εὐξάμενος L²   3 καλβίνιον: corr. Steph.   6 ἀντιτεταγμένους C   ἀντιπαραταττομένους L²   8 αὐτὸν vel αὑτὸν Q   12 σκηπίων codd. praeter H   ὑπῆρχεν Q   15 ποιησάμενοι PM   16 καταρράξασθαι HM   17 προσβολῆς C   22 μέχρις QL²   23 καὶ om. Q   ἑαυτόν L²   24 φοβερᾶς L², sed βε exp., in φοβεράν corr. m. rec.

ἐν ἀρχῇ γινομένην σύρραξιν, ὡς ἔν τε ταῖς πληγαῖς 9. Aug. 48
βίαν προστίθησι, καὶ συνεκκαίει τὸν θυμὸν ἐκ ⟨τοῦ
ἀ⟩παντᾶν ἀναρριπιζόμενον.
Αὐτὸς δὲ κινεῖν τὴν φάλαγγα μέλλων, καὶ προϊὼν ἐπ' 9
408 ἔργον ἤδη, πρῶτον ὁρᾷ τῶν ταξιάρχων ἄνδρα πιστὸν
αὐτῷ καὶ πολέμων ἔμπειρον, ἐπιθαρσύνοντα τοὺς ὑφ'
αὐτῷ καὶ προκαλούμενον εἰς ἅμιλλαν ἀλκῆς. τοῦτον 10
ὀνομαστὶ προσαγορεύσας, „τί ἐλπίζομεν" εἶπεν „ὦ Γάϊε
Κρασσίνιε, καὶ πῶς τι θάρσους ἔχομεν;" ὁ δὲ Κρασσί- c
νιος ἐκτείνας τὴν δεξιὰν καὶ μέγα βοήσας, „νικήσομεν"
ἔφη „λαμπρῶς ὦ Καῖσαρ· ἐμὲ δ' ἢ ζῶντα τήμερον ἢ
τεθνηκότα ἐπαινέσεις." ταῦτ' εἰπὼν πρῶτος ἐμβάλλει 11
τοῖς πολεμίοις δρόμῳ, συνεπισπασάμενος τοὺς περὶ ἑαυτὸν
ἑκατὸν καὶ εἴκοσι στρατιώτας. διακόψας δὲ τοὺς πρώ- 12
τους, καὶ πρόσω χωρῶν φόνῳ πολλῷ καὶ βιαζόμενος,
ἀνακόπτεται ξίφει πληγεὶς διὰ τοῦ στόματος, ὥστε καὶ
τὴν ἀκμὴν ὑπὲρ τὸ ἰνίον ἀνασχεῖν.

45. Οὕτω δὲ τῶν πεζῶν κατὰ τὸ μέσον συρραγέντων
καὶ μαχομένων, ἀπὸ τοῦ κέρατος οἱ ἱππεῖς τοῦ Πομπηΐου
σοβαρῶς ἐπήλαυνον, εἰς κύκλωσιν τοῦ δεξιοῦ τὰς ἴλας d

---

4 Plut. Pomp. 71, 1—4. Caes b. c. 3, 91. 99, 2. 3. Flor. 2, 13, 46. Lucan. 7, 470—473. c. schol. App. b. c. 2, 347. 348. 18 c. 45 Plut. Pomp. 71, 5—72, 4. Caes. b. c. 3, 93—96. Liv. per. 111. App. b. c. 2, 327—344

---

1 τε om. codd. praeter L^2, sed Pomp. 69, 7 et App. 330 cft. Sint. 2. 3 ἐκ τοῦ ἀπαντᾶν Zie.: ἐκ πάντων codd. ἐπιόντων Emp. 5 ταξιαρχῶν codd. ἄνδρα τινὰ L^2 6. 7 καὶ — αὐτῷ om. P 7 προσκαλούμενον L^2 ἅμιλλαν Emp.: ἄμυναν 9 Κρασσίνιον vocat et App., Κρασσιανὸν Plut. Pomp., *Crastinum* Caes. Flor. Lucan. πῶς τοῦ Anon. θράσους L^2 10 νικήσωμεν PHML^2 νικήσεις Pomp. 11 δὲ Sol. et Pomp.: γὰρ codd. κἀμὲ App. σήμερον ἢ ζῶντα ἢ C cum App. 13 αὐτὸν QL^2 14 καὶ om. L^2 17 αἰχμὴν Steph. Pomp. 19 οἱ τοῦ πομπηΐου ἱππεῖς L^2 οἱ πομπ. ἱππ. cet.: transpos. Sint. 20 εἴλας HABD

9. Aug. 48 2 ἀναχεόμενοι· καὶ πρὶν ἢ προσβαλεῖν αὐτούς, ἐκτρέχουσιν
αἱ σπεῖραι παρὰ Καίσαρος, οὐχ ὥσπερ εἰώθεσαν ἀκοντί-
σμασι χρώμενοι τοῖς ὑσσοῖς, οὐδὲ μηροὺς παίοντες ἐκ
χειρὸς ἢ κνήμας τῶν πολεμίων, ἀλλὰ τῶν ὄψεων ἐφιέμενοι
καὶ τὰ πρόσωπα συντιτρώσκοντες, ὑπὸ Καίσαρος δεδι-
3 δαγμένοι τοῦτο ποιεῖν, ἐλπίζοντος ἄνδρας οὐ πολλὰ πολέ-
μοις οὐδὲ τραύμασιν ὡμιληκότας, νέους δὲ καὶ κομῶντας
ἐπὶ κάλλει καὶ ὥρᾳ, μάλιστα τὰς τοιαύτας πληγὰς ὑπό-
ψεσθαι καὶ μὴ μενεῖν, τὸν ἐν τῷ παρόντι κίνδυνον ἅμα
e 4 καὶ τὴν αὖθις αἰσχύνην δεδοικότας. ὃ δὴ καὶ συνέβαινεν·
οὐ γὰρ ἠνείχοντο τῶν ὑσσῶν ἀναφερομένων, οὐδ᾿ ἐτόλμων
ἐν ὀφθαλμοῖς τὸν σίδηρον ὁρῶντες, ἀλλ᾿ ἀπεστρέφοντο
5 καὶ συνεκαλύπτοντο, φειδόμενοι τῶν προσώπων· καὶ
τέλος οὕτως ταράξαντες ἑαυτοὺς ἐτράποντο φεύγειν,
6 αἴσχιστα λυμηνάμενοι τὸ σύμπαν. εὐθὺς γὰρ οἱ μὲν
νενικηκότες τούτους ἐκυκλοῦντο τοὺς πεζούς, καὶ κατὰ 409 S
7 νώτου προσπίπτοντες ἔκοπτον. Πομπήϊος δ᾿ ὡς κατεῖδεν
ἀπὸ θατέρου τοὺς ἱππεῖς φυγῇ σκεδασθέντας, οὐκέτ᾿
ἦν ὁ αὐτός, οὐδ᾿ ἐμέμνητο Πομπήϊος ὢν Μᾶγνος, ἀλλ᾿
ὑπὸ θεοῦ μάλιστα βλαπτομένῳ τὴν γνώμην ἐοικώς [ἢ
f διὰ θείας ἥττης τεθαμβημένος] ἄφθογγος ᾤχετ᾿ ἀπιὼν
ἐπὶ σκηνήν, καὶ καθεζόμενος ἐκαραδόκει τὸ μέλλον, ἄχρι
οὗ τροπῆς ἁπάντων γενομένης, ἐπέβαινον οἱ πολέμιοι τοῦ

---

2 Plut. Pomp. 69, 4. 5. App. b. c. 2, 318. Polyaen. 8, 23, 25. Frontin. strat. 4, 7, 32. Flor. 2, 13, 50. Oros. 6, 15, 26 17 Zon. 10, 9, p. 361, 29

---

1 ἀνεχόμενοι H^1 et L^2, qui s. s. veram lectionem 2 εἰώθασιν L^2 6 ἐλπίζοντες: corr. Aldina 8 ὑπόψεσθαι, s. s. φεύξ, L^2 9 μένειν: corr. Steph. τὸν om. P 12 ἐπεστρέφοντο L^2 14 ταράξαντας error typoth. Sint. 15 post αἴσχιστα distinx. Sint. 17 ἔτυπτον C 18 ἀπὸ θατέρου om. Q Zon. 19 Πομπήϊος om. P 20. 21 ἢ — τεθαμβημένος del. Sint., om. et Zon. ὅττης pro ἥττης Rei. 21 ᾤχ. ἀφθ. Zon.

χάρακος, καὶ διεμάχοντο πρὸς τοὺς φυλάττοντας. τότε 8 9. Aug. 48
δ' ὥσπερ ἔννους γενόμενος, καὶ ταύτην μόνην ὥς φασι
φωνὴν ἀφεὶς „οὐκοῦν καὶ ἐπὶ τὴν παρεμβολήν;" ἀπεδύ-
σατο μὲν τὴν ἐναγώνιον καὶ στρατηγικὴν ἐσθῆτα, φεύ-
γοντι δὲ πρέπουσαν μεταλαβὼν ὑπεξῆλθεν. ἀλλ' οὗτος 9 730
μὲν οἵαις ὕστερον χρησάμενος τύχαις, ὅπως τε παραδοὺς
ἑαυτὸν τοῖς Αἰγυπτίοις ἀνδράσιν ἀνῃρέθη, δηλοῦμεν ἐν
τοῖς περὶ ἐκείνου γράμμασιν (c. 73 sqq.).

46. Ὁ δὲ Καῖσαρ ὡς ἐν τῷ χάρακι τοῦ Πομπηΐου
γενόμενος, τούς τε κειμένους νεκροὺς ἤδη τῶν πολεμίων
εἶδε, καὶ τοὺς ἔτι κτεινομένους, εἶπεν ἄρα στενάξας·
„τοῦτ' ἐβουλήθησαν, εἰς τοῦτό μ' ἀνάγκης ὑπηγάγοντο,
ἵνα Γάϊος Καῖσαρ ὁ μεγίστους πολέμους κατορθώσας,
εἰ προηκάμην τὰ στρατεύματα, κἂν κατεδικάσθην."
ταῦτά φησι Πολλίων Ἀσίνιος (HRR II 68) τὰ ῥήματα 2
Ῥωμαϊστὶ μὲν ἀναφθέγξασθαι τὸν Καίσαρα παρὰ τὸν
τότε καιρόν, Ἑλληνιστὶ δ' ὑφ' αὐτοῦ γεγράφθαι· τῶν 3 b
δ' ἀποθανόντων τοὺς πλείστους οἰκέτας γενέσθαι, περὶ
τὴν κατάληψιν τοῦ χάρακος ἀναιρεθέντας, στρατιώτας
δὲ μὴ πλείους ἑξακισχιλίων πεσεῖν. τῶν δὲ ζώντων 4

---

9 Suet. Caes. 30, 4. (Caes. b. c. 1, 13, 1. Cic. p. Lig. 18) 17 Plut. Pomp. 72, 4. Caes. b. c. 3, 99, 4. Oros. 6, 15, 27. App. b. c. 2, 346 20 Zon. 10, 9, p. 362, 7

---

5 *μεταβαλὼν* L^2 6 *οἵαις* Rei.: *ταῖς* codd. *αἷς* Sol. *ὁποίαις* Cor. *αἷς θ'* Sch. 7 *τοῖς* del. Emp. *δηλώσομεν* Sol. cl. 35, 2 8 *γράμμασιν* del. Sint. 10 *ἤδη* om. **QD** 11 *ἐπικτεινομένους*: corr. Hase (*ἐπεκτειν.* **Q**) *ἀναστενάξας* **C** 12 *ἐβουλήθης* ... *ὑπηγάγου* ex corr. L^2 *εἰς — ὑπηγάγοντο* del. Casaubonus cl. Suet., etiam *ἵνα* del. Sch. 13 *ὁ τοὺς μεγίστους* Rei. 14 *προσηκάμην* **H** 15 *πωλλίων* **H**L^2 *ἀσίννιος* **HMABD**L^2 16. 17 *Ῥωμαϊστὶ* et *Ἑλληνιστὶ* inter se transpon. Madvig et Peter 17 *ὑπ' αὐτοῦ*: corr. Sch. *γεγράφθαι*] rursus incipit **L**, cf. ad p. 314, 13 20 *τῶν δὲ πεζῶν τῶν* **L** (*ζωοὺς* Zon.)

a. 48 *ἁλόντων κατέμειξε τοὺς πλείστους ὁ Καῖσαρ εἰς ⟨τὰ*
ἑαυτοῦ⟩ τάγματα· πολλοῖς δὲ καὶ τῶν ἐπιφανῶν ἄδειαν
ἔδωκεν, ὧν καὶ Βροῦτος ἦν ὁ κτείνας αὐτὸν ὕστερον, ἐφ'
ᾧ λέγεται μὴ φαινομένῳ μὲν ἀγωνιᾶσαι, σωθέντος δὲ καὶ 410 S
παραγενομένου πρὸς αὐτὸν ἡσθῆναι διαφερόντως.

47. *Σημείων δὲ πολλῶν γενομένων τῆς νίκης ἐπιφανέ-*
2 *στατον ἱστορεῖται τὸ περὶ Τράλλεις. ἐν γὰρ ἱερῷ Νίκης*
ἀνδριὰς εἱστήκει Καίσαρος, καὶ τὸ περὶ αὐτῷ χωρίον
c *αὐτό τε στερεὸν φύσει καὶ λίθῳ σκληρῷ κατεστρωμένον*
ἦν ἄνωθεν· ἐκ τούτου λέγουσιν ἀνατεῖλαι φοίνικα παρὰ
3 *τὴν βάσιν τοῦ ἀνδριάντος. ἐν δὲ Παταβίῳ Γάϊος Κορνήλιος,*
ἀνὴρ εὐδόκιμος ἐπὶ μαντικῇ, Λιβίου τοῦ συγγραφέως
πολίτης καὶ γνώριμος, ἐτύγχανεν ἐπ' οἰωνοῖς καθήμενος
4 *ἐκείνην τὴν ἡμέραν. καὶ πρῶτον μέν, ὡς Λίβιός φησι,*
τὸν καιρὸν ἔγνω τῆς μάχης, καὶ πρὸς τοὺς παρόντας
εἶπεν ὅτι καὶ δὴ περαίνεται τὸ χρῆμα, καὶ συνίασιν εἰς
5 *ἔργον οἱ ἄνδρες. αὖθις δὲ πρὸς τῇ θέᾳ γενόμενος, καὶ τὰ*
σημεῖα κατιδών, ἀνήλατο μετ' ἐνθουσιασμοῦ βοῶν·
d 6 *„νικᾷς ὦ Καῖσαρ.“ ἐκπλαγέντων δὲ τῶν παρατυχόντων,*
περιελὼν τὸν στέφανον ἀπὸ τῆς κεφαλῆς, ἐνώμοτος ἔφη
μὴ πρὶν ἐπιθήσεσθαι πάλιν, ἢ τῇ τέχνῃ μαρτυρῆσαι τὸ
ἔργον. ταῦτα μὲν οὖν ὁ Λίβιος οὕτως γενέσθαι κατα-
βεβαιοῦται.

---

3 cf. infra c. 62, 3. Brut. 6, 2. App. b. c. 2, 464. Cass. Dio 41, 63, 6. Vell. 2, 52, 5. vir. ill. 82, 5 **6** c. 47 Caes. b. c. 3, 105, 6. Val. Max. 1, 6, 12. Lucan. 7, 192—212. Gell. 15, 18. Sidon. Ap. c. 9, 194. Obsequ. 65. Cass. Dio 41, 61, 3—5

---

1. 2 *τὰ ἑαυτοῦ* add. Zie. cl. Zon. (*τοῖς ἑαυτοῦ κατέμιξε τάγμασι*) **6** *τῆς δίκης εἶτα τῆς νίκης* **Q** **8** *περὶ αὐτὸ* Steph. **11** *ποταμῶι* **PQ** **14** *πρῶτος* **PHMAD** **16** *εἶπεν*] *ἔφη* **L** *καὶ* om. **C** *δὴ καὶ* M **20** *ἐνώμοτος* Sol. Herw.: *ἐνωμότως* codd. (*ἐνομότως* **LH**[1]) **21** *περιθήσεσθαι* Herw. *τῆιδε τῆι τέχνηι* **LHAD**

48. *Καῖσαρ δὲ τῷ Θετταλῶν ἔθνει τὴν ἐλευθερίαν* a. 48
ἀναθεὶς νικητήριον, ἐδίωκε Πομπήϊον· ἁψάμενος δὲ τῆς
Ἀσίας, Κνιδίους τε Θεοπόμπῳ τῷ συναγαγόντι τοὺς μύ-
θους χαριζόμενος ἠλευθέρωσε, καὶ πᾶσι τοῖς τὴν Ἀσίαν
κατοικοῦσι τὸ τρίτον τῶν φόρων ἀνῆκεν. εἰς δ' Ἀλεξάν- 2
δρειαν ἐπὶ Πομπηΐῳ τεθνηκότι καταχθείς, Θεόδοτον
μὲν ἀπεστράφη, τὴν Πομπηΐου κεφαλὴν προσφέροντα,
τὴν δὲ σφραγῖδα δεξάμενος τοῦ ἀνδρός, κατεδάκρυσεν· e
ὅσοι δὲ τῶν ἑταίρων αὐτοῦ καὶ συνήθων πλανώμενοι κατὰ 3
τὴν χώραν ἑαλώκεσαν ὑπὸ τοῦ βασιλέως, πάντας εὐεργέ-
τησε καὶ προσηγάγετο. τοῖς δὲ φίλοις εἰς Ῥώμην ἔγραφεν, 4
411 S *ὅτι τῆς νίκης ἀπολαύοι τοῦτο μέγιστον καὶ ἥδιστον, τὸ*
σῴζειν τινὰς ἀεὶ τῶν πεπολεμηκότων πολιτῶν αὐτῷ.
Τὸν δ' αὐτόθι πόλεμον οἱ μὲν οὐκ ἀναγκαῖον, ἀλλ' 5
ἔρωτι Κλεοπάτρας ἄδοξον αὐτῷ καὶ κινδυνώδη γενέσθαι
λέγουσιν, οἱ δὲ τοὺς βασιλικοὺς αἰτιῶνται, καὶ μάλιστα
τὸν εὐνοῦχον Ποθεινόν, ὃς πλεῖστον δυνάμενος, καὶ
Πομπήϊον μὲν ἀνῃρηκὼς ἔναγχος, ἐκβεβληκὼς δὲ Κλεο-
πάτραν, κρύφα μὲν ἐπεβούλευε τῷ Καίσαρι· καὶ διὰ 6 f
τοῦτό φασιν αὐτὸν ἀρξάμενον ἔκτοτε διανυκτερεύειν ἐν
τοῖς πότοις ἕνεκα φυλακῆς τοῦ σώματος· φανερῶς δ'
οὐκ ἦν ἀνεκτός, ἐπίφθονα πολλὰ καὶ πρὸς ὕβριν εἰς τὸν
Καίσαρα λέγων καὶ πράττων. τοὺς μὲν γὰρ στρατιώτας 7

---

1 App. b. c. 2, 368. Plin. n. h. 4, 29 3 cf. Cic. ad Att. 13, 7, 1. Strab. 14, 656 (FGrHist I 186) 4 App. b. c. 2, 373. 5, 19. Cic. fam. 15, 15, 2 6 Plut. Pomp. 80, 7. Liv. per. 112. Val. Max. 5, 1, 10. Lucan. 9, 1010 sqq. vir. ill. 77, 9. Eutrop. 6, 21, 3. Oros. 6, 15, 29. Cass. Dio 42, 8, 1. (18, 3). 9 Zon. 10, 10, p. 365, 17—19 14 Cass. Dio 42, 44, 1

---

2 *νικητήρια* Q 3 *τε*] *δὲ* L 7 *ὡς παλαμναῖον ἀπεστράφη* Pomp. *προσφέροντα* HABD Pomp.: *προφέροντα* PQ *φέροντα* L 8 *ἐδάκρυσεν* Pomp. 18 *μὲν* ante *δυνάμενος* transpos. C

a. 48 τὸν κάκιστον μετρουμένους καὶ παλαιότατον σῖτον ἐκέ-
λευσεν ἀνέχεσθαι, καὶ στέργειν ἐσθίοντας τὰ ἀλλότρια,
πρὸς δὲ τὰ δεῖπνα σκεύεσιν ἐχρῆτο ξυλίνοις καὶ κεραμεοῖς,
ὡς τὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ πάντα Καίσαρος ἔχοντος εἴς τι
731 8 χρέος. ὤφειλε γὰρ ὁ τοῦ βασιλεύοντος τότε πατὴρ Καί-
σαρι χιλίας ἑπτακοσίας πεντήκοντα μυριάδας, ὧν τὰς
μὲν ἄλλας ἀνῆκε τοῖς παισὶν αὐτοῦ πρότερον ὁ Καῖσαρ,
τὰς δὲ χιλίας ἠξίου τότε λαβὼν διαθρέψαι τὸ στράτευμα.
9 τοῦ δὲ Ποθεινοῦ νῦν μὲν αὐτὸν ἀπιέναι καὶ τῶν μεγάλων
ἔχεσθαι πραγμάτων κελεύοντος, ὕστερον δὲ κομιεῖσθαι
μετὰ χάριτος, εἰπὼν ὡς Αἰγυπτίων ἐλάχιστα δέοιτο
συμβούλων, κρύφα τὴν Κλεοπάτραν ἀπὸ τῆς χώρας μετ-
επέμπετο. **49.** κἀκείνη παραλαβοῦσα τῶν φίλων Ἀπολλό-
δωρον τὸν Σικελιώτην μόνον, εἰς ἀκάτιον μικρὸν ἐμ-
b βᾶσα, τοῖς μὲν βασιλείοις προσέσχεν ἤδη συσκοτάζοντος·
2 ἀπόρου δὲ τοῦ λαθεῖν ὄντος ἄλλως, ἡ μὲν εἰς στρωμα-
τόδεσμον ἐνδῦσα προτείνει μακρὰν ἑαυτήν, ὁ δ' Ἀπολ-
λόδωρος ἱμάντι συνδήσας τὸν στρωματόδεσμον εἰσκομί-
3 ζει διὰ θυρῶν πρὸς τὸν Καίσαρα. καὶ τούτῳ τε πρώτῳ
λέγεται τῷ τεχνήματι τῆς Κλεοπάτρας ἁλῶναι, λαμυρᾶς 412 S
φανείσης, καὶ τῆς ἄλλης ὁμιλίας καὶ χάριτος ἥττων γενό-
μενος, διαλλάξαι πρὸς τὸν ἀδελφὸν ὡς συμβασιλεύ-
4 σουσαν. ἔπειτα δ' ἐν ταῖς διαλλαγαῖς ἑστιωμένων ἁπάν-

5 Cass. Dio 42, 9, 1. 34, 1. Suet. Caes. 54, 3 12—23 Zon. 10, 10, p. 365, 20—31 13 Lucan. 10, 56 sqq. Flor. 2, 13, 56—58. vir. ill. 86, 1. Cass. Dio 42, 34. 35 23 Plut. Pomp. 80, 8. Caes. b. c. 3, 112, 11. 12. Vell. 2, 54, 1. Lucan. 10, 107 sqq. 333 sqq. 515 sqq. Suet. Caes. 35, 1. Flor. 2, 13, 57. 60. Eutr. 6, 22, 1. Oros. 6, 15, 30. App. b. c. 2, 377. Cass. Dio 42, 39, 2. Zon. 10, 10, p. 366, 1—7

1 μετρούμενος **PQ** et ante corr. **H** **5** βασιλέως **ABD** **17. 18** ἐνδῦσα — στρωματόδεσμον om. **L**[1] **18** τὸ στρωμ. **M** Zon. **20** λαμπρᾶς **P** **22** ⟨ἐπιχειρεῖν⟩ διαλλάξαι Zie. cl. Cass. Dione 42, 35, 1 συμβασιλεύσουσαν **CABD** Zon.: -λεύουσαν **23** ἐν om. **L** ἐπὶ Zon.

των, οἰκέτης Καίσαρος κουρεύς, διὰ δειλίαν ᾗ πάντας a. 48
ἀνθρώπους ὑπερέβαλεν οὐδὲν ἐῶν ἀνεξέταστον, ἀλλ'
ὠτακουστῶν καὶ πολυπραγμονῶν, συνῆκεν ἐπιβουλὴν c
Καίσαρι πραττομένην ὑπ' Ἀχιλλᾶ τοῦ στρατηγοῦ καὶ
Ποθεινοῦ τοῦ εὐνούχου. φωράσας δ' ὁ Καῖσαρ, φρου- 5
ρὰν μὲν περιέστησε τῷ ἀνδρῶνι, τὸν δὲ Ποθεινὸν ἀνεῖλεν·
ὁ δ' Ἀχιλλᾶς φυγὼν εἰς τὸ στρατόπεδον, περιΐστησιν
αὐτῷ βαρὺν καὶ δυσμεταχείριστον πόλεμον, ὀλιγοστῷ
τοσαύτην ἀμυνομένῳ πόλιν καὶ δύναμιν. ἐν ᾧ πρῶτον a 6 48/7
μὲν ἐκινδύνευσεν ὕδατος ἀποκλεισθείς· αἱ γὰρ διώρυχες
ἀπῳκοδομήθησαν ὑπὸ τῶν πολεμίων· δεύτερον δὲ περι-
κοπτόμενος τὸν στόλον, ἠναγκάσθη διὰ πυρὸς ἀπώ-
σασθαι τὸν κίνδυνον, ὃ καὶ τὴν μεγάλην βιβλιοθήκην ἐκ
τῶν νεωρίων ἐπινεμόμενον διέφθειρε· τρίτον δὲ περὶ τῇ 7 d
Φάρῳ μάχης συνεστώσης, κατεπήδησε μὲν ἀπὸ τοῦ
χώματος εἰς ἀκάτιον, καὶ παρεβοήθει τοῖς ἀγωνιζομένοις,
ἐπιπλεόντων δὲ πολλαχόθεν αὐτῷ τῶν Αἰγυπτίων, ῥίψας
ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν, ἀπενήξατο μόλις καὶ χαλεπῶς.
ὅτε καὶ λέγεται βιβλίδια κρατῶν πολλὰ μὴ προέσθαι 8
βαλλόμενος καὶ βαπτιζόμενος, ἀλλ' ἀνέχων ὑπὲρ τῆς
θαλάσσης τὰ βιβλίδια, τῇ ἑτέρᾳ χειρὶ νήχεσθαι· τὸ δ'

---

10 b. Alex. 1, 5. 5—9. Cass. Dio 42, 38, 4 12 Caes. b. c. 3, 111, 6. b. Alex. 12, 3. Lucan. 10, 486. Sen. dial. 9, 9, 5. Flor. 2, 13, 59. Gell. 7, 17, 3. Oros. 6, 15, 31. Amm. Marc. 22, 16, 13. Isid. or. 6, 3, 5. Cass. Dio 42, 38, 2. 40, 3 15 b. Alex. 17—21. Lucan. 10, 534 sqq. Suet. Caes. 64. Flor. 2, 13, 59. Oros. 6, 15, 34. App. b. c. 2, 377. 628. Cass. Dio 42, 40, 3—5. Zon. 10, 10, p. 366, 7—13

---

2 ὑπερέβαλλεν C 4 ἀχίλλα codd. praeter Q, item v. 7 9 πρὸς τοσαύτην CABDH[2] 10 ἐκινδ. ἀποκλ. ὕδατι C ἀποκλ. ὕδατος ἐκέλευσεν M διώρυγες P 13 πόλεμον, sed s. s. κίνδυνον P 17 ἐπὶ πλέον δὲ P 19 λέγεται καὶ Zon. βιβλία διακρατῶν Q βιβλίδια μικρὰ (om. κρατῶν) P 21 τὰ βιβλίδια] αὐτὰ Zon.

a. 48/7 9 ἀκάτιον εὐθὺς ἐβυθίσθη. τέλος δὲ τοῦ βασιλέως πρὸς τοὺς πολεμίους ἀποχωρήσαντος, ἐπελθὼν καὶ συνάψας μάχην ἐνίκησε, πολλῶν πεσόντων, αὐτοῦ τε τοῦ βασι-
e 10 λέως ἀφανοῦς γενομένου. καταλιπὼν δὲ τὴν Κλεοπάτραν βασιλεύουσαν Αἰγύπτου, καὶ μικρὸν ὕστερον ἐξ αὐτοῦ τεκοῦσαν υἱόν, ὃν Ἀλεξανδρεῖς Καισαρίωνα προσηγόρευον, ὥρμησεν ἐπὶ Συρίας.

a. 47 **50.** Κἀκεῖθεν ἐπιὼν τὴν Ἀσίαν, ἐπυνθάνετο Δομί- 413 S
τιον μὲν ὑπὸ Φαρνάκου τοῦ Μιθριδάτου παιδὸς ἡττημένον, ἐκ Πόντου πεφευγέναι σὺν ὀλίγοις, Φαρνάκην δὲ τῇ νίκῃ χρώμενον ἀπλήστως, καὶ Βιθυνίαν ἔχοντα καὶ Καππαδοκίαν, Ἀρμενίας ἐφίεσθαι τῆς μικρᾶς καλουμένης, καὶ πάντας ἀνιστάναι τοὺς ταύτῃ βασιλεῖς καὶ τε-
2 τράρχας. εὐθὺς οὖν ἐπὶ τὸν ἄνδρα τρισὶν ἤλαυνε τάγμασι,
f καὶ περὶ πόλιν Ζῆλαν μάχην μεγάλην συνάψας, αὐτὸν μὲν ἐξέβαλε τοῦ Πόντου φεύγοντα, τὴν δὲ στρατιὰν
3 ἄρδην ἀνεῖλε. καὶ τῆς μάχης ταύτης τὴν ὀξύτητα καὶ τὸ τάχος ἀναγγέλλων, εἰς Ῥώμην πρός τινα τῶν φίλων Μάτιον ἔγραψε τρεῖς λέξεις· „ἦλθον, εἶδον, ἐνίκησα."

---

2 Plut. Pomp. 80, 8. b. Alex. 23. 24. 28—33. Liv. per. 112. Suet. Caes. 35, 1. Flor. 2, 13, 60. Eutrop. 6, 22, 2. 3. Oros. 6, 16, 1. 2. vir. ill. 78, 6. 86, 1. Strab. 17, 796. App. b. c. 2, 378. 5, 35. Cass. Dio 42, 42—44. Zon. 10, 10, p. 366, 13—20 8 c. 50 mor. 206 e. b. Alex. 34—41. 65—79. Cic. Att. 11, 16, 1. Liv. per. 112. 113. Vell. 2, 55, 2. Plin. n. h. 6, 10. Frontin. strat. 2, 2, 3. Suet. Caes. 35, 2. 36. Flor. 2, 13, 61—63. Eutrop. 6, 22, 3. vir. ill. 78, 7. Oros. 6, 16, 3. App. b. c. 2, 381—384. Mithr. 120. Cass. Dio 42, 45—48, 1. Zon. 10, 10, p. 366, 20—24.

---

2 ἀναχωρήσαντος Q 6 καισαρίωνα om. L[1] προσηγόρευον ABD Zon. et ex corr. H: προσηγόρευσαν PQ et ante corr. H ὑπηγόρευσαν L 7 Συρίαν Zon. 8 ἐπιβὰς P 12 μακρᾶς L[1] 13 ταύτης Q 15 ζῆλαν vel ζηλὰν vel ζηλᾶν codd. 19 Μάτιον Cichorius Röm. Stud. 245 sqq.: ἀμάτιον L[1] ἀμίντιον L[2] ἀμάντιον cet., item p. 357, 13 19—p. 357, 1 ἦλθον — λέξεις om. L[1]

Ῥωμαϊστὶ δ' αἱ λέξεις, εἰς ὅμοιον ἀπολήγουσαι σχῆμα ῥήματος, οὐκ ἀπίθανον τὴν βραχυλογίαν ἔχουσιν. a. 47 4

51. *Ἐκ τούτου διαβαλὼν εἰς Ἰταλίαν, ἀνέβαινεν εἰς Ῥώμην, τοῦ μὲν ἐνιαυτοῦ καταστρέφοντος εἰς ὃν ᾕρητο δικτάτωρ τὸ δεύτερον, οὐδέποτε πρότερον τῆς ἀρχῆς* 732 *ἐκείνης ἐνιαυσίου γενομένης· εἰς δὲ τοὐπιὸν ⟨ἔτος⟩ ὕπατος ἀπεδείχθη. καὶ κακῶς ἤκουσεν, ὅτι τῶν στρατιω-* 2 *τῶν στασιασάντων, καὶ δύο στρατηγικοὺς ἄνδρας ἀνελόντων, Κοσκώνιον καὶ Γάλβαν, ἐπετίμησε μὲν αὐτοῖς τοσοῦτον ὅσον ἀντὶ στρατιωτῶν πολίτας προσαγορεῦσαι, χιλίας δὲ διένειμεν ἑκάστῳ δραχμάς, καὶ χώραν τῆς Ἰταλίας ἀπεκλήρωσε πολλήν. ἦν δ' αὐτοῦ διαβολὴ καὶ* 3 *ἡ Δολοβέλλα μανία, καὶ ἡ Ματίου φιλαργυρία, καὶ μεθύων Ἀντώνιος καὶ [Κορφίνιος] τὴν Πομπηΐου σκευωρούμενος οἰκίαν καὶ μετοικοδομῶν, ὡς ἱκανὴν οὐκ οὖσαν. ἐπὶ τούτοις γὰρ ἐδυσφόρουν Ῥωμαῖοι· Καῖσαρ δὲ διὰ* b 4 *τὴν ὑπόθεσιν τῆς πολιτείας οὐκ ἀγνοῶν οὐδὲ βουλόμενος ἠναγκάζετο χρῆσθαι τοῖς ὑπουργοῦσι.*

52. *Τῶν δὲ περὶ Κάτωνα καὶ Σκιπίωνα μετὰ τὴν*
414 S *ἐν Φαρσάλῳ μάχην εἰς Λιβύην φυγόντων, κἀκεῖ, τοῦ*
21 *βασιλέως Ἰόβα βοηθοῦντος αὐτοῖς, ἠθροικότων δυνάμεις ἀξιολόγους, ἔγνω στρατεύειν ὁ Καῖσαρ ἐπ' αὐτούς·*

---

3 Zon. 10, 10, p. 366, 25—29 6 Plut. Ant. 10, 2. b. Hisp. 2, 1. Suet. Caes. 76, 2. Censorin. 20, 8. Eutrop. 6, 23, 1. Oros. 6, 16, 3. Cass. Dio 43, 1, 1. 33, 1. CIL I² p. 158 7 b. Alex. 65, 1. Liv. per. 113. Frontin. strat. 1, 9, 4. 4, 5, 2. Suet. Caes. 70. Polyaen. 8, 23, 15. App. b. c. 2, 386—396. Cass. Dio 42, 30, 1. 52—54 14 Plut. Ant. 10, 3 et ibi l. l. 19 Zon. 10, 10, p. 366, 30

---

4 ᾕρηται L 5. 6 πρότερον h. l. hab. Zon., post ἐκείνης codd. ταύτης pro ἐκείνης Zon. 6 ἔτος add. Zon. 11 δραγμὰς LH 13 δολαβέλλα L Ματίου] cf. ad 356, 19 14 Κορφίνιος del. Cor. Κορφ. καὶ Ἀντ. Xy. 15 ὡς] εἰς P 17 οὐδὲ] οὔτε L 19 σκηπίωνα P corr. AL² 22 ὁ om. PQ

a. 47/6 2 καὶ περὶ τροπὰς χειμερινὰς διαβὰς εἰς Σικελίαν, καὶ
βουλόμενος εὐθὺς ἀποκόψαι τῶν περὶ αὐτὸν ἡγεμόνων
ἅπασαν ἐλπίδα μελλήσεως καὶ διατριβῆς, ἐπὶ τοῦ κλύ-
σματος ἔπηξε τὴν ἑαυτοῦ σκηνήν, καὶ γενομένου πνεύ-
c ματος ἐμβὰς ἀνήχθη μετὰ τρισχιλίων πεζῶν καὶ ἱππέων
3 ὀλίγων. ἀποβιβάσας δὲ τούτους, [καὶ] λαθὼν ἀνήχθη
πάλιν, ὑπὲρ τῆς μείζονος ὀρρωδῶν δυνάμεως· καὶ κατὰ
θάλατταν οὖσιν ἤδη προστυχών, κατήγαγεν ἅπαντας εἰς
4 τὸ στρατόπεδον. πυνθανόμενος δὲ χρησμῷ τινι παλαιῷ
θαρρεῖν τοὺς πολεμίους, ὡς προσῆκον ἀεὶ τῷ Σκιπιώ-
νων γένει κρατεῖν ἐν Λιβύῃ, χαλεπὸν εἰπεῖν εἴτε φλαυ-
ρίζων ἐν παιδιᾷ τινι τὸν Σκιπίωνα, στρατηγοῦντα τῶν
5 πολεμίων, εἴτε καὶ σπουδῇ τὸν οἰωνὸν οἰκειούμενος, ἦν
γάρ καὶ παρ' αὐτῷ τις ἄνθρωπος, ἄλλως μὲν εὐκατα-
φρόνητος καὶ παρημελημένος, οἰκίας δὲ τῆς Ἀφρικανῶν,
d Σκιπίων ἐκαλεῖτο Σαλλουΐτων, τοῦτον ἐν ταῖς μάχαις
προέταττεν ὥσπερ ἡγεμόνα τῆς στρατιᾶς, ἀναγκαζό-
μενος πολλάκις ἐξάπτεσθαι τῶν πολεμίων καὶ φιλο-
6 μαχεῖν. ἦν γὰρ οὔτε σῖτος τοῖς ἀνδράσιν ἄφθονος, οὔθ'
ὑποζυγίοις χιλός, ἀλλὰ βρύοις ἠναγκάζοντο θαλαττίοις,
ἀποπλυθείσης τῆς ἁλμυρίδος, ὀλίγην ἄγρωστιν ὥσπερ
7 ἥδυσμα παραμειγνύντες, ἐπάγειν τοὺς ἵππους. οἱ γὰρ
Νομάδες, ἐπιφαινόμενοι πολλοὶ καὶ ταχεῖς ἑκάστοτε, κατ-
εῖχον τὴν χώραν· καί ποτε τῶν Καίσαρος ἱππέων σχο-
λὴν ἀγόντων (ἔτυχε γὰρ αὐτοῖς ἀνὴρ Λίβυς ἐπιδεικνύ-

---

1 b. Afr. 1—3. Cic. de div. 2, 52. Eutrop. 6, 23, 1. App. b. c. 2, 397 6 b. Afr. 11 9 Plut. Cat. min. 57, 7. Suet. Caes. 59. Cass. Dio 42, 57, 5—58, 1. (Plin. n. h. 7, 54. 35, 8) 19 b. Afr. 24, 4

---

6 καὶ del. Sch. Schmieder 10 σκηπιώνων **PABD**, item v. 12 et 16 11 εἴτ' ἐκφλαυρίζων Rei. 12 παιδείαι τινὶ **P** 14 καὶ om. **L** 16 σαλλουτίων: corr. Zie. 17 προετύγχανεν **P** 21 ἀπολυθείσης **P** 22 τοῖς ἵπποις **L**² 24 καί ποτε om. **L**

μενος ὄρχησιν ἅμα καὶ μοναυλῶν θαύματος ἀξίως), οἱ a. 46
μὲν ἐκάθηντο τερπόμενοι, τοῖς παισὶ τοὺς ἵππους ἐπι- e
τρέψαντες, ἐξαίφνης δὲ περιελθόντες ἐμβάλλουσιν οἱ
πολέμιοι, καὶ τοὺς μὲν αὐτοῦ κτείνουσι, τοῖς δ' εἰς τὸ
415 στρατόπεδον προτροπάδην ἐλαυνομένοις συνεισέπεσον. εἰ 8
6 δὲ μὴ Καῖσαρ αὐτός, ἅμα δὲ Καίσαρι Πολλίων Ἀσίνιος
βοηθοῦντες ἐκ τοῦ χάρακος ἔσχον τὴν φυγήν, διεπέ-
πρακτ' ἂν ὁ πόλεμος. ἔστι δ' ὅτε καὶ καθ' ἑτέραν μάχην 9
ἐπλεονέκτησαν οἱ πολέμιοι συμπλοκῆς γενομένης, ἐν ᾗ
Καῖσαρ τὸν ἀετοφόρον φεύγοντα λέγεται κατασχὼν ἐκ
τοῦ αὐχένος ἀναστρέψαι καὶ εἰπεῖν· „ἐνταῦθ' εἰσιν οἱ
πολέμιοι."

53. Τούτοις μέντοι τοῖς προτερήμασιν ἐπήρθη Σκι- f
πίων μάχῃ κριθῆναι· καὶ καταλιπὼν χωρὶς μὲν Ἀφρά- 6. Apr.
νιον, χωρὶς δ' Ἰόβαν, δι' ὀλίγου στρατοπεδεύοντας,
αὐτὸς ἐτείχιζεν ὑπὲρ λίμνης ἔρυμα τῷ στρατοπέδῳ περὶ
πόλιν Θάψον, ὡς εἴη πᾶσιν ἐπὶ τὴν μάχην ὁρμητήριον
καὶ καταφυγή. πονουμένου δ' αὐτοῦ περὶ ταῦτα, Καῖσαρ 2
ὑλώδεις τόπους καὶ προσβολὰς ἀφράστους ἔχοντας
ἀμηχάνῳ τάχει διελθών, τοὺς μὲν ἐκυκλοῦτο, τοῖς δὲ
προσέβαλλε κατὰ στόμα. τρεψάμενος δὲ τούτους, ἐχρῆτο 3

---

9 App. b. c. 2, 400 13 c. 53 Plut. Cat. min. 58, 13. b. Afr. 79—86. Liv. per. 114. Vell. 2, 55, 1. Suet. Caes. 35, 2. Flor. 2, 13, 66. 67. Eutr. 6, 23, 2. vir. ill. 78, 8. Oros. 6, 16, 3. Strab. 17, 831. App. b. c. 2, 402. 403. Cass. Dio 43, 7—9. CIL I² p. 235. 315

---

1 ἄξιος: corr. Iunt. 2 μὲν Rei.: δὲ τερπόμενοι ἐκάθηντο: transpos. Zie. τερπ. καθῆντο Sint. ἐπιστρέψαντες P 3 δὲ om. B Cor. Sint. 4 αὐτῶν L 6 καὶ καίσαρι L πωλλίων LHD ἀσίννιος codd. praeter PC 8 μάχην] πόλιν Q 13 μέντοι] μὲν Sint. σκηπίων PQABD 17 θάψακον L²H² 18 πονουμένου δ' αὐτοῦ Zie.: πονουμένου δὲ αὐτῷ L¹ πονουμένῳ δὲ αὐτῷ cet. 21 προσέβαλε: corr. Steph.

6. Apr. 46
733 τῷ καιρῷ καὶ τῇ ῥύμῃ τῆς τύχης, ὑφ᾽ ἧς αὐτοβοεὶ μὲν
ᾕρει τὸ Ἀφρανίου στρατόπεδον, αὐτοβοεὶ δὲ φεύγοντος
4 Ἰόβα διεπόρθει τὸ τῶν Νομάδων· ἡμέρας δὲ μιᾶς μέρει
μικρῷ τριῶν στρατοπέδων ἐγκρατὴς γεγονώς, καὶ πεντα-
κισμυρίους τῶν πολεμίων ἀνῃρηκώς, οὐδὲ πεντήκοντα
5 τῶν ἰδίων ἀπέβαλεν. οἱ μὲν ⟨οὖν⟩ ταῦτα περὶ τῆς μάχης
ἐκείνης ἀναγγέλλουσιν· οἱ δ᾽ οὔ φασιν αὐτὸν ἐν τῷ
ἔργῳ γενέσθαι, συντάττοντος δὲ τὴν στρατιὰν καὶ δια-
6 κοσμοῦντος ἅψασθαι τὸ σύνηθες νόσημα· τὸν δ᾽ εὐθὺς
αἰσθόμενον ἀρχομένου, πρὶν ἐκταράττεσθαι καὶ κατα-
λαμβάνεσθαι παντάπασιν ὑπὸ τοῦ πάθους, τὴν αἴσθη-
b σιν ἤδη σειόμενον, εἴς τινα τῶν πλησίον πύργων
7 κομισθῆναι καὶ διαγαγεῖν ἐν ἡσυχίᾳ. τῶν δὲ πεφευγό-
των ἐκ τῆς μάχης ὑπατικῶν καὶ στρατηγικῶν ἀνδρῶν, 416 S
οἱ μὲν ἑαυτοὺς διέφθειραν ἁλισκόμενοι, συχνοὺς δὲ
Καῖσαρ ἔκτεινεν ἁλόντας.

54. Κάτωνα δὲ λαβεῖν ζῶντα φιλοτιμούμενος, ἔσπευδε
πρὸς Ἰτύκην· ἐκείνην γὰρ παραφυλάττων τὴν πόλιν,
2 οὐ μετέσχε τοῦ ἀγῶνος. πυθόμενος δ᾽ ὡς ἑαυτὸν ὁ ἀνὴρ
διεργάσαιτο, δῆλος μὲν ἦν δηχθείς, ἐφ᾽ ᾧ δ᾽ ἄδηλον·
εἶπε δ᾽ οὖν· „ὦ Κάτων, φθονῶ σοι τοῦ θανάτου· καὶ γὰρ
3 σὺ ἐμοὶ τῆς ⟨σῆς⟩ σωτηρίας ἐφθόνησας.“ ὁ μὲν οὖν
μετὰ ταῦτα γραφεὶς ὑπ᾽ αὐτοῦ πρὸς Κάτωνα τεθνεῶτα

3 Zon. 10, 10, p. 367, 1 **13** Zon. 10, 10, p. 367, 3 **17** Plut. Cat. min. 72. mor. 206 e. Val. Max. 5, 1, 10. App. b. c. 2, 414. Cass. Dio 43, 12, 1. Zon. 10, 10, p. 367, 6 **22** Plut. Cat. min. 36, 5. Cic. 39, 5. Cic. Att. 12, 40, 1. 13, 27, 1. Tac. ann. 4, 34. Suet. Caes. 56, 5. Gell. 4, 16, 8. 13, 20, 3. App. b. c. 2, 414. Cass. Dio 43, 13, 4 al.

1 ὑφ᾽ Rei.: ἐφ᾽ **3** δὲ] μὲν **L** **6** οὖν add. Zie. **12** σειομένην Sint. cl. c. 60, 7 πλησίων codd. praeter **HM** **21** οὖν om. **Q** **22** σὺ ἐμοὶ Zie. ex mor.: σύ μοι codd. et Zon. ἐμοὶ σὺ Cat. min. σῆς add. Kurtz ex mor. τῆς σαυτοῦ Cat. min. μὲν οὖν] μέντοι Zie.

λόγος οὐ δοκεῖ πρᾴως ἔχοντος οὐδ' εὐδιαλλάκτως ση- a. 46 c
μεῖον εἶναι· πῶς γὰρ ἂν ἐφείσατο ζῶντος, εἰς ἀναίσθητον
ἐκχέας ὀργὴν τοσαύτην; τῇ δὲ πρὸς Κικέρωνα καὶ Βροῦτον 4
αὐτοῦ καὶ μυρίους ἄλλους τῶν πεπολεμηκότων ἐπιεικείᾳ
τεκμαίρονται καὶ τὸν λόγον ἐκεῖνον οὐκ ἐξ ἀπεχθείας,
ἀλλὰ φιλοτιμίᾳ πολιτικῇ συντετάχθαι διὰ τοιαύτην
αἰτίαν. ἔγραψε Κικέρων ἐγκώμιον Κάτωνος, ὄνομα τῷ 5
λόγῳ θέμενος Κάτωνα· καὶ πολλοῖς ὁ λόγος ἦν διὰ
σπουδῆς, ὡς εἰκός, ὑπὸ τοῦ δεινοτάτου τῶν ῥητόρων εἰς
τὴν καλλίστην πεποιημένος ὑπόθεσιν. τοῦτ' ἠνία Καίσαρα, 6
κατηγορίαν αὐτοῦ νομίζοντα τὸν τοῦ τεθνηκότος δι' αὐτὸν
ἔπαινον. ἔγραψεν οὖν πολλάς τινας κατὰ τοῦ Κάτωνος d
αἰτίας συναγαγών· τὸ δὲ βιβλίον Ἀντικάτων ἐπιγέ-
γραπται, καὶ σπουδαστὰς ἔχει τῶν λόγων ἑκάτερος διὰ
Καίσαρα καὶ Κάτωνα πολλούς.

55. Ἀλλὰ γὰρ ὡς ἐπανῆλθεν εἰς Ῥώμην ἀπὸ Λιβύης,
πρῶτον μὲν ὑπὲρ τῆς νίκης ἐμεγαληγόρησε πρὸς τὸν
δῆμον, ὡς τοσαύτην κεχειρωμένος χώραν, ὅση παρέξει
καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν εἰς τὸ δημόσιον σίτου μὲν εἴκοσι
μυριάδας Ἀττικῶν μεδίμνων, ἐλαίου δὲ λιτρῶν μυριάδας
τριακοσίας. ἔπειτα θριάμβους κατήγαγε ⟨τὸν Κελτικόν⟩, 2
τὸν Αἰγυπτιακόν, τὸν Ποντικόν, τὸν Λιβυκόν, οὐκ ἀπὸ
Σκιπίωνος, ἀλλ' ἀπ' Ἰόβα δῆθεν τοῦ βασιλέως. τότε 3 e

---

17 cf. b. Afr. 97, 2—4. Cass. Dio 43, 15—18 21 Liv. per. 115. Vell. 2, 56, 2. Suet. Caes. 37, 1. Flor. 2, 13, 88. Oros. 6, 16, 6. App. b. c. 2, 418. Cass. Dio 43, 19, 1. Zon. 10, 10, p. 367, 10

---

2 ἂν om. L 4 αὐτὸν P ἐπιεικία L 5. 6 ἐπαχθείας. ἀλλὰ φιλοτιμίας πολιτικῆς L 6 διὰ τὴν C 8. 9 διὰ σπουδῆς om. L[1] διὰ om. PQ 10 τὴν om. C 12 κατ' αὐτοῦ τοῦ κάτωνος Q 13 ἐπεγέγραπτο Q 15 Κάτωνα] Κικέρωνα C Καίσ. ⟨καὶ Κικέρωνα⟩ Rei. 21 κατῆγε L τὸν Κελτικόν (sive mavis Γαλατικόν) add. Zie. 23 σκηπίωνος codd. praeter LH ἰώβα L, item p. 362, 1

a. 46 καὶ Ἰόβας, υἱὸς ὢν ἐκείνου κομιδῇ νήπιος, ἐν τῷ θριάμβῳ 417 S
παρήχθη, μακαριωτάτην ἁλοὺς ἅλωσιν, ⟨ὡς⟩ ἐκ βαρβά-
ρου καὶ Νομάδος Ἑλλήνων τοῖς πολυμαθεστάτοις ἐν-
αρίθμιος γενέσθαι συγγραφεῦσι.

4 Μετὰ δὲ τοὺς θριάμβους ⟨τοῖς⟩ στρατιώταις τε μεγάλας
δωρεὰς ἐδίδου, καὶ τὸν δῆμον ἀνελάμβανεν ἑστιάσεσι καὶ
θέαις, ἑστιάσας μὲν ἐν δισμυρίοις καὶ δισχιλίοις τρικλί-
νοις ὁμοῦ σύμπαντας, θέας δὲ καὶ μονομάχων καὶ ναυ-
μάχων ἀνδρῶν παρασχὼν ἐπὶ τῇ θυγατρὶ Ἰουλίᾳ πάλαι
τεθνεώσῃ.

5 Μετὰ δὲ τὰς θέας γενομένων τιμήσεων, ἀντὶ τῶν
προτέρων δυεῖν καὶ τριάκοντα μυριάδων ἐξητάσθησαν αἱ
f 6 πᾶσαι πεντεκαίδεκα. τηλικαύτην ἡ στάσις ἀπειργάσατο
[συμ]φθοράν, καὶ τοσοῦτον ἀπανάλωσε τοῦ δήμου μέρος,
ἔξω λόγου τιθεμένοις τὰ κατασχόντα τὴν ἄλλην Ἰταλίαν
ἀτυχήματα καὶ τὰς ἐπαρχίας.

a. 45 **56.** Συντελεσθέντων δὲ τούτων, ὕπατος ἀποδειχθεὶς
τὸ τέταρτον, εἰς Ἰβηρίαν ἐστράτευσεν ἐπὶ τοὺς Πομπηΐου

5 Liv. per. 115. Vell. 2, 56, 1. Plin. n. h. 9, 171. Suet. Caes. 38. App. b. c. 2, 422. Cass. Dio 43, 21, 3 8 b. Hisp. 1, 1. Liv. per. 115. Vell. 2, 56, 1. Plin. n. h. 7, 94. Suet. Caes. 26, 2. 39. App. b. c. 2, 423. Cass. Dio 43, 22—24. Zon. 10, 10, p. 367, 11 11 Liv. per. 115. Suet. Caes. 41, 3. App. b. c. 2, 425. Cass. Dio 43, 21, 4. 25, 2. Zon. 10, 10, p. 367, 12. 17 CIL I^2 p. 158. App. b. c. 2, 426. Cass. Dio 43, 33, 1. Eutrop. 6, 24, 1. Zon. 10, 10, p. 367, 17 18 CIL I^2 p. 212. 250. 312. b. Hisp. 27—31. Liv. per. 115. Vell. 2, 55, 2—4. Lucan. 1, 40. Plin. n. h. 3, 12. 36, 134. Sil. It. 3, 400. Frontin. strat. 2, 8, 13. Suet. Caes. 36. 55, 4. Flor. 2, 13, 73—87. Eutrop. 6, 24. Oros. 6, 16, 6—9. vir. ill. 78, 8. App. b. c. 2, 426—434. 638. Cass. Dio 43, 28 sqq. 36—38. Strab. 3, 141. 160. Polyaen. 8, 23, 16. Zon. 10, 10, p. 367, 18—25

2 ὡς add. Zie. (ἐφ' ᾧ vel ἐπὶ τῷ vel ἵν' ἐκ ... γένοιτο Rei. ὥστε subaud. cens. Cor.) 2. 3 βαρβάρων καὶ νομάδων L βαρβάρων καὶ νομάδος Q 3 ἐνάριθμος L^1 5 τοῖς add. Li. 6. 7 καὶ θυσίαις καὶ θέαις C 9 ἀνδρῶν om. C 12 δυοῖν C 14 φθορὰν Zon.: συμφορὰν ἀπανήλωσε L 15 τοῦ λόγου L τιθέμενος PQ

παῖδας, νέους μὲν ὄντας ἔτι, θαυμαστὴν δὲ τῷ πλήθει
στρατιὰν συνειλοχότας, καὶ τόλμαν ἀποδεικνυμένους
ἀξιόχρεων πρὸς ἡγεμονίαν, ὥστε κίνδυνον τῷ Καίσαρι 734
περιστῆσαι τὸν ἔσχατον. ἡ δὲ μεγάλη μάχη περὶ πόλιν 2 17. Mart. 45
συνέστη Μοῦνδαν, ἐν ᾗ Καῖσαρ ἐκθλιβομένους ὁρῶν
τοὺς ἑαυτοῦ καὶ κακῶς ἀντέχοντας, ἐβόα διὰ τῶν
ὅπλων καὶ τῶν τάξεων περιθέων, εἰ μηδὲν αἰδοῦνται,
λαβόντας αὐτὸν ἐγχειρίσαι τοῖς παιδαρίοις. μόλις δὲ 3
προθυμίᾳ πολλῇ τοὺς πολεμίους ὠσάμενος, ἐκείνων μὲν
ὑπὲρ τρισμυρίους διέφθειρε, τῶν δ' ἑαυτοῦ χιλίους
ἀπώλεσε τοὺς ἀρίστους. ἀπιὼν δὲ μετὰ τὴν μάχην πρὸς 4
τοὺς φίλους εἶπεν, ὡς πολλάκις μὲν ἀγωνίσαιτο περὶ
νίκης, νῦν δὲ πρῶτον περὶ ψυχῆς. ταύτην τὴν μάχην 5
ἐνίκησε τῇ τῶν Διονυσίων ἑορτῇ, καθ' ἣν λέγεται καὶ 17. Mart.
Πομπήϊος Μᾶγνος ἐπὶ τὸν πόλεμον ἐξελθεῖν· διὰ μέσου b
418 S δὲ χρόνος ἐνιαυτῶν τεσσάρων διῆλθε. τῶν δὲ Πομπηΐου 6
παίδων ὁ μὲν νεώτερος διέφυγε, τοῦ δὲ πρεσβυτέρου
μεθ' ἡμέρας ὀλίγας Δείδιος ἀνήνεγκε τὴν κεφαλήν.

Τοῦτον ἔσχατον Καῖσαρ ἐπολέμησε τὸν πόλεμον· ὁ δ' 7
ἀπ' αὐτοῦ καταχθεὶς θρίαμβος ὡς οὐδὲν ἄλλο Ῥωμαίους
ἠνίασεν. οὐ γὰρ ἀλλοφύλους ἡγεμόνας οὐδὲ βαρβάρους 8
βασιλεῖς κατηγωνισμένον, ἀνδρὸς δὲ Ῥωμαίων κρατίστου
τύχαις κεχρημένου παῖδας καὶ γένος ἄρδην ἀνῃρηκότα

---

14 Cic. Att. 9, 15, 6. Oros. 6, 16, 8 16 cf. ad p. 362, 18 et b. Hisp. 32, 6—8. 36, 1. 37—39. App. b. c. 2, 436—440. Cass. Dio 43, 40. vir. ill. 84, 1. Zon. 10, 10, p. 367, 25 19 Liv. per. 116. Vell. 2, 56, 1. Plin. n. h. 14, 97. Suet. Caes. 37, 1. Cass. Dio 43, 42, 1

---

2 συνειληχότας: corr. Orelli ἐπιδεικνυμένους Zon. 5 μαῦδον CD μύνδον M 7 περιθέων Zon.: διαθέων 8 λαβόντες Rei. 10 δ' ἑαυτοῦ Zie.: δὲ αὐτοῦ 11 ἀπώλεσε] ἀπέκτεινεν L[1] ἀπιδὼν Wytt.; cf. ad p. 343, 7 14 καὶ om. P 18 δίδιος L 23 τύχη L τύχης M κεχρημένον P

a. 45 ταῖς τῆς πατρίδος ἐπιπομπεύειν συμφοραῖς οὐ καλῶς
c 9 εἶχεν, ἀγαλλόμενον ἐπὶ τούτοις ὧν μία καὶ πρὸς θεοὺς καὶ πρὸς ἀνθρώπους ἀπολογία τὸ μετ᾽ ἀνάγκης πεπρᾶχθαι, καὶ ταῦτα πρότερον μήτ᾽ ἄγγελον μήτε γράμματα δημοσίᾳ πέμψαντα περὶ νίκης ἀπὸ τῶν ἐμφυλίων πολέμων, ἀλλ᾽ ἀπωσάμενον αἰσχύνῃ τὴν δόξαν.

57. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν τύχην τοῦ ἀνδρὸς ἐγκεκλικότες, καὶ δεδεγμένοι τὸν χαλινόν, καὶ τῶν ἐμφυλίων πολέμων καὶ κακῶν ἀναπνοὴν ἡγούμενοι τὴν μοναρχίαν, δικτάτορα μὲν αὐτὸν ἀπέδειξαν διὰ βίου· τοῦτο δ᾽ ἦν ὁμολογουμένη [μὲν] τυραννίς, τῷ ἀνυπευθύ-
2 νῳ τῆς μοναρχίας τὸ ἀκατάπαυστον προσλαβούσης· τιμὰς
d δὲ τὰς πρώτας Κικέρωνος εἰς τὴν βουλὴν γράψαντος, ὧν ἁμῶς γέ πως ἀνθρώπινον ἦν τὸ μέγεθος, ἕτεροι προστιθέντες ὑπερβολάς, καὶ διαμιλλώμενοι πρὸς ἀλλήλους, ἐξειργάσαντο καὶ τοῖς πρᾳοτάτοις ἐπαχθῆ τὸν ἄνδρα καὶ λυπηρὸν γενέσθαι διὰ τὸν ὄγκον καὶ τὴν ἀτοπίαν τῶν
3 ψηφιζομένων, οἷς οὐδὲν ἧττον οἴονται συναγωνίσασθαι τῶν κολακευόντων Καίσαρα τοὺς μισοῦντας, ὅπως ὅτι πλείστας κατ᾽ αὐτοῦ προφάσεις ἔχωσι, καὶ μετὰ μεγί-
4 στων ἐγκλημάτων ἐπιχειρεῖν δοκῶσιν. ἐπεὶ τά γ᾽ ἄλλα, τῶν ἐμφυλίων αὐτῷ πολέμων πέρας ἐσχηκότων, ἀνέγκλητον ⟨ἑαυτὸν⟩ παρεῖχε· καὶ τό γε τῆς Ἐπιεικείας

---

7 Plut. Cic. 40, 4. Liv. per. 116. Cic. Phil. 2, 87. Val. Max. 1, 6, 13. Suet. Caes. 76, 1. Flor. 2, 13, 91. 92. vir. ill. 78, 1. Nic. Dam. v. Aug. 20, 67. Ios. ant. Iud. 14, 211. App. b. c. 2, 440—443. Cass. Dio 43, 42—46, 1. 44, 3—8. Zon. 10, 11, p. 367, 29

---

2 ἀγαλλόμενος L 5 δημόσια: corr. Rei. πέμψαι τὰ P πέμψαι L 10 δικτάτωρα LHABD μὲν om. P ἀπέδειξε L[1]HM 11 τοῦτο δ᾽ Q: τοῦτο μὲν del. Sint. 18 οἰόντε P 22 ἀνέγκλιτον L 23 ἑαυτὸν add. Sol.

419 S *ἱερὸν οὐκ ἀπὸ τρόπου δοκοῦσι χαριστήριον ἐπὶ τῇ πρᾳό-* a. 45 e
τητι ψηφίσασθαι. καὶ γὰρ ἀφῆκε πολλοὺς τῶν πεπο- 5
λεμηκότων πρὸς αὐτόν, ἐνίοις δὲ καὶ ἀρχὰς καὶ τιμάς, ὡς
Βρούτῳ καὶ Κασσίῳ, προσέθηκεν· ἐστρατήγουν γὰρ
ἀμφότεροι. καὶ τὰς Πομπηΐου καταβεβλημένας εἰκόνας 6
οὐ περιεῖδεν, ἀλλ᾽ ἀνέστησεν, ἐφ᾽ ᾧ καὶ Κικέρων εἶπεν,
ὅτι Καῖσαρ τοὺς Πομπηΐου στήσας ἀνδριάντας, τοὺς
ἰδίους ἔπηξε. τῶν δὲ φίλων ἀξιούντων αὐτὸν δορυφορεῖ- 7
σθαι, καὶ πολλῶν ἐπὶ τοῦτο παρεχόντων ἑαυτούς, οὐχ
ὑπέμεινεν, εἰπὼν ὡς βέλτιόν ἐστιν ἅπαξ ἀποθανεῖν ἢ
ἀεὶ προσδοκᾶν. τὴν δ᾽ εὔνοιαν ὡς κάλλιστον ἅμα καὶ 8 f
βεβαιότατον ἑαυτῷ περιβαλλόμενος φυλακτήριον, αὖθις
ἀνελάμβανε τὸν δῆμον ἑστιάσεσι καὶ σιτηρεσίοις, τὸ δὲ
στρατιωτικὸν ἀποικίαις, ὧν ἐπιφανέσταται Καρχηδὼν
καὶ Κόρινθος ἦσαν, αἷς καὶ πρότερον τὴν ἅλωσιν καὶ
τότε τὴν ἀνάληψιν ἅμα καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἀμ-
φοτέραις γενέσθαι συνέτυχε.

58. *Τῶν δὲ δυνατῶν τοῖς μὲν ὑπατείας καὶ στρατη-*
γίας εἰς τοὐπιὸν ἐπηγγέλλετο, τοὺς δ᾽ ἄλλαις τισὶν
ἐξουσίαις καὶ τιμαῖς παρεμυθεῖτο, πᾶσι δ᾽ ἐλπίζειν

---

2 Zon. 10, 11, p. 368, 2—8 4 cf. infra c. 62, 4. 5. Brut. 7. App. b. c. 2, 466. 467 5 Plut. Cic. 40, 4. 5. mor. 91 a. 205 e. Suet. Caes. 75, 4. Cass. Dio 43, 49, 1. Polyaen. 8, 23, 31 8 Vell. 2, 57, 1. Suet. Caes. 86. App. b. c. 2, 455. 498. Cass. Dio 44, 6, 1. 7, 4. 15, 2. 46, 17, 8 13 Cic. fam. 13, 8, 2. Vell. 2, 56, 1. Suet. Caes. 38. 42, 1. 81, 1. Plin. n. h. 14, 97. Mela 2, 48. Strab. 8, 381. 17, 833. Paus. 2, 1, 2. 3, 1. App. Lib. 136. Cass. Dio 43, 42, 1. 50, 3—5

---

1 *τρόπου*] *προσώπου* P 1. 2 *πρᾳότητι* ⟨*τοῦ ἀνδρὸς*⟩ Zie. (*τῇ* ⟨*αὐτοῦ*⟩ Rei.) 2 *τῶν τε* P 3 *τιμὰς καὶ ἀρχὰς* L *καὶ τιμὰς* om. C 4 *κασπίω* L *προέθηκεν* L[1] 6 *ᾧ* Rei.: *ὧν* 9 *τούτωι* P 11 *κάλλιστον ἑαυτοῦ ἅμα* L 15 *αἷς* om. L[1] 16 *ἅμα καὶ* del. Stegmann cl. v. 11 19 *τοὺς*] *τοῖς* P et ante corr. M *ταῖς* C

735 2 ἐνεδίδου, μνηστευόμενος ἄρχειν ἑκόντων· ὡς καὶ Μαξί-
31. Dec. 45 μου τοῦ ὑπάτου τελευτήσαντος, εἰς τὴν περιοῦσαν ἔτι
τῆς ἀρχῆς μίαν ἡμέραν ὕπατον ἀποδεῖξαι Κανίνιον
3 Ῥεβίλιον. πρὸς ὃν ὡς ἔοικε πολλῶν δεξιώσασθαι καὶ
προπέμψαι βαδιζόντων, ὁ Κικέρων· „σπεύδωμεν" ἔφη,
„πρὶν φθάσῃ τῆς ὑπατείας ἐξελθὼν ὁ ἄνθρωπος."
4 Ἐπεὶ δὲ τὸ φύσει μεγαλουργὸν αὐτοῦ καὶ φιλότιμον
αἱ πολλαὶ κατορθώσεις οὐ πρὸς ἀπόλαυσιν ἔτρεπον τῶν
πεπονημένων, ἀλλ' ὑπέκκαυμα καὶ θάρσος οὖσαι πρὸς τὰ
μέλλοντα, μειζόνων ἐνέτικτον ἐπινοίας πραγμάτων καὶ
5 καινῆς ἔρωτα δόξης, ὡς ἀποκεχρημένῳ τῇ παρούσῃ, τὸ
b μὲν πάθος οὐδὲν ἦν ἕτερον ἢ ζῆλος αὐτοῦ καθάπερ ἄλλου,
καὶ φιλονικία τις ὑπὲρ τῶν μελλόντων πρὸς τὰ πεπραγ- 420 S
6 μένα, παρασκευὴ δὲ καὶ γνώμη στρατεύειν μὲν ἐπὶ
Πάρθους, καταστρεψαμένῳ δὲ τούτους, καὶ δι' Ὑρκα-
νίας παρὰ τὴν Κασπίαν θάλασσαν καὶ τὸν Καύκασον
ἐκπεριελθόντι τὸν Πόντον, εἰς τὴν Σκυθικὴν ἐμβαλεῖν,
7 καὶ τὰ περίχωρα Γερμανοῖς καὶ Γερμανίαν αὐτὴν ἐπι-
δραμόντι, διὰ Κελτῶν ἐπανελθεῖν εἰς Ἰταλίαν, καὶ συνά-
ψαι τὸν κύκλον τοῦτον τῆς ἡγεμονίας τῷ πανταχόθεν
8 Ὠκεανῷ περιορισθείσης. διὰ μέσου δὲ τῆς στρατείας
τόν τε Κορίνθιον Ἰσθμὸν ἐπεχείρει διασκάπτειν, †Ἀνιη-

---

1 CIL I² p. 28. Cic. fam. 7, 30, 1. 2. Plin. n. h. 7, 181. Tac. hist. 3, 37. Suet. Caes. 76, 2. Nero 15, 2. Macr. sat. 2, 2, 13. 7, 3, 10. Cass. Dio 43, 46, 2 **10** Zon. 10, 11, p. 368, 8 **14** Vell. 2, 59, 4. Suet. Caes. 44, 3. Aug. 8, 2. App. b. c. 2, 459. 460. 3, 93. Cass. Dio 43, 51, 1. 44, 1. 1. 45, 3, 1. 20, 4 **21** Suet. Caes. 44, 3. Cass. Dio 44, 5, 1

---

2 *ἐπιοῦσαν* **P** *ἔτι* om. **L** **4** *ἐρεβίλιον* **M** *σερβίλιον* **C** *Ῥήβιλον* Cass. Dio **6** *πρὶν μὴ* **PM** *πρὶν ἢ* **C** *πρὶν ἂν* Zie. **12** *μὲν οὖν* **Q** **17** *τὸν Πόντον*] *τόπον* **L** **21** *μέσον* **P** **22** *κορινθίων* **LHABD** *Ἀνιηνὸν*] nomen velut *Anicium* subesse censet Rei.

νὸν ἐπὶ τούτῳ προχειρισάμενος, καὶ τὸν Τίβεριν εὐθὺς c
ἀπὸ τῆς πόλεως ὑπολαβὼν διώρυχι βαθείᾳ καὶ περι-
κλάσας ἐπὶ τὸ Κιρκαῖον ἐμβαλεῖν εἰς τὴν πρὸς Ταρρα-
κίνῃ θάλατταν, ἀσφάλειαν ἅμα καὶ ῥᾳστώνην τοῖς δι'
ἐμπορίας φοιτῶσιν εἰς Ῥώμην μηχανώμενος· πρὸς δὲ 9
τούτοις τὰ μὲν ἕλη τὰ περὶ Πωμεντῖνον καὶ Σητίαν ἐκ-
τρέψας, πεδίον ἀποδεῖξαι πολλαῖς ἐνεργὸν ἀνθρώπων
μυριάσι, τῇ δ' ἔγγιστα τῆς Ῥώμης θαλάσσῃ κλεῖθρα διὰ 10
χωμάτων ἐπαγαγών, καὶ τὰ τυφλὰ καὶ δύσορμα τῆς
Ὠστιανῆς ἠϊόνος ἀνακαθηράμενος, λιμένας ἐμποιήσα-
σθαι καὶ ναύλοχα, πρὸς τοσαύτην ἀξιόπιστα ναυτιλίαν.
καὶ ταῦτα μὲν ἐν παρασκευαῖς ἦν. d

59. Ἡ δὲ τοῦ ἡμερολογίου διάθεσις καὶ διόρθωσις a. 46
τῆς περὶ τὸν χρόνον ἀνωμαλίας, φιλοσοφηθεῖσα χαριέν-
τως ὑπ' αὐτοῦ καὶ τέλος λαβοῦσα, γλαφυρωτάτην παρ-
έσχε χρείαν. οὐ γὰρ μόνον ἐν τοῖς παλαιοῖς πάνυ χρό- 2
νοις τεταραγμέναις ἐχρῶντο Ῥωμαῖοι ταῖς τῶν μηνῶν
πρὸς τὸν ἐνιαυτὸν περιόδοις, ὥστε τὰς θυσίας καὶ τὰς
ἑορτὰς ὑποφερομένας κατὰ μικρὸν εἰς ἐναντίας ἐκπε-
πτωκέναι τοῖς χρόνοις ὥρας, ἀλλὰ καὶ περὶ τὴν τότ' 3

---

1 cf. Suet. Claud. 20, 1. Cass. Dio 60, 11, 1—4   5 Cic. Phil. 5, 7. Suet. Caes. 44, 3. Cass. Dio 44, 5, 1   13 c. 59 Cic. de leg. 2, 29. Ov. fast. 3, 151—166. Lucan. 10, 185—187. Plin. n. h. 18, 211. Suet. Caes. 40. Aug. 31, 2. Solin. 1, 34—45. Censorin. 20, 6—11. Macr. sat. 1, 14. Amm. Marc. 26, 1, 12. 13. App. b. c. 2, 648. Cass. Dio 43, 26

---

1 τοῦτο L   3 τὸ] τὸν PHABD   κίρκιον P   ἐμβάλλειν L   ταρρακίνην (-κίννην L): corr. Rei.   4 τοῖς δι' — p. 369, 6 βασιλεὺς desunt in P folio exciso   5 ἐμπορίαν Q   6 Πωμεντῖνον Sint.: νωμηντῖνον L et ante ras. H νομηντῖνον M et e ras. H νωμαντῖνον ABD νομαντίνην C Πωμέντιον Sol.   Σητίαν Anon.: σήτιον LC σίτιον cet.   11 ναυτηλίαν LH[1]   13 καὶ ⟨ἡ⟩ Zie.   17 τεταγμέναις L

a. 46 *οὖσαν ἡλιακὴν οἱ μὲν ἄλλοι παντάπασι τούτων ἀσυλλο-*
γίστως εἶχον, οἱ δ' ἱερεῖς μόνοι τὸν καιρὸν εἰδότες,
e *ἐξαίφνης καὶ προησθημένου μηδενὸς τὸν ἐμβόλιμον* 421 S
4 *προσέγραφον μῆνα, Μερκηδόνιον ὀνομάζοντες· ὃν Νο-*
μᾶς ὁ βασιλεὺς πρῶτος ἐμβαλεῖν λέγεται, μικρὰν καὶ
διατείνουσαν οὐ πόρρω βοήθειαν ἐξευρὼν τῆς περὶ τὰς
ἀποκαταστάσεις πλημμελείας, ὡς ἐν τοῖς περὶ ἐκείνου
5 *γέγραπται* (c. 18). *Καῖσαρ δὲ τοῖς ἀρίστοις τῶν φιλοσό-*
φων καὶ μαθηματικῶν τὸ πρόβλημα προθείς, ἐκ τῶν
ὑποκειμένων ἤδη μεθόδων ἔμειξεν ἰδίαν τινὰ καὶ διηκρι-
βωμένην μᾶλλον ἐπανόρθωσιν, ᾗ χρώμενοι μέχρι νῦν
Ῥωμαῖοι δοκοῦσιν ἧττον ἑτέρων σφάλλεσθαι περὶ τὴν
6 *ἀνωμαλίαν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῦτο τοῖς βασκαίνουσι καὶ*
f *βαρυνομένοις τὴν δύναμιν αἰτίας παρεῖχε· Κικέρων γοῦν*
ὁ ῥήτωρ ὥς ἔοικε, φήσαντός τινος αὔριον ἐπιτέλλειν
Λύραν, „ναὶ" εἶπεν, „ἐκ διατάγματος", ὡς καὶ τοῦτο
πρὸς ἀνάγκην τῶν ἀνθρώπων δεχομένων.

60. *Τὸ δ' ἐμφανὲς μάλιστα μῖσος καὶ θανατηφόρον*
ἐπ' αὐτὸν ὁ τῆς βασιλείας ἔρως ἐξειργάσατο, τοῖς μὲν
πολλοῖς αἰτία πρώτη, τοῖς δ' ὑπούλοις πάλαι πρόφασις
2 *εὐπρεπεστάτη γενομένη. καίτοι καὶ λόγον τινὰ κατέσπειραν*
εἰς τὸν δῆμον οἱ ταύτην Καίσαρι τὴν τιμὴν προξενοῦντες,

18—p. 369, 6 Zon. 10, 11, p. 368, 11—20 **21** Suet. Caes. 79, 4. App. b. c. 2, 460 (Cic. de div. 2, 110)

---

1 *ἡλιακὴν*] intellige *περίοδον*, sed *ἡλικίαν* Emp. et Holzapfel **4** *προέγραφον* Rei. *Μερκηδῖνον* vocat Num. 18, 3, sed cf. CIL I² p. 225 **5. 6** *οὐ μικρὰν βοήθειαν* (*καὶ διατ. οὐ πόρρω* om.) **C** **10** *ἔδειξεν* **L** **13** *τοῦτο* Anon.: *παρὰ* **HQABD** *περὶ* **L** *καίπερ* ⟨*ἱκανῶς ἐνταῦθα κατορθώσας*⟩ Rei. *καὶ περὶ τοῦτο* Cor. *καὶ ταῦτ'* (vel *τοῦτ'*) *ἄρα* Emp. *καί τι τοῖς* Bernardakis *καὶ παρὰ τοῖς . . . αἰτίας εἶχε* Sint. **14** *γοῦν* Sint.: *γὰρ* **L** *οὖν* cet. **15** *ἐπιστέλλειν* **L** **21. 22** *κατέσπειραν ἐκ διατάγματος εἰς* **Q**

ὡς ἐκ γραμμάτων Σιβυλλείων ἁλώσιμα τὰ Πάρθων 736
φαίνοιτο Ῥωμαίοις σὺν βασιλεῖ στρατευομένοις ἐπ'
αὐτούς, ἄλλως ἀνέφικτ' ὄντα· καὶ καταβαίνοντος ἐξ 3
Ἄλβης Καίσαρος εἰς τὴν πόλιν, ἐτόλμησαν αὐτὸν ἀσπά- 26. Ian. 44
σασθαι βασιλέα· τοῦ δὲ δήμου διαταραχθέντος, ἀχθε-
σθεὶς ἐκεῖνος οὐκ ἔφη βασιλεὺς ἀλλὰ Καῖσαρ καλεῖσθαι,
καὶ γενομένης πρὸς τοῦτο πάντων σιωπῆς, οὐ πάνυ
φαιδρὸς οὐδ' εὐμενὴς παρῆλθεν. ἐν δὲ συγκλήτῳ τιμάς 4
τινας ὑπερφυεῖς αὐτῷ ψηφισαμένων, ἔτυχε μὲν ὑπὲρ τῶν
ἐμβόλων καθεζόμενος, προσιόντων δὲ τῶν ὑπάτων καὶ
τῶν στρατηγῶν, ἅμα δὲ καὶ τῆς βουλῆς ἁπάσης ἑπομένης, b
422 S οὐχ ὑπεξαναστάς, ἀλλ' ὥσπερ ἰδιώταις τισὶ χρηματίζων,
ἀπεκρίνατο συστολῆς μᾶλλον ἢ προσθέσεως τὰς τιμὰς
δεῖσθαι. καὶ τοῦτ' οὐ μόνον ἠνίασε τὴν βουλήν, ἀλλὰ καὶ 5
τὸν δῆμον, ὡς ἐν τῇ βουλῇ τῆς πόλεως προπηλακιζο-
μένης, καὶ μετὰ δεινῆς κατηφείας ἀπῆλθον εὐθὺς οἷς
ἐξῆν μὴ παραμένειν, ὥστε κἀκεῖνον ἐννοήσαντα παρα- 6
χρῆμα μὲν οἴκαδε τραπέσθαι, καὶ βοᾶν πρὸς τοὺς φίλους
ἀπαγαγόντα τοῦ τραχήλου τὸ ἱμάτιον, ὡς ἕτοιμος εἴη
τῷ βουλομένῳ τὴν σφαγὴν παρέχειν, ὕστερον δὲ προ-
φασίζεσθαι τὴν νόσον· οὐ γὰρ ἐθέλειν τὴν αἴσθησιν 7
ἀτρεμεῖν τῶν οὕτως ἐχόντων, ὅταν ἱστάμενοι διαλέγωνται c
πρὸς ὄχλον, ἀλλὰ σειομένην ταχὺ καὶ περιφερομένην

3 Suet. Caes. 79, 1. App. b. c. 2, 444. cf. ad p. 371, 6 8 Liv. per. 116. Suet. Caes. 78, 1. Eutrop. 6, 25. App. b. c. 2, 445. 446. Cass. Dio 44, 8. Zon. 10, 11, p. 368, 40 17 Plut. Ant. 12, 6

1 σιβυλλίων LHABD 4. 5 ἐτόλμησαν — βασιλέα om. Q ἐτολμησάν τινες Zon. 9 αὐτοῦ LPM et ante corr. H 9. 10 καθεζ. ὑπὲρ τ. ἐμβ. ὁ καῖσαρ C 12 μαστίζων P 13 προθέσεως L προέσεως M 14. 15 ἀλλὰ — βουλῇ om. L[1] 15 προπηλ. τῆς πόλ. Zon. 17 μὴ om. P 21 ἐθέλει LPH[1] ἀμέλει Zie. 22 διαλέγονται LP 23 τὸν ὄχλον Q ὀρθὸν L[1] παραφερομένην C

8 ἰλίγγους ἐπισπᾶσθαι καὶ καταλαμβάνεσθαι. τὸ δ' οὐκ
εἶχεν οὕτως, ἀλλὰ καὶ πάνυ βουλόμενον αὐτὸν ὑπεξανα-
στῆναι τῇ βουλῇ λέγουσιν ὑπό του τῶν φίλων, μᾶλλον
δὲ κολάκων, Κορνηλίου Βάλβου, κατασχεθῆναι φήσαντος·
„οὐ μεμνήσῃ Καῖσαρ ὤν, οὐδ' ἀξιώσεις ὡς κρείττονα
θεραπεύεσθαι σεαυτόν;"

61. Ἐπιγίνεται τούτοις τοῖς προσκρούσμασιν ὁ τῶν
15. Febr. 44 δημάρχων προπηλακισμός. ἦν μὲν γὰρ ἡ τῶν Λουπερκα-
λίων ἑορτή, περὶ ἧς πολλοὶ γράφουσιν ὡς ποιμένων
τὸ παλαιὸν εἴη, καί τι καὶ προσήκει τοῖς Ἀρκαδικοῖς
d 2 Λυκαίοις. τῶν δ' εὐγενῶν νεανίσκων καὶ ἀρχόντων
πολλοὶ διαθέουσιν ἀνὰ τὴν πόλιν γυμνοί, σκύτεσι
λασίοις τοὺς ἐμποδὼν ἐπὶ παιδιᾷ καὶ γέλωτι παίον-
3 τες· πολλαὶ δὲ καὶ τῶν ἐν τέλει γυναικῶν ἐπίτηδες
ὑπαντῶσαι παρέχουσιν ὥσπερ ἐν διδασκάλου τὼ χεῖρε
ταῖς πληγαῖς, πεπεισμέναι πρὸς εὐτοκίαν κυούσαις,
4 ἀγόνοις δὲ πρὸς κύησιν ἀγαθὸν εἶναι. ταῦτα Καῖσαρ
ἐθεᾶτο, καθήμενος ἐπὶ τῶν ἐμβόλων ἐπὶ δίφρου χρυσοῦ,
5 θριαμβικῷ κόσμῳ κεκοσμημένος. Ἀντώνιος δὲ τῶν θεόν-
των τὸν ἱερὸν δρόμον εἷς ἦν· καὶ γὰρ ὑπάτευεν· ὡς οὖν 423 S
εἰς τὴν ἀγορὰν ἐνέβαλε, καὶ τὸ πλῆθος αὐτῷ διέστη,
e φέρων διάδημα στεφάνῳ δάφνης περιπεπλεγμένον ὤρεξε

7 Plut. Ant. 12. Cic. Phil. 2, 84. 85. 3, 12. 13, 17. 31. 41. Liv. per. 116. Vell. 2, 56, 4. Quint. 9, 3, 61. Suet. Caes. 79, 2. Flor. 2, 13, 91. vir. ill. 85, 1. Nic. Dam. v. Aug. 21, 71—73. App. b. c. 2, 456—458. Cass. Dio 44, 11, 2. 3. 45, 30, 1. 2. 31, 3. 4. 34, 2. 41, 2. 46, 5, 3. 19, 4—6. Zon. 10, 11, p. 369, 3—23 9 Plut. Rom. 21, 4—7. mor. 280 b

1 εἰλίγγους **LPH**[1] ἰλίγγοις **C** ἐπισπάσασθαι **L** **3** του om. **Q** **5** μεμνήσει **L** **7** ἐπιγίνεται δὲ **C** ἐπιγ. δὲ τοῖς πρ. τούτοις καὶ ὁ Zon. **7. 8** ὁ — μὲν γὰρ om. **P** **10** τι] τοι **LP** καὶ[2] om. **Q** **13** τοῖς ἐμποδὼν **PC** **18** ἐπὶ] ὑπὲρ Bekker, sed cf. Nic. Dam. **20** γὰρ om. **PMH**[1]

τῷ Καίσαρι· καὶ γίνεται κρότος οὐ λαμπρός, ἀλλ' ὀλίγος 15. Febr. 44
ἐκ παρασκευῆς. ἀπωσαμένου δὲ τοῦ Καίσαρος, ἅπας ὁ 6
δῆμος ἀνεκρότησεν· αὖθις δὲ προσφέροντος, ὀλίγοι, καὶ
μὴ δεξαμένου, πάλιν ἅπαντες. οὕτω δὲ τῆς πείρας ἐξε- 7
λεγχομένης, Καῖσαρ μὲν ἀνίσταται, τὸν στέφανον εἰς τὸ
Καπιτώλιον ἀπενεχθῆναι κελεύσας. ὤφθησαν δ' ἀνδριάντες 8
αὐτοῦ διαδήμασιν ἀναδεδεμένοι βασιλικοῖς, καὶ τῶν δημάρχων δύο, Φλάουϊος καὶ Μάρυλλος, ἐπελθόντες ἀπέσπασαν, καὶ τοὺς ἀσπασαμένους βασιλέα τὸν Καίσαρα
πρώτους ἐξευρόντες, ἀπῆγον εἰς τὸ δεσμωτήριον. ὁ δὲ 9 f
δῆμος εἵπετο κροτῶν, καὶ Βρούτους ἀπεκάλει τοὺς ἄνδρας, ὅτι Βροῦτος ἦν ὁ καταλύσας τὴν τῶν βασιλέων διαδοχήν, καὶ τὸ κράτος εἰς βουλὴν καὶ δῆμον ἐκ μοναρχίας
καταστήσας. ἐπὶ τούτῳ Καῖσαρ παροξυνθείς, τὴν μὲν 10
ἀρχὴν ἀφείλετο τῶν περὶ τὸν Μάρυλλον, ἐν δὲ τῷ κατηγορεῖν αὐτῶν ἅμα καὶ τὸν δῆμον ἐφυβρίζων, πολλάκις Βρούτους τε καὶ Κυμαίους ἀπεκάλει τοὺς ἄνδρας.

62. *Οὕτω δὴ τρέπονται πρὸς Μᾶρκον Βροῦτον οἱ πολλοί, γένος μὲν ἐκεῖθεν εἶναι δοκοῦντα πρὸς πατέρων,*
καὶ τὸ πρὸς μητρὸς δ' ἀπὸ Σερουιλίων, οἰκίας ἑτέρας 737
ἐπιφανοῦς, γαμβρὸν δὲ καὶ ἀδελφιδοῦν Κάτωνος. τοῦτον 2
ἐξ ἑαυτοῦ μὲν ὁρμῆσαι πρὸς κατάλυσιν τῆς μοναρχίας

---

6 Cic. Phil. 13, 31. Liv. per. 116. Vell. 2, 68, 4. Suet. Caes. 79, 1. Val. Max. 5, 7, 2. Plut. Ant. 12, 7. Nic. Dam. v. Aug. 20, 69. App. b. c. 2, 449—453. 514. 575. 4, 389. Cass. Dio 44, 10. 46, 49, 2 **18** Zon. 10, 11, p. 369, 24 **19** Plut. Brut. 1. 2, 1 et ibi l. l.

---

3 *ὀλίγωι* **P** *ὀλίγον* **Q** **6** *καπητώλιον* **L** *ἀνενεχθῆναι* Zie. (sed cf. Nic. Dam. 73) **9** *τὸν* om. **PQ** **10** *τὸ* om Zon. **11** *ἐκάλει* Zon. **13** *δῆμον τὴν μοναρχίαν* **Q** **14** *περιστήσας* Zon. *τούτοις* Zon. **15** *τὸν* om. **Q** **20** *τὸ* om. **L** *καὶ τὸ* del. Zie. (*δὲ* del. Cor., *καὶ* del. Sint.) *σερβιλίων* **L** *σερουιλίου* **P** **21** *ἐπιφανοῦς* ⟨*ἐκ τυραννοκτονίας*⟩ vel sim. Zie. **22** *μὲν ἐξ ἑαυτοῦ* **L**

a. 44 3 ἤμβλυνον αἱ παρὰ Καίσαρος τιμαὶ καὶ χάριτες. οὐ γὰρ
μόνον ἐσώθη περὶ Φάρσαλον ἀπὸ τῆς Πομπηΐου φυγῆς,
οὐδὲ πολλοὺς τῶν ἐπιτηδείων ἔσωσεν ἐξαιτησάμενος,
4 ἀλλὰ καὶ πίστιν εἶχε μεγάλην παρ' αὐτῷ. καὶ στρατηγίαν
μὲν ἐν τοῖς τότε τὴν ἐπιφανεστάτην ἔλαβεν, ὑπατεύειν
δ' ἔμελλεν εἰς τέταρτον ἔτος, ἐρίσαντος Κασσίου προ-
5 τιμηθείς. λέγεται γὰρ ὁ Καῖσαρ εἰπεῖν, ὡς δικαιότερα μὲν 424 S
b λέγοι Κάσσιος, αὐτὸς μέντοι Βροῦτον οὐκ ἂν παρέλθοι.
6 καί ποτε καὶ διαβαλλόντων τινῶν τὸν ἄνδρα, πραττο-
μένης ἤδη τῆς συνωμοσίας, οὐ προσέσχεν, ἀλλὰ τοῦ
σώματος τῇ χειρὶ θιγών, ἔφη πρὸς τοὺς διαβάλλοντας·
„ἀναμενεῖ τοῦτο τὸ δέρμα Βροῦτος," ὡς ἄξιον μὲν ὄντα
τῆς ἀρχῆς δι' ἀρετήν, διὰ δὲ τὴν ἀρετὴν οὐκ ἂν ἀχάριστον
7 καὶ πονηρὸν γενόμενον. οἱ δὲ τῆς μεταβολῆς ἐφιέμενοι
καὶ πρὸς μόνον ἐκεῖνον ἢ πρῶτον ἀποβλέποντες, αὐτῷ
μὲν οὐκ ἐτόλμων διαλέγεσθαι, νύκτωρ δὲ κατεπίμπλασαν
γραμμάτων τὸ βῆμα καὶ τὸν δίφρον, ἐφ' οὗ στρατηγῶν
ἐχρημάτιζεν· ὧν ἦν τὰ πολλὰ τοιαῦτα· „καθεύδεις ὦ
c 8 Βροῦτε" καὶ „οὐκ εἶ Βροῦτος." ὑφ' ὧν ὁ Κάσσιος αἰσθό-
μενος διακινούμενον ἡσυχῇ τὸ φιλότιμον αὐτοῦ, μᾶλλον
ἢ πρότερον ἐνέκειτο καὶ παρώξυνεν, αὐτὸς ἰδίᾳ τι καὶ
μίσους ἔχων πρὸς τὸν Καίσαρα δι' αἰτίας ἃς ἐν τοῖς
9 περὶ Βρούτου γεγραμμένοις δεδηλώκαμεν (c. 8, 5. 6). εἶχε

---

1 cf. supra ad c. 46, 4. 57, 5. Brut. 7   9 Plut. Brut. 8, 3   14 Plut. Brut. 9, 5—7. Suet. Caes. 80, 3. App. b. c. 2, 469. Cass. Dio 44, 12, 3. Zon. 10, 11, p. 369, 26

---

4 καὶ om. Q   μεγάλην εἶχε PQ   5 ἐν ταῖς τότε Zie.   7. 8 λέγοι μὲν L   9 καὶ^2 om. P   11 θίγων codd.   12 ἀναμένει: corr. Br.   τουτὶ Brut.   τὸ om. L^1 δέρμα L: σῶμα cet. σαρκίον Brut.   βροῦτον L^2 13 ἀρετὴν^2 Wil.: ἀρχὴν   17 τὸν δίφρον καὶ τὸ βῆμα Q   18. 19 ὦ om. L Βρ. καθ. Brut., sed καθ. ὦ Βρ. et Cass. Dio Zon.   19 οὐκ εἶ Βρ. ἀληθῶς Brut. Βρ. οὐκ εἶ Cass. Dio   21 αὐτοὺς: corr. Anon. (om. C)   22. 23 ταῖς . . . γεγραμμέναις Q

μέντοι καὶ δι' ὑποψίας ὁ Καῖσαρ αὐτόν, ὥστε καὶ πρὸς a. 44
τοὺς φίλους εἰπεῖν ποτε· „τί φαίνεται βουλόμενος ὑμῖν
Κάσσιος; ἐμοὶ μὲν γὰρ οὐ λίαν ἀρέσκει, λίαν ὠχρὸς ὤν."
πάλιν δὲ λέγεται περὶ Ἀντωνίου καὶ Δολοβέλλα διαβολῆς 10
πρὸς αὐτὸν ὡς νεωτερίζοιεν ἐλθούσης, „οὐ πάνυ" φάναι
„τούτους δέδοικα τοὺς παχεῖς καὶ κομήτας, μᾶλλον δὲ
τοὺς ὠχροὺς καὶ λεπτοὺς ἐκείνους", Κάσσιον λέγων καὶ d
Βροῦτον.

63. Ἀλλ' ἔοικεν οὐχ οὕτως ἀπροσδόκητον ὡς ἀφύλακτον
εἶναι τὸ πεπρωμένον, ἐπεὶ καὶ σημεῖα θαυμαστὰ καὶ
φάσματα φανῆναι λέγουσι. σέλα μὲν οὖν οὐράνια καὶ 2
κτύπους νύκτωρ πολλαχοῦ διαφερομένους καὶ καταί-
ροντας εἰς ἀγορὰν ἐρήμους ὄρνιθας οὐκ ἄξιον ἴσως
ἐπὶ πάθει τηλικούτῳ μνημονεῦσαι· Στράβων δ' ὁ φιλό- 3
σοφος ἱστορεῖ (FGrHist. II 435) πολλοὺς μὲν ἀνθρώπους
425 8 διαπύρους ἐπιφερομένους φανῆναι, στρατιώτου δ' ἀνδρὸς
οἰκέτην ἐκ τῆς χειρὸς ἐκβαλεῖν πολλὴν φλόγα καὶ δοκεῖν
καίεσθαι τοῖς ὁρῶσιν, ὡς δ' ἐπαύσατο, μηδὲν ἔχειν κακὸν
τὸν ἄνθρωπον· αὐτῷ δὲ Καίσαρι θύοντι τὴν καρδίαν 4 e
ἀφανῆ γενέσθαι τοῦ ἱερείου, καὶ δεινὸν εἶναι τὸ τέρας·
οὐ γὰρ ἂν φύσει γε συστῆναι ζῷον ἀκάρδιον. ἔστι δὲ 5
καὶ ταῦτα πολλῶν ἀκοῦσαι διεξιόντων, ὥς τις αὐτῷ
μάντις ἡμέρᾳ Μαρτίου μηνὸς ἣν Εἰδοὺς Ῥωμαῖοι κα- Id. Mart. 44

---

4 Plut. Brut. 8, 2. Ant. 11, 6. mor. 206 f **12** Cass. Dio 44, 17, 2 **18** cf. Suet. Caes. 81, 3 **19** Cic. de div. 1, 119. 2, 37. Val. Max. 1, 6, 13. 8, 11, 2. Plin. n. h. 11, 186. Vell. 2, 57, 2. Suet. Caes. 77. 81, 2. 4. Obsequ. 67. App. b. c. 2, 488. 489. 619. 645. Cass. Dio 44, 18, 4

---

4 δολαβέλλα L 7 λέγων] δὲ P δείξας mor. **12** τύπους L[1] **13** ἐρήμους] δυσφήμους Herw. **15** πολλοῖς Zie. **16** ἐπιφερομένους aut del. ut v. l. ad διαφερομένους v. 12 aut ⟨ἐσθῆτας⟩ διαπ. ἐπιφερ. Rei. περιφερομένους Latte **17** τῆς om. Q

6 λοῦσι προείποι μέγαν φυλάττεσθαι κίνδυνον· ἐλθούσης
δὲ τῆς ἡμέρας, προϊὼν ὁ Καῖσαρ εἰς τὴν σύγκλητον
ἀσπασάμενος προσπαίξειε τῷ μάντει φάμενος· „αἱ μὲν
δὴ Μάρτιαι Εἰδοὶ πάρεισιν“, ὁ δ᾽ ἡσυχῇ πρὸς αὐτὸν
7 εἴποι· „ναὶ πάρεισιν, ἀλλ᾽ οὐ παρεληλύθασι.“ πρὸ μιᾶς
14. Mart. 44 δ᾽ ἡμέρας Μάρκου Λεπίδου δειπνίζοντος αὐτόν, ἔτυχε
f μὲν ἐπιστολαῖς ὑπογράφων ὥσπερ εἰώθει κατακείμενος·
ἐμπεσόντος δὲ λόγου, ποῖος ἄρα τῶν θανάτων ἄριστος,
8 ἅπαντας φθάσας ἐξεβόησεν· „ὁ ἀπροσδόκητος.“ μετὰ
ταῦτα κοιμώμενος ὥσπερ εἰώθει παρὰ τῇ γυναικί, πασῶν
ἅμα τῶν θυρῶν τοῦ δωματίου καὶ τῶν θυρίδων ἀνα-
πετανγυμένων, διαταραχθεὶς ἅμα τῷ κτύπῳ καὶ τῷ φωτὶ
καταλαμπούσης τῆς σελήνης, ᾔσθετο τὴν Καλπουρνίαν
738 βαθέως μὲν καθεύδουσαν, ἀσαφεῖς δὲ φωνὰς καὶ στεναγ-
9 μοὺς ἀνάρθρους ἀναπέμπουσαν ἐκ τῶν ὕπνων· ἐδόκει
δ᾽ ἄρα κλαίειν ἐκεῖνον ἐπὶ ταῖς ἀγκάλαις ἔχουσα κατε-
σφαγμένον· οἱ δ᾽ οὔ φασι τῇ γυναικὶ ταύτην γενέσθαι
τὴν ὄψιν, ἀλλ᾽ ἦν γάρ τι τῇ Καίσαρος οἰκίᾳ προσκείμενον
οἷον ἐπὶ κόσμῳ καὶ σεμνότητι τῆς βουλῆς ψηφισαμένης
ἀκρωτήριον, ὡς Λίβιος ἱστορεῖ, τοῦτ᾽ ὄναρ ἡ Καλπουρνία
θεασαμένη καταρρηγνύμενον ἔδοξε ποτνιᾶσθαι καὶ δα-
Id. Mart. 44 10 κρύειν. ἡμέρας δ᾽ οὖν γενομένης ἐδεῖτο τοῦ Καίσαρος, εἰ
μὲν οἷόν τε, μὴ προελθεῖν, ἀλλ᾽ ἀναβαλέσθαι τὴν σύγκλη-
τον· εἰ δὲ τῶν ἐκείνης ὀνείρων ἐλάχιστα φροντίζει, 426 S

5 mor. 206f. App. b. c. 2, 479. Suet. Caes. 87 10 Vell. 2, 57, 2. Suet. 81, 3. Val. Max. 1, 7, 2. Obsequ. 67. Nic. Dam. v. Aug. 23, 83. App. b. c. 2, 480. Cass. Dio 44, 17, 1. 2. Zon. 10, 11, p. 370, 3—7

4. 5 ὁ δὲ — πάρεισιν om. L[1] 7 ἐπιγράφων Q ὥσπερ om. P 9 ἐξεφώνησεν HABD 10 καὶ κοιμώμενος PHAD 12 τῷ[2] om. P 13 καὶ λαμπούσης L 15 ἐκ τῶν ὕπνων ἀναπέμπουσαν L 16 ἐπὶ] ἐν Herw. ἔχουσαν codd. praeter Q et Zon. 23 ἀναβάλλεσθαι PH[1]

Id. Mart.
σκέψασθαι διὰ μαντικῆς ἄλλης καὶ ἱερῶν περὶ τοῦ μέλ- b
λοντος. εἶχε δέ τις ὡς ἔοικε κἀκεῖνον ὑποψία καὶ φόβος· 11
οὐδένα γὰρ γυναικισμὸν ἐν δεισιδαιμονίᾳ πρότερον κατε-
γνώκει τῆς Καλπουρνίας, τότε δ' ἑώρα περιπαθοῦσαν.
Ὡς δὲ καὶ πολλὰ καταθύσαντες οἱ μάντεις ἔφρασαν 12
αὐτῷ δυσιερεῖν, ἔγνω πέμψας Ἀντώνιον ἀφεῖναι τὴν
σύγκλητον. **64.** ἐν δὲ τούτῳ Δέκιμος Βροῦτος ἐπίκλησιν
Ἀλβῖνος, πιστευόμενος μὲν ὑπὸ Καίσαρος, ὥστε καὶ
δεύτερος ὑπ' αὐτοῦ κληρονόμος γεγράφθαι, τοῖς δὲ περὶ
Βροῦτον τὸν ἕτερον καὶ Κάσσιον μετέχων τῆς συνωμοσίας,
φοβηθεὶς μὴ τὴν ἡμέραν ἐκείνην διακρουσαμένου τοῦ 2 c
Καίσαρος ἔκπυστος ἡ πρᾶξις γένηται, τούς τε μάντεις
ἐχλεύαζε, καὶ καθήπτετο τοῦ Καίσαρος, ὡς αἰτίας
καὶ διαβολὰς ἑαυτῷ κτωμένου πρὸς τὴν σύγκλητον,
ἐντρυφᾶσθαι δοκοῦσαν· ἥκειν μὲν γὰρ αὐτὴν κελεύσαντος 3
ἐκείνου, καὶ προθύμους εἶναι ψηφίζεσθαι πάντας, ὅπως
τῶν ἐκτὸς Ἰταλίας ἐπαρχιῶν βασιλεὺς ἀναγορεύοιτο, καὶ
φοροίη διάδημα τὴν ἄλλην ἐπιὼν γῆν ⟨τε⟩ καὶ θάλασσαν·
εἰ δὲ φράσει τις αὐτοῖς καθεζομένοις νῦν μὲν ἀπαλλάττε- 4
σθαι, παρεῖναι δ' αὖθις, ὅταν ἐντύχῃ βελτίοσιν ὀνείροις
Καλπουρνία, τίνας ἔσεσθαι λόγους παρὰ τῶν φθονούντων;
ἢ τίνα τῶν φίλων ἀνέξεσθαι, διδασκόντων ὡς οὐχὶ δου- 5 d
λεία ταῦτα καὶ τυραννίς ἐστιν; ἀλλ' εἰ δοκεῖ πάντως, ἔφη,
τὴν ἡμέραν ἀφοσιώσασθαι, βέλτιον αὐτὸν παρελθόντα

---

5 Plut. Brut. 10, 3. 15, 1. Val. Max. 1, 7, 2. Suet. Caes. 79, 4. 81, 4. Flor. 2, 13, 94. Nic. Dam. v. Aug. 23. 24. App. b. c. 2, 470. 481. 641. Cass. Dio 44, 15, 4. 17, 3. 18, 1. 2. Zon. 10, 11, p. 370, 7—20

---

1 περὶ om. L¹ 2 ἐκεῖνον Q 5 ἔφασαν L 7 δέκιος L² 13 τοῦ om. Zon. 15 μὲν om. Zon. 18 τε add. Zie. ex Zon. 19 φράζοι LPH 20 ἐντύχοι codd. praeter ABD 21 ἡ καλπουρνία Q 24 προελθόντα (προσελθ. H): corr. Sint.

Id. Mart. 44 6 *καὶ προσαγορεύσαντα τὴν βουλὴν ὑπερθέσθαι. ταῦθ' ἅμα λέγων ὁ Βροῦτος ἦγε τῆς χειρὸς λαβόμενος τὸν Καίσαρα. καὶ μικρὸν μὲν αὐτῷ προελθόντι τῶν θυρῶν οἰκέτης ⟨τις⟩ ἀλλότριος ἐντυχεῖν προθυμούμενος, ὡς ἡττᾶτο τοῦ περὶ ἐκεῖνον ὠθισμοῦ καὶ πλήθους, βιασάμενος εἰς τὴν οἰκίαν, παρέδωκεν ἑαυτὸν τῇ Καλπουρνίᾳ, φυλάττειν κελεύσας ἄχρι ἂν ἐπανέλθῃ Καῖσαρ, ὡς ἔχων μεγάλα* 427 S
πράγματα κατειπεῖν πρὸς αὐτόν.

e **65.** *Ἀρτεμίδωρος δὲ Κνίδιος τὸ γένος, Ἑλληνικῶν λόγων σοφιστής, καὶ διὰ τοῦτο γεγονὼς ἐνίοις συνήθης τῶν περὶ Βροῦτον, ὥστε καὶ γνῶναι τὰ πλεῖστα τῶν πραττομένων, ἧκε μὲν ἐν βιβλιδίῳ κομίζων ἅπερ ἔμελλε*
2 *μηνύειν· ὁρῶν δὲ τὸν Καίσαρα τῶν βιβλιδίων ἕκαστον δεχόμενον καὶ παραδιδόντα τοῖς περὶ αὐτὸν ὑπηρέταις, ἐγγὺς σφόδρα προσελθών, „τοῦτ'" ἔφη „Καῖσαρ ἀνάγνωθι μόνος καὶ ταχέως· γέγραπται γὰρ ὑπὲρ πραγμά-*
3 *των μεγάλων καὶ σοὶ διαφερόντων." δεξάμενος οὖν ὁ Καῖσαρ, ἀναγνῶναι μὲν ὑπὸ πλήθους τῶν ἐντυγχανόντων ἐκωλύθη, καίπερ ὁρμήσας πολλάκις, ἐν δὲ τῇ χειρὶ*
f *κατέχων καὶ φυλάττων μόνον ἐκεῖνο, παρῆλθεν εἰς τὴν*
4 *σύγκλητον. ἔνιοι δέ φασιν ἄλλον ἐπιδοῦναι τὸ βιβλίον τοῦτο, τὸν δ' Ἀρτεμίδωρον οὐδ' ὅλως προσελθεῖν, ἀλλ' ἐκθλιβῆναι παρὰ πᾶσαν τὴν ὁδόν.*

66. *Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἤδη που φέρει καὶ τὸ αὐτόματον·*

---

3 App. b. c. 2, 485. Zon. 10, 11, p. 370, 20—23   9 c. 65 Vell. 2, 57, 2. Suet. Caes. 81, 4. Flor. 2, 13, 94. Nic. Dam. v. Aug. 19, 66. App. b. c. 2, 486. Cass. Dio 44, 18, 3. (Strab. 14, 656). Zon. 10, 11, p. 370, 24—30

---

1 *προαγορεύσαντα* L[1]   3 *παρελθόντι* Q   4 *τις* add. Zon. 13 *βιβλίων* L   14 *παραδόντα* P   20 *ἐκεῖνο μόνον* P   24 *ταῦτα*] *τοιαῦτα* Wil., malim *τὰ τοιαῦτα*

ὁ δὲ δεξάμενος τὸν φόνον ἐκεῖνον καὶ τὸν ἀγῶνα χῶρος, Id. Mart. 44
εἰς ὃν ἡ σύγκλητος ἠθροίσθη τότε, Πομπηΐου μὲν εἰκόνα
κειμένην ἔχων, Πομπηΐου δ' ἀνάθημα γεγονὼς τῶν προσ-
κεκοσμημένων τῷ θεάτρῳ, παντάπασιν ἀπέφαινε δαί- 739
μονός τινος ὑφηγουμένου καὶ καλοῦντος ἐκεῖ τὴν πρᾶξιν
ἔργον γεγονέναι. καὶ γὰρ οὖν καὶ λέγεται Κάσσιος εἰς τὸν 2
ἀνδριάντα τοῦ Πομπηΐου πρὸ τῆς ἐγχειρήσεως ἀπο-
βλέπων ἐπικαλεῖσθαι σιωπῇ, καίπερ οὐκ ἀλλότριος ὢν
τῶν Ἐπικούρου λόγων· ἀλλ' ὁ καιρὸς ὡς ἔοικεν ἤδη τοῦ 3
δεινοῦ παρεστῶτος ἐνθουσιασμὸν ἐνεποίει καὶ πάθος
ἀντὶ τῶν προτέρων λογισμῶν. Ἀντώνιον μὲν οὖν, πιστὸν 4
ὄντα Καίσαρι καὶ ῥωμαλέον, ἔξω παρακατεῖχε Βροῦτος
Ἀλβῖνος, ἐμβαλὼν ἐπίτηδες ὁμιλίαν μῆκος ἔχουσαν·
428 S εἰσιόντος δὲ Καίσαρος, ἡ βουλὴ μὲν ὑπεξανέστη θερα- 5
πεύουσα, τῶν δὲ περὶ Βροῦτον οἱ μὲν ἐξόπισθεν τὸν δίφρον b
αὐτοῦ περιέστησαν, οἱ δ' ἀπήντησαν, ὡς δὴ Τιλλίῳ Κίμβρῳ
περὶ ἀδελφοῦ φυγάδος ἐντυχάνοντι συνδεησόμενοι, καὶ
συνεδέοντο μέχρι τοῦ δίφρου παρακολουθοῦντες. ὡς δὲ καθ- 6

---

1 Plut Brut. 14, 2, 3. Cic. de div. 2, 23. Liv. per. 116. Plin. n. h. 35, 59. Suet. Caes. 80, 4. Aug. 31, 5. Obsequ. 67. Nic. Dam. v. Aug. 23, 82. App. b. c. 2, 481. Cass. Dio 44, 16, 2. 52, 1. (49, 2) **6** Plut. Brut. 17, 2 **11** c. 66, 4—14 Plut. Brut. 17. Ant. 13, 4. Cic. Phil. 2, 34. Liv. per. 116. Vell. 2, 56, 3. Val. Max. 4, 5, 6. Suet. Caes. 82, 1. 2. Flor. 2, 13, 95. Eutrop. 6, 25. Oros. 6, 17, 1. vir. ill. 78, 10. Obsequ. 67. Nic. Dam. v. Aug. 24, 88—90. App. b. c. 2, 490—493. 512. 3, 52. 101. Cass. Dio 44, 19. 52, 1. Zon. 10, 11, p. 370, 30—371, 14

---

3 *προκεκοσμημένων* **LPHABD** *προσκεκομισμένων* **Q**: corr. Sol. **4** *ἀπέφηνεν* **L** **5** *τὴν πρᾶξιν* ad *καλοῦντος* refert Rei., rectius opinor *τὴν πρᾶξιν γεγονέναι ἔργον δαίμονός τινος* struit Sch. **6** *κάσσιος λέγεται* **P** **12. 13** *Βροῦτος Ἀλβῖνος* (sic Steph.: *ἀλκίνιος* **P** *ἀλβίνιος* cet.)] immo *Trebonius* teste ipso Plut. Brut. 17, 2 et App. Cass. Cic. Phil. 2, 34. 13, 22. fam. 10, 28, 1 **15** *τοῦ δίφρου* Zon. **16** *Τιλλίῳ* Sint.: *μετιλλίωι* codd. (sed *τυλλίω* **L**[2]) *κίμβρω* **L**[2]: *τίμβρωι* **PL**[1]**C** *τίβρωι* **HABDM**

Id. Mart. 44 ἴσας διεκρούετο τὰς δεήσεις, καὶ προσκειμένων βιαιότερον,
ἠγανάκτει πρὸς ἕκαστον, ὁ μὲν Τίλλιος τὴν τήβεννον αὐτοῦ
ταῖς χερσὶν ἀμφοτέραις συλλαβὼν ἀπὸ τοῦ τραχήλου κατῆ-
7 γεν· ὅπερ ἦν σύνθημα τῆς ἐπιχειρήσεως. πρῶτος δὲ Κάσκας
ξίφει παίει παρὰ τὸν αὐχένα πληγὴν οὐ θανατηφόρον
οὐδὲ βαθεῖαν, ἀλλ' ὡς εἰκὸς ἐν ἀρχῇ τολμήματος μεγάλου
c ταραχθείς, ὥστε καὶ τὸν Καίσαρα μεταστραφέντα τοῦ
8 ἐγχειριδίου λαβέσθαι καὶ κατασχεῖν. ἅμα δέ πως ἐξε-
φώνησαν, ὁ μὲν πληγεὶς Ῥωμαϊστί· ,,μιαρώτατε Κάσκα,
τί ποιεῖς;" ὁ δὲ πλήξας Ἑλληνιστὶ πρὸς τὸν ἀδελφόν·
9 ,,ἀδελφέ, βοήθει." τοιαύτης δὲ τῆς ἀρχῆς γενομένης,
τοὺς μὲν οὐδὲν συνειδότας ἔκπληξις εἶχε καὶ φρίκη πρὸς
τὰ δρώμενα, μήτε φεύγειν μήτ' ἀμύνειν, ἀλλὰ μηδὲ
10 φωνὴν ἐκβάλλειν τολμῶντας, τῶν δὲ παρεσκευασμένων
ἐπὶ τὸν φόνον ἑκάστου γυμνὸν ἀποδείξαντος τὸ ξίφος, ἐν
κύκλῳ περιεχόμενος, καὶ πρὸς ὅ τι τρέψειε τὴν ὄψιν, πλη-
γαῖς ἀπαντῶν καὶ σιδήρῳ φερομένῳ καὶ κατὰ προσώπου
d καὶ κατ' ὀφθαλμῶν, διελαυνόμενος ὥσπερ θηρίον ἐνει-
11 λεῖτο ταῖς πάντων χερσίν· ἅπαντας γὰρ ἔδει κατάρξασθαι
καὶ γεύσασθαι τοῦ φόνου. διὸ καὶ Βροῦτος αὐτῷ
12 πληγὴν ἐνέβαλε μίαν εἰς τὸν βουβῶνα. λέγεται δ' ὑπό
τινων, ὡς ἄρα πρὸς τοὺς ἄλλους ἀπομαχόμενος, καὶ
διαφέρων δεῦρο κἀκεῖ τὸ σῶμα καὶ κεκραγώς, ὅτε
Βροῦτον εἶδεν ἐσπασμένον τὸ ξίφος, ἐφειλκύσατο κατὰ
τῆς κεφαλῆς τὸ ἱμάτιον, καὶ παρῆκεν ἑαυτόν, εἴτ' ἀπὸ
τύχης εἴθ' ὑπὸ τῶν κτεινόντων ἀπωσθείς, πρὸς τὴν βάσιν

---

2 μὲν μετήλιος H μὲν μετίλιος A μὲν μετίλλιος cet. τήβε-νον LC 5 πληγὴν] πλὴν P 6 βαρεῖαν: corr. Br. cl. Brut. 17, 4 (οὐκ εἰς βάθος) 11 τῆς ἀρχῆς L: ταραχῆς 14 παρα-σκευασμένων L[1]P 16 περιεχόμενον P 17 καὶ[2] del. Cor. 18 περιελαυνόμενος Zie. 23 κακεῖσε C 25. 26 ἀπὸ τύχης Rei.: ὑπὸ τύχης 26 ὑπὸ] ἀπὸ L

429 S ἐφ' ἧς ὁ Πομπηΐου βέβηκεν ἀνδριάς. καὶ πολὺ καθῄμαξεν Id. Mart. 44 13
αὐτὴν ὁ φόνος, ὥς δοκεῖν αὐτὸν ἐφεστάναι τῇ τιμωρίᾳ τοῦ e
πολεμίου Πομπήϊου, ὑπὸ πόδας κεκλιμένου καὶ περισπαί-
ροντος ὑπὸ πλήθους τραυμάτων. εἴκοσι γὰρ καὶ τρία 14
λαβεῖν λέγεται, καὶ πολλοὶ κατετρώθησαν ὑπ' ἀλλήλων,
εἰς ἓν ἀπερειδόμενοι σῶμα πληγὰς τοσαύτας.

67. Κατειργασμένου δὲ τοῦ ἀνδρός, ἡ μὲν γερουσία,
καίπερ εἰς μέσον Βρούτου ⟨προ⟩ελθόντος, ὥς τι περὶ
τῶν πεπραγμένων ἐροῦντος, οὐκ ἀνασχομένη διὰ θυ-
ρῶν ἐξέπιπτε, καὶ φεύγουσα κατέπλησε ταραχῆς καὶ
δέους ἀπόρου τὸν δῆμον, ὥστε τοὺς μὲν τὰς οἰκίας κλείειν,
τοὺς δ' ἀπολείπειν τραπέζας καὶ χρηματιστήρια, δρόμῳ
δὲ χωρεῖν τοὺς μὲν ἐπὶ τὸν τόπον ὀψομένους τὸ πάθος, f
τοὺς δ' ἐκεῖθεν ἑωρακότας. Ἀντώνιος δὲ καὶ Λέπιδος 2
οἱ μάλιστα φίλοι Καίσαρος ὑπεκδύντες εἰς οἰκίας ἑτέρας
κατέφυγον. οἱ δὲ περὶ Βροῦτον, ὥσπερ ἦσαν ἔτι θερμοὶ 3
τῷ φόνῳ, γυμνὰ τὰ ξίφη δεικνύντες ἅμα πάντες ἀπὸ
τοῦ βουλευτηρίου συστραφέντες ἐχώρουν εἰς τὸ Καπιτώ-
λιον, οὐ φεύγουσιν ἐοικότες, ἀλλὰ μάλα φαιδροὶ καὶ
θαρραλέοι, παρακαλοῦντες ἐπὶ τὴν ἐλευθερίαν τὸ πλῆθος,
καὶ προσδεχόμενοι τοὺς ἀρίστους τῶν ἐντυγχανόντων.
ἔνιοι δὲ καὶ συνανέβαινον αὐτοῖς καὶ κατεμείγνυσαν 4 740
ἑαυτούς, ὡς μετεσχηκότες τοῦ ἔργου, καὶ προσεποιοῦντο
τὴν δόξαν, ὧν ἦν καὶ Γάϊος Ὀκτάουϊος καὶ Λέντλος
Σπινθήρ. οὗτοι μὲν οὖν τῆς ἀλαζονείας δίκην ἔδωκαν 5

7 Plut. Brut. 18, 1. App. b. c. 2, 499. Cass. Dio 44, 20, 1
16 Plut. Brut. 18, 7 et ibi l. l.

1 ἕστηκεν P 2 αὐτῆς Rei. 4 γὰρ om. P 8 ἐλθόντος: suppl. Zie. cl. Brut. 18, 1 ἐλθόντος βρούτου C Sint. 11 τοὺς μὲν τὰς Rei.: τοὺς μὲν PA τὰς μὲν cet. 12 χρηματιστήριον LQ et ante corr. H (P distingui non potest) 18 βουλευτηρίου om. L[1]

ὕστερον, ὑπ' Ἀντωνίου καὶ τοῦ νέου Καίσαρος ἀναιρε-
θέντες, καὶ μηδὲ τῆς δόξης δι' ἣν ἀπέθνῃσκον ἀπολαύ-
6 *σαντες ἀπιστίᾳ τῶν ἄλλων. οὐδὲ γὰρ οἱ κολάζοντες αὐ-*
τοὺς τῆς πράξεως ἀλλὰ τῆς βουλήσεως τὴν δίκην
ἔλαβον.

16. Mart. 44 7 *Μεθ' ἡμέραν δὲ τῶν περὶ Βροῦτον κατελθόντων καὶ*
ποιησαμένων λόγους, ὁ μὲν δῆμος οὔτε δυσχεραίνων
οὔθ' ὡς ἐπαινῶν τὰ πεπραγμένα τοῖς λεγομένοις προσεῖ- 430 S
b *χεν, ἀλλ' ὑπεδήλου τῇ πολλῇ σιωπῇ Καίσαρα μὲν οἰκτίρων,*
17. Mart. 44 8 *αἰδούμενος δὲ Βροῦτον· ἡ δὲ σύγκλητος ἀμνηστίας τινὰς*
καὶ συμβάσεις πράττουσα πᾶσι, Καίσαρα μὲν ὡς θεὸν
τιμᾶν ἐψηφίσατο, καὶ κινεῖν μηδὲ τὸ μικρότατον ὧν
9 *ἐκεῖνος ἄρχων ἐβούλευσε, τοῖς δὲ περὶ Βροῦτον ἐπαρχίας*
τε διένειμε καὶ τιμὰς ἀπέδωκε πρεπούσας, ὥστε πάντας
οἴεσθαι τὰ πράγματα κατάστασιν ἔχειν καὶ σύγκρασιν
ἀπειληφέναι τὴν ἀρίστην.

68. *Ἐπεὶ δὲ τῶν διαθηκῶν τῶν Καίσαρος ἀνοιχθεισῶν,*
εὑρέθη δεδομένη Ῥωμαίων ἑκάστῳ δόσις ἀξιόλογος,
20. Mart. *καὶ τὸ σῶμα κομιζόμενον δι' ἀγορᾶς ἐθεάσαντο ταῖς*
c *πληγαῖς διαλελωβημένον, οὐκέτι κόσμον εἶχεν οὐδὲ τάξιν*
αὐτῶν τὸ πλῆθος, ἀλλὰ τῷ μὲν νεκρῷ περισωρεύσαντες
ἐξ ἀγορᾶς βάθρα καὶ κιγκλίδας καὶ τραπέζας, ὑφῆψαν

---

10 Plut. Cic. 42, 3. 4. Ant. 14, 2—4. Brut. 19 et ibi l. l. **17** c. 68 Plut. Cic. 42, 4. 5. Ant. 14, 6—8. Brut. 20. Cic. Phil. 2, 90. 91. Att. 14, 10, 1. Suet. Caes. 83—85. Val. Max. 9, 9, 1. Nic. Dam. v. Aug. 17, 48—50. App. b. c. 2, 596—614. Cass. Dio 44, 35—50. (Zon. 10, 12, p. 373, 20 sqq.)

---

10 *σύγκλητος*] hic desinit **P** **12** *ἐψηφίσαντο*: corr. Cor. **14** *ἐπέδωκε* Cor. **15** *σύγκρισιν* **L¹H¹ABD** **17** *τοῦ καίσαρος* **Q** **19** *διὰ τῆς ἀγορᾶς* **C** (*εἰς τὴν ἀγορὰν* Brut. 20, 4, sed *δι' ἀγορᾶς* et Cic. 42, 4) **21** *αὐτῶν*] *ἀλγοῦν* Sol., del. vel *ὀργῶν, σπαργῶν, μαργῶν* Rei. *αὐτῶν τὸ πένθος* Emp. *αὐτῶν τὸ πάθος* Zie. ⟨*τὴν*⟩ *αὐτὴν* Latte **21. 22** *ἐξ ἀγορᾶς περισωρεύσαντες* **Q**

αὐτοῦ καὶ κατέκαυσαν, ἀράμενοι δὲ δαλοὺς διαπύρους, 20. Mart. 44 2
ἔθεον ἐπὶ τὰς οἰκίας τῶν ἀνῃρηκότων ὡς καταφλέξοντες,
ἄλλοι δ' ἐφοίτων πανταχόσε τῆς πόλεως, συλλαβεῖν καὶ
διασπάσασθαι τοὺς ἄνδρας ζητοῦντες. οἷς ἐκείνων μὲν
οὐδεὶς ἀπήντησεν, ἀλλ' εὖ πεφραγμένοι πάντες ἦσαν·
Κίννας δέ τις τῶν Καίσαρος ἑταίρων ἔτυχε μὲν ὥς φασι 3
τῆς παρῳχημένης νυκτὸς ὄψιν ἑωρακὼς ἄτοπον· ἐδόκει
γὰρ ὑπὸ Καίσαρος ἐπὶ δεῖπνον καλεῖσθαι, παραιτούμενος d
δ' ἄγεσθαι τῆς χειρὸς ὑπ' αὐτοῦ, μὴ βουλόμενος ἀλλ'
ἀντιτείνων. ὡς δ' ἤκουσεν ἐν ἀγορᾷ τὸ σῶμα καίεσθαι 4
τοῦ Καίσαρος, ἀναστὰς ἐβάδιζεν ἐπὶ τιμῇ, καίπερ ὑφο-
ρώμενός τε τὴν ὄψιν ἅμα καὶ πυρέττων. καί τις ὀφθέντος 5
αὐτοῦ τῶν πολλῶν ἔφρασεν ἑτέρῳ τοὔνομα πυνθανο-
μένῳ, κἀκεῖνος ἄλλῳ, καὶ διὰ πάντων εὐθὺς ἦν ⟨λόγος⟩,
ὡς οὗτός ἐστιν ὁ ἀνὴρ τῶν ἀνῃρηκότων Καίσαρα· καὶ 6
γὰρ ἦν τις ὁμώνυμος ἐκείνῳ Κίννας ἐν τοῖς συνομοσα-
431 S μένοις, ὃν τοῦτον εἶναι προλαβόντες, ὥρμησαν εὐθὺς καὶ
διέσπασαν ἐν μέσῳ τὸν ἄνθρωπον. τοῦτο μάλιστα δεί- 7
σαντες οἱ περὶ Βροῦτον καὶ Κάσσιον οὐ πολλῶν ἡμερῶν e
διαγενομένων ἀπεχώρησαν ἐκ τῆς πόλεως. ἃ δὲ καὶ
πράξαντες καὶ παθόντες ἐτελεύτησαν, ἐν τοῖς περὶ
Βρούτου γέγραπται (c. 21 sqq.).

69. Θνήσκει δὲ Καῖσαρ τὰ μὲν πάντα γεγονὼς ἔτη πεντήκοντα καὶ ἕξ, Πομπηΐῳ δ' ἐπιβιώσας οὐ πολὺ πλέον ἐτῶν τεσσάρων, ἣν δὲ τῷ βίῳ παντὶ δυναστείαν καὶ ἀρχὴν διὰ κινδύνων τοσούτων διώκων μόλις κατειρ-

23 Suet. Caes. 88. App. b. c. 2, 620. (Vell. 2, 41, 2)

2 ὡς om. Iunt. et editt. ante Sint. **12** τε om. **L** **14** λόγος add. Zie. **16** συνωμοσαμένοις plerique codd. **17** προλαβόντες **LH¹**: ὑπολαβόντες **18** μᾶλλον **Q** **20** ἀνεχώρησαν **C** et Brut. 21, 1 **25. 26** ἀρχὴν καὶ δυναστείαν: transpos. Sint. **26** διὰ] καὶ **Q**

γάσατο, ταύτης οὐδὲν ὅτι μὴ τοὔνομα μόνον καὶ τὴν ἐπίφθονον καρπωσάμενος δόξαν παρὰ τῶν πολιτῶν.

2 *Ὁ μέντοι μέγας αὐτοῦ δαίμων, ᾧ παρὰ τὸν βίον ἐχρή-*
σατο, καὶ τελευτήσαντος ἐπηκολούθησε τιμωρὸς τοῦ
f *φόνου, διά τε γῆς πάσης καὶ θαλάττης ἐλαύνων καὶ*
ἀνιχνεύων ἄχρι τοῦ μηδένα λιπεῖν τῶν ἀπεκτονότων,
ἀλλὰ καὶ τοὺς καθ' ὁτιοῦν ἢ χειρὶ τοῦ ἔργου θιγόντας
3 *ἢ γνώμης μετασχόντας ἐπεξελθεῖν. θαυμασιώτατον δὲ*
τῶν μὲν ἀνθρωπίνων τὸ περὶ Κάσσιον· ἡττηθεὶς γὰρ
ἐν Φιλίπποις, ἐκείνῳ τῷ ξιφιδίῳ διέφθειρεν ἑαυτόν, ᾧ
4 *κατὰ Καίσαρος ἐχρήσατο· τῶν δὲ θείων ὅ τε μέγας*
κομήτης (ἐφάνη γὰρ ἐπὶ νύκτας ἑπτὰ μετὰ τὴν Καίσαρος
741 *σφαγὴν διαπρεπής, εἶτ' ἠφανίσθη), καὶ τὸ περὶ τὸν*
5 *ἥλιον ἀμαύρωμα τῆς αὐγῆς. ὅλον γὰρ ἐκεῖνον τὸν ἐνιαυτὸν*
ὠχρὸς μὲν ὁ κύκλος καὶ μαρμαρυγὰς οὐκ ἔχων ἀνέτελλεν,
ἀδρανὲς δὲ καὶ λεπτὸν ἀπ' αὐτοῦ κατῄει τὸ θερμόν, ὥστε
τὸν μὲν ἀέρα δνοφερὸν καὶ βαρὺν ἀσθενείᾳ τῆς διακρι-
νούσης αὐτὸν ἀλέας ἐπιφέρεσθαι, τοὺς δὲ καρποὺς ἡμι-
πέπτους καὶ ἀτελεῖς ἀπανθῆσαι καὶ παρακμάσαι διὰ τὴν
ψυχρότητα τοῦ περιέχοντος.

6 *Μάλιστα δὲ τὸ Βρούτῳ γενόμενον φάσμα τὴν Καίσαρος*
a. 42 *ἐδήλωσε σφαγὴν οὐ γενομένην θεοῖς ἀρεστήν· ἦν δὲ*
7 *τοιόνδε. μέλλων τὸν στρατὸν ἐξ Ἀβύδου διαβιβάζειν εἰς*
b *τὴν ἑτέραν ἤπειρον, ἀνεπαύετο νυκτὸς ὥσπερ εἰώθει* 432 S

---

8 Suet. Caes. 89. App. b. c. 2, 649. 3, 1. 101. 408. 409. 4, 1. 568 **11** Verg. ecl. 9, 47 c. Serv. Aen. 8, 681 c. Serv. Ovid. met. 15, 749 sqq. 840 sqq. Sen. nat. quaest. 7, 17, 2. Plin. n. h. 2, 93. 94. Suet. Caes. 88. Obsequ. 68. Cass. Dio 45, 7, 1 **21** Plut. Brut. 36. 48, 1. App. b. c. 4, 565. Flor. 2, 17, 8

---

5 *καὶ θαλάττης πάσης* **Q** *θαλάσσης* **L** **7** *θίγοντας*: corr. Cor. **8** *γνώμῃ* Rei. **11. 12** *κομήτης μέγας* **HQA** **18** *ἐκφέρεσθαι* **L** **21** *βρούτου* codd. praeter **C**

κατὰ σκηνήν, οὐ καθεύδων, ἀλλὰ φροντίζων περὶ τοῦ a. 42
μέλλοντος· λέγεται γὰρ οὗτος ἀνὴρ ἥκιστα δὴ τῶν στρατη- 8
γῶν ὑπνώδης γενέσθαι, καὶ πλεῖστον ἑαυτῷ χρόνον
ἐγρηγορότι χρῆσθαι πεφυκώς· ψόφου δέ τινος αἰσθέ- 9
σθαι περὶ τὴν θύραν ἔδοξε, καὶ πρὸς τὸ τοῦ λύχνου
φῶς ἤδη καταφερομένου σκεψάμενος, ὄψιν εἶδε φοβερὰν
ἀνδρὸς ἐκφύλου τὸ μέγεθος καὶ χαλεποῦ τὸ εἶδος. ἐκ- 10
πλαγεὶς δὲ τὸ πρῶτον, ὡς ἑώρα μήτε πράττοντά τι μήτε
φθεγγόμενον, ἀλλ' ἑστῶτα σιγῇ παρὰ τὴν κλίνην, ἠρώτα
[ὅσ]τίς ἐστιν. ἀποκρίνεται δ' αὐτῷ τὸ φάσμα· „ὁ σὸς ὦ 11
Βροῦτε δαίμων κακός· ὄψει δέ με περὶ Φιλίππους.“ c
τότε μὲν οὖν ὁ Βροῦτος εὐθαρσῶς „ὄψομαι“ εἶπε, καὶ
τὸ δαιμόνιον εὐθὺς ἐκποδὼν ἀπῄει. τῷ δ' ἱκνουμένῳ 12
χρόνῳ περὶ τοὺς Φιλίππους ἀντιταχθεὶς Ἀντωνίῳ καὶ
Καίσαρι, τῇ μὲν πρώτῃ μάχῃ κρατήσας τὸ καθ' ἑαυτὸν
ἐτρέψατο, καὶ διεξήλασε πορθῶν τὸ Καίσαρος στρατό-
πεδον· τὴν δὲ δευτέραν αὐτῷ μάχεσθαι μέλλοντι φοιτᾷ 13
τὸ αὐτὸ φάσμα τῆς νυκτὸς αὖθις, οὐχ ὥστε τι προσειπεῖν,
ἀλλὰ συνεὶς ὁ Βροῦτος τὸ πεπρωμένον, ἔρριψε φέρων
ἑαυτὸν εἰς τὸν κίνδυνον.

Οὐ μὴν ἔπεσεν ἀγωνιζόμενος, ἀλλὰ τῆς τροπῆς γενο- 14
μένης ἀναφυγὼν πρός τι κρημνῶδες, καὶ τῷ ξίφει γυμνῷ
προσβαλὼν τὸ στέρνον, ἅμα καὶ φίλου τινὸς ὥς φασι
συνεπιρρώσαντος τὴν πληγήν, ἀπέθανεν.

---

21 Plut. Brut. 49—52 et ibi l. l.

---

2 *ἀνὴρ* corr. Sch. **10** *ὅστις*: corr. Zie. cl. Brut. 36, 7 **11** *ὄψη* L **24** *ἐπιρρώσαντος* L *συνεπερείσαντος* Br. et Herw. cl. Brut. 52, 2